Türkmenistan

Köp görkezijiler boýunça klasterleýin barlag
2015-2016

Jemleýji hasabat

2017-nji ýylyň ýanwar aýy

Türkmenistanda köp görkezijiler boýunça klasterleýin barlag 2015-2016-njy ýyllarda Türkmenistanyň Statistika baradaky döwlet komiteti tarapyndan BMG-niň Çagalar gaznasynyň (UNICEF) tehniki taýdan goldaw bermegi bilen MICS global maksatnamasynyň çäklerinde amala aşyryldy. Barlagy maliýeleşdirmek BMG-niň ilat gaznasynyň goşmaça maliýe goldawyny bermegi bilen Türkmenistanyň Hökümeti we UNICEF tarapyndan amala aşyryldy.

MICS global maksatnama 1990-njy ýyllarda çagalaryň we aýallaryň ýagdaýynyň görkezijileriniň giň görnüşi barada halkara derejesinde deňeşdirerlikli maglumatlary ýygnamakda ýurtlara goldaw bermek üçin öý hojalyklarynyň gözegçiliginiň halkara maksatnamasy hökmünde işlenip taýýarlanyldy. MICS gözegçiligi ýurtlara syýasatda we maksatnamalarda peýdalanmak üçin we Müňýyllygyň maksatlaryna (MÖM) ýetmekde we halkara derejesinde ylalaşylan beýleki borçnamalary ýerine ýetirmekde hereketlere gözegçilik etmek üçin maglumatlary işläp taýýarlamaga mümkinçilik berýän esasy görkezijileri ölçermäge mümkinçilik berýär. Şeýle hem MICS-iň maglumatlary Durnukly ösüş maksatlarynyň (DÖM) ösüşine gözegçilik etmek üçin binýatlaýyn maglumatlar hökmünde peýdalanylyp bilner.

Türkmenistanyň Statistika baradaky döwlet komiteti we UNICEF. *2015-2016-njy ýyllarda Türkmenistanda geçirilen köp görkezijiler boýunça klasterleýin barlagyň jemleri boýunça esasy netijeler*. Aşgabat, Türkmenistan. Türkmenistanyň Statistika baradaky döwlet komiteti we UNICEF.

Hasabatda beýan edilen maglumatlar gaýtadan çap edilende, sitatalar alnanda we başgaça peýdalanylanda şu hasabata salgylanmak hökmanydyr.

Türkmenistanyň Statistika baradaky döwlet komiteti
744000, Aşgabat şäheri, Magtymguly şaýoly, 72
tel.: (+993 12) 942465
faks: (+993 12) 942608
Internet: www.stat.gov.tm

BMG-niň Türkmenistanda Çagalar gaznasynyň wekilçiligi (UNICEF)
744000, Aşgabat şäheri, 1995 (Galkynyş) köçe, 40
tel.: (+993 12) 425681/82/85/86
faks: (+993 12) 420830
Internet: www.unicef.org

Türkmenistanda köp görkezijiler boýunça klasterleýin barlagy geçirmek boýunça jemleýji tablisa (MICS), 2015-2016 ýý.

Barlagy geçirmek			
Saýlap almagyň çägi	Ilatyň we ýaşaýyş jaý gorunyň 2012-nji ýyldaky uçdantutma ýazuwy	**Sowalnamalar**	Öý hojalygy Zenanlar üçin (15-49 ýaş) 5 ýaşa çenli çagalar barada Saglygy goraýyş edaralarynda immunizasiýalar barada maglumat almak boýunça sowalmana
- Möhümleşdirilen	2015–nji ýylyň iýun – iýuly		
Interwýuýerleri okatmak	2015–nji ýylyň awgust – sentýabry	**Ýerlerde işlemek**	2015-nji ýylyň sentýabry – 2016-njy ýylyň ýanwary
Barlagy saýlap almak			
Öý hojalygy		5 ýaşa çenli çagalar	
- Saýlanyp alnan	6 101	- Ölçege laýyk gelýänler	3 785
- Ýerleşdirilen	5 974	- Soraşma geçirilen eneler/çaga gözegçilik edýän adamlar	3 765
- Soraşma geçirilenler	5 861		
- Jogap berenleriň paýy (göterimde)	98,1	- Jogap berenleriň paýy (göterimde)	99,5
Aýal-gyzlar			
- Soraşma geçirmek üçin ölçege laýyk gelýänler	7 693		
- Soraşma geçirilenler	7 618		
- Jogap berenleriň paýy (göterimde)	99,0		

Barlag geçirilýän ilat			
Öý hojalygynyň ortaça ululygy, adam	5,1	**Aşakda görkezilen ýerlerde ýaşaýan ilatyň göterimdäki paýy**	
Aşakda görkezilen ýaşa çenli ilatyň göterim paýy:		- Şäher ilatly ýerleri	39,1
- 5 ýaş	13,3	- Oba ilatly ýerleri	60,9
- 18 ýaş	36,4		
		- Aşgabat şäheri	12,1
		- Ahal welaýaty	13,3
Soňky 2 ýylyň içinde azyndan bir sany diri çaga dogran 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterim paýy	19,4	- Balkan welaýaty	6,7
		- Daşoguz welaýaty	23,6
		- Lebap welaýaty	19,4
		- Mary welaýaty	24,8

Ýaşaýyş jaýynyň häsiýetnamasy	
Aşakda görkezilen zatlary bar bolan öý hojalyklarynyň göterim paýy	
- elektrik togy	100,0
- poly bejerilen	97,1
- üçegi bejerilen	99,0
- diwarlarynyň ýüzi bejerilen	99,8
Ýatylýan otag hökmünde ulanylýan, bir otaga düşýän adamlaryň ortaça sany	1,96

Öý hojalygynyň ýa-da agzalarynyň goşlary	
Aşakda görkezilen zatlary bar bolan öý hojalyklarynyň göterim paýy	
- telewizoryň islendik görnüşi	99,7
- sowadyjy	99,4
- oba hojalyk mallary	55,3
- oba hojalyk ekinleri üçin ýer	59,7
Aşakda görkezilen zatlaryň azyndan bir agzasynda bar bolan öý hojalyklarynyň göterimdäki paýy:	
- ykjam telefon	98,6
- ýeňil awtoulag	54,5

Netijeleriň jemleýji tablisasy[1]

Türkmenistanda köp görkezijiler boýunça klasterleýin barlagyň (MICS) we Müňýyllygyň ösüş maksatlarynyň (MÖM) görkezijileri, 2015-2016 ýý.

ÇAGA ÖLÜMÇILIGI				
Çagalaryň irki ýaşda ölümçiligi[a,b]				
MICS görkezijileri		**Görkezijiniň ady**	**Beýany**	**Manysy**
1.1		Neonatal ölümçiligiň koeffisiýenti	Ömrüniň ilkinji aýynda ölümiň ähtimallygy	13
1.2	**MÖM 4.2**	Bäbek ölümçiliginiň koeffisiýenti	Ömrüniň ilkinji ýylynda ölümiň ähtimallygy	21
1.3		Postneonatal ölümçiligiň koeffisiýenti	Bäbek we neonatal ölümçiliginiň koeffisiýentiniň arasyndaky tapawut	8
1.4		Çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti	Doglandan birinji günden bäşinji güne çenli döwürde ölümiň ähtimallygy	6
1.5	**MÖM 4.1**	Bäş ýaşa çenli çagalaryň ölümçiliginiň koeffisiýenti	Doglandan bäşinji güne çenli döwürde ölümiň ähtimallygy	27

[a] Koeffisiýentler gözegçiligiň öňündäki 5 ýyl döwre degişli.
[b] Ölümçilik hakyndaky maglumatlaryň hiliniň düşündirişlerine degişli bölümde serediň.

[1] MICS görkezijileriniň jikme-jik beýanyna E goşundyda seret.

IÝMIT				
Iýmitiň ýagdaýy				
MICS görkezijisi		**Görkezijiniň ady**	**Beýany**	**Möçberi**
2.1a 2.1b	MÖM 1.8	Agramyň giňden ýaýran kemterligi (a) aram we güýçli derejesi (b) güýçli derejesi	Ýaşyna görä agramynyň görkezijisi BSGG-niň standarty boýunça bellenen ýaşdaky çagalar üçin mediana görkezijisinden pes bolan 5 ýaşa çenli çagalaryň göterim paýy: (a) iki standartdan çykma (kadadan çykmagyň aram we güýçli derejesi) (b) üç standartdan çykma (kadadan çykmagyň güýçli derejesi)	 3,2 0,7
2.2a 2.2b		Boýuň giňden ýaýran kemterligi (a) aram we güýçli derejesi (b) güýçli derejesi	Ýaşyna görä boýunyň görkezijisi BSGG-niň standarty boýunça bellenen ýaşdaky çagalar üçin mediana görkezijisinden pes bolan 5 ýaşa çenli çagalaryň göterim paýy: (a) iki standartdan çykma (kadadan çykmagyň aram we güýçli derejesi) (b) üç standartdan çykma (kadadan çykmagyň güýçli derejesi)	 11,5 2,7
2.3a 2.3b		Giňden ýaýran horlanmak (a) aram we güýçli derejesi (b) güýçli derejesi	Boýuna görä agramynyň görkezijisi BSGG-niň standarty boýunça bellenen ýaşdaky çagalar üçin mediana görkezijisinden pes bolan 5 ýaşa çenli çagalaryň göterim paýy: (a) iki standartdan çykma (kadadan çykmagyň aram we güýçli derejesi) (b) üç standartdan çykma (kadadan çykmagyň güýçli derejesi)	 4,2 1,1
2.4		Giňden ýaýran artykmaç agram	Boýuna görä agramynyň görkezijisi BSGG-niň standarty boýunça bellenen ýaşdaky çagalar üçin mediana görkezijisinden ýokary bolan 5 ýaşa çenli çagalaryň göterim paýy	5,9
Ene süýdi bilen emdirmek we bäbekleri iýmitlendirmek				
2.5		Haçandyrbir wagt ene süýdi bilen iýmitlendirilen çagalar	Soňky iki ýylyň içinde diri çaga dogran we soňky diri çagasyny islendik wagt ene süýdi bilen iýmitlendiren aýallaryň göterim paýy	98,5
2.6		Irki wagtda ene süýdi bilen iýmitlendirmek	Soňky iki ýylyň içinde diri çaga dogran we soňky diri dogran çagasyny bir sagadyň dowamynda ene süýdi bilen iýmitlendiren aýallaryň göterim paýy	73,4
2.7		6 aýa çenli diňe ene süýdi bilen iýmitlendirmek	6 aýa çenli diňe ene süýdi bilen iýmitlendirilen bäbekleriň göterim paýy	58,9
2.8		6 aýa çenli ene süýdi bilen iýmitlendirmekligiň artykmaçlygy	Düýnki günüň dowamynda iýmitlenmegiň artykmaçlyk görnüşi hökmüne ene süýdi bilen iýmitlendirilen aýa çenli çagalaryň göterim paýy	81,4
2.9		1 ýaşynda ene süýdi bilen iýmitlendirmek dowam etdirilýär	Düýnki günüň dowamynda ene süýdi bilen iýmitlendirilen 12-15 aýlyk çagalaryň göterim paýy	64,1
2.10		2 ýaşynda ene süýdi bilen iýmitlendirmek dowam etdirilýär	Düýnki günüň dowamynda ene süýdi bilen iýmitlendirilen 20-23 aýlyk çagalaryň göterim paýy	19,5
2.11		ene süýdi bilen iýmitlendirmegiň mediana dowamlylygy	0-35 aýlyk çagalaryň 50%-i düýnki günüň dowamynda ene süýdi bilen iýmitlendirilmedi, ýaşy aýlarda	16,1
2.12		Ýaşyna laýyklykda ene süýdi bilen iýmitlendirmek	Düýnki günüň dowamynda talaba laýyk iýmitlenen 0-23 aýlyk çagalaryň göterim paýy	56,9
2.13		Gaty, ýarym gaty ýa-da ýumşak iýmiti girizmek	Düýnki günüň dowamynda gaty, ýarym gaty ýa-da ýumşak iýmit bilen berlen 6-8 aýlyk çagalaryň göterim paýy	82,3

2.14	Eger çaga ene süýdi bilen iýmitlendirilmeýän bolsa, süýt bilen iýmitlendirmegiň ýygylygy	Düýnki günüň dowamynda azyndan iki gezek süýt bilen naharlanan ene süýdi bilen iýmitlendirilmeýän 6-23 aýlyk çagalaryň göterm paýy	91,0
2.15	Iýmitlendirmegiň iň az ýygylygy	Düýnki günüň dowamynda gezekleriň iň az sany ýa-da birden köp gezek gaty, ýarym gaty ýa-da ýumşak iýmit bilen naharlanan 6-23 aýlyk çagalaryň (süýt bilen iýmitlendirmek, eger çaga ene süýdi bilen iýmitlendirilmeýän bolsa) göterim paýy	92,5
2.16	Iň az iýmit köpdürliligi	4 ýa-da ondan köp iýmit topary bilen naharlanan 6-23 aýlyk çagalaryň göterim paýy	85,2
2.17a 2.17b	Iň az makul diýeta	(a) Iň pes azyk iýmitini alan we düýnki günüň dowamynda iň pes ýygylykda iýmitlendirilen, ene süýdi bilen iýmitlendirilýän 6-23 aýlyk çagalaryň göterim paýy (b) Azyndan iki gezek süýt bilen naharlanan we iň az azyk iýmiti, süýt bilen iýmitlendirmegi, düýnki günüň dowamynda iýmitlendirmegiň iň az ýygylygyny goşmazdan, ene süýdi bilen iýmitlendirilmeýän 6-23 aýlyk çagalaryň göterim paýy	73,3 82,9
2.18	Çüýşejikden iýmitlendirmek	Düýnki günüň dowamynda emzikli çüýşejikden naharlanan 0-23 aýlyk çagalaryň göterim paýy	21,8
Duzy ýodlaşdyrmak			
2.19	Ýodlaşdyrylan duzy sarp etmek	Millionyň 15 bölegi ýa-da ondan köp ýodidi ýa-da ýodaty bolan öý hojalyklarynyň göterim paýy	96,7
Doglanda pes agram			
2.20	Doglanda agramy az bolan bäbekler	Soňky iki ýylyň içinde doglanda agramy 2 500 gramdan az bolan diri doglan bäbekleriň göterim paýy	3,3
2.21	Doglanda agramy çekilen bäbekler	Soňky iki ýylda doglanda agramy ölçenen diri doglan bäbekleriň göterim paýy	99,3

ÇAGALARYŇ SAGLYGY

Sanjymlar

MICS görkezijisi		Görkezijiniň ady	Beýany	Möçberi
3.1		Inçekeseliň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	Birinji doglan gününe çenli BSŽ waksinasyny alan 12-23 aýlyk çagalaryň göterim paýy	99,9
3.2		Poliomiýelitiň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	Birinji doglan gününe çenli Polio sanjymynyň üçinji dozasyny (Polio-3) alan 12-23 aýlyk çagalaryň göterim paýy	97,9
3.3		Gökbogmanyň, difteriýanyň we bürmäniň ((A)GDB) garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	Birinji doglan gününe çenli (A)GDB sanjymynyň üç dozasyny ((A)GDB-3) alan 12-23 aýlyk çagalaryň göterim paýy	98,0
3.4	**MÖM 4.3**	Gyzamygyň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	Ikinji doglan gününe çenli gyzamygyň garşysyna sanjym alan 24-35 aýlyk çagalaryň göterim paýy	99,3
3.5		B gepatitiň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	Birinji doglan gününe çenli B gepatitiň (GepB-3[2]) garşysyna sanjymyň üçünji dozasyny[7] alan 12-23 aýlyk çagalaryň paýy	98,0

[2] Milli senenama laýyklykda, GepB-4 degişli, sebäbi Türkmenistanda doglandaky dozasy GepB-1 diýlip bellenilýär.

3.6	B (Hib) görnüşli gemofil infeksiýanyň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	Birinji doglan gününe çenli Hib sanjymynyň üçünji dozasyny (Hib-3) alan 12-23 aýlyk çagalaryň göterim paýy	98,0
3.8	Sanjymlar bilen doly gurşap almak	Birinji doglan gününe çenli (gyzamyk–ikinji doglan gününe çenli) sanjymlaryň, milli senenamasynda maslahat berlen ähli[3]sanjymlary alan 24-35 aýlyk çagalaryň göterim paýy	95,3

Içgeçme

-	Içgeçmeli (diareýa) çagalar	Soňky iki hepdäniň dowamynda içgeçme bilen kesellän 5 ýaşa çenli çagalaryň göterim paýy	1,9
3.10	Içgeçme sebäbi bilen lukmançylyk kömek üçin ýüz tutmak	Soňky iki hepdäniň dowamynda içgeçme bilen kesellän maslahat ýa-da bejergi almak üçin lukmançylyk edaralaryna ýa-da lukmana ýüz tutulan 5 ýaşa çenli çagalaryň göterim paýy	51,4
3.11	Içgeçmäni peroral regidratasiýa ergini (PRE) we sink bilen bejermek	Soňky iki hepdäniň dowamynda içgeçme bilen kesellän we PRE we sink alan 5 ýaşa çenli çagalaryň göterim paýy	6,6
3.S1[4]	Iýmitlandirmegi dowam etdirmek bilen içgeçmäni peroral regidratasiýa terapiýa (PRT) bilen bejermek[5]	Soňky iki hepdäniň dowamynda içgeçme bilen kesellän we PRT alan (peroral regidratasiýa erginini ýasamak üçin deslapky gaplanan garyndy (PRE) ýa-da uly möçberde suwuklyk) we içgeçme wagtynda iýmitlenmegi dowam etdiren 5 ýaşa çenli çagalaryň göterim paýy	39,4

Ýiti respirator ýokanç keselleriň (ÝRÝK) alamaty

MICS görkezijisi	Görkezijiniň ady	Beýany	Möçberi
-	Ýiti respirator ýokanç kesellerniň alamaty bolan çagalar (ÝRÝK)	Soňky iki hepdäniň dowamynda ÝRÝK alamaty bolan 5 ýaşa çenli çagalaryň göterim paýy	0,4
3.13	ÝRÝK alamaty bolan çagalara lukmançylyk kömek üçin ýüz tutulmagy[6]	Soňky iki hepdäniň dowamynda ÝRÝK alamaty bolan we olar üçin kömek sorap ýa-da bejergi almak üçin lukmançylyk edaralaryna ýa-da lukmana ýüz tutulan 5 ýaşa çenli çagalaryň göterim paýy	(*)
3.14	ÝRI alamaty bolan çagalary antibiotikler bilen bejermek	Soňky iki hepdäniň dowamynda ÝRI alamaty bolan we antibiotik berlen 5 ýaşa çenli çagalaryň göterim paýy	(*)

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Ýangyjyň gaty görnüşini peýdalanmak

3.15	Iýmit taýýarlamak üçin ýangyjyň gaty görnüşini peýdalanmak	Öý hojalyklarynda iýmit taýýarlamak üçin esasy energiýa çeşmesi hökmünde gaty ýangyjy peýdalanýan öý hojalyklarynyň göterim paýy	0,0

[3] Sanjym bilen doly gurşap almaklyk aşakdakylary öz içine alýar: 12 aýlyga çenli – BSŽ-niň bir sanjym dozasy; Polionyň we GepB-nyňdört sanjym dozasy (doglanda bir doza hem-de 1-3 dozalar) we (A)GDB-niň we Hib-iň üç sanjym dozasy. 24 aýlyga çenli gyzamygyň garşysyna bir sanjym dozasy edilýär (MMR-ň düzüminde).

[4] #.S# belgili görkeziji bu soraşmada MICS5-iň global sowalnamasynyň bölegi bolmadyk ýa-da MICS5-iň global meýilnama tabulýasiýasyna girizilmedik standart däl hasaplamak ýoly arkaly, standart däl modulyň ýa-da soragyň girizilmegi arkaly hasaplanandygyny aňladýar.

[5] Bu MICS 3.12 görkezijisi bilen deňeşdirmek mümkin "bu barlaga häsiýetli bolan görkezij – Peroral regidratasiýa terapiýasy (PRT) içgeçme döwründe iýmitlendirmegi dowam etdirmek bilen", Türkmenistanda taýýarlanan teklip edilýän suwuklygy hasap etmezden, esasy çemeleşmäniň bir bölegi hökmünde.

[6] 3.13 we 3.14 görkezijiler ölçelmedik ýagdaýlaryň sanynyň pesligi sebäpli tablisada görkezilmedi.

Gyzgynyň ýokary galmagy

MICS görkezijisi		Görkezijiniň ady	Beýany	Möçberi
-		Gyzgyny ýokary çagalar	Soňky iki hepdäniň dowamynda gyzgyny ýokary galan 5 ýaşa çenli çagalaryň göterim paýy	5,6
3.20		Gyzgynyň ýokary galmagy bilen baglanyşykly ýüz tutmalar	Soňky iki hepdäniň dowamynda gyzgynyň ýokary galmagy bilen baglanyşykly kömek sorap ýa-da bejergi almak üçin lukmançylyk edaralaryna ýa-da lukmana ýüz tutulan 5 ýaşa çenli çagalaryň göterim paýy	59,3

Suw üpjünçiligi we arassaçylyk

MICS görkezijisi		Görkezijiniň ady	Beýany	Möçberi
4.1	**MÖM 7.8**	Gowulandyrylan agyz suwy çeşmesiniň ulanylyşy	Gowulandyrylan agyz suwy çeşmesini peýdalanýan öý hojalygynyň agzalarynyň göterim paýy	82,8
4.2		Suwy arassalamak	Gowulandyrylan agyz suwy çeşmesini ulanýan we suwy arassalamagyň degişli usulyny ulanýan öý hojalygynyň agzalarynyň göterim paýy	69,2
4.3	**MÖM 7.9**	Gowulandyrylan arassaçylygyň elýeterliligi	Beýleki adamlar bilen bilelikde ulanylmaýan, gowulandyrylan arassaçylyk-gigiýena serişdelerini ulanýan öý hojalygynyň agzalarynyň sany	98,6
4.4		Çaga nejesatyny howpsuz ýere aýyrmak	Soňky nejesaty howpsuz ýere aýrylan 0-2 ýaşdaky çagalaryň göterim paýy	60,5
4.5		El ýuwmak üçin ýer	El ýuwulýan ýeri, ol ýerde suw we sabyn ýa-da beýleki ýuwujy serişdeleri bar bolan öý hojalyklarynyň göterim paýy	99,4
4.6		Sabynyň barlygy[7]	Sabyny bar bolan öý hojalyklarynyň göterim paýy	99,9

PEPRODUKTIW SAGLYK

Kontrasepsiýa we kontrasepsiýada talabyň kanagatlanmazlygy

MICS görkezijisi		Görkezijiniň ady	Beýany	Möçberi
-		Çaga dogluşynyň jemleýji koeffisiýenti	15-49 ýaşdaky aýallar üçin çaga dogluşynyň jemleýji koeffisiýenti[A]	3,2
5.1	**MÖM 5.4**	Ýetginjekleriň arasynda çaga dogluşynyň koeffisiýenti	15-19 ýaşdaky aýallar üçin çaga dogluşynyňýaş boýunça koeffisiýenti	28
5.2		Irki döwürde çaga dogurmak	18 ýaşa çenli azyndan bir sany diri çaga dogran 20-24 ýaşyndaky aýallaryň göterim paýy	1,4
5.3	**MÖM 5.3**	Konterasepsiýanyň giňden ýaýraýyş derejesi	Resmi (däl) nikada durýan we kontrasepsiýa usullaryndan peýdalanýan (ýa-da jynsy hyzmatdaşy ulanýan) (häzirki zaman ýa-da adaty usul) 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterim paýy	50,2
5.4	**MÖM 5.6**	Kontrasepsiýada talabyň kanagatlanmazlygy	Häzirki wagtda resmi (däl) nikada durýan we çaga dogurmaga ukyply hem-de indiki çagany dogurmaga howlukmaýan ýa-da bar bolan çagalary bilen oňmagy niýetleýän, ýöne häzirki wagtda kontrasepsiýanyň haýsydyr bir usulyndan peýdalanmaýan 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterim paýy	12,1

[7] Görkezijiniň ady standart "MICS 4.6 – Sabynyň ýa-da beýleki ýuwujy serişdäniň barlygy" görkezijiden tapawutlanýar, sebäbi kül, palçyk ýa-da çäge ýaly beýleki ýuwujy serişdeler Türkmenistan üçin ulanyp bolarlykly däl.

Enäniň we täze doglan bäbegiň saglygy				
5.5a 5.5b	**MÖM 5.5** **MÖM 5.5**	Dogruma çenli gözegçilik	Soňky iki ýylda diri çaga dogran, soňky göwrelilik wagtynda gözegçilikde bolan we dogrumy diri çaga dogurmak bilen tamamlanan 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterim paýy: (a) azyndan bir gezek hünärli lukman işgärleri tarapyndan gözegçilik edilen; (b) azyndan dört gezek islendik saglygy goraýyş hyzmaty bilen üpjün ediji tarapyndan gözegçilik edilen.	 99,9 96,4
5.6		Dogruma çenli gözegçiligiň mazmuny	Soňky iki ýylyň dowamynda diri çaga dogran we soňky göwreliligi diri çaga dogurmak bilen tamamlanan, göwrelilik döwründe gan basyşy ölçenen, seljerme geçirmek üçin peşewi we gany alnan 15-49 ýaşdaky alýallaryň göterim paýy	99,4
5.S1		Dogruma çenli gözegçilik (USB-ni goşmak bilen)	Soňky iki ýylyň dowamynda diri çaga dogran we soňky göwreliligi diri çaga dogurmak bilen tamamlanan, göwrelilik döwründe gan basyşy ölçenen, seljerme geçirmek üçin peşewi we gany alnan hem-de USB geçirilen 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterim paýy	97,9
5.7	**MÖM 5.2**	Hünärli lukman işgärleriniň gatnaşmagynda dogrum	Soňky iki ýylda diri çaga dogran, hünärli lukman işgärleriniň gatnaşmagynda soňky dogrumy diri çaga dogurmak bilen tamamlanan 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterim paýy	100,0
5.8		Lukmançylyk edaralarynda kabul edilen dogrum	Soňky iki ýylda diri çaga dogran, soňky dogrumy lukmançylyk edarasynda bolan 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterim paýy	99,5
5.9		Kesarew kesimi arkaly dogrum	Soňky iki ýylda soňky dogrumy kesilip alnan 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterim paýy	6,3
Dogrumdan soňky gözegçilik				
5.10		Dogrumdan soň lukmançylyk edarasynda bolmak	Soňky iki ýylda diri çaga dogrup, dogrumdan soň 12 sagat we ondan köp lukmançylyk edrasynda galan 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterim paýy	99,8
5.11		Täze doglan bäbegiň ýagdaýyna dogrumdan soňky gözegçilik	Soňky iki ýylda saglyk ýagdaýy saglygy goraýyş edrasynda ýa-da öýde barlanan ýa-da dogrumdan soň birinji iki günüň dowamynda gözegçilik edilen, iň soňky we diri doglan bäbekleriň göterim paýy	99,8
5.12		Enäniň dogrumdan soňky saglyk ýagdaýyna gözegçilik	Saglygy goraýyş edarasyna gelen wagtyndan ýagdaýyna gözegçilik edilen ýa-da dogrumdan soň öýde gözegçilik edilen ýa-da soňky iki ýylda soňky dogrumda diri çaga dograndan soň birinji iki günüň dowamynda gözegçilik edilen 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterim paýy	99,8

ÇAGALARYŇ ÖSÜŞI

MICS görkezijisi	Görkezijiniň ady	Beýany	Möçberi
6.1	Irki ýaşda çagalaryň okuw maksatnamasy boýunça okuwa gatnamagy	Irki ýaşda haýsy hem bolsa bir okuw maksatnamasy boýunça okuwa gatnan 36-59 aýlyk çagalaryň göterim paýy	42,8
6.2	Okuwy goldamak	Maşgalanyň uly ýaşly agzalary soňky üç günde okuwa ýa-da mekdebe taýýarlyga ýardam edýän dört we ondan gowrak işleriň görnüşlerine gatnaşan 36-59 aýlyk çagalaryň göterim paýy	94,4
6.3	Kakasy tarapyndan okuwda goldaw berilmegi	Biologik kakasy tarapyndan soňky üç günde okuwa ýa-da mekdebe taýýarlyga ýardam edýän dört we ondan gowrak işleriň görnüşlerine gatnaşan 36-59 aýlyk çagalaryň göterim paýy	14,8

ÇAGALARYŇ ÖSÜŞI

MICS görkezijisi		Görkezijiniň ady	Beýany	Möçberi
6.4		Ejesi tarapyndan okuwda goldaw berilmegi	Biologik ejesi tarapyndan soňky üç günde okuwa ýa-da mekdebe taýýarlyga ýardam edýän dört we ondan gowrak işleriň görnüşlerine gatnaşan 36-59 aýlyk çagalaryň göterim paýy	80,6
6.5		Çagalar üçin kitaplaryň barlygy	Üç we üçden artyk çagalar üçin kitaby bar bolan 5 ýaşa çenli çagalaryň göterim paýy	48,0
6.6		Oýun üçin predmetleriň barlygy	Oýun üçin iki we ikiden artyk predmetler bilen oýnaýan 5 ýaşa çenli çagalaryň göterim paýy	53,0
6.7		Talabalaýyk däl gözegçilik	Soňky hepdäniň dowamynda iň bolmanda bir gezek ýeke özi öýde galan ýa-da bir sagatdan gowrak 10 ýaşa çenli çaganyň gözegçiliginde galan 5 ýaşa çenli çagalaryň göterim paýy	0,8
6.8		Irki ýaşda çagalaryň ösüşiniň indeksi	Görkezilen dört sany ugruň: okamak we sanamak endigi, fiziki, sosial-emosional we akyl ýetirmek taýdan ösmek öz ýaşyna laýyklykda iň bolmanda azyndan üç sanysyndan ösüşi bolan 36-59 aýlyk çagalaryň göterim paýy.	90,9

Sowatlylyk we bilim[8, A]

MICS görkezijisi		Görkezijiniň ady	Beýany	Möçberi
7.1	**MÖM 2.3**	Ýaş aýallaryň arasynda sowatlylyk derejesi	Gündelik durmuş barada gysgajyk ýönekeý sözlemleri okap bilýän ýa-da orta okuw mekdebine ýa-da has ýokary basgançakdaky okuw mekdebine gatnan 15-24 ýaşdaky aýallaryň göterim paýy	99,6
7.2		Mekdebe barmaga taýýarlyk	Geçen ýylda mekdebe çenli bilim edarasyna gatnan başlangyç mekdebiň birinji synpyna gatnaýan okuwçylaryň göterim paýy	44,1
7.3		Başlangyç bilimde toplamagyň arassa koeffisiýenti	Başlangyç mekdebiň birinji synpyna okuwa gidýän mekdebe barmak ýaşyndaky çagalaryň göterim paýy[9]	94,2
7.4	**MÖM 2.1**	Başlangyç mekdebe[B] gatnamagyň arassa koeffisiýenti (düzedilen)	Häzirki wagtda başlangyç ýa-da orta mekdebe gatnaýan orta mekdep ýaşyndaky çagalaryň göterim paýy	98,1
7.5		Orta mekdebe[C] gatnamagyň arassa koeffisiýenti(düzedilen)	Häzirki wagtda orta mekdebe ýa-da has ýokary basgançakdaky okuw mekdebine gatnaýan orta mekdep ýaşyndaky çagalaryň göterim paýy	98,4
7.6	**MÖM 2.2**	Başlangyç mekdebiň soňky synpyna çenli okan çagalar	Başlangyç mekdebiň birinji synpyna baryp: başlangyç mekdebiň soňky synpyna çenli okan çagalaryň göterim paýy	100,0
7.7		Başlangyç mekdebi tamamlamagyň koeffisiýenti	Başlangyç mekdebiň soňky synpyna gatnaýan çagalaryň sany (ikinji ýyla galdyrylanlardan başga), başlangyç mekdebiň soňky synpyny tamamlaýan çagalaryň sanyna paýlanan (başlangyç mekdebiň soňky synpyna gatnamak ýaşyndaky)	102,8

[8] Bulary ulanmak mümkin bolan halatynda, bilimiň görkezijileri mekdebiň gatnaşygy hakynda habar berlen maglumatlara esaslanýar (okuw ýylynyň dowamynda islendik wagtda),okuwa kabul edilenleriň görkezijisi hökmünde seredilýär.

[9] 2013-nji ýylyň 4-nji maýyndaky Türkmenistanyň "Bilim hakynda" kanunyna laýyklykda, 2013/2014-nji okuw ýylyndan başlap mekdepde okuwa başlamak 6 ýaşda başlanýar (ozal 7 ýaş bolupdy). Bu görkeziji hasaplananda 21 maddanyň 3 bendine laýyklykda, çagalaryň mekdebe öz wagtynda gidişlerini bellige almak maksady bilen çagalaryň ýaşy doglan ýylynyň esasynda hasaplanyldy (aýyny hasaba almazdan).

Sowatlylyk we bilim[8, A]				
MICS görkezijisi		Görkezijiniň ady	Beýany	Möçberi
7.8		Orta mekdep derejesine geçmegiň koeffisiýenti	Geçen ýylda başlangyç mekdebiň soňky synpyna gatnan, häzirki okuw ýylynda orta mekdebiň birinji synpyna gatnaýan çagalaryň,geçen okuw ýylynda başlangyç mekdebiň soňky synpyna gatnan çagalaryň sanyna bölünen sany	99,8
7.9	MÖM 3.1	Jynslaryň gatnaşygynyň indeksi (başlangyç mekdep)	Gyzlaryň arasynda başlangyç mekdebe gatnamagyň sap koeffisiýenti (düzedilen), oglanlar üçin başlangyç mekdebe gatnamagyň sap koeffisiýentine bölünen (düzedilen)	0,99
7.10	MÖM 3.1	Jynslaryň gatnaşygynyň indeksi (orta mekdep)	Gyzlaryň arasynda orta mekdebe gatnamagyň sap koeffisiýenti (düzedilen), oglanlar üçin mekdebe gatnamagyň sap koeffisiýentine bölünen (düzedilen).	1,00

[A] Maglumatlar 2015/2016-njy okuw ýylynda ýygnaldy.
[B] Başlangyç mekdep 1-3 synplary öz içine alýar.
[C] Orta mekdep 4-11 synplary öz içine alýar.

ÇAGALARY GORAMAK

Dogluşy bellige almak			
MICS görkezijisi	Görkezijiniň ady	Beýany	Möçberi
8.1	Dogluşy bellige almak	Habar berlişi ýaly dogluşy bellige alnan 5 ýaşa çenli çagalaryň göterim paýy	99,6
Çaga zähmeti			
8.2	Çaga zähmeti	Çaga zähmetine çekilen 5-17 ýaşdaky çagalaryň göterim paýy	0,3
Çagalaryň tertip-düzgüni			
8.3	Tertip-düzgüniň güýç ulanylýan usullary	Soňky aýyň dowamynda psihologik taýdan zorluk edilen ýa-da beden taýdan jezalandyrylan 1-14 ýaşyndaky çagalaryň göterim paýy[10]	36,6
Ir baglaşylan nika			
8.4	15 ýaşa çenli nika baglaşmak	15 ýaşy dolmanka ilkinji gezek resmi (däl) nika baglaşan 15-49 ýaşyndaky aýallaryň göterim paýy	0,2
8.5	18 ýaşa çenli nika baglaşmak	18 ýaşy dolmanka ilkinji gezek resmi (däl) nika baglaşan 20-49 ýaşdaky aýallaryň göterim paýy	5,9
8.6	Häzirki wagtda resmi (däl) nikada durýan 15-19 ýaşdaky ýaş aýallar	Häzirki wagtda resmi (däl) nikada durýan 15-19 ýaşdaky aýallaryň göterim paýy	6,0
8.8a 8.8b	Är-aýalyň arasyndaky ýaş tapawudy	Häzirki wagtda resmi (däl) nikada duran we äri özünden 10 ýaş we ondan hem uly bolan aýallaryň göterim paýy: (a) 15-19 ýaşdaky aýallaryň arasynda, (b) 20-24 ýaşdaky aýallaryň arasynda	 3,3 2,7
Öýde güýç ulanylmagyna bolan garaýyş			
8.12	Öýde güýç ulanylmagyna bolan garaýyş	Aşakdaky sebäpleriň iň bolmanda biri boýunça äriniň öz aýalyny urmaga ýa-da ýençmäge haky bar diýip hasaplaýan 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterim paýy: (1) eger aýaly adamsyna aýtman öýden daşary çykan bolsa, (2) eger aýaly çagalary barada alada etmeýän bolsa, (3) eger aýaly adamsyna dil gaýtarsa, (4) eger aýaly äri bilen jynsy gatnaşyk etmekden boýun gaçyrsa, (5) eger aýaly nahary ýaksa	26,3

[10] Çagalary terbiýelemek boýunça beýan edilen maglumatlaryň hiline degişli bölümde serediň.

8.S1	Öýde güýç ulanylmagyna bolan garaýyş (goşmaça ýagdaýlary goşmak bilen)	Aşakdaky sebäpleriň iň bolmanda biri boýunça äriniň öz aýalyny urmaga ýa-da ýençmäge haky bar diýip hasaplaýan 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterim paýy: (1) eger aýaly adamsyna aýtman öýden daşary çykan bolsa, (2) eger aýaly çagalary barada alada etmeýän bolsa, (3) eger aýaly adamsyna dil gaýtarsa, (4) eger aýaly äri bilen jynsy gatnaşyk etmekden boýun gaçyrsa, (5) eger aýaly nahary ýaksa,(6) eger oz adamsynyň ata-enesini sylamaýan bolsa	35,0
Çagalaryň ýaşaýyş şerti			
8.13	Çagalaryň ýaşaýyş şerti	Öz biologik ata-enesiniň hiç biri bilen ýaşamaýan 0-17 ýaşdaky çagalaryň göterim paýy	1,2
8.14	Ene-atasynyň biri ýa-da ikisi hem ölen çagalaryň paýy	Biologik ata-enesiniň biri ýa-da ikisi hem ölen 0-17 ýaşdaky çagalaryň göterim paýy	3,5
8.15	Azyndan ene-atasynyň biri daşary ýurtlarda ýaşaýan çagalar	Azyndan biologik ata-enesiniň biri daşary ýurtlarda ýaşaýan 0-17 ýaşdaky çagalaryň göterim paýy	0,9

AIW/AIDS

AIW/AIDS barada habardarlyk we gatnaşyk

MICS görkezijisi		Görkezijiniň ady	Beýany	Möçberi
-		AIDS barada eşidenleriň paýy	AIDS barada eşiden 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterim paýy	80,7
9.1	**MÖM 6.3**	AIW-den goranmak hakynda düşünjesi bar bolan ýaş aýallar	Jyns gatnaşygy arkaly geçýän AIW-den goranmagyň usullaryny dogry aýtmagy we AIW-iň geçmegi barada has giň ýaýran ýalňyş pikiri ýalana çykarmagy başarýan 15-24 ýaşdaky aýallaryň göterim paýy	25,4
9.2		Eneden çaga AIW-iň geçmegi barada düşünjesi barlar	Eneden çaga AIW-iň geçiş usulynyň üçüsinihem dogry aýtmagy başaran 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterim paýy	65,3
9.3		AIW/AIDS-i bar bolan adamlara tolerant garaýyş	AIW keseli bilen ýaşaýan adamlara ähli 4 sorag boýunça tolerant garaýşy bildirýän 15-49 ýaşyndaky aýallaryň göterim paýy	1,0
AIW barlagynyň testi				
9.4		AIW-e barlagdan nirede geçmelidigini bilýän aýallar	AIW-e barlagdan nirede geçmelidigini bilýändigini tassyklaýan 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterim paýy	64,1
9.5		AIW-e barlagdan geçen we onuň netijesini alan aýallar	Soňky 12 aýyň dowamynda AIW-e barlagdan geçen we onuň netijesini alan 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterim paýy	10,3
9.7		Doguma çenli gözegçilik döwründe AIW maslahaty bilen gurşap almak	Soňky iki ýylda diri çaga dogran, göwrelilik döwründe hünärli lukman işgärleriniň gözegçiliginde bolan we ýakyn wagtda çaga dogran hem-de doguma çenli gözegçilik döwründe AIW-maslahatyny alan 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterim paýy	74,6
9.8		Doguma çenli gözegçilik döwründe AIW-maslahaty bilen gurşap almak	Soňky iki ýylda diri çaga dogran we doguma çenli gözegçilikde olara AIW-e barlagdan geçmeklik hödürlenen we razyçylygyny beren hem-de onuň netijesini alan 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterim paýy	55,6
Ýetimler				
9.16	**MÖM 6.4**	Ýetimler mekdebine gatnaýanlaryň ýetim dälleriň mekdebine gatnaýanlara bolan gatnaşygy[11]	Ata-enesiniň ikisini hem ýitiren we mekdebe gatnaýan 10-14 ýaşyndaky çagalaryň paýynyň ata-eneleri diri we ata-enesiniň biri ýa-da ikisi bilen bile ýaşaýan 10-14 ýaşyndaky mekdebe gatnaýan çagalaryň paýyna bölünen görkeziji	(*)

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

[11] Bu görkeziji ölçelmedik ýagdaýlaryň sanynyň pesligi sebäpli şu hasabatyň tablisasynda berilmedi.

KÖPÇÜLIKLEÝIN HABAR BERIŞ SERIŞDELERINIŇ ELÝETERLILIGI WE MAGLUMAT-KOMMUNIKASIÝA SERIŞDELERI TEHNOLOGIÝASYNDAN PEÝDALANMAK			
Köpçülikleýin habar beriş serişdeleriniň elýeterliligi			
MICS görkezijisi	**Görkezijiniň ady**	**Beýany**	**Möçberi**
10.1	Köpçülikleýin habar beriş serişdeleriniň elýeterliligi	Azyndan hepdede bir gezek gazet ýa-da zurnal okaýan, radio diňleýän we telewizora seredýän 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterim paýy	20,7
Maglumat-kommunikasiýa serişdeleri tehnologiýasyndan peýdalanmak			
10.2	Kompýuterden peýdalanmak	Soňky 12 aýda kompýuterden peýdalanan 15-24 ýaşdaky aýallaryň göterim paýy	57,5
10.3	Internetden peýdalanmak	Soňky 12 aýda Internetden peýdalanan 15-24 ýaşdaky aýallaryň göterim paýy	39,3

Mazmuny

Türkmenistanda köp görkezijiler boýunça klasterleýin barlagy geçirmek boýunça jemleýji tablisa (MICS), 2015-2016 ýý. iii

Netijeleriň jemleýji tablisasy iv

Türkmenistanda köp görkezijiler boýunça klasterleýin barlagyň (MICS) we Müňýyllygyň ösüş maksatlarynyň (MÖM) görkezijileri, 2015-2016 ýý. iv

Mazmuny xiv

Tablisalaryň sanawy xvii

Suratlaryň sanawy xx

Gysgaltmalaryň sanawy xxi

Minnetdarlyk bildirmek xxii

Rezýume xxiv

I. Giriş 1

- Habar beriji maglumat 1
- Gözegçiligiň wezipeleri 3
- Tablisalary nähili okamaly 4

II. Seçimi emele getirmegiň we gözegçiligi geçirmegiň usuly 5

- Seçimi gurmak 5
- Soragnamalar 5
- Ýerlerde işleri öwretmek 7
- Maglumatlary ýygnamak we işläp taýýarlamak 7

III. Öý hojalyklarynyň we jogap berijileriň seçiminiň möçberi we häsiýetnamalary 8

- Seçimiň möçberi 8
- Öý hojalyklarynyň häsiýetnamalary 10
- 15–49 ýaşyndaky respondent aýallaryň we respondentleriň we 5 ýaşa çenli çagalaryň häsiýetnamalary 14
- Ýaşaýyş jaýynyň häsiýetnamasy, emläge eýeçilik etmek we hal-ýagdaýyň kwintilleri 19

IV. Çaga ölümçiligi 24

V. Iýmit 32

- Çaga doglanda agram ýetmezçiligi 32
- Iýmit ýagdaýy 34
- Ene süýdi bilen iýmitlendirmek we bäbekleri we irki ýaşda çagalary iýmitlendirmek 38
- Duzuň ýodlaşdyrylmagy 49

VI. Çagalaryň saglygy 52

- Sanjymlar 52
- Keselleri bejermek we çagalara seretmek 59
  - Diareýa 62
  - Ýiti respirator infeksiýa 68
  - Gyzgynyň galmagy 70
  - Ýangyjyň gaty görnüşlerinden peýdalanmak 73

VII. Suw üpjünçiligi we arassaçylyk 75

- Gowulandyrylan suw çeşmesinden peýdalanmak 75
- Gowulandyrylan arassaçylygyň elýeterliligi 83
- Eliňi ýuwmak 91

VIII. Reproduktiw saglyk ... 94

Çaga dogluşy ... 94
Kontrasepsiýa ... 99
Kontrasepsiýa kanagatlandyrylmadyk zerurlyk ... 103
Dogrumdan öňki gözegçilik ... 106
Çaga dogurýanlara kömek bermek ... 111
Çaga dogrulýan ýer ... 113
Dogrumdan soňky gözegçilik ... 115

IX. Irki çagalykda ösüş ... 127

Irki çagalykda terbiýe we bilim ... 127
Çaga seretmegiň hili ... 129
Çagalaryň ösüşiniň ýagdaýy ... 135

X. Sowatlylyk we bilim ... 138

Ýaş aýallaryň sowatlylygy ... 138
Mekdebe taýýarlyk ... 139
Başlangyç we orta mekdebe gatnamak ... 140

XI. Çagalary goramak ... 155

Çaganyň doglanlygyny bellige almak ... 155
Çaga zähmeti ... 157
Çagalaryň düzgün-tertibi ... 164
Ir nikalaşmak ... 165
Öýde güýç ulanylmagyna garaýyş ... 172
Çagalaryň ýaşaýyş şertleri ... 174

XII. AIW/AIDS ... 177

AIW-iň geçmegi we AIW babatda ýalňyşlyklar barada bilimiň bolmagy ... 177
AIW bilen ýaşaýan adamlara tolerant garaýyş ... 182
AIW-e barlagdan geçmek, dogrumdan öňki gözegçiligiň çäklerinde maslahat we barlagdan nirede geçmek bolýandygyny bilmek ... 185
Ýaş aýallar boýunça AIW-iň görkezijileri ... 189

XIII. KHBS we maglumat/kommunikasion tehnologiýalardan peýdalanmak ... 192

KHBS-den peýdalanmak ... 192
Maglumat-kommunikasion tehnologiýalardan peýdalanmak ... 194

A goşundy. Seçip almagy gurmak ... 196

Seçip almagyň ölçegi we paýlanyşy ... 196
Seçip almagy gurmak üçin esas we klasterleri saýlap almak ... 199
Sanawy düzmek ... 199
Öý hojalyklaryny saýlap almak ... 200
Seçimiň agramlaryny hasaplamak ... 200

B goşundy. Gözegçiligiň geçirilmegine çekilen işgärleriň sanawy ... 203

C goşundy. Seçimiň ýalňyşlaryny bahalandyrmagyň görkezijileri ... 205

D goşundy. Maglumatlaryň hilini barlamak üçin tablisalar ... 217

E goşundy. Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS-iň görkezijileri: sanawjylar we maýdalawjylar ... 231

KÖPÇÜLIKLEÝIN HABAR BERIŞ SERIŞDELERINDEN PEÝDALANMAK WE MAGLUMAT/KOMMUNIKASION TEHNOLOGIÝALARDAN PEÝDALANMAK ... 239

F1 goşundy. Öý hojalyklarynyň sowalnamasy ... 240

F2 goşundy. Zenanlar üçin aýratyn sowalnama 259

F3 goşundy. Bäş ýaşa çenli çagalar barada sowalnama 291

F4 goşundy. Saglygy goraýýş edaralarynda immunizasiýalar barada maglumat almak boýunça sowalmana 311

G goşundy. Başlangyç mekdebe okuwa barmak (2015-nji ýylyň 1-nji sentýabryna ýaşyna görä hasaplanyldy) 313

Tablisalaryň sanawy

HH.1 tablisa. Öý hojalyklary, aýal-gyzlar barada soraşmanyň we bäş ýaşa çenli çagalar barada soraşmanyň netijeleri ... 9
HH.2 tablisa. Öý hojalyklarynyň agzalarynyň jynslary boýunça ýaş taýdan bölünişi ... 10
HH.3 tablisa. Öý hojalyklarynyň düzümi ... 13
HH.4 tablisa. Aýallaryň esasy häsiýetnamalary ... 15
HH.5 tablisa. 5 ýaşa çenli çagalaryň esasy häsiýetnamalary ... 18
HH.6 tablisa. Ýaşaýyş jaýynyň häsiýetnamasy ... 20
HH.7 tablisa. Öý hojalygynyň goşlary ýa-da şahsy goşlar ... 22
HH.8 tablisa. Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller ... 23
CM.1 tablisa. Irki ýaşda çaga ölümçiligi ... 25
CM.2 tablisa. Sosial-ykdysady häsiýetnamalary boýunça bölünen görnüşde irki ýaşda çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti ... 26
CM.3 tablisa. Demografik häsiýetnamalary boýunça bölünen görnüşde irki ýaşda çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti ... 27
NU.1 tablisa. Doglanda agramy az bolan bäbekler ... 33
NU.2 tablisa. Çagalaryň iýmitlendiriliş ýagdaýy ... 36
NU.3 tablisa. Göwüs süýdi bilen emdirmäge başlamak ... 41
NU.4 tablisa. Ene süýdi bilen iýmitlendirmek ... 43
NU.5 tablisa. Ene süýdi bilen iýmitlendirmegiň dowamlylygy ... 45
NU.6 tablisa. Ýaşyna laýyklykda ene süýdi bilen iýmitlendirmek ... 46
NU.7 tablisa. Gaty, ýarym gaty ýa-da ýumşak iýmitleri bermek ... 47
NU.8 tablisa. Bäbekleri we kiçi ýaşdaky çagalary iýmitlendirmegiň tejribesi ... 48
NU.9 tablisa. Çüýşeden iýmitlendirmek ... 49
NU.10 tablisa. Ýodlaşdyrylan duzuň sarp edilişi ... 50
CH.1 tablisa. Ömrüniň ilkinji ýylynyň dowamyndaky sanjymlar ... 54
CH.2 tablisa. Esasy häsiýetnamalary boýunça bölünen sanjymlar ... 57
CH.2A tablisa. ((A)GDB-B Gep-Hib) utgaşdyrylan sanjymlar bilen gurşap almak ... 59
CH.3 tablisa. Keselländigi hakynda habar ... 61
CH.4 tablisa. Diareýany bejermek ... 62
CH.5 tablisa. Diareýa wagtynda iýmitlendirmek ... 63
CH.6 tablisa. Peroral regidratasiýa erginini we sink kabul etmek ... 64
CH.7 tablisa. Iýmitlendirmegi dowam etdirmek bilen peroral regidratasiýa terapiýasy we terapiýanyň beýleki görnüşleri ... 65
CH.8 tablisa. PRE-niň we sinkiň çeşmesi ... 67
CH.9 tablisa. Pnewmoniýanyň iki sany howply alamaty barada habardarlyk ... 69
CH.10 tablisa. Gyzgynyň ýokary galmagy bilen baglanyşykly kömek sorap ýüz tutulmagy ... 71
CH.11 tablisa. Çagalaryň gyzgynynyň ýokary galmagyny bejermek ... 72
CH.12 tablisa. Ýangyjyň gaty görnüşlerinden peýdalanmak ... 74
WS.1 tablisa. Kämilleşdirilen agyz suwy çeşmesini peýdalanmak ... 76
WS.2 tablisa. Öý hojalyklarynda suwy arassalamak ... 79
WS.3 tablisa. Suwuň ceşmesine çenli ýola sarp edilýän wagt ... 81
WS.4 tablisa. Suw daşamagy amala aşyrýan adam ... 82
WS.5 tablisa. Arassaçylyk-gigiýena gurluşlarynyň görnüşleri ... 84
WS.6 tablisa. Arassaçylyk-gigiýena gurluşlaryny hususylykda we bilelikde peýdalanmak ... 86
WS.7 tablisa. Kämilleşdirilen agyz suwunyň we kämilleşdirilen arassaçylygyň elýeterlik derejesi ... 88
WS.8 tablisa. Çagalaryň nejesatyny aýyrmak ... 90
WS.9 tablisa. Suwuň we el ýuwmak üçin sabynyň barlygy ... 92
WS.10 tablisa. Sabynyň barlygy ... 93

RH.1 tablisa. Çaga dogluşynyň koeffisiýenti 94
RH.2 tablisa. Ýetginjekleriň arasynda çaga dogluşynyň koeffisiýenti we çaga dogluşynyň jemleýji koeffisiýenti 96
RH.3 tablisa. Ir çaga dogurmaklyk 97
RH.4 tablisa. Ir çaga dogurmaklyga bolan meýil 98
RH.4A tablisa. Kontrasepsiýanyň dürli usullary barada düşünjeleriniň barlygy 99
RH.4B tablisa. Kontrasepsiýanyň usullary barada düşünjesiniň barlygy 100
RH.5 tablisa. Kontrasepsiýadan peýdalanmak 101
RH.6 tablisa. Kontrasepsiýa zerurlygy kanagatlandyrylmadyk 105
RH.7 tablisa. Doguma çenli gözegçilik bilen gurşalyp alnyşy 108
RH.8 tablisa. Doguma çenli gözegçilik üçin barlan gezekleriň sany we gözegçilik üçin ilkinji gezek barlan wagt 109
RH.9 tablisa. Doguma çenli gözegçiligiň mazmuny 110
RH.10 tablisa. Dogrumy kabul etmäge gatnaşan adamlar we Kesarew kesimi 112
RH.11 tablisa. Dogrumyň ýeri 114
RH.12 tablisa. Dogrumdan soň lukmançylyk edaralarynda bolmaklyk 116
RH.13 tablisa. Täze doglan bäbeklere dogrumdan soň edilýän gözegçilik 118
RH.14 tablisa. Lukmançylyk edaralaryndan çykandan soňky ilkinji hepdede täze doglan bäbekler üçin dogrumdan soňky gözegçilik üçin barmak 120
RH.15 tablisa. Enäniň ýagdaýyna dogrumdan soňky gözegçilik 122
RH.16 tablisa. Lukmançylyk edaralaryndan çykandan soňky ilkinji hepdede enäniň ýagdaýyna gözegçilik etmek üçin dogrumdan soňky gözegçilige barmak 124
RH.17 tablisa. Enäniň we täze doglan bäbegiň ýagdaýyna dogrumdan soňky gözegçilik 126
CD.1 tablisa. Irki ýaşda okuw 128
CD.2 tablisa. Okuwda goldaw bermek 130
CD.3 tablisa. Okuw gollanmalary 132
CD.4 tablisa. Zerur gözegçilik 134
CD.5 tablisa. Irki ýaşda çagalaryň ösüşiniň indeksi 136
ED.1 tablisa. Sowatlylyk 138
ED.2 tablisa. Mekdebe taýýarlyk 140
ED.3 tablisa. Başlangyç mekdebe okuwa barmak 142
ED.4 tablisa. Başlangyç mekdebe gatnaşyk we mekdebe gatnamaýan çagalar 143
ED.5 tablisa. Orta mekdebe gatnaşyk we mekdebe gatnamaýan çagalar 145
ED.6 tablisa. Başlangyç mekdebiň soňky synpyna çenli okan çagalar 147
ED.7 tablisa. Başlangyç mekdebi tamamlamak we orta bilim derejesine geçmek 149
ED.8 tablisa. Bilimde jynslaryň deňhukuklylygy 151
ED.9 tablisa. Mekdebe gatnamaýanlaryň arasynda jynslaryň deňhukuklylygy 153
CP.1 tablisa. Çaga dogluşyny bellige almak 156
CP.2 tablisa. Çagalaryň ykdysady işe gatnaşmagy 159
CP.3 tablisa. Çagalaryň öýüň işlerine gatnaşmagy 161
CP.4 tablisa. Çaga zähmeti 163
CP.5 tablisa. Ir baglaşylan nika 167
CP.6 tablisa. Ir nika baglaşmak meýli 169
CP.7 tablisa. Är-aýalyň arasyndaky ýaş tapawudy 171
CP.8 tablisa. Öýde güýç ulanylmagyna bolan garaýyş 173
CP.9 tablisa. Çagalaryň ýaşaýyş görnüşleri we ýetimçilik 175
CP.10 tablisa. Ata-enesi daşary ýurtda ýaşaýan çagalar 176
HA.1 tablisa. AIW-iň geçmegi hakynda düşünjesiniň barlygy, AIW babatda ýalňyşmalar we AIW-iň geçmegi barada hemmetaraplaýyn düşünje 178
HA.2 tablisa. AIW-ýokuşmasynyň ejesinden çagasyna geçip bilýandigi barada düşünjesiniň barlygy 181

HA.3 tablisa. AIW keseli bilen ýaşaýan adamlara tolerant garaýyş 183
HA.4 tablisa. Nirede AIW-e barlagdan geçmelidigini bilýändigi hakynda düşünjesiniň barlygy 186
HA.5 tablisa. AIW-e testden geçmek we dogruma çenli gözegçilikde maslahat hyzmatlary bilen gurşalyp alnyşy 188
HA.6 tablisa. AIW-iň we AIDS-iň esasy görkezijileri 190
MT.1 tablisa. Köpçülikleýin habar beriş serişdelerinden peýdalanmak (KHBS) 193
MT.2 tablisa. Kompýuterden we Internetden peýdalanamak 195
SD.1 tablisa. Seçip almagyň möçberini we ilatyň esasy kiçi toparlary boýunça garaşylýan netijeleri hasaplamak üçin binýatlaýyn maglumat, MICS Türkmenistan, 2015-2016 198
SD.2 tablisa. Seçimleýin segmentleriň (klasterleriň) we öý hojalyklarynyň sebitler we şäher/oba stratalary boýunça paýlanyşy 199
SE.1 tablisa. Seçip almagyň ýalňyşlaryny hasaplamak üçin saýlanyp alnan görkezijiler 207
SE.2 tablisa. Seçimiň ýalňyşlyklary: tutuş seçim 208
SE.3. tablisa. Seçimiň ýalňyşlyklary: şäher 209
SE.4 tablisa. Seçimiň ýalňyşlygy: oba 210
SE.5 tablisa. Seçimiň ýalňyşlygy: Aşgabat şäheri 211
SE.6 tablisa. Seçimiň ýalňyşlygy: Ahal welaýaty 212
SE.7 tablisa. Seçimiň ýalňyşlygy: Balkan welaýaty 213
SE.8 tablisa. Seçimiň ýalňyşlygy: Daşoguz welaýaty 214
SE.9 tablisa. Seçimiň ýalňyşlygy: Lebap welaýaty 215
SE.10 tablisa. Seçimiň ýalňyşlygy: Mary welaýaty 216
DQ.1 tablisa. Ilatyň öý hojalyklarynyň ýaşlary boýunça bölünişi 217
DQ.2 tablisa. Soraşma geçirmegiň ölçeglerine laýyk gelýän we soraşma geçirilen aýal-gyzlaryň ýaşlary boýunça bölünişi 218
DQ. 3 tablisa. Öý hojalyklarynyň çaga ilatynyň ýaşlary boýunça bölünişi we bäş ýaşa çenli çagalar barada sowalnama 219
DQ.4 tablisa. Habar berlen doglan seneleri: öý hojalygynyň ilaty 219
DQ.5 tablisa. Habar berlen doglan senesi we ýaşy: aýallar 220
DQ.6 tablisa. Habar berlen doglan senesi we ýaşy: 5 ýaşa çenli çagalar 220
DQ.7 tablisa. Habar berlen doglan seneler: çagalar, ýetginjekler we ýaşlar 220
DQ.8 tablisa. Habar berlen dogrumlaryň senesi: ilkinji we soňky dogrumlar 221
DQ.9 tablisa. Alnan maglumatlaryň dolulygy 221
DQ.10 tablisa. Antropometriýa görkezijileri boýunça maglumatlaryň dolulygy: kemter agram 222
DQ.11 tablisa. Antropometriýa görkezijileri boýunça maglumatlaryň dolulygy: boýuň ösüşinde yza galmak 222
DQ.12 tablisa. Antropometriýa görkezijileri boýunça maglumatlaryň dolulygy: horlanmak 222
DQ.13 tablisa. Antropometriýa ölçegleriniň netijesinde ýygnamak (akkumulýasiýa) 223
DQ.14 tablisa. Dogluş hakynda şahadatnamalar bilen tanyşmak 224
DQ.15 tablisa. Öýde we saglyk edaralarynda sanjym kartalary bilen tanyşmak 225
DQ.16 tablisa. El ýuwmak üçin ulanylýan ýeri gözden geçirmek 226
DQ.17 tablisa. 5 ýaşa çenli çagalar barada sowalnama boýunça respondentler 226
DQ.18 tablisa. Bir ýaş toparlaryna bölünen görnüşde bilim edaralaryna gatnalyşy 227
DQ.19 tablisa. Haçandyr bir wagt doglanlaryň we diri çagalaryň arasynda doglan wagtynda jynslaryň gatnaşygy 228
DQ.20 tablisa. Barlag geçirilenden öň döwürler boýunça doglanlaryň sany 228
DQ.21 tablisa. Ölen pursadynda ýaşy barada günlerde habar berlen maglumatlar 229
DQ.22 tablisa. Ölen pursadynda ýaşy barada aýlarda habar berlen maglumatlar 230
ED.3A tablisa. Başlangyç mekdebe okuwa barmak 313

Suratlaryň sanawy

HH.1 surat. Öý hojalyklarynyň agzalarynyň ýaşy, jynsy boýunça paýlanyşy, Türkmenistan, 2015-2016 11
HH.2 surat. Ilatyň ýaş topary boýunça paýlanyşy, Türkmenistan 12
CM.1 surat. Irki ýaşdaky çagalaryň ölümçiliginiň koeffisiýenti, Türkmenistan, 2015-2016 25
CM.2 surat. 5 ýaşa çenli çagalaryň ýerler we sebitler boýunça ölümçiliginiň koeffisiýenti (gözegçiligiň öňündäki bäş ýylyň dowamynda), Türkmenistan, 2015-2016 28
CM.3 surat. Türkmenistanda dürli çeşmeler boýunça 5 ýaşa çenli çagalaryň ölümçiliginiň koeffisiýentleriniň üýtgemek meýilleri 29
CM.4 surat. Çaga ölümçiliginiň we bäş ýaşa çenli çaga ölümçiliginiň, neonatal ölümçiligiň we bäbek ölümçiliginiň, neonatal ölümçiligiň we bäş ýaşa çenli çagalaryň ölümçiliginiň koeffisiýentiniň gatnaşygy,Türkmenistan, 2015-2016 30
CM.5 surat. Türkmenistanda ölümçiligiň toplumlaýyn tablisalary we MICS 2015-2016 we Türkmenistanda DHS 2000 boýunça bahalandyrmalar 31
NU.1 surat. 5 ýaşa çenli çagalaryň arasynda agram ýetmezçiliginiň, ösüşde yza galmaklygyň, arryklamanyň, agramyň artykmaçlygynyň ýaýranlygy (kadadan çykmagyň aram ýa-da güýçli derejesi), Türkmenistan, 2015-2016 38
NU.2 surat. Ene süýdi bilen iýmitlendirmegi başlamak, Türkmenistan, 2015-2016 42
NU.3 surat. Dürli ýaşdaky bäbekleriň iýmitlendirilişiniň düzümi, Türkmenistan, 2015-2016 44
NU.4 surat. Ýodlaşdyrylan duzuň sarp edilişi, Türkmenistan, 2015-2016 51
CH.1 surat. Ömrüniň ilkinji ýylynyň dowamynda (gyzamykdan – ömrüniň ilkinji iki ýylynyň dowamynda) sanjymlar, Türkmenistan, 2015-2016 56
WS.1 surat. Öý hojalyklarynyň agzalarynyň agyz suwunyň çeşmesi boýunça göterimde paýlanyşy, Türkmenistan, 2015-2016 77
WS.2 surat. Öý hojalyklarynyň agzalary tarapyndan agyz suwunyň gowulandyrylan çeşmeleriniň we gowulandyrylan arassaçylyk-gigiýena gurluşlarynyň peýdalanylyşy, Türkmenistan, 2015-2016 89
RH.1 surat. Çaga dogluşynyň ýerler boýunça bölünen görnüşde ýaşy boýunça koeffisiýenti, Türkmenistan, 2015-2016 95
RH.2 surat. Kontrasepsiýadan peýdalanmakda tapawutlar, Türkmenistan, 2015-2016 103
ED.1 surat. Jynsy boýunça bölünen görnüşde bilim görkezijileri, Türkmenistan, 2015-2016 154
CP.1 surat. Aýallaryň ir nikalaşmagy, Türkmenistan, 2015-2016 170
HA.1 surat. Aýallarda AIW-iň geçişi barada hemmetaraplaýyn bilimiň bolmagy, Türkmenistan, 2015-2016 180
HA.2 surat. AIW/AIDS bilen ýaşaýan adamlara tolerant garaýyş, Türkmenistan, 2015-2016 184
DQ.1 surat. Bir ýaşly toparlar boýunça bölünen görnüşde öý hojalyklaryň ilaty, Türkmenistan, 2015-2016 218
DQ.2 surat. Agramyň we boýuň/uzynlygyň ölçeginiň netijeleriniň ölçegiň habar berlen netijeleriniň san görkezijisinde on belgili nyşanlar boýunça paýlanyşy, Türkmenistan, 2015-2016 223

Gysgaltmalaryň sanawy

AGTB	Gökbogma, difteriýa, bürmek
AIDS	Soň bolan immunoýetmezçiligiň sindromy
AIW	adamyň immunoýetmezçiliginiň wirusy
BMG	Birleşen Milletler Guramasy
BMGBAÝS	Birleşen Milletler Guramasynyň Baş Assambleýasynyň AIW/AIDS boýunça ýörite sessiýasy
BSGG	Bütindünýä saglygy goraýyş guramasy
BSŽ	Basilla Kalmetta–Gerena (inçekesele garşy waksina)
ÇDK	Çaga dogluşynyň ýaşy boýunça koeffisiýenti
ÇHK	Çaga hukuklary barada konwensiýa
ÇÝKIAB	Çaga ýaşynda keselleri integrirlenen alyp barmak
CAPI	Computer Assisted Personal Interview – tehniki soraşma bolup, onuň dowamynda interwýuýeriň özi respondente sorag berýär we alnan jogaplary planşetde elektron sowalnama ýazýar
CSPro	Ilat ýazuwynyň we gözegçilikleriň maglumatlaryny işlemegiň ulgamy
DÖM	Durnukly ösüş maksatlary
DSGAG	Demografiki saglygy goraýyş-arassaçylyk gözegçiligi
DSGM	Dogrumdan soňky gözegçiligiň maksatnamasy
EPI	Immunizasiýanyň giňeldilen maksatnamasy
ESI	Ene süýdi bilen iýmitlendirmek
GARPR	AIDS-e garşy global çäreleri amala aşyrmakda gazanylan ösüşler barada hasabat
GGP	Gyzamyk, gyzylja, parotit
GSK	Gatnaşygyň sap koeffisiýenti
GÝK	b görnüşli gemofil ýokanç kesel
ISB	Ilkinji seçimleýin birlikler
IÝÇÖI	Irki ýaşda çaga ösüşiniň indeksi
JDI	Jynslaryň deňhukuklylygynyň indeksi
JÝGÝK	Jyns ýollary bilen geçýän ýokanç keseller
KHBS	Köpçülikleýin habar beriş serişdeleri
LAU	laktasion amenoreýa usuly
Mb	milliona bölek
MBM	Monitoring boýunça BSGG/UNICEF bilelikdäki maksatnamasy
MICS	Köp görkezijiler boýunça klasterleýin barlag
MICS-5	Köp görkezijiler boýunça klasterleýin barlaglaryň maksatnamasynyň bäşinji global tapgyry
MÖM	Müňýyllygyň ösüş maksatlary
NÖ	Neonatal ölümçilik
ÖTSN	Öýde taýýarlanan suwuk naharlar
PDÖAGM	Pnewmoniýanyň we diareýanyň öňüni almak boýunça hereketleriň global meýilnamasy
PK	Personal kompýuter
PNÖ	Postneonatal ölümçilik
PRD	Peroral regidratasiýa üçin duz
PRE	Peroral regidratasiýa üçin ergin
PRT	Peroral regidratasion terapiýa
RÝNÝ	Raýat ýagdaýynyň namalarynyň ýazgysy
SYSB	Sosial ylymlar üçin statistik bukja
TDIM	Türkmenistanyň Daşary işler ministrligi
TMK	Türkmenistanyň Ministrler Kabineti
Türkmenstat	Türkmenistanyň Statistika baradaky döwlet komiteti
UNFPA	BMG-nyň ilat gaznasy
UNICEF	BMG-nyň Çagalar gaznasy
USB	Ultrases barlagy
VAP	Sanjymyň global meýilnamasy
WGB	Gepatit B
ÝIS	ýatgynyň içindäki spiral
ÝRÝK	Ýiti respirator ýokanç keseli
ÝUH	Ýol-ulag hadysalary
ÝÝK	Ýod ýetmezçiligi bilen baglanyşykly keseller

Minnetdarlyk bildirmek

Türkmenistan üçin 2016-njy ýyl öz garaşsyzlygynyň 25 ýyllygy bilen şöhratlanýar. Adam konstitusiýa derejesinde jemgyýetiň esasy gymmatlygy hasaplanylýan döwletimiz dünýäniň depginli ösýän, öňe gidýän we parahatçylygy söýüji döwletleriniň sanyna girýär. Giň gerimli halkara hyzmatdaşlygy bilen bolup geçýän okgunly özgertmeler muňa aýdyň şaýatlyk edýär, Birleşen Milletler Guramasy bilen berk hyzmatdaşlykhem aýdyň görkezijileriň biri bolup durýar.

Çagalaryň we aýallaryň ýagdaýyna gözegçilik etmek we BMG-niň Müňýyllygyň maksatlaryna ýetmekde we beýleki halkara borçnamalarynda ösüşe gözegçilik etmäge mümkinçilik berýänesasy görkezijileri ölçemek maksady bilen Türkmenistanyň Hökümetiniň karary bilen UNICEF-iň hem-de BMG-niň Ilat gaznasynyň goldaw bermegi bilen 2015-2016-njy ýyllarda Köp görkezijiler boýunça klasterleýin barlag (MICS) geçirildi, ol 6 müňden gowrak öý hojalygyny öz içine aldy. Türkmenistan GDA we Gündogar Ýewropa ýurtlarynyň arasynda Köp görkezijiler boýunça klasterleýin barlagyň 5 tapgyryny (CAPI) planşetde geçiren ilkinji ýurtdyr.

Türkmenistanyň Statistika baradaky döwlet komiteti Türkmenistanyň Hökümetine (TMK, DIM), milli we ýerli dolandyryş edaralarynyň wekillerine gözegçiligi geçirmekde eden kömekleri we goldawlary üçin uly minnetdarlyk bildirýär.

UNICEF-iň Türkmenistandaky Wekilhanasynyň Baştutany Şahin Nilofere we UNICEF-iň Türkmenistandaky Wekilhanasynyň öňki Baştutany Oýunsaýhan Dendewnorowa, UNICEF-iň Türkmenistandaky Wekilhanasynyň Baştutanynyň orunbasary Alýona Salçonaga, UNICEF-iň hünärmenleri Şöhrat Orazowa we Dilara Aýazowa ýüze çykan meseleleri çalt çözmekde, gözegçiligi guramakda we geçirmekde beren kömekleri üçin aýratyn minnetdarlyk bildirýäris. Taslamanyň başyndan tamamlanýança ýerine ýetirilmeginde maslahatçy bolan UNICEF-iň halkara maslahatçysy Tatýana Karaulas bu işe uly goşant goşdy. Seminarlary guramakda we meýdan işlerini geçirmekde milli maslahatçy Hoşgeldi Halnazarow hem belli bir goşant goşdy.

MICS-niň global utgaşdyryjysy Atilla Hansiogluna (UNICEF, Nýu-Ýork), standart soragnamalary, maglumatlary girizmek we işlemek boýunça programmalary işläp taýýarlan, okuw seminarlarynyň, treningleriň birnäçesini geçiren we şu global gözegçiligiň umumy menejmentini üpjün eden onuň tarapyndan UNICEF-iň bütin dünýä boýunça onlarça işgärine, hususan, MICS taslamasynyň UNICEF-iň Sebitleýin edarasyndan utgaşdyryjysy, Türkmenstatyň işgärlerine Türkmenistanda bu gözegçiligi taýýarlamak we geçirmek meseleleri boýunça uly ýardam eden Siraj Mahmutla (UNICEF, Ženewa) uly minnetdarlyk bildirýäris.

Statistika boýunça hünärmen (maglumatlary işlemek) Iwane Býeliçe, UNICEF, Nýu-Ýork, Statistika boýunça hünärmen (maglumatlary işlemek) Turgaý Unalana, UNICEF, Nýu-Ýork, öý hojalyklaryna gözegçilik etmek boýunça hünärmen Ýadygär Koşkuna, UNICEF, Nýu-Ýork, öý hojalyklaryna gözegçilik etmek boýunça sebitleýin maslahatçy Ana Abdelbasite (UNICEF, Ženewa), programma üpjünçiligi boýunça sebitleýin maslahatçy Ihtior Holmatowa (UNICEF, Ženewa) bu gözegçilige taýýarlyk görmekde we elektron göterijilerde geçirmekde beren kömekleri üçin aýratyn minnetdarlyk bildirýäris (CAPI). Seçim boýunça sebitleýin maslahatçy Ahmet Sinan Týurkilmaz tarapyndan MICS üçin seçim boýunça berlen usulyýet kömegini aýratyn belläsimiz gelýär.

Türkmenistanda UNPFA-nyň edarasyna MICS-iň meýdan işlerini geçirmegi bilelikde maliýeleşdirmekde eden kömegi üçin minnetdarlyk bildirýäris.

Gözegçiligi geçirmekde Türkmenistanyň Saglygy goraýyş we derman senagaty ministrliginiň işgärleri möhüm orny eýeledi, olara hem minnetdarlygymyzy bildirýäris.

Welaýat/şäher statistika müdirlikleriniň başlyklaryna, superwaýzerlere, interwýuýerlere we ölçeýjilere minnetdarlyk bildirýäris.

Netijede bu gözegçilige gatnaşan ähli adamlara: bu işiň geçirilmegine göni ýa-da gytaklaýyn gatnaşanlaryň, ýardam edenleriň ählisine; soragnama boýunça maglumatlaryň ýaşyrynlygy ýörelgelerinde geljekde ýurtda çagalaryň we aýallaryň ýagdaýynyň gowulandyrylmagyna gönükdirilen çözgütleri kabul etmekde döwlet edaralary üçin peýdaly boljak maglumatlary bermäge höwes bilen ylalaşan Türkmenistanyň ýaşaýjylaryna (öý hojalyklarynyň agzalaryna) minnetdarlyk bildirýäris.

Rezýume

Bu jemleýji hasabat 2015-2016-njy ýyllarda Türkmenistanyň Statistika baradaky döwlet komiteti tarapyndan geçirilen Türkmenistanda Köp görkezijili klasterleýin barlagyň (MICS) netijelerine esaslanýar. Gözegçiligi maliýeleşdirmek Türkmenistanyň Hökümeti we UNICEF tarapyndan BMG-niň Ilat gaznasynyň (UNPFA) goşmaça maliýe goldawyny bermegi bilen amala aşyryldy. BMG-niň Çagalar gaznasy (UNICEF) tarapyndan tehniki goldaw berildi.

2015-2016-njy ýyllarda Türkmenistanda MICS seçime goşulan 6101 öý hojalygynyň milli reprezentatiw gözegçiliginde olardan 5974 sanysy ilatly diýlip ykrar edildi. Şolardan 5861 sanysy üstünlikli soraşyldy: soraşylan öý hojalyklarynyň paýy 98 göterim boldy.Soraşylan öý hojalyklarynda 7693 aýal-gyz (15–49 ýaşynda)we 5 ýaşa çenli 3785 çaga ýüze çykaryldy. Aýratyn soragnamalar 7618 aýal-gyz we 3765 çaga üçin tamamlandy. Seçim milli derejede, şäher we oba ýerleri üçin, şeýle hem 6 sebit üçin (Aşgabat şäheri we 5 welaýat) käbir esasy görkezijilere baha bermäge mümkinçilik berýär.

2015-2016-njy ýyllarda Türkmenistanda geçirilen MICS garaşylyşy ýaly, birnäçe möhüm syýasatyň we strategiýalaryň maglumatlar binýadyna, şeýle hem 2015-nji ýyldan soňky döwür üçin, hususan-da Durnukly ösüş maksatlaryna (DÖM) ýetmekde ösüşe gözegçilik etmek üçin binýatlaýyn maglumatlary emele getirmeklige öz goşandyny goşar.

Agram ýetmezçiligi bilen doglan çagalar

Täze doglan çagalaryň 99 göterimi doglan wagty çekildi; bäbekleriň takmynan 3 göteriminiň doglanda agramy 2500 gramdan az derejede bahalandyrylýar.

Iýmitlenmegiň derejesi

Türkmenistanda bäş ýaşa çenli çagalaryň 3 göteriminiň agramy ýeterlik däl, çagalaryň 1 göterimi bolsa agramy aşa ýetmezçilik edýän çagalaryň toparyna degişli edildi. 12 göterimi boýunyň ösüşinde yza galýar ýa-da öz ýaşy üçin boýy aşa pes, 4 göterimi bolsa arryk ýa-da öz boýy üçin aşa hor. Çagalaryň 6 göteriminiň agramy aram artykmaç.

Bäbekleri we irki ýaşdaky çagalary ene süýdi bilen iýmitlendirmek

Türkmenistanda bäbekleriň 73 göterimi doglandan soň ilkinji sagatda ene süýdi bilen iýmitlendirilýär, täze doglan çagalaryň 94 göterimi bolsa doglandan soň ilkinji gije-gündizde ene süýdi bilen iýmitlendirilýär. Alty aýlykdan kiçi çagalaryň takmynan 59 göterimi diňe ene süýdi bilen iýmitlendirilýär, çagalaryň 81 göterimi esasan ene süýdi bilen iýmitlendirilýär.

6–23 aýlyk çagalaryň 93 göterimi gaty, ýarym gaty we ýumşak iýmit bilen iň azyndan bir gezek iýmitlendirildi, 85 göterimi dürli görnüşli iýmit bilen ýa-da azyndan iýmitleriň 4 topary bilen iýmitlendirildi.Has uly ýaşdaky (12–23 aýlyk) ähli çagalaryňiýmiti has irki ýaşdaky (6-8 aýlyk) çagalar bilen deňeşdirilende (44 göterim) az derejede dürli görnüşli boldy – 98 göterim. Iň az kabul ederlikli iýmitiň görkezijisinden peýdalanmak bilen umumy bahalandyrma 12-23 aýlyk çagalaryň 77 göteriminiň ýeterlik ýygylykda ýeterlik dürli görnüşli iýmitiniň bolandygyny görkezdi.

Duzuň ýodlaşdyrylmagy

Ähli öý hojalyklarynda iýmit taýýarlamak üçin ulanylýan duz onda ýodit kaliniň ýa-da ýodat kaliniň barlygyny seljermek üçin duz ýygnamagyň kömegi bilen ýoduň saklanyşy barlanyldy. Öý hojalyklarynyň 97 göteriminiň ýeterlik derejede ýodlaşdyrylan duzy ulanýandygy kesgitlenildi, ýagny duz milliona 15 ýa-da ondan köp bölek ýody özünde jemleýär.

Sanjymlar

Immunizasiýa bilen gurşalyp alynmagyň bahalandyrmasy saglygy goraýyş edaralaryndan sanjym barada ýazgylara, az derejede öýde saklanýan sanjym kartalaryndan/pasportlaryndan we eneleriň çagalara sanjym barada sözlerinden ýazgylara esaslanýar. Türkmenistanda immunizasiýany ähli çagalar mugt geçmeli, şol sebäpli öý hojalyklarynyň hal-ýagdaýyna garamazdan sanjym bilen gurşalyp alnyşyň derejesi örän ýokary.Ilkinji doglan gününe çenli ähli maslahat berilýän sanjymlary (Gyzamyk (GPG) – ikinji doglan gününe çenli) alan 24-35 aýlykçagalaryň göterim paýy 95 göterime deň boldy.

Keselleri bejermek we çaga seretmek

Umuman bäş ýaşa çenli çagalaryň 2 göterimi gözegçiligiň öňündäki iki hepdäniň dowamynda diareýa bilen näsaglady, 1 göterimden azragygynda (0,4 göterim) ÝRI-niň alamatlary boldy, 6 göteriminiň gyzgyny galdy.

Diareýa bilen näsaglan çagalaryň 67 göterimine PRD (peroral regidratasiýa üçin duz) ýa-da artyk möçberde suwuklyk berildi. Maslahat berilýän bejergini (iýmitlenmegi dowam etdirmek bilen PRT) çagalaryň 39 göterimi aldy. Çagalaryň diňe 2 göterimine hiç hili terapiýa we hiç hili derman berilmedi.

Çaga seredýän eneleriň ýa-daadamlaryň ýarsyndan azragy (47 göterimi) pnewmoniýanyň iki howply görnüşiniň birini bilýärler: çalt we /ýa-da kynlyk bilen dem almak.

Suw üpjünçiligi we arassaçylyk

Ilatyň 83 göterimi agyz suwunyň gowulandyrylan çeşmesinden peýdalanýarlar: şäher ýerlerinde 98 we oba ýerlerinde 73 göterim. Ilatyň ýarsyndan gowragy (54 göterim) suw geçirijilerden berilýän suwdan, 21 göterimi turba şekilli guýulardan/skwažinalardan we 16 göterimi awtosisternadan (gowulandyrylmadyk çeşme) peýdalanýarlar.

Türkmenistanyň ähli ilaty gowulandyrylan arassaçylyk-gigiýena gurluşlaryndan peýdalanýarlar. Oba ýerlerinde ilat esasan çukurlardan peýdalanýar: wentilýasiýa bilen abadanlaşdyrylan (68 göterim) ýa-da tekiz (28 göterim). Munuň tersine şäher ýerlerinde ýuwulýan hajathana arassaçylyk-gigiýena gurluşlarynyň iň ýaýran görnüşi bolup durýar (59 göterim).

Çaga dogluşy

Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda MICS-den soňky üç ýylda çaga dogluşynyň jemi koeffisiýenti bir aýala 3,2 dogrum boldy, bu şäher ýerlerine garanda oba ýerlerinde biraz ýokary (bir aýala hasaplananda degişlilikde 3,3 we 3,0 dogrum). 15-19 ýaşyndaky aýallaryň arasynda çaga dogluşynyň koeffisýenti 1000 aýala 28 dogruma deň.

Kontrasepsiýanyň usullary we kontrasepsiýa kanagatlandyrylmadyk zerurlyk

Häzirki wagtda resmi (däl) nikada duran aýallaryň ählisi kontrasepsiýanyň haýsy hem bolsa bir usuly barada eşitdiler we aýallara mälim bolan usullaryň sany 14-den 6 sany boldy. Olaryň köpüsi kontrasepsiýanyň has ýaýran häzirki zaman we adaty usullary bilen tanyş bolsalar-da, käbir häzirki zaman usullaryny bilýän az: diafragma we implantat barada aýallaryň 12 göterimi, aýallaryň prezerwatiwi barada 16 göterimi, kontrasepsiýa barada 20 göterimi bilýär.

Kontrasepsiýanyň häzirki ulanylyşy barada häzirki wagtda resmi (däl) nikada durýan ähli aýallaryň ýarsy habar berdiler. 15-49 ýaşyndaky ýanýoldaşly aýallaryň arasynda kontrasepsiýa kanagatlandyrylmadyk zerurlyk 12 göterime deň.

Dogrumdan öň we dogrumdan soňky gözegçilik we çaga dogurýanlara kömek

Türkmenistanda aýallaryň ählisine (100 göterim) dogrumdan öňki gözegçilik edilýär. Dogrumdan öňki gözegçiligi esasan lukmanlar geçirýärler (99 göterim).

MICS-den öňki iki ýylyň dowamynda ähli dogrumlar (100 göterim) ýokary hünär derejeli işgärler tarapyndan kabul edildi, bu Türkmenistanda çaga dogrulanda ýokary derejeli saglygy goraýyş kömeginiň ählumumy elýeterliligini görkezýär. Lukmanlar tarapyndan dogrumlaryň 99 göterimi, şepagat uýalary we göbegeneler tarapyndan 1 göterimi kabul edildi. Ähli eneleriň (100 göterim) dogrumyň yzýany saglygy goraýyş edarasynda galanlarynda ýa-da öýde saglyk ýagdaýy barlanýar.

Türkmenistanda çagalaryň doglandan soň saglygy goraýyş edarasynda bolan wagtlary ýa-da öýde, şeýle hem saglygy goraýyş edarasyndan çykandan soň saglyk ýagdaýlary barlanýar.

Irki ýaşda çagalaryň okuwy we bilim almagy

Türkmenistanda 36–59 aýlyk çagalaryň 43 göterimi irki ýaşda guramaçylykly maksatnamalaýyn okuwa gatnaýarlar. Oba ýerleri bilen (29 göterim) deňeşdirilende şäher ýerlerinde bu görkeziji 70 göterime deň.

36–59 aýlyk çagalaryň aglaba bölegi (94 göterimi) bilen gözegçilik geçirilenden öňki üç günüň dowamynda öý hojalygynyň uly ýaşly agzasy okuwa we mekdebe taýýarlyk görmäge ýardam edýän işiň dört ýa-da ondan köp görnüşi bilen meşgullandy. Uly ýaşlylaryň çagalar bilen meşgullanan işleriniň görnüşleriniň ortaça sany 5,6 boldy. 0–59 aýlyk ýaşdaky çagalaryň takmynan ýarsy (48 göterim) azyndan 3 sany çaga üçin kitap bar bolan öý hojalyklarynda ýaşaýarlar.

Türkmenistanda 36-59 aýlyk ýaşdaky çagalaryň 91 göterimi ýaşyna laýyk ösýär.

Mekdebe taýýarlyk

Birinji synpyň okuwçylarynyň 44 göterimi geçen ýyl mekdebe çenli ýaşly çagalar edaralaryna gatnadylar. Oba ýerlerinde ýaşaýan çagalaryň 26 göterimi bilen deňeşdirilende şäher ýerlerinde birinji synpyň okuwçylarynyň 74 göterimi geçen ýyl mekdebe çenli ýaşly çagalar edaralaryna gatnadylar.

Başlangyç we orta mekdebe gatnamak

Türkmenistanda başlangyç mekdebe barmaly ýaşdaky çagalaryň arasynda (6 ýaş) başlangyç mekdebiň birinji synpyna 94 göterimi gatnaýarlar. Häzirki wagtda mekdebe gatnaýan başlangyç mekdep ýaşyndaky çagalaryň göterim paýy örän ýokary (98 göterim). Türkmenistanda birinji synpa baran ähli çagalar netijede 3-nji synpa çenli doly okaýarlar.

Häzirki wagtda orta mekdebe ýa-da hünär bilimi edaralaryna gatnaýan orta mekdep ýaşyndaky çagalaryň (10-17 ýaş) göterim paýy 98 göterimden gowrak. Başlangyç bilim ulgamynda jynslaryň deňhukuklylygynyň indeksiniň görkezijisi 0,99, orta bilim ulgamynda bolsa 1,00 deň.

Çaga doglușyny bellige almak

Türkmenistanda bäş ýaşa çenli ähli çagalaryň dogluşy bellige alyndy, bu çaga dogluşynyň bellige alynmagy barada deň mümkinçilige şaýatlyk edýär.

Çaga zähmeti

Türkmenistanda 5–11 ýaşyndaky çagalaryň arasynda 1 göterimden azragy iň bolmanda hepdede 1 sagat ykdysady işe çekildi. Hepdede 14 sagatdan az ykdysady işe çekilen 12-14 ýaşyndaky çagalaryň göterim paýy 4 göterime deň boldy, şonda 1 göterimden azragy 14 sagadyň dowamynda we ondan köp wagt işleri ýerine ýetirdiler. 15-17 ýaşyndaky çagalaryň 7 göterimi hepdede 43 sagatdan az bolmadyk wagt ykdysady işe çekildi, şonda çagalaryň hiç biri 43 sagadyň we ondan köp wagtyň dowamynda ykdysady işe gatnaşmadylar.

Çagalaryň birnäçe wagtyň dowamynda öý işlerine çekilmegi çagalaryň ähli ýaş toparlary üçin çaga zähmeti hasaplanylmaýar. 5-17 ýaşdaky çaga zähmetine çekilen çagalaryň göterim paýy 1 göterimden az boldy.

Ir nikalaşmak

Türkmenistanda 15 ýaşa ýetmänkä resmi (däl) nikalaşan 15-49 ýaşyndaky aýallaryň göterim paýy 1 göterimden az. 18 ýaşa ýetmänkä resmi (däl) nikalaşan 20-49 ýaşyndaky aýallaryň göterim paýy 6 göterime deň.

Öýde güýç ulanylmagyna garaýyş

Türkmenistanda 15–49 ýaşyndaky aýallaryň 26 göterimi görkezilen ýagdaýlaryň azyndan birinde äriniň aýalyny urmaga ýa-da ýençmäge haky bar diýip hasap edýärler. Äriniň güýç ulanmagyny esaslandyrýan aýallar köp ýagdaýlardahaçan-da aýal çagasy barada alada etmedik ýagdaýynda (20 göterim) ýa-da onuň bilen dawalaşan ýagdaýynda (12 göterim) ýa-da özüni erkin alyp baranda: meselem, ärine aýtman öýden çykan ýagdaýynda (8 göterim) güýç ulanylmagy bilen ylalaşýarlar we onuň haky bar diýip hasaplaýarlar. Takmynan aýallaryň 3 göterimi eger aýaly ärine jynsy gatnaşykdan boýun gaçyrsa ýa-da nahary ýaksa ony urmaga haky bar diýip hasap edýärler.

Çagalaryň ýaşaýyş şertleri

Türkmenistanda 0-17 ýaşyndaky çagalaryň 89 göterimi ata-enesiniň ikisi bilen, 8 göterimi diňe ejesi bilen, 2 göterimi diňe kakasy bilen ýaşaýarlar. Çagalaryň 1 göterimi ata-enesiniň ikisi hem diri wagtynda biologik ata-enesiniň hiç biri bilen bile ýaşamaýar.

Türkmenistanda 0-17 ýaşyndaky çagalaryň bary-ýogy 1 göteriminiň ata-enesiniň biri ýa-da ikisi hem daşary ýurtda ýaşaýarlar.

AIW/AIDS

Türkmenistanda 15-49 ýaşyndaky soraşylan aýal-gyzlaryň 81 göterimi AIDS barada eşitdiler. AIW geçmeginiň öňüni almagyň iki esasy usulyny: bir wepaly kesel ýokuşmadyk jynsy hyzmatdaşyň bolmagy we hemişe prezerwatiw ulanmaklygy bilýänleriň paýy aýallaryň 56 göterimine deň boldy.

AIW-iň geçmegi we onuň öňüni almagyň usullary barada hemmetaraplaýyn bilimiň ýaýramagynyň derejesi 15-49 ýaşly aýal-gyzlaryň arasynda 35 göterime, 15-24 ýaşyndaky aýal-gyzlaryň arasynda 25 göterime deň.

AIW-ýokanç keseliň eneden çaga geçmeginiň ähli üç usuly 15-49 ýaşyndaky aýallaryň 65 göterimine mälim. AIW-e barlagdan nirede geçip bolýandygyny aýallaryň 64 göterimi bilýär.

KHBS elýeterliligi we maglumat /kommunikasion tehnologiýalardan peýdalanmak

Türkmenistanda aýal-gyzlaryň 41 göterimi gazet ýa-da žurnal okaýar, 32 göterimi radio diňleýär we 99 göterimi hepdede azyndan bir gezek telewizora seredýär. Umuman aýal-gyzlaryň 1 göterimden azragy üç KHBS-iň hiç birinden yzygiderli peýdalanmaýar, şol bir wagtda 100 göterimi azyndan bir gezek, 21 göterimi KHBS-iň ähli üç görnüşinden hepdede bir gezek peýdalandy.

Gözegçiligiň görkezişi ýaly, 15-24 ýaşyndaky aýal-gyzlaryň 86 göterimi haçan-da bolsa kompýuterden peýdalandylar, 58 göterimi soňky ýylyň dowamynda, 45 göterimi soňky aýyň dowamynda hepdede azyndan bir gezek kompýuterden peýdalandylar. Umuman, 15-24 ýaşyndaky aýal-gyzlaryň 47 göterimi haçanda bolsa Internetden peýdalandylar, şonda 39 göterimi Internetden soňky ýylyň dowamynda peýdalandylar.

I. Giriş

Habar beriji maglumat

Bu hasabat Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda Türkmenistanyň Statistika baradaky döwlet komiteti tarapyndan MICS global maksatnamasynyň çäklerinde we BMG-niň Çagalar gaznasynyň (UNICEF) tehniki taýdan goldaw bermeginde geçirilen Köp görkezijiler boýunça klasterleýin barlagyň (MICS) maglumatlary boýunça düzüldi. Gözegçiligi maliýeleşdirmek BMG-niň Ilat gaznasynyň (UNFPA) goşmaça maliýe goldawyny bermeginde Türkmenistanyň Hökümeti we UNICEF tarapyndan amala aşyryldy. Bu gözegçilik maksadalaýyk syýasaty we maksatnamalary işläp taýýarlamak üçin zerur bolan we milli maksatlara we global (halkara) borçnamalaryň ýerine ýetirilişine gözegçilik etmek üçin zerur bolan statistika taýdan esaslandyrylan, halkara derejesinde deňeşdirijilikli maglumatlary almaga mümkinçilik berýär. Bu global borçnamalara "Çagalaryň ýaşaýşy üçin ýaramly dünýä" Hereketiniň meýilnamasyndan we Jarnamasyndan, BMG-niň Baş Assambleýasynyň AIW/AIDS boýunça Ýörite sessiýasynyň maksatlaryndan, "Bilim hemmeler üçin" Jarnamasyndan we Müňýyllygyň ösüş maksatlaryndan (MÖM) gelip çykýan borçnamalar girýär.

Hereket etmäge meýillilik: hasabat bermek boýunça milli we halkara borçnamalary

Müňýyllygyň jarnamasyna we "Çagalaryň ýaşaýşy üçin ýaramly dünýä" Hereketiniň meýilnamasyna we Jarnamasyna gol çeken hökümetler olarda öňde goýlan maksatlaryň we wezipeleriň amala aşyrylyşynyň gidişine gözegçilik etmegi özüne borç etdiler:

"Milli we degişli ýagdaýlarda, sebitleýin derejelerde biz bu Hereketleriň meýilnamasynda bellenen maksatlaryň we wezipeleriň milli, sebitleýin, global derejelerde amala aşyrylyşynyň gidişine yzygiderli gözegçilik ederis we olaryň durmuşa geçirilişindäki işlerde ösüşleri bahalandyrarys. Munuň üçin biz maglumatlary ýygnamak boýunça, olaryň seljerişi boýunça we bölmek boýunça, şol sanda jyns alamaty, ýaşy boýunça we tapawutlara getirjek beýleki degişli faktorlar boýunça milli hasabat mümkinçiliklerimizi berkideris we çagalara bagyşlanan barlaglaryň giň toparynyň geçirilmegini goldarys. Biz hasabat mümkinçiliklerini artdyrmak boýunça tagallalary goldamak üçin halkara hyzmatdaşlygy işjeňleşdirýäris we gözegçilik, baha bermek we meýilleşdirmek üçin jemgyýetçilik mümkinçiligini dörederis." (**"Çagalaryň ýaşaýşy üçin ýaramly dünýä",** 60 bent).

"...Biz päsgelçilikleri has netijeli aradan aýyrmak üçin we işleri çaltlaşdyrmak üçin milli we submilliderejelerde ösüşe döwürleýin syn bereris" (**"Çagalaryň ýaşaýşy üçin ýaramly dünýä",** 61 bent).

"Çagalaryň ýaşaýşy üçin ýaramly dünýä" Hereketiniň meýilnamasynda UNICEF-igazanylan ösüş barada döwürleýin ýygyndylary taýýarlamaga gatnaşmaga çagyryşy jemlenýär (61 bent):

"...dünýäde çagalaryň bähbitlerini goraýan öňde baryjy edara hökmünde Birleşen Milletler Guramasynyň Çagalar gaznasyna maksada laýyk bolan ýagdaýynda hökümetler, degişli gaznalar Birleşen Milletler Guramasy ulgamynyň degişli gaznalary, maksatnamalary we ýöriteleşdirilen edaralary bilen berk hyzmatdaşlykda bu Jarnamanyň we Hereketleriň meýilnamasynyň amala aşyrylyşynyň gidişi barada maksatnamany taýýarlamak we ýaýratmagy dowam etdirmek haýyş edildi".

Müňýyllygyň jarnamasynda (31 bent) gazanylan ösüşler barada döwürleýin hasabatlaryň berilmegine şeýle çagyryşlar jemlenýär:

"...Biz Baş Assambleýadan şu Jarnamanyň düzgünleriniň amala aşyrylyşynyň gidişine yzygiderli seretmegi haýyş edýäris we Baş sekretardan Baş Assambleýanyň seretmegi üçin we mundan beýläk çäreleri kabul etmek üçin esas hökmünde döwürleýin ýygyndylary neşir etmegi haýyş edýäris".

Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllardaky MICS-iň netijeleri 2015-nji ýyldan soňky döwür üçin, hususan, Durnukly ösüş maksatlaryna (DÖM) ýetmekde ösüşe gözegçilik üçin binýatlaýyn maglumatlaryň düzümine girer.

Ilatyň ýaşaýyş derejesiniň ýokarlanmagy tutuş garaşsyzlygynyň dowamynda Türkmenistanyň döwlet syýasatynyň ileri tutulýan ugry bolup durýar. Ýurtda geçirilýän ykdysady özgertmeleriň sosial ugra gönükdirilmegi soňky ýyllarda has hem güýçlendi.

Ykdysadyýetiň diwersifikasiýasynyň we sosial ugra gönükdirilen özgertmeleriň ýokary depginde ösmegini "Türkmenistany ykdysady, syýasy we medeni taýdan ösdürmegiň 2020-nji ýyla çenli döwür üçin baş ugry" Milli maksatnamasy (2003ý.) üpjün etdi. 2010-njy ýylyň maý aýynda "Türkmenistanyň durmuş-ykdysady ösüşiniň 2011-2030-njy ýyllar üçin Milli maksatnamasy", 2012-nji ýylyň fewral aýynda Türkmenistany 2012-2016-njy ýyllarda durmuş-ykdysady taýdan ösdürmegiň

Maksatnamasykabul edildi. Bu maksatnamalarda geljekde ýurdy sosial-ykdysady taýdan ösdürmegiň esasy ugurlarynyň hatarynda sagdyn we ýokary intellektual adam maýasyny ösdürmek maksady bilen iri maýa goýumlarynyň goýulmagy göz öňünde tutulýar.

Türkmenistanyň Hökümeti özüniň durnukly sosial-ykdysady ösüşi üpjün etmek syýasatynda çagalaryň meselesine we bu meseleler boýunça halkara resminamalaryna goşulan borçnamalaryň ýerine ýetirilmegine barha uly ähmiýet berýär. Çagalaryň bähbitleri üçin esasy wezipesi çagalaryň meselelerine toplumlaýyn seretmekden we çözmekden ybarat bolan uzak möhletli maksatnamalar we meýilnamalar işlenip taýýarlanyldy we durmuşa geçirilýär. Milli aýratynlyklary we däp-dessurlary göz öňünde tutmak bilen täze sosial-ykdysady şertler babatda çagalaryň bähbitlerini hukuk taýdan goramagyň ulgamy täzeden döredildi we kämilleşmegini dowam etdirýär. Hususan,“Çaga hukuklarynyň kepillendirmesi hakynda”, (2014ý. maý), “Ýaşlaryň zähmet çekmäge bolan hukugynyň kepillendirmesi hakynda” Türkmenistanyň Kanuny (2005ý.), “Raýatlaryň saglygyny goramak hakynda” (2002ý., 2005ý. Täze redaksiýasy), “Ilatyň durmuş goraglylygy hakynda” Türkmenistanyň kodeksi (2007ý.), “Ene süýdi bilen iýmitlendirmegi goramak we wagyz etmek we çaga iýmitine talaplar hakynda” (2009ý.), “Azyk önümleriniň hili we howpsuzlygy hakynda” (2009ý.), Türkmenistanyň Sanitariýa Kodeksi (2009ý.), “Türkmenistanyň Zähmet kodeksi” (2009ý.) we beýlekiler kabul edildi. Çaga hukuklary hakynda konwensiýa, Bütindünýä jarnamasy we çagalaryň bähbitleri üçin ýokary derejede geçirilen Bütindünýä duşuşygynda kabul edilen Hereketleriň meýilnamasy, şeýle hem MÖM Türkmenistanyň Hökümetini durmuş-ykdysady syýasaty işläp taýýarlanda esasy ugurlaryň biri bolup durýar we bolmagynda galýar.

Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS birnäçe beýleki möhüm başlangyçlaryň, şol sanda “Çagalaryň ýaşamagyny gazanmak: çagalaryň öňüni alyp bolýan sebäplerden ölüminiň öňüni almak boýunça hereketleriň” başlangyçlarynyň we aýallaryň we çagalaryň saglygyny goramagyň Global strategiýasy babatda maglumat we hasabatlylyk boýunça Topar tarapyndan teklip edilen hasabat ulgamynyň binýadyna öz goşandyny goşar diýip garaşylýar.

Şu gutarnykly hasabatda gözegçilik bilen gurşalyp alnan jemleýji görkezijiler we temalar berilýär.

Gözegçiligiň wezipeleri

Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda MICS geçirmegiň esasy wezipeleri:

- Türkmenistanda çagalaryň we aýallaryň ýagdaýyny bahalandyrmak üçin zerur bolan derwaýys maglumaty bermek;
- Dürli ulgamlarda ösüşi bahalandyrmak üçin maglumatlary işläp taýýarlamak we uly ünsi talap edýän ulgamlarda goşmaça tagallalary etmek;
- Müňýyllygyň jarnamasynda berlen maksatlara we mundan beýläk hereketler üçin esas hökmünde halkara derejesinde ylalaşylan maksatlara tarap hereketlere gözegçilik etmek üçin zerur bolan maglumatlary bermek;
- Goraglylygy has pesleriň sosial taýdan deňleşmegine gönükdirilen syýasaty işläp taýýarlamagy üpjün etmek üçin deňsizligi ýüze çykarmak maksady bilen dezagregirlenen maglumatlary ýygnamak;

- 2015-nji ýyldan soňky döwür üçin gün tertibi üçin binýatlaýyn maglumatlaryň döredilmegine ýardam etmek;
- Beýleki çeşmelerden maglumatlary we maksatlaýyn gatyşmagyň netijelerini tassyklamak.

Tablisalary nähili okamaly

Bu hasabatyň tablisalary standart görnüşde döredildi we düşnükli. Şeýle bolsa-da, okyjy aşakdaky belliklerden habardar bolmaly.

Ýaýyň içindäki görkezijiler göterimiň ýa-da paýyň 25-49 ölçerilmedik ýagdaýlara esaslanýandygyny görkezýärwe şeýle maglumatlara seresaply garamaly. Tablisalarda sana derek ýyldyzjyk göterimiň ýa-da paýyň 25-den az ölçelmedik ýagdaýlara esaslanýandygyny görkezýär, «–» belgi — kese çyzyk göterimiň ýa-da paýyň 0 ölçelmedik ýagdaýlara esaslanýandygyny aňladýar. 0,0 – ujypsyz ululygy ýa-da şol görkezijiniň ýoklugyny aňladýar.

Şu hasabatda berlen ýaş toparlary ýaş topary üçin görkezilen ýokary çäge ýeten şahslary öz içine alýar; meselem, 15–49 ýaşyndaky respondentlere iň soňky doglan gününde 49 ýaşy dolan şahslar hem degişli.

20–23 aýlyk ýaşdaky çagalaryň ýaş topary hem edil şunuň ýaly, 23 aý dolanlary hem öz içine alýar. “Bilimi ýok” bilim topary 25-den az ölçelmedik ýagdaýlara esaslanýar we şol sebäpli tablisada görkezilmeýär.

Ondan başga-da, tablisalarda we tutuş hasabatyň dowamynda enäniň bilimi 5 ýaşa çenli çagalaryň soragnamasyna jogap beren eneleriň, şeýle hem ejesi ölen bolsa ýa-da başga ýerde ýaşaýan bolsa çaga hossarlyk edýänleriň bilim derejesine degişli.

II. Seçimi emele getirmegiň we gözegçiligi geçirmegiň usuly

Seçimi gurmak

Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen Köp görkezijiler boýunça klasterleýin barlag (MICS) üçin seçip almak milli derejede, şäher we oba ýerlerinde we 6 sany sebitde: Ahal, Balkan, Daşoguz, Lebap we Mary welaýatlarynda, şeýle hem Aşgabat şäherinde, çagalaryň we aýallaryň ýagdaýyny häsiýetlendirýän görkezijileriň uly sany boýunça bahalandyryjy maglumatlaryň alynmagyny üpjün etmek üçin guruldy.

Her bir sebitiň ilaty iki esasy strata: şäher we oba ýerlerine bölündi, gözegçilik üçin birlikleri saýlap almak bolsa iki tapgyrda amala aşyryldy. Her bir stratadan ölçege proporsional ähtimallykly ilat ýazuwynyň sanaw uçastoklaryny yzygiderli saýlap almak amala aşyryldy. Seçimi saýlap almagyň birinji tapgyrynda 6200 öý hojalygyndan umumy ýöriteşdirilen seçimi emele getirmek üçin 310 sanaw uçastogy saýlanyp alyndy. Saýlanyp alnan sanaw uçastoklarynyň çäklerinde öý hojalyklarynyň sanawy düzülenden soň her bir saýlanyp alnan sanaw uçastogynyň binýadynda 20 öý hojalygyndan seçim emele getirildi.

Saýlanyp alnan sanaw uçastoklarynyň 5 sanaw uçastogyna ýerlerde meýdan işleri döwründe ýokarda görkezilen ýerlerde binalaryň göçürlendigi netijesinde olaryň elýeterli däldigi sebäpli barylmady, bu 6100 öý hojalygyndan ybarat bolan seçimiň ölçegine getirdi[12].

Emele getirilen seçim sebitler, şäher we oba ýerleri boýunça stratifisirlenen we öz-özüni ölçerýän hasaplanylmaýar. Gözegçiligiň ähli netijelerini taýýarlamak üçin seçim agramlaryndan peýdalanylýar. Seçip almak 2013-nji ýylda Aşgabat şäherinde we Ahal welaýatynda bolup geçen administratiw-çäk özgertmeleri göz öňünde tutulyp amala aşyryldy. Seçimiň gurluşynyň has jikme-jik beýanyny A goşundyda “Seçimiň gurluşynda” tapmak bolýar.

Soragnamalar

Bu gözegçilikde soragnamalaryň üç görnüşinden peýdalanyldy: 1) öý hojalygynyň ähli agzalary (adatça öý hojalygynda ýaşaýanlar), öý hojalygynyň özi we ýaşaýyş jaýy barada maglumatlary ýygnamak üçin öý hojalygynyň soragnamasy; 2) her bir öý hojalygynda ýaşaýan 15-49 ýaşyndaky ähli aýal-gyzlardan soraşmak üçin zenanlar barada aýratyn soragnama; 3) öý hojalygynda ýaşaýan 5 ýaşa çenli çagalaryň ejelerinden (ýa-da şeýle çaga seretmegi amala aşyrýan adam) soraşmak üçin 5 ýaşa çenli çagalar barada soragnama, şeýle hem saglygy goraýyş edarasynda 3 ýaşa çenli çagalar üçin immunizasiýa barada maglumatlary ýygnamak üçin soragnamanyň formasy. Soragnamalar aşakda görkezilen toplumlary öz içine alýar:
öý hojalygynyň soragnamasy:

- Öý hojalygynyň ýazgysy
- Bilim
- Çaga zähmeti
- Çagalaryň düzgün-tertibi
- Öý hojalygynyň häsiýetnamalary
- Suw üpjünçiligi we arassaçylyk
- Eliňi ýuwmak
- Duzuň ýodlaşdyrylmagy

[12] Meýdan işleri wagtynda barlan, ýaşaýyş jaý birliginde tapylan bir goşmaça öý hojalygy sebäpli seçip almagyň ahyrky ölçegi 6101 öý hojalygyna deň boldy.

Zenanlar üçin aýratyn soragnama, öý hojalygynda ýaşaýan 15-49 ýaşdaky ähli aýallara teklip edildi we aşakda görkezilen toplumlary öz içine alýar:

- Aýal barada maglumat
- KHBS-iň elýeterliligi we maglumat-kommunikasion tehnologiýadan peýdalanmak
- Çaga dogurmaga ukyplylyk/dogrumlaryň taryhy
- Iň soňky doglan çaganyň islenenligi (islenmänligi)
- Enäniň we täze doglan çaganyň saglygy
- Dogrumdan soňky gözegçilik
- Keselleriň alamatlary
- Nika/nika birleşigi[13]
- Kontrasepsiýa
- Kontrasepsiýa kanagatlandyrylmadyk zerurlyk
- Öýde güýç ulanylmagyna garaýyş
- AIW/AIDS

5 ýaşa çenli çagalar barada soragnama öý hojalygynda ýaşaýan 5 ýaşa[14] çenli çagalaryň ejeleri (ýa-da olara seretmegi amala aşyrýan adamlar) üçin peýdalanyldy. Adatça bu soragnama boýunça 5 ýaşa çenli çagalaryň ejelerinden soraşyldy; eger ejesi öý hojalygynyň ýazgysyna goşulmadyk bolsa, esasy terbiýe beren kesgitlenilýär we sowal-jogap alşylýar. Soragnama aşakda görkezilen toplumlary öz içine alýar:

- Çaganyň ýaşy
- Çaga doglanlygyny bellige almak
- Çaganyň irki ýaşda ösüşi
- Ene süýdi bilen iýmitlendirmek
- Immunizasiýa
- Kesellän wagty bejermek we seretmek
- Antropometriýa

Bäş ýaşa çenli çagalar barada Soragnama doldurylan 0–2 ýaşyndaky ähli çagalar babatda goşmaça formadan peýdalanyldy: saglygy goraýyş edarasynda immunizasiýa barada maglumatlary ýygnamak üçin forma, oňa saglygy goraýyş edarasynyň ýazgylaryndan sanjymlar göçürildi.

Görkezilen soragnamalar MICS-5[15] bir görnüşli soragnamanyň nusgasynyň esasyndadöredildi. MICS-5-iň bir görnüşli soragnamasynyň iňlisçe we rusça görnüşinden soragnamalar türkmen diline terjime edildi we deslapky synag geçirildi. Soragnamanyň rus we türkmen dillerindäki kagyz göterijidäki görnüşleriniň deslapky synagy (1-nji synag 12 gün) Ahal welaýatynda (oba ýeri) we Aşgabat şäherinde 2015-nji ýylyň iýul aýynda geçirildi. 200 sany öý hojalygyna gözegçilik edildi (100-türkmen dilli, 100-rus dilli). Planşetler üçin soragnamalar we goşundylar doly işlenip bolandan soň 2015-nji ýylyň awgust aýynda 100 sany öý hojalygynda 2-nji synag geçirildi. Deslapky synaglaryň netijeleri boýunça soraglaryň taýýarlanyşyna, soragnamalaryň terjimesine, planşet üçin goşundylara üýtgeşmeler girizildi. Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS-iň soragnamalarynyň nusgasy F goşundyda berilýär.

Ýerlerde işlän toparlar soraşma geçirmekden başga-da, öý hojalyklarynda iýmit taýýarlamak üçin peýdalanylýan duzda ýoduň saklanyşyny barladylar, el ýuwmak üçin ýere seretdiler, 5 ýaşa çenli

---

[13] Nika/nika birleşmesi toplumyň bölegi, KontrasepsiýaweKontrasepsiýa kanagatlandyrylmadyk zerurlykToplumlar haçan-da bolsa resmi (däl) nikada duran aýallar üçin ulanyldy.

[14] "5 ýaşa çenli çagalar", "0-4 ýaşly çagalar" we "0-59 aýlyk çagalar" adalgalary şu ýygyndyda özara çalşyryp bolýan hökmünde peýdalanylýar.

[15] Bir görnüşli MICS5 soragnamanyň nusgasyny http://mics.unicef.org/tools salgy boýunça tapyp bilersiňiz.

çagalaryň agramyny we boýuny ölçediler. Bu gözegçilikler we ölçemeler barada anyk maglumatlar we onuň netijeleri hasabatyň degişli bölümlerinde berilýär.

Ýerlerde işleri öwretmek

Ýerlerde işleri ýerine ýetirmegi öwretmek 2015-nji ýylyň awgust-sentýabr aýlarynda 30 iş gününiň dowamynda geçirildi. Okuw 2 tapgyra bölündi. Birinji tapgyrda (2 hepde) okuw kagyzda soragnamalardan peýdalanmak bilen, ikinji tapgyrda bolsa planşet PK-dan peýdalanmak bilen geçirildi.

Okuw sorag bermekde tejribe üçin sowal-jogaplary geçirmegiň usullary boýunça we soragnamalaryň mazmuny boýunça leksiýalary, diňleýjileriň özara öwrediş okuw sowal-jogaplarynyň geçirilmegini, planşetlerde tejribe işini – superwaýzer tarapyndan öý hojalygyny bellemek, bellenen öý hojalyklaryny we ýygnalan maglumatlary kabul etmek-geçirmegi, ýalňyşlara seretmegi we ş.m. öz içine alýar.

Okuw döwrüniň ahyryna golaý (2015-nji ýylyň sentýabr aýy) diňleýjiler Aşgabat şäherinde (şäher ýeri) we Ahal welaýatynda (oba ýeri) soraşma geçirmek üçin iki gün tejribe geçdiler we bir gün Aşgabat şäheriniň mekdebe çenli ýaşly çagalar edaralarynda antropometrik ölçemegi geçdiler.

Maglumatlary ýygnamak 6 topar tarapyndan amala aşyryldy, her bir topar 4 sany interwýuýerden (1 ätiýaçda), iki sürüjiden, 1 ölçeýjiden we superwaýzerden ybarat. Ýerlerde işler 2015-nji ýylyň sentýabr aýynda başlandy we 2016-njy ýylyň ýanwar aýynda tamamlandy.

Maglumatlary ýygnamak we işläp taýýarlamak

Maglumatlar 5.0 wersiýaly CSPro programma üpjünçiliginden peýdalanmak bilen girizildi. Maglumatlary ýygnamak PK 37 planşetde interwýuýerler we 6 sany superwaýzer tarapyndan ýerine ýetirildi. Planşetlerden peýdalanylmagy ýerlerde toparyň işine gözegçilik etmek we ýolbaşçylyk etmek boýunça wezipeleriň birnäçesiniň, şol sanda aşakdaky işleriň ýerine ýetirilmegini ýeňilleşdirdi:

- interwýuýerlere öý hojalyklary boýunça tabşyryk bermek;
- interwýuýerlerden ýygnalan maglumatlary almak;
- öý hojalygynyň soragnamalaryny we aýratyn soragnamalary barlamak;
- klaster boýunça işi tamamlamak;
- merkezi edara ibermek üçin maglumatly faýly taýýarlamak.

Maglumatlary ýygnamagyň we işlemegiň tutuş dowamynda MICS global maksatnamanyň çäklerinde işlenip taýýarlanan we Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS boýunça soragnama uýgunlaşdyrylan düzgünlerden we standart programmalardan peýdalanyldy. Maglumatlary işläp taýýarlamak 2015-nji ýylyň sentýabr aýynda maglumatlary ýygnamak bilen bir wagtda başlandy we 2016-njy ýylyň ýanwar aýynda tamamlandy. Maglumatlar "Jemgyýetçilik ylymlary üçin hasabat bukjasy" (HPSS) programma üpjünçiliginiň, wersiýa 21, kömegi bilen seljerildi. Bu maksat üçin UNICEF tarapyndan işlenip taýýarlanan tablisalaryň bir görnüşli sintaksisi we tabulirlemegiň meýilnamasy uýgunlaşdyryldy we peýdalanyldy. Maglumatlaryň ýygnalyşyna, meýdan işlerine we beýleki degişli işlere yzygiderli gözegçilik UNICEF-iň işgärleri, milli we halkara maslahatçylary, şeýle hem Türkmenstatyň müdirligi we Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS-i amala aşyrmak üçin jogapkär işgärler tarapyndan amala aşyryldy.

III. Öý hojalyklarynyň we jogap berijileriň seçiminiň möçberi we häsiýetnamalary

Seçimiň möçberi

Seçime goşulan 6100[16] öý hojalygyndan gözegçilik edilen pursaty bir salgy boýunça iki öý hojalygy tapyldy, bu ahyrky seçimiň 6101 öý hojalygyndan ybarat bolmagyna getirdi. 6101 öý hojalygyndan 5974 sanysy ilatly diýlip ykrar edildi. Şolardan 5861 sanysy üstünlikli soraşyldy: soraşylan öý hojalyklarynyň paýy 98 göterim boldy.

Sowal-jogap alşylan öý hojalyklarda 7693 aýal (15-49 ýaşyndaky) ýüze çykaryldy. Olardan 7618 sanysy üstünlikli soraşyldy:soraşylan öý hojalyklarynda jogap berenleriň paýy 99 göterim boldy.

Öý hojalyklarynyň sowalnamalarynyň ýazgysyna 5 ýaşa çenli 3785 sany çaga girizildi. Soragnamalar bu çagalaryň 3765 sanysy boýunça dolduryldy, bu soraşylan öý hojalyklarynyň çäklerinde 100 göterime deň bolan jogap berenleriň paýyna laýyk gelýär.

Aýallaryň aýratyn soraşmasy we 5 ýaşa çenli çagalaryň soraşmasy babatda jogap berenleriň paýy hasaplanyldy, bu, degişlilikde, 97 we 98 göterim boldy (HH.1 tablisa).

[16] 310 sanaw uçastogynda 6200 öý hojalygyndan ybarat bolan seçim emele getirildi. Saýlanyp alnan sanaw uçastoklaryndan 5 sanaw uçastogyna ýerlerde meýdan işleri geçirilen döwri ýokarda görkezilen uçastoklarda binalaryň göçürilendigi üçin elýeter däldigi sebäpli barylmady, bu seçimiň 6100 öý hojalygyndan ybarat bolmagyna getirdi.

HH.1 tablisa. Öý hojalyklary, aýal-gyzlar barada soraşmanyň we bäş ýaşa çenli çagalar barada soraşmanyň netijeleri

Soraşmanyň netijeleri boýunça öý hojalyklarynyň, aýallaryň we 5 ýaşa çenli çagalaryň sany we Öý hojalyklarynyň sowalnamasyna, Zenanlar üçin aýratyn sowalnama we Bäş ýaşa çenli çagalar barada sowalnama jogap berenleriň paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Jemi	Ilatly ýeriň görnüşi		Sebitler					
		Şäher	Oba	Aşgabat şäheri	Ahal welaýaty	Balkan welaýaty	Daşoguz welaýaty	Lebap welaýaty	Mary welaýaty
Öý hojalyklary									
Saýlanyp alnan	6101	3400	2701	1160	900	1240	880	961	960
Ýerleşdirilen	5974	3288	2686	1083	900	1229	877	946	939
Soraşma geçirilenler	5861	3183	2678	990	899	1224	873	940	935
Öý hojalyklarynyň sowalnamasy boýunça jogap berenleriň paýy	98,1	96,8	99,7	91,4	99,9	99,6	99,5	99,4	99,6
Aýal-gyzlar									
Soraşma geçirmek üçin ölçege laýyk gelýänler	7693	3726	3967	1131	1403	1252	1306	1337	1264
Soraşma geçirilenler	7618	3668	3950	1086	1401	1251	1299	1317	1264
Jogap beren aýallaryň paýy	99,0	98,4	99,6	96,0	99,9	99,9	99,5	98,5	100,0
Jogap beren aýallaryň umumy paýy	97,2	95,3	99,3	87,8	99,7	99,5	99,0	97,9	99,6
Bäş ýaşa çenli çagalar									
Soraşma geçirmek üçin ölçege laýyk gelýänler	3785	1652	2133	451	813	511	696	721	593
Soraşma geçirilen çaganyň ejesi/esasy gözegçilik edýän adam	3765	1634	2131	433	813	511	696	719	593
Bäş ýaşa çenli çagalar barada jogap berenleriň paýy	99,5	98,9	99,9	96,0	100,0	100,0	100,0	99,7	100,0
Bäş ýaşa çenli çagalar barada jogap berenleriň umumy paýy	97,6	95,8	99,6	87,8	99,9	99,6	99,5	99,1	99,6

Sebitine we ýaşaýan ýerine baglylykda öý hojalyklarynyň jogaplarynyň koeffisiýentinde käbir tapawutlar bar. Umuman şäher ýerlerinde öý hojalyklarynyň jogaplarynyň koeffisiýenti (97 göterim) paýtagtyň – Aşgabat şäheriniň hasabyna oba ýerlerine garanda biraz pes boldy (100 göterim diýen ýaly), paýtagtda jogaplaryň koeffisiýenti 91 göterim boldy. Galan bäş sebitde öý hojalyklarynyň jogaplarynyň koeffisiýenti 100 göterim boldy.

Öý hojalyklarynyň häsiýetnamalary

Gözegçilik edilen ilatyň ýaşy we jynsy boýunça ölçelen paýlanyşy HH.2. tablisada berilýär. Şu paýlanyş şeýle hem HH.1. suratda ilatyň piramidasyny gurmak üçin peýdalanylýar. Üstünlikli soraşylan 5861 öý hojalygynyň ýazgysyna öý hojalyklarynyň 29871 agzasy girizildi. Olardan 14635 sanysy erkekler, 15237 sanysy aýallardyr.

HH.2 tablisa. Öý hojalyklarynyň agzalarynyň jynslary boýunça ýaş taýdan bölünişi

Öý hojalyklarynyň bäş ýaş toparlary, biriniň eklenjindäki ýaş toparlary we çagalar (0-17 ýaş) hem-de uly ýaşly (18 ýaş we ondan uly) ilatynyň toparlarnyň jynsy boýunça bölünen görnüşde göterim we ýygylyk taýdan paýlanyşy, Türkmenistan, 2015-2016

	Jemi		**Erkekler**		**Aýallar**	
	Sany	Göterim	Sany	Göterim	Sany	Göterim
Jemi	29871	100,0	14635	100,0	15237	100,0
Ýaşy						
0-4	3979	13,3	2097	14,3	1882	12,4
5-9	3015	10,1	1531	10,5	1484	9,7
10-14	2347	7,9	1174	8,0	1173	7,7
15-19	2335	7,8	1079	7,4	1256	8,2
20-24	2861	9,6	1386	9,5	1475	9,7
25-29	2816	9,4	1394	9,5	1422	9,3
30-34	2370	7,9	1200	8,2	1170	7,7
35-39	1901	6,4	907	6,2	995	6,5
40-44	1763	5,9	883	6,0	879	5,8
45-49	1606	5,4	795	5,4	811	5,3
50-54	1599	5,4	734	5,0	865	5,7
55-59	1383	4,6	611	4,2	772	5,1
60-64	857	2,9	406	2,8	451	3,0
65-69	441	1,5	187	1,3	255	1,7
70-74	223	0,7	101	0,7	121	0,8
75-79	224	0,8	95	0,7	129	0,8
80-84	89	0,3	39	0,3	50	0,3
85+	58	0,2	15	0,1	43	0,3
Boş galdyrmak/BM	2	0,0	1	0,0	2	0,0
Biriniň eklenjindäki ýaş toparlary						
0-14	9341	31,3	4802	32,8	4540	29,8
15-64	19492	65,3	9395	64,2	10097	66,3
65+	1036	3,5	437	3,0	599	3,9
Boş galdyrmak/BM	2	0,0	1	0,0	2	0,0
Çaga we uly ýaşly ilat						
0-17 ýaşdaky çagalar	10865	36,4	5599	38,3	5266	34,6
18 ýaş we ondan ulular	19005	63,6	9035	61,7	9969	65,4
Boş galdyrmak/BM	2	0,0	1	0,0	2	0,0

Ýaş piramidasynyň emele gelen görnüşi ýaş ilatyň göterim paýy ýokary bolan we uly ýaşly adamlaryň göterim paýy pes bolan ýurtda ilatyň üznüksiz köpelmeginiň giňişleýin görnüşdedigine şaýatlyk edýär.

0–4 ýaşyndaky ýaş topary bäş ýaşly ýaş toparlary boýunça ilatyň paýlanyşynda has köp bolup durýar we 13 göterime deň. Bu soňky birnäçe ýylda çaga dogluşynyň derejesiniň görnetin ýokarlanýandygy bilen düşündirilýär, bu ähtimal 2007-nji ýylda "Ilatyň sosial goraglylygy hakynda" Türkmenistanyň Kodeksiniň kabul edilmegi we kömek pulunyň – çaga doglanda birgezekleýin berilýän tölegiň, çaga doglan pursatyndan bir ýarym ýaşa ýetýänçä çaga seretmek boýunça aýlyk kömek pulunyň tölenmegi bilen baglanyşyklydyr. "Ilatyň sosial goraglylygy hakynda" Türkmenistanyň Kodeksine üýtgeşmeleri girizmek hakynda" Türkmenistanyň Kanuny (2009-njy ýylyň 6-njy marty) bilen çagalara kömek pulunyň möçberi artdyryldy (çaga doglanda we seretmek boýunça) we tölegiň döwri bir ýarym ýyldan üç ýyla çenli uzaldyldy.

15-19 ýaşly ýaş toparynda erkekleriň we aýallaryň arasyndaky gatnaşykda deň gelmezlik bellenilýär (D goşundyda DQ.1 surat. Maglumatlaryň hilini barlamagyň tablisasy). 15-19 ýaş toparynda erkekleriň göterim paýy pes, bu Milli Ýaragly güýçleriniň hatarynda gulluk edýän 18-19 ýaşly erkekleriň öý hojalyklarynyň ýazgysyna girmeýänligi sebäpli gulluk 18 ýaşda başlanýar). Bu erkek we aýal ilatyň arasyndaky umumy gatnaşyga täsirini ýetirdi.

Ilatyň umumy sanynda 0-17 ýaşyndaky çagalaryň paýy 36 göterime deň. Şonda bu ýaş toparynda erkekleriň ujypsyz agdyklyk edýändigi bellenilýär, bu oglanjyklaryň dogulmagynyň paýynyň has ýokarydygy bilen baglanyşyklydyr.

HH.1 surat. Öý hojalyklarynyň agzalarynyň ýaşy, jynsy boýunça paýlanyşy, Türkmenistan, 2015-2016

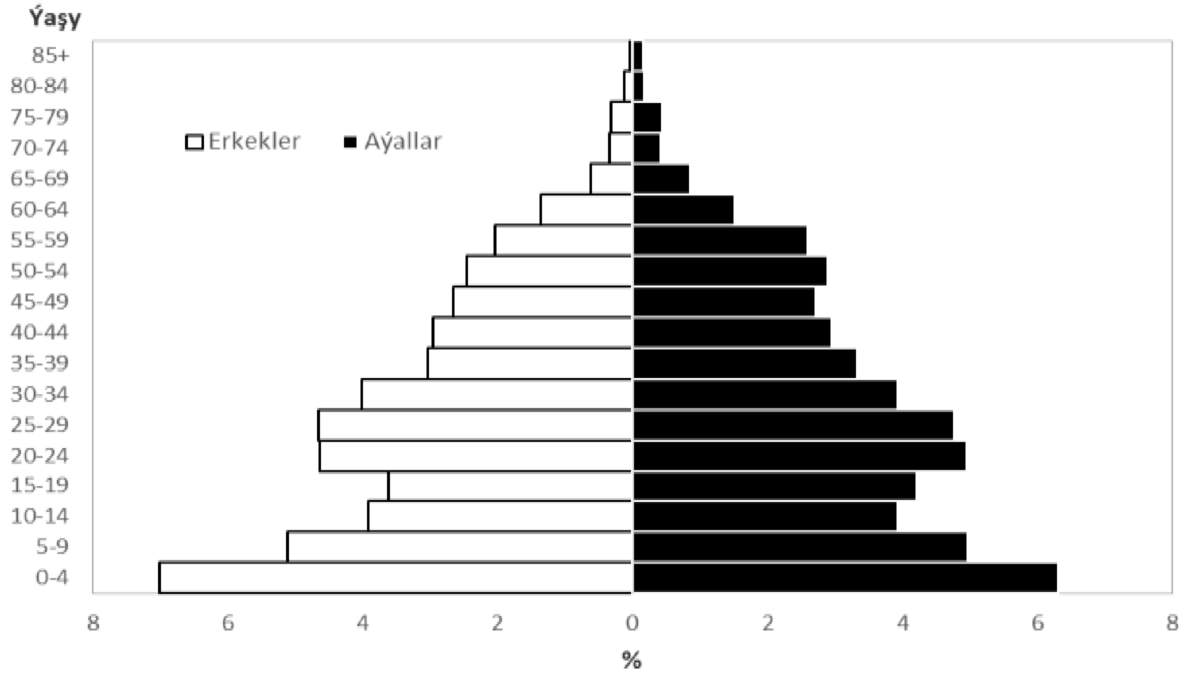

Bellik: Öý hojalygynyň ýaşy barada maglumatlar göýberilen 3 agzasy sanawdan aýryldy.

Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS-iň we 2012-nji ýylda geçirilen ilatyň we ýaşaýyş jaý gorunyň ýazuwynyň maglumatlaryna görä birleşdirilen ýaş toparlary deňeşdirilende uly bolmadyk düzüm üýtgeşmeleri ýüze çykaryldy. MICS-iň maglumalary boýunça 15 ýaşa çenli ýaşdaky ilatyň göterim paýy 31 göterim, 2012-nji ýyldaky ilat ýazuwynyň maglumatlary boýunça 27 göterim boldy (HH.2 surat). Bu soňky ýyllarda ýurtda çaga dogluşynyň derejesiniň artýanlygy bilen baglanyşykly. 15-64 ýaşyndaky ilatyň göterim paýy biraz tapawutlanýar – gözegçiligiň netijeleri boýunça 65 göterim we 2012-nji ýyldaky ilat ýazuwynyň netijeleri boýunça 70 göterim, 65 ýaşyndaky we onadan uly ýaşdakylaryň tapawudy uly däl we degişlilikde 3 we 4 göterime deň.

HH.2 surat. Ilatyň ýaş topary boýunça paýlanyşy, Türkmenistan

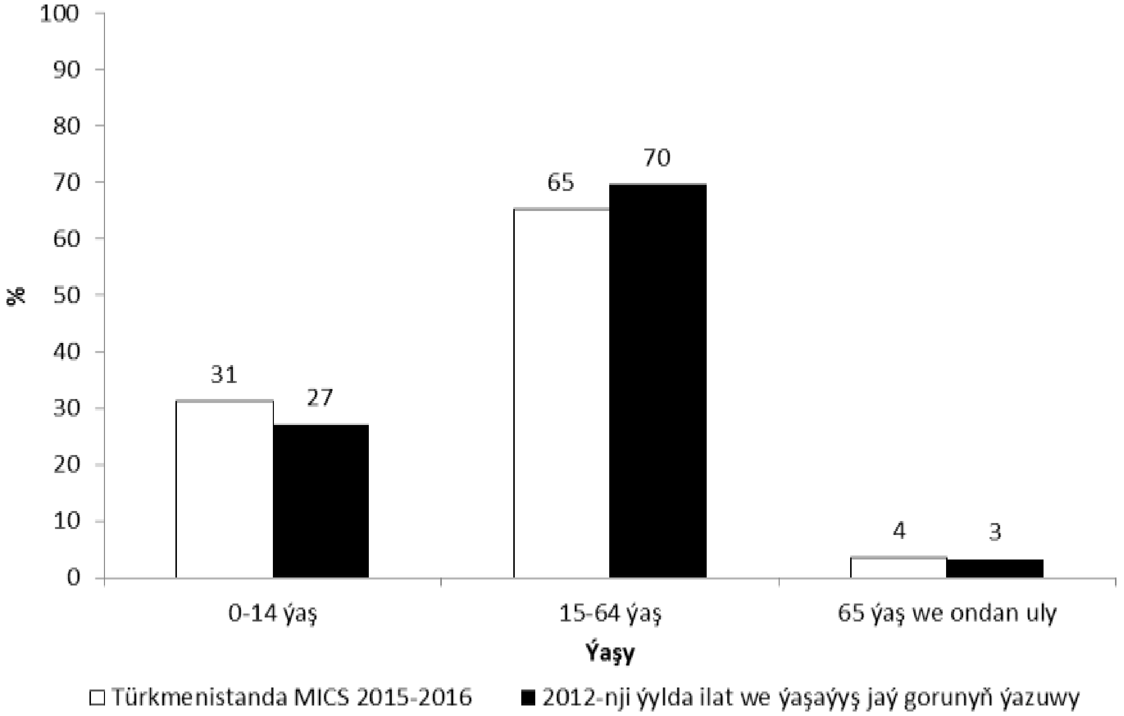

HH.3, HH.4 we HH.5 tablisalarda öý hojalyklary, 15-49 ýaşyndaky respondentler we 5 ýaşa çenli çagalar barada esasy maglumat berilýär. Hem ölçelen we ölçelmedik sanlar berilýär. Şeýle maglumatlar soňra şu hasabatda berlen netijeleriň interpretasiýasy üçin örän möhüm we gözegçiligiň seçiminiň reprezentatiwligi barada netijeler üçin esas bolup hyzmat edýär. Şu hasabatda berlen galan tablisalar diňe ölçelen sanlary özünde jemleýär.[17]

HH.3 tablisada öý hojalyklary barada, şol sanda öý hojalygynyň maşgala başysynyň jynsy, sebiti, ýerleşýän ýeri, öý hojalygynyň agzalarynyň sany, öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň bilimi we dili[18] barada esasy maglumatlar berilýär. Bu esasy häsiýetnamalar şu hasabatyň indiki tablisalarynda peýdalanylýar; tablisalardaky maglumatlar şu hasabatda peýdalanylýan seljermäniň esasy toparlary boýunça bölmek bilen gözegçilikleriň sanyny görkezmek üçin niýetlenilýär.

[17] Seçimiň agramy barada goşmaça maglumata A goşundyda “Seçip almagy gurmak” seret.
[18] Bu maglumat “Bu öý hojalygynyň baştutany üçin haýsy dil ene dili bolup durýar?” diýen soragyň kömegi bilen aýdyňlaşdyryldy.

HH.3 tablisa. Öý hojalyklarynyň düzümi			
Saýlanyp alnan häsiýetnamalary boýunça öý hojalyklarynyň göterimi we ýygylyk taýdan bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016			
	Ölçenen göterim	Öý hojalyklarynyň sany	
		Ölçenen	Ölçelmedik
Hemmesi	100,0	5861	5861
Öý hojalyklarynyň maşgalabaşysynyň jynsy			
Erkek	76,0	4457	4348
Aýal	24,0	1404	1513
Sebitler			
Aşgabat şäheri	15,1	883	990
Ahal welaýaty	11,5	674	899
Balkan welaýaty	8,5	497	1224
Daşoguz welaýaty	21,1	1236	873
Lebap welaýaty	18,4	1079	940
Mary welaýaty	25,4	1491	935
Ilatly ýeriň görnüşi			
Şäher	44,9	2634	3183
Oba	55,1	3227	2678
Öý hojalyklarynyň agzalarynyň sany			
1	5,0	291	340
2	7,7	450	512
3	11,9	700	734
4	18,5	1086	1078
5	19,9	1165	1163
6	14,9	872	840
7	9,0	526	507
8	4,8	284	260
9	2,7	159	143
10+	5,6	329	284
Öý hojalyklarynyň maşgalabaşysynyň bilimi			
Bilimi ýok	0,1	3	3
Başlangyç	0,6	33	28
Orta	61,4	3598	3538
Başlangyç hünär	7,2	422	386
Orta hünär	15,2	889	936
Ýokary	15,6	915	970
Öý hojalyklarynyň maşgalabaşysynyň ene dili			
Türkmen	82,8	4853	4871
Özbek	8,1	473	356
Rus	7,3	426	512
Beýleki	1,9	110	122
Öý hojalyklarynyň ortaça ölçegi	5,1	5861	5861

Öý hojalyklarynyň ölçelen we ölçelmedik sany deň, sebäbi seçimi almagyň agramy kadalaşdyryldy. Tablisada şeýle-de gözegçiligiň dowamynda bahalandyrylan öý hojalygynyň ululygynyň ortaça ölçelen sany görkezilýär.

Öý hojalyklarynyň göterim paýy şäher ýerlerine garanda (45 göterim) oba ýerlerinde ýokary (55 göterim). Öý hojalyklarynyň sebitler boýunça paýlanyşy gyradeň däl: Balkan welaýatynda 9 göterimden Mary welaýatynda 25 göterime çenli. Köp ýagdaýlarda öý hojalygynyň maşgalabaşysy erkekler (76 göterim). Öý hojalyklarynda ýaşaýan adamlaryň sany boýunça paýlanyşynda dört we bäş adamdan ybarat bolan öý hojalyklary has uly paýy tutýar (degişlilikde, 19 göterim we 20 göterim),

ikinji ýerde alty adamdan ybarat bolan öý hojalyklary (15 göterim) durýar. Öý hojalyklarynyň 83 göteriminde türkmen dili öý hojalygynyň maşgala başysynyň ene dili diýlip bellenildi.

15–49 ýaşyndaky respondent aýallaryň we respondentleriň we 5 ýaşa çenli çagalaryň häsiýetnamalary

HH.4 we HH.5 tablisalarda 15-49 ýaşyndaky respondent aýallaryň we 5 ýaşa çenli çagalaryň esasy häsiýetnamalary barada maglumat berilýär. Üç tablisada hem ölçelen we ölçelmedik gözegçilikleriň umumy sany deň, sebäbi seçim agramlary kadalaşdyrylan (standartlaşdyrylan). Bu tablisalarda diňe bir aýallaryň we çagalaryň esasy häsiýetnamasy barada peýdaly maglumat berilmän, eýsem her bir esasy topar boýunça gözegçilikleriň sany hem görkezilýär. Bu toparlar şu hasabatyň soňky tablisalarynda hem peýdalanylýar.

HH.4 tablisa. Aýallaryň esasy häsiýetnamalary

Saýlanyp alnan esasy häsiýetnamalary boýunça 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimi we ýygylyk taýdan bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

	Ölçenen göterim	Öý hojalyklarynyň sany	
		Ölçenen	Ölçelmedik
Hemmesi	100,0	7618	7618
Sebitler			
Aşgabat şäheri	12,8	975	1086
Ahal welaýaty	13,2	1007	1401
Balkan welaýaty	6,3	482	1251
Daşoguz welaýaty	23,4	1779	1299
Lebap welaýaty	19,1	1455	1317
Mary welaýaty	25,2	1920	1264
Ilatly ýeriň görnüşi			
Şäher	39,5	3006	3668
Oba	60,5	4612	3950
Ýaşy			
15-19	15,7	1197	1165
20-24	18,4	1400	1401
25-29	17,7	1351	1333
30-34	14,7	1117	1117
35-39	12,4	946	960
40-44	11,0	835	838
45-49	10,1	772	804
Maşgala ýagdaýy			
Häzirki wagtda resmi (däl) nikada durýar	64,2	4887	4861
Dul	1,6	123	146
Nikasyny bozan	4,1	312	319
Aýrylyşan	0,7	56	62
Hiç haçan resmi (däl) nikada durmadyk	29,4	2240	2230
Çagalarynyň barlygy; soňky wagtlarda çaganyň dogulmagy			
Hiç haçan dogurmady	35,5	2708	2686
Haçandyr bir wagt dogurdy	64,5	4910	4932
Soňky iki ýylda çaga dogurdy	19,4	1476	1467
Soňky iki ýylda çaga dogurmady	45,1	3435	3465
Bilimi			
Bilimi ýok	0,1	8	6
Başlangyç	0,1	8	6
Orta	79,9	6088	6030
Başlangyç hünär	7,9	601	595
Orta hünär	6,9	527	547
Ýokary	5,1	387	434
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller			
Iň garyp	20,0	1521	1139
Ikinji	19,7	1502	1253
Üçünji	19,6	1495	1485
Dördünji	19,6	1490	1738
Iň baý	21,1	1610	2003
Öý hojalyklarynyň maşgalabaşylarynyň ene dili			
Türkmen	86,1	6563	6641
Özbek	8,2	623	482
Rus	4,1	315	375
Beýleki	1,5	117	120

HH.4 tablisada 15-49 ýaşyndaky respondent aýallaryň esasy häsiýetnamasy berilýär. Onda aýallaryň sebitler, ýaşaýan ýeriniň görnüşi, ýaşy, maşgala ýagdaýy, soňky iki ýylyň dowamynda doglan çagalarynyň barlygy, bilim derejesi[19], hal-ýagdaýyň[20,21] indeksi boýunça kwintiller we öý hojalygynyň maşgala başysynyň ene dili boýunça paýlanyşy barada maglumatlary özünde jemleýär.

Şäher ýerlerinde 15-49 ýaşyndaky soraşylan aýallaryň 39 göterimi, oba ýerlerinde – 61 göterimi ýaşaýar. Aýallaryň populýasiýasynda sebitleýin tapawut öý hojalyklarynyň sebitler boýunça paýlanyşyna laýyk gelýär: uly bolmadyk göterim paýy Mary we Daşoguz welaýatlarynda (degişlilikde, 25 we 23 göterim), has az göterimi Balkan welaýatynda (6 göterim) jemlenýär. Çaga dogurmaga ukyply ýaşa – 20-den 35 ýaşa çenli aýallaryň paýyna ähli 15-49 ýaşyndaky aýallaryň ýarsy düşýär. Häzirki wagtda aýallaryň üçden iki bölegine golaýy (64 göterimi) nikada(nika birleşiginde) durýar, 5 göterimi aýrylyşan, 2 göterimi dul. 15-49 ýaşyndaky aýallaryň 29 göterimi hiç wagt nikada durmadylar. Bu ýaşdaky aýallaryň 60 göterimi haçan-da bolsa çaga dogurdylar, soňky 2 ýylda takmynan her bäşinji aýal (19 göterim) çaga dogurdy. 15-49 ýaşyndaky aýallaryň köpüsiniň (80 göterimi) orta bilimi, 8 göteriminiň başlangyç hünärmençilik, 7 göteriminiň orta hünärmençilik we 5

---

[19] Bu hasabatda eger başga zat görkezilmedik bolsa, bilim derejesi ol esasy üýtgeýän görkeziji hökmünde peýdalanylanda respondent tarapyndan gazanylan bilimiň iň ýokary derejesini görkezýär.

[20] Hal-ýagdaýyň indeksi esasy görkeziji bolup durýar. Hal-ýagdaýyň indeksini gurmak üçin halkyň sarp edýän harytlaryna eýeçilik etmek, ýaşaýyş jaýynyň häsiýetnamasy we arassaçylyk-gigiýena gurluşlary we öý hojalygynyň hal-ýagdaýyna degişli beýleki häsiýetnamalar barada maglumatlardan peýdalanmak bilen ulanylan her bir bölek üçin agramlary (faktorlaryň täsiriniň bahalandyrmasyny) işläp taýýarlamak üçin esasy düzüjileriň seljermesi ýerine ýetirilýär. Ilki bilen faktorlaryň jemi seçime täsiriniň başlangyç bahalandyrmasy hasaplanylýar. Soňra şäher we oba ýerleriniň öý hojalyklary üçin faktorlaryň täsiriniň aýratyn bahalandyrmalary hasaplanylýar. Netijede, şäher we oba ýerleriniň öý hojalyklary üçin faktorlaryň täsiriniň bahalandyrmalary jemi seçim üçin faktorlaryň täsiriniň gutarnykly birleşdirilen bahalandyrmasyny almak faktorlarynyň täsiriniň başlangyç bahalandyrmasy boýunça regressirlenýär. Bu hal-ýagdaýyň indeksiniň görkezijileriniň şäher öý hojalyklarynyň tarapyna üýtgemegini azaltmak üçin edilýär.

Soňra jemi seçimiň her bir öý hojalygyna hal-ýagdaýyň baly berilýär, ol bu öý hojalygynyň emläge eýeçilik etmeginiň we ýokarda beýan edilenlere laýyklykda alnan faktorlarynyň täsiriniň gutarnykly bahalandyrmasynyň esasynda hasaplanylýar. Ondan soňra gözegçilik edilen öý hojalygynyň ilaty onuň ýaşaýan öý hojalygyna berlen hal-ýagdaýyň balyna görä tertipde goýulýar, soňra deň 5 bölege (kwintile) bölünýär: iň pesden (iň garyp) iň ýokarka çenli (iň baý).

Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS-iň dowamynda hasaplamada şular göz öňünde tutuldy: agyz suwunyň çeşmesi; suw çeşmesiniň ýerleşýän ýeri; ýatylýan otag hökmünde ulanylýan otaglaryň sany; üçegiň we daşky diwaryň esasy materialy; iýmit taýýarlamak üçin ulanylýan energiýanyň görnüşi; şu emläklere eýeçilik etmek: radiopriýomnik, telewizor (plazma däl ýa-da suwuk kristallik däl), plazma ýa-da suwuk kristallik telewizor (LCD), stasionar telefon, sowadyjy, howa kondisioneri, kir ýuwýan maşyn, tozan sorujy, kompýuter/noutbuk, wideomagnitofon ýa-da DVD-pleýer, magnitofon ýa-da CD-pleýer, tikin maşyny, fabrik halysy/palas, el haly (ýüň, ýüpek),diwan, serwant /bufet, keşde çekýän maşyn, şeýle hem öý hojalygynyň agzalarynda şu predmetleriň bolmagy: el sagady, öýjükli telefon, welosiped, motosikl ýa-da motoroller, ýeňil awtomobil, ýük awtomobili, traktor /kombaýn,planşet; oba hojalyk haýwanlarynyň bolmagy: öküzler, sygyrlar, tüweler, göleler; atlar; eşekler ýa-da gatyrlar; geçiler; owlaklar/goýunlar; towuklar; beýleki guşlar; doňuzlar; düýeler we towşanlar; ýaşaýyş jaýynda el ýuwmak üçin suwuň barlygy. Hal-ýagdaýyň indeksi öý hojalygynyň agzalarynyň emlägi barada maglumat uzak möhletli binýatlaýyn hal-ýagdaýy görkezýär; onuň maksady – öý hojalyklary hal-ýagdaýyň derejesi boýunça tertipde goýmak: iň garyp we iň baý. Hal-ýagdaýyň indeksi absolýut garyplyk barada, häzirki girdeji we harajatlaryň derejesi barada maglumat bermeýär. Hal-ýagdaýyň derejesiniň hasaplanan görkezijileri maglumatlaryň diňe olaryň esaslanýan anyk toplumy üçin ulanyp bolýar.

Hal-ýagdaýyň indeksini gurmak barada soňraky maglumaty şu neşirlerde tapmak bolýar: Filmer, D and Pritchett, L. (Filmer we Pritçett.) 2001. *Estimating wealth effects without expenditure data – or tears: An application to educational enrolments in states of India*. (Harajatlar barada maglumat bolmadyk ýagdaýynda hal-ýagdaý üçin netijeleriň bahalandyrmasy*: Hindistanyň ştatlarynyň okuw edaralaryna kabul etmek üçin ulanmak*). Demography 38(1): 115-132; Rutstein, SO and Johnson, K. (Rutstaýn we Džonson.) 2004. *The DHS Wealth Index*. (Demografik mediko-arassaçylyk gözegçiliginiň hal-ýagadýynyň indeksi. DHS Comparative Reports No. 6; и Rutstein, SO. (Рутстайн.) 2008. *The DHS Wealth Index: Approaches for Rural and Urban Areas* (Demografik mediko-arassaçylyk gözegçiliginiň hal-ýagadýynyň indeksi: oba we şäher ýerleri üçin çemeleşme*)*. DHS Working Papers No. 60.

[21] Hal-ýagdaýyň kwintilleri boýunça bölünen görnüşde gözegçiligiň netijeleri beýan edilende öý hojalygynyň aýratyn agzalary degişli adalgalar bilen aňladylýar, meselem, "ilatyň iň baý kwintilinden aýallar"– adalgasyny şu adalgalar bilen çalşyryp ulanyp bolýar"gözegçilik edilen, hal-ýagdaýyň iň ýokary derejesine degişli bolan topardan aýallar", "iň baý kwintile degişli öý hojalygynda ýaşaýan aýallar" we ş.m.

göteriminiň ýokary bilimi bar. Aýallaryň 86 göterimi ene dili türkmen dili hasaplanylýan öý hojalygynda ýaşaýar.

5 ýaşa çenli çagalaryň käbir häsiýetnamasy HH.5 tablisada berilýär. Olar çagalaryň birnäçe alamatlar: jynsy, ýaşaýan sebiti we ýeri, aýlarda ýaşy, respondentiň görnüşi, ejesiniň (ýa-da çaga seretýän adamyň) bilimi, hal-ýagdaýy we dili boýunça paýlanyşyny öz içine alýar.

Bäş ýaşa çenli çagalaryň umumy sanynda 53 göterimini oglanlar we 47 göterimini bolsa gyzlar düzýär. Şu ýaşdaky çagalaryň umumy sanyndan 65 göterimi oba ýerlerinde, 35 göterimi şäher ýerlerinde jemlenýär. 5 ýaşa çenli çagalaryň iň ýokary paýy Daşoguz we Mary welaýatlarynda (degişlilikde, 25 göterim we 23 göterim), iň pesi Balkan welaýatynda (5 göterim) jemlenýär. 5 ýaşa çenli çagalaryň bir ýaşly çagalar boýunça paýlanyşy gyradeň. Çagalaryň 87 göteriminiň ejeleriniň orta bilimi bar.

HH.5 tablisa. 5 ýaşa çenli çagalaryň esasy häsiýetnamalary

Saýlanyp alnan esasy häsiýetnamalary boýunça 5 ýaşa çenli çagalaryň göterimi we ýygylyk taýdan bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

	Ölçenen göterim	5 ýaşa çenli çagalaryň sany	
		Ölçenen	Ölçelmedik
Hemmesi	100,0	3765	3765
Jynsy			
Erkek	52,7	1984	1982
Aýal	47,3	1781	1783
Sebitler			
Aşgabat şäheri	10,2	385	433
Ahal welaýaty	15,3	576	813
Balkan welaýaty	5,2	195	511
Daşoguz welaýaty	25,2	950	696
Lebap welaýaty	20,7	780	719
Mary welaýaty	23,3	879	593
Ilatly ýeriň görnüşi			
Şäher	35,2	1324	1634
Oba	64,8	2441	2131
Ýaşy			
0-5 aýlyk	9,1	343	342
6-11 aýlyk	10,1	380	382
12-23 aýlyk	20,7	778	787
24-35 aýlyk	19,8	746	736
36-47 aýlyk	20,1	758	760
48-59 aýlyk	20,2	760	758
Bäş ýaşa çenli çagalar barada sowalnama jogap beren adamlar			
Ejesi	99,0	3725	3724
Çaga esasy gözegçilik edýän başga adam	1,0	40	41
Ejesiniň bilimi[a]			
Bilimi ýok	0,0	1	1
Başlangyç	0,2	8	6
Orta	86,4	3252	3206
Başlangyç hünär	6,7	251	265
Orta hünär	3,4	128	144
Ýokary	3,3	124	143
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller			
Iň garyp	21,9	826	628
Ikinji	21,2	799	686
Üçünji	21,1	793	784
Dördünji	19,6	737	878
Iň baý	16,2	610	789
Öý hojalyklarynyň maşgalabaşylarynyň ene dili			
Türkmen	87,4	3291	3360
Özbek	8,8	333	259
Rus	2,0	74	87
Beýleki	1,8	68	59

[a] Bu tablisadaky we hasabatdaky "ejesiniň bilimi" düşünjesi bäş ýaşa çenli çaganyň ejesiniň bilim derejesini ýa-da çaganyň ejesi ölen ýa-da başga ýerde ýaşaýan bolsa, onda Bäş ýaşa çenli çagalar barada sowalnama jogap beren esasy gözegçilik edýän adamyň bilim derejesini aňladýar.

Ýaşaýyş jaýynyň häsiýetnamasy, emläge eýeçilik etmek we hal-ýagdaýyň kwintilleri

HH.6, HH.7 we HH.8 tablisalarda öý hojalyklarynyň häsiýetnamalary barada soňraky maglumatlar berilýär. HH.6 tablisada ýaşaýyş jaýynyň ýerleşýän ýeri we sebiti boýunça dezagregirlenen häsiýetnamasy berilýär; öý hojalyklarynyň ýaşaýyş jaýynda elektrik togunyň barlygy ýa-da ýoklugy boýunça, poluň, üçegiň, daşky diwarlaryň esasy materialy, ýatylýan otag hökmünde peýdalanylýan otaglaryň sany boýunça paýlanyşy berilýär.

Türkmenistanda ähli öý hojalyklarynda elektrik togy bar (100 göterim). Öý hojalyklarynyň aglaba böleginde (97 göterim) poluň üsti işlenip bejerilen. Aşgabat şäherinde, Mary we Daşoguz welaýatlarynda üsti işlenip bejerilenpoluň barlygy boýunça öý hojalyklarynyň göterim paýy 99 göterime deň. Beýleki sebitlerde bu görkeziji biraz pes: Ahal we Balkan welaýatlarynda 96 göterimden Lebap welaýatynda 92 göterim. Ähli öý hojalyklarynyň ýüzi bejerilen daşky diwarlary bar. Üsti bejerilen üçegi bolan öý hojalyklarynyňgöterim paýy örän ýokary (99 göterim).

Ýatylýan otag hökmünde ulanylýan otaga düşýän adam sany ortaça 1,96. Oba ýerlerinde bu görkeziji şäher ýerlerine garanda ýokary (degişlilikde, 2,06 we 1,84). Sebitler boýunça hem birneme tapawut bar. Balkan welaýaty bilen deňeşdirilende (1,57) Ahal welaýatynda ýatylýan otag hökmünde ulanylýan otaga düşýän adam sany ortaça 2,18, Aşgabat şäherinde 1,79 boldy. Beýleki sebitlerde bu görkeziji takmynan birmeňzeş (1,96-dan 2,06-a çenli).

HH.6 tablisa. Ýaşaýyş jaýynyň häsiýetnamasy

Ilatly ýeriň görnüşinde we sebitlerde ýaşamaklyga laýylykda, saýlanyp alnan ýaşaýyş jaýynyň häsiýetnamasy boýunça öý hojalyklarynyň göterimdäki bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

	Jemi	Ilatly ýeriň görnüşi		Sebitler					
		Şäher	Oba	Aşgabat şäheri	Ahal welaýaty	Balkan welaýaty	Daşoguz welaýaty	Lebap welaýaty	Mary welaýaty
Elektrik togy									
Hawa	100,0	99,9	100,0	99,9	100,0	100,0	100,0	99,9	100,0
Ýok	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0
Boş galdyrmak/BM	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Pol									
Ýönekeý pol	1,7	1,4	1,9	0,6	0,2	3,6	0,9	4,5	1,0
Işlenip bejerilen pol	97,1	98,1	96,3	99,3	95,9	96,4	99,1	92,0	98,8
Beýleki	1,2	0,4	1,8	0,1	3,9	0,0	0,0	3,5	0,2
Boş galdyrmak/BM	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Üçegi									
Ýönekeý örtük	0,4	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0	1,5	0,3	0,0
Ýokarsy işlenip bejerilen örtük	99,0	99,7	98,4	100,0	100,0	99,9	98,5	96,2	100,0
Beýleki	0,7	0,3	1,0	0,0	0,0	0,1	0,0	3,5	0,0
Boş galdyrmak/BM	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Daşky diwarlary									
Ýönekeý diwarlar	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,2	0,1	0,1	0,0
Işlenip bejerilen diwarlar	99,8	99,9	99,7	99,8	99,7	99,8	99,9	99,4	100,0
Beýleki	0,2	0,1	0,2	0,2	0,3	0,0	0,0	0,4	0,0
Boş galdyrmak/BM	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ýatyş otagy hökmünde ulanylýan otaglar									
1	10,4	15,4	6,3	18,8	7,2	13,0	7,8	9,4	9,1
2	33,8	38,7	29,9	42,2	31,6	27,9	33,0	31,6	34,3
3 we köp	55,7	45,8	63,7	39,0	61,2	59,0	59,3	58,7	56,7
Boş galdyrmak/BM	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,3	0,0
Hemmesi	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Öý hojalyklarynyň sany	5861	2634	3227	883	674	497	1236	1079	1491
Ýatyş otagy hökmünde ulanylýan bir otag düşýän adamlaryň ortaça sany	1,96	1,84	2,06	1,79	2,18	1,57	2,06	2,03	1,96

HH.7 tablisada öý hojalyklarynyň eýeçiligi boýunça we öý hojalyklarynyň agzalarynyň ýaşaýyş jaýyna eýeçilik etmegi boýunça paýlanyşy berilýär.

Her bir öý hojalygynda telewizor (100 göterim), fabrik halysy/palas (100 göterim) we sowadyjy (99 göterim) bar. Öý hojalyklarynyň iň azyndan bir agzasynda öýjükli telefonyň bolmagy hem örän ýokary (99 göterim).

Öý hojalyklarynyň köp böleginde serwant/bufet bar (84 göterim), wideomagnitofon ýa-da DVD-pleýer (79 göterim), kir ýuwýan maşyn (75 göterim), howa kondisioneri, tozan sorujy (hersi 74 göterim), tikin maşyny (72 göterim) bar. Takmynan her ikinji öý hojalygynyň ýeňil awtoulagy (55 göterim), stasionar telefony (51 göterim) we welosipedi (48 göterim) bar.

Ýaşaýan ýerine we sebitine baglylykda tapawutlar bar. Ýaşaýan ýerine baglylykda has uly tapawut stasionar telefonlaryň barlygy boýunça ýüze çykaryldy (şäher öý hojalyklarynda 85 göterim, oba – 22 göterim). Şäher ýerlerinde her ikinji öý hojalygynda (51 göterim), oba ýerlerinde her üçünji öý hojalygynda (34 göterim) kompýuter/noutbuk bar. Howa kondisioneriniň, kir ýuwulýan maşynyň, tozan sorýan maşynyň bar bolmagy köp derejede şäher öý hojalyklary üçin häsiýetli (87-den 90 göterime çenli), oba ýerlerindäki öý hojalyklarynda bu görkeziji 60-dan 64 göterime çenli. Daşoguz welaýatynyň öý hojalyklarynyň beýleki sebitleriň öý hojalyklary bilen deňeşdirilende howa kondisioneri (35 göterim), kir ýuwulýan maşyn, tozan sorýan maşyn (hersi 52 göterim) bilen üpjünçiligi pes, Aşgabat şäherinde bu predmetler bilen üpjünçilik örän ýokary (94-den 98 göterime çenli). El haly (ýüň ýa-da ýüpek) öý hojalyklarynyň 44 göteriminde bar.

Oba hojalyk maksatlary üçin peýdalanyp boljak ýer öý hojalyklarynyň 60 göteriminde bar, oba hojalyk haýwanlary 55 göteriminde bar. Ýerden peýdalanmak we haýwanlaryň bolmagy oba ýerlerindäki öý hojalyklary üçin häsiýetli (degişlilikde, 89 we 82 göterim), şäher ýerlerinde hersi 23 göterim. Öý hojalyklarynyň 83 göterimi hususy ýaşaýyş jaýynda ýaşaýarlar.

HH.7 tablisa. Öý hojalygynyň goşlary ýa-da şahsy goşlar									
Bar bolan saýlanan goşlar we şahsy goşlar boýunça Öý hojalyklarynyň göterimi we Ilatly ýeriň görnüşinde we sebitlerde ýaşamaklyga laýyklykda, ýaşaýyş jaýyna bolan eýeçilik hukugy boýunça göterimde bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016									
		Ilatly ýeriň görnüşi		Sebitler					
	Jemi	Şäher	Oba	Aşgabat şäheri	Ahal welaýaty	Balkan welaýaty	Daşoguz welaýaty	Lebap welaýaty	Mary welaýaty
Aşakdaky zatlary bar bolan öý hojalyklarynyň göterimi									
Radio	15,1	13,3	16,6	13,8	31,5	7,7	9,5	9,4	19,8
Telewizoryň ähli görnüşi	99,7	99,8	99,7	99,7	99,9	99,9	100,0	99,6	99,5
Telewizor (plazmaly däl ýa-da suwuk kristally däl)	72,4	56,3	85,5	35,0	74,9	53,5	86,1	78,3	84,2
Plazmaly ýa-da suwuk kristally telewizor (LCD)	57,7	69,8	47,8	81,3	72,4	71,7	49,9	43,4	49,1
Stasionar telefon	50,5	85,0	22,3	93,5	52,6	92,3	28,1	53,7	26,3
Sowadyjy	99,4	99,7	99,1	99,9	99,6	99,6	99,0	99,0	99,6
Howa sowadyjy (kondisionery)	73,9	90,6	60,3	98,2	99,1	99,2	35,4	66,9	76,8
Kir ýuwujy maşyn	74,5	87,3	64,0	94,4	82,0	87,4	51,7	78,7	71,0
Tozan sorujy	73,7	87,1	62,8	94,3	90,8	93,7	52,0	63,2	72,8
Kompýuter/noutbuk	41,2	50,6	33,5	53,7	33,6	46,4	37,1	49,8	32,8
Wideomagnitofon ýa-da DVD-pleýer	78,9	80,3	77,8	81,9	93,4	76,8	74,1	71,2	80,7
Magnitofon ýa-da CD-pleýer	30,8	28,5	32,6	26,0	37,6	23,3	23,5	31,2	38,8
Tikin maşyn	71,5	64,1	77,6	58,1	93,3	80,2	49,0	75,8	82,3
Fabrik halysy/palasy	99,6	99,6	99,7	99,4	99,5	99,6	100,0	99,6	99,6
Elde dokalan haly (ýüňden, ýüpekden)	44,3	42,9	45,5	36,3	49,5	74,2	46,2	33,9	42,9
Diwan	59,3	69,2	51,2	66,1	68,0	62,5	51,3	66,0	51,9
Serwant/Bufet	83,9	86,2	82,0	85,1	94,8	95,0	86,7	71,6	81,2
Nagyş edýän maşyn	13,3	11,5	14,9	13,7	28,1	17,1	6,8	8,0	14,5
Aşakda görkezilen zatlar bar bolan öý hojalyklarynyň göterimi									
Oba hojalyk ekinleri üçin ýeri	59,7	23,3	89,4	12,1	87,7	26,9	57,0	68,8	81,7
Oba hojalyk mallary	55,3	22,8	81,8	8,8	78,6	38,7	60,7	64,6	66,6
Azyndan bir agzasynda bar bolan öý hojalyklarynyň göterimi									
El sagady	51,8	61,0	44,4	67,8	56,8	70,8	56,5	35,9	41,5
Ykjam telefon	98,6	98,1	99,0	97,5	99,7	96,3	99,3	99,0	98,6
Tigir	47,5	34,7	57,9	27,5	52,8	26,2	38,7	63,2	59,8
Motosikl ýa-da motoroller	13,5	4,5	20,8	0,9	22,3	16,3	9,5	21,9	13,2
Ýeňil awtomaşyn	54,5	52,9	55,8	54,1	67,7	52,2	53,4	51,6	52,5
Ýük awtomaşyny	5,3	3,6	6,7	3,2	9,3	6,8	4,7	5,7	4,5
Traktor/kombaýn	3,2	0,9	5,1	1,5	2,0	0,4	5,3	3,8	3,5
Planşet	9,8	15,3	5,3	22,0	20,2	12,5	3,5	6,0	5,1
Bank hasaby	37,0	50,6	25,9	51,4	40,2	58,6	32,0	34,9	25,6
Ýaşaýyş jaýyna bolan hukuk									
Öý hojalyklarynyň agzalaryna degişli	82,8	67,7	95,2	63,7	86,0	70,9	88,7	82,9	91,8
Hususy eýeçilikde däl	17,2	32,3	4,8	36,3	14,0	29,1	11,3	17,1	8,2
Kärendesine	17,2	32,3	4,8	36,3	14,0	29,1	11,3	17,1	8,2
Hususy eýeçilikden kärendesine alnan	1,8	3,5	0,4	4,5	0,8	3,3	0,7	2,1	0,7
Döwletden kärendesine alnan	15,4	28,7	4,5	31,7	13,1	25,9	10,6	14,8	7,5
Beýleki	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0
Boş galdyrmak/BM	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Hemmesi	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Öý hojalyklarynyň sany	5861	2634	3227	883	674	497	1236	1079	1491

HH.8 tablisada dürli görnüşli ýerlerden we sebitlerden öý hojalyklarynyň ilatynyň öý hojalyklarynyň hal-ýagdaýynyň kwintili boýunça paýlanyşy görkezilýär.

Şu tablisada berlen maglumatyň ilatyň girdejileriniň derejesi barada maglumat bilen deň däldigini, HH.6 we HH.7 tablisalarda beýan edilen öý hojalyklarynyň agzalarynyň ýaşaýyş jaýy we emläge eýeçilik etmeginiň häsiýetnamasyna degişlidigini bellemeli.

Ýaşaýan ýerine we sebitine baglylykda ilatyň hal-ýagdaýynyň kwintili boýunça paýlanyşy aşa gyradeň däl. Şäher öý hojalyklarynyň ilatynyň ýarsy (51 göterimi) hal-ýagdaýyň bäşinji (iň baý) kwintiline degişli, oba ýerlerinde şeýle öý hojalyklary ýok. Sebitleriň arasynda Aşgabat şäherinde we Balkan welaýatynda ýagdaý has oňyn, olarda öý hojalyklarynyň ilatynyň köp bölegi (degişlilikde, 99 we 77 göterim) dördünji we bäşinji kwintile degişli edildi. Bu şol sebitlerde ýaşalýan ýeriň görnüşi boýunça paýlanyşyna laýyk gelýär: Aşgabat şäherinde ähli öý hojalyklary we Balkan welaýatynda öý hojalyklarynyň 82 göterimi şäher öý hojalyklary bolup durýar (maglumatlar aýratyn hasaplanylýar we bu hasabatyň tablisalarynda berilmeýär).

HH.8 tablisa. Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller

Ilatly ýeriň görnüşinde we sebitlerde ýaşamaklyga laýyklykda, hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintilleri boýunça öý hojalyklarynyň ilatynyň göterimde bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

	Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller					Hemmesi	Öý hojalyklarynyň agzalarynyň sany
	Iň garyp	Ikinji	Orta	Dördünji	Iň baý		
Hemmesi	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	100,0	29871
Ilatly ýeriň görnüşi							
Şäher	3,0	2,0	4,3	39,6	51,2	100,0	11666
Oba	30,9	31,6	30,1	7,5	0,0	100,0	18206
Sebitler							
Aşgabat şäheri	0,0	0,2	0,5	20,6	78,8	100,0	3613
Ahal welaýaty	3,3	17,7	43,4	26,5	9,2	100,0	3967
Balkan welaýaty	3,0	5,6	14,2	36,3	41,0	100,0	2013
Daşoguz welaýaty	48,7	21,2	8,7	14,9	6,5	100,0	7058
Lebap welaýaty	17,1	27,7	21,0	18,0	16,3	100,0	5799
Mary welaýaty	18,2	27,8	28,5	18,4	7,1	100,0	7421

IV. Çaga ölümçiligi

Müňýyllygyň ösüş maksatnamasynyň (MÖM) maksatlarynyň biri çaga ölümçiligini azaltmakdan ybarat. Hususan-da, MÖM 1990-njy ýyldan 2015-nji ýyla çenli 5 ýaşa çenli çagalaryň ölümçiligini üçden iki esse kemeltmäge çagyrýar. Bu maksada ýetmegiň gidişine gözegçilik möhüm, ýöne kyn wezipe. Çaga ölümçiligini kemeltmekde ösüşiň dowam etdirilmeginiň we çaltlaşdyrylmagynyň möhümligi durnukly ösüşiň täze ylalaşylan maksatlarynda beýan edilýär, onda 2030-njy ýyla täze doglan çagalaryň we 5 ýaşa çenli çagalaryň öňüni alyp bolýan ölümçilik ýagdaýlaryny gutarmak barada çagyryş jemlenýär. MÖM-de ähli ýurtlar neonatal ölümçiligiň derejesini, iň bolmanda 1000 diri doglan çaga 12 ölüm hadysasyna çenli kemeltmeli we bäş ýaşa çenli çagalaryň ölümçiligini iň bolmanda 1000 diri doglana 25 ölüm hadysasyna çenli kemeltmäge çalyşmaly diýip görkezilýär.

Şu bapda berlen ölümçiligiň koeffisiýenti aýallar üçin soragnamalaryň “Çaga dogluşynyň taryhy” toplumynda ýygnalan maglumatyň esasynda hasaplanylýar. Ähli soraşylan aýallara haçanda bolsa dogurdyňyzmy diýen sorag berildi, eger hawa bolsa, olardan olar bilen ýaşaýan ogullarynyň sanyny, başga ýerde ýaşaýan ogullarynyň we gyzlarynyň, ýogalan ogullarynyň we gyzlarynyň sanyny habar bermek haýyş edildi. Ondan başga-da, olardan ilkinji çagadan başlap, hronologik tertipde diri doglan çagalaryň jikme-jik taryhyny habar bermekleri haýyş edildi. Aýallardan dogrumlaryň bir tohumly ýa-da köp tohumly bolandygy, çagalaryň jynsy, doglan senesi (aýy we ýyly) barada soraldy. Soňra diri çagalar babatda aýallardan çaganyň häzirki ýaşy barada, eger çaga diri däl bolsa, ýogalan wagtyndaky ýaşy barada soraldy. Çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti adaty ýaş topary bilen aňladyldy we aşakdaky ýaly kesgitlenilýär:

- neonatal ölümçilik (NÖ): ömrüniň ilkinji aýynda ölmek ähtimallygy;
- postneonatal ölümçilik (PNÖ): ömrüň ilkinji aýyndan soň, ýöne ilkinji doglan gününe çenli ölmek ähtimallygy (bäbek ölümçiliginiň koeffisiýenti bilen neonatal ölümçiligiň koeffisiýentiniň arasyndaky tapawut);
- bäbek ölümçiligi (${}_1q_0$): doglan pursatyndan ilkinji doglan gününiň arasynda ölmek ähtimallygy;
- çaga ölümçiligi (${}_4q_1$): birinji we bäşinji doglan gününiň arasynda ölmek ähtimallygy;
- bäş ýaşa çenli çagalaryň ölümçiligi (${}_5q_0$): doglan pursatyndan bäşinji doglan gününiň arasynda ölmek ähtimallygy;

Koeffisiýentler ömrüniň ilkinji ýylyny ýaşan 1000 çaga ölüm hadysasynyň sany hökmünde aňladylan çaga ölümçiligini goşmazdan, 1000 diri doglan çaga ölüm hadysasynyň sany hökmünde aňladylýar.

CM.1 tablisa. Irki ýaşda çaga ölümçiligi

Neonatal, postneonatal, çaga ölümçiliginiň we barlaga çenli bäşýyllyk döwürde bäş ýaşa çenli çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti, Türkmenistan, 2015-2016

	Neonatal ölümçiliginiň koeffisiýenti[1]	Postneonatal ölümçiliginiň koeffisiýenti[2, a]	Bäbek ölümçiliginiň koeffisiýenti[3]	Çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti[4]	Bäş ýaşa çenli çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti[5]
Barlaga çenli ýyllar					
0-4	13	8	21	6	27
5-9	24	14	38	3	41
10-14	15	18	33	2	35

[1] MICS 1.1 görkezijisi - Neonatal ölümçiliginiň koeffisiýenti

[2] MICS 1.3 görkezijisi - Postneonatal ölümçiliginiň koeffisiýenti

[3] MICS 1.2 görkezijisi; MÖM 4.2 görkezijisi - Bäbek ölümçiliginiň koeffisiýenti

[4] MICS 1.4 görkezijisi - Çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti

[5] MICS 1.5 görkezijisi; MÖM 4.1 görkezijisi - Bäş ýaşa çenli çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti

[a] Postneonatal ölümçiliginiň koeffisiýenti bäbek we neonatal ölümçiliginiň koeffisiýentiniň arasyndaky tapawut ýaly hasaplanýar.

CM.1 tablisada we CM.1 suratda ölümçiligiň koeffisiýentleri berilýär: neonatal, postneonatal, bäbek, çaga ölümçiligi we bäş ýaşa çenli çaga ölümçiligi – gözegçilik geçirilenden öňündäki soňky bäş ýyl döwrüň üç ýylynda. Neonatal ölümçilik soňky 5 ýyl döwürde 1000 diri doglan çaga 13 derejesinde, postneonatal ölümçiligiň koeffisiýeni bolsa 1000 diri doglan çaga 8 derejesinde bahalandyryldy.

CM.1 surat. Irki ýaşdaky çagalaryň ölümçiliginiň koeffisiýenti, Türkmenistan, 2015-2016

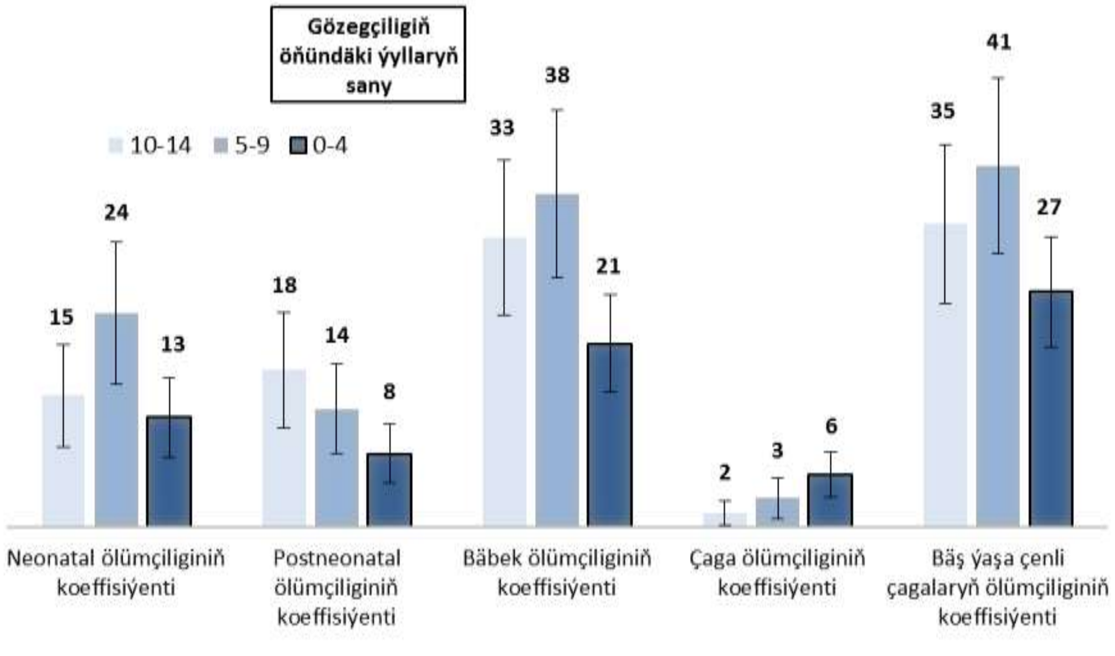

Bellik: her bir 1000 diri doglan çaganyň görkezijisi.

Gözegçiligiň öňündäki bäş ýylda bäbek ölümçiliginiň koeffisiýenti 1000 diri doglan çaga 21-e deň, bäş ýaşa çenli ölümçiligiň koeffisiýenti şol döwürde 1000 diri doglan çaga 27-ä deň; bu bäş ýaşa çenli ýogalan çagalaryň 78 göteriminiň bäbeklerdigini görkezýär.

Tablisada, şeýle hem Suratda soňky 15 ýylyň dowamynda milli derejede çaga ölümçiliginiň meýilleri görkezilýär. Bäş ýaşa çenli çagalaryň ölümçiliginiň koeffisiýenti gözegçiligiň öňündäki 10-14 ýylyň dowamynda 1000 diri doglan çaga 35-e deň boldy, gözegçiligiň öňündäki 5-9 ýylyň dowamynda 1000 diri doglan çaga 41-e deň boldy, soňky 5 ýyl döwrüň dowamynda 1000 diri doglan çaga 27-ä deň boldy, bu takmynan 2011-2015-nji ýyllara degişli.

CM.2 tablisa. Sosial-ykdysady häsiýetnamalary boýunça bölünen görnüşde irki ýaşda çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti

Neonatal, postneonatal, çaga ölümçiliginiň we barlaga çenli bäşýyllyk döwür üçin sosial-ykdysady häsiýetnamalary boýunça bölünen görnüşde bäş ýaşa çenli çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti[a] ,Türkmenistan, 2015-2016

	Neonatal ölümçiliginiň koeffisiýenti[1]	Postneonatal ölümçiliginiň koeffisiýenti[2, b]	Bäbek ölümçiliginiň koeffisiýenti[3]	Çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti[4]	Bäş ýaşa çenli çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti[5]
Hemmesi	13	8	21	6	27
Sebitler					
Aşgabat şäheri	(18)	(7)	(25)	(6)	(31)
Ahal welaýaty	14	8	22	8	30
Balkan welaýaty	2	14	16	(0)	(16)
Daşoguz welaýaty	16	5	21	(4)	(25)
Lebap welaýaty	7	9	16	8	24
Mary welaýaty	13	11	24	(6)	(30)
Ilatly ýeriň görnüşi					
Şäher	7	9	17	5	22
Oba	15	8	23	7	30
Ejesiniň bilimi					
Başlangyç	23	11	33	(9)	(42)
Orta	13	6	19	6	24
Başlangyç hünär	12	9	21	7	28
Orta hünär	5	9	14	4	19
Ýokary	7	7	14	4	18

[1] MICS 1.1 görkezijisi - Neonatal ölümçiliginiň koeffisiýenti
[2] MICS 1.3 görkezijisi - Postneonatal ölümçiliginiň koeffisiýenti
[3] MICS 1.2 görkezijisi; MÖM görkezijisi 4.2 - Bäbek ölümçiliginiň koeffisiýenti
[4] MICS 1.4 görkezijisi - Çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti
[5] MICS 1.5 görkezijisi; MÖM 4.1 görkezijisi - bäş ýaşa çenli çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň uly bolmadyksany sebäpli "Ejesiniň bilimi" we "Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň dili" esasy häsiýetnama görkezilmedi.

[b] Postneonatal ölümçiliginiň koeffisiýenti bäbek we neonatal ölümçiliginiň koeffisiýentiniň arasyndaky tapawut ýaly hasaplanýar.

( ) 250–499 bolan çagalaryň ölçelmedik barlagyna esalanan täsir etmä sezewar bolýan sanlar.

CM.3 tablisa. Demografik häsiýetnamalary boýunça bölünen görnüşde irki ýaşda çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti					
Neonatal, postneonatal, bäbek, çaga ölümçiliginiň we barlaga çenli bäşýyllyk döwür üçin demografik häsiýetnamalary boýunça bölünen görnüşde bäş ýaşa çenli çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti, Türkmenistan, 2015-2016					
	Neonatal ölümçiliginiň koeffisiýenti [1]	Postneonatal ölümçiliginiň koeffisiýenti [2, a]	Bäbek ölümçiliginiň koeffisiýenti [3]	Çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti [4]	Bäş ýaşa çenli çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti [5]
Hemmesi	13	8	21	6	27
Çaganyň jynsy					
Erkek	17	10	27	7	33
Aýal	8	7	15	5	20
Çaga doglan wagtynda ejesiniň ýaşy					
20-den az	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)
20-34	13	8	21	5	26
35-49	(12)	(13)	(25)	(10)	(35)
Dogrumlaryň nobaty					
1	12	6	18	7	25
2-3	13	9	22	5	27
4-6	13	8	22	(7)	(28)
7+	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)
Soňky dogrumlaryň arasyndaky interwal[b]					
2 ýyldan az	14	9	22	7	30
2 ýyl	15	12	27	(7)	(33)
3 ýyl	(8)	(6)	(14)	(*)	(*)
4+ ýyl	9	11	20	2	22

[1] MICS 1.1 görkezijisi - Neonatal ölümçiliginiň koeffisiýenti

[2] MICS 1.3 görkezijisi - Postneonatal ölümçiliginiň koeffisiýenti

[3] MICS 1.2 görkezijisi; MÖM 4.2 görkezijisi - Bäbek ölümçiliginiň koeffisiýenti

[4] MICS 1.4 görkezijisi - Çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti

[5] MICS 1.5 görkezijisi; MÖM 4.1 görkezijisi - Bäş ýaşa çenli çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti

[a] Postneonatal ölümçiliginiň koeffisiýenti bäbek we neonatal ölümçiliginiň koeffisiýentiniň arasyndaky tapawut ýaly hasaplanýar.

[b] Ilkinji dogrumlary hasapdan aýyrmak bilen.

( ) 250–499 bolan çagalaryň ölçelmedik barlaglaryna esaslanýan täsir etmä sezewar bolýan sanlar.

(*) 250-den az bolan çagalaryň ölçelmedik barlagyna esalanan täsir etmä sezewar bolýan sanlar.

CM.2 we CM.3 tablisalarda çaga ölümçiliginiň bahalandyrmasy sosial-ykdysady we demografik häsiýetnamalar boýunça berilýär. Umumymilli derejede 5 ýaşa çenli çagalaryň ölümçiliginiň koeffisiýenti oglanjyklar üçin 1000 diri doglan çaga 33-e deň, gyzjagazlar üçin 1000 diri doglan çaga 20-ä deň boldy. Sebite ýa-da ýaşaýan ýerine baglylykda statistik ähmiýetli tapawut ýok (C goşundyda SE.2 – SE.10 tablisalar). Ynançly aralygy 95 göterim çäge laýyk gelýän bu bahalandyrmalar CM.2 suratda berilýär.

CM.2 surat. 5 ýaşa çenli çagalaryň ýerler we sebitler boýunça ölümçiliginiň koeffisiýenti (gözegçiligiň öňündäki bäş ýylyň dowamynda), Türkmenistan, 2015-2016

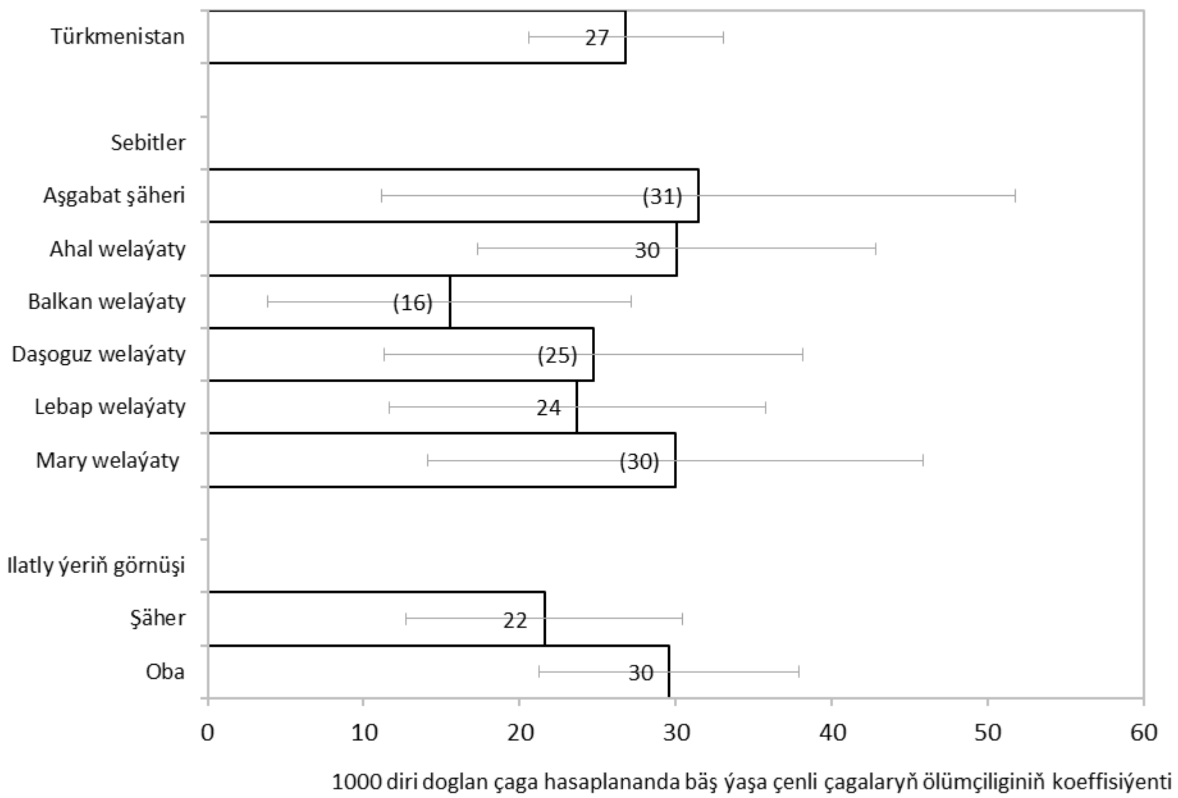

CM.3 suratda Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllardaky MICS-iň netijeleri, has takygy 5 ýaşa çenli çagalaryň ölümçiliginiň koeffisiýenti beýleki maglumat çeşmeleriniň netijeleri bilen deňeşdirilýär. 2015-2016-njy ýyllardaky MICS-iň dowamynda ýaňy ýakynda alnan 5 ýaşa çenli çagalaryň ölümçiliginiň koeffisiýenti (hasaplamagyň göni usuly)2013-nji ýylda RÝNÝ edaralarynda wakalaryň gündelik hasaba alnyşy boýunça (1000 diri doglan çaga 27) Türkmenstatyň resmi statistikasynyň maglumatlary bilen laýyk gelýär.Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllardaky MICS-iň netijeleri öňki maglumatlardan we Türkmenistanda 2000 DHS-yň maglumatlaryndan pes, bu respondentler tarapyndan çaga ölümçiligi barada doly habardar edilmezligi bilen baglanyşykly bolup biler.

CM.3 surat. Türkmenistanda dürli çeşmeler boýunça 5 ýaşa çenli çagalaryň ölümçiliginiň koeffisiýentleriniň üýtgemek meýilleri

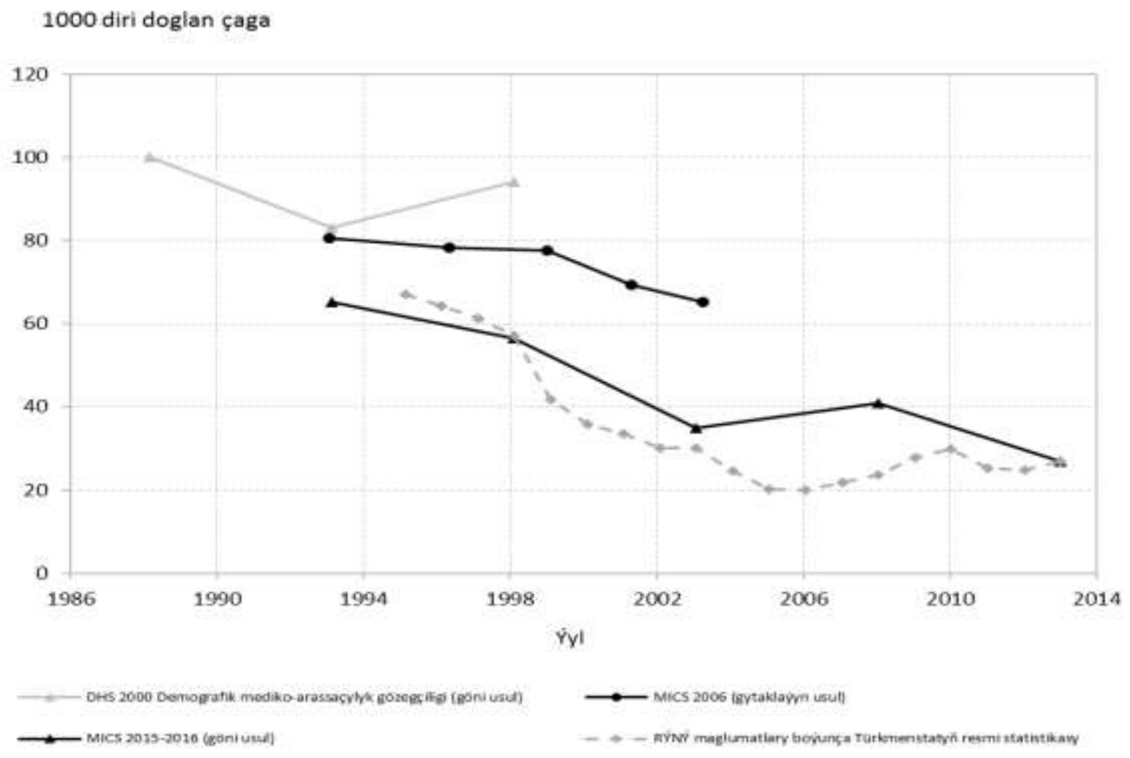

CM.3 suratda görkezilen dürli maglumat çeşmeleriniň arasyndaky deň gelmezlige goşmaça Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllardaky MICS-iň ölümçilik boýunça maglumatlarynyň deslapky bahalandyrmasy käbir adaty däl toplumlary, aşakda beýan edilen birnäçe mysaly görkezýär.

Bäbek ölümçiliginiň we bäş ýaşa çenli çagalaryň ölümçiliginiň koeffisiýentiniň gatnaşygy 2008 we 2003-nji ýyllarda ýokary boldy (CM.4 surat). Bäbek ölümçiliginiň we bäş ýaşa çenli çagalaryň ölümçiliginiň koeffisiýentiniň gatnaşygy 2013-nji ýylda 1998 we 1993-nji ýyllardakydan pes (CM.4 surat).

CM.4 surat. Çaga ölümçiliginiň we bäş ýaşa çenli çaga ölümçiliginiň, neonatal ölümçiligiň we bäbek ölümçiliginiň, neonatal ölümçiligiň we bäş ýaşa çenli çagalaryň ölümçiliginiň koeffisiýentiniň gatnaşygy,Türkmenistan, 2015-2016

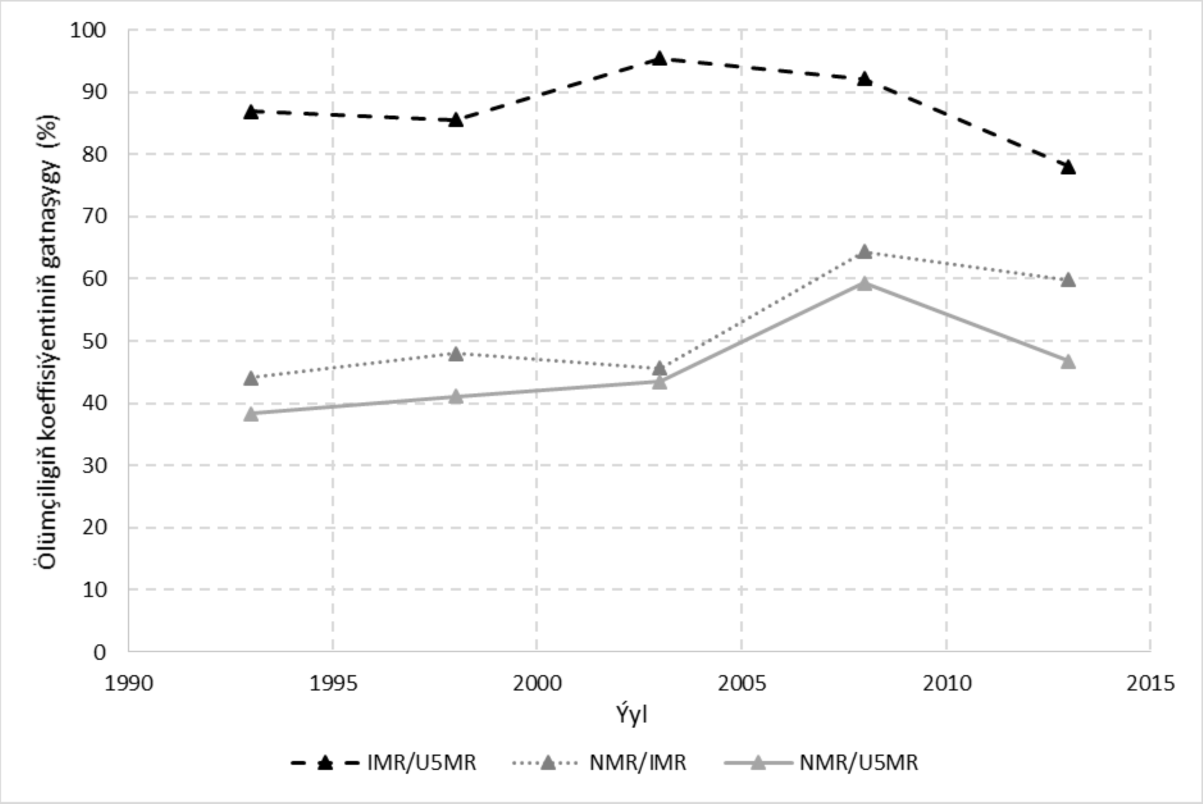

IMR – Bäbek ölümçiliginiň koeffisiýenti
NMR – Neonatal ölümçiligiň koeffisiýenti
U5MR – 5 ýaşa çenli çagalaryň ölümçiliginiň koeffisiýenti

Soňky döwürde ölümçiligiň ýaş düzümi ölümçiligiň tablisasyny modelirlemek üçin gözegçiligiň maglumatlary bilen deňeşdirilende Türkmenistan üçin garaşylýan modele laýyk gelmeýär (CM.5 surat). Türkmenistanda DHS 2000 we Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS boýunça ölümçiligiň ýaş düzümi BMG-niň "Çili" ölümçiligiň model tablisasyna golaý. Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS soňky gözegçilik «Demirgazyk" modeline golaý, şol bir wagtda geçen döwürler üçin ölümçiligiň görkezijileri, şeýle hem bu gözegçiligiň bahalandyrmalary boýunça köp derejede "Gündogar" modeline laýyk gelýär, bu Türkmenistan üçin garaşylýan ýagdaý bolup durýar. Bu tapawutlaryň soňraky häsiýetnamasy, şeýle hem olary kesgitleýji faktorlar aýratyn, has jikme-jik seljermäniň çäklerinde kabul edilmeli.

CM.5 surat. Türkmenistanda ölümçiligiň toplumlaýyn tablisalary we MICS 2015-2016 we Türkmenistanda DHS 2000 boýunça bahalandyrmalar

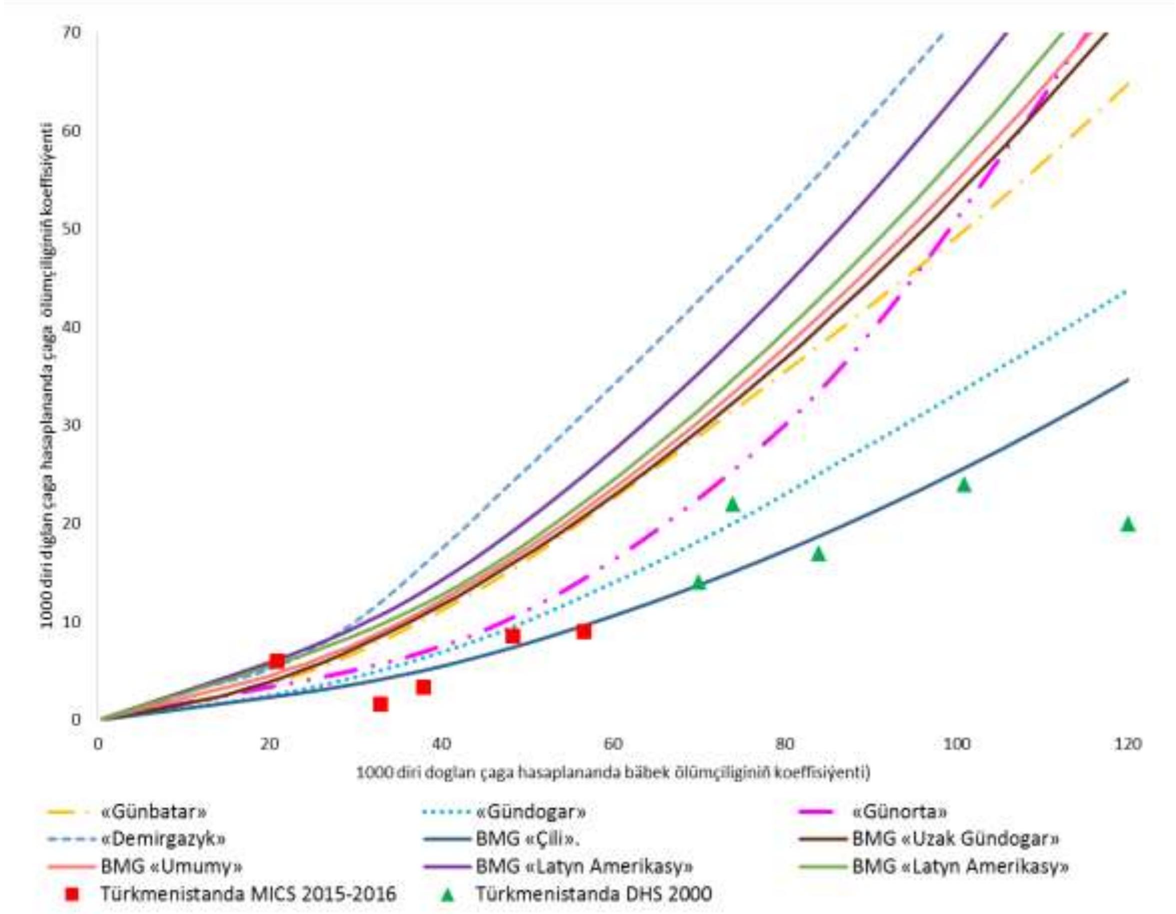

Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS-de ölümçilik boýunça maglumatlaryň hiliniň deslapky bahalandyrmasynyň netijeleri maglumatyň hiliniň potensial meselelerini, şol sanda respondentler tarapyndan çaga ölümçiligi barada doly habardar etmezligi göz öňünde tutup biler. Şol sebäpli gözegçilikden çaga ölümçiligi barada bahalandyrmalar ägälik bilen ulanylýar we syýasat we maksatnama çözgütlerini habardar etmek üçin diňe beýleki çeşmelerden maglumatlar bilen utgaşdyryp ulanylýar.

V. Iýmit

Çaga doglanda agram ýetmezçiligi

Çaga doglanda agramy diňe bir enäniň saglyk we iýmit ýagdaýynyň däl-de, täze doglan çaganyň ýaşamak mümkinçiliginiň, ösüşiniň, uzak waglap saglygynyň we psihososial ösüşiniň görkezijisi bolup durýar. Çaga doglanda agram ýetmezçiligi (azyndan 2500 gram) çaganyň saglygyna birnäçe düýpli töwekgelçilikleri getirýär. Ýatgyda ýeterlik iýmitlenmedik çaga ömrüniň ilkinji günleri, aýlary we ýyllary düýpli töwekgelçilige duçar bolýar. Ölmän galanlaryň gorag funksiýalary bozulýar; olar tutuş ömrüniň dowamynda ýeterliksiz iýmitlenýän, myssalarynyň güýji pes bolmagynda galyp bilerler, geljekde süýji keseli we ýürek keselleri bilen kesellemek töwekgelçiligi bilen ýaşaýarlar. Agram ýetmezçiligi bilen doglan çagalarda intellektual ösüş koeffisiýenti has pes, mekdepde ýetişigine täsir etjek aňlaýşynda bozulmalar bolup biler, uly ýaşda işe ýerleşmek mümkinçiligi kyn bolup biler.

Ösüp barýan ýurtlarda çaga doglanda agram pesligi ilkinji nobatda enäniň saglygynyň we iýmitlenişiniň erbetligi bilen şertlendirilýär. Üç sany faktor has uly täsir edýär: çaga galmazdan öň enäniň iýmitlenmek ýagdaýynyň kanagatlanarasyzlygy, boýuň pesligi (çagalykda iýmit ýetmezçiligi we ýokanç keseller sebäpli) göwrelilik wagty erbet iýmitlenmek. Göwrelilik wagty agram ýetmezçiligi has howply, sebäbi düwünçegiň boýunyň ösüşinde bökdençligiň esli bölegi şonuň paýyna düşýär. Ondan başga-da, ösüp barýan ýurtlaryň köpüsinde ýaýran diareýa, ysytma ýaly keseller eger enä göwrelilik wagty ýokuşsa, düwünçegiň ösüşine düýpli täsir edip biler.

Senagat taýdan ösen ýurtlarda çaga doglanda agram ýetmezçiliginiň esasy sebäbi göwrelilik wagty çilim çekilmegidir. Hem ösen, hem ösüp barýan ýurtlarda entek öz bedenleri doly ösüp ýetişmedik ýatginjekler çaga doguranda agram ýetmezçiliginiň ýokary töwekgelçiligi bilen dogulýarlar.

Çaga doglanda agram ýetmezçiliginiň ýaýranlygyny ölçemekde esasy meseleleriň biri ösüp barýan ýurtlarda bäbekleriň ýarsyndan gowragynyň doglanda agramynyň ölçelmeýänligidir. Öňler ösüp barýan ýurtlarda çaga doglanda agram ýetmezçiliginiň bahalandyrmasynyň köpüsi saglygy goraýyş eadaralarynyň maglumatlaryna esaslanýardy. Emma bu bahalandyrmalar ösüp barýan ýurtlaryň köpüsinde obýektiw däl, sebäbi çagalaryň köpüsi saglygy goraýyş edarasynyň çäklerinden daşarda dogulýar, saglygy goraýyş edarasynda doglanlar bolsa diňe ähli dogrumlaryň seçiminden ybarat.

Köp çagalaryň doglanda ölçelmeýänligi sebäpli agramy ölçelýän çagalar doglanda habar berlen ähli dogrumlaryň üýtgedilen seçiminden ybarat bolup biler, doglanda habar berlen agram, düzgün bolşy ýaly, ähli çagalaryň arasynda çaga doglanda agram ýetmezçiliginiň ýaýranlygyny bahalandyrmak üçin peýdalanylyp bilinmez. Şeýlelikde, agramy 2500 gramdan az doglan çagalaryň göterim paýy soragnamanyň iki bendi boýunça bahalandyrylýar: çaganyň doglanda ölçegi babatda enäniň bahalandyrmasy (örän kiçi, ortaçadan kiçi, ortaça, ortaçadan uly, örän uly) we enäniň çaganyň agramy barada ýatlamasy ýa-da eger çaga doglanda çekilen bolsa, saglygy goraýyş kartasynda ýazylan agramy.[22]

[22] Usulyýetiň jikme-jik beýanyna seret: Boerma, JT et al. (Birma we beýlekiler) 1996. *Data on Birth Weight in Developing Countries: Can Surveys Help? (Ösüp barýan ýurtlarda çaga doglanda agramy barada maglumatlar: gözegçilikler kömek etmäge ukyplymy?)* Bulletin of the World Health Organization (Bütindünýä saglygy goraýyş guramasynyň habarnamasy) 74(2): 209-16.

NU.1 tablisa. Doglanda agramy az bolan bäbekler

Barlaga cenli soňky iki ýylyň dowamynda doglan, doglanda agramy 2500 gramdan az kesgitlenen çagalaryň göterimdäki paýy we dir doglan, doglan wagtynda agramy çekilen çagalaryň göterimde paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Ejesiniň sözüne görä doglan wagtynda ölçegi pes bolanlar boýunça dogrumlaryň göterimdäki bölünişi						Diri doglan bäbekleriň paýy:		Barlaga çenli soňky iki ýylyň dowamynda doglan bäbekleriň sany
	Örän kiçi	Ortaçadan kiçi	Ortaça	Ortaçadan uly ýa-da örän uly	BM	Hemmesi	2500 gramdan az[1]	Doglanda agramy çekilenler[2]	
Hemmesi	0,8	6,5	76,2	16,2	0,3	100,0	3,3	99,3	1476
Dogrum pursadynda ejesiniň ýaşy									
20 ýaşdan az	1,3	10,4	71,4	16,9	0,0	100,0	4,5	100,0	56
20-34 ýaş	0,8	6,5	76,3	16,0	0,3	100,0	3,3	99,2	1305
35-49 ýaş	0,0	4,1	77,3	18,6	0,0	100,0	2,1	100,0	115
Dogrumyň tertip belgisi									
1	0,3	10,1	74,6	15,0	0,0	100,0	3,6	99,2	440
2-3	0,9	4,6	77,3	16,7	0,5	100,0	3,0	99,1	823
4-5	1,4	6,7	73,1	18,8	0,0	100,0	3,8	100,0	178
6+	(0,0)	(5,5)	(87,5)	(7,0)	(0,0)	100,0	(2,5)	(100,0)	35
Sebitler									
Aşgabat şäheri	1,3	9,1	76,1	13,5	0,0	100,0	4,2	100,0	160
Ahal welaýaty	0,3	2,3	87,6	9,7	0,0	100,0	2,1	100,0	226
Balkan welaýaty	0,0	5,7	85,8	7,3	1,1	100,0	2,5	99,0	75
Daşoguz welaýaty	1,4	10,0	80,1	7,7	0,8	100,0	4,6	99,2	395
Lebap welaýaty	1,1	5,5	64,0	29,3	0,0	100,0	3,2	98,9	300
Mary welaýaty	0,0	4,9	72,6	22,5	0,0	100,0	2,2	99,0	320
Ilatly ýerler									
Şäher	0,8	5,9	74,8	18,3	0,2	100,0	3,1	99,5	529
Oba	0,8	6,8	77,0	15,0	0,3	100,0	3,3	99,2	947
Ejesiniň bilimi									
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	1
Orta	0,9	6,8	77,1	15,0	0,3	100,0	3,4	99,4	1265
Başlangyç hünär	0,0	4,3	68,9	26,4	0,3	100,0	2,1	97,8	112
Orta hünär	0,0	5,8	73,5	20,7	0,0	100,0	2,4	100,0	50
Ýokary	0,0	5,4	72,5	22,1	0,0	100,0	2,3	100,0	46
Boş galdyrmak/BM	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	-	-	0
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller									
Iň garyp	1,3	10,0	74,5	13,3	1,0	100,0	4,4	99,5	322
Ikinji	1,1	5,9	75,9	17,1	0,0	100,0	3,4	99,4	313
Üçünji	0,0	3,4	79,9	16,7	0,0	100,0	2,0	98,6	313
Dördünji	0,3	6,4	75,1	17,8	0,3	100,0	2,9	99,9	270
Iň baý	1,3	6,6	75,4	16,7	0,0	100,0	3,7	99,2	259
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili									
Türkmen	0,6	6,5	76,3	16,3	0,3	100,0	3,1	99,4	1301
Özbek	2,1	6,2	80,2	11,4	0,0	100,0	4,4	100,0	124
Rus	(0,0)	(8,2)	(67,6)	(24,2)	(0,0)	100,0	(2,9)	(100,0)	27
Beýleki	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	24
Boş galdyrmak/BM	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100	-	-	0

[1] MICS 2.20 görkezijisi - Doglanda agramy pes bolan bäbekler

[2] MICS 2.21 görkezijisi - Doglan wagtynda agramy çekilen bäbekler

Ölçelmedik ýagdaýlaryň "bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Ejesiniň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

"–" 0 bu öýjükdäki ýa-da maýdalawjydaky ölçelmedik ýagdaýlary aňladýar.

Türkmenistanyň ähli çaga dogrulýan edaralary bäbekleri ölçemek üçin tehniki taýdan talabalaýyk enjamlaşdyrylandyr. Çagalaryň 99 göterimi doglanda ölçelýär; bäbekleriň takmynan 3 göteriminiň agramy 2500 gramdan az diýlip bahalandyrylýar (NU.1 tablisa).

Iýmit ýagdaýy

Çagalaryň iýmit ýagdaýy olaryň umumy saglyk ýagdaýyny görkezýär. Haçan-da çagalara ýeterlik derejede iýmit önümleri elýeterli bolsa, köp gaýtalanyp durýan keseller bilen kesellemeýärler we olara gowy seredilýär, onuň özüniň ösmek mümkinçiligini gazanmaga ýagdaýy bolýar we gowy iýmitlenýän hasaplanylýar.

Dünýäde ähli çaga ölümleriniň ýarsyndan gowragy iýmit ýetmezçiligi bilen baglanyşdyrylýar. Iýmit ýetmezçilik edýän çagalaryň arasynda ölüm ähtimallygy giňden ýaýran çaga ölüminden ýokary, diri galanlarynda bolsa keselleriň gaýtalanmagyndan ejir çekýär we boýunyň ösüşinde yza galýarlar. Iýmit ýetmezçiligi bilen baglanyşykly sebäpler boýunça ölýän çagalaryň dörtden üç bölegi daşky alamatlar ýüze çykmazdan diňe ýeňil we aralyk iýmit ýetmezçiliginden boldy. Müňýyllygyň ösüş maksatnamasynda bellenilýän maksatlaryň biri − 1990-2015-nji ýyllar aralygyndaky döwürde açlykdan ejir çekýänleriň paýyny iki esse azaltmakdyr. Iýmit ýetmezçiliginiň ýaýramagyny azaltmak çaga ölümçiligini azaltmakda öňde goýlan maksada ýetmäge kömek eder.

Gowy iýmitlenýän ilatyň arasynda bäş ýaşa çenli çagalar üçin boýunyň ösüş we agram görkezijileriniň etalon paýlanyşy bolýar. Ilatyň aýratyn toparynyň arasynda arryklamany etalon ilatly çagalar bilen deňeşdirmek arkaly ölçäp bolýar. Bu hasabatda etalon ilatdiýip, BSGG[23] tarapyndan bellenen ösüş standarty bilen häsiýetlendirilýän ilat kabul edilýär. Çagalaryň iýmit ýagdaýynyň üç görkezijisiniň her biri:agramyň ýaşa gatnaşygy, boýuň ýaşa gatnaşygy we agramyň boýa gatnaşygy - etalon ilat üçin bu görkezijiniň medianasyndan standart gyşarmalarda (z-alamat) aňladylyp bilner.

Agramyň ýaşa gatnaşygy – ýiti hem ötüşen iýmit ýetmezçiliginiň ölçegi. Agramyň ýaşa bolan gatnaşygy etalon ilat üçin bu görkezijiniň medianasyndan ikiden gowrak standart gyşarmadan az bolan çagalar *agramy aram ýa-da aşa azalan,* agramynyň ýaşyna bolan gatnaşygy medianadan 3-den gowrak standart gyşarmadan az bolan çaga *agramy aşa azalan* çagalara degişli.

Boýunyň ýaşyna bolan gatnaşygy - göni ösüşiň ölçegi. Boýuň ýaşyna bolan gatnaşygy etalon ilat üçin bu görkezijiniň medianasyndan ikiden gowrak standart gyşarmadan az bolan çagalar öz ýaşyna görä boýy ýeterliksiz hasaplanylýar *we boýunda aram ýa-da aşa yza galma* bolan çagalara degişli. Boýunyň ýaşyna bolan gatnaşygy medianadan 3-den gowrak standart gyşarmadan az bolan çaga *boýunyň ösüşi aşa haýal* bolan çagalara degişli. Boýunyň ösüşinde yza galmak uzak wagtyň dowamynda we gaýtalanýan ýa-da ötüşen keselleriň netijesinde ýeterlik iýmitlenmek mümkin bolmanlygy sebäpli, açlyk çekmegiň netijesi bolup durýar.

Agramyň boýuna bolan gatnaşygy arryklamanyň we artykmaç agramyň görkezijisini bahalandyrmak üçin peýdalanylýar. *Agramyň boýuna bolan gatnaşygy* etalon ilat üçin bu görkezijiniň medianasyndan ikiden gowrak standart gyşarmadan az bolan çagalar *aram ýa-da aşa arryklan* çagalara degişli, agramynyň boýuna bolan gatnaşygy medianadan üçden gowrak standart gyşarmadan az bolan çagalar *aşa arryklan* çagalara degişli. Adatça arryklama ýaňy ýakynda ýüze çykan iýmit ýetmezçiliginiň netijesi bolup durýar. Arryklamanyň görkezijisi iýmit önümleriniň elýeterliligindäki üýtgeşmeler ýa-da şol ýa-da başga bir keselleriň ýaýranlygy bilen baglanyşykly düýpli möwsümleýin üýtgemeleri görkezip biler.

[23] http://www.who.int/childgrowth/standards/technical report

Agramyň boýuna bolan gatnaşygyetalon ilat üçin bu görkezijiniň medianasyndan ikiden gowrak standart gyşarmadan az bolan çagalar agramy *aram ýa-da aşa artykmaç* çagalara degişli.

MICS-iň dowamynda bäş ýaşa çenli ähli çagalaryň agramy we boýy UNICEF tarapyndan maslahat berlen antropometrik enjamyň[24] kömegi bilen ölçeldi. Bu bölümde berilýän maglumatlar bu ölçegleriň netijeleriniň esasynda alyndy.

NU.2 tablisada ýerlerde işler geçirilen wagtynda ýerine ýetirilen antropometrik ölçegleriň esasynda bu toparyň her birine degişli edilen çagalaryň göterim paýy görkezilýär. Bu tablisa üç antropometrik görkeziji boýunça z-bahalandyrmanyň ortaça görkezijileri goşuldy.

[24] MICS maddy-tehniki üpjünçilik boýunça gollanma seret: http://mics.unicef.org/tools.

NU.2 tablisa. Çagalaryň iýmitlendiriliş ýagdaýy

Üç sany antropometriýa indeksiniň esasynda 5 ýaşa çenli çagalaryň iýmitlendiriliş ýagdaýy boýunça göterimdäki bölünişi: agramynyň ýaşyna, boýunyň ýaşyna we agramynyň boýuna bolan gatnaşygy, Türkmenistan, 2015-2016

	Agramyň ýaşa bolan gatnaşygy				Boýuň ýaşa bolan gatnaşygy				Agramyň boýa bolan gatnaşygy				
	Peselen agram		Orta Z-görkeziji (SD - standart gyşarma)	5 ýaşa çenli çagalaryň sany	Boýuň ösüşinde yza galmak		Orta Z-görkeziji (SD - standart gyşarma)	5 ýaşa çenli çagalaryň sany	Horlanmak		Artykmaç agram	Orta Z-görkeziji (SD - standart gyşarma)	5 ýaşa çenli çagalaryň sany
	Göterim pes				Göterim pes				Göterim pes		Göterim ýokary		
	- 2 SD[1]	- 3 SD[2]			- 2 SD[3]	- 3 SD[4]			- 2 SD[5]	- 3 SD[6]	+ 2 SD[7]		
Hemmesi	3,2	0,7	-0,1	3718	11,5	2,7	-0,4	3713	4,2	1,1	5,9	0,2	3706
Jynsy													
Erkek	3,2	0,8	-0,1	1963	11,5	2,7	-0,4	1958	4,4	1,3	6,0	0,2	1953
Aýal	3,2	0,7	-0,2	1756	11,4	2,7	-0,4	1755	3,9	1,0	5,7	0,1	1753
Sebitler													
Aşgabat şäheri	2,4	0,5	0,1	364	7,0	1,3	-0,1	362	2,4	0,7	5,0	0,2	361
Ahal welaýaty	1,6	0,5	0,3	576	8,2	3,0	0,0	575	5,0	1,4	14,4	0,4	574
Balkan welaýaty	3,7	0,0	-0,4	194	12,9	1,3	-0,5	193	1,8	0,6	2,2	-0,1	193
Daşoguz welaýaty	3,2	0,5	-0,2	936	15,5	3,7	-0,6	936	5,2	1,4	4,8	0,2	930
Lebap welaýaty	3,7	1,8	-0,2	772	12,8	3,4	-0,7	771	2,6	0,7	5,1	0,3	771
Mary welaýaty	3,9	0,6	-0,4	877	9,6	1,5	-0,5	876	5,2	1,4	3,4	-0,2	877
Ilatly ýerler													
Şäher	4,1	1,2	-0,1	1292	12,2	3,0	-0,4	1288	4,0	1,2	6,1	0,2	1285
Oba	2,7	0,5	-0,2	2426	11,1	2,5	-0,5	2425	4,3	1,1	5,8	0,2	2421
Ýaşy													
0-5 aýlyk	9,0	3,2	-0,2	340	10,4	3,3	0,1	339	15,4	5,3	6,7	-0,4	335
6-11 aýlyk	4,4	0,5	0,0	376	6,0	2,4	0,2	376	6,0	1,5	4,4	0,0	376
12-17 aýlyk	2,2	0,2	0,0	416	8,2	2,8	-0,2	415	3,0	0,0	5,3	0,1	415
18-23 aýlyk	1,8	0,9	0,0	350	10,9	1,1	-0,5	349	2,1	0,7	6,6	0,4	349
24-35 aýlyk	3,2	0,8	-0,2	741	12,3	3,8	-0,6	740	3,4	0,8	4,7	0,2	741
36-47 aýlyk	2,7	0,7	-0,2	747	17,0	2,8	-0,8	747	3,3	0,8	7,7	0,3	747
48-59 aýlyk	1,5	0,0	-0,2	748	10,4	1,8	-0,7	748	1,4	0,6	5,6	0,3	743
Ejesiniň bilimi[a]													
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	8	(*)	(*)	(*)	8	(*)	(*)	(*)	(*)	8
Orta	3,0	0,7	-0,2	3217	11,7	2,8	-0,5	3214	4,1	1,0	6,1	0,2	3206
Başlangyç hünär	3,7	1,5	-0,1	247	9,1	1,8	-0,3	247	5,7	1,6	3,9	0,1	247
Orta hünär	4,0	0,8	-0,1	123	10,6	0,8	-0,3	122	2,8	2,8	5,8	0,0	122
Ýokary	4,3	0,8	0,0	121	10,1	3,8	-0,1	121	4,5	0,0	4,5	0,2	121
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller													
Iň garyp	4,4	0,4	-0,3	815	15,5	4,1	-0,7	815	5,2	1,5	4,8	0,1	814
Ikinji	1,9	0,6	-0,2	793	9,7	1,6	-0,5	793	3,2	0,6	6,1	0,2	790
Üçünji	2,1	0,6	-0,1	791	9,7	2,1	-0,3	790	4,3	1,2	7,3	0,2	790
Dördünji	3,1	1,0	-0,1	723	10,8	2,2	-0,4	721	4,1	1,5	5,7	0,2	719
Iň baý	4,6	1,4	-0,1	596	11,4	3,4	-0,3	595	3,8	0,9	5,4	0,1	593
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili													
Türkmen	3,1	0,7	-0,1	3258	11,1	2,5	-0,4	3254	4,0	1,1	5,8	0,2	3249
Özbek	3,4	1,1	-0,2	322	15,5	5,0	-0,7	322	5,8	1,2	6,2	0,2	320
Rus	3,4	1,4	0,3	71	8,8	1,1	0,0	70	2,1	1,5	7,0	0,4	70
Beýleki	4,8	0,0	-0,4	68	11,7	0,0	-0,3	68	8,3	2,1	4,9	-0,3	68

[1] MICS 2.1a we MÖM 1.8 görkezijisi - Kemter agramyň giňden ýaýranlygy (kadadan ujypsyz we güýçli derejede gyşarmak)
[2] MICS 2.1b görkezijisi - Kemter agramyň giňden ýaýranlygy (kadadan güýçli derejede gyşarmak)
[3] MICS 2.2a görkezijisi - Boýuň ösüşinde yza galmagyň giňden ýaýranlygy (kadadan ujypsyz we güýçli derejede gyşarmak)
[4] MICS 2.2b görkezijisi - Boýuň ösüşinde yza galmagyň giňden ýaýranlygy (kadadan güýçli derejede gyşarmak)
[5] MICS 2.3a görkezijisi - Horlanmagyň giňden ýaýranlygy (kadadan ujypsyz we güýçli derejede gyşarmak)
[6] MICS 2.3b görkezijisi - Horlanmagyň giňden ýaýranlygy (kadadan güýçli derejede gyşarmak)
[7] MICS 2.4 görkezijisi - Artykmaç agramyň giňden ýaýranlygy

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Ejesiniň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.
(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Ölçemeleriň netijesiniň hakykata golaý çäklerinden çykýan çagalar NU.2 tablisadan aýrylýar. Eger çaganyň agramy, ýa-da bu mümkin bolsa, boýy ölçelmedik bolsa, çaga bir ýa-da birnäçe antropometrik görkezijileriň hasaplamasyna goşulmaýar. Meselem, eger çaga ölçelen bolsa, ýöne onuň boýy ölçelmedik bolsa, onda bu çaga agram ýetmezçiliginiň görkezijisiniň hasaplamasyna goşulýar, ýöne boýunyň ösüşinde yza galmaklygyň we arryklygyň görkezijileriniň hasaplamasyna goşulmaýar. Ýaşy we sanawdan aýrylmagynyň sebäpleri boýunça bölmek bilen çagalaryň göterim paýy DQ.10, DQ.11 tablisada berilýär we DQ.12 maglumatlaryň hiliniň barlagy D goşundyda berilýär. Tablisalarda ölçemeleriň netijeleriniň anyk däldigi we/ýa-da agram we/ýa-da boýy barada maglumatlaryň goýberilmegi sebäpli çagalaryň 1 göteriminiň agramynyň ýaşyna gatnaşygynyň görkezijisiniň hasaplamasyndan, 1 göteriminiň boýunyň ýaşyna gatnaşygynyň görkezijisiniň hasaplamasyndan we 2 göteriminiň agramynyň boýuna gatnaşygynyň görkezijisiniň hasaplamasyndan aýrylandygy görkezilýär. Bäş ýaşa çenli çagalaryň ýaşy boýunça akkumulýasiýasynyň ýa-da çagalaryň geçirilmegi sebäpli käbir derejede antropometrik netijeleriň reprezentatiwligine täsir edip biljek hiç hili subutnama ýok (DQ.3 we DQ.6 tablisalar). Emma, DQ.13 tablisa ölçeýjileriň käbir ýagdaýlarda agramyň we boýuň|uzynlygyň iki ölçeginde hem 0 ýa-da 5 onluk sana çenli tegelemekden gaça durmak meýilleriniň bolandygyny käbir subutnamalar görkezýär.

Türkmenistanda bäş ýaşa çenli çagalaryň 3 göteriminiň agramy ýeterlik däl, çagalaryň 1 göterimi agramy aşa ýetmezçilik edýän çagalaryň hataryna goşuldy (NU.2 tablisa). Öz ýaşy üçin yza galýan ýa-da boýy aşa pes çagalar 12 göterim, 4 göterimi arryklan ýa-da öz boýy üçin aşa hor çagalar.

Çagalaryň iýmit ýagdaýy boýunça görkezijileriň arasynda has uly sebitleýin tapawutlar ösüşde yza galmaklygyň we artykmaç agramyň ýaýranlygynda ýüze çykaryldy. Boýuň ösüşinde yaza galmaklygyň ýaýranlygy Aşgabat şäherinde 7 göterimden Daşoguz welaýatynda 16 göterime çenli aralykda üýtgäp durýar. Ahal welaýatynyň çagalarynda artykmaç agramyň uly töwekgelçiligi bar. Boý/agram ýetmezçiliginiň ýa-da arryklamanyň ýaýranlygynda enäniň bilim derejesi boýunça, şeýle hem şäher we oba ýerlerinde ýaşaýanlygy sebäpli aýratyn tapawut bellenilmedi. Agram ýetmezçiligi bolan we arryklan çagalaryň has ýokary göterim paýynyň uly ýaşdaky çagalar bilen deňeşdirilende 0-5 aýlyk ýaşdaky çagalaryň arasynda jemlenýändigini (degişlilikde, 9 we 15 göterim) çagalaryň ýaşy boýunça paýlanyşy görkezýär (NU.1 surat).

NU.1 surat. 5 ýaşa çenli çagalaryň arasynda agram ýetmezçiliginiň, ösüşde yza galmaklygyň, arryklamanyň, agramyň artykmaçlygynyň ýaýranlygy (kadadan çykmagyň aram ýa-da güýçli derejesi), Türkmenistan, 2015-2016

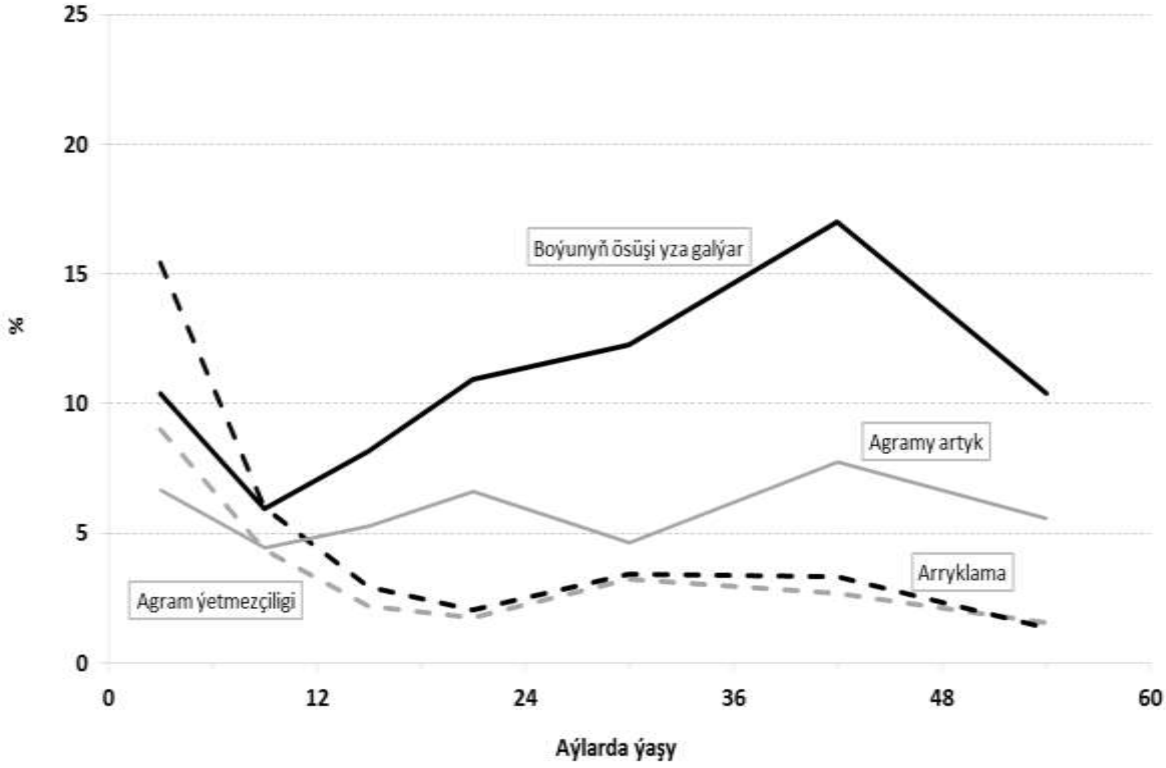

Ene süýdi bilen iýmitlendirmek we bäbekleri we irki ýaşda çagalary iýmitlendirmek

Çagalaryň we bäbekleriň irki ýaşda talabalaýyk iýmitlendirilmegi olaryň ýaşamaga mümkinçiligini artdyrýar, şeýle hem olaryň oňyn ösüşine, aýratyn-da doglandan 2 ýaşa çenli döwürde ösüşine ýardam edýär. Çagasyny öz süýdi bilen iýmitlendirýär eneler ömrüniň ilkinji ýylynyň dowamynda olary ýokanç kesellerden goraýar, iýmitlendiriji maddalaryň iň gowy çeşmesini berýärler; ondan başga-da, ene süýdi bilen iýmitlendirmek tygşytly we howpsuz. Emma köp halatlarda ene süýdi bilen iýmitlendirmek aşa giç başlanýar, çagalary maslahat berlen 6 aýyň dowamynda diňe ene süýdi bilen iýmitlendirmeýärler ýa-da göwsünden iýmitlendirmegi aşa ir bes edýärler.

Köplenç çaga iýmitine geçilmegine mejburylyk bellenilýär, bu öz nobatynda boýunyň ösüşinde yza galmaklyga we mikroelementleriň ýetmezçiligine getirýär, şeýle hem eger arassaçylyk şertleri, arassa agyz suwy aňsat elýeterli däl bolsa howply bolup biler. Ene süýdi bilen iýmitlendirmegi saklamak bilen 6 aýlykdan başlap ösüşde yzagalaklygy kemeltmek üçin goşmaça, ýaşyna laýyk gelýän we howpsuz gaty, ýarym gaty we ýumşak iýmitiň berilmeginiň ömrüniň ilkinji iki ýylynyň dowamynda saglyk we ösüş ulgamynda gowy netijeleri berýändigini barlaglar görkezdi.[25]

---

[25] Bhuta, Z. etal. (Bhuta we beýlekiler) 2013. *Evidence-based interventions for improvement of maternal and child nutrition: what can be done and at what cost?* (*Eneleriň we çagalaryň iýmitini gowulandyrmak üçin gatyşmak: näme edip bolýar we nähili?*) The Lancet June 6, 2013.

UNICEF we BSGG çaga doglandan soň ilkinji sagadyň dowamynda ene süýdi bilen iýmitlendirmegi, ömrüniň ilkinji alty aýynyň dowamynda diňe ene süýdi bilen iýmitlendirmek we 2 ýaşa çenli ene süýdi bilen iýmitlendirmegi saklamak bilen goşmaça iýmitlendirmegimaslahat berýärler.[26]6 aýlykdan başlap ene süýdi bilen iýmitlendirmegi howpsuz, ýaşyna laýyk gelýän gaty, ýarym gaty we ýumşak iýmit bilen utgaşdyrmaly.[27] 6-23 aýlyk çagalary iýmitlendirmegiň esasy ýörelgeleriniň rezýumesi[28,29] şu gözegçiligiň dowamynda ýygnalan esasy ýörelgeler babatda mysaly görkezijiler bilen aşakdaky tablisada berilýär.

Gös-göni ölçegler we görkezijiler bar bolan esasy ýörelgeler:

- ene süýdi bilen iýmitlendirmegi saklamak;
- iýmitlendirmegiň zerur bolan ýygylygy (udel ýokumlylyk däl);
- iýmitde ýokumly maddalaryň zerur düzümi.

Iýmitlendirmegiň ýygylygy energiýa sarp etmegiň usuly hökmünde peýdalanylýar: çagalara ýaşyna görä iň azyndan iýmitlenmegiň/garbanmagyň(ene süýdi bilen iýmitlendirilmeýän çagalar üçin süýt önümleri bilen iýmitlendirmek) iň az möçberi talap edilýär. Dürli görnüşli iýmit sarp edilýän iýmitde ýokumly maddalaryň (demri goşmazdan) ýeterliklidigini kesgitlemek üçin peýdalanylýar. Iýmitiň dürli görnüşliligi babatda önümleriň ýedi topary döredildi; eger çaga olardan azyndan dördüsini alýan bolsa, gowy hilli iýmitlenýär diýip hasaplanýar. Ilatyň toparynyň köpüsi önümleriň dörtden az bolmadyk toparyny sarp edýär; bu çaganyň esasy iýmit önümlerinden başga (kösükliler, köki miweliler ýa-da hasyllylar) iň bolmanda maldan alnan iýmit çeşmesiniň birini we iň bolmanda miweleriň ýa-da gök önümleriň bir görnüşini sarp edýändiginiň ýokary ähtimallygyny aňladýar.[30]

Çagalary iýmitlendirmegiň bu üç görkezijisi "iýmitiň kabul ederlikli iň az möçberi" görkezijiden peýdalanmak bilen çagalaryň talabalaýyk iýmitlenmeginiň bahalandyrmasyna birleşdirildi. Çaga eger ol aşakdakylar bilen iýmitlendirilen bolsa geçen gün iýmitiň kabul ederlikli iň az möçberini aldy diýip hasap edilýär:

- iýmitiň/garbanmagyň/süýt önümlerinden iýmitleriň zerur möçberi;
- azyndan 4 iýmit toparyndan önümler;
- ene süýdi ýa-da iň azyndan süýt önümi bilen 2 gezek iýmitlendirmek (Ene süýdi bilen iýmitlendirilmeýän çagalar üçin).

[26] BSGG. 2003. *Bäbekleri we kiçi ýaşdaky çagalary iýmitlendirmek boýunça global strategiýany amala aşyrmak.* Maslahat barada hasabat, Ženewa, 3–5 fewral, 2003 ýyl.
[27] BSGG. 2003. *Bäbekleri we irki ýaşdaky çagalary iýmitlendirmek boýunça global strategiýa.*
[28] Saglygy goraýşyň panamerikan guramasy. 2003. *Ene süýdi bilen iýmitlendirilýän çagany goşmaça iýmitlendirmegiň esasy ýörelgeleri.*
[29] BSGG. 2005. *Ene süýdi bilen iýmitlendirimelýän 6-24 aýlyk çagany iýmitlendirmegiň esasy ýörelgeleri.*
[30] BSGG. 2008. *Bäbekleri we kiçi ýaşdaky çagalary iýmitlendirmegiň tejribesini bahalandyrmak üçin görkezijiler. 1 bölüm. Kesgitlemeler*.

Esasy ýörelge (ýaşy 6–23 aýlyk)	Göni görkezijiler	Tablisa
Iki ýaşa çenli we ondan uly ýaşda talap boýunça ýygy-ýygydan ene süýdi bilen iýmitlendirmegi saklamak	Soňky 24 sagatda ene süýdi bilen iýmitlendirmek	NU.4
Iýmitiň ýeterlik ýygyly we udel ýokumlylygy	**Ene süýdi bilen iýmitlendirýän çagalar** Soňky 24 sagatda ýaşyna baglylykda 2-3 gezek iýmitlenmek /garbanmak **Ene süýdi bilen iýmitlendirilmeýän çagalar** Soňky 24 sagatda ýaşyna baglylykda 4 gezek iýmitlenmek /garbanmakýa-da süýt bileniýmirtlenmek	NU.6
Iýmitde ýokumly maddalaryň ýeterlik düzümi	Soňky 24 sagatda dört iýmit toparyndan iýmitlenmek[31]	NU.6
Iýmitiň ýeterlik möçberi	Standart görkeziji ýok	UB
Iýmitiň ýeterlik konsistensiýasy	Standart görkeziji ýok	UB
Bäbek we eje üçin witamin-mineral goşundylardan ýa-da baýlaşdyrylan önümlerden peýdalanmak	Standart görkeziji ýok	UB
Iýmitiň gowy gigiýenasy we talabalaýyk işlemek	Maksatnamalaýyn esasy görkezmeleri doly görkezmek üçin görkezijileri işläp taýýarlamak mümkinçiligi bolmasada, bir standart görkeziji bu ýörelgäniň bir bölegine täsir edýär: emzikli çüýşeden iýmitlendirmegiň ýoklugy.	NU.9
Psihososial aladanyň ýörelgelerine laýyklykda iýmitlendirmegiň tejribesi	Standart görkeziji ýok	UB

1998-nji ýyldan bäri ýurtda “Türkmenistanda ene süýdi bilen iýmitlendirmegi goramak we goldamak hakynda” milli maksatnama hereket edýär. Saglygy goraýyş edaralarynyň ählisiniň tejribesine BSGG-nyň ene süýdi bilen iýmitlendirmek boýunça täze çemeleşmeleri ornaşdyryldy: göwreliler iň laktasiýa meseleleri boýunça antenatal taýýarlygy, ene süýdi bilen iýmitlendirmegi ir başlamak, laktasiýa çenli iýmiti peýdalanmakdan we çüýşeli emziklerden boýun gaçyrmak, enäniň we çaganyň bir palatada bile bolmagy, çaganyň talap etmegi boýunça iýmitlendirmek, diňe ene süýdi bilen iýmitlendirmegiň dowam etdirilmegini goldamak. Ýokarda sanalan ýörelgeleriň tejribä ornaşdyrylmagynyň netijesinde ýurduň çaga dogrulýan edaralarynyň 87 göterimi “Çaga mylakatly garaýan keselhana” halkara sertifikatyny aldylar. Bäbekleri dogry we rejeli iýmitlendirmek ulgamynda çagalaryň oňyn iýmitlenmegini, ösmegini, keselleriň öňüniň alynmagyny, iýmitliendirmek arkaly emýän çagalaryň we irki ýaşdaky çagalaryň saglygynyň gowulandyrylmagyny “Ene süýdi bilen iýmitlendirmegi goramak we wagz etmek we çagalar üçin iýmite edilýän talaplar hakynda” Türkmenistanyň Kanuny (2009ý.), “Ene süýdi bilen iýmitlendirmegi wagz etmek we goldamak hakynda” Türkmenistanyň Kanuny (2016ý.) bu syýasatyň yzygiderli dowamy boldy. Ene süýdi bilen iýmitlendirmegiň işjeň wagz edilmegi ilatyň arasynda hem geçirilýär, her ýyl ýurtda sentýabr aýynyň ilkinji hepdesinde “Ene süýdi bilen iýmitlendirmegiň milli hepdeligi” baýram edilýär.

[31] Bu görkezijini bahalandyrmak üçin peýdalanylýan iýmit toparlary: 1) däneliler, köki miweliler wehasyllylar, 2) kösükliler we hozlar, 3) süýt önümleri (süýt, ýogurt, syr), 4) et önümleri (et, balyk, guş we aşakky topara degişli et önümleri), 5)ýumurtga, 6) A witamine baý miweler we gök önümle, 7) beýleki miweler we gök önümler.

NU.3 tablisa. Göwüs süýdi bilen emdirmäge başlamak					
Barlag geçirilenden öň soňky iki ýylyň dowamynda doglan, haçandyr bir wagt ene süýdi bilen iýmitlendirilen çagalaryň göterimdäki paýy, doglandan bir sagatdan soň we doglandan bir gije-gündizden soň ene süýdi bilen iýmitlendirilen çagalaryň göterimdäki paýy hem-de ene süýdüniň ornuny tutýan iýmit berlen çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016					
	Haçandyr bir wagt ene süýdi bilen iýmitlendirilen çagalaryň göterimdäki paýy[1]	**Ilkinji gezek ene süýdi bilen iýmitlendirilen çagalaryň paýy:**		Ene süýdüniň ornuny tutýan iýmiti içen çagalaryň paýy	Barlag geçirilenden öň soňky iki ýylyň dowamynda doglan bäbekleriň sany
		doglandan bir sagatdan soň[2]	doglandan bir gije-gündizden soň		
Hemmesi	98,5	73,4	94,4	2,3	1476
Sebitler					
Aşgabat şäheri	97,3	79,6	89,7	3,6	160
Ahal welaýaty	98,2	47,1	96,2	2,3	226
Balkan welaýaty	99,4	77,5	99,0	0,5	75
Daşoguz welaýaty	99,7	66,6	95,4	2,3	395
Lebap welaýaty	99,6	87,9	95,8	3,3	300
Mary welaýaty	96,5	82,7	91,9	1,0	320
Ilatly ýerler					
Şäher	98,7	75,7	91,8	3,9	529
Oba	98,4	72,1	95,9	1,3	947
Doglanyndan soňky aýlaryň sany					
0-11 aý	98,6	71,3	94,2	2,5	730
12-23 aý	98,4	75,4	94,6	2,1	746
Dogrumda berlen kömek					
Hünärli lukman işgäri tarapyndan	98,5	73,4	94,4	2,3	1476
Dogrumyň ýeri					
Öýde	(*)	(*)	(*)	(*)	8
Lukmançylyk edarasynda	98,5	73,2	94,4	2,3	1468
Döwlet	98,5	73,2	94,4	2,3	1466
Hususy	(*)	(*)	(*)	(*)	2
Ejesiniň bilimi[a]					
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	1
Orta	98,4	72,9	95,1	1,9	1265
Başlangyç hünär	99,6	75,9	89,3	5,7	112
Orta hünär	98,1	80,4	90,0	3,6	50
Ýokary	98,0	72,9	91,3	2,7	46
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller					
Iň garyp	98,0	75,2	96,0	1,2	322
Ikinji	99,0	73,8	94,8	1,6	313
Üçünji	97,6	70,6	95,0	1,5	313
Dördünji	98,7	74,1	95,5	1,7	270
Iň baý	99,3	73,4	90,0	5,9	259
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili					
Türkmen	98,4	73,6	94,5	2,2	1301
Özbek	100,0	69,9	97,1	1,9	124
Rus	(95,1)	(67,1)	(78,4)	(9,1)	27
Beýleki	(*)	(*)	(*)	(*)	24

[1] MICS 2.5 görkezijisi - Haçandyr bir wagt göwüs süýdi bilen emdirilen çagalar

[2] MICS 2.6 görkezijisi - Göwüs süýdi bilen ir emdirip başlamak

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Ejesiniň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

NU.3 tablisa soňky iki ýylyň dowamynda soňky doglan çagalaryny ömrüniň ilkinji birnäçe gününde näme bilen iýmitlendirendigi barada enäniň sözlerinden guruldy. Bu haçanda bolsa ene süýdi bilen iýmitlendirilenleriň, doglandan soň ilkinji sagatda we ilkinji gije-gündiziň dowamynda emdirilen çagalaryň, predlaktasion iýmitlendirilen çagalaryň paýyny görkezýär.[32]

[32] Predlaktasion iýmit täze doglan çaga enä süýt inýänçä ene süýdünden tapawutlanýan haýsy hem bolsa bir iýmitiň, suwuklygyň berilmegini aňladýar (bu ýerde ömrüniň ilkinji üç güni).

Türkmenistanda bäbekleriň 73 göterimi doglandan soň ilkinji sagatda emdirilýär, 94 göterimi doglandan soň ilkinji sagatda we ilkinji gije-gündiziň dowamynda emdirilýär. Bu netijeler sebitler we ýerler boýunça bölünip NU.2 suratda berilýär.

Çaganyň doglandan soň ilkinji sagadyň dowamynda ene süýdi bilen iýmitlendirilmegi sebitleri goşmazdan esasy häsiýetnamalara bagly däl. Ahal welaýatynda doglandan soň ilkinji sagatda emdirilen çagalaryň göterim paýy beýleki sebitlerden az we 47 göterime deň.

NU.2 surat. Ene süýdi bilen iýmitlendirmegi başlamak, Türkmenistan, 2015-2016

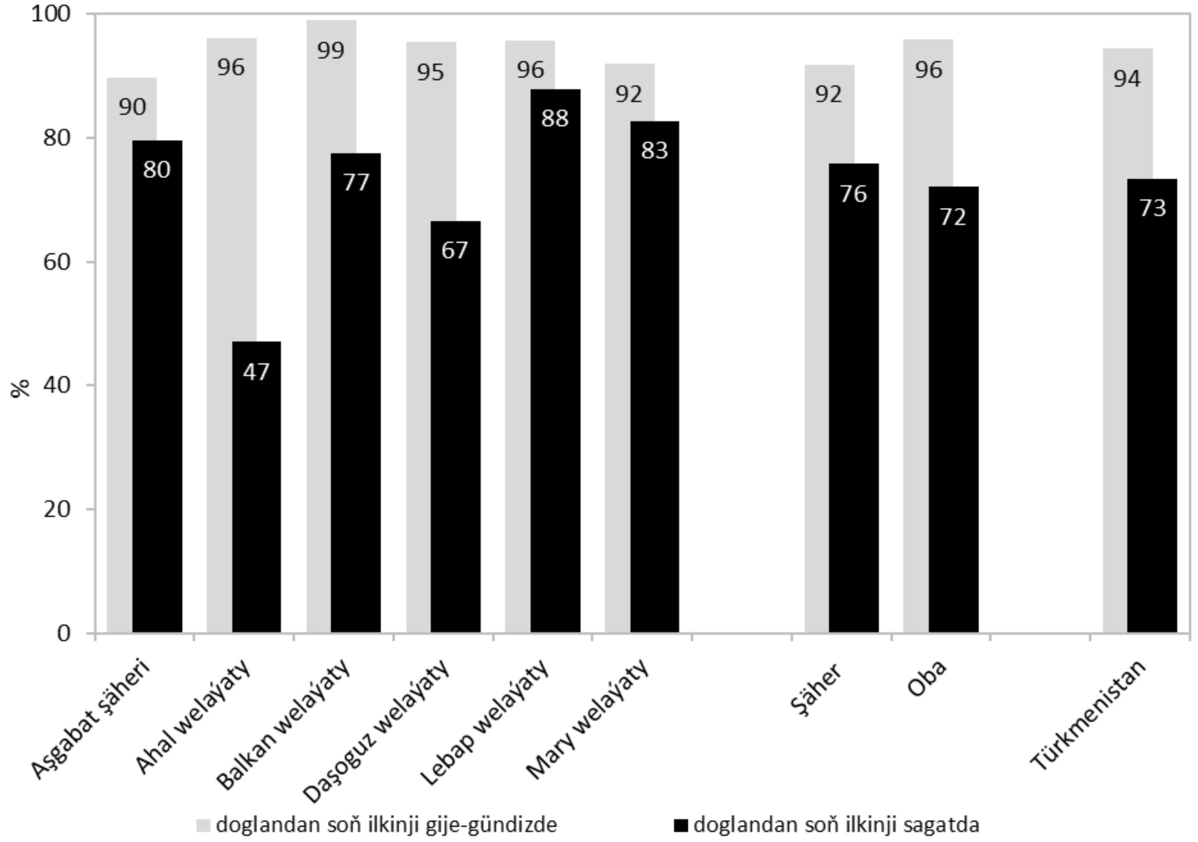

NU.4–NU.8 tablisada görkezilen bäbekleri we çagalary irki ýaşda iýmitlendirmegiň görkezijileriniň toplumy çaganyň soraşmanyň öňündäki günüň ýa-da gijäniň dowamynda iýmiti ýa-da suwuklygy sarp edişi barada enäniň sözlerine esaslanýar. Maglumatlar babatda birnäçe çäklendirmeler hereket edýär; olaryň käbiri respondentiň nädogry ýatlandygy sebäpli, çaganyň iýmiti ýa-da suwuklygy sarp edişini doly beýan etmäge ukypsyzdygy bilen, şeýle hem çagany başga adam iýmitlendiren ýagdaýlarynda maglumatyň ýoklugy bilen baglanyşykly.

NU.4 tablisada ene süýdi bilen iýmitlendirmegiň ýagdaýy iki ýagdaý üçin hem berildi:*diňe ene süýdi bilen iýmitlendirmek we esasan ene süýdi bilen iýmitlendirmek*; ene süýdi bilen iýmitlendirilýän 6 aýlykdan kiçi bäbekler babatda birinjisi eger çaga witaminler, mineral gatançlar we dermanlar berilýän bolsa, ikinji eger çaga ýönekeý suw we süýt däl suwuklyklar berilýän bolsa. Tablisada 12–15 we 20–23 aýlyk ýaşdaky çagalaryň ene süýdi bilen iýmitlendirilmeginiň saklanmagyny görkezýär.

NU.4 tablisa. Ene süýdi bilen iýmitlendirmek

Aýratyn ýaş toparlarynda ene süýdi bilen iýmitlendirmekligiň ol ýa-da beýleki ýagdaýy bilen häsiýetlendirilýän diri çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	0-5 aýlyk çagalar			12-15 aýlyk çagalar		20-23 aýlyk çagalar	
	Diňe ene süýdi bilen iýmitlendirilýän çagalaryň paýy[1]	Köplenç ene süýdi bilen iýmitlendirilýän çagalaryň paýy[2]	Çagalaryň sany	ene süýdi bilen iýmitlendirilýän çagalaryň paýy (1 ýaşynda ene süýdi bilen iýmitlendirmegi dowam etdirmek)[3]	Çagalaryň sany	ene süýdi bilen iýmitlendirilýän çagalaryň paýy (2 ýaşynda ene süýdi bilen iýmitlendirmegi dowam etdirmek)[4]	Çagalaryň sany
Hemmesi	58,9	81,4	343	64,1	268	19,5	234
Jynsy							
Erkek	61,0	81,3	190	65,7	145	19,9	114
Aýal	56,3	81,6	153	62,2	122	19,2	120
Sebitler							
Aşgabat şäheri	(41,3)	(60,5)	34	(33,0)	28	(2,3)	30
Ahal welaýaty	57,8	72,0	61	53,4	39	(6,9)	32
Balkan welaýaty	(75,6)	(100,0)	14	(71,7)	13	(20,2)	16
Daşoguz welaýaty	56,9	85,0	106	70,9	81	(14,5)	58
Lebap welaýaty	63,4	84,7	66	75,3	59	(44,6)	42
Mary welaýaty	(64,4)	(88,3)	63	(63,9)	47	(22,3)	55
Ilatly ýerler							
Şäher	54,7	80,2	131	54,3	97	16,4	97
Oba	61,5	82,1	212	69,7	171	21,8	137
Ejesiniň bilimi							
Başlangyç	(*)	(*)	1	-	0	-	0
Orta	58,9	81,4	301	64,1	238	19,4	195
Başlangyç hünär	(*)	(*)	21	(*)	16	(16,0)	24
Orta hünär	(*)	(*)	11	(*)	7	(*)	7
Ýokary	(*)	(*)	7	(*)	6	(*)	8
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller							
Iň garyp	(58,4)	(79,1)	67	(82,0)	54	(26,4)	50
Ikinji	57,5	86,4	71	(71,3)	47	(19,9)	49
Üçünji	62,5	80,5	70	63,3	61	(22,4)	45
Dördünji	64,8	88,4	72	61,9	59	22,7	43
Iň baý	50,5	71,4	64	40,3	47	6,3	47
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili							
Türkmen	59,7	79,9	296	65,5	227	20,4	208
Özbek	(57,6)	(96,9)	40	(*)	30	(*)	15
Rus	(*)	(*)	3	(*)	4	(*)	7
Beýleki	(*)	(*)	4	(*)	6	(*)	4

[1] MICS 2.7 görkezijisi - 6 aýa çenli diňe ene süýdi bilen iýmitlendirmek
[2] MICS 2.8 görkezijisi - 6 aýa çenli köplenç ene süýdi bilen iýmitlendirmek
[3] MICS 2.9 görkezijisi - 1 ýaşda ene süýdi bilen iýmitlendirmek
[4] MICS 2.10 görkezijisi - 2 ýaşda ene süýdi bilen iýmitlendirmegi dowam etdirmek

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Ejesiniň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.
( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.
(*) Görkezijiler 25 -den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.
"–" 0 bu öýjükdäki ýa-da maýdalawjydaky ölçelmedik ýagdaýlary aňladýar.

Alty aýlykdan kiçi çagalaryň takmynan 59 göterimi diňe ene süýdi bilen iýmitlendirilýär, çagalaryň 81 göterimi esasan ene süýdi bilen iýmitlendirilýär. 12–15 aýlyk bolan çagalaryň 64 göterimi ene süýdi bilen iýmitlendirilmegini dowam etdirýär, 20 göterimi bolsa 20-23 aýlyk bolýança ene süýdi bilen iýmitlendirilýär.

NU.3 suratda aýlarda ýaşy boýunça bölmek bilen çaganyň ene süýdi bilen iýmitlendirilmegi jikme-jik görkezilýär. 0-1 aýlyk ýaşda diňe ene süýdi bilen iýmitlendirilýän çagalaryň paýy 83 göterim, 4–5 aýlykda 37 göterime çenli azalýar, ýönekeý suw we ene süýdi däl süýt/garyndyene süýdi bilen iýmitlendirmekligi barha kemeldýär. Diňe çagalaryň 15 göterime golaýy 2 ýaşynda ene süýdi bilen iýmitlendirilýär.

NU.3 surat. Dürli ýaşdaky bäbekleriň iýmitlendirilişiniň düzümi, Türkmenistan, 2015-2016

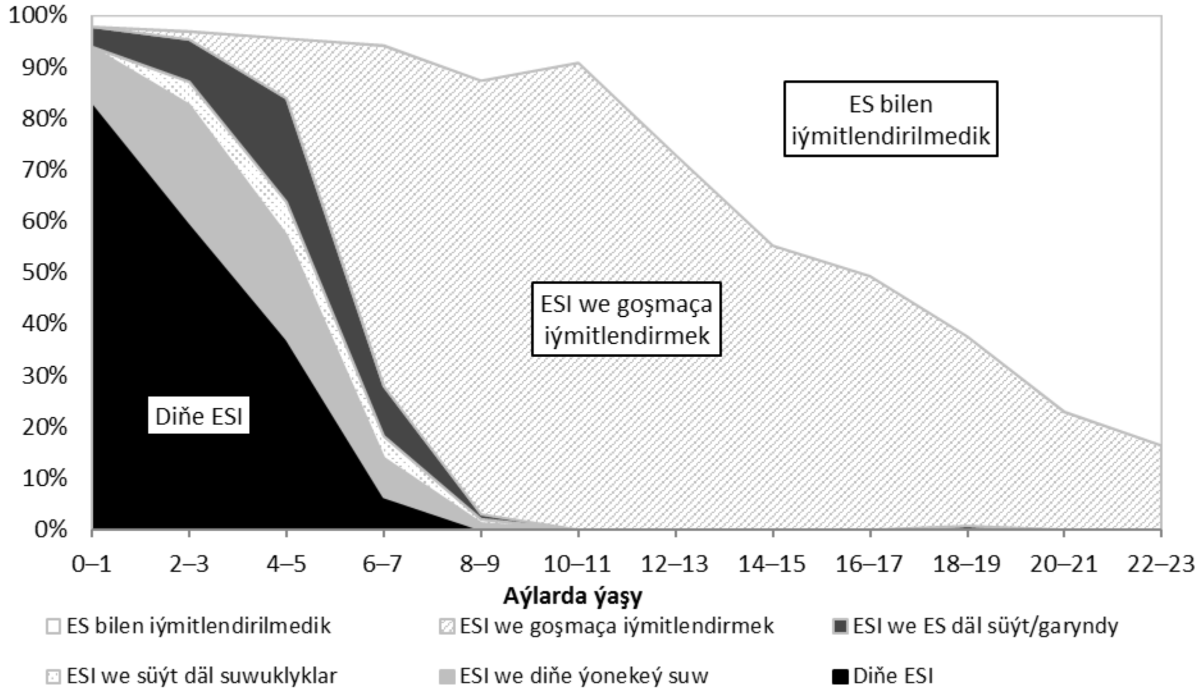

NU.5 tablisada saýlanyp alnan esasy häsiýetnamalara baglylykda ene süýdi bilen iýmitlendirmegiň mediana dowamlylygy grkezilýär. 3 ýaşa çenli çagalaryň arasynda mediana dowamlylygy islendik ene süýdi bilen iýmitlendirmek üçin 16,1 aýa deň, diňe ene süýdi bilen iýmitlendirmek we esasan ene süýdi bilen iýmitlendirmek 3,3 aýa, esasan ene süýdi bilen iýmitlendirmek 5,0 aýa deň. Aşgabat şäherinde islendik ene süýdi bilen iýmitlendirmegiň mediana dowamlylygy 11,4 aýa deň, beýleki sebitlerde çagalar ene süýdi bilen uzagrak iýmitlendirilýär: Ahal welaýatynda 14,4 aýlykdan Lebap welaýatynda 19,5 aýlyga çenli.

NU.5 tablisa. Ene süýdi bilen iýmitlendirmegiň dowamlylygy				
0-35 aýlyk çagalaryň arasynda islendik ene süýdi bilen iýmitlendirmegiň, diňe ene süýdi bilen iýmitlendirmegiň we köplenç ene süýdi bilen iýmitlendirmegiň mediana dowamlylygy, Türkmenistan, 2015-2016				
	Mediana dowamlylygy (aýlarda)			
	Islendik ene süýdi bilen iýmitlendirmek[1]	Diňe ene süýdi bilen iýmitlendirmek	Köplenç ene süýdi bilen iýmitlendirmek	0-35 aýlyk çagalaryň sany
Mediana manysy	16,1	3,3	5,0	2247
Jynsy				
Erkek	16,0	3,3	4,9	1201
Aýal	16,3	3,1	5,0	1046
Sebitler				
Aşgabat şäheri	11,4	2,1	3,3	237
Ahal welaýaty	14,4	3,2	4,6	353
Balkan welaýaty	17,2	4,1	5,6	113
Daşoguz welaýaty	17,8	3,3	5,3	593
Lebap welaýaty	19,5	3,6	5,1	456
Mary welaýaty	15,4	3,5	5,3	496
Ilatly ýerler				
Şäher	15,4	2,9	5,1	806
Oba	16,4	3,4	4,9	1441
Ejesiniň bilimi				
Başlangyç	-	-	-	5
Orta	16,0	3,3	5,0	1951
Başlangyç hünär	15,4	3,7	5,2	155
Orta hünär	21,2	2,8	3,7	68
Ýokary	16,6	2,6	4,1	66
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller				
Iň garyp	18,2	3,2	4,7	483
Ikinji	15,5	3,1	5,0	473
Üçünji	16,7	3,7	5,1	478
Dördünji	16,0	3,6	5,6	441
Iň baý	12,9	2,5	4,4	372
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili				
Türkmen	15,9	3,3	4,9	1965
Özbek	19,6	3,7	5,5	197
Rus	11,7	-	2,4	45
Beýleki	(13,8)	(3,9)	(3,9)	41
Ortaça manysy	16,4	3,5	4,9	2247

[1] **MICS 2.11 görkezijisi - Göwüs süýdi bilen emdirmegiň mediana dowamlylygy**

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Ejesiniň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

"–" 0 bu öýjükdäki ýa-da maýdalawjydaky ölçelmedik ýagdaýlary aňladýar.

24 aýlyk çagalaryň ýaşyna laýyk ene süýdi bilen iýmitlendirilişi barada maglumatlar NU.6 tablisada berilýär. Çaganyň ýaşyna baglylykda iýmitlendirmegiň dürli ölçeglerinden peýdalanylýar. 0-5 aýlyk bäbekler üçin diňe ene süýdi bilen iýmitlendirmek hasaplanylýar, 6-23 aýlyk ýaşdaky çagalar eger olar ene süýdi bilen, gaty, ýarym gaty, ýumşak iýmit bilen iýmitlendirilýän bolsa ýaşyna laýyk iýmitlendirilýär diýip hasaplanylýar. Iýmitlendirmegiň düzüminden görnüşi ýaly 6-23 aýlyk çagalaryň 56 göterimi ýaşyna laýyklykda ene süýdi bilen iýmitlendirilýär, ýaşyna laýyklykda ene süýdi bilen iýmitlendirmegiň görkezijisi bolsa 0-23 aýlyk çagalaryň ählisi üçin takmynan şol derejede (57 göterim).

Aşgabat şäherinde 0-23 aýlyk çagalaryň takmynan üçden bir bölegi (36 göterimi) ene süýdi bilen talabalaýyk iýmitlendirilýär, beýleki sebitlerde bu görkeziji ýokary we 54-den 65 göterime çenli aralykda üýtgäp durýar. Hal-ýagdaýyň indeksi bilen arabaglanyşyk ýüze çykaryldy: garyp kwintilden 6-23 aýlyk ýaşdaky çagalaryň 66 göterimi, baý kwintilden diňe çagalaryň 41 göterimi ene süýdi bilen talabalaýyk iýmitlendirildi.

NU.6 tablisa. Ýaşyna laýyklykda ene süýdi bilen iýmitlendirmek						
Barlag geçirilenden öň gije-gündiziň dowamynda ene süýdi bilen talaba laýyk iýmitlendirilen 0-23 aýlyk çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016						
	0-5 aýlyk çagalar		6-23 aýlyk çagalar		0-23 aýlyk çagalar	
	Diňe ene süýdi bilen iýmitlendirilýän çagalaryň paýy[1]	Çagalaryň sany	Häzirki wagtda ene süýdi bilen iýmitlendirilýän we gaty we ýarymgaty ýa-da ýumşak iýmitler bilen iýmitlendirilýän çagalaryň paýy	Çagalaryň sany	Ene süýdi bilen talaba laýyk iýmitlendirilýän çagalaryň paýy[2]	Çagalaryň sany
Hemmesi	58,9	343	56,2	1158	56,9	1501
Jynsy						
Erkek	61,0	190	56,5	593	57,5	783
Aýal	56,3	153	56,0	565	56,1	718
Sebitler						
Aşgabat şäheri	(41,3)	34	34,5	124	36,0	158
Ahal welaýaty	57,8	61	52,9	172	54,2	233
Balkan welaýaty	(75,6)	14	57,3	64	60,5	77
Daşoguz welaýaty	56,9	106	61,0	309	59,9	415
Lebap welaýaty	63,4	66	65,0	240	64,6	306
Mary welaýaty	(64,4)	63	54,8	249	56,8	312
Ilatly ýerler						
Şäher	54,7	131	49,0	399	50,4	531
Oba	61,5	212	60,1	759	60,4	971
Ejesiniň bilimi[a]						
Başlangyç	(*)	1	(*)	2	(*)	3
Orta	58,9	301	56,4	1001	57,0	1303
Başlangyç hünär	(*)	21	51,6	84	54,1	104
Orta hünär	(*)	11	(62,7)	36	60,5	47
Ýokary	(*)	7	(56,0)	35	55,2	42
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller						
Iň garyp	(58,4)	67	66,3	262	64,7	329
Ikinji	57,5	71	59,5	249	59,1	320
Üçünji	62,5	70	55,0	247	56,7	316
Dördünji	64,8	72	54,9	212	57,4	283
Iň baý	50,5	64	41,0	189	43,4	252
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili						
Türkmen	59,7	296	56,0	1022	56,8	1318
Özbek	(57,6)	40	65,6	93	63,2	133
Rus	(*)	3	(42,3)	22	(36,8)	25
Beýleki	(*)	4	(*)	21	(*)	25

[1] MICS 2.7 görkezijisi - 6 aýa çenli diňe ene süýdi bilen iýmitlendirmek
[2] MICS 2.12 görkezijisi - Ýaşyna laýyklykda ene süýdi bilen iýmitlendirmek
[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Ejesiniň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.
( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.
(*) Görkezijiler 25 -den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

6-8 aýlyk bäbekleriň 82 göterimi geçen günüň dowamynda azyndan bir gezek gaty, ýarym gaty we ýumşak iýmit bilen iýmitlendirilýär (NU.7 tablisa).

NU.7 tablisa. Gaty, ýarym gaty ýa-da ýumşak iýmitleri bermek						
Düýnki günüň dowamynda gaty, ýarym gaty ýa-da ýumşak iýmitleri kabul eden 6-8 aýlyk çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016						
	Häzirki wagtda göwüs süýdi bilen emdirilýänler		**Häzirki wagtda göwüs süýdi bilen emdirilmeýänler**		**Hemmesi**	
	Gaty, ýarym gaty ýa-da ýumşak iýmitleri kabul edýänleriň paýy	6-8 aýlyk bäbekleriň sany	Gaty, ýarym gaty ýa-da ýumşak iýmitleri Kabul edýänleriň paýy	6-8 aýlyk bäbekleriň sany	Gaty, ýarym gaty ýa-da ýumşak iýmitleri Kabul edýänleriň paýy[1]	6-8 aýlyk bäbekleriň sany
Hemmesi	81,4	169	(*)	16	82,3	185
Jynsy						
Erkek	81,2	92	(*)	8	82,6	100
Aýal	81,8	77	(*)	8	82,0	85
Ilatly ýerler						
Şäher	81,1	55	(*)	11	84,3	66
Oba	81,6	114	(*)	5	81,3	119

[1] **MICS 2.13 görkezijisi - Gaty, ýarym gaty ýa-da ýumşak iýmitleri bermek**

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

6-23 aýlyk çagalaryň 93 göterimi iň azyndan bir gezek gaty, ýarym gaty, ýumşak iýmit bilen iýmitlendirildi (NU.8 tablisa). Iň azyndan iýmitleriň 4 toparyndan iň azyndan dürli görnüşli iýmit bilen iýmitlendirilen çagalaryň göterim paýy (85 göterim) iň pes ýygylykda iýmitlendirilen çagalaryň göterim paýyndan az boldy. Has uly ýaşdaky (12-23 aýlyk) ähli çagalar (98 göterim) has irki ýaşdaky çagalar (6-8 aýlyk) (44 göterim) bilen deňeşdirilende iýmitiň iň az görnüşi bilen iýmitlendirildi. Iň pes kabul ederlikli iýmitiň görkezijisinden peýdalanmak bilen umumy bahalandyrma çagalaryň 77 göteriminiň ýeterlik derejede dürli görnüşli iýmit bilen iň az ýygylykda iýmitlendirilendigini görkezdi. Öý hojalyklaryň hal-ýagdaýynyň indeksiniň ýokarlanmagy bilen iň az kabul ederlikli iýmit bilen iýmitlendirilen 6-23 aýlyk ýaşdaky çagalaryň paýy birinji kwintilde 72 göterimden (iň garyp) başinji kwintilde 85 göterime çenli artýar.

NU.8 tablisa. Bäbekleri we kiçi ýaşdaky çagalary iýmitlendirmegiň tejribesi

ene süýdi bilen iýmitlendirmegiň ýagdaýy boýunça bölünen görnüşde soňky iki gije-gündiziň dowamynda minimal sanda degişli suwuklyklary we gaty, ýarymgaty ýa-da ýumşak iýmitleri kabul eden 6-23 aýlyk çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Häzirki wagtda ene süýdi bilen iýmitlendirilýänler				Häzirki wagtda ene süýdi bilen iýmitlendirilmeýänler					Hemmesi			
	Kabul eden çagalaryň paýy:				Kabul eden çagalaryň paýy:					Kabul eden çagalaryň paýy:			
	minimal iýmit köpdürliligi[a]	mümkin bolan minimal ýygylykda iýmitlendirmek[b]	kabul ederlikli minimal iýmitlendiriş[1, c]	6-23 aýlyk çagalaryň sany	minimal iýmit köpdürliligi[a]	mümkin bolan minimal ýygylykda iýmitlendirmek[b]	kabul ederlikli minimal iýmitlendiriş[2, c]	azyndan 2 gezek süýt bilen iýmitlendirmek[3]	6-23 aýlyk çagalaryň sany	minimal iýmit köpdürliligi[4, a]	mümkin bolan minimal ýygylykda iýmitlendirmek[5, b]	kabul ederlikli minimal iýmitlendiriş[c]	6-23 aýlyk çagalaryň sany
Hemmesi	77,3	89,1	73,3	684	96,6	97,6	82,9	91,0	457	85,2	92,5	77,1	1158
Jynsy													
Erkek	75,9	89,7	72,3	353	96,1	99,4	83,7	91,3	233	84,1	93,6	76,8	593
Aýal	78,9	88,4	74,3	331	97,2	95,7	82,1	90,7	224	86,3	91,4	77,5	565
Ýaşy													
6-8 aýlyk	44,3	77,7	43,6	169	(*)	(*)	(*)	(*)	15	43,6	78,7	42,7	185
9-11 aýlyk	80,6	92,1	77,2	175	(*)	(*)	(*)	(*)	18	81,9	92,9	76,6	194
12-17 aýlyk	91,0	93,3	84,3	247	98,4	98,0	82,8	90,3	165	94,1	95,1	83,7	420
18-23 aýlyk	95,1	93,3	90,8	93	99,0	97,6	86,7	91,6	260	98,0	96,5	87,8	359
Sebitler													
Aşgabat şäheri	73,9	88,3	68,3	46	95,6	97,6	86,4	95,4	76	87,7	94,1	79,6	124
Ahal welaýaty	69,5	95,6	69,5	95	98,1	100,0	89,0	95,0	76	82,3	97,6	78,2	172
Balkan welaýaty	83,5	92,6	80,8	38	100,0	100,0	92,7	92,7	25	90,2	95,5	85,5	64
Daşoguz welaýaty	78,2	84,6	70,5	196	96,5	92,7	81,5	94,2	109	85,0	87,5	74,4	309
Lebap welaýaty	85,9	89,0	84,6	168	96,9	98,6	84,4	88,9	69	89,3	91,8	84,6	240
Mary welaýaty	70,7	90,5	65,9	142	95,4	100,0	73,9	82,4	101	80,9	94,4	69,2	249
Ilatly ýerler													
Şäher	81,8	92,2	79,2	206	97,1	97,2	86,5	93,1	188	89,2	94,6	82,7	399
Oba	75,4	87,8	70,7	478	96,3	97,9	80,4	89,6	268	83,1	91,4	74,2	759
Ejesiniň bilimi													
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	1	(*)	(*)	(*)	(*)	1	(*)	(*)	(*)	2
Orta	76,5	88,8	72,2	591	97,4	97,3	83,3	90,7	395	85,0	92,2	76,7	1001
Başlangyç hünär	(87,2)	(95,6)	(85,1)	44	(92,5)	(100,0)	(76,1)	(89,0)	38	89,8	97,6	80,9	84
Orta hünär	(75,8)	(79,8)	(70,7)	26	(*)	(*)	(*)	(*)	9	(76,2)	(85,1)	(70,2)	36
Ýokary	(*)	(*)	(*)	20	(*)	(*)	(*)	(*)	13	(88,1)	(97,2)	(87,6)	35
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller													
Iň garyp	73,4	88,9	68,7	178	96,8	96,5	78,2	88,1	78	81,0	91,2	71,6	262
Ikinji	77,8	88,8	72,2	153	95,7	96,9	80,0	89,0	93	84,8	91,9	75,2	249
Üçünji	75,7	86,1	72,5	149	96,3	100,0	85,1	94,2	93	83,3	91,4	77,3	247
Dördünji	79,8	90,6	76,2	123	96,5	96,5	82,7	88,3	87	86,8	93,1	78,9	212
Iň baý	84,5	93,4	82,2	80	97,6	97,9	87,3	94,5	106	92,1	96,0	85,1	189
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili													
Türkmen	77,0	88,5	72,8	603	96,2	98,1	82,5	90,5	405	84,8	92,3	76,7	1022
Özbek	(77,5)	(93,8)	(75,0)	62	(*)	(*)	(*)	(*)	28	85,0	92,5	78,1	93
Rus	(*)	(*)	(*)	9	(*)	(*)	(*)	(*)	11	(95,9)	(95,3)	(80,1)	22
Beýleki	(*)	(*)	(*)	9	(*)	(*)	(*)	(*)	12	(*)	(*)	(*)	21

[1] MICS 2.17a görkezijisi - Makul bolan minimal iýmitlendirmek (ene süýdi bilen iýmitlendirilýän çagalar)

[2] MICS 2.17b görkezijisi - Makul bolan minimal iýmitlendirmek (ene süýdi bilen iýmitlendirilmeýän çagalar)

[3] MICS 2.14 görkezijisi - Ene süýdi bilen iýmitlendirilmeýän çagalary süýt bilen iýmitlendirmekligiň ýygylygy

[4] MICS 2.16 görkezijisi - Minimal iýmit köpdürliligi

[5] MICS 2.15 görkezijisi - Iýmitlendirmegiň minimal ýygylygy

[a] iýmitiň iň az dürli görnüşliligi iýmitiň 7 toparynyň azyndan 4 toparyndan iýmitiň islendik möçberi bilen iýmitlendirmek hökmünde kesgitlenilýär: 1) däneliler, köki miweliler we klubni , 2) kösükliler we hozlar, 3) süýt önümleri (süýt, ýogurt, syr), 4) et önümleri (et, balyk, guş we aşakky topara degişli et önümleri), 5) ýumurtga, 6) A witamine baý miweler we gök önümle, 7) beýleki miweler we gök önümler.

[b] Ene süýdi bilen iýmitlendirilýän çagalary iýmitlendirmegiň minimal ýygylygy 6-8 aýlyk çagalar üçin her gün gaty, ýarymgaty ýa-da ýumşak iýmiti 2 we ikiden köp hem-de 9-23 aýlyk çagalar üçin her günde 3 we ondan gezek kabul eden çagalaryň sany ýaly kesgitlenýär. Ene süýdi bilen iýmitlendirilmeýän 6-23 aýlyk çagalar üçin azyndan 4 gezek gaty, ýarymgaty ýa-da ýumşak iýmiti ýa-da süýdi kabul eden ýaly kesgitlenýär.

[c] 6-23 aýlyk Ene süýdi bilen iýmitlendirilýän çagalaryň makabul ederlikli minimal iýmitlendirilişi azyndan minimal iýmit köpdürliliginiň üpjün edilişi we azyndan iýmit kabul etmegiň minimal ýygylygy ýaly kesgitlenýär, şunda minimal iýmit köpdürliligi kesgitlenende hasaba alynmaýan, göwüs süýdi bilen emdirilmeýän çagalar üçin ýene-de azyndan 2 gezek süýt bilen iýmitlendirmek talap edilýär.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25 -den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Çüýşeden iýmitlendirmegiň tejribesiniň saklanmagy hapa suw arkaly we taýýarlamagyň arassaçylykly däldigi bilen baglylykda ynjalyksyzlyk döredýär. NU.9 tablisa Türkmenistanda çüýşeden iýmitlendirmegiňýaýramaklygy köp derejede ýaşaýan sebitine bagly. 24 aýlyga çenli çagalaryň 22 göterimi emzikli çüýşeden iýmitlendirilýär. Aşgabat şäherinde çagalaryň köp bölegi (65 göterimi) emzikli çüýşeden iýmitlendirilýär, beýleki sebitlerde iýmitlendirmegiň şeýle tejribesi has az ýaýrandyr. Emzikli çüýşeden iki gezek iýmitlendirmek oba ýerlerine garanda şäher ýerlerinde köp duş gelýär (degişlilikde, 31 we 17). Enäniň bilim derejesiniň we hal-ýagdaýynyň indeksiniň ýokarlanmagy bilen göterim paýy artýar.

NU.9 tablisa. Çüýşeden iýmitlendirmek

Soňky gije-gündiziň dowamynda emzikli çüýşeden iýmitlendirilen 0-23 aýlyk çagalaryň göterim paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Emzikli çüýşeden iýmitlendirilen 0-23 aýlyk çagalaryň göterim paýy[1]	0-23 aýlyk çagalaryň sany
Hemmesi	21,8	1501
Jynsy		
Erkek	21,1	783
Aýal	22,5	718
Ýaşy		
0-5 aýlyk	16,7	343
6-11 aýlyk	29,9	380
12-23 aýlyk	20,0	778
Sebitler		
Aşgabat şäheri	65,1	158
Ahal welaýaty	30,8	233
Balkan welaýaty	15,4	77
Daşoguz welaýaty	10,2	415
Lebap welaýaty	15,1	306
Mary welaýaty	16,6	312
Ilatly ýerler		
Şäher	30,6	531
Oba	16,9	971
Ejesiniň bilimi[a]		
Başlangyç	(*)	3
Orta	20,2	1303
Başlangyç hünär	25,7	104
Orta hünär	40,4	47
Ýokary	39,6	42
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller		
Iň garyp	10,3	329
Ikinji	15,8	320
Üçünji	23,3	316
Dördünji	20,4	283
Iň baý	43,9	252
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili		
Türkmen	22,4	1318
Özbek	7,4	133
Rus	(65,6)	25
Beýleki	(*)	25

[1] **MICS 2.18 görkezijisi - Çüýşejikden iýmitlendirmek**

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Ejesiniň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Duzuň ýodlaşdyrylmagy

Ýod ýetmezçiligi sebäpli ýüze çykýan keseller (IDD) bütin dünýäde irki ýaşdaky çagalaryň akyl taýdan ösüşinde öňüni alyp bolýan yza galaklygyň, psihomotor ösüşiniň bozulmasynyň esasy sebäbi bolup durýar. Ýod ýetmezçiligi öz iň ýokary görnüşinde kemakyllygy ýüze çykarýar. Ol mundan başga-da, göwreli aýallaryň çagalarynyň öli dogulmak we çagasynyň düşmek töwekgelçiligini ýokarlandyrýar. Ýod ýetmezçiliginiň galkan görnüşli mäz bilen görnetin arabaglanyşygy has ýaýrandyr. Beýniniň we

akyl taýdan ösüşiň bozulmalary esasan ýod ýetmezçiligi sebäplidir, bu öz gezeginde mekdepde ýetişigi ýaramazlaşdyrýar, akyl taýdan ukybyny we zähmeteukyplylygy peseldýär. Bu görkeziji ýodlaşdyrylan duzy ýeterlik derejede ulanýan öý hojalyklaryň göterim paýyndan ybarat (milliona ≥15 bölek).

Ýodlaşdyrylan duzuň önümçiligine, paýlanyşyna, ugradylyşyna gözegçilik ulgamyny pugtalandyrmak maksady bilen 2002-nji ýylyň 6-njy maýynda Türkmenistanyň Saglygy goraýyş we derman senagaty ministrliginiň "Ýodlaşdyrylan duzuň hiline yzygiderli laboratoriýa gözegçiligini we monitoringi geçirmek hakynda" №61 buýrugy çykdy. 2003-nji ýylda halkara bilermenleriniň gatnaşmagynda milli reprezentatiw barlag geçirildi, 2004-nji ýylda BMG-niň Çagalar gaznasynyň, BSGG-niň we ýod ýetmezçiligi sebäpli kesellere gözegçilik boýunça Halkara geňeşiniň adyndan Türkmenistana GDA we Merkezi Aziýa ýurtlarynyň arasynda ilkinji we dünýäde dördünji bolup duzy ählumumy ýodlaşdyrmak we ýod ýetmezçiliginiň bozulmalaryny durnukly aradan aýyrmak arkaly ilatyň iýmitinde ýoduň oňyn düzümini gazanmak barada Halkara şahadatnamasy gowşuryldy.

NU.10 tablisa. Ýodlaşdyrylan duzuň sarp edilişi

Ýodlaşdyrylan duzy sarp edişlerine baglylykda öý hojalyklarynyň göterimdäki bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

	Duzuň seljermesi geçirilen öý hojalyklarynyň paýy	Öý hojalyklarynyň sany	Öý hojalyklarynyň paýy:					Duzuň seljermesi geçirilen ýa-da duzy ýok öý hojalyklarynyň sany
				duzuň seljermesiniň netijeleri bilen:				
			Duzy ýoklar	Ýodlaşdyrylmadyk (0 PPM)	>0 и <15 PPM	15+ PPM[1]	Hemmesi	
Hemmesi	99,8	5861	0,2	0,2	3,0	96,7	100,0	5857
Sebitler								
Aşgabat şäheri	99,2	883	0,8	0,6	6,5	92,2	100,0	879
Ahal welaýaty	100,0	674	0,0	0,1	1,2	98,7	100,0	674
Balkan welaýaty	100,0	497	0,0	0,0	0,8	99,2	100,0	497
Daşoguz welaýaty	99,9	1236	0,1	0,0	0,0	99,9	100,0	1236
Lebap welaýaty	99,9	1079	0,1	0,1	7,3	92,5	100,0	1079
Mary welaýaty	99,9	1491	0,1	0,1	1,8	98,0	100,0	1491
Ilatly ýerler								
Şäher	99,7	2634	0,3	0,2	4,0	95,5	100,0	2630
Oba	99,9	3227	0,1	0,1	2,2	97,6	100,0	3227
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller								
Iň garyp	99,8	1155	0,2	0,2	2,2	97,4	100,0	1155
Ikinji	100,0	1055	0,0	0,1	3,2	96,7	100,0	1055
Üçünji	100,0	1031	0,0	0,0	2,6	97,4	100,0	1031
Dördünji	99,9	1212	0,1	0,0	2,5	97,4	100,0	1211
Iň baý	99,5	1408	0,5	0,4	4,2	94,9	100,0	1404

[1] **MICS 2.19 görkezijisi - Ýodlaşdyrylan duzuň sarp edilişi**

Öý hojalyklarynyň ählisinde (100 göterim) iýmit taýýarlamak üçin peýdalanylýan duzda ony barlamak üçin toplumlardan peýdalanmak arkaly ýoduň saklanyşy, ýodid kaliniň ýa-da ýodat kaliniň barlygy barlanyldy. NU.10 tablisa öý hojalyklarynyň 1 göterimden az böleginde duzda ýoduň ýoklugyny görkezýär. Öý hojalygynyň 97 göteriminde duzda ýoduň saklanyşy bir milliona hasaplananda 15 bölege deň (ppm) ýa-da ondan gowrak boldy. Ýeterlik derejede ýodlaşdyrylan duzdan peýdalanmagyň iň pes derejesi Aşgabat şäherinde (92 göterim) we iň ýokary derejesi bolsa Daşoguz welaýatynda (100 göterime golaý) boldy. Ýaşaýan ýerine (oba, şäher) we öý hojalygynyň hal-ýagdaýyna baglylygy ýüze çykarylmady.

Ýeterlik derejede ýodlaşdyrylan duzuň sarp edilişi bir milliona hasaplananda 15 bölekden azrak duzuň göterimde paýy bilen NU.4 suratda berilýär.

NU.4 surat. Ýodlaşdyrylan duzuň sarp edilişi, Türkmenistan, 2015-2016

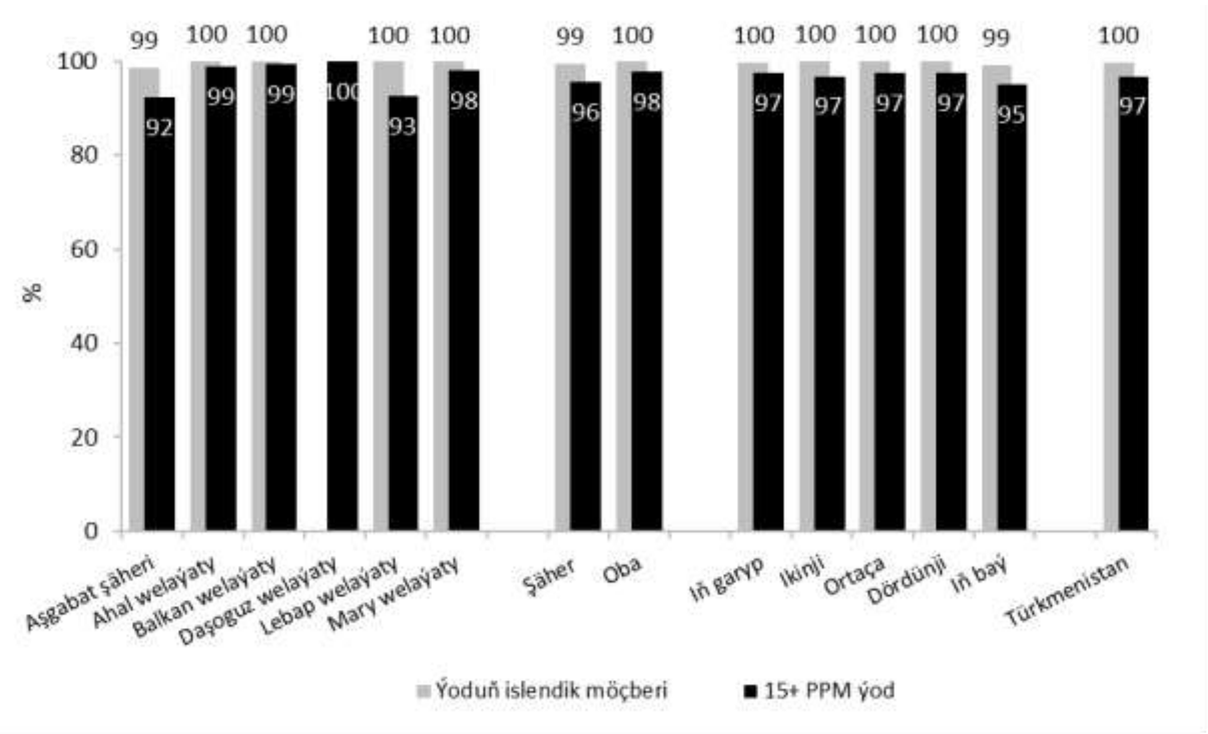

VI. Çagalaryň saglygy

Sanjymlar

Müňýyllygyň ösüşiniň 4 Maksady (MÖM) 1990-2015-nji ýyllar aralygyndaky döwürde çaga ölümçiligini üçden iki esse kemeltmekden ybarat. Bu makdsada ýetmekde esasy orun immunizasiýa degişli. Ondan başga-da, 2012-nji ýylyň maý aýynda Saglygy goraýşyň bütindünýä assambleýasyny gatnaşyjy 194 döwlet immunizasiýanyň ähلumumy elýeterliligi üçin Waksinasiýanyň global meýilnamasyny (GVAP) makulladylar. Immunizasiýa 1974-nji ýylda Immunizasiýanyň giňişleýin maksatnamasynyň (EPI) hereket edip başlan pursatyndan dört onýyllygyň dowamynda millionlarça çaganyň ömrüni halas etdi. Bütin dünýäde millionlarça çaga meýilnamalaýyn sanjymlary almaýarlar, netijede waksina bilen öňüni alyp bolýan kesellerden her ýyl 2 milliondan gowrak çaga ölýär.

Bütindünýä saglygy goraýyş guramasy tarapyndan meýilnamalaýyn çaga sanjymlarynyň senenamasyna laýyklykda[33], ähli çagalara inçekeselden, difteriýadan, gökbogmadan, bürmeden, poliomiýelitden, gyzamykdan, gepatit B-den, b görnüşli gemofil infeksiýadan, pnewmoniýadan/meningitden, rotawirusdan we gyzyljadan sanjym etmek maslahat berilýär.

Ýurtda kesselleriň ýaýramagyna baglylykda gyzamykdan, gyzyljadan sanjymlary 12 aýlyk ýaşda ýa-da ondan gijräk etmek maslahat berilse-de, bu esasy tapgyryň ähli sanjymlaryny çaganyň ilkinji doglan gününe çenli tamamlamak maslahat berilýär. Beýleki sanjymlaryň maslahat berlen sany we möhleti hem keselleriň ýerli ýaýramagyna baglylykda ujypsyz üýtgeýär; çagalygyň has gijräk döwürleri rewaksinasiýa göz öňünde tutulyp bilner.

Türkmenistanda immunizasiýanyň milli maksatnamasy çagalara ilkinji doglan gününe çenli şu waksinasiýalary göz öňünde tutýar: BSŽ, poliomiýelitiň garşysyna (ömrüniň 2-3-nji günleri), gepatit B doglan badyna (gije-gündiziň dowamynda), düzüminde antigenler (A)GDB bolan pentawalent sanjymyň üç dozasy, gepatit B we b görnüşli gemofil infeksiýadan (HIB), poliomiýelitden sanjymyň üç dozasy. Çaga 12–15 aýlykda düzüminde gyzamygyň, gyzyljanyň we parotitiň (GPG) antigenleri bolan sanjymynyň bir dozasyny, 18 aýlykda (A)GDB sanjymyň dördünji dozasyny we poliomiýelitden sanjym (buster dozalary) edilmeli. Eger sanjymyň bu tertibine üns berilse, MICS-iň netijeleri boýunça Türkmenistanda immunizasiýa bilen doly gurşalyp alynmagyň bahalandyrma görkezijileri 24-35 aýlyk ýaşdaky çagalar barada maglumatlara esaslanýar.

Sanjym bilen gurşalyp alnyş barada maglumatlar üç ýaşa çenli ähli çagalar babatda ýygnaldy. Çaga seredýän ähli enelerden ýa-da adamlardan sanjym kartalaryny/pasportlaryny görkezmek haýyş edildi. Eger çaganyň sanjym kartasy/pasporty bar bolsa, interwýuýerler kartadan sanjym barada maglumatlaryň MICS-iň soragnamasyna nusgasyny aldylar. Eger çaganyň sanjym kartasy/pasporty ýok bolsa, interwýuýer ejesinden çaganyň sanjymlaryň her birini, şeýle hem, poliomiýelitden sanjym, (A)GDB, b görnüşli gemofil infeksiýadan (HIB) we gepatitden sanjym babatda, näçe doza alnandygy barada ýadyna

---

[33] http://www.who.int/immunization/policy/immunization_tables/en/. 2 tablisa ähli çagalar üçin maslahatlary we diňe dünýäniň töwekgelçilik ýokary bolan belli bir etraplarynda ýa-da ilatyň belli bir toparynda ýaşaýan çagalara maslahat berlen goşmaça antigenleri öz içine alýar.

salmagy haýýş etdiler. Maglumat saglygy goraýyş edaralarynda saklanýan sanjym barada ýazgylardan hem alyndy. Sanjym bilen gurşalyp alnyşyň gutarnykly bahalandyrmasy, esasan, saglygy goraýyş edaralaryndan ýygnalan maglumatlardan peýdalanmak bilen hasaplanyldy. Eger saglygy goraýyş edaralaryndaky ýazgylarelýeter däl bolsa, onda öýde saklanýan sanjym kartasyndaky/pasportyndaky maglumatlardan peýdalanyldy, eger bu maglumat elýeterli däl bolsa, onda gurşalyp alnyşy bahalandyrmak üçin sanjymlar barada enäniň sözlerinden alnan maglumatlardan peýdalanyldy.

CH.1 tablisa. Ömrüniň ilkinji ýylynyň dowamyndaky sanjymlar

Barlag geçirilen senä çenli haýsydyr bir wagtda we ilkinji doglan gününe çenli çaga keselleriniň garşysyna sanjym edilen 12-23 aýlyk we 24-35 aýlyk çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	12-23 aýlyk çagalar:				24-35 aýlyk çagalar:			
	barlaga çenli haýsydyr bir wagtda sanjym edilenler, şulara laýyklykda:				barlaga çenli haýsydyr bir wagtda sanjym edilenler, şulara laýyklykda:			
	lukmançylyk edaralaryndaky ýa-da öýdäki kartoçkasyna ýazgyedilen	ejesiniň sözüne görä	ol we beýleki maglumatlar boýunça	ömrüniň ilkinji 12 aýynyň dowamynda sanjym edilenler[a]	lukmançylyk edaralaryndaky ýa-da öýdäki kartoçkasyna ýazgy edilen	ejesiniň sözüne görä	ol we beýleki maglumatlar boýunça	ömrüniň ilkinji 12 aýynyň dowamynda sanjym edilenler (gyzamyk, Polio-4 и (A)GDB-4 - 24 aýlyga çenli)[a]
Antigenler								
BSŽ[1]	99,7	0,2	99,9	99,9	99,6	0,4	100,0	99,9
Polio								
Doglandan soň dessine	99,7	0,2	99,9	99,9	99,4	0,4	99,8	99,7
1	99,2	0,6	99,8	98,9	98,9	1,1	100,0	98,6
2	98,4	1,0	99,4	98,8	98,7	1,2	99,9	98,0
3[2]	98,1	0,8	98,8	97,9	98,6	1,3	99,9	97,6
4[b]	36,6	18,3	54,9	HA	95,1	3,2	98,3	96,1
(A)GDB								
1	99,2	0,3	99,6	98,7	99,0	0,9	99,9	98,4
2	98,5	0,5	99,0	98,5	98,9	1,1	99,9	98,2
3[3]	98,4	0,6	99,0	98,0	98,7	1,2	99,9	97,2
4[b]	38,8	11,7	50,5	HA	96,7	1,4	98,2	96,1
B Gep[c]								
Doglandan soň dessine	99,6	0,3	99,9	99,8	99,6	0,4	100,0	99,8
1	99,1	0,4	99,5	98,6	99,1	0,8	99,9	98,4
2	98,4	0,6	99,0	98,5	98,9	1,0	99,9	98,2
3[4]	98,2	0,7	99,0	98,0	98,5	1,4	99,9	97,2
Hib								
1	99,2	0,2	99,5	98,6	98,9	1,0	99,9	98,4
2	98,5	0,5	99,0	98,5	98,7	1,0	99,7	98,0
3[5]	98,4	0,6	99,0	98,0	98,1	1,6	99,7	97,0
Gyzamyk (MMR)[6, d]	90,5	4,7	95,2	HA	99,0	0,8	99,8	99,3
Ähli kesellerinň garşysyna sanjymlar[7, e]	HA	HA	HA	HA	99,5	0,1	99,6	95,3
Sanjym edilmedik	0	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Çagalaryň sany	778	778	778	778	746	746	746	746

[1] MICS 3.1 görkezijisi - Inçekeseliň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak
[2] MICS 3.2 görkezijisi - Poliomiýelitiň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak
[3] MICS 3.3 görkezijisi - Gökbogmanyň, difteriýanyň we bürmäniň ((A)GDB) garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak
[4] MICS 3.5 görkezijisi - B gepatitiň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak
[5] MICS 3.6 görkezijisi - B (Hib) görnüşli gemofil infeksiýanyň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak
[6] MICS 3.4 görkezijisi; MÖM 4.4 görkezijisi - Gyzamygyň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak
[7] MICS 3.8 görkezijisi - Sanjymlar bilen doly gurşap almak

UB ulanyp bolmaýar.

[a] MICS 3.1, 3.2, 3.3, 3.5 we 3.6 görkezijileri şu sütüniň çep tarapyndaky netijelere degişlidir; MICS 3.4 we 3.8 görkezijiler şu sütüniň sag tarapyndaky netijelere degişlidir.

[b] Polio-4 we (A)GDB-4 sanjymlar bilen doly gurşap almaklyga girizilmedik busterli doza.

[c] Türkmenistanda B Gep sanjym dozasynyň markalaşdyrylyşy tapawutlanýar. Doglanda edilýän sanjym dozasy B-1 Gep ýaly markalaşdyrylýar, B-1 Gep B-2 Gep ýaly, B-2 Gep B-3 Gep ýaly we B-3 Gep B-4 Gep ýaly.

[d] Türkmenistanda gyzamygyň, hapgyrtmanyň we gyzylja keseliniň (MMR) garşysyna utgaşdyrylan sanjym ulanylýar.

[e] Öz içine alýar: Türkmenistanda sanjymlar dozasynyň tertibine laýyklykda BSŽ, Polio-3, (A)GDB-3, B-3 Gep, Hib-3 we gyzamyk (MMR).

CH.1 tablisada we CH.1 suratda görkezilen anyk sanjymlary alan 12-23 aýlyk we 24-35 aýlyk çagalaryň göterim paýy maglumat çeşmelerine bölünen görnüşde (saglygy goraýyş edarasynda saklanýan sanjym kartasy/sanjym barada pasport ýa-da ýazgylar, ýa-da enäniň sözleri). Tablisa maýdalawjylar 12–23 aýlyk we 24–35 aýlyk çagalar barada maglumatlar boýunça taýýarlanyldy, diýmek hasaplama diňe doly sanjyma çenli ulalan çagalar goşulýar. Tablisanyň her bir gurşawynda sanawçy saglygy goraýyş edarasynda saklanýan sanjym kartasynyň|pasportynyň ýa-da sanjym barada ýazgylaryň ýa-da enäniň sözlerinden maglumatlar boýunça gözegçilikden öň islendik wagt sanjym edilen ähli çagalary öz içine alýar. Her bir gurşawyň iň sňky sütünine maslahata laýyklykda, diňe ilkinji doglan gününe çenli sanjym edilen çagalar goşuldy. Sanjym kartasy/pasporty/ýazgysy ýok bolan çagalar üçin ilkinji doglan gününe çenli edilen sanjymlaryň paýy sanjym kartasy/pasporty/ýazgysy bar bolan çagalaryňky ýaly bolýar diýip çak edilýär.

12–23 aýlyk ähli çagalar doglanda GepB dozasyny, şeýle hem ömrüniň 2-3-nji günleri BSŽ we Polio aldylar, poliomielitden, (A)GDB, gepatut B we b (HIB) görnüşli gemofil infeksiýany şu ýaşdaky çagalaryň 98 göterimi aldylar. 24 aýlyga çenli gyzamykdan sanjymyň ilkinji dozasy bilen gurşalyp alnyş 99 göterim boldy. Netijede çagalaryň 95 göterimi ilkinji doglan gününe çenli maslahat berlen ähli sanjymlary (ikinji doglan gününe gyzamyk (GPG)) aldylar. 24–35 aýlykda çagalaryň sanjym bilen gurşalyp alnyşynyň aýratyn görkezijileri 12-23 aýlyk çagalaryň görkezijilerine meňzeş; Türkmenistanda 2013-2014-nji ýyllarda sanjym bilen gurşalyp alnyş ortaça durnukly ýokary bolup durýar.

CH.1 surat. Ömrüniň ilkinji ýylynyň dowamynda (gyzamykdan – ömrüniň ilkinji iki ýylynyň dowamynda) sanjymlar, Türkmenistan, 2015-2016

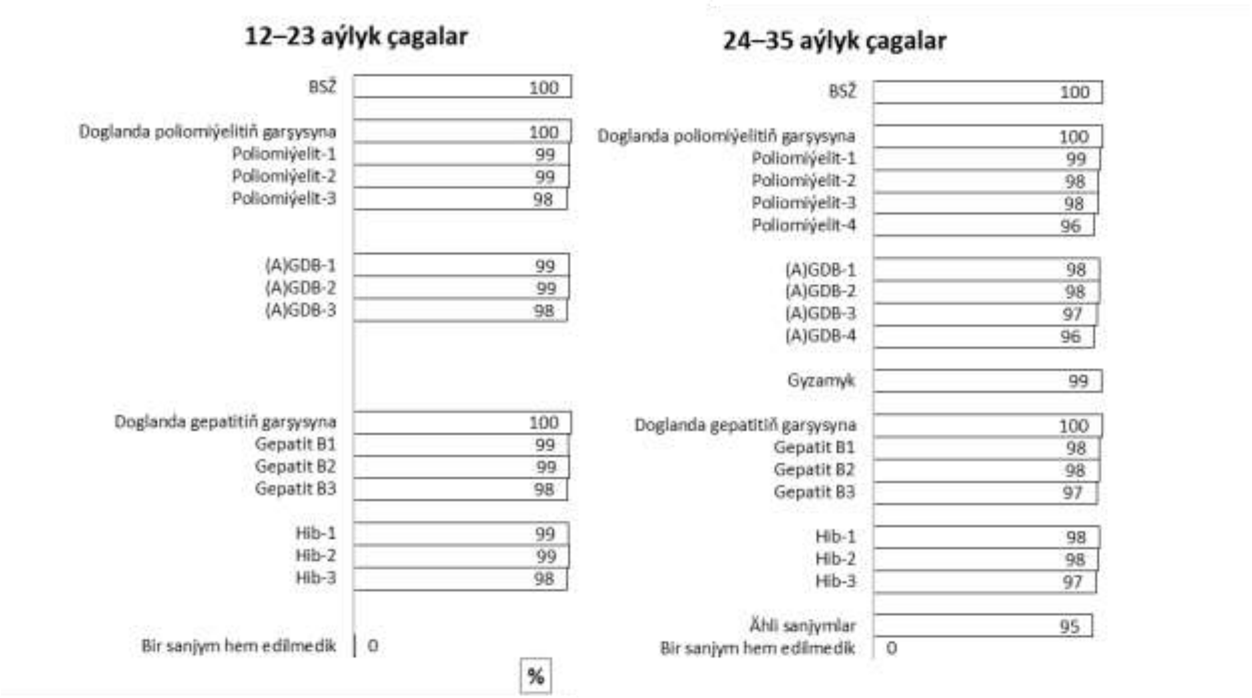

CH.2 tablisada esasy häsiýetnamalara baglylykda 12–23 we 24–35 aýlyk çagalaryň sanjym bilen gurşalyp alnyşynyň bahalandyrma görkezijileri berilýär. Bu görkezijiler gözegçilik senesine çenli islendik wagtda sanjym edilen çagalaryň sanyny görkezýär we sanjym kartalaryna/pasportlaryna ýa-da saglygy goraýyş edarasynda saklanýan ýazgylara, şeýle hem ejesiniň/çaga seredýän adamyň sözlerine esaslanýar. Interwýuýerler 12–23 we 24–35 aýlyk çagalaryň sanjym kartalary bilen tanyşdylar (DQ.15 tablisa).

CH.2 tablisa. Esasy häsiýetnamalary boýunça bölünen sanjymlar

Häzirki wagtda çaga kesellerinin garşysyna sanjym edilen 12-23 aýlyk we 24-35 aýlyk çagalaryň göterimdäki paýy , Türkmenistan, 2015-2016

	Sanjym edilen 12-23 aýlyk çagalaryň göterimdäki paýy:																		Sanjym edilen 24-35 çagalaryň göterimdäki paýy:						
		Polio				(A)GDB			Gep B[a]				Hib											
	BSŽ	Doglandan soň dessine	1	2	3	1	2	3	Doglandan soň dessine	1	2	3	1	2	3	Sanjym edilmedik	Interwýuýeriň lukmançylyk edaralarynda ýa-da öýlerinde bar bolan kartoçkaryndaky sanjymlar baradaky gören ýazgylarynyň göterimi	12-23 aýlyk çagalaryň sany	gyzamygyň garşysyna (MMR)[b]	ähli keselleriň garşysyna[c]	sanjym edilmedik	Polio-4[d]	(A)GDB-4[d]	Interwýuýeriň lukmançylyk edaralarynda ýa-da öýlerinde bar bolan kartoçkaryndaky sanjymlar baradaky gören ýazgylarynyň göterimi	24-35 aýlyk çagalaryň sany
Hemmesi	99,9	99,9	99,8	99,4	98,8	99,6	99,0	99,0	99,9	99,5	99,0	99,0	99,5	99,0	99,0	0,1	99,7	778	99,8	99,6	0,0	98,3	98,2	99,6	746
Jynsy																									
Erkek	99,9	99,9	99,9	99,7	99,5	99,7	99,3	99,1	99,9	99,5	99,3	99,1	99,5	99,3	99,1	0,1	99,5	397	99,8	99,8	0,0	98,3	97,6	99,5	418
Aýal	99,9	99,9	99,6	99,0	98,2	99,4	98,8	98,8	99,9	99,4	98,8	98,8	99,4	98,8	98,8	0,1	99,9	382	99,7	99,3	0,0	98,4	99,0	99,7	328
Sebitler																									
Aşgabat şäheri	100,0	100,0	98,9	96,4	93,1	96,9	93,4	92,5	100,0	96,0	93,4	92,5	96,0	93,4	92,5	0,0	100,0	81	100,0	98,3	0,0	89,8	91,1	100,0	78
Ahal welaýaty	99,1	99,1	99,1	99,1	99,1	99,1	99,1	99,1	99,1	99,1	99,1	99,1	99,1	99,1	99,1	0,9	98,6	110	99,4	99,4	0,0	99,4	98,6	99,2	120
Balkan welaýaty	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	100,0	46	100,0	100,0	0,0	100,0	100,0	100,0	35
Daşoguz welaýaty	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	100,0	211	100,0	100,0	0,0	98,6	98,6	100,0	178
Lebap welaýaty	100,0	100,0	100,0	99,3	99,3	100,0	99,3	99,3	100,0	100,0	99,3	99,3	100,0	99,3	99,3	0,0	99,3	160	99,3	99,3	0,0	100,0	99,3	98,5	150
Mary welaýaty	100,0	100,0	100,0	100,0	99,2	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	100,0	171	100,0	100,0	0,0	99,3	99,3	100,0	184
Ilatly ýerler																									
Şäher	99,6	99,6	99,3	98,2	97,2	98,7	97,3	97,0	99,6	98,5	97,3	97,1	98,5	97,3	97,0	0,4	99,0	276	100,0	99,5	0,0	96,7	97,0	99,2	276
Oba	100,0	100,0	100,0	100,0	99,7	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	100,0	502	99,6	99,6	0,0	99,3	98,9	99,8	470
Ejesiniň bilimi[e]																									
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	2	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	1
Orta	99,9	99,9	99,7	99,3	98.7	99,5	98,9	98,8	99,9	99,4	98,9	98,8	99,4	98,9	98,8	0,1	99,6	679	99,7	99,5	0,0	98,4	98,3	99,7	648
Başlangyç hünär	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	100,0	57	100,0	100,0	0,0	100,0	98,3	98,0	51
Orta hünär	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	16	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	21
Ýokary	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	23	(100,0)	(100,0)	(0,0)	(96,0)	(96,0)	(100,0)	24
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller																									
Iň garyp	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	100,0	178	99,4	99,4	0,0	99,2	98,5	100,0	154
Ikinji	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	100,0	161	99,5	99,5	0,0	98,8	98,8	100,0	153
Üçünji	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	100,0	162	100,0	100,0	0,0	99,2	98,5	99,4	162
Dördünji	99,3	99,3	99,3	99,3	98,4	98,8	98,8	98,8	99,3	98,8	98,8	98,8	98,8	98,8	98,8	0,7	99,3	150	100,0	100,0	0,0	99,0	100,0	99,2	158
Iň baý	100,0	100,0	99,3	96,9	94,8	98,6	95,5	95,0	100,0	98,1	95,6	95,0	98,0	95,5	95,0	0,0	98,7	128	100,0	98,9	0,0	94,5	94,0	99,1	119
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili																									
Türkmen	99,9	99,9	99,7	99,3	98,7	99,5	98,9	98,8	99,9	99,4	98,9	98,8	99,4	98,9	98,8	0,1	99,6	682	99,7	99,5	0,0	98,2	98,0	99,5	647
Özbek	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	100,0	65	(100,0)	(100,0)	(0,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	64
Rus	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	14	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	20
Beýleki	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	17	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	15

[a] Türkmenistanda B Gep sanjym dozasynyň markalaşdyrylyşy tapawutlanýar. Doglanda edilýän sanjym dozasy B-1 Gep ýaly markalaşdyrylýar, B-1 Gep B-2 Gep ýaly, B-2 Gep B-3 Gep ýaly we B-3 Gep B-4 Gep ýaly.
[b] Türkmenistanda gyzamygyň, hapgyrtmanyň we gyzylja keseliniň (MMR) garşysyna kombinirlenen sanjym ulanylýar.
[c] Öz içine alýar: Türkmenistanda sanjymlar dozasynyň tertibine laýyklykda BSŽ, Polio-3, (A)GDB-3, B-3 Gep, Hib-3 we gyzamyk (MMR).
[d] Polio-4 we (A)GDB-4 sanjymlar bilen doly gurşap almaklyga girizilmedik busterli doza.
[e] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Ejesiniň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.
( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.
(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Esasy häsiýetnamalara baglylykda 12–23 we 24–35 aýlyk çagalaryň sanjym bilen gurşalyp alnyşynyň görkezijileri Aşgabat şäherinden çagalary we hal-ýagdaýyň indeksiniň iň baý kwintilinden bolan çagalary goşmazdan esasy häsiýetnamalara baglylykda tapawutlanmaýar. Beýleki sebitler bilen deňeşdirilende Aşgabat şäherinde maslahat berilýän sanjymlary almadyklaryň, wagtynda almadyklaryň göterim paýy has ýokary. Hususan, gepatit B sanjymynyň ilkinji dozasyny alan 12-23 aýlyk çagalaryň göterim paýy 100 göterime deň, üçünji dozada bu görkeziji 93 göterime çenli azalýar. Hal-ýagdaýyň indeksiniň iň baý kwintilinden bolan çagalar üçin ýagdaý birmeňzeş.

CH.2A tablisada ((A)GDB-GepB-Hib) utgaşdyrylan sanjym bilen gurşalyp alnyşyň görkezijisi berilýär. ((A)GDB-GepB-Hib) utgaşdyrylan sanjymyň kömegi bilen difteriýa, gökbogma, bürmege, gepatit B-Hib-iň garşysyna sanjymlaryň ähli üç dozasyny alan 12-23 aýlyk çagalaryň göterim paýy 99 göterime deň. Aşgabat şäherinden we hal-ýagdaýyň indeksiniň iň baý kwintilinden bolan çagalaryň gurşalyp alnyşy biraz pes.

CH.2A tablisa. ((A)GDB-B Gep-Hib) utgaşdyrylan sanjymlar bilen gurşap almak				
(A)GDB-GepB-Hib utgaşdyrylan sanjymyň kömegi arkaly gökbogmanyň, difteriýanyň we bürmäniň, B gepatitiň we Hib-iň garşysyna sanjym edilen 12-23 aýlyk çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016				
	Sanjym edilen 12-23 aýlyk çagalaryň göterimdäki paýy:			12-23 aýlyk çagalaryň sany
	Pentawaksina 1 (A)GDB-1 - B Gep-1 - Hib-1	Pentawaksina 2 (A)GDB-2 - B Gep-2 - Hib-2	Pentawaksina3 (A)GDB-3 - B Gep-3 - Hib-3	
Hemmesi	99,5	99,0	99,0	778
Jynsy				
Erkek	99,5	99,3	99,1	397
Aýal	99,4	98,8	98,8	382
Sebitler				
Aşgabat şäheri	96,0	93,4	92,5	81
Ahal welaýaty	99,1	99,1	99,1	110
Balkan welaýaty	100,0	100,0	100,0	46
Daşoguz welaýaty	100,0	100,0	100,0	211
Lebap welaýaty	100,0	99,3	99,3	160
Mary welaýaty	100,0	100,0	100,0	171
Ilatly ýerler				
Şäher	98,5	97,3	97,0	276
Oba	100,0	100,0	100,0	502
Ejesiniň bilimi				
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	2
Orta	99,4	98,9	98,8	679
Başlangyç hünär	100,0	100,0	100,0	57
Orta hünär	(*)	(*)	(*)	16
Ýokary	(100,0)	(100,0)	(100,0)	23
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller				
Iň garyp	100,0	100,0	100,0	178
Ikinji	100,0	100,0	100,0	161
Üçünji	100,0	100,0	100,0	162
Dördünji	98,8	98,8	98,8	150
Iň baý	98,0	95,5	95,0	128
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili				
Türkmen	99,4	98,9	98,8	682
Özbek	100,0	100,0	100,0	65
Rus	(*)	(*)	(*)	14
Beýleki	(*)	(*)	(*)	17

[a] Türkmenistanda B Gep sanjym dozasynyň markalaşdyrylyşy tapawutlanýar. Doglanda edilýän sanjym dozasy B-1 Gep ýaly markalaşdyrylýar, B-1 Gep B-2 Gep ýaly, B-2 Gep B-3 Gep ýaly we B-3 Gep B-4 Gep ýaly.
( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.
(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Keselleri bejermek we çagalara seretmek

MÖM 4-nji maksady ugrunda hereketleri çaltlandyrmagyň esasy strategiýasy 5 ýaşa çenli çagalaryň ölümçiliginiň esasy sebäbi bolup durýan kesellere garşy göreşmekden ybarat. Şeýle keselleriň ikisi – diareýa we pnewmoniýadyr. Pnewmoniýanyň we diareýanyň öňüni almak boýunça hereketleriň we oňa garşy göreşmegiň global meýilnamasy (PDÖGM) 2025-nji ýyla çenli pnewmoniýadan ölümçiligi 1000 diri doglan çaga hasaplananda 3 ölüme çenli we diareýadan ölümçiligi 1000 diri doglan çaga hasaplananda 1 ölüme çenli azaltmak arkaly pnewmoniýadan we diareýadan ölümçiligiň öňüni almaga gönükdirilýär.

Türkmenistanda 2001-nji ýyldan başlap “Çaga ýaşyndaky keselleri integrirlenen ýöretmek” (ÇÝKIÝ) maksatnamasyny ornaşdyrmak başlandy, ol saglygy goraýyş ulgamynyň ilkinji böleginiň gowulandyrylmagyna, onuň okadylmagyna we ilat bilen işlemeklige gönükdirilýär. Bu ugruň möhüm komponentleriniň biri çaga ýaşynda has köp duş gelýän kesellerde derman serişdeleriniň rejeli

peýdalanylmagyndan ybarat (diareýa kesellerinde peroral regidratasiýa üçin erginden (PRE) we pnewmoniýa çaklananda antibiotiklerden peýdalanmak).

CH.3 tablisada gözegçilik geçirilenden öňki 2 hepdäniň dowamynda diareýanyň, ýiti respirator infeksiýanyň alamatlarynyň bolandygy ýa-da gyzgynynyň galandygy barada 5 ýaşa çenli çagalaryň göterim paýy görkezilýär. Bu netijeler hakyky ýaýranlygyň görkezijisi hasaplanylmaýar we şeýle görkezijiler hökmünde peýdalanylmaly däl – onuň ýerine şol döwürde: iki hepdelik aralykda bu keseller bilen keselleýjiligiň görkezijisi ulanylmaly.

Bu gözegçilikde diareýa ýa-da gyzgynyň ýokarlanmagynyň ýagdaýy çagada şol döwrüň dowamynda şeýle alamatlaryň bolandygy barada ejesiniň (ýa-da çaga seredýän adamyň) sözünden kesgitlenildi; ejäniň pikiriniň daşyndan başga subutnamalar soralmady. Eger ejesi ýa-da çaga seredýän adam şol döwrüň dowamynda çaga üsgüren bolsa, çalt dem alsa ýa-da dem almak kyn bolsa we bu alamatlar döş kapasasynyň keselleri sebäpli ýüze çykan bolsa, ÝRI-niň alamatlary bolan diýip ýa-da burnuň dykylmagy bilen döş kapasasynyň kesellemegi diýip kabul edildi. Bu çemeleşme MICS-iň şertlerinde esaslandyrylan bolsa, esasan bu hadysalaryň ýönekeý kesgitlemeleri habar berlen maglumatlaryň mümkin bolan nätakyklygyny we ýadyňa salmagyň nätakyklygyny hasaba alyp, netijeleriň interpretasiýasynda göz öňünde tutmak zerur. Soňra diareýa, gyzgynyň galmagy we ÝRI diňe möwsümleýin kesel hasaplanylman, köplenç wagtyň dürli pursatlarynda çäklendirilen ojaklaryň bir ýerden başga ýere çalt ýaýramagy bilen häsiýetlendirilýär. Gözegçiligi geçirmegiň möhleti we toparlaryň ýerleşýän ýeri netijelere düýpli täsir edip biler, şol sebäpli ägälik bilen interpretirlemek zerur. Şol sebäpli iki hepde wagt aralygyndaky döwürde keselleýjilik habar berlen bolsa-da, bu maglumatlar bu keselleriň ýaýraýjylyk häsiýetnamasyny bahalandyrmak üçin peýdalanylmaly däl, ýöne saglygy goraýyş hyzmatlaryndan peýdalanmak we bejerişe degişli görkezijileri almak üçin peýdalanylyp bilner.

CH.3 tablisa. Keselländigi hakynda habar				
Ejesiniň ýa-da çaga esasy gözegçilik edýän adamyň sözüne görä, soňky iki hepdäniň dowamynda diareýa, ýiti respirator infeksiýanyň (ÝRI) alamaty bolan we (ýa-da) gyzgyny ýokary galan 0-59 aýlyk çagalaryň göterim paýy, Türkmenistan, 2015-2016				
	Soňky iki hepdäniň dowamynda kesellän çagalaryň göterimdäki paýy:			
	diareýa	ýiti respirator infeksiýanyň alamaty (ÝRÝK)	gyzgynyň ýokary galmagy	0-59 aýlyk çagalaryň sany
Hemmesi	1,9	0,4	5,6	3765
Jynsy				
Erkek	2,1	0,5	5,7	1984
Aýal	1,6	0,4	5,4	1781
Sebitler				
Aşgabat şäheri	3,2	1,0	7,8	385
Ahal welaýaty	1,8	0,3	11,1	576
Balkan welaýaty	3,3	0,2	10,0	195
Daşoguz welaýaty	2,0	0,0	3,3	950
Lebap welaýaty	1,8	0,4	5,8	780
Mary welaýaty	1,0	0,9	2,1	879
Ilatly ýerler				
Şäher	2,0	0,4	6,4	1324
Oba	1,8	0,5	5,1	2441
Ýaşy				
0-11 aýlyk	3,3	0,0	5,5	723
12-23 aýlyk	2,6	0,8	7,2	778
24-35 aýlyk	1,9	0,5	6,0	746
36-47 aýlyk	1,0	0,1	4,2	758
48-59 aýlyk	0,5	0,7	4,9	760
Ejesiniň bilimi[a]				
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	8
Orta	1,8	0,5	5,4	3252
Başlangyç hünär	2,3	0,7	6,3	251
Orta hünär	2,1	0,0	7,2	128
Ýokary	1,8	0,0	6,1	124
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller				
Iň garyp	2,1	0,3	4,7	826
Ikinji	1,5	0,7	4,3	799
Üçünji	1,5	0,5	5,6	793
Dördünji	2,2	0,2	6,2	737
Iň baý	2,1	0,7	7,5	610
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili				
Türkmen	1,9	0,4	5,7	3291
Özbek	1,1	0,3	4,0	333
Rus	3,6	0,0	8,5	74
Beýleki	2,0	2,1	4,1	68

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Ejesiniň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

Bäş ýaşa çenli çagalaryň 2 göteriminde habar berlişi ýaly, gözegçiligiň öňündäki iki hepdäniň dowamynda diareýa boldy, 1 göterimden azragynda ÝRI-niň, 6 göteriminde gyzgynyň ýokarlanmagynyň alamatlary boldy (CH.3 tablisa). Gyzgynyň galmagy ýagdaýynda has uly tapawut bellenilýär.

Diareýa

Diareýa – bütin dünýäde bäş ýaşa çenli çagalaryň ölümçiliginiň esasy sebäbi bolup durýar.Diareýa bilen baglanyşykly çaga ölümçiliginiň köpüsi organizmiň suwuň uly möçberini we suwuk meýdan bilen elektrolitleri ýitirmegi sebäpli suwsuzlanmak netijesinde ýüze çykýar. Diareýany peroral regidratasion duzlar (PRD) bilen ýa-da maslahat berlen öýde taýýarlanylýan suwuklyk (ÖTS) bilen bejermek, bu ölümçiligiň köpüsiniň öňüni alyp bilýär.Ondan başga-da, sinkiň goşundysynyň bu keseliň dowamlylygyny we agyrlygyny , şeýle hem indiki iki, üç aýyň dowamynda gaýtalanmagyny azaldýandygy görkezildi. Çaganyň suwuklygy köp kabul etmegi we iýmitlenmegi dowam etmegi arkaly suwsuzlanmagyň we iýmit ýetmezçiliginiň öňüni almak hem diareýany bejermegiň möhüm strategiýalary bolup durýar.

MICS-iň dowamynda ejelerden ýa-da çaga seredýän adamlardan bäş ýaşa çenli çagalarda gözegçiligiň öňündäki iki hepdäniň dowamynda diareýa boldandygy ýa-da bolmandygy barada soraldy. Ejeleri çagada hakykatdan hem diareýanyň bolandygyny habar beren bolsa, bu keseliň bejerilişi barada , şol sanda bu döwürde çaga iýmäge we içmäge näme berlendigi we adatdakydan köpmi, ýa-da az möçberde berlendifi barada soraldy.

5 ýaşa çenli çagalaryň şol döwürde umumy keselleýjiligi 2 göterim boldy (CH.3 tablisa). Ýaşynyň ulaldygyça şol döwürde diareýa bilen keselleýjilik 0-11 aýlykda 3 göterimden 48-59 aýlykda 1 göterime çenli azalýar.

CH.4 tablisa. Diareýany bejermek

Soňky iki hepdäniň dowamynda diareýa bilen kesellän, şunuň bilen baglylykda maslahat ýa-da bejergi almak üçin ýüz tutulan, maslahatyň ýa-da bejerginiň çeşmesine[a] bölünen görnüşde 0-59 aýlyk çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Aşakdakylar babatda diareýaly çagalaryň göterimdäki paýy:						Soňky iki hepdäniň dowamynda 0-59 aýlyk diareýa bolan çagalaryň sany
	maslahat ýa-da bejergi almak üçin ýüz tutmak zerurlygy döredi:						
	lukmançylyk edaralaryna ýa-da lukmançylyk kömegini berijilere:						
	döwlet[b]	hususy	hereket edýän/göçme klinika[c]	başga çeşme	lukmançylykeda ralaryna ýa-dalukmançylykk ömeginiberijiler e[1, d]	Maslahat ýa-da bejergi almak üçin ýüz tutmalar	
Hemmesi	50,3	1,2	0,0	0,0	51,4	48,6	70
Jynsy							
Erkek	(56,4)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(56,4)	(43,6)	42
Aýal	(40,8)	(3,0)	(0,0)	(0,0)	(43,8)	(56,2)	28
Ilatly ýerler							
Şäher	(41,2)	(3,1)	(0,0)	(0,0)	(44,3)	(55,7)	26
Oba	(55,7)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(55,7)	(44,3)	44

[1] MICS 3.10 görkezijisi - Diareýa bilen baglanyşykly lukmanyň kömegi üçin ýüz tutulmalar

[a] Maýdalawjylaryň sanynyň köp däldigi sebäpli esasy häsiýetnamalar "Sebit", "Ýaşy", "Ejesiniň bilimi", "Hal-ýagdaýyň indeksiniň kwintili" we "Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň dili"görkezilmedi.

[b] Döwlet dermanhanalaryny goşmak bilen, döwlet lukmançylyk edaralary we lukmanlar.

[c] Döwlet (hereket edýän/göçme klinika) we hususy (hereket edýän/göçme klinika) lukmançylyk edralaryny öz içine alýar.

[d] Ähli döwlet we hususy lukmançylyk edaralaryny hem-de hususy lukmançylyk kömegini berijileri öz içine almak bilen, ýöne döwlet we hususy dermanhanalary hasaba almazdan.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

CH.4 tablisada gözegçiligiň öňündäki iki hepdäniň dowamynda diareýa bolan, saglygy goraýyş maslahatyna ýa-da keseli bejertmek üçin ýüz tutan çagalaryň göterim paýy, bu maslahatyň ýa-da bejerginiň çeşmesi görkezilýär. Saglygy goraýyş edarasy ýa-da saglygy goraýyş hyzmatyny ediji bilen gatnaşyk hadysalaryň takmynan ýarsynda (51 göterim) – esasan döwlet sektorynda (50 göterim) boldy.

CH.5 tablisa. Diareýa wagtynda iýmitlendirmek

Soňky iki hepdäniň dowamynda diareýasy bolan, diareýa wagtynda içen suwuklygynyň we ikabul eden iýmitiniň göwrümine bölünen görnüşde 0-59 aýlyk çagalaryň göterimdäki bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

	Diareýa wagtynda suwuklyklary kabul etmek: Içmek üçin suwuklyk berlen çagalar:						Diareýa wagtynda iýmit kabul etmek: Iýmit berlen çagalar:						Soňky iki hepdäniň dowamynda diareýa bilen kesellän 0-59 aýlyk çagalaryň sany
	has az	birneme az	takmynan şonça	köpräk	içmäge hiç zat berilmedi	Hemmesi	has az	birneme az	takmynan şonça	köpräk	iýmäge hiç zat berilmedi	Hemmesi	
Hemmesi	10,1	24,3	36,5	26,5	2,6	100,0	13,2	47,0	35,7	1,2	2,9	100,0	70
Jynsy													
Erkek	(10,4)	(22,3)	(37,5)	(28,6)	(1,2)	100,0	(15,2)	(37,1)	(44,9)	(0,0)	(2,8)	100,0	42
Aýal	(9,6)	(27,4)	(34,9)	(23,2)	(4,8)	100,0	(10,0)	(62,2)	(21,7)	(3,0)	(3,1)	100,0	28
Ilatly ýerler													
Şäher	(18,2)	(12,7)	(40,2)	(21,9)	(7,0)	100,0	(14,4)	(54,2)	(26,4)	(3,1)	(1,9)	100,0	26
Oba	(5,2)	(31,3)	(34,3)	(29,2)	(0,0)	100,0	(12,5)	(42,8)	(41,3)	(0,0)	(3,5)	100,0	44

[a] Maýdalawjylaryň sanynyň köp däldigi sebäpli esasy häsiýetnamalar “Sebit”, “Ýaşy”, “Ejesiniň bilimi”, “Hal-ýagdaýyň indeksiniň kwintili” we “Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň dili”görkezilmedi.
( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

CH.5 tablisada diareýa wagtynda suwuklyk içirmegiň we iýmitlendirmegiň tejribesi barada statistik maglumatlar berilýär. Diareýa bolan bäş ýaşa çenli çagalaryň 27 göterimine adatdakydan köp suwuklyk berildi, 71 göterimine şol möçber ýa-da suwuklyk az möçberde berildi. Takmynan 84 göterimine biraz az, şonça ýa-da azrak iýmit berildi (iýmit saklandy), emma 16 göterimine has az ýa-da hiç zat berilmedi diýen ýaly.

CH.6 tablisa. Peroral regidratasiýa erginini we sink kabul etmek

Soňky iki hepdäniň dowamynda diareýasy bolan we peroral regidratasiýa erginini (PRE) we sink[a] kabul eden 0-59 aýlyk çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Aşakdakylary alan diareýaly çagalar:					Soňky iki hepdäniň dowamynda diareýa bilen kesellän 0-59 aýlyk çagalaryň sany
		sink				
	peroral regidratasiýa ergini (PRE)	Tabletka	Şire	Islendik görnüşdäki sink	PRE we sink[1]	
Hemmesi	47,1	3,9	9,5	10,9	6,6	70
Jynsy						
Erkek	(45,8)	(4,3)	(7,1)	(8,6)	(5,7)	42
Aýal	(49,0)	(3,2)	(13,1)	(14,4)	(7,9)	28
Ilatly ýerler						
Şäher	(68,6)	(5,7)	(6,0)	(9,8)	(8,0)	26
Oba	(34,2)	(2,8)	(11,5)	(11,5)	(5,7)	44

[1] MICS 3.11 görkezijisi - Diareýany peroral regidratasiýa duzy (PRD) we sink bilen bejermek

[a] Maýdalawjylaryň sanynyň köp däldigi sebäpli esasy häsiýetnamalar “Sebit”, “Ýaşy”, “Ejesiniň bilimi”, “Hal-ýagdaýyň indeksiniň kwintili” we “Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň dili”görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

CH.6 tablisada diareýa bolanda PRE ýa-da maslahat berlen öýde taýýarlanylýan suwuklyk, sink berlen çagalaryň göterim paýy görkezilýär. Sebäbi çaga suwuklygyň birnäçe görnüşini berip bilýärler, bu göterim paýlaryň jemi hökman 100 göterim bolmaýar. 47 göterime golaýy PRE bukjasyndan suwuklyk aldylar. Ondan başga-da, 11 göterimi şol ýa-da başga görnüşde sink aldylar. Diareýa bolan çagalaryň diňe 7 göterimi peroral regdiratasiýa üçin ergin we sink aldylar.

CH.7 tablisa. Iýmitlendirmegi dowam etdirmek bilen peroral regidratasiýa terapiýasy we terapiýanyň beýleki görnüşleri

Soňky iki hepdäniň dowamynda diareýasy bolup,peroral regiidratasiýa terapiýasyny (PRT) alan we şunda iýmitlendirmegi dowam etdirilen hem-de terapiýanyň[a] beýleki görnüşlerini alan diareýaly 0-59 aýlyk çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Aşakdakylary kabul eden çagalar:														
				terapiýanyň beýleki görnüşleri:											
				tabletka ýa-da şire				sanjymlar							
	Sink	PRE ýa-da suwuklyklaryň gowrüminiň artdyrylmagy	PRT we iýmit kabul etmegi dowam etdirmek[1, b]	Antibiotik	Antiperistaltik	Beýlekiler	Näbelli serişdeler	Antibiotik	Antibiotik däl	Näbelli serişdeler	wenanyň içine goýberilýän serişdeler	öý serişdeleri, ot-çöpler bilen bejermek	beýlekiler	Hiç hili terapiýa we hiç hili derman almadyk çagalar	Soňky iki hepdäniň dowamynda diareýa bilen kesellän 0-59 aýlyk çagalaryň sany
Hemmesi	10,9	66,7	39,4	36,2	6,5	15,6	9,0	7,0	0,0	3,0	7,7	0,6	6,4	1,9	70
Jynsy															
Erkek	(8,6)	(70,6)	(38,0)	(40,2)	(1,9)	(11,9)	(13,7)	(9,0)	(0,0)	(4,9)	(8,6)	(0,0)	(7,5)	(3,2)	42
Aýal	(14,4)	(60,8)	(41,6)	(30,0)	(13,5)	(21,2)	(1,7)	(4,0)	(0,0)	(0,0)	(6,2)	(1,6)	(4,6)	(0,0)	28
Ilatly ýerler															
Şäher	(9,8)	(77,5)	(54,0)	(23,6)	(14,6)	(16,1)	(1,8)	(11,0)	(0,0)	(0,0)	(2,3)	(1,7)	(7,5)	(0,0)	26
Oba	(11,5)	(60,3)	(30,6)	(43,7)	(1,6)	(15,3)	(13,2)	(4,6)	(0,0)	(4,7)	(10,9)	(0,0)	(5,7)	(3,1)	44

[1] **Görkeziji bu gözegçilik üçin mahsus däl 3.S1 - Şu barlaga häsiýetli bolan görkeziji - Diareýa wagtynda iýmitlendirmegi dowam etdirmek bilen Peroral regidratasiýa terapiýasy (PRT)**

[a] Maýdalawjylaryň sanynyň köp däldigi sebäpli esasy häsiýetnamalar “Sebit”, “Ýaşy”, “Ejesiniň bilimi”, “Hal-ýagdaýyň indeksiniň kwintili” we “Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň dili”görkezilmedi.

[b] Muny MICS 3.12 görkezijisi bilen deňeşdirip bolýar “şu bsrlaga häsiýetli bolan görkeziji - Peroral regidratasiýa terapiýasy (PRT) diareýa döwründe iýmitlendirmegi dowam etdirmek bilen”, Türkmenistanda taýýarlanan teklip edilýän suwuklyklary hasap etmezden, esasy çemeleşmeleriň bir bölegi hökmünde girizilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

CH.7 tablisada soňky iki hepdede diareýa bilen kesellän we iýmitlenmegi dowam etdirmek bilen peroral regidratasion terapiýa alan 0-59 aýlyk çagalaryň göterim paýy we diareýa bilen kesellän we bejergileriň beýleki görnüşlerini alan çagalaryň göterim paýy görkezilýär. Diareýa bilen kesellän çagalaryň 67 göterimi PRE we suwuklygyň artdyrylan möçberini aldylar. CH.5 tablisadan we CH.6 tablisadan peroral regidratasion terapiýa barada maglumat birleşdirilende çagalaryň 39 göteriminiň PRE alandygy we maslahat berlişi ýaly iýmitlenmeklerini dowam etdirendigi görünýär. CH.7 tablisada gözegçiligiň öňündäki iki hepdäniň dowamynda diareýa bolan, bejerginiň dürli görnüşleri edilen çagalaryň göterim paýy görkezilýär; olaryň takmynan 2 göterimi derman içmediler we bejergi almadylar.

CH.8 tablisa. PRE-niň we sinkiň çeşmesi

PRE-niň we sinkiň çeşmesine bölünen görnüşde, soňky iki hepdäniň dowamynda diareýasy bolup, PRE berlen 0-59 aýlyk çagalaryň göterimdäki paýy we sink[a] berlen çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Diareýanyň bejergisi hökmünde aşakdakylar berlen çagalaryň göterimdäki paýy:		Soňky iki hepdäniň dowamynda diareýa bilen kesellän 0-59 aýlyk çagalaryň sany	PRE-niň çeşmesi aşakdakylar bolan çagalaryň göterimdäki paýy:			Soňky iki hepdäniň dowamynda diareýa bilen kesellän 0-59 aýlyk çagalaryň sany	Sinkiň çeşmesi aşakdakylar bolan çagalaryň göterimdäki paýy:				Soňky iki hepdäniň dowamynda diareýa bilen kesellän 0-59 aýlyk çagalaryň sany
				lukmançylyk edaralary ýa-da lukmançylyk kömegini berijiler		lukmançylyk edaralary ýa-da lukmançylyk kömegini berijilera		lukmançylyk edaralary ýa-da lukmançylyk kömegini berijiler			lukmançylyk edaralary ýa-da lukmançylyk kömegini berijiler[a]	
	PRE	sink		Döwlet	Hususy			Döwlet	Hususy	başga çeşme		
Hemmesi	47,1	10,9	70	(93,5)	(6,5)	(100,0)	33	(*)	(*)	(*)	(*)	8
Jynsy												
Erkek	(45,8)	(8,6)	42	(*)	(*)	(*)	19	(*)	(*)	(*)	(*)	4
Aýal	(49,0)	(14,4)	28	(*)	(*)	(*)	14	(*)	(*)	(*)	(*)	4
Ilatly ýerler												
Şäher	(68,6)	(9,8)	26	(95,4)	(4,6)	(100,0)	18	(*)	(*)	(*)	(*)	3
Oba	(34,2)	(11,5)	44	(*)	(*)	(*)	15	(*)	(*)	(*)	(*)	5

[a] Maýdalawjylaryň sanynyň köp däldigi sebäpli esasy häsiýetnamalar “Sebit”, “Ýaşy”, “Ejesiniň bilimi”, “Hal-ýagdaýyň indeksiniň kwintili” we “Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň dili” görkezilmedi.

[b] Döwlet we hususy lukmançylyk edaralarynyň we lukmançylyk kömegini berijileriň ählisini öz içine alýar.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

CH.8 tablisada bejerginiň bu görnüşi esasan kömek eden çagalar üçin PRE we sinkiň çeşmesi barada maglumat berilýär. PRE-niň esasy çeşmesi döwlet sektory bolup durýar (94 göterim).

Ýiti respirator infeksiýa

ÝRI-niň alamatlary barada maglumatlar pnewmoniýa garşy – bäş ýaşa çenli çagalaryň ölümçiliginiň esasy sebäbine garşy göreş üçin Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS-iň dowamynda ýygnaldy. Kesel anyklanandan soň pnewmoniýa netijeli bejerilýär. Barlagçylaryň pnewmoniýanyň görkezijilerini ölçemeklige çemeleşmesiniň çäklidigini barlaglar görkezýär: gözegçiligiň dowamynda ýüze çykarylýan çak edilýän hadysalaryň köpüsi hakyky pnewmoniýa däl[34]. Bu çäklilik pnewmoniýa çak edilende kömek üçin ýüz tutmalaryň netijesine we düzümine täsir etmesede, ol öý hojalyklarynyň gözegçiliginiň dowamynda habar berlen pnewmoniýanyň antibiotikler bilen bejerilmeginiň derejesiniň takyklygyny çäklendirýär. MICS-iň görkezijileri 3.13 "Çagalarda ýiti respirator infeksiýanyň (ÝRI) alamatlary bilen baglylykda saglygy goraýyş kömegine ýüz tutmak" we 3.14 "ÝRI-niň alamatlary bolan çagalary antibiotikler bilen bejermek" ölçelmedik ýagdaýlaryň sanynyň azlygy sebäpli, şu hasabatda tablisada görkezilmedi.

---

[34] Campbell, H. etal. (Kempbell we beýlekiler) we beýlekiler. 2013. *Measuring Coverage in MNCH: Challenges in Monitoring the Proportion of Young Children with Pneumonia Who Receive Antibiotic Treatment (Eneleriň, täze doglan çagalaryň we beýleki çagalaryň saglygy ýarawynda gurşalyp alnyşy ölçemek: pnewmoniýa bolan, antibiotikler bilen bejerilýän kiçi ýaşly çagalaryň paýyna gözegçilik etmegiň meseleleri).* PLoS Med 10(5): e1001421. doi:10.1371/journal.pmed.1001421

CH.9 tablisa. Pnewmoniýanyň iki sany howply alamaty barada habardarlyk

5 ýaşa çenli çagalarda ýüze çykan alamatlary boýunça bölünen görnüşde haýal etmän lukmançylyk edaralaryna ýüz tutjak 5 ýaşa çenli çagalaryň ejesi bolan 15-49 ýaşdaky aýallaryň ýa-da şeýle çagalara esasy gözegçilik edýän adamlaryň göterimdäki paýy hem-de ýygydan kyn dem almaklygyň haýal etmän kömek sorap lukmançylyk edaralaryna ýüz tutmak üçin görkeziji bolup durýandygyny bilýän ejeleriň göterimdäki paýy , Türkmenistan, 2015-2016

	0-59 aýlyk çagany haýal etmän lukmançylyk edaralaryna äkitmeli diýip hasaplaýan ejäniň/esasy gözegçilik edýän adamyň göterimdäki paýy, eger:									
	ol suwuklyk içip bilmeýär ýa-da dem alyp bilmeýär	onuň ysgyny gaçýar	onuň gyzygyny ýokarlanýar	onuň dem almasy ýygylaşýar	onuň dem almasy kynlaşýar	onuň täretinde gan görünýär	onuň täretinde gan görünýär	onda başga alamatlar hem bary	Çaganyň ejesiniň/esasy gözegçilik edýän adamyň pnewmoniýanyň iki sany howply alamatlarynyň iň bolmanda birini bilýänleriň sany (ýygydan ýa-da kyn dem almak)	15-49 ýaşdaky 5 ýaşa çenli çagalaryň ejesiniň/esasy gözegçilik edýän aýallaryň sany
Hemmesi	15,3	46,3	80,1	29,0	23,6	8,1	1,8	9,7	46,7	2580
Sebitler										
Aşgabat şäheri	17,2	53,9	88,6	20,5	17,9	3,3	4,0	21,5	34,7	280
Ahal welaýaty	30,2	48,6	75,5	34,9	23,1	8,1	4,6	17,0	49,4	375
Balkan welaýaty	8,9	32,1	94,0	39,5	19,3	2,3	1,0	0,3	48,0	150
Daşoguz welaýaty	1,3	33,5	82,6	41,8	24,1	3,3	0,0	0,2	56,6	620
Lebap welaýaty	17,1	54,4	82,7	19,5	28,6	23,1	2,9	22,2	44,3	543
Mary welaýaty	19,4	50,8	70,6	22,2	22,8	3,2	0,2	0,7	42,5	611
Ilatly ýerler										
Şäher	15,1	46,2	85,2	28,9	24,0	8,6	2,4	11,8	46,0	947
Oba	15,4	46,4	77,1	29,0	23,4	7,8	1,5	8,5	47,2	1634
Bilimi[a]										
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	3
Orta	15,1	45,7	79,0	29,5	23,5	7,6	2,0	9,0	47,1	2183
Başlangyç hünär	16,6	47,3	85,9	25,2	29,4	12,0	0,0	13,5	48,1	186
Orta hünär	22,0	50,2	86,9	28,8	20,2	11,6	1,7	10,4	43,3	108
Ýokary	10,7	55,2	86,6	25,6	20,4	8,3	1,3	17,2	41,4	99
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller										
Iň garyp	8,9	42,4	77,1	33,2	21,2	7,8	0,4	4,6	48,8	536
Ikinji	15,8	44,0	75,2	25,9	27,8	7,0	1,2	10,2	48,4	536
Üçünji	21,0	49,1	77,7	27,2	21,4	9,5	2,8	10,0	43,5	541
Dördünji	15,1	47,0	83,5	30,3	26,2	7,5	2,7	11,5	49,8	507
Iň baý	15,5	49,6	88,2	28,5	21,4	8,7	2,2	12,9	42,7	460
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili										
Türkmen	16,5	47,5	79,5	28,0	23,7	8,6	2,1	10,5	46,2	2251
Özbek	4,4	34,7	84,1	38,7	25,6	3,0	0,0	0,5	53,6	222
Rus	14,0	48,8	92,3	26,4	20,9	7,6	1,3	20,5	43,4	66
Beýleki	(10,8)	(39,7)	(73,1)	(34,1)	(14,4)	(5,7)	(0,0)	(1,9)	(44,3)	42

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Ejesiniň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Eneleriň howply alamaty bilmegi saglygy goraýyş kömegine ýüz tutmalarynyň möhüm determinanty bolup durýar. MICS-iň dowamynda enelerden ýa-da çaga seredýän adamlardan bäş ýaşa çenli çagany kömek üçin saglygy goraýyş edarasyna haýal etmän eltmäge iteren alamatlar barada habar bermekleri haýyş edildi. Pnewmoniýanyň howply alamatlary barada habardarlyk bilen baglanyşykly meseleler CH.9 tablisada berilýär. Ejeleriň 47 göterimi azyndan pnewmoniýanyň howply iki alamaty barada bilýärler: ýygy-ýygydan we kynlyk bilen dem almak. Çaganyň saglygy goraýyş edaralaryna eltilmeginiň has köp kesgitlenilýän alamaty – bu gyzgynyň galmagydyr (80 göterim). Eneleriň 29 göterimi üçin ýygy-ýygydan dem almak, eneleriň 24 göterimi üçin bolsa – çaganyň dem almasynyň kynlaşmagy haýal etmän saglygy goraýyş edarasyna ýüz tutmaklaryna sebäp boldy. Esasy häsiýetnamalaryň arasynda has uly tapawut sebitler boýunça ýüze çykaryldy. Welaýatlar bilen deňeşdirilende Aşgabat şäherinde ejeler/çaga seredýän adamlar pnewmoniýanyň iki howply alamatyny bilmäge az ýykgyn edýärler (35 göterim).

Gyzgynyň galmagy

CH.10 tablisada geçen iki hepdede gyzgyn ýokary galan wagty kömek üçin ýüz tutanlar barada maglumat berilýär.

CH.10 tablisada görkeilişi ýaly, gyzgyny galan çagalaryň 59 göterimi babatda saglygy goraýyş edarasyna we ýokary derejeli saglygy goraýyş kömegini edijä ýüz tutulypdyr; bu hyzmatlary döwlet sektory ýerine ýetiripdir. Öý hojalygynyň hal-ýagdaýynyň ýokarlanmagy bilen görkeziji ýokarlanýar: iň garyp kwintilde çagalaryň 42 göterimi üçin, iň baý kwintilde çagalaryň 71 göterimi üçin (görkezijiler ölçelmedik görkezijileriň uly bolmadyk möçberine esaslanýar we olary ägälik bilen düşündirmeli). Hadysalaryň 40 göteriminde maslahata ýa-da kömege ýüz tutulmady.

CH.10 tablisa. Gyzgynyň ýokary galmagy bilen baglanyşykly kömek sorap ýüz tutulmagy

Soňky iki hepdäniň dowamynda gyzgyny ýokary galan, şunuň bilen baglylykda maslahat ýa-da bejergi almak üçin ýüz tutulan, maslahatyň ýa-da bejerginiň çeşmesine bölünen görnüşde 0-59 aýlyk çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Aşakdakylara degişlilikde çagalaryň göterimdäki paýy:						
	aşakda görkezilenlere maslahat ýa-da bejergi almak zerurlygy bilen ýüz tutulmagy:						
	Lukmançylyk edaralary ýa-da lukmançylyk hyzmatlary bilen üpjün edijiler						
	Döwlet	Hususy	Hereket edýän/göçme klinika[a]	başga çeşme	lukmançylyk edaralary ýa-da lukmançylyk hyzmatlary bilen üpjün edijiler[1, b]	Maslahat ýa-da bejergi almak zerurlygy bilen ýüz tutulmagy	Soňky iki hepdäniň dowamynda gyzgyny ýokary galan çagalaryň sany
Hemmesi	59,3	0,5	0,0	1,0	59,3	40,1	209
Jynsy							
Erkek	61,1	0,0	0,0	0,6	61,1	38,9	114
Aýal	57,0	1,1	0,0	1,4	57,0	41,6	95
Sebitler							
Aşgabat şäheri	(40,0)	(3,5)	(0,0)	(0,0)	(40,0)	(60,0)	30
Ahal welaýaty	62,8	0,0	0,0	1,0	62,8	37,2	64
Balkan welaýaty	88,0	0,0	0,0	0,0	88,0	12,0	20
Daşoguz welaýaty	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	32
Lebap welaýaty	(57,3)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(57,3)	(42,7)	45
Mary welaýaty	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	19
Ilatly ýerler							
Şäher	61,8	1,2	0,0	0,8	61,8	38,2	85
Oba	57,5	0,0	0,0	1,1	57,5	41,4	125
Ýaşy							
0-11 aýlyk	(45,5)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(45,5)	(54,5)	40
12-23 aýlyk	71,5	0,0	0,0	1,1	71,5	28,5	56
24-35 aýlyk	60,4	2,3	0,0	3,0	60,4	36,6	45
36-47 aýlyk	(44,7)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(44,7)	(55,3)	32
48-59 aýlyk	(66,8)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(66,8)	(33,2)	37
Ejesiniň bilimi[a]							
Orta	58,0	0,6	0,0	1,1	58,0	41,3	177
Başlangyç hünär	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	16
Orta hünär	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	9
Ýokary	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	8
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller							
Iň garyp	(41,9)	(0,0)	(0,0)	(3,5)	(41,9)	(54,7)	39
Ikinji	(56,3)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(56,3)	(43,7)	34
Üçünji	60,3	0,0	0,0	0,0	60,3	39,7	45
Dördünji	63,8	2,3	0,0	0,0	63,8	36,2	46
Iň baý	70,7	0,0	0,0	1,4	70,7	29,3	46
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili							
Türkmen	61,5	0,6	0,0	0,3	61,5	38,5	187
Özbek	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	13
Rus	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	6
Beýleki	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	3

[1] **MICS 3.20 görkezijisi - Gyzgynyň ýokary galmagy bilen baglanyşykly kömek sorap ýüz tutulmagy**

[a] Döwlet (hereket edýän/göçme klinika) we hususy lukmançylyk edaralaryny öz içine alýar.

[b] Döwlet we hususy lukmançylyk edaralarynyň we lukmançylyk hyzmatlary bilen üpjün edijileriň ählisini, şeýle hem dükanlary öz içine alýar.

( ) Görkezijiler 25–49 ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Ejelerden çaga gyzgynyň ýokarlanmagyndan berlen dermanlaryň ählisiniň adyny aýtmaklary haýyş edildi: öýde berlen dermanlar, saglygy goraýyş edarasynda berlen, ýazylyp berlen dermanlaryň ady (CH.11 tablisa). Soňky iki hepdede gyzgyny galan çagalaryň köpüsine (71 göterimine) parasetamol ýa-da panadol berildi, 38 göterimine ibuprofen ýa-da ibufen we 34 göterimine gerdejikler ýa-da şerbet görnüşinde

antibiotikler berildi. Inýeksiýa görnüşinde antibiotikler we beýleki derman serişdeleri az ýaýrandyr (degişlilikde, 13 we 12 göterim).

CH.11 tablisa. Çagalaryň gyzgynynyň ýokary galmagyny bejermek

Soňky iki hepdäniň dowamynda gyzgyny ýokary galan, keseliň garşysyna alan derman serişdeleriniň görnüşleri boýunça 0-59 aýlyk çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Soňky iki hepdäniň dowamynda gyzgyny ýokary galan we aşakdakylary alan çagalar:						Soňky iki hepdäniň dowamynda gyzgyny ýokary galan çagalaryň sany
	beýleki derman serişdelerini:						
	Tabletka ýa-da şire görnüşli antibiotikller	Antibiotigi sançmak	Parasetamol/ panadol	Ibuprofen/ Ibufen	Beýleki	Boş galdyrmak/ BM	
Hemmesi	34,0	12,6	70,6	38,0	11,7	0,0	209
Jynsy							
Erkek	37,5	13,0	79,4	35,7	11,0	0,0	114
Aýal	29,8	12,1	60,2	40,7	12,5	0,0	95
Sebitler							
Aşgabat şäheri	(39,5)	(11,8)	(35,5)	(31,7)	(27,4)	(0,0)	30
Ahal welaýaty	20,4	11,2	87,6	61,1	16,7	0,0	64
Balkan welaýaty	30,2	6,5	75,3	14,4	4,0	0,0	20
Daşoguz welaýaty	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	32
Lebap welaýaty	(49,2)	(10,4)	(78,3)	(18,2)	(10,2)	(0,0)	45
Mary welaýaty	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	19
Ilatly ýerler							
Şäher	34,3	19,1	61,8	32,5	15,0	0,0	85
Oba	33,8	8,2	76,6	41,6	9,4	0,0	125
Ýaşy							
0-11 aýlyk	(28,0)	(9,0)	(75,7)	(28,7)	(3,0)	(0,0)	40
12-23 aýlyk	35,4	11,4	61,9	39,7	18,1	0,0	56
24-35 aýlyk	34,2	26,6	80,6	36,9	13,8	0,0	45
36-47 aýlyk	(31,3)	(7,4)	(69,7)	(37,2)	(9,0)	(0,0)	32
48-59 aýlyk	(40,4)	(6,0)	(67,1)	(47,1)	(10,9)	(0,0)	37
Ejesiniň bilimi							
Orta	34,9	9,7	73,7	38,5	11,3	0,0	177
Başlangyç hünär	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	16
Orta hünär	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	9
Ýokary	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	8
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller							
Iň garyp	(35,2)	(2,6)	(70,6)	(30,1)	(2,6)	(0,0)	39
Ikinji	(40,0)	(17,4)	(77,7)	(38,2)	(3,6)	(0,0)	34
Üçünji	29,1	9,9	73,9	50,0	15,5	0,0	45
Dördünji	35,8	13,7	71,5	37,4	13,7	0,0	46
Iň baý	31,5	19,0	61,3	33,2	19,5	0,0	46
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili							
Türkmen	34,6	13,0	74,2	37,2	12,0	0,0	187
Özbek	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	13
Rus	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	6
Beýleki	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	3

( ) Görkezijiler 25–49 ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.
(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Ýangyjyň gaty görnüşlerinden peýdalanmak

Dünýäde 3 milliarddan gowrak adam esasy energiýa çeşmesi hökmünde, iýmit taýýarlamak we öýi ýylatmak üçin ýangyjyň gaty görnüşlerinden peýdalanýarlar. Ýangyjyň gaty görnüşlerine agaç, agaç kömri, gallanyň galyndylary we beýleki oba hojalyk galyndylary, tezek, agaç şahalar, sypal we daş kömür ýaly biomassadan ýangyç degişli. Ýangyjyň gaty görnüşiniň kömegi bilen iýmit taýýarlamak we öýi ýylatmak jaýlaryň içinde düzüminde saglyk üçin zyýanly bolan hapalaýjy maddalaryň çylşyrymly birleşmesini saklaýan tüssäniň uly möçberiniň emele gelmegine getirýär. Ýangyjyň gaty görnüşinden peýdalanmak bilen baglanyşykly esasy mesele – olar doly ýanmaýan önümlerdir, bu tutujy gaz, poliaromatik uglewodorodlar, kükürdiň dioksidi (SO_2) ýaly zäherli maddalaryň emele gelmegine getirýär. Ýangyjyň gaty görnüşlerinden peýdalanylmagy ýiti respirator keselleriniň, pnewmoniýanyň, öýkeniň ötüşen obstruktiw keseliniň, howply täze döremeler we ahmal inçekeseliň, kataraktanyň we demgysmanyň, göwreli wagty tüssäniň täsirine duçar bolan aýallaryň çagalarynyň doglanda agram ýetmezçiliginiň töwekgelçiligini artdyrýar. Ýangyjyň gaty görnüşlerinden peýdalanylmagynyň derejesine gözegçilik etmek üçin CH.12 tablisada görkezilýän iýmit taýýarlamak üçin energiýanyň esasy çeşmesi hökmünde ýangyjyň gaty görnüşlerinden peýdalanýan ilatyň paýy esasy görkeziji bolup durýar.

Türkmenistanda iýmit taýýarlamak üçin ýangyjyň gaty görnüşlerinden peýdalanylmaýar. Öý hojalyklarynyň aglaba köpüsi (98 göterim) iýmit taýýarlamak üçin tebigy (ulgamlaýyn) gazdan giňden peýdalanýarlar. Öý hojalyklarynyň ulybolmadyk göterim paýy iýmit taýýarlamak üçin ýangyjyň beýleki görnüşlerinden peýdalanýarlar. Gazyň we elektrik togunyň (adam başyna bellenilen kada boýunça) Türkmenistanyň raýatlaryna 1993-nji ýylyň başyndan bäri mugt berilýändigini we ilata ýokary elýeterliligi üpjün edýändigini bellemek gerek.

CH.12 tablisa. Ýangyjyň gaty görnüşlerinden peýdalanmak

Nahar taýýarlamak üçin esasy ulanýan ýangyçlarynyň görnüşleri boýunça öý hojalyklarynyň ilatynyň göterimdäki bölünişi we nahar taýýarlamak üçin ýangyjyň çaty görnüşlerini ulanýan öý hojalyklarynyň ilatynyň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Esasan, aşakdakylary ulanýan öý hojalyklarynyň agzalarynyň göterimdäki paýy:									Nahar taýýarlamak üçin ýangyjyň gaty görnüşleri[1]	Öý hojalygynyň agzalarynyň sany
					Ýangyjyň gaty görnüşleri						
	Elektrik togy	Suwaldylan nebit gazy (SNG)	Tebigy gaz	Kerosin	Kömür/boz kömür	Odun	Ýangyjyň beýleki görnüşleri	Öý hojalygynda nahar taýýarlanmaýar	Hemmesi		
Hemmesi	1,7	0,3	98,0	0,0	-	-	-	-	100,0	0,0	29871
Sebitler											
Aşgabat şäheri	10,4	0,0	89,5	0,1	-	-	-	-	100,0	0,0	3613
Ahal welaýaty	0,4	0,2	99,5	0,0	-	-	-	-	100,0	0,0	3967
Balkan welaýaty	0,4	0,0	99,6	0,0	-	-	-	-	100,0	0,0	2013
Daşoguz welaýaty	0,6	0,4	99,0	0,0	-	-	-	-	100,0	0,0	7058
Lebap welaýaty	0,6	0,2	99,3	0,0	-	-	-	-	100,0	0,0	5799
Mary welaýaty	0,6	0,5	98,9	0,0	-	-	-	-	100,0	0,0	7421
Ilatly ýerler											
Şäher	3,8	0,0	96,1	0,0	-	-	-	-	100,0	0,0	11666
Oba	0,4	0,4	99,2	0,0	-	-	-	-	100,0	0,0	18206
Öý hojalygynyň baştutanynyň bilimi[a]											
Başlangyç	0,0	7,5	92,5	0,0	-	-	-	-	100,0	0,0	159
Orta	0,8	0,3	98,9	0,0	-	-	-	-	100,0	0,0	18917
Başlangyç hünär	1,1	0,0	98,9	0,0	-	-	-	-	100,0	0,0	2187
Orta hünär	2,2	0,1	97,7	0,0	-	-	-	-	100,0	0,0	4314
Ýokary	5,6	0,3	94,2	0,0	-	-	-	-	100,0	0,0	4277
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller											
Iň garyp	0,8	0,8	98,4	0,0	-	-	-	-	100,0	0,0	5971
Ikinji	0,4	0,6	99,1	0,0	-	-	-	-	100,0	0,0	5979
Üçünji	0,1	0,0	99,9	0,0	-	-	-	-	100,0	0,0	5973
Dördünji	0,2	0,1	99,7	0,0	-	-	-	-	100,0	0,0	5978
Iň baý	7,1	0,0	92,8	0,1	-	-	-	-	100,0	0,0	5970
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili											
Türkmen	1,8	0,3	97,9	0,0	-	-	-	-	100,0	0,0	25457
Özbek	0,1	0,2	99,6	0,0	-	-	-	-	100,0	0,0	2714
Rus	3,8	0,0	96,2	0,0	-	-	-	-	100,0	0,0	1204
Beýleki	0,9	0,0	99,1	0,0	-	-	-	-	100,0	0,0	497

[1] **MICS 3.15 görkezijisi - Nahar taýýarlamak üçin ýangyjyň gaty görnüşlerinden peýdalanmak**

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Ejesiniň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

"–" 0 bu öýjükdäki ýa-da maýdalawjydaky ölçelmedik ýagdaýlary aňladýar.

VII. Suw üpjünçiligi we arassaçylyk

Agyz suwunyň howpsuzlygy gowy saglygyň esasy şertidir. Howpsuz däl agyz suwunyň ulanylmagy trahoma, mergi, garahassa we şistosomoz ýaly kesellere sebäp bolup biler. Agyz suwy adamyň saglygyna zyýanly täsir edýän himiki, fiziki, radioaktiw maddalary düzüminde saklap biler. Bulardan başga-da, agyz suwunyň elýeterliligi, aýratyn-da oba ýerlerinde, aýallar we çagalar üçin aýratyn möhüm ýagdaý bolup durýar, suw bilen üpjünçilige köplenç şolar jogap berýärler we munuň üçin köplenç uly aralyklary geçmeli bolýarlar.[35]

Adam nejasatlarynyň talabalaýyk ýok edilmezligi we talabalaýyk däl şahsy gigiýena birnäçe keseller, şol sanda diareýa we poliomielit bilen baglanyşykly we ösüşde yza galmaklygyň möhüm determinanty bolup durýar. Arassaçylygyň gowulandyrylmagy diareýany üçden bir esse[36] azaltmaga, köp ýurtlarda millionlarça çaganyň saglygy üçin beýleki bozulmalaryň amatsyz netijelerini düýpli kemeltmäge ukyply.

MÖM (7, C) 1990–2015-nji ýyllar aralygyndaky döwürde howpsuz agyz suwy we esasy arassaçylyk-tehniki amatlyklar hemişe elýeterli bolmadyk ilatyň paýyny iki esse kemeltmekden ybarat.

Suw we arassaçylyk barada has jikme-jik maglumat almak üçin we käbir maglumat resminamalarynyň elýeterliligi üçin data.unicef.org[37]websaýta ýa-da BSGG/UNICEF-iň suw üpjünçiligi we arassaçylyk ulgamynda monitoringi boýunça bilelikdäki maksatnamanyň websaýtyna giriň[38].

Gowulandyrylan suw çeşmesinden peýdalanmak

Ilatyň agyz suwunyň esasy çeşmeleri boýunça paýlanyşy WS.1 tablisada görkezilýär. Agyz suwunyň gowulandyrylan çeşmelerinden peýdalanýan ilat – bu suw üpjünçiliginiň aşakdaky görnüşleriniň birinden peýdalanýan öý hojalygynda ýaşaýan adamlardyr: suw geçiriji (ýaşaýyş jaýyna, howla ýa-da mellek ýerine, goňşulara geçirilen, jemgyýetçilik peýdalanylyşy üçin suw ýygnaýan kran/kolonka, turba görnüşli guýy/skwažina, goragly guýy, goragly çeşme, ýagyş suwy. Çüýşelerdäki suw, eger öý hojalygy suwuň gowulandyrylan çeşmelerinden diňe eliňi ýuwmak we iýmit taýýarlamak ýaly başga maksatlar üçin peýdalanýan bolsa, suwuň gowulandyrylan çeşmesi diýlip hasaplanylýar.

---

[35] BSGG/UNICEF. 2012. *Agyz suwy we arassaçylyk bilen üpjün etmek ulgamynda ösüş: 2012 ýylda täzelenen*.
[36] Cairncross, S. (Кэйрнкросс) 2010. *Water, sanitation and hygiene for the prevention of diarrhoea*.(*Suw, arassaçylyk we gigiýena diareýanyň öňüni almagyň ugrunda*.) Int. J. Epidemiology 39: i193-i205.
[37] http://data.unicef.org/water-sanitation/water.html
[38] http:// www.wssinfo.org

WS.1 tablisa. Kämilleşdirilen agyz suwy çeşmesini peýdalanmak

Esasy agyz suwy çeşmeleri boýunça bölünen görnüşde öý hojalyklarynyň ilatynyň göterimdäki bölünişi we kämilleşdirilen agyz suwy çeşmesini peýdalanýan öý hojalyklarynyň ilatynyň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Agyz suwunyň esasy çeşmesi															
	Kämilleşdirilen çeşmeler							Kämilleşdirilmedik çeşmeler								
	Suw geçirijiniň suwy															
	Suw ýaşaýyş jaýyna çekilen	Suw mellek ýerine ýa-da howla çekilen	Goňşulara çekiilen suw geçiriji	Turbaly guýy/skwažina	Germewli guýy	Germewli bulak	Çüýşelere gaplanan suw[a]	Germewsiz guýy	Germewsiz bulak	Awtosuw gap	Suw üçin gaby bolan suw daşaýjy maşyn	Ýerüsti suw	Çüýşelere gaplanan suw[a]	Hemmesi	Kämilleşdirilen agyzsuwy çeşmesini peýdalanýan ilatyň paýy[1]	Öý hojalyklarynyň agzalarynyň sany
Hemmesi	25,4	27,2	1,5	21,0	1,5	0,0	6,2	0,0	0,1	16,1	0,2	0,6	0,2	100,0	82,8	29871
Sebitler																
Aşgabat şäheri	53,8	6,8	0,1	0,0	0,0	0,0	39,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	3613
Ahal welaýaty	9,0	45,3	0,0	7,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	37,8	0,0	0,0	0,2	100,0	62,1	3967
Balkan welaýaty	54,5	12,4	0,0	0,5	0,0	0,0	6,6	0,0	0,0	26,0	0,0	0,0	0,0	100,0	74,0	2013
Daşoguz welaýaty	27,2	49,2	5,7	16,6	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	100,0	99,2	7058
Lebap welaýaty	24,3	19,2	0,2	41,5	6,6	0,2	3,5	0,1	0,4	1,8	0,5	1,8	0,0	100,0	95,4	5799
Mary welaýaty	11,5	16,9	0,4	32,0	0,4	0,0	1,2	0,0	0,0	35,6	0,3	1,2	0,6	100,0	62,4	7421
Ilatly ýerler																
Şäher	55,8	22,8	0,3	4,3	0,1	0,0	14,4	0,0	0,0	2,0	0,1	0,0	0,1	100,0	97,8	11666
Oba	5,9	30,0	2,2	31,7	2,5	0,1	0,9	0,0	0,1	25,2	0,2	1,0	0,2	100,0	73,2	18206
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň bilimi[b]																
Başlangyç	16,6	57,3	0,0	12,5	2,8	0,0	3,4	0,0	0,0	7,4	0,0	0,0	0,0	100,0	92,6	159
Orta	21,0	30,2	2,0	23,1	1,7	0,0	3,0	0,0	0,1	18,0	0,1	0,8	0,0	100,0	81,0	18917
Başlangyç hünär	33,6	26,3	1,3	16,8	1,0	0,0	5,4	0,0	0,0	13,2	0,9	1,0	0,5	100,0	84,3	2187
Orta hünär	34,1	23,9	1,0	17,4	0,5	0,0	9,9	0,0	0,0	12,3	0,1	0,2	0,5	100,0	86,8	4314
Ýokary	32,3	16,7	0,0	17,4	2,1	0,0	16,9	0,0	0,0	13,8	0,3	0,1	0,3	100,0	85,4	4277
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller																
Iň garyp	7,2	44,7	5,9	28,1	3,2	0,2	0,2	0,1	0,1	9,0	0,0	1,3	0,0	100,0	89,5	5971
Ikinji	6,9	25,5	1,1	38,3	2,8	0,0	0,7	0,0	0,3	22,6	0,2	1,3	0,1	100,0	75,4	5979
Üçünji	6,0	21,6	0,4	33,1	1,7	0,0	1,9	0,0	0,0	33,5	0,6	0,5	0,7	100,0	64,7	5973
Dördünji	42,6	35,1	0,0	5,3	0,0	0,0	1,3	0,0	0,0	15,6	0,0	0,0	0,0	100,0	84,4	5978
Iň baý	64,2	9,1	0,0	0,0	0,0	0,0	26,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	5970
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili																
Türkmen	22,4	27,0	1,5	22,6	1,7	0,0	5,6	0,0	0,0	18,4	0,1	0,4	0,2	100,0	80,9	25457
Özbek	34,2	42,6	2,5	13,9	0,5	0,3	0,4	0,0	0,7	2,8	0,7	1,3	0,0	100,0	94,5	2714
Rus	64,2	2,7	0,0	1,8	0,0	0,0	31,1	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	100,0	99,8	1204
Beýleki	33,8	13,1	0,0	23,8	0,0	0,0	6,3	0,0	0,0	12,3	0,0	10,7	0,0	100,0	77,0	497

[1] MICS 4.1 görkezijisi; MÖM 7.8 görkezijisi - Kämilleşdirilen agyz suwy çeşmesini peýdalanmak

[a] Esasy agyz suwy çeşmesi hökmünde çüýşelere gaplanan suwy peýdalanýan öý hojalyklaryna degişli kämilleşdirilen agyz suwy çeşmesini peýdalanýan hasaplamak mümkindigini kesgitlemek üçin nahar taýýarlamak we el ýuwmak ýaly beýleki maksatlar üçin peýdalanaýan çeşmesi ulanylýar.

[b] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Öý hojalygynyň baştutanynyň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

Ilatyň 83 göterimi agyz suwunyň gowulandyrylan çeşmelerinden peýdalanýarlar: onuň 98 göterimi şäher we 73 göterimi oba ýerlerinde. Ilatyň ýarsyndan gowragy (54 göterim) suw geçirijilerden, 21 göterimi turba şekilli guýulardan/skwažinadan we 16 göterimi awtosisternadan (gowulandyrylmadyk çeşme) peýdalanýarlar. Agyz suwunyň beýleki çeşmeleri az ýaýrandyr.

Ilat tarapyndan peýdalanylýan agyz suwunyň çeşmeleri sebitler boýunça örän tapawutlanýar (WS.1 tablisa). Iň gowy ýagdaý Aşgabat şäherinde, onda diňe gowulandyrylan suw çeşmesinden peýdalanylýar: suw geçiriji boýunça ýaşaýyş jaýyna, howla ýa-da mellek ýerine (61 göterim) berilýän we çüýşelere gaplanan suwdan (39 göterim) peýdalanýarlar. Amatly ýagdaý Ahal we Mary welaýatlarynda bellenilýär, ilatyň 38 we 36 göterimi awtosisternalardan agyz suwundan peýdalanýarlar. Balkan welaýatynda ilatyň 26 göterimi agyz suwuny awtosisternalardan alýarlar. Turba görnüşli guýy/skwažinadan peýdalanmak iki sebitde: Lebap (42 göterim) we Mary (32 göterim) welaýatlarynda ýaýrandyr. Esasy suw çeşmeleri WS.1 suratda görkezilýär.

Ilat tarapyndan suw geçiriji bilen berilýän suwdan peýdalanmaklygyň göteriminde uly tapawut ýaşaýan ýerine baglylykda ýüze çykaryldy (oba ýerlerinde 38 göterim we şäher ýerlerinde 79 göterim).

WS.1 surat. Öý hojalyklarynyň agzalarynyň agyz suwunyň çeşmesi boýunça göterimde paýlanyşy, Türkmenistan, 2015-2016

Öý hojalyklarynda suwy arassalamak barada maglumatlar WS.2 tablisada berilýär. Öý hojalyklaryndan suwy içmek üçin has howpsuz etmek üçin suwuň arassalanyşy barada soraşyldy. Agyz suwuny arassalamagyň talabalaýyk usuly diýip gaýnatmak, aşgar ýa-da hlor goşulmagyna, suw üçin filtrden peýdalanmaklyga, günde zyýansyzlandyrmaklyga aýdylýar. Tablisada öý hojalygynyň ähli agzalary boýunça bölünen görnüşde suwy arassalamagyň usullary, şeýle hem gowulandyrylmadyk

suw çeşmelerinden peýdalanýan, ýöne suwy arassalamagyň talabalaýyk usullaryndan peýdalanýan öý hojalyklarynda ýaşaýan ilatyň göterim paýy görkezilýär.

Gowulandyrylmadyk suw çeşmesinden peýdalanýan ilatyň 69 göterimine golaýy suwy arassalamagyň degişli usullaryndan peýdalandylar. Sebitler boýunça has uly tapawut ýüze çykaryldy. Lebap welaýatynda agyz suwuny arassalamagyň degişli usullaryndan peýdalanylmagy giňden ýaýrandyr (90 göterim), Ahal welaýatynda (52 göterim).

Suwy arassalamagyň iň ýaýran usuly suwy gaýnatmakdyr – ondan öý hojalykalrynyň ilatynyň 72 göterimi peýdalandyr, suwy durlamak ikinji orunda durýar (31 göterim). Suw üçin filtrden peýdalanmagyň görkezijisi az ýaýran (5 göterim), we sebitleriň arasynda esasan Balkan welaýatynyň öý hojalyklarynyň ilaty tarapyndan peýdalanylýar (24 göterim). Umuman, ilatyň takmynan 19 göterimi suwy arassalamagyň hiç bir usulyndan peýdalanmaýar. Beýleki sebitler bilen deňeşdirilende Aşgabat şäherinde köp derejede suwy arassalamak peýdalanylmaýar (41 göterim). Ähtimal, bu agyz suwunyň esasy çeşmesi hökmünde goşmaça arassalamak gerek bolmaýan gaplanan suwdan peýdalanmagyň göterim paýynyň ýokary bolmagy bilen düşündirilýär.

WS.2 tablisa. Öý hojalyklarynda suwy arassalamak

Öý hojalyklarynda peýdalanylýan agyz suwuny arassalamak usuly boýunça bölünen görnüşde öý hojalyklarynyň göterimdäki bölünişi we kämilleşdirilmedik agyz suwy çeşmesi bolan öý hojalyklarynda ýaşaýan hem-de degişli usulda suwy arassalap ulanýan ilatyň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Öý hojalyklarynda peýdalanylýan suwuň arassalanyş usuly											
	Arassalanmaýar	Gaýnatmak	Agardyjy ýa-da hlor goşmak	Matadan süzüp geçirmek	Suw üçin süzüjiden peýdalanmak	Günüň aşagynda ýokançsyzlandyrmak	Durlamak	Beýleki	Boş galdyrmak/ BM	Öý hojalygynyň agzalarynyň sany	Kämilleşdirilmedik agyz suwy çeşmesini peýdalanýan we suwy arassalamak üçin degişli usullary ulanýan öý hojalyklarynyň ilatynyň paýy[1]	Kämilleşdirilmedik agyz suwy çeşmesini peýdalanýan öý hojalyklarynyň agzalarynyň sany
Hemmesi	18,5	72,3	0,2	0,6	4,8	0,1	30,9	0,1	0,0	29871	69,2	5141
Sebitler												
Aşgabat şäheri	41,2	54,0	0,0	0,1	7,7	0,0	2,5	0,0	0,0	3613	-	-
Ahal welaýaty	31,1	54,8	0,0	0,1	0,5	0,0	39,1	0,6	0,0	3967	51,9	1506
Balkan welaýaty	1,0	67,0	0,5	5,7	23,8	0,0	55,1	0,2	0,0	2013	67,4	524
Daşoguz welaýaty	18,2	81,8	0,0	0,0	0,0	0,0	9,9	0,0	0,0	7058	(57,0)	54
Lebap welaýaty	12,3	77,8	0,0	0,0	4,6	0,1	47,5	0,0	0,0	5799	89,7	267
Mary welaýaty	10,8	78,6	0,6	0,6	5,4	0,2	40,6	0,0	0,0	7421	77,1	2792
Ilatly ýerler												
Şäher	23,2	67,3	0,1	0,9	9,5	0,0	22,6	0,2	0,0	11666	64,2	254
Oba	15,5	75,5	0,2	0,3	1,9	0,1	36,1	0,0	0,0	18206	69,4	4887
Esasy agyz suwy çeşmesi												
Kämilleşdirilen	18,1	73,0	0,1	0,5	5,1	0,1	29,6	0,1	0,0	24730	UB	UB
Kämilleşdirilmedik	20,6	69,0	0,3	0,8	3,5	0,1	36,9	0,1	0,0	5141	69,2	5141
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň bilimi[a]												
Başlangyç	25,5	67,9	0,0	1,5	7,0	0,0	26,6	0,0	0,0	159	(*)	12
Orta	18,1	73,2	0,1	0,6	3,2	0,1	31,7	0,1	0,0	18917	66,6	3593
Başlangyç hünär	14,3	77,9	0,8	0,5	5,3	0,3	36,0	0,0	0,0	2187	84,2	343
Orta hünär	20,5	70,2	0,0	0,7	5,4	0,0	26,7	0,1	0,0	4314	68,2	568
Ýokary	20,6	67,6	0,1	0,4	11,2	0,0	28,5	0,2	0,0	4277	75,9	626
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller												
Iň garyp	16,2	79,3	0,0	0,1	0,2	0,1	24,5	0,0	0,0	5971	68,7	626
Ikinji	14,2	76,3	0,7	0,4	0,2	0,3	43,4	0,0	0,0	5979	70,8	1473
Üçünji	19,0	68,9	0,1	0,6	3,1	0,0	42,0	0,1	0,0	5973	62,1	2109
Dördünji	14,8	77,2	0,0	0,9	5,4	0,0	28,4	0,2	0,0	5978	82,9	933
Iň baý	28,6	59,8	0,1	0,8	15,3	0,0	15,9	0,2	0,0	5970	-	-
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili												
Türkmen	18,4	71,8	0,2	0,5	4,8	0,0	32,9	0,1	0,0	25457	68,7	4875
Özbek	16,5	82,4	0,0	0,0	0,1	0,0	16,9	0,0	0,0	2714	85,1	149
Rus	28,9	61,5	0,0	1,6	14,4	0,1	15,4	0,0	0,0	1204	(*)	3
Beýleki	14,4	66,2	0,0	3,4	9,7	2,1	40,5	0,3	0,0	497	70,2	114

[1] **MICS 4.2 görkezijisi - Suwy arassalamak**

UB: ulanyp bolmaýar.

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

"–" 0 bu öýjükdäki ýa-da maýdalawjydaky ölçelmedik ýagdaýlary aňladýar.

WS.3 tablisada suwçeşmesine çenli ýola harçlanylýan wagt, WS.4 tablisada adatça suw almagy amala aşyrýan adamlar görkezilýär. WS.3 tablisada öý hojalygyny çäginde suwdan peýdalanýan öý hojalygynyň agzalary görkezilýär, beýleki tablisalardaky maglumatlaryň öýden agyz suwunyň çeşmesine çenli we yzy gaýdyşyn bir gezek gatnawa degişlidigine üns beriň. Bir günüň dowamynda suw üçin gatnamalaryň möçberi barada maglumat ýygnalmady.

WS.3 tablisada öý hojalyklarynyň takmynan 99 göteriminde agyz suwunyň çeşmesiniň öý hojalygynyň çäklerinde ýerleşýändigi görkezilýär. Öý hojalyklarynyň çäklerinde suwuň bolmagy köp peýdalanylýandygy, gowy maşgala gigiýenasy we saglyk üçin has amatly netijeler bilen baglanyşykly. Suw almaga gitmek we gelmek üçin 30 minut ýa-da ondan köp wagt gerek bolan ýagdaýlar babatda bu wagtyň artmagy bilen öý hojalyklarynyň agzalary barha az suw getirýärler diýlip bellenilýär, bu öý hojalyklarynyň agzalarynyň suwa bolan iň az binýatlaýyn islegleriniň kanagatlandyrylmagyna howp salyp biler[39]. Ähli öý hojalyklarynyň 1 göterimden azragynyň suw çeşmesine çenli ýetmek we suw getirmek üçin 30 minutdan gowrak wagty gidýär. Gowulandyrylan suw çeşmesinden peýdalanýan öý hojalyklarynyň 1 göterimden azragy bir gezek gitmek üçin 30 minut ýa-da ondan gowrak wagt sarp edýär. Suwuň gowulandyrylmadyk çeşmesinden peýdalanýan we çeşmä çenli ýola 30 minutdan az wagt sarp edýän öý hojalyklarynyň ilatynyň göterim paýy has uly derejede öý hojalygynyň maşgala başysynyň diline baglylykda tapawutlanýar: 1 göterimden az - öý hojalygynyň maşgala başysynyň dili türkmen, özbek ýa-da rus dili, 11 göterime çenli - bu üç topara degişli däl öý hojalygynyň agzalary üçin.

[39] Cairncross, S and Cliff, JL. (Кэйрнкросс и Клифф.)1987. *Water use and Health in Mueda, Mozambique*. (*Suwdan peýdalanmak we saglyk Muede, Mozambik*). Transactions of the Royal Society of Tropical Medicine and Hygiene 81: 51-4.

WS.3 tablisa. Suwuň çeşmesine çenli ýola sarp edilýän wagt

Kämilleşdirilen we kämilleşdirilmedik agyz suwy çeşmesini peýdalanýan öý hojalyklarynyň agyz suwy çeşmesine barmak, suw almak we yzyna gaýdyp gelmek üçin ýola sarp edýän wagtlaryna bölünen görnüşde öý hojalyklarynyň ilatynyň göterimdäki bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

	Suwuň çeşmesine çenli ýola sarp edilýän wagt								
	Kämilleşdirilen agyz suwy çeşmesini peýdalanýanlar			Kämilleşdirilmedik agyz suwy çeşmesini peýdalanýanlar					
	Suw ýaşaýyş jaýyna çekilen	30 minutdan az	30 ýa-da ondan hem köp	Suw ýaşaýyş jaýyna çekilen	30 minutdan az	30 ýa-da ondan hem köp	Boş galdyrmak/BM	Hemmesi	Öý hojalyklarynyň sany
Hemmesi	82,3	0,5	0,1	16,3	0,8	0,2	0,0	100,0	29871
Sebitler									
Aşgabat şäheri	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	3613
Ahal welaýaty	62,1	0,0	0,0	37,6	0,3	0,0	0,1	100,0	3967
Balkan welaýaty	74,0	0,0	0,0	26,0	0,0	0,0	0,0	100,0	2013
Daşoguz welaýaty	98,1	1,2	0,0	0,1	0,7	0,0	0,0	100,0	7058
Lebap welaýaty	94,2	0,9	0,3	2,2	1,6	0,9	0,0	100,0	5799
Mary welaýaty	62,4	0,0	0,0	36,6	1,0	0,0	0,0	100,0	7421
Ilatly ýerler									
Şäher	97,8	0,0	0,0	2,1	0,0	0,0	0,0	100,0	11666
Oba	72,3	0,7	0,1	25,3	1,2	0,3	0,0	100,0	18206
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň bilimi [a]									
Başlangyç	92,6	0,0	0,0	7,4	0,0	0,0	0,0	100,0	159
Orta	80,4	0,6	0,1	17,9	0,8	0,3	0,0	100,0	18917
Başlangyç hünär	83,9	0,4	0,0	14,4	1,3	0,0	0,0	100,0	2187
Orta hünär	86,6	0,2	0,0	12,4	0,8	0,0	0,0	100,0	4314
Ýokary	85,2	0,2	0,0	14,3	0,3	0,0	0,0	100,0	4277
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller									
Iň garyp	87,5	1,8	0,3	8,8	1,4	0,3	0,0	100,0	5971
Ikinji	74,9	0,5	0,0	22,5	1,6	0,5	0,0	100,0	5979
Üçünji	64,7	0,0	0,0	34,4	0,8	0,1	0,0	100,0	5973
Dördünji	84,4	0,0	0,0	15,6	0,0	0,0	0,0	100,0	5978
Iň baý	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	5970
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili									
Türkmen	80,3	0,5	0,0	18,5	0,6	0,0	0,0	100,0	25457
Özbek	94,1	0,0	0,3	3,4	0,7	1,4	0,0	100,0	2714
Rus	99,7	0,1	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	100,0	1204
Beýleki	77,0	0,0	0,0	12,3	10,7	0,0	0,0	100,0	497

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

WS.4 tablisada öý hojalyklarynyň ýarsyndan gowragynda (55 göterim) eger agyz suwunyň çeşmesi öý hojalygynyň çäginde ýerleşmeýän bolsa, suw almagy uly ýaşly erkek adamyň amala aşyrýandygy görkezilýär. Uly ýaşly aýallar şeýle ýagdaýlaryň 45 göteriminde suw almagy amala aşyrýar. 15 ýaşa çenli gyzjagazlar ýa-da oglanjyklar tarapyndan suw alynmagynyň ýagdaýlary ýüze çykarylmady.

WS.4 tablisa. Suw daşamagy amala aşyrýan adam

Ýaşaýyş jaýyna agyz suwy geçirilmedik öý hojalyklarynyň göterimdäki paýy we ýaşaýyş jaýyna agyz suwy çekilmedik, öý hojalygynda ulanylýan agyz suwuny, adatça daşamagy amala aşyrýan adamlara bölünen görnüşde öý hojalyklarynyň göterimdäki bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

	Ýaşaýyş jaýyna agyz suwy geçirilmedik öý hojalyklarynyň göterimdäki paýy	Öý hojalyklarynyň sany	Adatça, suw daşamagy amala aşyrýan adam			Ýaşaýyş jaýyna agyz suwy geçirilmedik öý hojalyklarynyň sany
			Uly ýaşly aýal	Uly ýaşly erkek adam	Hemmesi	
Hemmesi	1,4	5861	45,1	54,9	100,0	84
Sebitler						
Aşgabat şäheri	0,0	883	(*)	(*)	100,0	-
Ahal welaýaty	0,3	674	(*)	(*)	100,0	2
Balkan welaýaty	0,0	497	(*)	(*)	100,0	-
Daşoguz welaýaty	2,2	1236	(*)	(*)	100,0	27
Lebap welaýaty	3,9	1079	(55,4)	(44,6)	100,0	42
Mary welaýaty	0,9	1491	(*)	(*)	100,0	13
Ilatly ýerler						
Şäher	0,1	2634	(*)	(*)	100,0	2
Oba	2,5	3227	46,4	53,6	100,0	82
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň bilimi [a]						
Başlangyç	(0,0)	33	(*)	(*)	100,0	-
Orta	1,8	3598	43,8	56,2	100,0	63
Başlangyç hünär	2,0	422	(*)	(*)	100,0	8
Orta hünär	1,0	889	(*)	(*)	100,0	9
Ýokary	0,4	915	(*)	(*)	100,0	4
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller						
Iň garyp	4,0	1155	(45,6)	(54,4)	100,0	46
Ikinji	2,6	1055	(*)	(*)	100,0	27
Üçünji	1,0	1031	(*)	(*)	100,0	11
Dördünji	0,0	1212	(*)	(*)	100,0	-
Iň baý	0,0	1408	(*)	(*)	100,0	-
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili						
Türkmen	1,3	4853	44,5	55,5	100,0	62
Özbek	2,7	473	(*)	(*)	100,0	13
Rus	0,3	426	(*)	(*)	100,0	1
Beýleki	7,8	110	(*)	(*)	100,0	9

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

"–" 0 bu öýjükdäki ýa-da maýdalawçydaky ölçelmedik ýagdaýlary aňladýar.

Gowulandyrylan arassaçylygyň elýeterliligi

Gowulandyrylan arassaçylyk-gigiýenik gurluş adamyň adam nejasatlary bilen gatnaşygynyň öňüni almaga mümkinçilik berýän gurluş hökmünde kesgitlenilýär. Nejasatlary ýok etmek üçin gowulandyrylan arassaçylyk-gigiýenik gurluş lagym ulgamyna birikdirilen ýuwulýan hajathana ýa-da ýuwulýan baçokly hajathanany, durlaýjy howuzly ýa-da hapa çukurly; amatlaşdyrylan wentilýasiýaly hapa çukurly we tekiz hapa çukurly hajathanalary öz içine alýar. Türkmenistanda gowulandyrylan arassaçylyk-gigiýenik gurluşlardan peýdalanylyşy barada maglumatlar WS.5. tablisada görkezilýär.

Türkmenistanyň ähli ilaty gowulandyrylan arassaçylyk-gigiýena gurluşlaryndan peýdalanylýan öý hojalyklarynda ýaşaýarlar (WS.5 tablisa). Öý hojalyklary tarapyndan peýdalanylýan gowulandyrylan arassaçylyk-gigiýena gurluşlarynyň görnüşiniň hal-ýagdaýyň derejesi bilen berk baglanyşyklydygyny tablisa görkezýär. Oba ýerlerinde ilat esasan hapa çukurlardan: amatlaşdyrylan wentilýasiýaly hapa çukurlardan (68 göterim) we tekiz hapa çukurlardan (28 göterim) peýdalanýar. Şäher ýerlerinde, tersine, lagym ulgamy ýa-da durlaýjy howuz bilen birleşdirilen ýuwulýan, durlaýjy howuzly ýa-da çukurly hajathanalar (59 göterim) has köp ýaýran arassaçylyk-gigiýena gurluşy bolup durýar. Aşgabat şäherinde lagym ulgamy bilen birleşdirilen ýuwulýan ýa-da durlaýjy howuzly hajathanalardan öý hojalyklarynyň ilatynyň 83 göterimi, Balkan welaýatynda 54 göterimi peýdalanýar, beýleki sebitlerde (esasan oba ýerlerinde) bu görkeziji Ahal welaýatynda 2 göterimden Lebap welaýatynda 19 göterime çenli boldy. Lagym ulgamyna birleşdirilen ýuwulýan hajathanadan peýdalanýan ilatyň göteriminde uly tapawut öý hojalyklarynyň hal-ýagdaýyna baglylykda (ilkinji üç kwintilde 2 göterime golaý, dördünji kwintilde 24 göterim we iň baý kwintilde 81 göterim) we öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň diline baglylykda (öý hojalygynyň maşgala başysynyň dili rus dili bolan öý hojalyklarynda 93 göterim, we ähli beýleki toparlar üçin 15-den 32 göterime çenli) ýüze çykaryldy.

WS.5 tablisa. Arassaçylyk-gigiýena gurluşlarynyň görnüşleri

Öý hojalyklarynyň peýdalanýan hajathanalarynyň [a] görnüşlerine bölünişi boýunça öý hojalyklarynyň göterimdäki bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

	Öý hojalyklarynyň peýdalanýan hajathanalarynyň görnüşleri							
	Kämilleşdirilen arassaçylyk-gigiýena gurluşlary							
	Ýuwulýan hajathana bilen birleşdirilen:							
	lagym ulgamy bilen	durlaýjy howuz bilen	hapa çukury bilen	Amatlaşdyrylan wentilýasiýaly hapa çukury bilen	Üsti ýapyk hapa çukury bilen	Açyk defekasiýa (hajathana ýok/agajyň aşagy, açyk meýdan)	Hemmesi	Öý hojalyklarynyň agzalarynyň sany
Hemmesi	22,0	1,2	2,4	55,4	19,0	0,0	100,0	29871
Sebitler								
Aşgabat şäheri	82,1	0,8	10,1	6,1	0,9	0,0	100,0	3613
Ahal welaýaty	0,5	1,3	0,1	82,4	15,7	0,0	100,0	3967
Balkan welaýaty	53,8	0,4	1,6	42,6	1,6	0,0	100,0	2013
Daşoguz welaýaty	11,2	0,1	0,0	66,9	21,8	0,0	100,0	7058
Lebap welaýaty	18,5	0,5	3,4	32,8	44,9	0,0	100,0	5799
Mary welaýaty	8,6	3,2	1,5	75,0	11,6	0,2	100,0	7421
Ilatly ýerler								
Şäher	54,0	0,9	4,3	36,2	4,7	0,0	100,0	11666
Oba	1,5	1,4	1,2	67,6	28,2	0,1	100,0	18206
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň bilimi[b]								
Başlangyç	15,0	5,3	10,7	38,3	30,6	0,0	100,0	159
Orta	15,3	1,0	2,0	58,8	22,9	0,1	100,0	18917
Başlangyç hünär	23,6	1,2	1,5	57,2	16,5	0,0	100,0	2187
Orta hünär	33,5	1,0	3,3	48,9	13,3	0,0	100,0	4314
Ýokary	39,7	2,2	3,4	46,4	8,2	0,0	100,0	4277
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller								
Iň garyp	1,8	0,0	0,0	58,6	39,5	0,0	100,0	5971
Ikinji	1,5	0,6	1,2	66,4	30,1	0,2	100,0	5979
Üçünji	2,4	1,6	1,9	76,9	17,3	0,0	100,0	5973
Dördünji	23,6	3,1	5,0	60,5	7,8	0,0	100,0	5978
Iň baý	80,8	0,6	3,8	14,3	0,5	0,0	100,0	5970
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili								
Türkmen	19,2	1,4	2,8	56,4	20,1	0,0	100,0	25457
Özbek	15,2	0,0	0,1	70,4	14,3	0,0	100,0	2714
Rus	92,9	0,0	0,0	7,1	0,1	0,0	100,0	1204
Beýleki	32,3	0,0	0,0	34,2	33,5	0,0	100,0	497

[a] Kämilleşdirilen arassaçylyk elýeterli bolmadyk bolmadyk öý hojjalyklarynyň sany ähli toparlar üçin ölçelmedik ýagdaýlardaky 0 deňdir. Şu sebäpli gowulandyrylmadyk arassaçylygy peýdalanýan öý hojalyklarynyň agzalarynyň göterimdäki paýy WS.5 tablisada görkezilmedi..

[b] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

MÖM we BSGG/UNICEF-iň suw üpjünçiligi we arassaçylyga gözegçilik boýunça bilelikdäki maksatnamasynda (GBM) arassaçylyk-gigiýena gurluşlary eger olar ähli babatda kabul ederlikli bolsa, ýöne jemgyýetçilik hasaplanylýan bolsa ýa-da öý hojalygynyň iki ýa-da köp sanly agzalary tarapyndan bilelikde peýdalanylýan bolsa, gowulandyrylmadyk diýlip klassifisirlenýär. Şol sebäpli "gowulandyrylan arassaçylyk-gigiýena gurluşlaryndan peýdalanmak" adalgasy şu hasabatdaky ýaly, şeýle hem MÖM-iň görkezijisi hökmünde - jemgyýetçilik hasaplanylmaýan bolsa ýa-da beýleki öý hojalyklary bilen bilelikde peýdalanylmaýan bolsa gowulandyrylan arassaçylyk-gigiýena gurluşlaryny aňlatmak üçin ulanylýar. Gowulandyrylan arassaçylygyň elýeterliligi barada maglumatlar WS.6 we WS.7 tablisalarda görkezilýär.

WS.6 tablisada görkezilişi ýaly, öý hojalyklarynyň diňe 1 göterimi jemgyýetçilik hasaplanylýan ýa-da beýleki öý hojalyklary tarapyndan bilelikde peýdalanylýan gowulandyrylan hajathanalardan peýdalanýarlar. Şäher ýerlerindäki öý hojalyklarynda gowulandyrylan hajathanalardan bilelikde peýdalanylmagy takmynan 3 göterime deň, oba ýerlerindäki öý hojalyklarynda 1 göterimden az boldy.

WS.6 tablisa. Arassaçylyk-gigiýena gurluşlaryny hususylykda we bilelikde peýdalanmak

Kämilleşdirilen arassaçylyk-gigiýena gurluşlaryndan peýdalanyjylara bölünen görnüşde, huhusy ýa-da jemgyýetçilik arassaçylyk-gigiýena gurluşlaryny peýdalanýandyklaryna baglylykda öý hojalyklarynyň ilatynyň göterimdäki bölünişi[a], Türkmenistan, 2015-2016

	kämilleşdirilen arassaçylyk-gigiýena gurluşlaryny peýdalanýarlar						
			Bilelikde peýdalanylýar:				
	Beýleki öý hojalyklary bilen bilelikde peýdalanylmaýar[1]	Jemgyýetçilik	5-den köp bolmadyk öý hojalyklarynyň agzalary bilen	5-den köp bolan öý hojalyklarynyň agzalary bilen	Açyk defekasiýa (hajathana ýok/ agajyň aşagy, açyk meýdan)	Hemmesi	Öý hojalyklarynyň agzalarynyň sany
Hemmesi	98,6	0,6	0,5	0,2	0,0	100,0	29871
Sebitler							
Aşgabat şäheri	99,0	0,5	0,3	0,2	0,0	100,0	3613
Ahal welaýaty	99,8	0,1	0,1	0,0	0,0	100,0	3967
Balkan welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	2013
Daşoguz welaýaty	98,0	0,4	1,3	0,4	0,0	100,0	7058
Lebap welaýaty	98,0	0,9	0,6	0,5	0,0	100,0	5799
Mary welaýaty	98,3	1,2	0,2	0,1	0,2	100,0	7421
Ilatly ýerler							
Şäher	97,4	1,6	0,4	0,6	0,0	100,0	11666
Oba	99,4	0,0	0,6	0,0	0,1	100,0	18206
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň bilimi[b]							
Başlangyç	99,2	0,0	0,8	0,0	0,0	100,0	159
Orta	98,6	0,5	0,5	0,3	0,1	100,0	18917
Başlangyç hünär	96,6	1,9	1,0	0,5	0,0	100,0	2187
Orta hünär	99,0	0,7	0,3	0,0	0,0	100,0	4314
Ýokary	98,8	0,5	0,4	0,3	0,0	100,0	4277
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller							
Iň garyp	98,7	0,2	1,0	0,1	0,0	100,0	5971
Ikinji	99,2	0,3	0,3	0,1	0,2	100,0	5979
Üçünji	99,1	0,1	0,5	0,4	0,0	100,0	5973
Dördünji	96,7	2,3	0,4	0,6	0,0	100,0	5978
Iň baý	99,3	0,4	0,3	0,0	0,0	100,0	5970
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili							
Türkmen	98,5	0,7	0,6	0,2	0,0	100,0	25457
Özbek	99,5	0,4	0,0	0,2	0,0	100,0	2714
Rus	98,9	0,8	0,0	0,3	0,0	100,0	1204
Beýleki	99,1	0,3	0,3	0,2	0,0	100,0	497

[1] MICS 4.3 görkezijisi; MÖM 7.9 görkezijisi - Kämilleşdirilen arassaçylyga elýeterlik

[a] Kämilleşdirilen arassaçylyk elýeterli bolmadyk bolmadyk öý hojjalyklarynyň sany ähli toparlar üçin ölçelmedik ýagdaýlardaky 0 deňdir. Şu sebäpli gowulandyrylan arassaçylygy peýdalanmaýan öý hojalyklarynyň agzalarynyň göterimdäki paýy WS.6 tablisada görkezilmedi.

[b] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

Gowulandyrylan agyz suwunyň çeşmesiniň, şeýle hem gowulandyrylan arassaçylyk-gigiýena gurluşlarynyň elýeterliligi öý hojalygynyň agzalarynyň saglygyna uly peýda getirýär[40]. 2008-nji ýyldaky ýygyndyda[41] GBM-de işlenip taýýarlanan agyz suwunyň we arassaçylygyň elýeterliligi barada maglumatlaryň dezagregasiýasy we takyklamak arkaly görkezijileri bermegiň, olary “basgançak” görnüşinde görkezmegiň täze usuly görkezilýär. Agyz suwunyň elýeterliligi barada bu “basgançagyň” üç derejesi we arassaçylygyň elýeterliligi barada dört dereje meýilleriň dezagregirlenen seljermesini geçirmäge mümkinçilik berýär. Arassaçylyk babatda bu arassaçylyk-gigiýena gurluşlaryndan bütinleý peýdalanmaýan ilatyň: açyk defekasiýadan, GBM-de “gowulandyrylmadyk” diýlip kesgitlenen tehniki gurluşlardan peýdalanýan, öý hojalyklarynyň beýleki agzalary bilen beýleki babatlarda kabul ederlikli arassaçylyk-gigiýena gurluşlaryndan peýdalanýan, gowulandyrylan arassaçylyk-gigiýena gurluşlaryndan peýdalanýan ilatyň göterim paýyny aýdyň görkezmäge mümkinçilik berýär.

WS.7 tablisada suw üpjünçiligi we arassaçylyk barada maglumatlaryň basgançaklarynyň bu derejeleri boýunça bölünen görnüşde öý hojalyklarynyň ilatynyň göterim paýy görkezilýär. Tablisada agyz suwunyň gowulandyrylan çeşmelerinden[42], şeýle hem nejesatlary ýok etmegiň gowulandyrylan arassaçylyk serişdelerinden peýdalanýan öý hojalyklarynyň ilatynyň göterim paýy görkezilýär. Agyz suwunyň gowulandyrylan çeşmeleri we gowulandyrylan arassaçylyk serişdeleri Türkmenistanyň öý hojalyklarynyň ilatynyň 81 göterimine, şäher ýerlerinde 95 göterimine, oba ýerlerinde 73 göterimine elýeterli boldy. Esasy häsiýetnamalar boýunça ýagdaý agyz suwunyň kämilleşdirilen görnüşinden peýdalanylyşyna laýyk gelýär, sebäbi gowulandyrylan arassaçylygyň elýeterliliginiň grkezijisi örän ýokary we 97-den 100 göterim aralygynda üýtgäp durýar. Bu netijelere hal-ýagdaýyň kwintilleri boýunça bölünen görnüşde WS.2 suratda görkezilýär.

---

[40] Wolf, J et al. (Вулф и др.) 2014. *Systematic review: Assessing the impact of drinking water and sanitation on diarrhoeal disease in low- and middle-income settings: systematic review and meta-regression* (*Yzygiderli syn: agyz suwunyň we arassaçylygyň pes we ortaça girdejili ilatyň diareýa bilen keselleýjiligine täsirini bahalandyrmak: yzygiderli syn we meta-regressiýa*). Tropical Medicine and International Health 2014.
DfID (Beýik Britaniýanyň halkara ösüş ministrligi). 2013. *Water, Sanitation and Hygiene: Evidence Paper* (*Suw üpjünçiligi, arassaçylyk we gigiýena: esaslandyrylanresminama*):
http://r4d.dfid.gov.uk/pdf/outputs/sanitation/WASH-evidence-paper-april2013.pdf
[41] СПМВОЗ/UNICEF. 2008. *MÖM bahalandyrmasy barada hasabat:*
http://www.wssinfo.org/fileadmin/user_upload/resources/1251794333-JMP_08_en.pdf
[42] Çüýşeli suwy agyz suwunyň esasy çeşmesi hökmünde görkezenler iýmit taýýarlamak we eliňi ýuwmak ýaly beýleki maksatlar üçin peýdalanylýan suw çeşmesi boýunça bölünen görnüşde paýlanyldy.

WS.7 tablisa. Kämilleşdirilen agyz suwunyň we kämilleşdirilen arassaçylygyň elýeterlik derejesi

Kämilleşdirilen agyz suwy çeşmesine we arassaçylyga elýetrlik derejesi boýunça öý hojalyklarynyň ilatynyň göterimdäki bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

	Öý hojalyklarynyň ilatynyň göterimdäki paýy:									
	gowulandyrylan agyz suwy çeşmesi elýeterli[1, a]				gowulandyrylan arassaçylyk elýeterli däl[b]					
	Suw ýaşaýyş jaýyna, mellek ýerine ýa-da howla çekilen	Beýleki gowulandyrylan çeşmeler	Kämilleşdirilmedik agyz suwy çeşmesilnden peýdalanýarlar	Hemmesi	Kämilleşdirilen arassaçylyk elýeterl[2]	Bilelikde ulanylýan kämilleşdirilen arassaçylyk-gigiýena gurluşlary	Açyk defekasiýa	Hemmesi	Kämilleşdirilen agyz suwy çeşmesi we kämilleşdirilen arassaçylyk elýeterli	Öý hojalyklarynyň agzalarynyň sany
Hemmesi	58,3	24,5	17,2	100,0	98,6	1,4	0,0	100,0	81,4	29871
Sebitler										
Aşgabat şäheri	99,9	0,1	0,0	100,0	99,0	1,0	0,0	100,0	99,0	3613
Ahal welaýaty	54,4	7,7	37,9	100,0	99,8	0,2	0,0	100,0	61,9	3967
Balkan welaýaty	73,5	0,5	26,0	100,0	100,0	0,0	0,0	100,0	74,0	2013
Daşoguz welaýaty	76,3	22,9	0,8	100,0	98,0	2,0	0,0	100,0	97,2	7058
Lebap welaýaty	44,9	50,5	4,6	100,0	98,0	2,0	0,0	100,0	93,6	5799
Mary welaýaty	29,2	33,2	37,6	100,0	98,3	1,5	0,2	100,0	60,9	7421
Ilatly ýerler										
Şäher	93,0	4,9	2,2	100,0	97,4	2,6	0,0	100,0	95,2	11666
Oba	36,1	37,1	26,8	100,0	99,4	0,6	0,1	100,0	72,6	18206
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň bilimi [c]										
Başlangyç	77,3	15,3	7,4	100,0	99,2	0,8	0,0	100,0	91,9	159
Orta	53,9	27,1	19,0	100,0	98,6	1,3	0,1	100,0	79,7	18917
Başlangyç hünär	63,2	21,1	15,7	100,0	96,6	3,4	0,0	100,0	81,0	2187
Orta hünär	67,8	19,0	13,2	100,0	99,0	1,0	0,0	100,0	85,9	4314
Ýokary	65,0	20,4	14,6	100,0	98,8	1,2	0,0	100,0	84,2	4277
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller										
Iň garyp	51,9	37,6	10,5	100,0	98,7	1,3	0,0	100,0	88,3	5971
Ikinji	32,6	42,8	24,6	100,0	99,2	0,6	0,2	100,0	74,7	5979
Üçünji	28,0	36,7	35,3	100,0	99,1	0,9	0,0	100,0	63,8	5973
Dördünji	78,9	5,5	15,6	100,0	96,7	3,3	0,0	100,0	81,1	5978
Iň baý	100,0	0,0	0,0	100,0	99,3	0,7	0,0	100,0	99,3	5970
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili										
Türkmen	54,5	26,4	19,1	100,0	98,5	1,5	0,0	100,0	79,4	25457
Özbek	77,2	17,3	5,5	100,0	99,5	0,5	0,0	100,0	94,0	2714
Rus	98,0	1,8	0,2	100,0	98,9	1,1	0,0	100,0	98,6	1204
Beýleki	53,2	23,8	23,0	100,0	99,1	0,9	0,0	100,0	76,1	497

[1] MICS 4.1 görkezijisi; MÖM 7.8 görkezijisi - Kämilleşdirilen agyz suwy çeşmesini ulanmak

[2] MICS 4.3 görkezijisi; MÖM 7.9 görkezijisi - Kämilleşdirilen arassaçylyga elýeterlik

[a] Esasy agyz suwy çeşmesini çüýşelere gaplanan suw diýip görkezen respondentler nahar taýýarlamak we el ýuwmak ýaly beýleki maksatlar üçin ulanylýan suw çeşmesine laýyklykda bölünýär.

[b] Kämilleşdirilen agyz suwy çeşmesi elýeterli bolmadyk öý hojalyklarynyň agzalarynyň sany ähli görnüşler üçin ölçelmedik ýagdaýlardaky 0 deňdir. Şu sebäpli hem kämilleşdirilen agyz suwy çeşmesini ulanmaýan öý hojalyklarynyň agzalarynyň paýy WS.7 tablisada görkezilmedi.

[c] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

WS.2 surat. Öý hojalyklarynyň agzalary tarapyndan agyz suwunyň gowulandyrylan çeşmeleriniň we gowulandyrylan arassaçylyk-gigiýena gurluşlarynyň peýdalanylyşy, Türkmenistan, 2015-2016

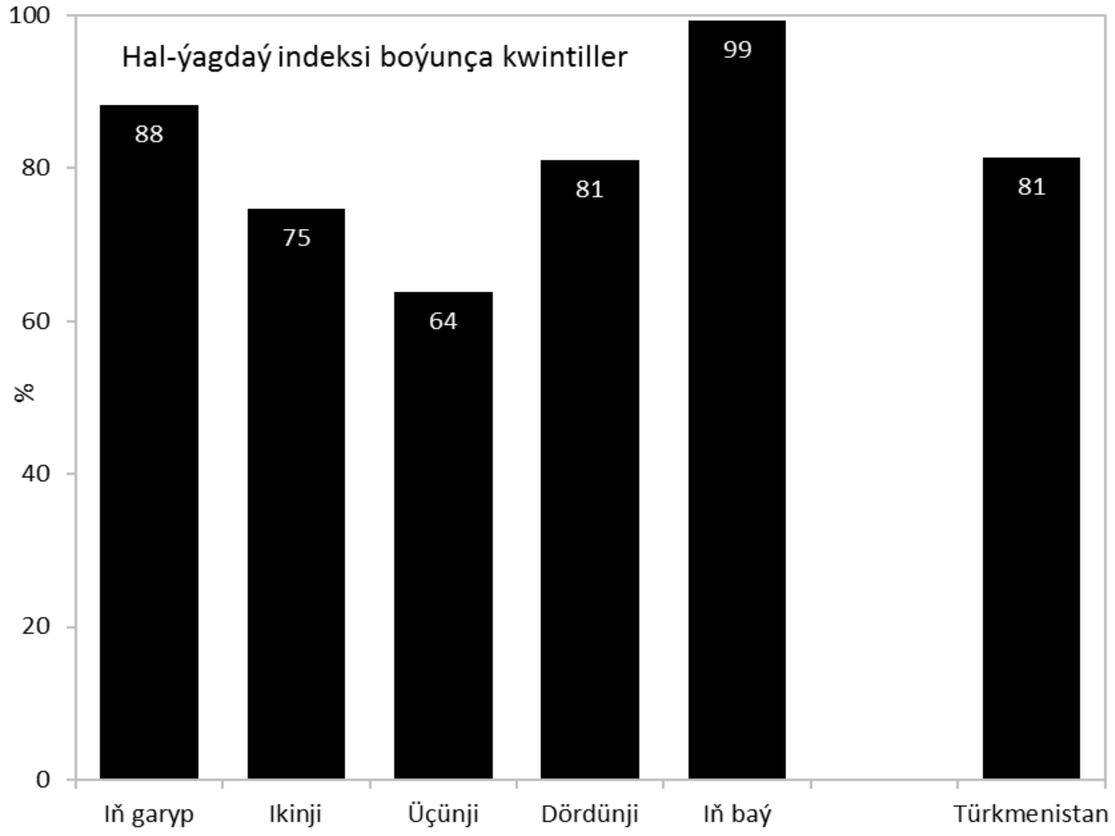

Çaga nejasatlarynyň howpsuz ýok edilmegi – bu hajathanadan peýdalanýan, ýa-da olary hajathana ýa-da hapa çukura akdyrýan çaga tarapyndan nejasatlaryň ýok edilmegi. Birgezekleýin podguznikleriň gaty galyndylara zyňylmagy – bütin dünýäde entek gaty galyndylaryň özüniň talabalaýyk ýok edilmegine şübhe sebäpli ýok etmegiň talabalaýyk däl usuly hökmünde klassifikasiýalaşdyrylýan örän ýaýran tejribedir. Häzirki wagtda bu klassifikasiýa gaýtadan seredilýär. 0-2 ýaşyndaky çagalaryň nejasalaryny aýyrmak barada maglumatlar WS.8 tablisada berilýär. Soňky nejasatlary howpsuz ýere ýok edilen 0-2 ýaşyndaky çagalaryň göterim paýy 61 göterim boldy. Ýarsyndan gowrak ýagdaýlarda (55 göterim) nejasatlar hajathana taşlanýar/akdyrylýar, çagalaryň 5 göterimi hajathanadan peýdalanýarlar. Çagalaryň 34 göteriminiň nejasatlary zir-zibile taşlanýar (çaga nejasatlaryny ýok etmegiň talabalaýyk däl usuly). Beýleki usullar az ýaýran. Sebitleýin tapawutlar has uly. Daşoguz welaýatynda 0-2 ýaşyndaky çagalaryň diňe 19 göteriminiň, Aşgabat şäherinde we Lebap welaýatynda çagalaryň, degişlilikde, 87 we 89 göteriminiň nejasatlary howpsuz usul bilen ýok edildi.

WS.8 tablisa. Çagalaryň nejesatyny aýyrmak

Çagalaryň nejesatynyň taşlanýan ýerlerine bölünişi boýunça 0-2 ýaşdaky çagalaryň göterimdäki bölünişi we soňky nejesaty howpsuz görnüşde aýrylan 0-2 ýaşdaky çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Çagalaryň nejesatynyň taşlanýan ýerleri									Soňky nejesaty howpsuz görnüşde aýrylan çagalaryň göterimdäkipaýy[1]	0-2 ýaşdaky çagalaryň sany
	Çaga hajathanadan peýdalandy	Hajathana taşlandy/ ýuwlup aýryldy	Lagyma ýa-da hapa çukura akdyryldy	zir-zibile taşlandy	Üsti gömüldi	Açyk ýere taşlandy	Beýleki	Boş galdyrmak/ BM	Hemmesi		
Hemmesi	5,3	55,2	5,5	33,7	0,1	0,0	0,0	0,1	100,0	60,5	2274
Ýaşaýyş jaýyndaky arassaçylyk-gigiýena gurluşlarynyň görnüşi[a]											
Kämilleşdirilen	5,3	55,2	5,5	33,7	0,1	0,0	0,0	0,1	100,0	60,5	2270
Açyk ýerde meýdan etmek	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	4
Sebitler											
Aşgabat şäheri	1,7	85,1	1,4	11,6	0,0	0,3	0,0	0,0	100,0	86,7	237
Ahal welaýaty	4,8	76,7	6,3	12,1	0,0	0,0	0,0	0,1	100,0	81,5	355
Balkan welaýaty	18,2	34,0	0,4	47,4	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	52,3	113
Daşoguz welaýaty	1,1	18,0	0,4	80,5	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	19,1	600
Lebap welaýaty	1,2	87,5	3,6	6,7	0,5	0,0	0,2	0,3	100,0	88,7	459
Mary welaýaty	12,9	45,7	15,8	25,2	0,0	0,0	0,0	0,3	100,0	58,6	510
Ilatly ýerler											
Şäher	3,9	67,3	5,7	22,8	0,0	0,1	0,0	0,3	100,0	71,2	818
Oba	6,0	48,4	5,4	39,9	0,2	0,0	0,1	0,1	100,0	54,4	1456
Ejesiniň bilimi[b]											
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	5
Orta	5,3	53,2	5,4	35,8	0,1	0,0	0,0	0,1	100,0	58,5	1977
Başlangyç hünär	5,1	70,4	4,0	19,7	0,0	0,0	0,0	0,7	100,0	75,5	155
Orta hünär	3,8	66,7	4,9	24,6	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	70,6	68
Ýokary	8,0	69,3	8,7	14,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	77,3	67
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller											
Iň garyp	5,2	30,1	5,1	58,7	0,5	0,0	0,0	0,4	100,0	35,4	488
Ikinji	3,7	46,7	6,0	43,4	0,0	0,0	0,2	0,0	100,0	50,5	479
Üçünji	7,8	65,7	6,1	20,3	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	73,5	484
Dördünji	5,4	63,9	5,5	24,9	0,0	0,0	0,0	0,3	100,0	69,3	450
Iň baý	3,8	74,8	4,7	16,5	0,0	0,2	0,0	0,1	100,0	78,5	373
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili											
Türkmen	5,5	59,5	5,4	29,3	0,1	0,0	0,0	0,2	100,0	65,0	1989
Özbek	0,7	13,6	1,2	84,0	0,6	0,0	0,0	0,0	100,0	14,3	198
Rus	13,9	66,5	4,4	15,2	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	80,4	46
Beýleki	(7,1)	(34,0)	(32,7)	(26,2)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	100,0	(41,2)	41

[1] MICS 4.4 görkezijisi - Çagalaryň nejesatyny howpsuz aýyrmak

[a] Kämilleşdirilen arassaçylyk elýeterli bolmadyk bolmadyk öý hojjalyklarynyň sany ähli toparlar üçin ölçelmedik ýagdaýlardaky 0 deňdir. Şu sebäpli gowulandyrylan arassaçylygy peýdalanmaýan öý hojalyklarynyň agzalarynyň göterimdäki paýy WS.8 tablisada görkezilmedi.

[b] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Ejesiniň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi..

( ) Görkezijiler 25–49 ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Eliňi ýuwmak

Sabynly suw bilen eliňi ýuwmak – saglygy goramagyň has tygşytly usuly bolup, bäş ýaşa çenli çagalaryň diareýa bilen keselleýjiligini peseltmäge mümkinçilik berýär[43]. Bu usul eger hajathana barlandan soň ýa-da çaga ýuwlandan soň, nahardan we iýmit önümleri bilen işlemekden soň we çagany naharlamakdan öň el sabynly suw bilen ýuwulsa has netijeli. Bu örän möhüm pursatlarda eliňi ýuwmagyň dogrulygyny bahalandyrmak kyn mesele. Eli ýuwmaklygyň tejribesi barada interwýuýeriň gözegçiligine ýa-da respondentiň sözlerine ygtybarly alternatiwa öý hojalygynda adamlaryň elini ýuwýan ýörite ýeriň barlygy, jogap "hawa" bolanda, el ýuwmak üçin bölünip berlen ýere[44] suwuň we sabynyň bardygyny kesgitlemek üçin seretmek arkaly eliň dogry ýuwulmagynyň ähtimallygynyň bahalandyrmasy bolup durýar.

Türkmenistanyň ähli öý hojalyklarynda (100 göterim) interwýuýere el ýuwmak üçin ýörite ýere seretmek başartdy (WS.9 tablisa). Suw we sabyn bar bolan el ýuwmak üçin ýörite ýer bar bolan öý hojalyklarynyň göterim paýy örän ýokary (99 göterim). Ähli öý hojalyklarynyň ýaşaýyş jaýynda sabyn bar (WS.10 tablisa).

---

[43] Cairncross, S and Valdmanis, V. (Keýrnkross we Waldmanis) 2006. *Water supply, sanitation and hygiene promotion* (Talabalaýyk suw üpjünçiligini, arassaçylygy we gigiýenany höweslendirmek) Chapter 41 in *Disease Control Priorities in Developing Countries*. (41 bap neşir "Ösüp barýan ýurtlarda keselleýjilige gözegçilik etmekde ileri tutulýan ugurlar".) 2nd Edition, Edt. Jameson et al. Bütindünýä banky.

[44] Ram, P et al. editors. (Ред.: Рэм и другие.) 2008. *Use of a novel method to detect reactivity to structured observation for measurement of handwashing behavior*. (Eliňi ýuwmak bilen baglanyşykly özüňi alyp baryş düzgünlerine baha bermek üçin reaktiwligi we düzümleýin barlaglary ýüze çykarmakda täze usuly peýdalanmak.) Tropiki lukmançylygyň we gigiýenanyň Amerikan jemgyýeti.

WS.9 tablisa. Suwuň we el ýuwmak üçin sabynyň barlygy

Interwýuýeriň gören el ýuwmak üçin ulanýan ýerleri bar bolan öý hojalyklarynyň göterimdäki paýy, el ýuwmak üçin ulanýan ýerleri bolmadyk öý hojalyklarynyň göterimdäki paýy hem-de suwuň, el ýuwmak üçin ulanýan ýerleriniň barlygyna baglylykda öý hojalyklarynyň göterimdäki bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

	Öý hojalyklarynyň göterimdäki paýy: Interwýuýeriň görenel ýuwmak üçin ulanýan ýerleri	Öý hojalyklarynyň göterimdäki paýy: El ýuwmak üçin ulanylýan ýer ýaşaýyş jaýynyň/mellegiň/howlynyň çäginde däl	Öý hojalyklarynyň sany	Interwýuýer el ýuwmak üçin ulanylýan ýeri gördi: Suw bar we şol ýerde: sabyn bar	Interwýuýer el ýuwmak üçin ulanylýan ýeri gördi: Suw bar we şol ýerde: sabyn ýok	Interwýuýer el ýuwmak üçin ulanylýan ýeri gördi: Suw ýok we şol ýerde: sabyn bar	El ýuwmak üçin ulanylýan ýer ýaşaýyş jaýynyň/mellegiň/howlynyň çäginde däl	Hemmesi	El ýuwmak üçinulanýan ýerlerinde suwy we sabyny bar bolan öý hojalyklarynyň göterimdäki paýy[1]	Interwýuýeriň gören el ýuwmak üçin ulanýan ýerleribarbolan ýa-da el ýuwmak üçin ulanýan ýerleri ýaşaýyş jaýynyň/mellegiň/howlynyň çäginde bolmadyk öý hojalyklarynyň göterimdäki paýy
Hemmesi	99,5	0,3	5861	99,4	0,3	0,1	0,3	100,0	99,4	5849
Sebitler										
Aşgabat şäheri	99,3	0,0	883	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	877
Ahal welaýaty	99,7	0,2	674	99,8	0,0	0,0	0,2	100,0	99,8	673
Balkan welaýaty	99,8	0,2	497	99,8	0,0	0,0	0,2	100,0	99,8	497
Daşoguz welaýaty	99,5	0,3	1236	99,5	0,1	0,1	0,3	100,0	99,5	1234
Lebap welaýaty	99,1	0,7	1079	97,9	1,1	0,3	0,7	100,0	97,9	1077
Mary welaýaty	99,9	0,1	1491	99,6	0,3	0,0	0,1	100,0	99,6	1491
Ilatly ýerler										
Şäher	99,5	0,1	2634	99,8	0,0	0,1	0,1	100,0	99,8	2624
Oba	99,6	0,4	3227	99,0	0,5	0,1	0,4	100,0	99,0	3225
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň bilimi [a]										
Başlangyç	(100,0)	(0,0)	33	(100,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	100,0	(100,0)	33
Orta	99,6	0,3	3598	99,2	0,4	0,1	0,3	100,0	99,2	3593
Başlangyç hünär	99,3	0,7	422	99,0	0,3	0,0	0,7	100,0	99,0	422
Orta hünär	99,7	0,2	889	99,7	0,1	0,0	0,2	100,0	99,7	888
Ýokary	99,4	0,1	915	99,8	0,1	0,0	0,1	100,0	99,8	910
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller										
Iň garyp	99,1	0,9	1155	97,8	1,2	0,2	0,9	100,0	97,8	1154
Ikinji	99,7	0,1	1055	99,5	0,2	0,1	0,1	100,0	99,5	1053
Üçünji	99,8	0,2	1031	99,7	0,1	0,0	0,2	100,0	99,7	1031
Dördünji	99,5	0,1	1212	99,8	0,0	0,1	0,1	100,0	99,8	1206
Iň baý	99,7	0,0	1408	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	1404
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili										
Türkmen	99,6	0,3	4853	99,3	0,4	0,1	0,3	100,0	99,3	4845
Özbek	99,8	0,2	473	99,8	0,0	0,0	0,2	100,0	99,8	473
Rus	99,3	0,0	426	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	423
Beýleki	98,7	0,0	110	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	108

[1] MICS 4.5 görkezijisi - El ýuwmak üçin ulanylýan ýer

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

WS.10 tablisa. Sabynyň barlygy

Ýaşaýyş jaýynda sabynyň bar bolmagyna baglylykda öý hojalyklarynyň göterimdäki bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

	Interwýuýer el ýuwmak üçin ulanylýan ýeri gördi				Interwýuýer el ýuwmak üçin ulanylýan ýeri görmedi					
		Interwýuýer el ýuwmak üçin ulanylýan ýerde sabyny görmedi								
	Interwýuýer sabyny gördi	Sabyn görkezildi	Öý hojalygynda sabyn ýok	Interwýuýere sabyny görkezmegi başarmadylar/ görkezmegi islemediler	Sabyn görkezildi	Öý hojalygynda sabyn ýok	Interwýuýere sabyny görkezmegi başarmadylar/ görkezmegi islemediler	Hemmesi	Haýsydyr bir sabyny bar bolan öý hojalyklarynyň göterimdäki paýy[1]	Öý hojalyklarynyň sany
Hemmesi	99,2	0,2	0,0	0,0	0,4	0,0	0,1	100,0	99,9	5861
Sebitler										
Aşgabat şäheri	99,3	0,0	0,0	0,0	0,7	0,1	0,0	100,0	99,9	883
Ahal welaýaty	99,7	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	100,0	99,8	674
Balkan welaýaty	99,8	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	100,0	100,0	497
Daşoguz welaýaty	99,4	0,1	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0	100,0	100,0	1236
Lebap welaýaty	98,0	1,0	0,0	0,1	0,7	0,0	0,2	100,0	99,7	1079
Mary welaýaty	99,6	0,2	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	100,0	99,9	1491
Ilatly ýerler										
Şäher	99,5	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	100,0	99,9	2634
Oba	99,1	0,4	0,1	0,0	0,4	0,0	0,1	100,0	99,9	3227
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň bilimi[b]										
Başlangyç	(100,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	100,0	(100,0)	33
Orta	99,2	0,3	0,0	0,0	0,3	0,0	0,1	100,0	99,8	3598
Başlangyç hünär	99,0	0,3	0,0	0,0	0,7	0,0	0,0	100,0	100,0	422
Orta hünär	99,6	0,1	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	100,0	100,0	889
Ýokary	99,2	0,1	0,0	0,0	0,6	0,1	0,0	100,0	99,9	915
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller										
Iň garyp	97,9	0,9	0,1	0,1	0,9	0,0	0,1	100,0	99,7	1155
Ikinji	99,5	0,2	0,0	0,0	0,2	0,0	0,1	100,0	99,9	1055
Üçünji	99,7	0,1	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	100,0	100,0	1031
Dördünji	99,5	0,0	0,0	0,0	0,3	0,1	0,1	100,0	99,8	1212
Iň baý	99,7	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	100,0	100,0	1408
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili										
Türkmen	99,2	0,3	0,0	0,0	0,4	0,0	0,1	100,0	99,9	4853
Özbek	99,8	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	100,0	100,0	473
Rus	99,3	0,0	0,0	0,0	0,7	0,0	0,0	100,0	100,0	426
Beýleki	98,7	0,0	0,0	0,0	0,7	0,6	0,0	100,0	99,4	110

[1] MICS 4.6 görkezijisi - Sabynyň barlygy[a]

[a] Görkezijiniň ady standart görkeziji bilen çalşyryldy "MICS 4.6 görkezijisi - Sabynyň ýa-da beýleki ýuwujy serişdeleriň barlygy", kül, laý ýa-da çäge ýaly serişdeleri Türkmenistan üçin ulanyp bolmaýandygy sebäpli, olar Öý hojalyklarynyň sowalnamasyna girizilmedi.

[b] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

VIII. Reproduktiw saglyk

Çaga dogluşy

Gözegçiligiň öňündäki üç ýyl döwür üçin çaga dogluşynyň häzirki görkezijileri RH.1 tabilsada berilýär. Üç ýyl döwür alnan koeffisiýentler iň soňky maglumaty görkezer ýaly we bahalandyrmalaryň statistik presizionlygy üçin hadysalaryň ýeterlik sanynyň esasynda hasaplamak maksady bilen saýlanyp alyndy. Belli bir ýaş toparyndaky 1000 aýala hasaplananda çaga dogluşynyň ýaş koeffisiýenti (ÇDÝK) çaga dogluşynyň ýaş düzümini görkezýär. ÇDÝK-ny hasaplamak üçin sanawjylar gözegçiligiň öňündäki üç ýyl döwür üçin çaga doglan pursatynda ýaşyna baglylykda (bäş ýaş toparynda) enäniň diri doglan çagalarynyň sanyny hasaplamak arkaly alynýar. Koeffisiýentleriň maýdalawjylary belli bir döwrüň dowamynda bäş ýaş toparynyň her birinde respondentleriň ýaşan ýaşynyň sanyny görkezýär. Çaga dogluşynyň jemi koeffisiýenti – bu diri doglan çagalaryň sanyny görkezýän sintetiki görkeziji bolup, eger onuň reprodukeiw döwrüniň dowamynda (15-49 ýaş) ol babatda çaga dogluşynyň häzirki koeffisiýenti hereket eden bolsa, diri doglan çagalaryň sanyny aňladýar. Çaga dogluşynyň (önelgeliligiň) ýörite koeffisiýenti – bu şol döwürde 15-49 ýaşyndaky 1000 aýala hasaplananda diri doglan çagalaryň sany. Çaga dogluşynyň umumy koeffisiýenti – bu şol döwürde ilatyň 1000 adamyna hasaplananda diri doglanlaryň sany.

RH.1 tablisa. Çaga dogluşynyň koeffisiýenti

Ýetginjekleriň arasynda çaga dogluşynyň koeffisiýenti, çaga dogluşynyň ýaş boýunça we jemleýji koeffisiýentleri, çaga dogluşynyň ýörite koeffisiýenti we ilatly ýerlere bölünen görnüşde barlag geçirilenden öňki 3 ýyl üçin çaga dogluşynyň umumy koeffisiýenti, Türkmenistan, 2015-2016

	Şäher ilatly ýerleri	Oba ilatly ýerleri	Hemmesi
Ýaşy			
15-19[1]	35	25	28
20-24	168	202	190
25-29	193	230	217
30-34	133	138	136
35-39	53	53	53
40-44	15	8	11
45-49	0	0	0
Çaga dogluşynyň jemleýji koeffisiýenti (ÇDJK, TFR)[a]	3,0	3,3	3,2
Çaga dogluşynyň ýörite koeffisiýenti (ÇDÝK, GFR)[b]	97	114	107
Çaga dogluşynyň umumy koeffisiýenti (ÇDUK, CBR)[c]	25	30	28

[1] MICS 5.1 görkezijisi; MÖM 5.4 görkezijisi - Ýetginjekleriň arasynda çaga dogluşynyň koeffisiýenti

[a] ÇDJK – çaga dogluşynyň jemleýji koeffisiýenti 15-49 ýaşdaky bir aýalyň dogran çagalarynyň sany hökmünde aňladylýar.

[b] ÇDÝK– çaga dogluşynyň ýörite koeffisiýenti 15-49 ýaşdaky aýallaryň dogran çagalarynyň sanynyň 1000 sany aýala hasaplanmasy

[c] ÇDUK – ýylyň dowamynda diri doglanlaryň umumy sanynyň hemişelik ilatyň ortaça ýyllyk sanynyň ilatyň her 1000 adamyna görä hasaplanylýar.

RH.1 tablisada Türkmenistanda çaga dogluşy barada häzirki maglumatlar şäher we oba ýerlerine bölünen görnüşde görkezilýär. Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS-iň öňündäki üç ýylda çaga dogluşynyň jemi koeffisiýenti bir aýala 3,2 dogruma deň, oba ýerlerinde şäher ýerine görä biraz ýokary (degişlilikde, bir aýala 3,3 we 3,0 dogrum). ÇDKG-niň görkezişi ýaly, oba ýerlerinde çaga dogluşynyň has ýokary derejesi iki ýaş toparynyň 20-24 we 25-29 ýaşlylaryň hasabyna üpjün edilýär. Bu netijeler RH.1 suratda hem görkezilýär.

RH.1 surat. Çaga dogluşynyň ýerler boýunça bölünen görnüşde ýaşy boýunça koeffisiýenti, Türkmenistan, 2015-2016

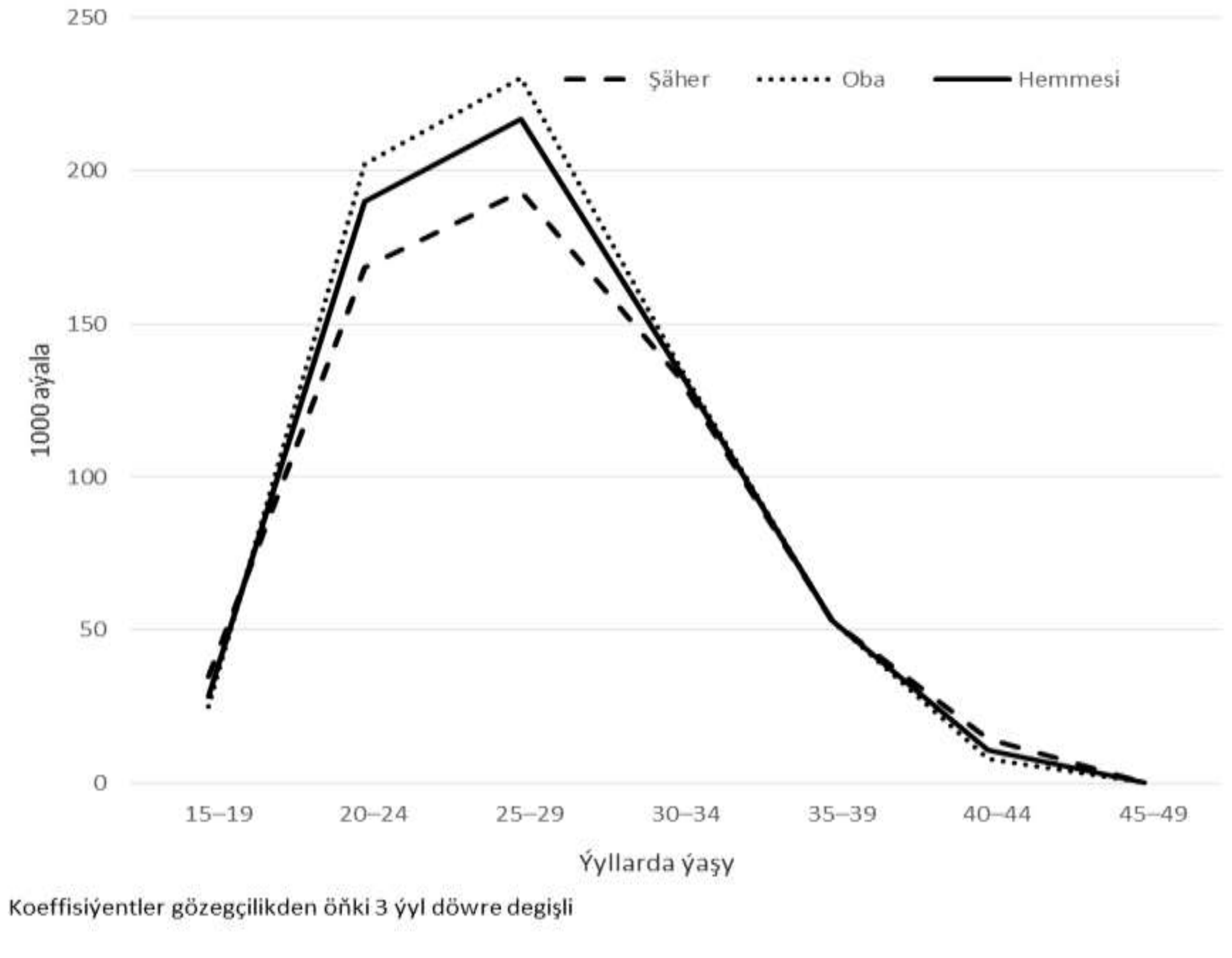

ÇDKG-da görkezilen çaga dogluşynyň umumy ýaş düzümi ýetginjekleriň arasynda çaga dogluşynyň derejesiniň pesdigini, 25-29 ýaşly (1000 aýala 217 dogrum) aýallaryň arasynda iň ýokary derejä ýetýändigini we soňra bolsa peselýändigini görkezýär.

RH.2 tablisada ýetginjekleriň arasynda çaga dogluşynyň koeffisiýenti we çaga dogluşynyň jemi koeffisiýenti görkezilýär. Ýetginjekleriň arasynda çaga dogluşynyň koeffisiýenti (15–19 ýaşyndaky aýallaryň çaga dogruşynyň ýaşy boýunça koeffisiýenti) gözegçiligiň öňündäki üç ýylyň dowamynda 15–19 ýaşyndaky aýallaryň müň aýala hasaplananda şol döwürde çaga dogluşynyň 15–19 ýaşyndaky aýallaryň ortaça sanyna bölünen (15–19 ýaş aralygynda ýaşalan aýal-ýaşyň sanyny goşmak bilen) çaga dogluşynyň sany hökmünde kesgitlenilýär.

RH.2 tablisa. Ýetginjekleriň arasynda çaga dogluşynyň koeffisiýenti we çaga dogluşynyň jemleýji koeffisiýenti		
Ýetginjekleriň arasynda çaga dogluşynyň koeffisiýenti we barlag geçirilenden öň üç ýylyň dowamynda çaga dogluşynyň jemleýji koeffisiýenti, Türkmenistan, 2015-2016		
	Ýetginjekleriň arasynda çaga dogluşynyň koeffisiýenti[1] (15-19 ýaşdaky aýallaryň arasynda ýaş boýunça koeffisiýenti)	Çaga dogluşynyň jemleýji koeffisiýenti
Hemmesi	28	3,2
Sebitler		
Aşgabat şäheri	37	(2,8)
Ahal welaýaty	46	3,5
Balkan welaýaty	10	2,7
Daşoguz welaýaty	23	3,7
Lebap welaýaty	35	3,1
Mary welaýaty	21	2,8
Bilimi[a]		
Başlangyç	(*)	(*)
Orta	30	3,4
Başlangyç hünär	20	(*)
Orta hünär	(*)	(*)
Ýokary	(*)	(*)
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller		
Iň garyp	24	(3,7)
Ikinji	22	(3,3)
Üçünji	33	3,2
Dördünji	33	3,2
Iň baý	31	2,5
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili		
Türkmen	28	3,2
Özbek	(25)	(*)
Rus	(22)	(*)
Beýleki	(*)	(*)

[1] MICS 5.1 görkezijisi; MÖM 5.4 görkezijisi - Ýetginjekleriň arasynda çaga dogluşynyň koeffisiýenti

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) 125–249 adam-ýyl ölçelmedik täsir etmelere sezewar bolanlara esaslanýan sanlar.

(*) 125 adam-ýyl ölçelmedik täsir etmelere sezewar bolanlara esaslanýan sanlar.

15–19 ýaşyndaky aýallaryň arasynda çaga dogluşynyň koeffisiýenti 1000 aýala 28 doguruma deň we ýaşaýan sebitine baglylykda has köp tapawutlanýar. Ahal welaýatynda ýetginjekleriň arasynda çaga dogurmak ähtimallygy (1000 aýala 46 dogrum) Balkan welaýatynyň aýallary bilen deňeşdirilende (1000 aýala 10 dogrum) uly. Şäher ýerlerinde ýetginjekleriň arasynda çaga dogurmagyň koeffisiýenti oba ýerlerine garanda 1,4 esse ýokary (1000 aýala, degişlilikde 35 we 25 dogrum). RH.2 tablisada 15–49 ýaşyndaky aýallaryň çaga dogruşynyň derejesiniň diňe bir ýaşaýan sebiti boýunça däl-de, eýsem öý hojalygynyň hal-ýagdaýynyň derejesi boýunça hem üýtgeýändigi nygtalýar. Çaga dogluşynyň jemi koeffisiýenti ýurt boýunça iki sebitde ortaça görkezijiden ýokary: Daşoguz welaýatynda (1 aýala 3,7 dogrum) we Ahal welaýatynda (1 aýala 3,5 dogrum), beýleki sebitlerde bu görkeziji 1 aýala 2,7-den 3,1 doruma çenli. Hal-ýagdaýyň derejesiniň ýokarlanmagy bilen bu görkeziji iň garyp kwintilde 1 aýala 3,7 dogrumdan[45] iň baý kwintilde 1 aýala 2,5 dogruma çenli peselýär.

RH.3 tablisada 15–19 we 20-24 ýaşyndaky aýallaryň arasynda ir çaga[46] dogurmagyň käbir görkezijileri, RH.4 tablisada bolsa ir çaga dogurmagyň käbir görkezijileri berilýär.

[45] Ölçelmedik adam-güne esaslanýan bu san 125–249 täsir edilmegine duçar boldy we ony ägälik bilen interpretirlemeli.

[46] Çaga dogurmak – bu çagany göwrede götermek we dogurmak. Ir çaga dogurmagyň bellenen iň kiçi ýaşdan öň dogurmak hökmünde kesgitlenilýändigi sebäpli, RH.3 tablisanyň maksatlary üçin çaga dogurmaga başlan 15-49 ýaşyndaky aýallaryň sanyna diri çaga dogurmadyk, ýöne ilkinji çagasyna göwreli aýallar bilen bir hatarda diri çaga dogran aýallar goşuldy.

RH.3 tablisa. Ir çaga dogurmaklyk

Diri çaga dogran, ilkinji çagasyna göwreli we çaga dogurmak döwrüne gadam basan 15-19 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy we 15 ýaşa ýetmänkä diri çaga dogran 15-19 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy we 18 ýaşa ýetmänkä diri çaga dogran 20-24 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	15-19 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy:						
	diri çaga dogurdylar	ilkinji çagasyna göwreli	çaga dogurmak döwrüne gadam basdylar	15 ýaşa ýetmänkä diri çaga dogurdylar	15-19 ýaşdaky aýallaryň sany	18 ýaşa ýetmänkä diri çaga dogran 20-24 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy[1]	20-24 ýaşdaky aýallaryň sany
Hemmesi	2,8	1,3	4,1	0,0	1197	1,4	1400
Sebitler							
Aşgabat şäheri	1,9	0,5	2,4	0,0	144	0,4	163
Ahal welaýaty	5,0	1,2	6,2	0,0	133	2,9	226
Balkan welaýaty	0,7	0,0	0,7	0,0	75	1,0	75
Daşoguz welaýaty	3,2	1,0	4,1	0,0	310	0,0	288
Lebap welaýaty	2,8	2,1	4,9	0,0	220	2,8	286
Mary welaýaty	2,5	1,7	4,2	0,0	315	0,9	362
Ilatly ýerler							
Şäher	1,7	0,2	1,9	0,0	432	1,9	519
Oba	3,5	1,9	5,4	0,0	765	1,1	881
Bilimi[a]							
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	3	(*)	3
Orta	2,9	1,3	4,2	0,0	1119	1,7	1105
Başlangyç hünär	(2,8)	(2,7)	(5,5)	(0,0)	43	0,4	154
Orta hünär	(*)	(*)	(*)	(*)	17	0,0	73
Ýokary	(*)	(*)	(*)	(*)	16	0,0	60
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller							
Iň garyp	2,7	2,0	4,7	0,0	272	1,0	225
Ikinji	3,2	0,8	3,9	0,0	250	1,2	297
Üçünji	4,5	2,8	7,2	0,0	228	1,0	326
Dördünji	2,4	0,3	2,8	0,0	220	1,9	280
Iň baý	1,4	0,3	1,8	0,0	227	1,9	272
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili							
Türkmen	2,7	1,3	4,0	0,0	1040	1,5	1241
Özbek	5,1	1,3	6,4	0,0	97	0,0	97
Rus	(2,4)	(0,0)	(2,4)	(0,0)	41	(3,5)	37
Beýleki	(*)	(*)	(*)	(*)	19	(*)	26

[1] MICS 5.2 görkezijisi - Ir çaga dogurmaklyk

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan gözegçiliklere esaslanýar.

RH.4 tablisa. Ir çaga dogurmaklyga bolan meýil

Ýaşaýan ýerleriniň görnüşleri we ýaş toparlary boýunça bölünen görnüşde 15 we 18 ýaşamanka diri çaga dogran aýallaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Şäher ýerleri				Oba ýerleri				Hemmesi			
	15 ýaşa ýetmänkä diri çaga dogran aýallaryň göterimdäki paýy	15-49 ýaşdaky aýallaryň sany	18 ýaşa ýetmänkä diri çaga dogran aýallaryň göterimdäki paýy	20-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy	15 ýaşa ýetmänkä diri çaga dogran aýallaryň göterimdäki paýy	15-49 ýaşdaky aýallaryň sany	18 ýaşa ýetmänkä diri çaga dogran aýallaryň göterimdäki paýy	20-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy	15 ýaşa ýetmänkä diri çaga dogran aýallaryň göterimdäki paýy	15-49 ýaşdaky aýallaryň sany	18 ýaşa ýetmänkä diri çaga dogran aýallaryň göterimdäki paýy	20-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy
Hemmesi	0,1	3006	2,0	2574	0,0	4612	1,5	3847	0,1	7618	1,7	6421
Ýaşy												
15-19	0,0	432	UB	UB	0,0	765	UB	UB	0,0	1197	UB	UB
20-24	0,0	519	1,9	519	0,0	881	1,1	881	0,0	1400	1,4	1400
25-29	0,0	474	1,6	474	0,0	876	1,0	876	0,0	1351	1,2	1351
30-34	0,3	469	3,4	469	0,0	648	2,4	648	0,1	1117	2,8	1117
35-39	0,2	398	2,0	398	0,0	548	3,2	548	0,1	946	2,7	946
40-44	0,0	378	1,5	378	0,3	456	1,6	456	0,2	835	1,5	835
45-49	0,2	335	0,9	335	0,0	438	0,4	438	0,1	772	0,6	772

UB: ulanyp bolmaýar.

RH.3 tablisada görkezilişi ýaly, 15–19 ýaşyndaky aýallaryň 3 göterime golaýy eýýäm çaga dogurdylar we 1 göterime golaýy birinji çagasyna göwreli. 20-24 ýaşyndaky aýallaryň arasynda 18 ýaşa çenli dogranlaryň 1 göterime golaýynyň çagasy diri doguldy, bu esasan orta bilimli aýallardyr.

RH.4 tablisa Türkmenistanda 15 ýaşa çenli çaga dogurmagyň, wagtyň geçmegi bilen düýpli üýtgeşmeler bolmazdan, örän seýrek ýagdaýdygyny çak etmäge mümkinçilik berýär. 18 ýaşa çenli diri çaga dogranlaryň göterim paýy pes, görnüşi ýaly, soňky 15 ýylyň dowamynda 18 ýaşa çenli çaga dogurmaklyk biraz kemeldi.

Kontrasepsiýa

Maşgalanyň laýyk meýilleşdirilmegi aýallaryň we çagalaryň saglygy üçin möhüm, sebäbi ol aşakdakylara mümkinçilik berýär: 1) has ir ýa-da has giç göwreli bolmaklygyň öňüni alýar; 2) çaga dogulmagynyň arasyndaky wagty uzaldýar; 3) çagalaryň umumy sanyny çäklendirýär. Ähli jübütlere has ir we has giç göwreli bolmaklygyň, çaga dogurmagyň arasyndaky wagtyň has gysga bolmaklygynyň we has köp göwreli bolmaklygyň öňüni almak boýunça maglumatlaryň we hyzmatlaryň elýeterliligi örän möhümdir.

RH.4A tablisa haçanda bolsa resmi (däl) nikada duran we resmi (däl) nikada durýan kontrasepsiýanyň haýsy hem bolsa usullary barada eşiden 15-49 ýaşyndaky aýallaryň paýy görkezilýär. Häzirki wagtda resmi (däl) nikada duran aýallaryň ählisi kontrasepsiýanyň haýsy hem bolsa bir usuly barada eşitdiler we aýallara mälim bolan usullaryň sany 14-den 6 sany boldy. Olaryň köpüsi kontrasepsiýanyň has ýaýran häzirki zaman we adaty usullary bilen tanyş bolsalarda, käbir häzirki zaman usullaryny bilýän az: diafragma we implantat barada aýallaryň 12 göterimi, aýallaryň prezerwatiwi barada 16 göterimi, kontrasepsiýa barada 20 göterimi bilýär.

RH.4A tablisa. Kontrasepsiýanyň dürli usullary barada düşünjeleriniň barlygy

Aýratyn usullary boýunça bölünen görnüşde, haçandyr bir wagt resmi (resmi däl) nikada duran 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy we resmi (däl) nikada duran, kontrasepsiýanyň haýsydyr bir usuly barada eşiden 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Haçandyr bir wagt resmi (däl) nikada duranlar	Häzirki wagtda resmi (däl) nikada durýanlar
Usullaryň haýsydyr biri	99,8	99,8
Häzirki zaman usullarynyň haýsydyr biri[a]	99,8	99,8
Aýallaryň sterilizasiýasy	45,1	44,0
Erkekleriň sterilizasiýasy	22,5	21,5
Tabletkalar	87,8	87,4
ÝIS	98,3	98,4
Sanjymlar	67,9	67,6
Implantantlar	11,5	11,1
Erkekleriň prezerwatiwi	95,2	95,2
Aýallaryň prezerwatiwi	15,9	14,8
Diafragmalar	11,8	11,0
Köpürjikler/geller	25,0	23,7
Gyssagly kontrasepsiýa	20,2	19,0
Adaty usullaryň haýsydyr biri	84,8	84,5
Döwürleýin saklanmak	68,4	67,7
Jyns gatnaşygynyň arasyny kesmek	82,9	82,5
Beýleki	2,7	2,7
Aýallara belli bolan usullaryň ortaça sany	6,4	6,3
Aýallaryň sany	5378	4887

[a] Laktasiýa amenoreýa usuly (LAU) ýurtda LAU barada ýörite programmanyň ýoklugy sebäpli,Türkmenistan, MICS 2015-2016 girizilmedi.

RH.4B tablisada esasy häsiýetnamalar boýunça bölünen görnüşde resmi (däl) nikada duran 15-49 ýaşyndaky aýallar üçin kontrasepsiýanyň usullary barada bilimi hakynda maglumat berilýär. Kontrasepsiýanyň usullary barada bilim derejesi örän ýokary we esasy häsiýetnamalar boýunça az tapawutlanýar.

RH.4B tablisa. Kontrasepsiýanyň usullary barada düşünjesiniň barlygy

Esasy häsiýetnamalary boýunça bölünen görnüşde, resmi (däl) nikada duran, iň bolmanda kontrasepsiýanyň usullarynyň biri hakynda eşiden we iň bolmanda kontrasepsiýanyň häzirki zaman usullarynyň biri hakynda eşiden 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Usullaryň haýsydyr biri	Häzirki zaman usullarynyň haýsydyr biri[a]	Häzirki wagtda resmi ýa-da resmi däl nikada duran aýallaryň sany
Hemmesi	99,8	99,8	4887
Sebitler			
Aşgabat şäheri	100,0	100,0	564
Ahal welaýaty	100,0	100,0	691
Balkan welaýaty	99,9	99,9	289
Daşoguz welaýaty	100,0	100,0	1136
Lebap welaýaty	99,8	99,8	953
Mary welaýaty	99,3	99,3	1254
Ilatly ýerler			
Şäher	100,0	100,0	1803
Oba	99,6	99,6	3084
Ýaşy			
15-19	98,6	98,6	72
20-24	99,8	99,8	681
25-29	99,8	99,8	1049
30-34	99,7	99,7	946
35-39	100,0	100,0	808
40-44	99,8	99,8	693
45-49	99,7	99,7	638
Bilimi			
Başlangyç	(*)	(*)	3
Orta	99,7	99,7	3938
Başlangyç hünär	100,0	100,0	361
Orta hünär	100,0	100,0	356
Ýokary	100,0	100,0	226
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller			
Iň garyp	99,3	99,3	986
Ikinji	99,8	99,8	1023
Üçünji	99,9	99,9	1007
Dördünji	100,0	100,0	943
Iň baý	100,0	100,0	929
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili			
Türkmen	99,8	99,8	4236
Özbek	99,7	99,7	441
Rus	100,0	100,0	142
Beýleki	95,9	95,9	68

[a] Aýallaryň sterilizasiýasy, erkekleriň sterilizasiýasy, tabletkalar, ÝIS, sanjymlar, implantantlar, erkekleriň prezerwatiwi, aýallaryň prezerwatiwi, gyssagly kontrasepsiýa we beýleki häzirki zaman uslullar.
[b] Ölçelmedik ýagdaýlaryň “Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.
(*) Görkezijiler 25-den az bolan gözegçiliklere esaslanýar.

RH.5 tablisa. Kontrasepsiýadan peýdalanmak

Häzirki wagtda resmi (däl) nikada durýan we kontrasepsiýanyň ol ýa-da beýleki usullaryndan (ýa-da jynsy hyzmatdaşy peýdalanýar) peýdalanýan 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Häzirki wagtda resmi (däl) nikada durýan we kontrasepsiýanyň ol ýa-da beýleki usullaryndan (ýa-da jyns hyzmatdaşy peýdalanýar) peýdalanýan 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy															Häzirki wagtda resmi (resmi däl) nikada durýan 15-49 ýaşdaky aýallaryň sany
	Hiç hili usuldan peýdalanmaýar	Aýallaryň sterilizasiýasy	Erkekler iň sterilizasiýasy	ÝIS	Sanjymlar	Implantantlar	Tabletkalar	Erkekleriň prezerwatiwi	Aýallaryň prezerwatiwi	Diafragma/köpürjik/gel	Döwürleýin saklanmak	Jynsy gatnaşygyň arasyny kesmek	Beýleki	Islendik häzirki zaman usul	Islendik adaty usul	Islendik usul[1]	
Hemmesi	49,8	0,3	0,1	44,0	0,3	0,0	1,0	1,5	0,0	0,0	0,5	2,6	0,0	47,1	3,1	50,2	4887
Sebitler																	
Aşgabat şäheri	50,6	0,0	0,0	33,2	0,0	0,0	4,1	5,8	0,0	0,0	0,5	5,8	0,0	43,1	6,3	49,4	564
Ahal welaýaty	41,8	0,1	0,0	53,4	0,5	0,0	1,0	0,2	0,0	0,0	1,0	2,1	0,0	55,1	3,1	58,2	691
Balkan welaýaty	53,0	0,1	0,0	42,5	1,0	0,0	2,1	0,7	0,0	0,0	0,1	0,3	0,0	46,5	0,5	47,0	289
Daşoguz welaýaty	60,5	0,8	0,0	37,6	0,4	0,0	0,2	0,1	0,0	0,0	0,1	0,2	0,0	39,1	0,3	39,5	1136
Lebap welaýaty	47,0	0,1	0,2	46,4	0,4	0,0	0,7	2,4	0,0	0,0	1,1	1,4	0,2	50,2	2,7	53,0	953
Mary welaýaty	45,5	0,1	0,1	47,9	0,1	0,0	0,3	0,9	0,0	0,0	0,2	4,9	0,0	49,4	5,1	54,5	1254
Ilatly ýerler																	
Şäher	49,7	0,1	0,1	41,0	0,6	0,0	2,0	3,0	0,0	0,0	0,5	2,8	0,1	46,9	3,4	50,3	1803
Oba	49,8	0,3	0,1	45,7	0,2	0,0	0,4	0,6	0,0	0,0	0,5	2,4	0,0	47,2	2,9	50,2	3084
Ýaşy																	
15-19	98,0	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,0	0,0	2,0	72
20-24	77,7	0,0	0,0	17,5	0,3	0,0	0,9	1,5	0,0	0,0	0,1	2,1	0,0	20,2	2,1	22,3	681
25-29	58,8	0,1	0,1	35,2	0,3	0,0	0,6	1,4	0,0	0,0	0,7	2,8	0,0	37,7	3,5	41,2	1049
30-34	44,4	0,3	0,1	48,5	0,0	0,0	1,2	1,4	0,0	0,0	0,6	3,3	0,1	51,6	4,0	55,6	946
35-39	31,5	0,4	0,0	60,6	0,8	0,0	1,8	2,1	0,0	0,0	0,4	2,5	0,0	65,6	2,9	68,5	808
40-44	30,1	0,5	0,2	62,8	0,4	0,0	1,2	2,0	0,0	0,0	0,6	2,1	0,2	67,1	2,9	69,9	693
45-49	52,4	0,4	0,0	43,2	0,3	0,0	0,2	0,4	0,0	0,0	0,6	2,5	0,0	44,5	3,1	47,6	638
Diri çagalarynyň sany																	
0	99,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	0,0	0,6	450
1	78,7	0,1	0,0	15,9	0,2	0,0	1,9	1,7	0,0	0,0	0,2	1,2	0,0	19,9	1,4	21,3	795
2	41,7	0,2	0,3	49,9	0,4	0,0	1,2	2,4	0,0	0,0	0,8	3,2	0,0	54,3	4,0	58,3	1474
3	33,7	0,3	0,0	59,3	0,6	0,0	0,7	1,2	0,0	0,0	0,5	3,6	0,2	62,0	4,3	66,3	1315
4+	35,4	0,6	0,0	59,5	0,2	0,0	0,6	0,7	0,0	0,0	0,4	2,6	0,0	61,6	3,0	64,6	853
Bilimi																	
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	3
Orta	50,1	0,3	0,1	44,6	0,2	0,0	0,8	1,0	0,0	0,0	0,5	2,4	0,0	47,0	2,9	49,9	3938
Başlangyç hünär	50,9	0,0	0,4	39,4	0,9	0,0	1,2	2,7	0,0	0,0	0,5	3,6	0,3	44,7	4,4	49,1	361
Orta hünär	44,4	0,4	0,0	45,8	0,9	0,0	1,6	3,6	0,0	0,0	0,6	2,8	0,0	52,1	3,4	55,6	356
Ýokary	50,8	0,0	0,0	37,9	0,0	0,0	3,4	4,4	0,0	0,0	0,4	3,0	0,0	45,8	3,4	49,2	226
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller																	
Iň garyp	55,3	0,6	0,1	40,5	0,1	0,0	0,1	0,4	0,0	0,0	0,4	2,2	0,1	42,0	2,7	44,7	986
Ikinji	50,4	0,3	0,1	45,6	0,3	0,0	0,5	0,5	0,0	0,0	0,2	2,0	0,0	47,3	2,2	49,6	1023
Üçünji	46,0	0,1	0,0	49,0	0,1	0,0	0,5	0,9	0,0	0,0	0,6	2,9	0,0	50,6	3,4	54,0	1007
Dördünji	48,8	0,2	0,1	45,3	0,5	0,0	0,8	1,0	0,0	0,0	0,8	2,4	0,0	48,0	3,2	51,2	943
Iň baý	48,4	0,0	0,0	39,1	0,6	0,0	3,1	4,7	0,0	0,0	0,5	3,4	0,1	47,6	4,0	51,6	929
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili																	
Türkmen	49,5	0,1	0,1	44,6	0,3	0,0	0,7	1,4	0,0	0,0	0,5	2,7	0,1	47,2	3,2	50,5	4236
Özbek	51,7	1,4	0,0	45,9	0,3	0,0	0,1	0,3	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	48,0	0,3	48,3	441
Rus	45,7	0,0	0,0	25,6	0,7	0,0	13,1	7,9	0,0	0,0	1,4	5,7	0,0	47,3	7,0	54,3	142
Beýleki	63,3	0,0	0,0	29,4	0,0	0,0	0,5	1,7	0,0	0,0	2,0	3,0	0,0	31,7	5,0	36,7	68

[1] MICS 5.3 görkezijisi; MÖM 5.3 görkezijisi - Kontrasepsiýanyň giňden ýaýraýyş derejesi

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Häzirki wagtda resmi (däl) nikada durýan ähli aýallaryň ýarsy (50 göterimi) kontrasepsiýanyň häzirki peýdalanylyşy barada habar berdiler[47] (RH.5 tablisa). Meşhur we has giňden ýaýran usul – ýatgynyň içinde goýulýan spiral: Türkmenistanda ýanýoldaşly aýallaryň 44 göterimi şondan peýdalanýar. Ýanýoldaşly aýallaryň 1 göterimden 3 göterimine çenlisi gerdejiklerden, erkekleriň prezerwatiwinden we jynsy gatnaşygyň arasyny üzmekden peýdalandylar. Beýleki usullaryň peýdalanylmagynyň ähtimallygy az.

Kontrasepsiýanyň ýaýranlygy şäher we oba ýerlerindäki aýallarda birmeňzeş, sebitlerde bolsa Daşoguz welaýatynda 40 göterimden Ahal welaýatynda 58 göterime çenli aralykda üýtgäp durýar. Sebitler we ýerler boýunça bölünen görnüşde netijeler RH.2 suratda görkezilýär. Ýetginjekler uly ýaşdaky aýallara garanda kontraseptiw serişdelerden has seýrek peýdalanýarlar. 20-24 ýaşly aýallaryň 22 göterimi bilen deňeşdirilende häzirki wagtda resmi (däl) nikada durýan 15-19 ýaşly aýallaryň diňe 2 göterimi kontrasepsiýanyň şol ýa-da başga görnüşinden peýdalanýarlar, has uly ýaşly aýallaryň arasynda kontrasepsiýadan 41 göterimden 70 göterime çenlisi peýdalanýar. Iki ýa-da ondan köp çagasy bolan aýallar çagasy ýok ýa-da bir çagaly aýallar bilen deňeşdirilende uly ähtimallyk bilen kontrasepsiýanyň döwrebap usulyndan peýdalanýarlar. Bilim derejesine baglylykda kontrasepsiýanyň usullarynyň umumy ýaýraýşynda düýpli tapawut bellenilmedi.

[47] Şu bapda ýanýoldaşly aýallaryň ähli aýdanlary resmi däl nikada (nika birleşmesinde) duran aýallara hem degişli.

RH.2 surat. Kontrasepsiýadan peýdalanmakda tapawutlar, Türkmenistan, 2015-2016

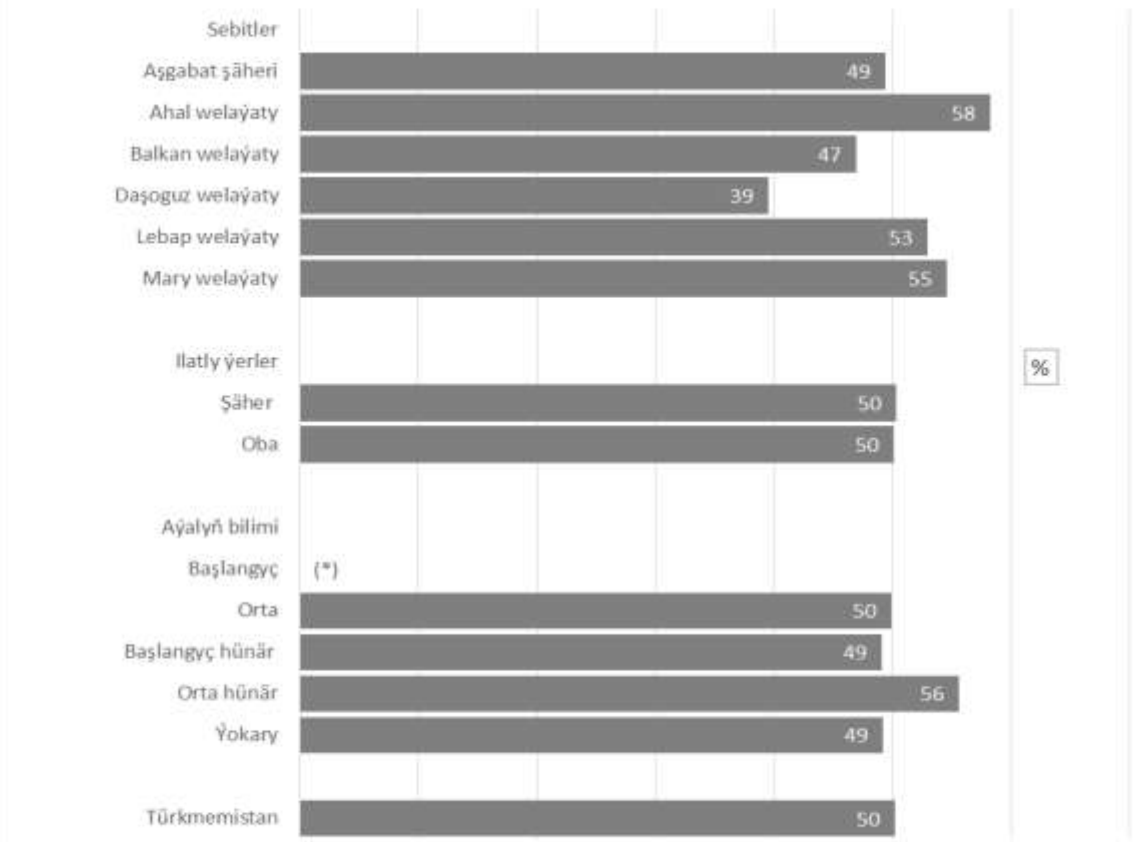

Ölçenmedik ýgdaýlaryň köp däldigi sebäpli "Bilimi ýok" topar "Bilim" häsiýetnamasyny beýan etmek üçin görkezilmedi.
(*) Görkezijiler 25-den az bolmadyk ölçelmedik gözegçilige esaslanýar.

Kontrasepsiýa kanagatlandyrylmadyk zerurlyk

Resmi (däl) nikada durýan, kontrasepsiýanyň hiç bir usulyndan peýdalanmaýan, ýöne indiki çaganyň dogulmagyny soňa goýmak isleýän (çaga dogurmagyň möhletini meýilleşdirmek) ýa-da çaga dogurmagy bütinleý bes etmek (çagalaryň sanyny çäklendirmek) isleýän çaga dogurmak ýaşyndaky aýallar kontrasepsiýa kanagatlandyrylmadyk zerurlyk çekýärler. MICS-de kontrasepsiýa kanagatlandyrylmadyk zerurlyk kontrasepsiýa serişdelerinden peýdalanylmagyna, önelgelilik we çaga dogurmaga ukyplylyga degişli özüni alyp baryşy, ileri tutmalary kesgitlemäge mümkinçilik berýän soraglaryň toplumynyň kömegi bilen kesgitlenilýär.

RH.6 tablisada kontrasepsiýa zerurlygyň kanagatlandyrylyşynyň, kontrasepsiýa zerurlygyň kanagatlandyrylmazlygynyň we kontrasepsiýa islegiň kanagatlandyrylmagynyň derejeleri görkezilýär.

Çaga dogurmagyň möhletini meýilleşdirmekde kanagatlandyrylmadyk zerurlyk kontrasepsiýanyň hiç hili usulyndan peýdalanmaýan resmi (däl) nikada duran aýallaryň göterim paýy hökmünde kesgitlenilýär we:

- göwreli däl, olarda dogrumdan soňky amenoreýa ýok[48], olar önelgeli[49] we indiki çagany dogurmazdan öň iki ýyl ýa-da ondan köp garaşmak isleýändiklerini aýtdylar; ÝA-DA

[48] Eger aýal soňky iki ýylda dogran bolsa, hazir göwreli däl bolsa, onuň aýbaşy tapgyry soňky çagasy doglandan soň gaýtadan gelmedik bolsa, aýalda dogrumdan soňky amenoreýa boldy.

- göwreli däl, olarda dogrumdan soňky amenoreýa ýok, olar dogurmaga ukyply we ýene bir çaga dogurmak isleýändiklerine ynamlary ýok,ÝA-DA
- göwreli we göwrelilik öz wagtynda däl, sebäbi olar entek garaşmak isländiklerini aýtdylar, ÝA-DA
- olarda dogrumdan soňky amenoreýa boldy, göwrelilik öz wagtynda däl, sebäbi olar entek garaşmak isländiklerini aýtdylar.

Çagalaryň sanyny çäklendirmek üçin kontrasepsiýa kanagatlandyrylmadyk zerurlyk kontrasepsiýanyň hiç hili usulyndan peýdalanmaýan resmi (däl) nikada duran aýallaryň göterim paýy hökmünde kesgitlenilýär WE:

- göwreli däl, olarda dogrumdan soňky amenoreýa ýok, olar önelgeli we indiki çaga dogurmak islemeýändiklerini aýtdylar; ÝA-DA
- göwreli we çaga dogurmak islemändiklerini aýtdylar, ÝA-DA
- olarda dogrumdan soňky amenoreýa boldy, olar bu çagany dogurmak islemändiklerini aýtdylar.

Kontrasepsiýa kanagatlandyrylmadyk jemi zerurlyk – bu çaga dogurmagyň möhletini meýilleşdirmek üçin kontrasepsiýa kanagatlandyrylmadyk jemi zerurlygyň we çagalaryň sanyny çäklendirmek üçin kontrasepsiýa kanagatlandyrylmadyk zerurlygyň jemi. Türkmenistanda 15-49 ýaşyndaky ýanýoldaşly aýallaryň arasynda kontrasepsiýa kanagatlandyrylmadyk zerurlyk 12 göterime deň boldy. Ähli aýallaryň 7 göterime golaýynyň çaga dogurmagyň möhletini meýilleşdirmek üçin kontrasepsiýa kanagatlandyrylmadyk zerurlygy bar we 5 göteriminiň çagalaryň sanyny çäklendirmek üçin kontrasepsiýa kanagatlandyrylmadyk zerurlygy bar. Garaşylyşy ýaly, ýaş aýallaryň (15-34 ýaşyndaky) çaga dogurmagyň möhletini meýilleşdirmek üçin kontrasepsiýa kanagatlandyrylmadyk zerurlygy has ýokary, uly ýaş toparyna degişli aýallaryň (35-49 ýaş) çagalaryň sanyny çäklendirmek üçin zerurlygy biraz ýokary.

Bu görkeziji maşgalany meýilleşdirmekde kanagatlandyrylmadyk zerulyk ýaly kesgitlenilýär we beýlekileriň arasynda Müňýyllygy ösdürmegiň 5-nji maksadyna: ene saglygyny gowulandyrmak üçin herekete gözegçilik etmek üçin peýdalanylýar.

[49] Aýal eger hazir göwreli däl bolsa, onda dogrumdan soňky amenoreýa ýok bolsa önelgesiz hasaplanylýar we:
(1a) azyndan alty aý aýbaşysy bolmady ýa-da (1b) aýbaşysy hiç wagt bolmady ýa-da (1c) onuň soňky aýbaşysy soňky dogrumdan öň bolupdyÝA-DA (1d) onda aýbaşy arakesmesi /gisterektomiýa boldy (ýatgynyň aýrylmagy) ÝA-Da
(2) gözegçilik pursatynda ol näme üçin göwreli bolmaga beden taýdan ukypsyz diýip pikir edýär diýen soraga gisterektomiýa bolandygy ýa-da hiç wagt aýbaşysynyň bolmandygy ýa-da aýbaşy arakesmesindedigi ýa-da 2 ýyl ýa-da ondan köp göwreli bolmaga çalyşýandygy barada aýtdy, ÝA-DA
(3) geljekki dogrumy isleýändigi ýa-da islemeýändigi barda soraga göwreli bolup bilmeýär diýip jogap berdi, ÝA-DA
(4) geçen 5 ýylda çaga dogurmady, ol häzir kontrasepsiýadan peýdalanmaýar, ol häzir durmuşa çykan we gözegçiligiň öňündäki soňky bäş ýylyň dowamynda ýanýoldaşly.

RH.6 tablisa. Kontrasepsiýa zerurlygy kanagatlandyrylmadyk

Häzirki wagtda resmi (däl) nikada durýan we maşgalany meýilleşdirmek ulgamynda talaby kanagatlandyrylmadyk 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy we kontrasepsiýadan talaby kanagatlandyrylanlaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Kontrasepsiýa zerurlygyň kanagatlandyrylmagy			Kontrasepsiýa zerurlygyň kanagatlandyrylmazlygy					
	Çaga dogurmagyň möhletini meýilleşdirmek üçin	Çagalaryň sanyny çäklendirmek üçin	Hemmesi	Çagalaryň dogluş möhletini meýilleşdirmek üçin	Çagalaryň sanyny çäklendirmek üçin	Hemmesi[1]	Häzirki wagtda resmi (resmi däl) nikada durýan aýallaryň sany	Kontrasepsiýa zerurlygy kanagatlandyrylanlaryň göterimdäki paýy	Häzirki wagtda resmi (däl) nikada durýan we kontrasepsiýa serişdelerine mätäçlik çekýän aýallaryň sany
Hemmesi	16,9	33,3	50,2	7,4	4,7	12,1	4887	80,5	3046
Sebitler									
Aşgabat şäheri	18,1	31,2	49,4	8,0	7,2	15,2	564	76,4	364
Ahal welaýaty	26,8	31,4	58,2	5,9	1,0	6,9	691	89,4	450
Balkan welaýaty	14,2	32,8	47,0	12,4	4,3	16,7	289	73,8	184
Daşoguz welaýaty	6,6	32,9	39,5	8,8	5,1	13,9	1136	73,9	607
Lebap welaýaty	16,2	36,8	53,0	6,0	5,8	11,7	953	81,9	616
Mary welaýaty	21,3	33,2	54,5	6,7	4,6	11,2	1254	82,9	825
Ilatly ýerler									
Şäher	16,7	33,6	50,3	7,8	5,6	13,5	1803	78,9	1150
Oba	17,0	33,1	50,2	7,1	4,2	11,3	3084	81,5	1897
Ýaşy									
15-19	2,0	0,0	2,0	17,2	0,0	17,2	72	(*)	14
20-24	19,0	3,3	22,3	15,6	1,2	16,8	681	57,0	266
25-29	30,3	10,9	41,2	13,4	3,4	16,8	1049	71,0	608
30-34	26,6	29,0	55,6	7,8	4,8	12,5	946	81,6	644
35-39	13,5	55,0	68,5	3,1	6,8	10,0	808	87,3	634
40-44	1,8	68,1	69,9	0,4	6,7	7,1	693	90,8	534
45-49	0,4	47,2	47,6	0,1	6,3	6,4	638	88,1	345
Bilimi									
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	3	-	0
Orta	17,8	32,1	49,9	7,9	4,4	12,4	3938	80,1	2454
Başlangyç hünär	18,0	31,1	49,1	5,5	6,6	12,1	361	80,3	221
Orta hünär	8,1	47,5	55,6	5,1	6,7	11,8	356	82,5	240
Ýokary	13,9	35,3	49,2	4,9	3,5	8,5	226	85,3	130
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller									
Iň garyp	11,2	33,4	44,7	7,8	5,5	13,3	986	77,0	572
Ikinji	14,7	34,9	49,6	6,4	4,2	10,6	1023	82,4	615
Üçünji	21,0	33,0	54,0	7,7	3,5	11,3	1007	82,8	657
Dördünji	19,8	31,4	51,2	7,2	5,5	12,7	943	80,1	603
Iň baý	17,9	33,7	51,6	7,9	5,0	12,9	929	80,0	599
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili									
Türkmen	17,9	32,5	50,5	7,4	4,4	11,8	4236	81,0	2639
Özbek	6,4	41,8	48,3	7,3	5,8	13,1	441	78,7	270
Rus	20,1	34,2	54,3	5,1	10,1	15,3	142	78,1	99
Beýleki	12,1	24,5	36,7	14,0	4,1	18,2	68	(66,9)	37

[1] MICS 5.4 görkezijisi; MÖM 5.6 görkezijisi – Kontrasepsiýa zerurlygy kanagatlandyrylmadyk

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan gözegçiliklere esaslanýar.

"–" 0 bu öýjükdäki ýa-da maýdalawjydaky ölçelmedik ýagdaýlary aňladýar.

Çagalaryň sanyny çäklendirmek üçin kontrasepsiýa kanagatlandyrylan zerurlygyň görkezijisi kontrasepsiýanyň[50] şol ýa-da başga bir usulyndan peýdalanýan, başga çaga islemeýän, erkek ýa-da aýal sterilizasiýasyndan peýdalanýan ýa-da özlerine önelgesiz diýýän resmi (däl) nikada duran aýallary öz içine alýar. Çaga dogurmagyň möhletini meýilleşdirmek üçin kontrasepsiýa kanagatlandyrylan zerurlygyň görkezijisi konrasepsiýanyň şol ýa-da başga bir usulyndan peýdalanýan (ýa-da jynsy hyzmatdaşy peýdalanýan) we ýene bir çaga isleýän ýa-da isleýändiklerini kesgitlemedik aýallary öz içine alýar. Çaga dogurmagyň möhletini meýilleşdirmek üçin we çagalaryň sanyny çäklendirmek üçin kontrasepsiýa kanagatlandyrylan zerurlygyň görkezijisiniň jemi kontrasepsiýa kanagatlandyrylan zerurlygyň görkezijisiniň jemini düzýär.

Gözegçiligiň netijeleri boýunça çaga dogurmagyň möhletini meýilleşdirmek üçin kontrasepsiýa kanagatlandyrylan zerurlyk 15-49 ýaşyndaky ýanýoldaşly aýallaryň arasynda 17 göterime deň. 25-29 we 30-34 ýaşlylaryň arasynda bu görkeziji has uly (degişlilikde, 30 we 27 göterim). Her bir üçünji aýalyň (33 göterim) çagalaryň sanyny çäklendirmek maksady bilen kontrasepsiýa kanagatlandyrylan zerurlygy bar we bu 35-49 ýaşly aýallar üçin häsiýetlidir, olarda bu görkeziji 47-den 68 göterim aralygynda üýtgäp durýar. Netijede Türkmenistanda kontrasepsiýa kanagatlandyrylan zerurlygyň görkezijisi 50 göterim boldy (RH.6 tablisa).

Kontrasepsiýa we oňa bolan kanagatlandyrylmadyk zerurlyk barada maglumatyň kömegi bilen MICS-iň maglumatlarynyň esasynda kontrasepsiýa kanagatlandyrylan zerurlygyň göterim paýy hasaplanylýar. Kontrasepsiýa kanagatlandyrylan zerurlygyň göterim paýy resmi (däl) nikada duran we kontrasepsiýa jemi islege görä konrasepsiýa serişdelerinden peýdalanýan aýallaryň paýy hökmünde kesgitlenilýär. Kontrasepsiýa jemi islegiň görkezijisi kanagatlandyrylmadyk zerurlyk çekýän (çaga dogurmagyň möhletini meýilleşdirmekde we çagalaryň sanyny çäklendirmekde), we häzir kontrasepsiýadan peýdalanýan aýallary öz içine alýar.

Türkmenistanda kontrasepsiýa kanagatlandyrylan zerurlygyň görkezijisi kontrasepsiýa zerurlyk çekýän 15-49 ýaşyndaky ýanýoldaşly aýallaryň arasynda ýokary (81 göterim).

RH.6 tablisa Kontrasepsiýa kanagatlandyrylan zerurlygyň jemi görkezijisiniň maşgalany meýilleşdirmekde kanagatlandyrylmadyk zerurlygyň jemi görkezijisinden 4 esseden gowrak ýokarydygyny görkezýär. Kanagatlandyrylmadyk zerurlyk hal-ýagdaýyň derejesi bilen baglanyşykly däl we ýokary bilimli aýallaryň arasynda bu görkeziji pes (9 göterim). Tablisada maşgalany meýilleşdirmegiň sebitleýin paýlanyşynda käbir tapawudyň bardygy nygtalýar. Hususan, kontrasepsiýa kanagatlandyrylan zerurlygyň görkezijisiniň ýokarydygy Ahal welaýatynda (89 göterim), iň pesiniň Balkan we Daşoguz welaýatlaryndadygy bellenilýär (hersinde 74 göterimden).

Dogrumdan öňki gözegçilik

Dogrumdan soňky döwür göwreli aýallaryň saglygy üçin we olaryň çagalarynyň saglygy üçin örän möhüm bolup biljek birnäçe keseliň öňüni alyş çäreleri bilen göwreli aýallaryň gurşalyp alynmagy üçin möhüm mümkinçilikleri berýär. Çaganyň ösüşiniň gidişine we onuň enäniň saglygy bilen baglanyşygyna düşünmekligi gowulandyrmak enäniň, şeýle hem ýaňy doglan çaganyň saglygyny goramagyň çäresi hökmünde dogrumdan öňki gözegçiligiň mümkinçiliklerine ünsüň güýçlendirilmegine getirdi. Meselem, dogrumdan öňki gözegçilik aýallary we maşgalalary göwreliligiň töwekgelçilikleri we alamatlary barada we burgy tutýan döwrüniň töwekgelçilikleri barada we çaganyň süýşmeginiň töwekgelçiligi barada habardar

[50] Bu bapda aýal tarapyndan şol ýa-da başga kontrasepsiýa serişdesiniň peýdalanylandygy barada aýdylan ähli ýagdaýlarda bu onuň jynsy hyzmatdaşynyň kontrasepsiýanyň şol ýa-da başga bir usulyndan peýdalanmagyna degişli bolup biler (meselem, erkekleriň prezerwatiwi).

bolmagy üçin peýdalanylyp bilner, şonuň bilen birlikde göwreli aýallary dogrum wagty saglygy goraýyş hyzmatlary bilen ýokary derejede üpjün edijilere ýüz tutmaklaryna iterip biler. Dogrumdan öňki gözegçilikler çaga dogurmagyň möhletlerini meýilleşdirmek barada maglumat bermäge mümkinçilik berýär, bu ýaňy doglan çagalaryň ýaşaýjylygyny ýokarlandyrmagyň möhüm faktory hasaplanylýar. Göwrelilik wagty bürmek keselinden edilen sanjymlar hem enäniň, hem çaganyň ömrüni halas edip biler. Göwrelilerde ysytmanyň öňüni almak we bejermek we anemiýany, jyns ýollary arkaly geçýän infeksiýalary (JÝGI) bejermek çaganyň we enäniň saglygy üçin esli derejede gowy netije berer. Doglanda agram ýetmezçiligi ýaly amatsyz netijeleri göwreli wagty aýallaryň iýmitlenmek ýagdaýyny gowulandyrmak we infeksiýalaryň (meselem, ysytma we JÝGI) öňüni almak boýunça çäreleri utgaşdyryp kemeldip bolar. Soňky wagtlarda AIW-iň öňüni almagyň we bejermegiň başlangyç nokady hökmünde, hususan, AIW-iň eneden çaga geçmeginiň öňüni almak üçin dogrumdan öňki gözegçililigiň mümkinçilikleri dogrumdan öňki gözegçilik hyzmatlarynyň elýeterliligine we olardan peýdalanmaklyga gyzyklanma döretdi.

Dogruma çenli gözegçiligiň dürli modelleriniň netijeliliginiň seljermesiniň netijelerine esaslanyp, BSGG dogruma çenli gözegçilik döwründe saglygy goraýyş edarasyna iň azyndan 4 gezek gatnamagy maslahat berýär. BSGG-niň esasy görkezmeleri dogruma çenli gözegçilik döwründe saglygy goraýyş edarasyna gatnamagyň düzümi babatda doly anyk bolup, ol aşakdakylary öz içine alýar:

- gan basyşyny ölçemek;
- bakteriýa we belogyň barlagy;
- sifilise we ýiti gan ýetmezçiligini ýüze çykarmak üçin ganyň barlagy;
- agramyny\boýuny barlamak (hökman däl).

Göwrelileriň hem aýala, hem çaga täsir etmäge ukyply göwreliligiň şertleriniň öňüni almak we ýüze çykarmak üçin mümkin boldugyça dogrumdan öň gatnamaklyga ir başlamaklary möhüm. Dogruma çenli gözegçilik tutuş göwrelilikde dowam etmeli.

Dogruma çenli gözegçilik bilen gurşalyp alnyşyň görkezijileri (saglygy goraýyş hyzmatlaryny ýokary derejeli üpjün edijä azyndan bir gezek we islendik üpjün edijä dört ýa-da ondan köp gatnamak) Müňýyllygyň ösüşiniň 5-nji maksadyna: eneleriň saglygyny gowulandyrmaklyga gözegçilik etmek üçin peýdalanylýar.

RH.7 tablisa. Dogruma çenli gözegçilik bilen gurşalyp alnyşy							
Dogruma çenli gözegçilik bilen üpjün edilişiniň görnüşlerine bölünen görnüşde soňky göwreliligi döwründe diri çaga dogran 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016							
	Dogruma çenli gözegçiligi üpjün edýän adam[a]			Dogruma çenli gözegçilik bilen üpjün edilmedi	Hemmesi	Hünär derejesi bolan islendik saglygy goraýyş işgäri[1,b]	Soňky iki ýylda diri çaga dogran aýallaryň sany
	Lukman	Şepagat uýasy/akuşer	Feldşer				
Hemmesi	98,8	0,8	0,3	0,1	100,0	99,9	1476
Sebitler							
Aşgabat şäheri	99,5	0,5	0,0	0,0	100,0	100,0	160
Ahal welaýaty	99,3	0,4	0,3	0,0	100,0	100,0	226
Balkan welaýaty	92,0	8,0	0,0	0,0	100,0	100,0	75
Daşoguz welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	395
Lebap welaýaty	98,2	0,7	1,1	0,0	100,0	100,0	300
Mary welaýaty	98,9	0,6	0,0	0,5	100,0	99,5	320
Ilatly ýerler							
Şäher	99,5	0,5	0,0	0,0	100,0	100,0	529
Oba	98,4	1,0	0,4	0,2	100,0	99,8	947
Dogrum pursadynda ejesiniň ýaşy							
20-den pes	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	56
20-34	98,8	0,8	0,3	0,1	100,0	99,9	1305
35-49	98,7	1,3	0,0	0,0	100,0	100,0	115
Bilimi							
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	1
Orta	98,8	0,8	0,3	0,1	100,0	99,9	1265
Başlangyç hünär	98,3	1,7	0,0	0,0	100,0	100,0	112
Orta hünär	99,3	0,7	0,0	0,0	100,0	100,0	50
Ýokary	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	46
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller							
Iň garyp	98,1	1,1	0,4	0,4	100,0	99,6	322
Ikinji	99,0	0,6	0,4	0,0	100,0	100,0	313
Üçünji	98,3	1,1	0,6	0,0	100,0	100,0	313
Dördünji	99,6	0,4	0,0	0,0	100,0	100,0	270
Iň baý	99,3	0,7	0,0	0,0	100,0	100,0	259
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili							
Türkmen	99,0	0,8	0,1	0,0	100,0	100,0	1301
Özbek	97,3	0,9	1,8	0,0	100,0	100,0	124
Rus	(100,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	100,0	(100,0)	27
Beýleki	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	24

[1] MICS 5.5a görkezijisi; MÖM 4.4 görkezijisi - Dogruma çenli gözegçilik bilen gurşalyp alnyşy

[a] Eger-de binäçe gözegçilik eden adam görkezilen bolsa, onda diňe hünär derejesi ýokary bolan adam hasaba alynýar.

[b] lukmanlar, şepagat uýalary/akuşerler we feldşerler hünär derejeliler hasaplanýar.

[c] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Gözegçilikden öň iki ýylyň dowamynda çaga dogran 15-49 ýaşyndaky aýallara dogrumdan öň gözegçilik eden işgärler RH.7 tablisada berilýär. Bu netijeler Türkmenistanda aýallaryň ählisine (100 göterim) dogrumdan öňki gözegçilik edilýändigini görkezýär. Dogrumdan öňki gözegçiligi esasan lukmanlar geçirýärler (99 göterim).

RH.8 tablisa. Dogruma çenli gözegçilik üçin barlan gezekleriň sany we gözegçilik üçin ilkinji gezek barlan wagt

Lukmançylyk hyzmatlary bilen üpjün edýän haýsydyr biir adamyň dogruma çenli gözegçilik üçin baran gezekleriniň sany we ilkinji gezek baran wagtynda göwreliligiň möhleti boýunça bölünen görnüşde soňky iki ýylda diri çaga dogran aýallaryň göterimdäki bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

	Göwreli aýallaryň göterimdäki bölünişi: Dogruma çenli gözegçilik üçin barylmady	Göwreli aýallaryň göterimdäki bölünişi: Bir gezek baryldy	Göwreli aýallaryň göterimdäki bölünişi: Iki gezek baryldy	Göwreli aýallaryň göterimdäki bölünişi: Üç gezek baryldy	Göwreli aýallaryň göterimdäki bölünişi: 4 we ondan köp gezek baryldy[1]	Göwreli aýallaryň göterimdäki bölünişi: Boş galdyrmak/ BM	Hemmesi	Dogruma çenli gözegçilik üçin ilkinji gezek barlan purdsadynda aýallaryň göwreliligiň aýlarynyň sany boýunça göterimdäki bölünişi: Dogruma çenli gözegçilik üçin barylmady	Ilkinji üç aý	4-5 aý	6-7 aý	8+ aý	Hemmesi	Soňky iki ýylda diri çaga dogran aýallaryň sany	Dogruma çenli gözegçilik üçin barlan pursadynda göwrelilik ortaça aýlarda	Soňky iki ýylda diri çaga dogran we iň bolmanda azyndan bir gezek dogruma çenli gözegçilik edilen aýallaryň sany
Hemmesi	0,1	0,4	0,8	2,2	96,4	0,2	100,0	0,1	88,6	9,6	1,0	0,7	100,0	1476	2,1	1474
Sebitler																
Aşgabat şäheri	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	96,7	3,3	0,0	0,0	100,0	160	2,0	160
Ahal welaýaty	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	99,6	0,4	0,0	0,0	100,0	226	2,0	226
Balkan welaýaty	0,0	0,0	0,0	1,7	98,3	0,0	100,0	0,0	88,1	11,3	0,6	0,0	100,0	75	2,0	75
Daşoguz welaýaty	0,0	0,0	0,3	4,2	95,5	0,0	100,0	0,0	91,1	8,9	0,0	0,0	100,0	395	2,0	395
Lebap welaýaty	0,0	0,0	0,6	0,0	98,6	0,8	100,0	0,0	81,6	15,4	0,6	2,4	100,0	300	2,5	300
Mary welaýaty	0,5	1,8	2,6	4,4	90,8	0,0	100,0	0,5	80,4	14,4	3,9	0,9	100,0	320	3,0	318
Ilatly ýerler																
Şäher	0,0	0,3	0,2	0,7	98,7	0,2	100,0	0,0	91,1	7,7	0,5	0,6	100,0	529	2,0	529
Oba	0,2	0,4	1,1	3,0	95,2	0,1	100,0	0,2	87,2	10,7	1,2	0,7	100,0	947	2,5	945
Dogrum pursadynda ejesiniň ýaşy																
20-den pes	0,0	0,0	2,4	0,0	97,6	0,0	100,0	0,0	88,7	8,8	0,0	2,4	100,0	56	3,0	56
20-34	0,1	0,3	0,7	2,3	96,4	0,2	100,0	0,1	88,6	9,9	0,8	0,6	100,0	1305	2,1	1303
35-49	0,0	1,2	1,2	1,1	96,5	0,0	100,0	0,0	89,0	7,4	3,6	0,0	100,0	115	2,5	115
Bilimi																
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	1	(*)	1
Orta	0,1	0,3	0,8	2,5	96,2	0,1	100,0	0,1	88,2	10,1	1,0	0,6	100,0	1265	2,1	1264
Başlangyç hünär	0,0	0,0	0,0	0,0	99,0	1,0	100,0	0,0	89,9	9,2	0,0	0,9	100,0	112	2,1	112
Orta hünär	0,0	0,0	0,0	0,8	99,2	0,0	100,0	0,0	92,8	5,1	0,0	2,2	100,0	50	2,0	50
Ýokary	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	96,2	3,8	0,0	0,0	100,0	46	2,0	46
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller																
Iň garyp	0,4	0,4	1,6	5,8	91,8	0,0	100,0	0,4	86,6	10,4	2,0	0,6	100,0	322	2,8	320
Ikinji	0,0	0,9	0,4	2,7	95,6	0,4	100,0	0,0	88,8	10,4	0,4	0,4	100,0	313	2,3	313
Üçünji	0,0	0,0	1,2	0,4	98,4	0,0	100,0	0,0	87,3	10,5	1,6	0,7	100,0	313	2,3	313
Dördünji	0,0	0,5	0,5	0,6	98,3	0,0	100,0	0,0	87,3	11,3	0,5	0,9	100,0	270	2,1	270
Iň baý	0,0	0,0	0,0	0,7	98,8	0,4	100,0	0,0	94,0	5,0	0,2	0,8	100,0	259	2,0	259
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili																
Türkmen	0,0	0,2	0,5	2,0	97,1	0,2	100,0	0,0	88,8	9,8	0,7	0,6	100,0	1301	2,1	1301
Özbek	0,0	0,0	0,0	4,0	96,0	0,0	100,0	0,0	92,2	7,8	0,0	0,0	100,0	124	2,0	124
Rus	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(100,0)	(0,0)	100,0	(0,0)	(94,3)	(5,7)	(0,0)	(0,0)	100,0	27	(2,0)	27
Beýleki	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	24	(*)	22

[1] MICS 5.5b görkezijisi; MÖM 5.5 görkezijisi - Dogruma çenli gözegçilik bilen gurşalyp alnyşy

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

RH.8 tablisada gözegçilikden öňki iki ýylyň dowamynda bolan iň soňky göwrelilik wagty dogrumdan oňki gözegçilik üçin gatnamaklygyň sany saýlanyp alnan häsiýetnamalar boýunça bölünen görnüşde görkezilýär. Eneleriň köpüsine (96 göterimine) azyndan dört gezek dogrumdan öňki gözegçilik edildi. Dogrumdan oňki gözegçilik üçin dört ýa-da ondan köp gezek gatnandyklary barada iň baý öý hojalyklarynda ýaşaýan aýallaryň 99 göterimi bilen deňeşdirilende iň garyp öý hojalyklarynda ýaşaýan eneleriň 92 göterimi habar berdi. Mary welaýatynda bu görkeziji beýleki sebitler bilen deňeşdirilende birneme (91 göterim) pes.

RH.8 tablisada dogrumdan öňki gözegçilik üçin gatnamagyň wagty barada maglumat hem jemlenýär. Umuman soňky iki ýylda diri çaga dogran aýallaryň 89 göterimi soňky göwreliliginiň birinji on günlüginde dogrumdan öňki gözegçilik edilenleriň arasynda ilkinji barlan pursatynda göwreliligiň 2,1 aýlyk medianasy bilen dogrumdan öňki gözegçilik üçin ilkinji gezek bardylar. Lebap we Mary welaýatlarynda göwreliliginiň birinji on günlüginden gijräk gözegçilige barýan aýallaryň göterim paýynyň uludygy ýüze çykaryldy (degişlilikde, 18 we 19 göterim). Hal-ýagdaýyň derejesiniň ýokarlanmagy bilen ilkinji barlan pursatynda göwreliligiň ortaça aýynyň sany iň garyp kwintilde 2,8 aýlykdan iň baý kwintilde 2,0 aýlyga çenli azalýar.

RH.9 tablisa. Dogruma çenli gözegçiligiň mazmuny

Dogruma çenli gözegçiligiň çäklerinde gan basyşy ölçenen we seljerme geçirmek üçin peşewi, gany alnan hem-de USB (ultrases barlagy) edilen 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Soňky göwreliligi döwründe aýallaryň göterimdäki paýy:						
	Gan basyşy ölçeldi	Seljerme üçin peşewi alyndy	Seljerme üçin gany alyndy	Gan basyşy ölçendi we peşewi, gany alyndy[1]	USB edildi	Gan basyşy ölçendi, seljerme üçin peşewi , gany alyndy we USB edildi [2]	Soňky iki ýylda diri çaga dogran aýallaryň sany
Hemmesi	99,8	99,6	99,5	99,4	98,2	97,9	1476
Sebitler							
Aşgabat şäheri	100,0	100,0	100,0	100,0	99,4	99,4	160
Ahal welaýaty	100,0	100,0	99,3	99,3	100,0	99,3	226
Balkan welaýaty	100,0	100,0	98,7	98,7	98,5	97,3	75
Daşoguz welaýaty	100,0	100,0	99,7	99,7	100,0	99,7	395
Lebap welaýaty	100,0	99,7	100,0	99,7	99,7	99,4	300
Mary welaýaty	99,1	98,7	98,7	98,7	92,8	92,8	320
Ilatly ýerler							
Şäher	100,0	100,0	99,7	99,7	99,5	99,2	529
Oba	99,7	99,5	99,3	99,2	97,5	97,2	947
Dogrum pursadynda ejesiniň ýaşy							
20-den pes	100,0	100,0	100,0	100,0	98,5	98,5	56
20-34	99,8	99,6	99,4	99,3	98,1	97,7	1305
35-49	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	115
Bilimi							
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	1
Orta	99,9	99,7	99,5	99,4	98,2	97,8	1265
Başlangyç hünär	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	112
Orta hünär	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	50
Ýokary	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	46
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller							
Iň garyp	99,1	98,7	98,3	98,3	96,5	96,1	322
Ikinji	100,0	99,7	100,0	99,7	98,9	98,5	313
Üçünji	100,0	100,0	99,7	99,7	98,2	97,9	313
Dördünji	100,0	100,0	99,8	99,8	98,0	97,7	270
Iň baý	100,0	100,0	99,6	99,6	100,0	99,6	259
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili							
Türkmen	100,0	99,9	99,7	99,7	98,5	98,4	1301
Özbek	100,0	99,2	98,9	98,1	100,0	98,1	124
Rus	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	27
Beýleki	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	24

[1] MICS 5.6 görkezijisi - Dogruma çenli gözegçiligiň mazmuny

[2] Görkeziji 5.S1 şu barlag üçin häsiýetlidir - Dogruma çenli gözegçiligiň mazmuny (USB-ni goşmak bilen)

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Göwrelileriň dogruma çenli gözegçilikde almaklaryna garaşylýan esasy hyzmatlar bilen gurşalyp alnyşy RH.9 tablisada görkezilýär. Gözegçiligiň öňündäki diri çaga dogran aýallaryň arasynda ähli aýallar (99 göterimden gowragy) dogruma çenli gözegçilik üçin baranlarynda olardan seljermek üçin gan aldylar, gan basyşyny barladylar we peşew aldylar. Umuman aýallaryň 98 göterimine mazmuny boýunça maslahat berilýän dogruma çenli gözegçilik edildi, ol bu gözegçilik üçin mahsus görkezijiniň kömegi bilen (ultrases barlagyny goşmak bilen (USB)) kesgitlenildi, şäher ýerlerinde 99 göterim, oba ýerlerinde 97 göterim. Bu görkeziji beýleki sebitlere garanda Mary welaýatynda birneme pes (93 göterim).

Çaga dogurýanlara kömek bermek

Dört ene ölüminiň takmynan üçüsi çaga dogurmaklyga göni degişli bolan sebäplerden bolýar.[51] Her bir dogrumda we gyssagly ýagdaýlarda akuşerçilik endikleri bolan tejribeli saglygy goraýyş işgäriniň gatnaşmagy, akuşerçilik kömegini bermek üçin saglygy goraýyş edarasyna eltmek üçin ulagyň bolmagy howpsuz eneligi üpjün etmek üçin ýeke-täk möhüm çäre bolup durýar. Dogrum wagty ýokary hünär derejeli adamyň gatnaşmagynyň görkezijisi Müňýyllygyň ösüşiniň 5-nji maksadyna ýetmekde: ene saglygyny gowulandyrmakda hereketlere gözegçilik etmek üçin peýdalanylýar.

MICS-iň dowamynda ýokary hünär derejeli adamlar tarapyndan kabul edilen dogrumlaryň paýyny bahalandyrmak üçin birnäçe sorag berilýär. Türkmenistanda ýokary hünär derejeli adam adalgasy lukmany, şepagat uýasyny, akuşeri ýa-da feldşeri öz içine alýar.

[51] Meselem, Say, L et al. (Seý we beýlekiler) 2014. *Global causes of maternal death: a WHO systematic analysis (Ene ölümçiliginiň global sebäpleri: BSGG tarapyndan geçirilen yzygiderli seljerme)*. The Lancet Global Health 2(6): e323-33. DOI: 10.1016/S2214-109X(14)70227-X

RH.10 tablisa. Dogrumy kabul etmäge gatnaşan adamlar we Kesarew kesimi

Dogrumy kabul eden adamlara bölünen görnüşde soňky iki ýylda diri çaga dogran 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki bölünişi we Kesarew kesimi arkaly kabul edilen dogrumlaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Dogrumy kabul eden adamlar			Hünär derejesi bolan islendik saglygy goraýyş işgäriniň gatnaşmagyndaky dogrum[1,a]	**Kesarew kesimi arkaly kabul edilen dogrumlaryň göterimi**			Soňky iki ýylda diri çaga dogran aýallaryň sany
	Lukman	Şepagat uýasy/ akuşer	Hemmesi		Burgy başlamanka çözgüt kabul edildi	Burgy başlandan soň çözgüt kabul edildi	Hemmesi[2]	
Hemmesi	98,9	1,1	100,0	100,0	2,8	3,4	6,3	1476
Sebitler								
Aşgabat şäheri	100,0	0,0	100,0	100,0	6,1	3,6	9,8	160
Ahal welaýaty	99,2	0,8	100,0	100,0	2,9	2,8	5,6	226
Balkan welaýaty	98,6	1,4	100,0	100,0	3,8	2,4	6,1	75
Daşoguz welaýaty	100,0	0,0	100,0	100,0	1,4	3,6	5,0	395
Lebap welaýaty	98,3	1,7	100,0	100,0	1,5	4,2	5,6	300
Mary welaýaty	97,3	2,7	100,0	100,0	4,0	3,1	7,1	320
Ilatly ýerler								
Şäher	99,6	0,4	100,0	100,0	3,3	4,5	7,8	529
Oba	98,5	1,5	100,0	100,0	2,6	2,8	5,4	947
Dogrum pursadynda ejesiniň ýaşy								
20-den pes	96,9	3,1	100,0	100,0	0,0	8,7	8,7	56
20-34	99,1	0,9	100,0	100,0	2,8	3,1	5,9	1305
35-49	98,0	2,0	100,0	100,0	5,0	4,3	9,3	115
Dogrumyň ýeri								
Öý	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	(*)	(*)	8
Lukmançylyk edarasy	98,9	1,1	100,0	100,0	2,9	3,4	6,3	1468
Döwlet	98,9	1,1	100,0	100,0	2,9	3,4	6,3	1466
Hususy	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	(*)	(*)	2
Bilimi								
Başlangyç	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	(*)	(*)	1
Orta	98,8	1,2	100,0	100,0	2,9	3,2	6,1	1265
Başlangyç hünär	98,6	1,4	100,0	100,0	1,2	5,5	6,7	112
Orta hünär	100,0	0,0	100,0	100,0	1,7	2,9	4,6	50
Ýokary	100,0	0,0	100,0	100,0	6,1	4,5	10,6	46
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller								
Iň garyp	99,4	0,6	100,0	100,0	0,4	3,0	3,5	322
Ikinji	98,9	1,1	100,0	100,0	3,3	4,1	7,5	313
Üçünji	97,4	2,6	100,0	100,0	3,8	3,1	6,8	313
Dördünji	98,8	1,2	100,0	100,0	2,0	3,8	5,7	270
Iň baý	100,0	0,0	100,0	100,0	5,0	3,1	8,1	259
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili								
Türkmen	99,0	1,0	100,0	100,0	3,0	3,4	6,4	1301
Özbek	100,0	0,0	100,0	100,0	0,0	3,7	3,7	124
Rus	(100,0)	(0,0)	100,0	(100,0)	(4,9)	(6,5)	(11,5)	27
Beýleki	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	(*)	(*)	24

[1] MICS 5.7 görkezijisi; MÖM 5.2 görkezijisi - Dogruma hünär derejesi bolan adamyň gatnaşmagy

[2] MICS 5.9 görkezijisi - Kesarew kesimi

[a] Hünär derejesi bolan adamlara lukmanlar, şepagat uýalary/akuşerler we feldşerler degişlidir.

[b] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

MICS-iň öňündäki iki ýylyň dowamynda bolan ähli dogrumlar (100 göterim) ýokary derejeli hünärmenler tarapyndan kabul edildi, bu Türkmenistanda ýokary derejeli saglygy goraýyş kömeginiň ählumumy elýeterliligini görkezýär (RH.10 tablisa). Lukmanlar tarapyndan dogrumlaryň 99 göterimi, şepagat uýalary we akuşerler tarapyndan 1 göterimi kabul edildi.

Çagasy kesilip alnan aýallar barada maglumat, şeýle çözgütleriň saglygy goraýyş ýa-da saglygy goraýyş däl sebäpler bilen şertlendirilýändigini has takyk bahalandyrmak maksady bilen kesmek barada (burgy tutmazyndan öň ýa-da soň) çözgüt kabul edilen pursaty barada goşmaça maglumat hem görkezilýär.

Umuman soňky iki ýylda dogran aýallaryň 6 göteriminiň çagasy kesilip alyndy; burgydan öň we soň çözgüt takmynan deň göterim gatnaşygynda kabul edildi (3 göterim). Aşgabat şäherinde takmynan her onunjy aýalyň çagasy kesilip alyndy (10 göterim), beýleki sebitlerde 5-den 7 göterime çenli. Köplenç bu usul ýokary bilimli aýallaryň arasynda ulanyldy (11 göterim).

Çaga dogrulýan ýer

Saglygy goraýyş edarasynda kabul edilýän dogrumlaryň paýynyň artmagy hem enäniň, hem çaganyň saglygyna töwekgelçiligi peseltmegiň möhüm faktory bolup durýar. Dogrum wagty saglygy goraýyş işgärleriniň talabalaýyk ünsli bolmaklary we gigiýena şertleri enäniň we çaganyň kesellemegine we ölümine getirmäge ukyply agyrlaşma we infeksiýa töwekgelçiligini kemeldip bilýär. RH.11 tablisada gözegçilik geçirilmezinden öň iki ýylyň dowamynda diri çaga dogran 15–49 ýaşyndaky aýallaryň dogran ýeri boýunça bölünen görnüşde göterimde paýlanyşy we esasy häsiýetnamasyna baglylykda saglygy goraýyş edarasynda kabul edilen dogrumlaryň göterim paýy görkezilýär.

RH.11 tablisa. Dogrumyň ýeri

Dogran ýerlerine bölünen görnüşde soňky iki ýylda diri çaga dogran 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

	Dogrumyň ýeri				Lukmançylyk edaralarynda dogrum[1]	Soňky iki ýylda diri çaga dogran aýallaryň sany
	Lukmançylyk edaralary					
	Döwlet sektory	Hususy sektor	Öýde	Hemmesi		
Hemmesi	99,3	0,1	0,5	100,0	99,5	1476
Sebitler						
Aşgabat şäheri	98,8	1,2	0,0	100,0	100,0	160
Ahal welaýaty	99,4	0,0	0,6	100,0	99,4	226
Balkan welaýaty	99,6	0,0	0,4	100,0	99,6	75
Daşoguz welaýaty	99,2	0,0	0,8	100,0	99,2	395
Lebap welaýaty	100,0	0,0	0,0	100,0	100,0	300
Mary welaýaty	99,0	0,0	1,0	100,0	99,0	320
Ilatly ýerler						
Şäher	99,1	0,4	0,5	100,0	99,5	529
Oba	99,5	0,0	0,5	100,0	99,5	947
Dogrum pursadynda ejesiniň ýaşy						
20-den pes	98,7	0,0	1,3	100,0	98,7	56
20-34	99,3	0,1	0,6	100,0	99,4	1305
35-49	100,0	0,0	0,0	100,0	100,0	115
Dogruma çenli gözegçilik üçin barlan gezekleriň sany						
Ýok	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	1
1-3 gezek	(97,2)	(0,0)	(2,8)	100,0	(97,2)	49
4+ gezek	99,4	0,1	0,5	100,0	99,5	1423
Boş galdyrmak B/M	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	2
Bilimi						
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	1
Orta	99,4	0,1	0,5	100,0	99,5	1265
Başlangyç hünär	98,8	0,0	1,2	100,0	98,8	112
Orta hünär	100,0	0,0	0,0	100,0	100,0	50
Ýokary	97,8	2,2	0,0	100,0	100,0	46
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller						
Iň garyp	99,3	0,0	0,7	100,0	99,3	322
Ikinji	98,6	0,0	1,4	100,0	98,6	313
Üçünji	100,0	0,0	0,0	100,0	100,0	313
Dördünji	99,5	0,0	0,5	100,0	99,5	270
Iň baý	99,3	0,7	0,0	100,0	100,0	259
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili						
Türkmen	99,4	0,1	0,5	100,0	99,5	1301
Özbek	99,2	0,8	0,0	100,0	100,0	124
Rus	(100,0)	(0,0)	(0,0)	100,0	(100,0)	27
Beýleki	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	24

[1] **MICS 5.8 görkezijisi - Lukmançylyk edaralarynda kabul edilen dogrumlar**

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Türkmenistanda ähli dogrumlar (100 göterim) saglygy goraýyş edaralarynda: dogrumlaryň 99 göterimi – döwlet edaralarynda, 1 göterimden azragy hususy sektora degişli edaralarda kabul edildi. Dogrumlaryň 1 göterimden azragy öýde bolup geçýär. Saglygy goraýyş edaralarynda dogrumlar hal-ýagdaýynyň derejesine we beýleki esasy häsiýetnamalara garamazdan, ähli aýallar üçin elýeterli.

Dogrumdan soňky gözegçilik

Dogrum wagty we gös-göni onuň yzyndaky döwür hem enäniň, hem ýaňy doglan çaganyň ömrüni gorap saklamaklygy amala aşyrmak bolýan mümkinçilikleriň esasy döwrüdir. Bütin dünýäde her ýyl ýaňy doglan çagalaryň takmynan 3 milliony ömrüniň ilkinji aýynda ölýärler[52], we bu ölümleriň köpüsi eneleriň ölüminiň[53] köpüsi düşýän dogrumdan soň birinji ýa-da ikinji güne düşýär[54].

Dogrumdan soň ilkinji birnäçe günüň möhümligine garamazdan, öý hojalyklarynyň gözegçilikleriniň giň gerimli, milli derejede reprezentatiw maksatnamalary dogrumdan soňky döwür barada we enä hem çaga dogrumdan soňky gözegçilik barada soraglar yzygiderli esasda goşulmady. 2008-nji ýylda eneleriň, ýaňy doglan çagalaryň we beýleki çagalaryň saglygyny gorap saklamak üçin saglygy goraýyş ulgamynda ösüşe gözegçilik edýän "2015-nji ýyl: başlangyç hasaplama" başlangyç bu maglumatlaryň ýokdugyny nygtady we diňe bir dogrumdan soňky gözegçiligiň maksatnamasyny (DGM) berkitmäge däl-de, eýsem maglumatlaryň elýeterliliginiň we hiliniň ýokarlandyrylmagyna çagyrdy[55].

DGM boýunça Pudagara toparyň döredilmeginiň yzýany we degişli çekeleşikleriň geçirilmegi bilen, şeýle hem DGM barada maglumat ýygnamaga öňki synanyşyklardan alnan sapaklary göz öňünde tutup, MICS üçin soragnamanyň täze moduly işlenip taýýarlanyldy we tassyklanyldy. Bu modul "dogrumdan soňky gözegçilik" diýlip atlandyrylýar we onuň wezipesi saglygy goraýyş gözegçiliginiň mazmuny barada däl-de, ýaňy doglan çaganyň we enäniň saglygy goraýyş hyzmatlaryny üpjün ediji bilen gatnaşygy barada maglumat ýygnamakdan ybarat. Bu DGM-iň giňelmegine görä olaryň gerimini ölçemegiň we zerur hyzmatlary etmek üçin platformany döretmegiň möhümliginiň ýokarlanmagy bilen esaslandyrylýar. Mazmuny ölçemek hususan, soraşma geçirilmezden öň iki ýyla çenli wagtda edilen hyzmatlar barada respondentlerden ýatlamaklary haýyş edilýändigi sebäpli, has çylşyrymly hasaplanylýar.

Türkmenistanda enelere we ýaňy doglan çagalara dogrumdan soňky gözegçiligi geçirmegiň tertibi 2002-nji ýyldaky "Ilata maşgala gulluklary tarapyndan saglygy goraýyş hyzmatlarynyň edilişini gowulandyrmak hakynda" №115 buýruga we 2012-nji ýyldaky "Saglygy goraýşyň ilkinji zwenosynda göwrelilere we aýallara saglygy goraýyş hyzmatlaryny etmegiň hilini ýokarlandyrmak" №246 buýruga laýyklykda amala aşyrylýar. Oňa laýyklykda, saglygy goraýyş edarasayndan çykandan soň ýokary hünär derejeli saglygy goraýyş işgäri tarapyndan birinji gije-gündiziň dowamynda ýaňy doglan çaga öýde seretmek üçin ilkinji gezek barylýar, çaga dogran (ene) üçin 42 günüň dowamynda her ýedi günden barlamak bilen, dogrumdan soňky ilkinji hepdede gözegçilik geçirilýär.

RH.12 tablisada gözegçilik geçirilenden öň iki ýylyň dowamynda 15-49 ýaşyndaky aýallaryň dogrumdan soň saglygy goraýyş edarasaynda bolmagynyň uzaklygy boýunça esasy häsiýetnamalaryna baglylykda bölünen görnüşde göterimde paýlanyşy berilýär.

[52] Çaga ölümçiligini bahalandyrmak boýunça BMG-niň Pudagara topary. 2013. *Çaga ölümçiliginiň derejeleri we meýilleri: 2013-nji ýylyň hasabaty.*
[53] BSGG, UNICEF, UNFPA, Bütindünýä banky. 2012. *Ene ölümçiliginiň meýilleri: 1990–2010-njy ýyllar*. Bütindünýä saglygy goraýyş guramasy.
[54] Lawn, JE et al. (Лон и др.) 2005. *4 million neonatal deaths: When? Where? Why?* (*4 million ýaňy doglan bäbekleriň ölümçiligi: haçan? nirede? näme üçin?)* Lancet 2005; 365:891–900.
[55] Saglygyň görkezijilerini ölçemegiň ulgamy (HMN), UNICEF, BSGG. 2008. 2015-nji ýyl: başlangyç hasaplama: eneleriň, ýaňy doglan çagalaryň we beýleki çagalaryň saglygyny gorap saklamak üçin saglygy goraýyş ulgamynda ösüşe gözegçilik etmek, 2008-nji ýylyň hasabaty. UNICEF.

RH.12 tablisa. Dogrumdan soň lukmançylyk edaralarynda bolmaklyk

Soňky iki ýylda lukmançylyk edaralarynda diri çaga dogran, lukmançylyk edaralarynda bolan wagtynyň dowamlylygyna bölünen görnüşde 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

	Lukmançylyk edaralarynda bolan wagtynyň dowamlylygy										
	12 sagatdan az	12 sagat ýa-da ondan köp, ýöne 2 günden az	2 gün	3 gün	4 gün	5 gün	6 gün	7 gün ýa-da ondan köp	Hem-mesi	12 sagat ýa-da ondan köp[1]	Soňky iki ýylda lukmançylyk edaralarynda çaga dogran aýallaryň sany
Hemmesi	0,2	0,4	4,6	72,1	12,0	4,9	1,4	4,4	100,0	99,8	1468
Sebitler											
Aşgabat şäheri	0,0	0,0	8,4	69,7	4,5	8,9	3,0	5,6	100,0	100,0	160
Ahal welaýaty	0,0	0,0	4,0	88,2	2,3	2,1	0,5	2,9	100,0	100,0	224
Balkan welaýaty	0,5	0,0	11,0	76,1	7,8	1,0	3,0	0,6	100,0	99,5	75
Daşoguz welaýaty	0,7	0,6	5,7	65,5	13,6	9,5	1,3	3,1	100,0	99,3	392
Lebap welaýaty	0,0	0,3	2,5	66,2	19,2	3,4	2,1	6,3	100,0	100,0	300
Mary welaýaty	0,0	1,0	2,3	74,7	14,7	1,3	0,4	5,6	100,0	100,0	317
Ilatly ýerler											
Şäher	0,1	0,2	5,4	72,6	9,1	4,2	3,0	5,4	100,0	99,9	526
Oba	0,3	0,6	4,1	71,8	13,6	5,2	0,5	3,9	100,0	99,7	941
Dogrum pursadynda ejesiniň ýaşy											
20-den pes	0,0	0,0	4,2	62,6	13,1	11,1	0,0	8,9	100,0	100,0	55
20-34	0,2	0,5	4,5	73,4	11,4	4,6	1,6	3,8	100,0	99,8	1297
35-49	0,0	0,0	6,2	62,2	18,0	4,3	0,0	9,3	100,0	100,0	115
Lukmançylyk edaralarynyň görnüşleri											
Döwlet	0,2	0,5	4,5	72,2	12,0	4,8	1,4	4,4	100,0	99,8	1466
Hususy	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	2
Dogrumyň görnüşleri											
Waginal dogrum	0,2	0,5	4,9	76,3	12,2	3,8	0,4	1,7	100,0	99,8	1375
Kesarew kesimi	0,0	0,0	0,0	9,6	8,1	21,2	16,1	45,0	100,0	100,0	92
Bilimi											
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	1
Orta	0,2	0,4	4,6	72,3	12,1	5,0	1,2	4,2	100,0	99,8	1259
Başlangyç hünär	0,3	2,0	4,1	69,3	11,6	4,7	1,8	6,2	100,0	99,7	111
Orta hünär	0,0	0,0	5,6	71,1	15,0	1,8	4,7	1,7	100,0	100,0	50
Ýokary	0,0	0,0	4,6	73,9	5,6	6,2	1,9	7,8	100,0	100,0	46
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller											
Iň garyp	0,9	1,0	7,3	66,3	14,0	6,3	0,6	3,6	100,0	99,1	319
Ikinji	0,0	0,4	1,5	71,2	15,2	5,5	0,8	5,4	100,0	100,0	309
Üçünji	0,0	0,3	3,7	77,6	10,0	3,8	1,3	3,4	100,0	100,0	313
Dördünji	0,0	0,4	2,9	76,8	9,4	2,4	3,0	5,2	100,0	100,0	268
Iň baý	0,1	0,0	7,8	68,9	10,7	6,1	1,6	4,7	100,0	99,9	259
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili											
Türkmen	0,1	0,5	4,8	71,9	12,4	4,3	1,4	4,6	100,0	99,9	1294
Özbek	1,1	0,0	1,0	72,0	12,4	9,0	1,7	2,7	100,0	98,9	124
Rus	(0,0)	(0,0)	(6,3)	(69,8)	(0,0)	(12,3)	(3,5)	(8,1)	100,0	(100,0)	27
Beýleki	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	22

[1] **MICS 5.10 görkezijisi - Dogrumdan soň lukmançylyk edaralarynda bolmaklyk**

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Türkmenistanda çagasyny saglygy goraýyş edarasynda dogran ähli aýallar (100 göterim) dogrumdan soň 12 sagadyň dowamynda ýa-da ondan köp şol ýerde bolýarlar. Garaşylyşy ýaly, çagalary kesilip alnan ähli aýallar (100 göterim) dogrumdan soň üç günüň dowamynda ýa-da ondan köp saglygy goraýyş edarasynda galýarlar. Aýalyň esasy häsiýetnamasyna baglylykda görkezijileriň paýlanyşynda takyk kanunylyk ýok, sebäbi ol ýerde bolmaklygyň uzaklygy aýalyň we ýaňy doglan çaganyň saglyk ýagdaýyna bagly. Aýallaryň jemi 95 göterimi üç günüň dowamynda we ondan köp, aýallaryň köpüsi (72 göterimi) üç günüň dowamynda saglygy goraýyş edarasyndabolýarlar.

Soňky wagtlarda "Howpsuz enelik" maksatnamasy ähli aýallara we täze doglan çagalara dogrumdan soň ilkinji iki gün şeýle gözegçiligi maslahat bermek bilen, dogrumdan soňky gözegçiligiň möhümligine ünsi artdyrdy. Dogrumdan soňky gözegçilik hyzmatlaryndan peýdalanmagyň çärelerini bahalandyrmak üçin aýallardan olara we olaryň täze doglan çagalaryna dogrumdan soňky gözegçiligiň edilendigi, ilkinji gözegçilgiň wagty we gözegçilik geçirilenden öňki iki ýyl döwürde degişli aýala soňky çagasy bilen dogrumdan soň gözegçilik eden saglygy goraýyş kömegini edýäniň görnüşi barada soraşyldy.

RH.13 tablisada soňky iki ýylda doglan, doglandan soň saglyk ýagdaýy barlanan, haýsy hem bolsa saglygy goraýyş hyzmaty bilen üpjün ediji tarapyndan dogrumdan soňky gözegçilik üçin barylan, saglygy goraýyş edarasyndan çykarylandan soň täze doglan çaga dogrumdan soňky gözegçilik üçin barylan täze doglan çagalaryň göterim paýy görkezilýär. Dogrumdan (doglandan) soň saglygy goraýyş edarasynda bolan wagty ýa-da öýde saglyk ýagdaýynyň barlagynyň geçirilen wagtyna garamazdan, islendik saglygy goraýyş hyzmatyny ediji tarapyndan geçirilýän saglyk ýagdaýynyň barlagyny aňladýandygyny göz öňünde tutmaly (1 sütün), şol bir wagtda dogrumdan soňky gözegçilik üçin barmak täze doglan çaganyň saglyk ýagdaýyna gözegçilik we öňüni alyş hyzmatlaryny etmek üçin aýratyn barmaklygy aňladýar we şeýlelikde saglygy goraýyş edarasynda bolan wagty ýa-da öýde dogrumdan soňky saglyk ýagdaýynyň barlagyny öz içine almaýar. "Saglyk ýagdaýynyň dogrumdan soňky barlagy" görkeziji saglygy goraýyş edarasynda bolan wagty ýa-da öýde, saglyk ýagdaýynyň barlagynyň geçirilen wagtyna garamazdan, saglyk ýagdaýynyň islendik barlagyny öz içine alýar (1 sütün), şeýle hem dogrumdan soň ilkinji iki gün DSG üçin barylmagyny öz içine alýar (2, 3 we 4 sütünler).

RH.13 tablisa. Täze doglan bäbeklere dogrumdan soň edilýän gözegçilik

Soňky iki ýylda diri çaga dogran, doglandan soň çagasynyň saglygy lukmançylyk edaralarynda ýa-da öýde barlanan 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy, barlan gezekleriň sany boýunça bölünen görnüşde doglandan soň we lukmançylyk edaralaryndan çykandan soň islendik saglygy goraýyş edarasynyň işgärleri tarapyndan çagasyna dogrumdan soňky gözegçilik edilen aýallaryň göterimdäki paýy we dogrumdan soň saglyk ýagdaýyna gözegçilik edilenleriň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Lukmançylyk edaralarynda bolan wagtlarynda ýa-da öýlerinde doglandan soň täze doglan bäbekleriň saglyk ýagdaýynyň barlanmagy	Täze doglan bäbeklere dogrumdan soň gözegçilik etmek üçin barmak[b]							Täze doglan bäbeklere dogrumdan soň edilen gözegçilik[1, c]	Soňky iki ýylda diri doglan bäbekleriň sany	Lukmançylyk edaralaryndan çykanlaryndan soň täze doglan bäbeklere dogrumdan soňky gözegçilik üçin barmak[d]							Soňky iki ýylda lukmançylyk edaralarynda diri doglanlaryň sany
		Doglan gününde	Doglandan 1 günden soň	Doglandan 2 günden soň	Doglandan 3-6 günden soň	Doglandan soň bir hepdeden ir däl	Dogrumdan soňky gözegçilik üçin barylmady	Hemmesi			Şol gün	Çykandan 1 günden soň	Çykandan 2 günden soň	Çykandan 3-6 günden soň[e]	Çykandan soň bir hepdeden ir däl	Çykandan soň dogrumdan soňky gözegçilik üçin barylmady	Hemmesi	
Hemmesi	99,8	0,6	0,2	0,4	91,1	6,8	0,9	100,0	99,8	1476	13,9	60,4	16,5	7,7	0,7	0,9	100,0	1468
Sebitler																		
Aşgabat şäheri	100,0	0,0	0,0	0,0	88,8	10,7	0,6	100,0	100,0	160	6,0	67,3	19,6	4,8	1,8	0,6	100,0	160
Ahal welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	95,4	3,8	0,8	100,0	100,0	226	1,8	34,1	49,8	13,0	0,6	0,8	100,0	224
Balkan welaýaty	100,0	1,4	1,0	2,7	92,0	2,9	0,0	100,0	100,0	75	19,7	57,5	19,4	2,9	0,6	0,0	100,0	75
Daşoguz welaýaty	100,0	0,6	0,0	1,0	92,9	5,2	0,3	100,0	100,0	395	12,3	65,4	13,9	7,8	0,3	0,3	100,0	392
Lebap welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	88,9	10,5	0,6	100,0	100,0	300	31,0	53,2	6,0	8,9	0,3	0,6	100,0	300
Mary welaýaty	99,0	1,5	0,8	0,0	88,8	6,4	2,5	100,0	99,0	320	10,9	76,8	3,8	5,1	0,9	2,5	100,0	317
Ilatly ýerler																		
Şäher	100,0	0,4	0,1	0,5	89,1	9,3	0,5	100,0	100,0	529	13,6	60,9	15,8	7,8	1,2	0,5	100,0	526
Oba	99,7	0,7	0,3	0,3	92,2	5,4	1,1	100,0	99,7	947	14,0	60,1	16,9	7,6	0,3	1,1	100,0	941
Dogrum pursadynda ejesiniň ýaşy																		
20-den pes	100,0	0,6	0,0	0,0	86,0	12,1	1,3	100,0	100,0	56	9,2	53,2	20,3	13,3	2,7	1,3	100,0	55
20-34	99,8	0,6	0,3	0,4	91,4	6,3	1,0	100,0	99,8	1305	14,1	61,3	16,0	7,0	0,5	1,0	100,0	1297
35-49	100,0	0,0	0,0	0,3	89,9	9,8	0,0	100,0	100,0	115	13,7	53,2	19,8	12,3	1,1	0,0	100,0	115
Dogrumyň ýeri																		
Öý	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	8	UB	UB	UB	UB	UB	UB	UB	UB
Lukmançylyk edarasy	99,8	0,5	0,2	0,4	91,1	6,8	0,9	100,0	99,8	1468	13,9	60,4	16,5	7,7	0,7	0,9	100,0	1468
Döwlet	99,8	0,5	0,2	0,4	91,1	6,8	0,9	100,0	99,8	1466	13,9	60,4	16,5	7,7	0,7	0,9	100,0	1466
Hususy	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	2	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	2
Bilimi[f]																		
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	1	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	1
Orta	99,7	0,7	0,3	0,3	91,5	6,3	1,0	100,0	99,7	1265	13,4	59,9	17,5	7,8	0,5	1,0	100,0	1259
Başlangyç hünär	100,0	0,0	0,0	1,1	88,3	10,7	0,0	100,0	100,0	112	21,8	54,8	13,3	8,7	1,3	0,0	100,0	111
Orta hünär	100,0	0,0	0,0	1,4	91,0	7,6	0,0	100,0	100,0	50	15,3	74,0	7,8	2,9	0,0	0,0	100,0	50
Ýokary	100,0	0,0	0,0	0,0	90,3	9,7	0,0	100,0	100,0	46	7,5	74,0	7,8	6,8	3,9	0,0	100,0	46
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller																		
Iň garyp	99,5	0,0	0,4	0,4	92,3	5,5	1,3	100,0	99,5	322	14,3	66,5	11,1	6,7	0,0	1,3	100,0	319
Ikinji	99,5	0,9	0,0	0,5	89,7	7,3	1,6	100,0	99,5	313	15,6	59,1	15,5	7,7	0,6	1,7	100,0	309
Üçünji	100,0	1,2	0,4	0,1	92,3	5,6	0,4	100,0	100,0	313	14,0	55,6	21,3	8,2	0,4	0,4	100,0	313
Dördünji	100,0	0,2	0,3	0,9	89,9	8,3	0,3	100,0	100,0	270	12,2	60,2	15,9	9,8	1,5	0,3	100,0	268
Iň baý	100,0	0,6	0,0	0,0	91,0	7,7	0,7	100,0	100,0	259	12,8	60,4	19,2	5,9	0,9	0,7	100,0	259
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili																		
Türkmen	99,9	0,4	0,3	0,5	91,5	6,7	0,7	100,0	99,9	1301	13,9	60,7	16,5	7,5	0,6	0,7	100,0	1294
Özbek	100,0	0,9	0,0	0,0	90,9	7,2	0,9	100,0	100,0	124	15,1	56,5	17,9	9,5	0,0	0,9	100,0	124
Rus	(100,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(82,4)	(17,6)	(0,0)	100,0	(100,0)	27	(13,2)	(54,1)	(15,6)	(11,6)	(5,4)	(0,0)	100,0	27
Beýleki	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	24	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	22

[1] MICS 5.11 görkezijisi - Täze doglan bäbeklere dogrumdan soň edilýän gözegçilik

UB: ulanyp bolmaýar.

[a] Lukmançylyk edaralarynda doglandan soň (edaradan çykyp gitmänkä) ýa-da doglandan soň öýde (saglygy goraýyş edaralarynyň işgärleri öýden gitmänkä) islendik saglygy goraýyş işgäri tarapyndan saglyk ýagdaýyna gözegçilik edilenler.

[b] Dogrumdan soňky gözegçilik üçin barmaklyk islendik saglygy goraýyş işgärleri tarapyndan täze doglan bäbegiň saglyk ýagdaýyna gözegçilik etmek üçin ýörite barylmagyny aňladýar.Dogrumdan soňky gözegçilik üçin barmaklyk (ýokardaky bellige seret [a]).

[c] Dogrumdan soňky gözegçilik dogrumdan soň lukmançylyk edaralarynda ýa-da öýde saglyk ýagdaýy boýunça edilen islendik barlagy (ýokardaky bellige seret [a]), şeýle hem dogrumdan soňky gözegçilik üçin doglandan soň ikii günüň

[d] Ejesi hem çagasy üçin hem lukmançylyk edaralarynda bolmagyň birmeňzeş dowamlylygy ulanylýar (sebäbi diňe ejesiniň bolan wagtynyň dowamlylygy hakynda maglumatlar ýygnalýar).

[e] Dogrumdan soňky ilkinji gözegçiligi hepdelerde habar beren aýallary hasaba almak bilen.

[f] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Ähli täze doglan çagalar saglygy goraýyş edarasynda bolan wagty ýa-da öýde saglyk ýagdaýynyň barlagy geçirilýär.

Saglygy goraýyş edarasyndan çykandan soň dogrumdan soňky gözegçilik bilen gurşalyp alnan täze doglan çagalaryň göterim paýy örän ýokary we 99 göterime deň. Köp ýagdaýlarda (74 göterim) DSG üçin şol gün ýa-da saglygy goraýyş edarasyndan çykandan soň bir günden soň barylýar. Saglygy goraýyş edarasyndan çykandan soň PRN üçin gatnamagyň möhletine baglylykda sebitleýin tapawut bar. Ähli sebitlerde Ahal welaýatyny goşmazdan, täze doglan çagalaryň köpüsi saglygy goraýyş edarasyndan çykan güni ýa-da bir günden soň alýarlar: Aşgabat şäherinde 73 göterimden Mary welaýatynda 88 göterime çenli boldy. Ahal welaýatynda täze doglan çagalaryň 36 göterimine DSG üçin saglygy goraýyş edarasyndan çykandan soň şol gün ýa-da saglygy goraýyş edarasyndan çykandan soň bir günden soň baryldy, täze doglan çagalaryň ýarsy (50 göterim) saglygy goraýyş edarasyndan çykandan soň iki günden soň baryldy.

RH.14 tablisa. Lukmançylyk edaralaryndan çykandan soňky ilkinji hepdede täze doglan bäbekler üçin dogrumdan soňky gözegçilik üçin barmak

Soňky iki ýylda lukmançylyk edaralarynda diri çaga dogran, lukmançylyk edaralaryndan çykandan soň bir hepdäniň dowamynda çagasyna dogrumdan soňky gözegçilik geçirilen[a], dogrumyň ýeri we dogrumdan soňky ilkinji gözegçiligi geçiren adam boýunça 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

	Lukmançylyk edaralaryndan çykandan soň bir hepdäniň dowamynda täze doglan bäbekler üçin dogrumdan soňky gözegçilik üçin ilkinji barlan ýeri			**Lukmançylyk edaralaryndan çykandan soň bir hepdäniň dowamynda ilkinji gezek dogrumdan soňky gözegçiligi geçiren saglygy goraýyş işgäri**				Soňky iki ýylda lukmançylyk edaralarynda diri doglan we lukmançylyk edaralaryndan çykandan soňky ilkinji hepdede dogrumdan soňky gözegçilik geçirilen bäbekleriň sany
	Öý	Döwlet sektorynyň edarasy	Hemmesi	Lukman	Şepagat uýasy/akuşer	Feldşer	Hemmesi	
Hemmesi	99,0	1,0	100,0	66,2	30,3	3,5	100,0	1445
Sebitler								
Aşgabat şäheri	100,0	0,0	100,0	68,9	31,1	0,0	100,0	156
Ahal welaýaty	99,8	0,2	100,0	39,7	54,4	5,9	100,0	221
Balkan welaýaty	90,8	9,2	100,0	3,8	95,3	0,9	100,0	75
Daşoguz welaýaty	99,7	0,3	100,0	85,3	14,7	0,0	100,0	390
Lebap welaýaty	100,0	0,0	100,0	74,4	17,7	7,9	100,0	297
Mary welaýaty	98,1	1,9	100,0	66,9	28,9	4,3	100,0	306
Ilatly ýerler								
Şäher	98,5	1,5	100,0	61,6	37,2	1,2	100,0	517
Oba	99,3	0,7	100,0	68,7	26,5	4,7	100,0	928
Dogrum pursadynda ejesiniň ýaşy								
20-den pes	96,8	3,2	100,0	61,9	35,1	3,1	100,0	53
20-34	99,0	1,0	100,0	66,4	30,1	3,6	100,0	1278
35-49	100,0	0,0	100,0	66,2	31,2	2,6	100,0	114
Dogrumyň ýeri								
Lukmançylyk edarasy	99,0	1,0	100,0	66,2	30,3	3,5	100,0	1445
Döwlet	99,0	1,0	100,0	66,3	30,3	3,5	100,0	1443
Hususy	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	(*)	100,0	2
Bilimi								
Orta	99,0	1,0	100,0	66,7	29,6	3,7	100,0	1240
Başlangyç hünär	98,3	1,7	100,0	63,1	34,5	2,4	100,0	109
Orta hünär	99,2	0,8	100,0	63,3	34,7	2,1	100,0	50
Ýokary	100,0	0,0	100,0	64,0	33,2	2,8	100,0	44
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller								
Iň garyp	99,1	0,9	100,0	80,3	17,4	2,3	100,0	315
Ikinji	99,3	0,7	100,0	70,3	24,1	5,6	100,0	302
Üçünji	99,3	0,7	100,0	62,0	31,8	6,2	100,0	310
Dördünji	97,9	2,1	100,0	54,7	42,8	2,5	100,0	263
Iň baý	99,3	0,7	100,0	60,8	39,2	0,0	100,0	254
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili								
Türkmen	99,0	1,0	100,0	65,8	30,6	3,7	100,0	1277
Özbek	99,0	1,0	100,0	74,1	24,0	1,8	100,0	123
Rus	(100,0)	(0,0)	100,0	(62,1)	(37,9)	(0,0)	100,0	26
Beýleki	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	(*)	100,0	19

[a] Ejesi hem çagasy üçin hem lukmançylyk edaralarynda bolmagyň birmeňzeş dowamlylygy ulanylýar (sebäbi diňe ejesiniň bolan wagtynyň dowamlylygy hakynda maglumatlar ýygnalýar).

[b] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

RH.14 tablisada saglygy goraýyş edarasyndan çykan güni ilkinji hepdede DSG üçin barlan täze doglan çagalaryň göterim paýy gözegçilik edilýän ýeri we hyzmat bilen üpjün edijiniň görnüşi boýunça bölünen görnüşde görkezilýär. Ýokarda görkezilişi ýaly, barmaklyk saglygy goraýyş edarasynda we dogrumdan soň yzýany öýde gözegçiligi öz içine almaýar.

Saglygy goraýyş edarasyndan çykandan soň ilkinji hepdäniň dowamynda täze doglan çaga DSG üçin ilkinji gezek barmagyň agramly bölegi (99 göterimi) öýde amala aşyrylýar. Döwlet sektoryndaky edaralarda şeýle gözegçilikden, esasan Balkan welaýatynda (9 göterim) diňe täze doglan çagalaryň 1 göterimi geçýär.

Täze doglan çagalara gözegçilik ýokary hünär derejeli saglygy goraýyş işgärleri tarapyndan amala aşyrylýar. Täze doglan çagalara saglygy goraýyş edarasyndan çykandan soň DSG üçin barmagy lukman (66 göterim) we şepagat uýasy ýa-da akuşerler (30 göterim) amala aşyrýar. Şeýle gözegçiligi felşer geçirýän täze doglan çagalaryň göterim paýy az (4 göterim). Işgäriň görnüşine laýyklykda welaýatlar boýunça uly tapawut ýüze çykaryldy. Husasan, Balkan welaýatynda diňe täze doglan çagalaryň 4 göterimi üçin DSG üçin birinji gezek barmagy lukmanlar ýerine ýetirdi, Ahal welaýatynda – 40 göterim, beýleki sebitlerde göterim paýy Mary welaýatynda 67 göterimden Daşoguz welaýatynda 85 göterime çenli aralykda üýtgäp durýar.

RH.15 we RH.16 tablisalarda, täze doglan çagalar boýunça ýygnalan maglumatlar görkezilýän RH.13 we RH.14 tablisalara meňzeş, enelere DSG üçin dogrumdan soň saglyk ýagdaýyny barlamak we barmak barada ýygnalan maglumat berilýär.

RH.15 tablisa. Enäniň ýagdaýyna dogrumdan soňky gözegçilik

Soňky iki ýylda diri çaga dogran, lukmançylyk edaralarynda ýa-da öýde saglyk ýagdaýlaryna dogrumdan sozky gözegçilik edilen 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy, saglygy goraýyş işgärleriniň islendigi tarapyndan soňky dogrumdan we lukmançylyk edaralaryndan çykanlaryndan soň saglyk ýagdaýlaryna gözegçilik edilen, gözegçilik üçin barlan gezekleriň sany boýunça we dogrumdan soň saglyk ýagdaýlary barlanan aýallaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Lukmançylyk edaralarynda bolan wagtynda ýa-da öýde dogrumdan soň enäniň saglyk ýagdaýyny barlamak[a]	Enäniň ýagdaýyna dogrumdan soňky gözegçilik üçin barmak[b]							Enäniň ýagdaýyna dogrumdan soňky gözegçilik[1, c]	Soňky iki ýylda diri çaga dogran aýallaryň sany	Lukmançylyk edaralaryndan çykandan soň enäniň ýagdaýyna dogrumdan soňky gözegçilik üçin barmak[d]							Soňky iki ýylda lukmançylyk edaralarynda diri çaga dogran aýallaryň sany
		Dogrum gününde	Dogrumdan 1 günden soň	Dogrumdan 2 günden soň	Dogrumdan 3-6 günden soň	Dogrumdan soň bir hepdeden ir däl	Dogrumdan soňky gözegçilik edilmedi	Hemmesi			Şol günüň özünde	Çykandan 1 günden soň	Çykandan 2 günden soň	Çykandan 3-6 günden soňe	Çykandan soň bir hepdeden ir däl	Çykandan soň dogrumdan soňky gözegçilik edilmedi	Hemmesi	
Hemmesi	99,8	0,2	0,2	0,4	90,6	7,5	1,1	100,0	99,8	1476	13,2	58,6	17,4	9,2	0,6	1,1	100,0	1468
Sebitler																		
Aşgabat şäheri	100,0	0,0	0,0	0,0	88,5	10,0	1,5	100,0	100,0	160	6,0	66,4	20,2	4,8	1,2	1,5	100,0	160
Ahal welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	96,2	3,8	0,0	100,0	100,0	226	1,3	34,9	49,8	13,0	1,0	0,0	100,0	224
Balkan welaýaty	100,0	0,4	1,0	2,1	93,5	2,9	0,0	100,0	100,0	75	14,2	56,4	22,9	6,0	0,6	0,0	100,0	75
Daşoguz welaýaty	100,0	0,3	0,3	1,0	92,9	5,2	0,3	100,0	100,0	395	13,0	64,6	13,9	7,8	0,3	0,3	100,0	392
Lebap welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	89,2	10,2	0,6	100,0	100,0	300	30,9	53,6	5,7	8,9	0,3	0,6	100,0	300
Mary welaýaty	99,0	0,4	0,4	0,0	85,4	10,4	3,4	100,0	99,0	320	8,4	69,2	7,3	11,3	0,4	3,4	100,0	317
Ilatly ýerler																		
Şäher	100,0	0,1	0,4	0,5	87,7	10,4	1,1	100,0	100,0	529	13,5	58,1	16,9	9,6	0,8	1,1	100,0	526
Oba	99,7	0,3	0,1	0,3	92,2	6,0	1,1	100,0	99,7	947	13,0	58,9	17,7	8,9	0,4	1,1	100,0	941
Dogrum pursadynda ejesiniň ýaşy																		
20-den pes	100,0	0,6	0,0	0,0	83,4	11,9	4,0	100,0	100,0	56	7,8	54,5	17,8	13,3	2,5	4,1	100,0	55
20-34	99,8	0,2	0,3	0,4	91,2	7,0	0,9	100,0	99,8	1305	13,3	59,6	17,4	8,4	0,4	1,0	100,0	1297
35-49	100,0	0,0	0,0	0,3	87,2	11,3	1,2	100,0	100,0	115	14,4	49,5	17,8	16,0	1,1	1,2	100,0	115
Dogrumyň ýeri																		
Öýde	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	8	UB	UB	UB	UB	UB	UB	UB	UB
Lukmançylyk edarasy	99,8	0,1	0,2	0,4	90,6	7,6	1,1	100,0	99,8	1468	13,2	58,6	17,4	9,2	0,6	1,1	100,0	1468
Döwlet	99,8	0,1	0,2	0,4	90,6	7,6	1,1	100,0	99,8	1466	13,2	58,6	17,4	9,2	0,6	1,1	100,0	1466
Hususy	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	2	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	2
Dogrumyň görnüşleri																		
Waginal dogrum	99,8	0,2	0,2	0,4	94,0	4,2	1,0	100,0	99,8	1383	13,6	59,5	18,4	7,2	0,3	1,0	100,0	1375
Kesarew kesimi	100,0	0,0	0,0	0,0	39,4	58,1	2,5	100,0	100,0	92	7,5	44,5	3,3	38,0	4,3	2,5	100,0	92
Bilimi[f]																		
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	1	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	1
Orta	99,7	0,2	0,3	0,3	91,1	7,1	1,0	100,0	99,7	1265	12,7	58,2	18,3	9,3	0,5	1,0	100,0	1259
Başlangyç hünär	100,0	0,0	0,0	1,1	86,1	11,6	1,3	100,0	100,0	112	20,8	52,7	13,7	11,1	0,4	1,3	100,0	111
Orta hünär	100,0	0,0	0,0	1,4	91,0	7,6	0,0	100,0	100,0	50	14,5	74,0	8,7	2,9	0,0	0,0	100,0	50
Ýokary	100,0	0,0	0,0	0,0	90,3	9,7	0,0	100,0	100,0	46	7,5	71,3	10,5	6,8	3,9	0,0	100,0	46
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller																		
Iň garyp	99,5	0,0	0,4	0,4	91,1	7,1	1,0	100,0	99,5	322	13,8	65,2	11,1	8,8	0,0	1,0	100,0	319
Ikinji	99,5	0,9	0,0	0,5	89,4	7,4	1,8	100,0	99,5	313	14,6	57,7	16,1	9,2	0,6	1,9	100,0	309
Üçünji	100,0	0,0	0,0	0,1	93,3	6,1	0,4	100,0	100,0	313	12,8	54,3	22,6	9,2	0,8	0,4	100,0	313
Dördünji	100,0	0,0	0,3	0,8	88,5	9,6	0,9	100,0	100,0	270	11,9	56,1	17,7	12,5	1,0	0,9	100,0	268
Iň baý	100,0	0,1	0,5	0,0	90,3	7,8	1,3	100,0	100,0	259	12,6	59,3	20,3	6,1	0,5	1,3	100,0	259
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili																		
Türkmen	99,9	0,1	0,2	0,4	90,9	7,6	0,8	100,0	99,9	1301	13,1	59,2	17,1	9,2	0,6	0,8	100,0	1294
Özbek	100,0	0,0	0,9	0,0	90,9	7,2	0,9	100,0	100,0	124	15,9	55,8	17,9	9,5	0,0	0,9	100,0	124
Rus	(100,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(80,9)	(13,7)	(5,4)	100,0	(100,0)	27	(10,3)	(52,0)	(19,2)	(11,6)	(1,5)	(5,4)	100,0	27
Beýleki	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	24	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	22

[1] MICS 5.12 görkezijisi - enä dogrumdan soňky gözegçilik

UB: ulanyp bolmaýar.

[a] Lukmançylyk edaralarynda doglandan soň (edaradan çykyp gitmänkä) ýa-da öýde dograndan soň (saglygy goraýyş edaralarynyň işgärleri öýden gitmänkä) islendik saglygy goraýyş işgäri tarapyndan saglyk ýagdaýyna gözegçilik

[b] Dogrumdan soňky gözegçilik üçin barmaklyk islendik saglygy goraýyş işgärleri tarapyndan enäniň saglyk ýagdaýyna gözegçilik etmek we öňüni alyş çärelerini geçirmek üçin ýörite barylmagyny aňladýar. Dogrumdan soňky gözegçilik üçin barmaklyk lukmançylyk edaralarynda ýa-da öýde dograndan soň saglyk ýagdaýyna edilen barlagy öz içine almaýar (ýokardaka seret).

[c] Dogrumdan soňky gözegçilik dogrumdan soň lukmançylyk edaralarynda ýa-da öýde saglyk ýagdaýy boýunça edilen islendik barlag (ýokardaky bellige seret a), şeýle hem dogrumdan soňky gözegçilik üçin dogrumdan soň ikii günüň dowamynda barlan gezekleri öz içine alýar.

[d] Ejesi hem çagasy üçin hem lukmançylyk edaralarynda bolmagyň birmeňzeş dowamlylygy ulanylýar (sebäbi diňe ejesiniň bolan wagtynyň dowamlylygy hakynda maglumatlar ýygnalýar).

[e] Dogrumdan soňky gözegçilikleri hepdelerde habar beren aýallary goşmak bilen.

[f] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

RH.15 tablisada takmynan RH.13 tablisadaky ýaly aýratyn tapawut bolmadyk ýagdaý görkezilýär. Ähli eneleriň (100 göterim) dogrumdan soň tiz wagtda saglygy goraýyş edarasynda galýarkalar ýa-da öýde saglyk ýagdaýy barlanýar. Saglygy goraýyş edarasyndan çykandan soň DSG üçin barmak babatda aýdylanda, olaryň köpüsi saglygy goraýyş edarasyndan çykan güni ýa-da bir gün soň (72 göterim) amala aşyrylýar. Sebitleýin tapawut takmynan täze doglan çagalara DSG üçin barmagyň möhleti bilen laýyk gelýär.

RH.16 tablisa. Lukmançylyk edaralaryndan çykandan soňky ilkinji hepdede enäniň ýagdaýyna gözegçilik etmek üçin dogrumdan soňky gözegçilige barmak

Soňky iki ýylda lukmançylyk edaralarynda diri çaga dogran, lukmançylyk edaralaryndan çykandan soň bir hepdäniň dowamynda saglyk ýagdaýyna dogrumdan soňky gözegçilik geçirilen, dogrumyň ýeri we dogrumdan soňky ilkinji gözegçiligi geçiren adam boýunça 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

	Lukmançylyk edaralaryndan çykandan soň bir hepdäniň dowamynda dogrumdan soňky gözegçilik üçin ilkinji barlan ýeri			**Lukmançylyk edaralaryndan çykandan soň bir hepdäniň dowamynda ilkinji gezek dogrumdan soňky gözegçiligi geçiren saglygy goraýyş işgäri**				Soňky iki ýylda lukmançylyk edaralarynda diri çaga dogran, lukmançylyk edaralaryndan çykandan soňky ilkinji hepdäniň dowamynda saglyk ýagdaýyna gözegçilik etmek üçin barlan aýallaryň sany
	Öýde	Döwlet sektorynyň edarasy	Hemmesi	Lukman	Şepagat uýasy/akuşer	Feldşer	Hemmesi	
Hemmesi	98,2	1,8	100,0	68,9	27,5	3,6	100,0	1444
Sebitler								
Aşgabat şäheri	100,0	0,0	100,0	71,1	28,9	0,0	100,0	156
Ahal welaýaty	100,0	0,0	100,0	39,4	54,7	5,9	100,0	222
Balkan welaýaty	98,6	1,4	100,0	8,6	90,5	0,9	100,0	75
Daşoguz welaýaty	98,5	1,5	100,0	85,0	15,0	0,0	100,0	390
Lebap welaýaty	100,0	0,0	100,0	80,1	11,6	8,3	100,0	297
Mary welaýaty	93,7	6,3	100,0	72,5	23,2	4,3	100,0	305
Ilatly ýerler								
Şäher	98,6	1,4	100,0	65,7	33,1	1,2	100,0	517
Oba	97,9	2,1	100,0	70,7	24,5	4,9	100,0	927
Dogrum pursadynda ejesiniň ýaşy								
20-den pes	(96,7)	(3,3)	100,0	(61,3)	(35,5)	(3,2)	100,0	52
20-34	98,2	1,8	100,0	69,1	27,3	3,7	100,0	1279
35-49	98,6	1,4	100,0	70,6	26,7	2,7	100,0	112
Dogrumyň ýeri								
Lukmançylyk edarasy	98,2	1,8	100,0	68,9	27,5	3,6	100,0	1444
Döwlet	98,2	1,8	100,0	69,0	27,4	3,6	100,0	1442
Hususy	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	(*)	100,0	2
Dogrumyň görnüşleri								
Waginal dogrum	98,2	1,8	100,0	68,6	27,6	3,7	100,0	1358
Kesarew kesimi	98,4	1,6	100,0	73,0	25,8	1,2	100,0	86
Bilimi[a]								
Orta	98,1	1,9	100,0	69,0	27,2	3,8	100,0	1240
Başlangyç hünär	98,6	1,4	100,0	67,7	29,9	2,4	100,0	109
Orta hünär	96,5	3,5	100,0	62,9	35,0	2,1	100,0	50
Ýokary	100,0	0,0	100,0	73,6	23,6	2,8	100,0	44
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller								
Iň garyp	97,9	2,1	100,0	80,7	16,6	2,7	100,0	316
Ikinji	98,6	1,4	100,0	73,9	20,5	5,6	100,0	301
Üçünji	98,1	1,9	100,0	62,3	31,4	6,3	100,0	309
Dördünji	96,6	3,4	100,0	60,7	36,8	2,5	100,0	263
Iň baý	99,7	0,3	100,0	64,7	35,3	0,0	100,0	254
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili								
Türkmen	98,1	1,9	100,0	68,7	27,5	3,8	100,0	1276
Özbek	98,0	2,0	100,0	74,7	23,4	1,8	100,0	123
Rus	(100,0)	(0,0)	100,0	(60,4)	(39,6)	(0,0)	100,0	25
Beýleki	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	(*)	100,0	19

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.
( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.
(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

RH.16 tablisa RH.14 tablisa meňzeş, ýöne ýeri boýunça we saglygy goraýyş hyzmatyny edijiniň görnüşi boýunça bölünen görnüşde saglygy goraýyş edarasyndan çykandan soň bir hepdäniň dowamynda enelere DSG üçin gatnawa bagyşlanýar. Ýokarda kesgitlenilişi ýaly, gatnaw dogrumdan soň ýakyn wagtda saglygy goraýyş edarasynda we öýe gatnawy öz içine almaýar.

Umuman saglygy goraýyş edarasyndan çykandan soň bir hepdäniň dowamynda enelere DSG üçin gatnawlaryň 98 göterimi öýde, 2 göterimi döwlet saglygy goraýyş edarasynda amala aşyrylýar. Esasan şeýle gözegçiligi lukman (69 göterim) we şepagat uýasy ýa-da akuşer (28 göterim) geçirýär. Işgäriň görnüşi boýunça sebitleýin tapawut takmynan täze doglan çaga dogrumdan soňky gözegçilik bilen laýyk gelýär.

RH.17 tablisa. Enäniň we täze doglan bäbegiň ýagdaýyna dogrumdan soňky gözegçilik				
Soňky iki ýylda diri çaga dogran, dogrumdan soňky iki günüň dowamynda ejesiniň we täze doglan bäbegiň dogrumdan soňky gözegçiligi alanlygyna baglylykda 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016				
	Dogrumdan/doglandan soň iki günüň içinde dogrumdan soňky gözegçilik:			
	ejesiniňki ýaly çaga hem gözegçilik edildi	ejesine hem çaga gözegçilik edilmedi	Hemmesi	Soňky iki ýylda diri çaga dogran aýallaryň sany
Hemmesi	99,8	0,2	100,0	1476
Sebitler				
Aşgabat şäheri	100,0	0,0	100,0	160
Ahal welaýaty	100,0	0,0	100,0	226
Balkan welaýaty	100,0	0,0	100,0	75
Daşoguz welaýaty	100,0	0,0	100,0	395
Lebap welaýaty	100,0	0,0	100,0	300
Mary welaýaty	99,0	1,0	100,0	320
Ilatly ýerler				
Şäher	100,0	0,0	100,0	529
Oba	99,7	0,3	100,0	947
Dogrum pursadynda ejesiniň ýaşy				
20-den pes	100,0	0,0	100,0	56
20-34	99,8	0,2	100,0	1305
35-49	100,0	0,0	100,0	115
Dogrumyň ýeri				
Öýde	(*)	(*)	100,0	8
Lukmançylyk edarasy	99,8	0,2	100,0	1468
Döwlet	99,8	0,2	100,0	1466
Hususy	(*)	(*)	100,0	2
Dogrumyň görnüşleri				
Waginal dogrum	99,8	0,2	100,0	1383
Kesarew kesimi	100,0	0,0	100,0	92
Bilimi [a]				
Başlangyç	(*)	(*)	100,0	1
Orta	99,7	0,3	100,0	1265
Başlangyç hünär	100,0	0,0	100,0	112
Orta hünär	100,0	0,0	100,0	50
Ýokary	100,0	0,0	100,0	46
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller				
Iň garyp	99,5	0,5	100,0	322
Ikinji	99,5	0,5	100,0	313
Üçünji	100,0	0,0	100,0	313
Dördünji	100,0	0,0	100,0	270
Iň baý	100,0	0,0	100,0	259
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili				
Türkmen	99,9	0,1	100,0	1301
Özbek	100,0	0,0	100,0	124
Rus	(100,0)	(0,0)	100,0	27
Beýleki	(*)	(*)	100,0	24

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.
( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.
(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

RH.17 tablisada gözegçilik geçirilen ýylyndan öňki iki ýylyň dowamynda diri çaga dogran aýallaryň dogrumdan soň ilkinji iki günde enäniň ýa-da täze doglan çaganyň saglyk ýagdaýyny barlamak üçin ýa-da DSG üçin gatnaw boýunça; şeýlelikde RH.13 we RH.15 tablisalarda berlen görkezijiler birleşdirilýär.

Türkmenistanda 2015-2016-nji ýyllarda geçirilen MICS-iň netijeleri çaga diri doglan ähli ýagdaýlarda dogrumdan soň ýakyn wagtda hem enäniň hem täze doglan çaganyň saglyk ýagdaýy barlandy ýa-da DSG üçin öz wagtynda gatnaldy.

IX. Irki çagalykda ösüş

Irki çagalykda terbiýe we bilim

Çagalaryň başlangyç mekdebe taýýarlygy irki ýa-da mekdebe çenli bilimiň maksatnamalary boýunça okuwa gatnamagyň hasabyna ýokarlandyrylyp bilner. Irki ýaşda okuw maksatnamalary guramaçylykly bilim we okuw düzüjileri bolmadyk çagalara enekeler we gündiz seredýän edaralar tarapyndan seredilmeginden tapawutlylykda guramaçylykly okuw komponentlerinden düzülen çagalar üçin maksatnamalary öz içine alýar.

Türkmenistanda mekdebe çenli ýaşly çagalar terbiýe bermek we okuw üçin mekdebe çenli ýaşly çagalar edaralarynyň ulgamy hereket edýär. Hereket edýän şertlerinden ugur alyp, mekdebe çenli ýaşly çagalar edaralarynyň görnüşleri aşakdakylardan ybarat: çagalar bakjasy, çagalar bakja-bagy, çagalar bagy we beýlekiler. Bilim boýunça döwlet dolandyryş edaralary olaryň haýsy pudak edarasynyň garamagyndalygyna we eýeçiliginiň görnüşine garamazdan, ähli mekdebe çenli ýaşly çagalar edaralarynyňişlerine usuly ýolbaşçylygy we gözegçiligi amala aşyrýarlar. Mekdebe çenli ýaşly çagalaryň hökmany hasaplanylýan we maşgalada, mekdebe çenli we beýleki bilim edaralarynda amala aşyrylýan başlangyç bilim maksatnamasyny özleşdirmäge taýýarlygy mekdebe çenli bilimiň düzüji bölegi bolup durýar.

“2011-2015-nji ýyllarda çaganyň irki ösüşi we mekdebe taýýarlygy boýunça Türkmenistanyň milli maksatnamasy”çaga doglan pursatyndan mekdep ýaşyna çenli şahsyýeti sagdyn beden we aň-bilim taýdan ösdürmegiň binýadyny goýdy. Maşgala we öz mümkinçiliklerini talabalaýyk ösdürmäge çaganyň hukuklaryny üpjün etmek, döwrebap hakykaty göz öňünde tutmak bilen, ony mekdebe taýýarlamak üçin hemmetaraplaýyn şertleri döretmek maksatnamanyň esasyny düzýär.

Türkmenistanda 36–59 aýlyk çagalaryň 43 göterimi irki ýaşda guramaçylykly okuw maksatnamalary boýunça okuwa gatnaýarlar (CD.1 tablisa). Şäher we oba ýerleriniň arasyndaky we sebitleýin bölünişikdäki tapawut uly: oba ýerlerindäki 29 göterim bilen deňeşdirilende şäher ýerlerinde degişli görkeziji 70 göterime deň. 36-59 aýlyk çagalaryň arasynda irki ýaşda okuw maksatnamalary boýunça okuwa gatnamak beýleki sebitlere garanda Aşgabat şäherinde we Balkan welaýatynda has ýaýran (degişlilikde, 71 we 75 göterim). Jynsy boýunça tapawut ýok, durmuş-ykdysady ýagdaý bilen şertlendirilýän tapawutlar uly. Şeýle okuwlarar iň baý öý hojalyklarynda ýaşaýan çagalaryň 81 göterimi gatnaýar, şonda degişli görkeziji iň garyp öý hojalyklarynyň çagalarynyň arasynda 17 göterime çenli peselýär. Irki okuw maksatnamalary boýunça okuwa gatnaýan 36–47 aýlyk we 48–59 aýlyk çagalaryň göterim paýynyň ujypsyz tapawutlanýandygyny bellemeli (degişlilikde, 40 we 45 göterim).

CD.1 tablisa. Irki ýaşda okuw

Irki ýaşda ol ýa-da beýleki guramaçylykly okuw maksatnamasy boýunça okuwa gatnaýan 36-59 aýlyk çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Häzirki wagtda irki ýaşda okuw maksatnamasy boýunça okuwa gatnaýan 36-59 aýlyk çagalaryň göterimdäki paýy[1]	36-59 aýlyk çagalaryň sany
Hemmesi	42,8	1518
Jynsy		
Erkek	43,0	782
Aýal	42,7	736
Sebitler		
Aşgabat şäheri	70,9	148
Ahal welaýaty	37,2	223
Balkan welaýaty	75,4	83
Daşoguz welaýaty	25,8	356
Lebap welaýaty	51,4	324
Mary welaýaty	36,9	383
Ilatly ýerler		
Şäher	69,8	518
Oba	28,9	1000
Çaganyň ýaşy		
36-47aýlyk	40,4	758
48-59 aýlyk	45,3	760
Ejesiniň bilimi		
Başlangyç	(*)	3
Orta	38,0	1301
Başlangyç hünär	75,9	96
Orta hünär	70,3	60
Ýokary	71,5	58
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller		
Iň garyp	16,7	342
Ikinji	33,5	326
Üçünji	34,3	315
Dördünji	61,9	296
Iň baý	80,7	239
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili		
Türkmen	43,4	1326
Özbek	36,0	136
Rus	(85,2)	29
Beýleki	(*)	27

[1] MICS 6.1 görkezijisi - Irki ýaşda okuw maksatnamasyna gatnaşmak

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Çaga seretmegiň hili

Çagalaryň ömrüniň ilkinji 3-4 ýaşynda akyl taýdan çalt ösýändigi giňden ykrar edilendir, şonda çaga öýde seretmegň hili şol döwürde çaganyň ösüşini kesgitleýän esasy faktor bolup durýar.[56] Bu ýagdaýda ulularyň çagalar bilen bilelikdäki işe gatnaşmagy, öýde çaga üçin kitaplaryň bolmagy we çaga seretmegiň şertleri öýde çaga seretmegiň möhüm görkezijileri bolup durýar. Jarnamada we "Çagalaryň ýaşaýşy üçin ýaramly dünýä" hereketleriň Meýilnamasynda görkezilişi ýaly, çagalar "beden taýdan sagdyn, akyl taýdan ösen, emosional durnukly häsiýetli, durmuşy taýdan jogapkärçilikli we bilim almaga ukyply" bolmaly.[57]

Gözegçiligiň dowamynda irki okuwa ýardam etmek boýunça işleriň görnüşi barada maglumat ýygnaldy. Ol ulularyň çagalar bilen bilelikde işleriň şu görnüşlerine gatnaşmagy barada maglumatlary öz içine alýar: kitap okamak ýa-da suratly kitaplara seretmek, erteki aýdyp bermek, aýdym aýdyp bermek, öýüň, uçastogyň ýa-da howlynyň çäklerinden daşarda gezelenç etmek, oýunlar, adyny aýtmak, hasap ýa-da predmetleriň suratyny çekmek.

36-59 aýlyk ýaşyndaky çagalaryň aglaba bölegi bilen (94 göterim) öý hojalygynyň uly ýaşly agzalary gözegçilik geçirilenden öňündäki üç günüň dowamynda bilim almaga we mekdebe taýýarlyga ýardam edýän işleriň dörtden gowrak görnüşine gatnaşdylar (CD.2 tablisa). Ulularyň çagalar bilen meşgullanan işleriniň görnüşleriniň ortaça sany 5,6 boldy. Şeýle işlere kakalaryň gatnaşmagynyň çäklendirilendigini tablisa görkezýär, ejeler çagalar bilen işleriň şeýle görnüşlerine işjeň gatnaşdylar. 36-59 aýlyk çagalaryň 93 göteriminiň öz biologik kakalary bilen ýaşasalarda, kakalaryň işleriň dört ýa-da ondan gowrak görnüşine diňe 15 göterimi gatnaşdy. Gözegçilik geçirilenden öňündäki üç günüň dowamynda ejeleri bilim almaga we mekdebe taýýarlyga ýardam edýän işleriň dört we ondan gowrak görnüşine gatnaşan çagalaryň göterim paýy 81 göterim boldy. Kakasy gatnaşan işleriň görnüşleriniň ortaça sany ejeleriň gatnaşmagyndan az (degişlilikde, 1,7 we 4,7).

Çagalar bilen bilim almaga we mekdebe taýýarlyga ýardam edýän okuwlary geçirmekde ýaşaýan sebitine baglylykda has düýpli tapawutlar bar. Lebap welaýatynda ejeler we kakalar çagalar bilen okuwlara az derejede gatnaşýarlar. Bilim almaga we mekdebe taýýarlyga ýardam edýän işleriň dört we ondan gowrak görnüşine kakalaryň diňe 4 göterimi we ejeleriň 60 göterimi çekildi. Balkan welaýatynda bu has ýokary derejede ýaýrandyr, işleriň şeýle görnüşine kakalaryň gatnaşmagy 38 göterim, ejeleriň gatnaşmagy 95 göterim boldy.

---

[56] Grantham-McGregor, Setal. (Grem-Makgregor we beýlekiler) 2007. *Developmental Potential in the First 5 Years for Children in Developing Countries (Ösüp barýan ýurtlarda çagalaryň ömrüniň ilkinji 5 ýylynda ösüş mümkinçilikleri)*. The Lancet 369: 60–70

Belsky, J et al. (Belski we beýlekiler) 2006. *Socioeconomic Risk, Parenting During the Preschool Years and Child Health Age 6 Years (Sosial-ykdysady töwekgelçilik: çagalaryň mekdebe çenli ýaşynda ata-enelik we 6 ýaşly çaganyň saglygy)*. European Journal of Public Health (Döwlet saglygy goraýşyň Ýewropa çapary) 17(5): 511–2.

[57] UNICEF. 2002. Çagalaryň ýaşaýşy üçin ýaramly dünýä. BMG-nyň Baş assambleýasy tarapyndan 27-nji Ýörite sessiýada uýgunlaşdyryldy, 10 maý, 2002 ýyl: 2.

CD.2 tablisa. Okuwda goldaw bermek

Öý hojalyklarynyň uly ýaşly agzalary tarapyndan soňky üç günüň dowamynda okuwa we mekdebe taýýarlamaga ýardam edýän işler bilen meşgullanan 36-59 aýlyk çagalaryň göterimdäki paýy we bu işlere biologik kakalaryň we ejeleriň gatnaşygy, Türkmenistan, 2015-2016

	Öý hojalygynyň uly ýaşly agzalarynyň işiň dört ýa-da ondan gowrak görnüşi bilen meşgullanan çagalaryň göterimdäki paýy[1]	Öý hojalygynyň uly ýaşly agzalarynyň çagalar bilen meşgullanan iş görnüşleriniň ortaça sany	ýaşaýan çagalaryň göterimdäki paýy: biologik kakasy bilen	ýaşaýan çagalaryň göterimdäki paýy: biologik ejesi bilen	36-59 aýlyk çagalaryň sany	Biologik kakasynyň işiň dört ýa-da ondan gowrak görnüşi bilen meşgullanan çagalaryň göterimdäki paýy[2]	Biologik kakalaryň çagalar bilen meşgullanan iş görnüşleriniň ortaça sany	Biologik kakasy bilen ýaşaýan 36-59 aýlyk çagalaryň sany	Biologik ejesiniň işiň dört ýa-da ondan gowrak görnüşi bilen meşgullanan çagalaryň göterimdäki paýy[3]	Biologik ejesiniň çagalar bilen meşgullanan iş görnüşleriniň ortaça sany	Biologik ejesi bilen ýaşaýan 36-59 aýlyk çagalaryň sany
Hemmesi	94,4	5,6	93,3	98,7	1518	14,8	1,7	1416	80,6	4,7	1499
Jynsy											
Erkek	94,3	5,6	93,1	98,4	782	16,0	1,8	728	79,8	4,7	770
Aýal	94,6	5,5	93,5	99,1	736	13,6	1,6	688	81,4	4,8	729
Sebitler											
Aşgabat şäheri	99,3	5,7	87,1	98,9	148	10,4	1,7	129	88,3	5,0	147
Ahal welaýaty	98,2	5,8	96,4	98,7	223	18,8	2,2	215	80,9	4,6	220
Balkan welaýaty	99,5	6,0	91,5	99,0	83	38,3	2,5	76	94,7	5,4	82
Daşoguz welaýaty	98,2	5,9	92,9	99,3	356	5,4	1,0	331	88,1	5,1	354
Lebap welaýaty	82,8	4,9	90,5	98,7	324	3,6	1,0	294	59,7	3,9	320
Mary welaýaty	95,6	5,6	97,0	98,1	383	27,5	2,4	371	85,1	4,9	376
Ilatly ýerler											
Şäher	96,2	5,6	87,0	98,1	518	15,7	1,6	450	85,4	4,9	508
Oba	93,5	5,5	96,6	99,1	1000	14,4	1,7	966	78,1	4,7	991
Çaganyň ýaşy											
36-47aýlyk	93,1	5,5	92,7	98,8	758	14,1	1,6	702	79,9	4,6	749
48-59 aýlyk	95,7	5,7	93,9	98,7	760	15,5	1,7	714	81,3	4,8	750
Ejesiniň bilimi[a]											
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	3	(*)	(*)	3	(*)	(*)	3
Orta	94,1	5,5	94,6	98,9	1301	14,5	1,7	1231	79,9	4,7	1286
Başlangyç hünär	95,8	5,6	86,8	97,4	96	16,1	1,7	84	75,7	4,6	94
Orta hünär	98,3	5,7	76,3	96,9	60	8,3	1,5	46	92,6	5,1	58
Ýokary	98,6	5,8	91,6	100,0	58	27,5	2,3	53	93,4	5,4	58
Kakasynyň bilimi											
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	2	(*)	(*)	2	(*)	(*)	2
Orta	94,2	5,6	100,0	99,2	1091	13,6	1,7	1091	80,5	4,7	1083
Başlangyç hünär	90,5	5,3	100,0	98,9	138	25,0	2,0	138	74,2	4,5	137
Orta hünär	97,1	5,6	100,0	100,0	80	13,5	1,8	80	80,5	4,7	80
Ýokary	98,8	5,8	100,0	100,0	105	28,9	2,3	105	90,7	5,2	105
Kakasy öý hojalygynda ýaşamaýar	95,5	5,6	UB	90,9	102	UB	UB	UB	80,2	4,7	92
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller											
Iň garyp	92,3	5,5	95,3	99,6	342	9,0	1,3	326	78,2	4,7	341
Ikinji	92,8	5,5	97,8	99,1	326	11,4	1,6	319	76,5	4,6	323
Üçünji	95,0	5,5	95,5	98,7	315	17,8	1,9	301	79,1	4,6	311
Dördünji	95,0	5,6	88,9	97,4	296	20,1	1,8	263	83,4	4,8	288
Iň baý	98,3	5,7	86,8	98,8	239	17,5	1,8	207	88,1	5,1	236
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili											
Türkmen	94,0	5,5	94,1	98,8	1326	15,3	1,7	1247	80,1	4,7	1309
Özbek	99,1	5,8	91,8	98,5	136	9,8	1,2	125	85,4	5,0	134
Rus	(97,2)	(5,7)	(59,6)	(97,7)	29	(*)	(*)	17	(86,2)	(5,2)	28
Beýleki	(*)	(*)	(*)	(*)	27	(*)	(*)	27	(*)	(*)	27

[1] MICS 6.2 görkezijisi - Okuwda goldaw bermek
[2] MICS 6.3 görkezijisi - Okuwda kakasy tarapyndan berilýän goldaw
[3] MICS 6.4 görkezijisi - Okuwda ejesi tarapyndan berilýän goldaw

UB: ulanyp bolmaýar.
[a] "Ejesiniň bilimi" esasy häsiýetnama bäş ýaşa çenli çagalar barada sowalnama jogap beren respondentiň bilim derejesine degişli we çagalaryň ejesini, eger-de çagalaryň ejesi şol öý hojalygynda ýaşamaýan bolsa, çaga esasy gözegçilik edýän soraşma geçirilýän adamlary öz içine alýar. 6.4 görkezijisinde okuwda çaganyň biologik ejesi tarapyndan berilýän goldaw barada gürrüň ediýändigi sebäpli, degişli görkeziji hasaplananda bu esasy häsiýetnama diňe çaganyň biologik ejesiniň bilim derejesine degişli bolup durýar.
( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.
(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Kiçi ýaşda kitaplar bilen tanyşmak çaga diňe çap edilen sözüň nämedigine gowy düşünmäge däl-de, eýsem beýlekileriň, meselem öý işlerini ýerine ýetirýän uly gyz doganlarynyň we oglan doganlarynyň nähili mekdep öý işlerini ýerine ýetirýändigini görmäge mümkinçilik berýär. Kitaplaryň bar bolmagy soňra mekdepde üstünlikli okamak üçin örän möhüm bolup durýar. Ähli şeýle çagalara gözegçilik edýän 5 ýaşa çenli ähli çagalaryň ejelerine çaga üçin olarda bar bolan çaga kitaplarynyň ýa-da suratly kitaplaryň sany barada, öýde bar bolan oýun üçin predmetleriň görnüşleri barada sorag berildi.

Türkmenistanda 0-59 aýlyk çagalaryň takmynan ýarsy (48 göterimi) degişli ýaşdaky çagalar üçin azyndan 3 kitap bar bolan öý hojalyklarynda ýaşaýar (CD.3 tablisa). 10 sany ýa-da ondan gowrak çagalarüçin kitap bar bolan çagalaryň paýy 11 göterime çenli azalýar. Çaganyň jynsyna baglylykda tapawudyň bellenilmeýänligine garamazdan, ýaşaýan ýerine we sebitine baglylykda tapawut ýüze çykaryldy. 3 ýa-da ondan köp çagalar üçin kitaby bolan 5 ýaşa çenli çagalaryň göterim paýy oba ýerlerindäki 43 göterim bilen deňeşdirilende şäher ýerlerinde 57 göterim boldy. Sebitleriň arasynda bu görkeziji Daşoguz welaýatynda iň pesi (30 göterim) bolup durýar, beýleki sebitlerde 48-den 62 göterime çenli aralykda üýtgäp durýar. Çagalar üçin kitaplaryň bar bolmagy çaganyň ulalmagy bilen, öý hojalygynyň hal-ýagdaýynyň derejesine we enäniň bilim derejesine baglylykda üýtgeýär. Hususan, 0-23 aýlyk çagalaryň 28 göteriminiň üç we ondan köp çagalar üçin kitaby bar; bu görkeziji 24-59 aýlyk çagalar üçin bu görkeziji 62 göterime çenli ýokarlanýar. Üç sany çagalar üçin kitabyň barlygy boýunça iň ýokary görkeziji (85 göterim) maşgabaşysynyň ene dili rus dili bolan öý hojalyklarynda boldy.

Öýünde 10 ýa-da ondan köp çagalar üçin kitap bar bolan çagalar hasaba alynsa, onda esasy häsiýetnamalar boýunça tapawutlar takmynan çagalar üçin üç ýa-da ondan köp kitabyň barlygy boýunça görkezijiniň paýlanyşy bilen laýyk getirilýär.

CD.3 tablisa. Okuw gollanmalary

Öý hojalygynda bar bolan çagalar üçin kitaplaryň sany we çaganyň oýnaýan oýunjaklarynyň görnüşleri boýunça 5 ýaşa çenli çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Çaga üçin aşakda görkezilen zatlar bar bolan öý hojalyklarynda ýaşaýan çagalaryň göterimdäki paýy:		Aşakdaky zatlar bilen oýnaýan çagalaryň göterimdäki paýy:				
	3 ýa-da ondan köp çagalar üçin kitap[1]	10 ýa-da ondan köp çagalar üçin kitap	elde ýasalan oýunjaklar	dükandan satyn alnan/ fabrikde öndürilen oýunjaklar	öý predmetleri/ köçeden tapylan predmetler	oýnamak üçin iki ýa-da ondan köp sanly oýunjaklaryň görnüşi[2]	5 ýaşa çenli çagalaryň sany
Hemmesi	48,0	10,7	25,3	94,2	49,1	53,0	3765
Jynsy							
Erkek	46,8	10,5	25,7	94,1	50,3	53,9	1984
Aýal	49,4	11,0	24,9	94,4	47,7	52,0	1781
Sebitler							
Aşgabat şäheri	58,6	19,5	2,2	94,7	53,7	53,6	385
Ahal welaýaty	60,6	6,6	5,8	95,2	24,6	26,4	576
Balkan welaýaty	61,5	1,8	43,0	94,3	81,9	86,3	195
Daşoguz welaýaty	29,7	0,6	30,8	91,6	52,3	61,3	950
Lebap welaýaty	47,9	18,3	32,3	95,3	49,7	53,3	780
Mary welaýaty	52,0	15,8	32,2	95,1	51,7	53,7	879
Ilatly ýerler							
Şäher	57,1	14,8	19,8	94,5	53,8	56,8	1324
Oba	43,1	8,5	28,4	94,0	46,5	51,0	2441
Ýaşy							
0-23 aýlyk	27,6	6,1	12,1	86,9	27,6	31,2	1501
24-59 aýlyk	61,5	13,8	34,2	99,0	63,3	67,5	2264
Ejesiniň bilimi[a]							
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	8
Orta	46,3	8,7	26,1	94,0	48,4	52,5	3252
Başlangyç hünär	55,4	22,3	23,6	96,5	56,6	58,9	251
Orta hünär	59,8	19,4	21,0	96,7	49,3	54,2	128
Ýokary	68,1	31,9	14,9	97,4	55,0	56,2	124
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller							
Iň garyp	30,2	3,2	32,4	93,9	50,8	58,5	826
Ikinji	38,8	5,9	25,4	93,4	44,0	47,5	799
Üçünji	53,4	11,5	24,5	94,8	44,4	47,5	793
Dördünji	57,6	13,7	25,6	94,7	53,3	56,1	737
Iň baý	65,7	22,6	16,7	94,2	54,1	56,3	610
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili							
Türkmen	48,5	10,7	24,9	94,8	48,4	52,1	3291
Özbek	36,0	2,5	35,2	89,3	52,0	59,7	333
Rus	84,7	51,7	9,9	98,6	53,8	56,0	74
Beýleki	43,5	6,7	14,1	84,5	59,9	59,9	68

[1] MICS 6.5 görkezijisi - Çagalar üçin kitaplaryň barlygy

[2] MICS 6.6 görkezijisi - Oýnamak üçin predmetleriň barlygy

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Ejesiniň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölcelmedik gözegçiliklere esaslanýar .

CD.3 tablisadan görnüşi ýaly, 0-59 aýlyk çagalaryň takmynan ýarsynyň (53 göterimi) öýlerinde 2 we ondan köp oýun üçin predmet bar. Soragnama goşulan oýun üçin predmetleriň görnüşleri: ýasama oýunjaklar (gurjak, maşynjyklar we öýde edilen beýleki oýunjaklar), dükandan alnan oýunjaklar we öýde ulanylýan predmetler (gap-çanajyklar) ýa-da öýüň çäklerinden daşynda tapylan predmetler we materiallar (taýajyklar, daşjagazlar, balykgulaklar ýa-da ýapraklar). Garaşylyşy ýaly, dükandan alnan oýunjaklar has ýaýran oýunjaklar boldy (94 göterim). Öýde ulanylýan predmetler we öýüň çäklerinden daşynda tapylan predmetler bilen çagalaryň ýarsyndan azragy (49 göterim), ýasama oýunjaklar bilen her dördünji çaga (25 göterim) oýnaýar. Ýaşynyň ulalmagy bilen oýnamak üçin predmetleriň görnüşleriniň iki we ondan köp görnüşi bolan çagalaryň göterim paýy 0-23 aýlykda 31 göterimden 24-59 aýlykda 68 göterime çenli artýar. Sebitler boýunça paýlanyşy goşmazdan, beýleki esasy häsiýetnamalara baglylykda bu görkeziji boýunça tapawut uly däl.

Mälim bolşy ýaly, eger çagalar öýde ýeke özleri goýulsa ýa-da kiçi ýaşly beýleki çagalaryň gözegçiligi astynda goýulsa betbagtçylykly ýagdaýlaryň töwekgelçiligiartýar.[58] MICS-iň dowamynda sowal-jogap geçirilenden öňki hepdäniň dowamynda 0-59 aýlyk çagalaryň öýde ýeke galdyrylýandygyny we 10 ýaşa çenli beýleki çagalaryň gözegçiligi astynda galdyrylandygyny anyklamak üçin iki sorag berildi.

Sowal-jogap geçirilenden öňki hepdäniň dowamynda çagalaryň 1 göterimden azragynyň talabalaýyk gözegçiliksiz galdyrylandygyny ýa-da beýleki çagalaryň gözegçiligi astynda galdyrylandygyny CD.4 tablisa görkezýär.

[58] Grossman, DC (Гроссман). 2000. The History of Injury Control and the Epidemiology of Child and Adolescent Injuries (Çagalar we ýetginjekler bilen baglanyşykly betbagtçylyk hadysalaryna we epidemiologiýa betbagtçylyk hadysalaryna garşy göreşiň taryhy). The Future of Children (Çagalaryň gelejegi), 10(1): 23-52.

CD.4 tablisa. Zerur gözegçilik

Soňky hepdäniň dowamynda iň bolmanda bir gezek ýeke özi öýde galdyrylan ýa-da bir sagatdan gowrak 10 ýaşa çenli başga çaganyň gözegçiliginde galdyrylan 5 ýaşa çenli çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	5 ýaşa çenli çagalaryň göterimdäki paýy:			
	Soňky hepdäniň dowamynda öýde ýeke özleri galdy	Soňky hepdäniň dowamynda 10 ýaşa çenli başga çaganyň gözegçiliginde galdyryldy	Soňky hepdäniň dowamynda zerur gözegçiliksiz galdyryldy[1]	5 ýaşa çenli çagalaryň sany
Hemmesi	0,5	0,4	0,8	3765
Jynsy				
Erkek	0,1	0,2	0,3	1984
Aýal	0,9	0,6	1,3	1781
Sebitler				
Aşgabat şäheri	0,0	0,5	0,5	385
Ahal welaýaty	0,0	0,1	0,1	576
Balkan welaýaty	0,6	0,4	0,8	195
Daşoguz welaýaty	0,5	0,3	0,6	950
Lebap welaýaty	1,5	0,7	2,2	780
Mary welaýaty	0,2	0,3	0,3	879
Ilatly ýerler				
Şäher	0,3	0,5	0,7	1324
Oba	0,6	0,3	0,8	2441
Ýaşy				
0-23 aýlyk	0,4	0,5	0,9	1501
24-59 aýlyk	0,6	0,3	0,7	2264
Ejesiniň bilimi[a]				
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	8
Orta	0,5	0,4	0,8	3252
Başlangyç hünär	0,5	0,5	0,9	251
Orta hünär	0,0	0,0	0,0	128
Ýokary	0,0	0,0	0,0	124
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller				
Iň garyp	0,3	0,2	0,5	826
Ikinji	0,7	0,5	1,1	799
Üçünji	0,6	0,2	0,8	793
Dördünji	0,7	0,5	1,0	737
Iň baý	0,1	0,5	0,6	610
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili				
Türkmen	0,5	0,3	0,7	3291
Özbek	0,8	0,6	1,1	333
Rus	0,0	0,5	0,5	74
Beýleki	0,0	2,1	2,1	68

[1] MICS 6.7 görkezijisi - Zerur gözegçilik

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Ejesiniň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölcelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Çagalaryň ösüşiniň ýagdaýy

Irki çagalyk döwri ösüş tertipleşdirilen, öňünden kesgitläp bolýan we üznüksiz proses bolup, onuň dowamynda çaga hereket etmegiň, pikirlenmegiň, geplemegiň, duýmagyň we beýlekiler bilen aragatnaşygyň has çylşyrymly derejelerini ele almagy öwrenýär. Beden taýdan ösüş, okamak ýa-da hasaplamak endikleri, sosial-emosional ösüş we okamaga taýýar bolmak – çaganyň umumy ösüşi ulgamynda örän möhüm bolup, onuň adam hökmünde umumy ösüşi üçin esas bolup durýar.[59]

Irki ýaşda çaga ösüşiniň indeksini hasaplamak üçin (IÝÇÖI) 10 bölekde moduldan peýdalanyldy. IÝÇÖI-niň esasy wezipesi – Türkmenistanda çagalaryň ösüş ýagdaýyna degişli döwlet syýasatyny işläp taýýarlamak üçin esas bolup hyzmat etmekdir. Indeks 3 we 4 ýaşyndaky çagalardan garaşylýan saýlanyp alnan görkezijilere esaslanýar. Bu 10 bölek çaganyň indiki dört ýaýrawda ýaşyna laýyk ösýänligini kesgitlemek üçin peýdalanylýar.

- Okamak we hasaplamak endigi: çagalar olar elipbiniň azyndan 10 harpyny tanap/aýdyp bilseler, azyndan dört ýönekeý, ulanylýan sözleri okap bilse, 1-den 10-a çenli sanlary aýdyp bilse we olaryň belgilenişini bilse, ýaşyna laýyklykda ösýär diýip hasaplanylýar. Eger bu şertleriň azyndan ikisi ýerine ýetirilse, çaga ýaşyna laýyklykda ösýär diýip hasaplanylýar.
- Beden taýdan ösüş: eger çaga iki barmagy bilen ownuk predmeti alyp bilse, meselem, ýerden taýajygy ýa-da daşjagazy galdyryp bilse, eger onuň ejesi /çaga seredýän adam käwagt çaga oýnamak üçin özüni aşa näsag duýýar diýip habar berse, onda çaganyň beden taýdan ösüşi ýaşyna laýyklykda barýar diýip hasaplanylýar.
- Sosial-emosional ösüş: çagalar aşakda aýdylanlaryň iki sanysy dogry bolsa, ýaşyna laýyklykda ösýär diýip hasaplanylýar: çaga beýleki çagalar bilen oňuşýar; çaga beýleki çagalary depmeýär, dişlemeýär we urmaýar; çaga häzirki pursatda näme bilen meşgullanýan bolsa şondan aňsatlyk bilen ünsi sowulmasa.
- Aňynyň ösüşi: eger çaga bir zady dogry etmek barada ýönekeý görkezmä eýerse we/ýa-da oňa bir zat etmek teklip etseler, ony özbaşdak etmäge ukyply bolsa, onda çaganyň aň taýdan ösüşi ýaşyna laýyklykda gidýär diýip hasaplanylýar.

Soňra IÝÇÖI bu dört ýaýrawyň azyndan üçüsinde ýaşyna laýyklykda ösýän çagalaryň göterim paýy hökmünde hasaplanylýar.

[59] Shonkoff, JandPhillips, D (eds) (Red.: Şonkoff we Fillips). 2000. *From neurons to neighborhoods: the science of early childhood development (Neýronlardan goňşy obşina çenli: irki çaga ösüşi barada ylym).*Ylymyň irki çaga ösüşine integrasiýasy boýunça komitet, Milli ylmy-barlag geňeşi, 2000.

CD.5 tablisa. Irki ýaşda çagalaryň ösüşiniň indeksi						
Okamak we sanamak endikleri, fiziki we akyl ýetirmek çäklerinde öz ýaşyna laýyklykda ösüşi hem-de irki ýaşda çagalaryň ösüşiniň indeksiniň manysy boýunça 36-59 aýlyk çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016						
	Görkezilen çäklerde öz ýaşlaryna laýyklykda ösüşleri boýunça 36-59 aýlyk çagalaryň göterimdäki paýy:				Irki ýaşda çagalaryň ösüşiniň indeksiniň manysy[1]	36-59 aýlyk çagalaryň sany
	Okamak we sanamak endigi	Fiziki ösüşi	Sosial-emosional ösüşi	Akyl ýetirmek taýdan ösüşi		
Hemmesi	19,1	97,7	93,9	94,6	90,9	1518
Jynsy						
Erkek	20,4	98,0	93,9	95,7	91,0	782
Aýal	17,8	97,3	93,9	93,5	90,7	736
Sebitler						
Aşgabat şäheri	12,4	98,5	90,0	99,4	89,6	148
Ahal welaýaty	24,9	98,9	97,7	97,8	96,7	223
Balkan welaýaty	25,6	93,9	97,6	95,6	89,6	83
Daşoguz welaýaty	5,5	97,8	92,4	93,0	86,9	356
Lebap welaýaty	11,5	98,7	94,0	97,7	93,2	324
Mary welaýaty	36,1	96,4	93,6	89,7	89,9	383
Ilatly ýerler						
Şäher	20,2	97,0	93,3	96,3	91,6	518
Oba	18,6	98,0	94,2	93,8	90,5	1000
Ýaşy						
36-47 aýlyk	8,2	95,8	92,4	90,5	87,2	758
48-59 aýlyk	30,0	99,5	95,3	98,8	94,5	760
Irki ýaşda çagalary okatmagyň maksatnamasyna gatnaşmak						
Gatnaýar	25,3	99,5	95,6	99,0	94,7	650
Gatnamaýar	14,5	96,3	92,6	91,4	88,0	867
Ejesiniň bilimi						
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	3
Orta	18,3	97,4	93,7	94,2	90,6	1301
Başlangyç hünär	20,6	100,0	94,6	98,2	92,7	96
Orta hünär	29,3	99,3	98,9	97,5	95,6	60
Ýokary	26,3	97,9	91,7	95,5	89,3	58
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller						
Iň garyp	12,0	97,6	90,2	93,7	86,7	342
Ikinji	14,5	98,2	94,2	91,6	89,5	326
Üçünji	26,2	97,7	97,0	94,8	93,9	315
Dördünji	21,6	96,8	94,2	96,0	93,0	296
Iň baý	23,2	97,9	94,2	98,2	91,9	239
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili						
Türkmen	20,2	97,6	94,1	94,3	91,0	1326
Özbek	7,0	98,1	94,0	98,1	92,0	136
Rus	(40,4)	(97,2)	(87,2)	(97,2)	(89,9)	29
Beýleki	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	27

[1] **MICS 6.8 görkezijisi - Irki ýaşda çagalaryň ösüşiniň indeksi**

( ) Görkezijiler 25–49 ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölcelmedik gözegçiliklere esaslanýar .

Türkmenistanda 36–59 aýlyk çagalaryň 91 göterimi ýaşyna laýyklykda ösýär (CD.5 tablisa). Oglanjyklaryň IÝÇÖI we gyzjagazlaryň IÝÇÖI birmeňzeş ýokary. IÝÇÖI has ulurak ýaş toparyndaky çagalarda biraz ýokary (36-47 aýlyk çagalaryň arasynda 87 göterim bilen deňeşdirilende 48-59 aýlyk çagalaryň arasynda 95 göterim), sebäbi çagalaryň alýan endikleri ýaşyna görä kämilleşýär. Çaga ýaşynda şol ýa-da başga bir okuw maksatnamasyna gatnaýan çagalarda IÝÇÖI-niň birneme has

ýokarydygy bellenilýär (şeýle maksatnama gatnamaýan çagalaryň 88 göterimi bilen deňeşdirilende 95 göterim. Çaga ösüşiniň dört ýaýrawynyň seljermesi ösüşiň üç ýaýrawynda – beden, aň taýdan we sosial-emosional ösüşde çagalaryň aglaba bölegininiň (her ýaýraw üçin degişlilikde, 98, 95 we 94 göterim) ýaşyna laýyklykda ösýändigini görkezär. Emma, okamak we hasaplamak endikleri üçin görkeziji esli pes (19 göterim)[60]. Çaga ösüşiniň bu ýaýrawynda ýaşaýan sebitine baglylykda has uly tapawut ýüze çykaryldy. Daşoguz welaýatynda çagalaryň diňe 6 göterimi okamak we hasaplamak endikleri babatda ýaşyna laýyklykda ösýär, Mary welaýatynda bu görkeziji 36 göterim. Bu ýaýrawda çaganyň ýaşyna we çaga ýaşynda okuw maksatnamalary boýunça okuwa gatnamagyna baglylyk ýüze çykaryldy.

[60] Çaga ösüşiniň bu görkezijisi 36-59 aýlyk çagalara degişli.

X. Sowatlylyk we bilim

Ýaş aýallaryň sowatlylygy

Ýaşlaryň sowatlylygynyň koeffisiýenti geçen 10 ýyl aralygynda ýa-da şoňa golaý wagtda başlangyç bilimiň netijelerini görkezýär. Başlangyç bilim ulgamynyň netijeliliginiň çäreleri hökmünde bu koeffisiýente köplenç sosial ösüşiň we ykdysady taýdan gazanylanlaryň ölçegi hökmünde seredilýär. MICS-iň dowamynda aýallar üçin soragnamadan peýdalanyldy, ol diňe 15-24 ýaşyndaky aýallar barada maglumatlara esaslanýar. Sowatlylyk respondentiň gysgaça ýönekeý sözlemi okamak ukyby boýunça ýa-da mekdebe gatnamagynyň esasynda bahalandyrylýar.

Sowatlylygyň göterim paýy ED.1 tablisada görkezilýär. Türkmenistanda ähli ýaş aýallar (100 göterim) sowatly. Sowatlylygyň şeýle ýokary derejesi "Bilim hakynda" Türkmenistanyň Kanunynyň hereket etmegi bilen düşündirilýär, oňa laýyklykda Türkmenistanda ýurduň raýatlaryna mugt hökmany orta bilim kepillendirilýär.

ED.1 tablisa. Sowatlylyk

15-24 ýaşdaky sowatly aýallaryň göterimdäki paýy , Türkmenistan, 2015-2016

	Sowatlylaryň göterimdäki paýy[1]	Bilim derejesi näbelli bolan aýallaryň göterimdäki paýy	15-24 ýaşdaky aýallaryň sany
Hemmesi	99,6	0,0	2597
Sebitler			
Aşgabat şäheri	99,3	0,0	307
Ahal welaýaty	100,0	0,0	359
Balkan welaýaty	100,0	0,0	150
Daşoguz welaýaty	100,0	0,0	598
Lebap welaýaty	100,0	0,0	506
Mary welaýaty	98,9	0,0	677
Ilatly ýerler			
Şäher	99,8	0,0	951
Oba	99,6	0,0	1646
Bilimi[a]			
Başlangyç	(*)	(*)	6
Orta	100,0	0,0	2224
Başlangyç hünär	100,0	0,0	196
Orta hünär	100,0	0,0	90
Ýokary	100,0	0,0	76
Ýaşy			
15-19	99,8	0,0	1197
20-24	99,5	0,0	1400
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller			
Iň garyp	99,4	0,0	497
Ikinji	99,2	0,0	547
Üçünji	100,0	0,0	553
Dördünji	100,0	0,0	501
Iň baý	99,6	0,0	499
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili			
Türkmen	99,8	0,0	2281
Özbek	100,0	0,0	194
Rus	100,0	0,0	78
Beýleki	(86,9)	(0,0)	44

[1] **MICS 7.1 görkezijisi; MÖM 2.3 görkezijisi - Ýaş aýallaryň arasynda sowtlylyk derejesi**

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Mekdebe taýýarlyk

Mekdebe çenli bilimiň maksatnamasyna gatnaşmak çagalary mekdebe taýýarlamak üçin möhüm bolup durýar. Geçen ýyl mekdebe çenli bilim edaralaryna gatnan başlangyç bilimiň birinji synpynyň okuwçylarynyň (ýaşyna garamazdan) göterim paýy ED.2 tablisada görkezilýär[61]. Umuman birinji synp okuwçylarynyň 44 göterimi geçen ýyl mekdebe çenli bilim edaralaryna gatnadylar. Mary welaýatynda gyzjagazlar bilen oglanjyklaryň gatnaşygynyň arasynda deňgelmezlik sebäpli, gyzjagazlaryň göterim paýy (50 göterim), oglanjyklara garanda (39 göterim) ýokary, şonda şäher ýerlerinde birinji synpyň okuwçylarynyň 74 göterimi oba ýerlerinde ýaşaýan çagalaryň 26 göterimi bilen deňeşdirilende geçen ýyl mekdebe çenli bilim edaralaryna gatnadylar. Sebitleýin tapawut hem uly: Aşgabat şäherinde birinji synp okuwçylary Daşoguz welaýatyndaky (21 göterim) birinji synp okuwçylary bilen deňeşdirilende mekdebe çenli bilim edaralaryna dört esse köp (81 göterim) gatnadylar. Sosial-ykdysady ýagdaý mekdebe taýýarlyk bilen oňyn sazlaşdyrylýar: iň garyp öý hojalyklarynda bu görkeziji diňe 19 göterim we iň baý öý hojalyklarynda ýaşaýan çagalaryň arasynda 84 göterime çenli ýokarlanýar.

[61] Bu görkezijiniň hasaplamasyndan gaýtalanýan ýyl aýrylmaýar, şol sebäpli ilkinji gezek başlangyç mekdebe barýan çagalary, şeýle hem geçen okuw ýylynda başlangyç mekdebiň birinji synpynda okan, häzir ýyly gaýtalaýan çagalary öz içine alýar. Ýyly gaýtalaýan çagalar başlangyç mekdebiň birinji synpyna ilkinji gezek gatnan okuw ýyly başlamanka baran, mekdebe çenli bilim edarasyna gatnan çagalar; bu çagalar görkezijiniň sanawjysyna goşulmady.

ED.2 tablisa. Mekdebe taýýarlyk		
Geçen ýylda mekdebe çenli bilim edaralaryna gatnan, häzirki wagtda başlangyç mekdebiň birinji synpyna gatnaýan çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016		
	Geçen ýylda mekdebe çenli bilim edaralaryna gatnan, häzirki wagtda başlangyç mekdebiň birinji synpyna gatnaýan çagalaryň göterimdäki paýy[1]	Başlangyç mekdebiň birinji synpyna gatnaýan çagalaryň sany
Hemmesi	44,1	649
Jynsy		
Erkek	39,1	340
Aýal	49,6	309
Sebitler		
Aşgabat şäheri	81,0	62
Ahal welaýaty	38,6	104
Balkan welaýaty	76,0	45
Daşoguz welaýaty	21,1	154
Lebap welaýaty	53,3	130
Mary welaýaty	39,1	155
Ilatly ýerler		
Şäher	73,7	243
Oba	26,3	405
Ejesiniň bilimi		
Orta	40,2	544
Başlangyç hünär	(67,5)	40
Orta hünär	(61,3)	38
Ýokary	(64,2)	26
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller		
Iň garyp	19,3	151
Ikinji	29,5	132
Üçünji	35,4	125
Dördünji	62,1	129
Iň baý	83,9	112
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili		
Türkmen	44,9	560
Özbek	27,8	71
Rus	(*)	14
Beýleki	(*)	4

[1] **MICS 7.2 görkezijisi - Mekdebe taýýarlyk**

( ) Görkezijiler 25–49 ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Başlangyç we orta mekdebe gatnamak

Bütin dünýäde binýatlaýyn bilimiň ählumumy elýeterliligi we çagalaryň başlangyç bilim almaklary – müňýyllygyň durnukly ösüş maksatlarynyň biri bolup durýar. Bilim – garyplyga garşy göreşmegiň, aýallaryň hukuklaryny we mümkinçiliklerini giňeltmegiň, çagalary howply ýadadyjy zähmetden we jynsy taýdan ezilmekden goramak, adam hukuklaryny we demokratiýany ösdürmegiň, daşky gurşawy goramagyň we çaga dogluşyny ösdürilmegine täsir etmegiň örän möhüm şerti bolup durýar.

Türkmenistanda çagalar başlangyç mekdebe 2013-nji ýylyň 4-nji maýyndaky "Bilim hakynda" Türkmenistanyň Kanunyna laýyklykda 6 ýaşda, orta mekdebe bolsa 10 ýaşda barýarlar. Başlangyç mekdepde 4 synp we orta mekdepde 8 synp (jemi 12 synp) bar. "Bilim hakynda" öňki Kanuna laýyklykdaçagalar başlangyç mekdebe 7 ýaşynda barýardylar we başlangyç mekdepde 3 synp okaýardylar we orta mekdepde 8 synp okaýardylar (jemi 11 synp). 2013-nji ýylyň 4-nji maýyndaky "Bilim hakynda" Türkmenistanyň Kanunyna üýtgeşmeleri göz öňünde tutmak bilen käbir

hasaplamalar 2006-njy ýylda we ondan öň doglan çagalar üçin we bu üýtgeşmeler hasaba alnandan soň doglan çagalar üçin ulanyldy. Başlangyç mekdepde synplar 1-nji synp – 4-nji synp (öňki Kanuna laýyklykda 1-nji synp – 3-nji synp) ýaly bellenilýär. Orta mekdepde synplar 5-nji synp – 12-nji synp (öňki Kanuna laýyklykda 4-nji - 11-nji synp) ýaly bellenilýär. Okuw ýyly, düzgün bolşy ýaly, bir ýylyň sentýabr aýyndan indiki ýylyň iýun aýyna çenli dowam edýär.

Türkmenistanda başlangyç mekdebe gitmek ýaşyndaky çagalaryň arasynda (6 ýaş)[62] başlangyç mekdebiň birinji synpyna 94 göterimi gatnaýar (ED.3 tablisa). Şäher we oba ýeriniň arasynda we jynsy boýunça tapawut ujypsyz; emma sebitleriň arasynda has uly tapawutlar bar. Aşgabat şäherinde we Mary welaýatynda beýleki sebitlere garanda çagalaryň başlangyç mekdebe öz wagtynda barmagy pesräk (degişlilikde, 89 we 88 göterim), Ahal welaýatynda bu görkeziji 95 göterimden Daşoguz welaýatynda 99 göterime çenli aralykda üýtgäp durýar. Sosial-ykdysady ýagdaýa baglylyk bellenilmeýär.

G. goşundyda ED.3 tablisa meňzeş ED.3A tablisa jemlenýär, ýöne okuw ýyly (2015-nji ýylyň sentýabry) başlandan soň 6 ýaşa (mekdebe gitmek ýaşyna) ýeten çagalar hasaplama goşulmady.

[62] Bu görkeziji hasaplananda çagalaryň ýaşy “Bilim hakynda” Türkmenistanyň Kanunynyň 21 bendine laýyklykda çagalaryň mekdebe öz wagtynda barmagyny hasaba almak maksady bilen doglan ýylynyň esasynda (aýyny hasaba almazdan) hasaplanyldy.

ED.3 tablisa. Başlangyç mekdebe okuwa barmak		
Başlangyç mekdebe okuwa barmaga ýaşy ýeten, birinji synpa okuwa barýan çagalaryň göterimdäki paýy (toplamagyň arassa koeffisiýenti), Türkmenistan, 2015-2016		
	Başlangyç mekdebe okuwa barmaga ýaşy ýeten, birinji synpa okuwa barýan çagalaryň göterimdäki paýy[1]	Başlangyç mekdebe okuwa barmaga ýaşy ýeten çagalaryň sany
Hemmesi	94,2	659
Jynsy		
Erkek	94,9	345
Aýal	93,4	315
Sebitler		
Aşgabat şäheri	88,7	64
Ahal welaýaty	95,1	98
Balkan welaýaty	96,3	44
Daşoguz welaýaty	99,1	154
Lebap welaýaty	97,3	128
Mary welaýaty	88,4	172
Ilatly ýerler		
Şäher	92,8	250
Oba	95,0	409
Ejesiniň bilimi		
Orta	93,9	557
Başlangyç hünär	(95,7)	41
Orta hünär	(92,7)	37
Ýokary	(100,0)	25
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller		
Iň garyp	93,0	156
Ikinji	97,5	131
Üçünji	93,9	129
Dördünji	94,1	131
Iň baý	92,3	113
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili		
Türkmen	94,4	566
Özbek	97,2	73
Rus	(*)	12
Beýleki	(*)	8

[1] **MICS 7.3 görkezijisi - Başlangyç bilimde toplamagyň sap koeffisiýenti**

( ) Görkezijiler 25–49 ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

ED.4 tablisada başlangyç mekdep ýaşyndaky çagalaryň: 6–9 ýaşyndaky – häzirki wagtda başlangyç ýa-da orta mekdebe gatnaýan[63] we mekdebe barmaýan çagalaryň göterim paýy görkezilýär. Häzirki wagtda başlangyç mekdep ýaşyndaky mekdebe gatnaýan çagalaryň göterim paýy örän ýokary (98 göterim). Çagalaryň diňe 2 göterimi mekdebe gijräk barýan 6 ýaşly çagalaryň gatnaşygynyň has pesligi sebäpli (94 göterim) oňa gatnamaýar. 7-9 ýaşyndaky ähli çagalar (99-dan 100 göterime çenli) başlangyç mekdebe barýarlar. Şol sebäpli başlangyç mekdebe gatnaşygyň sap koeffisiýenti esasy häsiýetnama baglylykda tapawutlanmaýar.

[63] Bu tablisada berlen gatnaşyklara düzediş girizildi: olar diňe bir başlangyç mekdebe gatnamaklygy däl-de, eýsem sanawjyda orta mekdebe gatnamaklygy hem öz içine alýar.

ED.4 tablisa. Başlangyç mekdebe gatnaşyk we mekdebe gatnamaýan çagalar

Başlangyç mekdep ýaşynda bolup, häzirki wagtda başlangyç ýa-da orta mekdebe okuwa gatnaýan çagalaryň göterimdäki paýy (gatnamagyň gönükdirme girizilen arassa koeffisiýenti), mekdebe çenli bilim edaralaryna gatnaýan we mekdebe gatnamaýan çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Erkek					Aýal					Hemmesi				
		Aşakdaky çagalaryň göterim paýy:					Aşakdaky çagalaryň göterim paýy:					Aşakdaky çagalaryň göterimdäki paýy:			
	Gatnamagyň arassa koeffisiýenti (gönükdirme girizilen)	Mekdebe ýa-da mekdebe çenli bilim edaralaryna gatnamaýar	Mekdebe çenli bilim edaralaryna gatnaýar	Mekdepden daşardakylar[a]	Çagalaryň sany	Gatnamagyň arassa koeffisiýenti (gönükdirme girrizilen)	Mekdebe ýa-da mekdebe çenli bilim edaralaryna gatnamaýar	Mekdebe çenli bilim edaralaryna gatnaýar	Mekdebe çenli bilim edralaryna gatnaýar[a]	Çagalaryň sany	Gatnamagyň arassa koeffisiýenti (gönükdirme girrizilen)[1]	Mekdebe ýa-da mekdebe çenli bilim edralaryna gatnamaýar	Mekdebe çenli bilim edralaryna gatnaýar	Mekdepden daşardakylar[a]	Çagalaryň sany
Hemmesi	98,4	0,6	1,0	1,6	1168	97,7	1,6	0,7	2,3	1132	98,1	1,1	0,8	1,9	2300
Sebitler															
Aşgabat şäheri	97,8	0,0	2,2	2,2	136	96,6	1,4	2,0	3,4	122	97,2	0,7	2,1	2,8	258
Ahal welaýaty	99,3	0,7	0,0	0,7	156	97,7	1,5	0,9	2,3	163	98,5	1,1	0,4	1,5	319
Balkan welaýaty	97,5	0,0	2,5	2,5	77	99,5	0,5	0,0	0,5	76	98,5	0,3	1,3	1,5	152
Daşoguz welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	302	98,9	1,1	0,0	1,1	254	99,5	0,5	0,0	0,5	556
Lebap welaýaty	99,4	0,0	0,6	0,6	223	99,1	0,9	0,0	0,9	242	99,3	0,5	0,3	0,7	464
Mary welaýaty	95,9	2,1	1,9	4,1	274	95,5	3,3	1,3	4,5	275	95,7	2,7	1,6	4,3	549
Ilatly ýerler															
Şäher	97,9	0,2	1,8	2,1	442	97,8	1,1	1,1	2,2	438	97,9	0,7	1,5	2,1	880
Oba	98,7	0,8	0,5	1,3	726	97,7	2,0	0,3	2,3	694	98,2	1,4	0,4	1,8	1420
Ýaşy[b]															
6	94,9	2,0	3,1	5,1	345	93,4	4,3	2,4	6,6	315	94,2	3,1	2,8	5,8	659
7	99,9	0,0	0,1	0,1	329	99,5	0,5	0,0	0,5	298	99,7	0,2	0,1	0,3	627
8	99,9	0,0	0,1	0,1	248	98,7	1,3	0,0	1,3	258	99,3	0,7	0,1	0,7	506
9	100,0	0,0	0,0	0,0	246	100,0	0,0	0,0	0,0	261	100,0	0,0	0,0	0,0	507
Ejesiniň bilimi															
Başlangyç	-	-	-	-	0	(*)	(*)	(*)	(*)	1	(*)	(*)	(*)	(*)	1
Orta	98,3	0,7	1,0	1,7	962	97,6	1,6	0,8	2,4	926	98,0	1,1	0,9	2,0	1888
Başlangyç hünär	97,7	0,6	1,7	2,3	78	100,0	0,0	0,0	0,0	83	98,9	0,3	0,8	1,1	161
Orta hünär	99,4	0,0	0,6	0,6	80	95,4	4,6	0,0	4,6	77	97,4	2,3	0,3	2,6	157
Ýokary	100,0	0,0	0,0	0,0	49	100,0	0,0	0,0	0,0	45	100,0	0,0	0,0	0,0	94
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller															
Iň garyp	98,6	1,4	0,0	1,4	264	96,8	2,5	0,7	3,2	267	97,7	2,0	0,3	2,3	530
Ikinji	100,0	0,0	0,0	0,0	238	96,9	2,3	0,8	3,1	220	98,5	1,1	0,4	1,5	458
Üçünji	97,8	1,0	1,2	2,2	206	98,5	1,5	0,0	1,5	212	98,1	1,3	0,6	1,9	419
Dördünji	97,3	0,5	2,2	2,7	226	98,9	0,8	0,3	1,1	218	98,1	0,6	1,3	1,9	444
Iň baý	98,3	0,0	1,7	1,7	234	97,8	0,7	1,5	2,2	215	98,1	0,4	1,6	1,9	449
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili															
Türkmen	98,4	0,5	1,1	1,6	997	97,9	1,4	0,7	2,1	958	98,2	1,0	0,9	1,8	1955
Özbek	100,0	0,0	0,0	0,0	133	98,3	1,0	0,7	1,7	119	99,2	0,5	0,4	0,8	252
Rus	(*)	(*)	(*)	(*)	19	(100,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	34	98,7	0,0	1,3	1,3	54
Beýleki	(*)	(*)	(*)	(*)	19	(*)	(*)	(*)	(*)	20	(86,0)	(14,0)	(0,0)	(14,0)	38

[1] MICS 7.4 görkezijisi; MÖM 2.1 görkezijisi - Başlangyç mekdebe gatnamagyň arassa koeffisiýenti (gönükdirme girizilen)

[a] Başlangyç mekdep ýaşynda bolup, mekdepden daşardakylar - bular mekdebe gatnamaýanlar we mekdebe çenli bilim edaralaryna gatnaýanlar.

[b] Ýaşy sazlamakda başlangyç mekdebe okuwa ibermek üçin saýlap almagyň ölçeglerine üns berilýär. Şeýlelikde, 2013-nji ýylda mekdebe barmagyň iň pes ýaşy 7 ýaşdan 6 ýaşa üýtgedildi, 2006-njy ýylda we ondan irräk doglan çagalar we bu üýtgetmeler girizilenden soň doglan çagalar üçin aýratyn hasaplamalar ulanyldy.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

"–" 0 bu öýjükdäki ýa-da maýdalawjydaky ölçelmedik ýagdaýlary aňladýar.

Orta mekdebe gatnaşygyň sap koeffisiýenti ED.5[64] tablisada görkezilýär. Häzirki wagtda orta mekdebe ýa-da hünärmenlik bilimi edarasyna gatnaýan orta mekdep ýaşyndaky (10-17 ýaş) çagalaryň göterim paýy 98 göterimden gowrak boldy. Orta mekdep ýaşyndaky çagalaryň diňe az bölegi (1 göterimi) başlangyç mekdebe gatnaýar we bu esasan 10 ýaşly çagalar (7 göterim). Çagalaryň 1 göteriminden azragy başlangyç, orta mekdebe ýa-da hünärmenlik bilimi edarasyna gatnamadylar.

[64] Bu tablisada berlen gatnaşyklara düzediş girizildi: olar diňe bir orta mekdebe gatnaşygy däl-de, eýsem sanawjyda okuwyň has ýokary derejesini hem öz içine alýar.

ED.5 tablisa. Orta mekdebe gatnaşyk we mekdebe gatnamaýan çagalar

Orta mekdep ýaşynda bolup, häzirki wagtda orta ýa-da ýokary okuw mekdebine gatnaýan çagalaryň göterimdäki paýy (gatnamagyň gönükdirme girizilen sap koeffisiýenti), başlangyç mekdebe gatnaýan we mekdebe gatnamaýan çagalaryň göterimdäki paýy , Türkmenistan, 2015-2016

	Erkek				Aýal				Hemmesi			
	Gatnamagyň arassa koeffisiýenti (gönükdirme girizilen)	Aşakdaky çagalaryň göterimdäki paýy: Başlangyç mekdebe gatnaýar	Aşakdaky çagalaryň göterimdäki paýy: Mekdep-den daşarda[a]	Çagala-ryň sany	Gatnamagyň arassa koeffisiýenti (gönükdirme girizilen)	Aşakdaky çagalaryň göterimdäki paýy: Başlangyç mekdebe gatnaýar	Aşakdaky çagalaryň göterimdäki paýy: Mekdep-den daşarda[a]	Çagala-ryň sany	Gatnamagyň arassa koeffisiýenti (gönükdirme girizilen)[1]	Aşakdaky çagalaryň göterimdäki paýy: Başlangyç mekdebe gatnaýar	Aşakdaky çagalaryň göterimdäki paýy: Mekdep-den daşarda[a]	Çagala-ryň sany
Hemmesi	98,3	1,1	0,4	1969	98,5	0,8	0,6	1893	98,4	1,0	0,5	3863
Sebitler												
Aşgabat şäheri	99,6	0,4	0,0	219	99,6	0,4	0,0	229	99,6	0,4	0,0	447
Ahal welaýaty	99,6	0,4	0,0	250	99,6	0,4	0,0	220	99,6	0,4	0,0	470
Balkan welaýaty	98,5	0,9	0,3	132	99,4	0,4	0,0	134	98,9	0,6	0,1	265
Daşoguz welaýaty	99,5	0,2	0,3	468	98,9	0,6	0,5	488	99,2	0,4	0,4	956
Lebap welaýaty	97,5	1,9	0,3	389	97,8	1,2	0,7	349	97,6	1,5	0,5	738
Mary welaýaty	96,6	2,0	0,9	512	97,3	1,4	1,3	474	97,0	1,7	1,1	986
Ilatly ýerler												
Şäher	98,7	1,0	0,2	734	99,0	0,5	0,3	724	98,8	0,8	0,3	1458
Oba	98,1	1,2	0,5	1235	98,2	1,1	0,8	1169	98,1	1,1	0,6	2404
Ýaşy[b]												
10	91,5	8,5	0,0	248	93,7	6,3	0,0	249	92,6	7,4	0,0	497
11	98,9	0,4	0,7	244	99,4	0,0	0,6	234	99,1	0,2	0,7	478
12	100,0	0,0	0,0	243	100,0	0,0	0,0	211	100,0	0,0	0,0	454
13	98,6	0,0	1,4	208	100,0	0,0	0,0	234	99,3	0,0	0,7	442
14	100,0	0,0	0,0	225	99,0	0,0	0,8	240	99,5	0,0	0,4	465
15	99,8	0,0	0,0	261	99,3	0,0	0,7	219	99,6	0,0	0,3	480
16	99,9	0,0	0,1	261	98,9	0,0	1,1	256	99,4	0,0	0,6	517
17	97,9	0,0	1,0	278	98,1	0,0	1,4	251	98,0	0,0	1,2	529
Ejesiniň bilimi												
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	3	(*)	(*)	(*)	2	(*)	(*)	(*)	6
Orta	98,3	1,2	0,4	1438	98,6	0,8	0,6	1421	98,4	1,0	0,5	2859
Başlangyç hünär	98,0	0,7	1,3	137	100,0	0,0	0,0	107	98,9	0,4	0,7	244
Orta hünär	98,2	0,9	0,0	228	97,7	1,8	0,0	207	97,9	1,3	0,0	435
Ýokary	98,0	1,0	0,0	113	99,0	1,0	0,0	113	98,5	1,0	0,0	226
Kesgitlemek mümkin däl[c]	(100,0)	(0,0)	(0,0)	49	(94,5)	(0,0)	(5,5)	43	97,5	0,0	2,5	91
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller												
Iň garyp	96,9	1,2	1,8	413	97,8	0,9	1,3	418	97,4	1,1	1,5	831
Ikinji	99,3	0,5	0,1	409	98,1	1,5	0,4	399	98,7	1,0	0,2	807
Üçünji	97,9	1,3	0,0	386	99,0	0,4	0,6	347	98,4	0,9	0,3	733
Dördünji	98,4	1,6	0,0	368	98,7	0,9	0,3	351	98,5	1,3	0,2	719
Iň baý	99,1	0,9	0,0	394	99,0	0,4	0,3	378	99,0	0,7	0,2	772
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili												
Türkmen	98,3	1,2	0,3	1660	98,6	0,9	0,4	1627	98,4	1,0	0,4	3286
Özbek	99,5	0,5	0,0	218	99,5	0,5	0,0	174	99,5	0,5	0,0	392
Rus	100,0	0,0	0,0	64	96,5	1,5	2,0	63	98,3	0,7	1,0	127
Beýleki	(87,7)	(1,5)	(10,7)	28	(89,7)	(0,0)	(10,3)	30	88,7	0,8	10,5	58

[1] MICS 7.5 görkezijisi - Orta mekdebe gatnamagyň arassa koeffisiýenti (gönükdirme girizilen)

[a] Orta mekdep ýaşynda bolup, mekdepden daşardaky çagalaryň göterimdäki paýy - bular başlangyç, orta ýa-da ýokary okuw edaralaryna gatnamaýan çagalar.

[b] Ýaşy sazlamakda başlangyç mekdebe okuwa ibermek üçin saýlap almagyň ölçeglerine üns berilýär. Şeýlelikde, 2013-nji ýylda mekdebe barmagyň iň pes ýaşy 7 ýaşdan 6 ýaşa üýtgedildi, 2006-njy ýylda we ondan irräk doglan çagalar we bu üýtgetmeler girizilenden soň doglan çagalar üçin aýratyn hasaplamalar ulanyldy.

[c] Soraşma geçirilýän pursatda ejeleri öý hojalygynda ýaşamaýan 15 we ondan uly ýaşdaky çagalar.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Başlangyç mekdebiň iň soňky synpyna çenli doly okan birinji synpa baran çagalaryň göterim paýy ED.6. tablisada berilýär. Tablisada başlangyç mekdebiň 3 synpyny okan (2015-2016-njy okuw ýylyna çenli we goşmak bilen) diňe çagalar üçin netijeler berilýär we 2016-2017-nji okuw ýylynda başlangyç mekdebiň 4-nji synpyna baran çagalar goşulmaýar. Türkmenistanda birinji synpa baran ähli çagalar netijede 3-nji synpa çenli doly okaýarlar. MICS-iň dowamynda şu ýyl we geçen ýyllarda diňe mekdebe gatnamak barada soraglar berildi. Şeýlelikde, degişli görkeziji, başlangyç mekdebe baran pursatyndan başlangyç mekdebiň soňky synpyna çenli doly okan pursatyna çenli gözegçilik edilmeli boljak hakyky kogorta üçin bu görkezijini hasaplamagyň tersine, başlangyç mekdebiň birinji synpyndan soňky synpyna çenli okamagyň jemi ähtimallygyny hasaplamak arkaly sintetiki ýol bilen hasaplanylýar. Ýyly gaýtalaýan çagalar görkezijiniň hasaplamasyndan çykarylýar, sebäbi netijede olaryň mekdebi tamamlajakdygy belli däl. Mysal: çaganyň birinji synpdan ikinji synpa geçmek ähtimallygy birinji synpdan ikinji synpa geçen çagalaryň sanyny (gözegçilik bilen gurşalyp alnan yzygiderli iki mekdep ýylynyň dowamynda) birinji synpdan ikinji synpa geçen çagalaryň sanynyň jemine we geçen okuw ýylynyň dowamynda birinji synpda okan, ýöne çykan çagalaryň sanyna bölmek bilen hasaplanylýar. Sanawjydada, maýdalawçydada seredilýän iki okuw ýylynyň dowamynda ýyly gaýtalaýan çagalar hasaba alynmaýar.

ED.6 tablisa. Başlangyç mekdebiň soňky synpyna çenli okan çagalar			
Başlangyç mekdebiň birinji synpyna okuwa baryp, soňky synpyna çenli okan çagalaryň göterimdäki paýy (başlangyç mekdebiň soňky synpyna çenli okanlaryň koeffisiýenti), Türkmenistan, 2015-2016			
	Geçen okuw ýylynda 1-nji synpda okan, häzirki wagtda 2-nji synpda okaýanlaryň göterimdäki paýy	Geçen okuw ýylynda 2-nji synpda okan, häzirki wagtda 3-nji synpda okaýanlaryň göterimdäki paýy	1-nji synpa okuwa baranlardan 3-nji synpa çenli okan çagalaryň göterimdäki paýy[1]
Hemmesi	100,0	100,0	100,0
Jynsy			
Erkek	100,0	100,0	100,0
Aýal	100,0	100,0	100,0
Sebitler			
Aşgabat şäheri	100,0	100,0	100,0
Ahal welaýaty	100,0	100,0	100,0
Balkan welaýaty	100,0	100,0	100,0
Daşoguz welaýaty	100,0	100,0	100,0
Lebap welaýaty	100,0	100,0	100,0
Mary welaýaty	100,0	100,0	100,0
Ilatly ýerler			
Şäher	100,0	100,0	100,0
Oba	100,0	100,0	100,0
Ejesiniň bilimi[a]			
Başlangyç	-	(*)	-
Orta	100,0	100,0	100,0
Başlangyç hünär	(100,0)	100,0	(100,0)
Orta hünär	(100,0)	100,0	(100,0)
Ýokary	(100,0)	100,0	(100,0)
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller			
Iň garyp	100,0	100,0	100,0
Ikinji	100,0	100,0	100,0
Üçünji	100,0	100,0	100,0
Dördünji	100,0	100,0	100,0
Iň baý	100,0	100,0	100,0
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili			
Türkmen	100,0	100,0	100,0
Özbek	(100,0)	100,0	(100,0)
Rus	(*)	(100,0)	(*)
Beýleki	(*)	(*)	(*)

[1] MICS 7.6 görkezijisi; MÖM 2.2 görkezijisi - Başlangyç mekdebiň soňky synpyna çenli okan çagalar

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Ejesiniň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

"–" 0 bu öýjükdäki ýa-da maýdalawçydaky ölçelmedik ýagdaýlary aňladýar.

Başlangyç mekdebi tamamlanlaryň paýy we orta bilim basgançagyna geçenleriň paýy ED.7 tablisada berilýär. Başlangyç mekdebi tamamlamagyň koeffisiýenti – bu ýaşyna garamazdan, ilkinji gezek başlangyç mekdebiň iň soňky synpyna[65] geçen okuwçylaryň umumy sanynyň häzirki okuw ýylynyň başyndaky ýagdaýa görä (ýa-da wagta görä iň soňky) başlangyç mekdebi tamamlamak ýaşyndaky çagalaryň sanyna gatnaşygy.

[65] 2013-nji ýyla çenli başlangyç mekdepde 3 synp okaýardy. Şeýlelikde 2006-njy ýylda ýa-da ondan öň doglan (başlangyç mekdebiň 3 synpy) we 2006-njy ýyldan soň doglan çagalar üçin (başlangyç mekdebiň 4 synpy) aýratyn hasaplamalar ulanyldy.

ED.7 tablisada başlangyç mekdebi tamamlanlaryň paýy 103 göterime deň. Görkeziji ilkinji gezek başlangyç mekdebiň iň soňky synpyna geçen, başlangyç mekdebi tamamlamak ýaşyndan kiçi ýa-da uly çagalaryň käbiriniň hasabyna 100 göterim ýokary boldy.

Geçen okuw ýylynda başlangyç mekdebiň iň soňky synpyna gatnan ähli çagalar gözegçilik geçirilen pursatynda okuw ýylynda orta mekdebiň birinji synpyna gatnan çagalar boldy. Başlangyç mekdebiň iň soňky synpynda ikinji ýyla galdyrylan çagalaryň bolmagy hasaba alynýan orta bilimiň basgançagyna geçenleriň hakyky paýy görkezilýär. Bu görkeziji okuwçynyň başlangyç mekdebiň iň soňky synpynda ýyly gaýtalaýan, ýöne netijede orta bilim derejesine geçýän ýagdaýyny gowy görkezýär. Geçmegiň ýönekeý koeffisiýenti okuwçylaryň orta mekdep basgançagyna geçmegini göz öňünde tutmaýar, sebäbi ikinji ýyla galdyrylan çagalar orta mekdebe geçmeýärler. Tablisada başlangyç mekdebiň iň soňky synpynda okaýan, garaşylyşy ýaly, orta mekdebe geçjek ähli çagalar görkezilýär.

ED.7 tablisa. Başlangyç mekdebi tamamlamak we orta bilim derejesine geçmek

Başlangyç mekdebi tamamlamagyň koeffisiýenti we hakykatda orta bilim derejesine geçmegiň koeffisiýenti , Türkmenistan, 2015-2016

	Başlangyç mekdebi tamamlamagyň koeffisiýenti[1]	Başlangyç mekdebi tamamlamak ýaşyndaky çagalaryň sany	Orta bilim derejesine geçmegiň koeffisiýenti[2]	Geçen ýylda başlangyç mekdebiň soňky synpynda bolan çagalaryň sany	Hakykatda orta bilim derejesine geçmegiň koeffidsiýenti	Geçen ýylda başlangyç mekdebiň soňky synpynda bolan we şu okuw ýylynda sol synpda ikinji ýyl galdyrylmadyk çagalaryň sany
Hemmesi	102,8	507	99,8	496	100,0	494
Jynsy						
Erkek	102,6	246	99,5	251	100,0	250
Aýal	103,0	261	100,0	245	100,0	245
Sebitler						
Aşgabat şäheri	98,4	68	(100,0)	43	(100,0)	43
Ahal welaýaty	92,4	63	99,1	65	100,0	64
Balkan welaýaty	102,0	41	98,2	31	100,0	31
Daşoguz welaýaty	98,8	136	100,0	117	100,0	117
Lebap welaýaty	109,9	99	100,0	95	100,0	95
Mary welaýaty	110,9	100	100,0	145	100,0	145
Ilatly ýerler						
Şäher	100,6	211	99,7	194	100,0	194
Oba	104,3	296	99,8	301	100,0	301
Ejesiniň bilimi[a]						
Başlangyç	-	0	(*)	2	(*)	2
Orta	102,8	405	99,7	395	100,0	394
Başlangyç hünär	(97,4)	38	(*)	27	(*)	27
Orta hünär	(104,2)	34	100,0	49	100,0	49
Ýokary	(107,6)	30	(*)	22	(*)	22
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller						
Iň garyp	103,7	129	100,0	94	100,0	94
Ikinji	104,5	83	100,0	107	100,0	107
Üçünji	102,2	82	99,4	94	100,0	93
Dördünji	104,5	95	100,0	112	100,0	112
Iň baý	99,7	118	99,4	88	100,0	87
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili						
Türkmen	102,9	425	99,7	424	100,0	423
Özbek	(105,1)	59	(100,0)	54	(100,0)	54
Rus	(*)	16	(*)	12	(*)	12
Beýleki	(*)	7	(*)	6	(*)	6

[1] **MICS 7.7 görkezijisi - Başlangyç mekdebi tamamlamagyň koeffisiýenti**

[2] **MICS 7.8 görkezijisi - Orta mekdep derejesine geçmegiň koeffisiýenti**

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Ejesiniň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

"–" 0 bu öýjükdäki ýa-da maýdalawjydaky ölçelmedik ýagdaýlary aňladýar.

Başlangyç we orta mekdebe gatnaýan gyzlaryň we oglanlaryň sanynyň gatnaşygy ED.8 tablisada berilýär. Bu gatnaşyk jynslaryň deňhukuklylygynyň indeksi ady bilen has mälimdir. Bu görkezilen gatnaşyklaryň gatnawyň jemi koeffisiýentine däl-de, sap koeffisiýentleriň esasynda alnandygyny bellemeli. Soňkylar JDI barada nädogry düşünje berýär, sebäbi başlangyç mekdep ýaşyndan uly okuwçylaryň esasy bölegini oglanlar düzýär.

Tablisa Türkmenistanda başlangyç bilimi ulgamynda jynslaryň duňhukuklylygynyň indeksiniň görkezijisiniň 0,99-a deňdigini, orta bilim ulgamynda bolsa 1,00 deňdigini görkezýär, bu gyzjagazlar we oglanjyklar tarapyndan başlangyç we orta mekdebe gatnamakda tapawudyň ýokdugyny görkezýär.

ED.8 tablisa. Bilimde jynslaryň deňhukuklylygy

Başlangyç we orta bilim ulgamynda okaýan aýallaryň we erkekleriň okuwa gatnaşygynyň gönükdirme girizilen arassa koeffisiýenti, Türkmenistan, 2015-2016

	Başlangyç mekdep			Orta mekdep		
	Gyzlaryň arasynda başlangyç mekdebe gatnamagyň gönükdirme girizilen arassa koeffisiýenti (GAK)	Oglanlaryň arasynda başlangyç mekdebe gatnamagyň gönükdirme girizilen arassa koeffisiýenti (GAK)	Başlangyç mekdebiň GAK-y üçin jynslaryň deňhukuklylygynyň indeksi (JDI)[1]	Gyzlaryň arasynda orta mekdebe gatnamagyň gönükdirme girizilen arassa koeffisiýenti (GAK)	Oglanlaryň arasynda orta mekdebe gatnamagyň gönükdirme girizilen arassa koeffisiýenti (GAK)	Orta mekdebiň GAK-y üçin jynslaryň deňhukuklylygynyň indeksi (JDI)[2]
Hemmesi	97,7	98,4	0,99	98,5	98,3	1,00
Jynsy						
Erkek	96,6	97,8	0,99	99,6	99,6	1,00
Aýal	97,7	99,3	0,98	99,6	99,6	1,00
Sebitler	99,5	97,5	1,02	99,4	98,5	1,01
Aşgabat şäheri	98,9	100,0	0,99	98,9	99,5	0,99
Ahal welaýaty	99,1	99,4	1,00	97,8	97,5	1,00
Balkan welaýaty	95,5	95,9	0,99	97,3	96,6	1,01
Daşoguz welaýaty						
Lebap welaýaty	97,8	97,9	1,00	99,0	98,7	1,00
Mary welaýaty	97,7	98,7	0,99	98,2	98,1	1,00
Ejesiniň bilimi[a]						
Başlangyç	(*)	-	-	(*)	(*)	(*)
Orta	97,6	98,3	0,99	98,6	98,3	1,00
Başlangyç hünär	100,0	97,7	1,02	100,0	98,0	1,02
Orta hünär	95,4	99,4	0,96	97,7	98,2	0,99
Ýokary	100,0	100,0	1,00	99,0	98,0	1,01
Kesgitlemek mümkin däl [b]	UB	UB	UB	(94,5)	(100,0)	(0,95)
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller						
Iň garyp	96,8	98,6	0,98	97,8	96,9	1,01
Ikinji	96,9	100,0	0,97	98,1	99,3	0,99
Üçünji	98,5	97,8	1,01	99,0	97,9	1,01
Dördünji	98,9	97,3	1,02	98,7	98,4	1,00
Iň baý	97,8	98,3	0,99	99,0	99,1	1,00
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili						
Türkmen	97,9	98,4	1,00	98,6	98,3	1,00
Özbek	98,3	100,0	0,98	99,5	99,5	1,00
Rus	(100,0)	(*)	(*)	96,5	100,0	0,97
Beýleki	(*)	(*)	(*)	(89,7)	(87,7)	(1,02)

[1] MICS 7.9 görkezijisi; MÖM 3.1 görkezijisi - Jynslaryň deňhukuklylygynyň indeksi (başlangyç bilimde)

[2] MICS 7.10 görkezijisi; MÖM 3.1 görkezijisi - Jynslaryň deňhukuklylygynyň indeksi (orta bilimde)

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Ejesiniň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

[b] Soraşma geçirilýän pursatda ejeleri öý hojalygynda ýaşamaýan 15 we ondan uly ýaşdaky çagalar.

UB: ulanyp bolmaýar.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

"–" 0 bu öýjükdäki ýa-da maýdalawjydaky ölçelmedik ýagdaýlary aňladýar.

Hem başlangyç, hem orta mekdep üçin mekdebe gatnamaýan çagalaryň umumy sanynda gyzlaryň göterim paýy ED.9 tablisada berilýär. ED.4 we ED.5 tablisalarda görkezilişi ýaly, mekdebe gatnamaýan başlangyç mekdep ýaşyndaky çagalaryň göterim paýy örän az (2 göterim). Sebäbi orta mekdep ýaşyndaky çagalaryň 1 göterimden azragy mekdebe gatnamaýar, mekdebe gatnamaýan çagalaryň umumy sanynda gyzlaryň paýy sanynyň azlygy sebäpli tablisada görkezilmedi.

ED.9 tablisa. Mekdebe gatnamaýanlaryň arasynda jynslaryň deňhukuklylygy

Ähli ilatyň arasynda başlangyç we orta mekdebe gatnamaýan gyzlaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Başlangyç mekdep				Orta mekdep			
	Mekdebe gatnamaýan çagalaryň göterimdäki paýy	Başlangyç mekdep ýaşyndaky çagalaryň sany	Ähli ilatyň arasynda başlangyç mekdep ýaşyndaky mekdebe gatnamaýan gyzlaryň göterimdäki paýy	Başlangyç mekdep ýaşyndaky mekdebe gatnamaýan çagalaryň sany	Mekdebe gatnamaýan çagalaryň göterimdäki paýy	Orta mekdep ýaşyndaky çagalaryň sany	Ähli ilatyň arasynda orta mekdep ýaşyndaky mekdebe gatnamaýan gyzlaryň göterimdäki paýy	Orta mekdep ýaşyndaky mekdebe gatnamaýan çagalaryň sany
Hemmesi	1,9	2300	(58,5)	44	0,5	3863	(*)	19
Sebitler								
Aşgabat şäheri	2,8	258	(*)	7	0,0	447	-	-
Ahal welaýaty	1,5	319	(*)	5	0,0	470	-	-
Balkan welaýaty	1,5	152	(*)	2	0,1	265	(*)	0
Daşoguz welaýaty	0,5	556	(*)	3	0,4	956	(*)	4
Lebap welaýaty	0,7	464	(*)	3	0,5	738	(*)	4
Mary welaýaty	4,3	549	(*)	24	1,1	986	(*)	11
Ilatly ýerler								
Şäher	2,1	880	(*)	19	0,3	1458	(*)	4
Oba	1,8	1420	(*)	25	0,6	2404	(*)	15
Ejesiniň bilimi[a]								
Başlangyç	(*)	1	-	-	(*)	6	-	-
Orta	2,0	1888	(58,0)	38	0,5	2859	(*)	15
Başlangyç hünär	1,1	161	(*)	2	0,7	244	(*)	2
Orta hünär	2,6	157	(*)	4	0,0	435	-	-
Ýokary	0,0	94	-	-	0,0	226	-	-
Kesgitlemek mümkin däl [b]	UB	UB	UB	UB	2,5	91	(*)	2
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller								
Iň garyp	2,3	530	(*)	12	1,5	831	(*)	13
Ikinji	1,5	458	(*)	7	0,2	807	(*)	2
Üçünji	1,9	419	(*)	8	0,3	733	(*)	2
Dördünji	1,9	444	(*)	8	0,2	719	(*)	1
Iň baý	1,9	449	(*)	9	0,2	772	(*)	1
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili								
Türkmen	1,8	1955	(55,3)	36	0,4	3286	(*)	12
Özbek	0,8	252	(*)	2	0,0	392	-	-
Rus	1,3	54	(*)	1	1,0	127	(*)	1
Beýleki	(14,0)	38	(*)	5	10,5	58	(*)	6

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Ejesiniň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

[b] Soraşma geçirilýän pursatda ejeleri öý hojalygynda ýaşamaýan 15 we ondan uly ýaşdaky çagalar.

UB: ulanyp bolmaýar.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

"–" 0 bu öýjükdäki ýa-da maýdalawjydaky ölçelmedik ýagdaýlary aňladýar.

ED.1 surat gatnamak bilen we indiki basgançaga geçmek bilen baglanyşykly, jynsy boýunça bölünen görnüşde şu bapda beýan edilen ähli görkezijileri birleşdirýär. Çaga ýaşynda okuw maksatnamalary boýunça okuwa gatnamak barada 9 Bapda we CD.1 tablisada beýan edilen maglumatlar hem goşulýar. Gyzjagazlaryň we oglanjyklaryň arasynda başlangyç we orta mekdebe gatnaşygyň görkezijisi birmeňzeş ýokary. Başlangyç mekdebiň birinji synpyna baran ähli çaalar başlangyç bilimi tamamlaýarlar we orta bilim basgançagyna geçýärler. Gender tapawudy mekdebe taýýarlykda bellenilýär, onda gyzjagazlar agdyklyk edýär.

ED.1 surat. Jynsy boýunça bölünen görnüşde bilim görkezijileri, Türkmenistan, 2015-2016

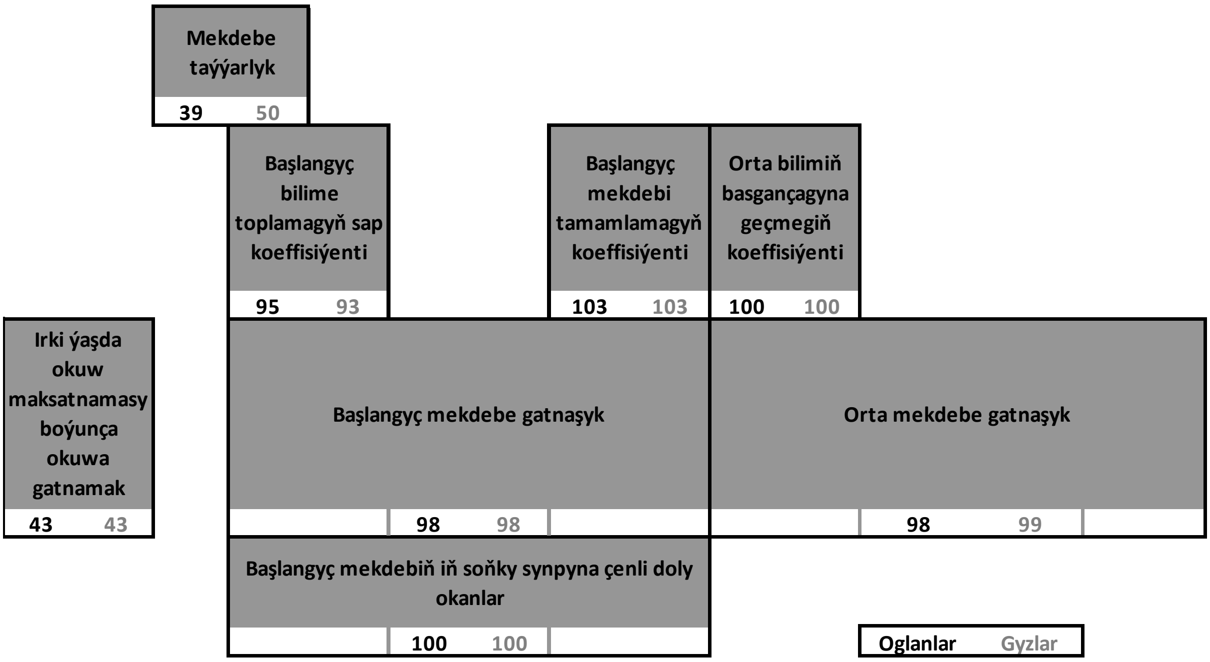

Bellik: ähli görkezijiler göterimde berildi

XI. Çagalary goramak

Çaganyň doglanlygyny bellige almak

At we raýatlyk üçin hukuk her bir çaganyň çaga hukuklary barada Konwensiýada (ÇHK) we beýleki halkara şertnamalarynda berkidilen hukugy bolup durýar. Bütin dünýäde takmynan bäş ýaşa çenli her bir dördünji çaganyň doglanlygy bellige alynman galýar.[66] Döwlet tarapyndan bu resmi ykrar etmäniň ýoklugy, düzgün bolşy ýaly, çaganyň dogluş şahadatnamasyny alyp bilmeýändigini aňladýar. Netijede oňa saglygy goraýyş hyzmatyny ýa-da bilim hyzmatyny etmekden boýun gaçyrylyp bilner. Gijräk ömrüň dowamynda şahsyýeti tassyklaýan resminamalaryň ýoklugy çaganyň kämillik ýaşyna ýetmänkä nikalaşmaga, zähmet bazaryna çekilmäge ýa-da ýaragly güýçleriň hataryna çagyrylmagyna sebäp bolup biler. Ululara dogluş hakynda şahadatnama sosial kömek ýa-da resmi düzümlere işe resmileşdirmek üçin, emläk satyn alamak üçin, miras hukugyny subut etmek ýa-da ses bermek we pasport almak üçin talap edilýär. Çaga doglandan tiz wagtda çagalary bellige almak kanunyň öňünde olaryň ykrar edilmegini, olaryň hukuklarynyň goralmagyny, bu hukuklaryň bozulmagynyň bilinmän galmazlygyny üpjün etmekde ilkinji ädim bolup durýar.[67]

Türkmenistanda çaga dogluşynyň tertibini we möhletini düzgünleşdirýän Türkmenistanyň Maşgala Kodeksi hereket edýär. Kodekse laýyklykda ata-enelere ýa-da hossarlyk edýänlere çaganyň doglanlygyny bir aýyň dowamynda bellige aldyrmaly. Doglan bäbekleriň öz wagtynda bellige alynmagyny çaga doglanda birgezekleýin berilýän kömek pullary we ejelere/çaga hossarlyk edýänlere çaga 3 ýaşa ýetýänçä aýlyk tölegler gytaklaýyn höweslendirýär.

[66] UNICEF. 2014. Dünýäde çagalaryň ýagdaýy *-2015*. UNICEF.
[67] UNICEF. 2013. *Doglandan soň her bir çaganyň hukugy: çaga doglanlygyny bellige almakda deňsizlik we meýiller.* UNICEF.

CP.1 tablisa. Çaga dogluşyny bellige almak

Doglany bellige alnandygyna/alynmandygyna garamazdan 5 ýaşa çenli çagalaryň göterimdäki paýy we dogluşy nähili bellige aldyrmalydygyny ejeleri/esasy gözegçilik edýän adamlar bilýän, dogluşy bellige alynmadyk çagalaryň göterimdäki paýy[a], Türkmenistan, 2015-2016

	Dogluşy döwlet edaralarynda bellige alnan 5 ýaşa çenli çagalar				
	Dogluş hakynda şahadatnamalary bar bolup, olary:				
	interwýuýer gördi	interwýuýer görmedi	Dogluş hakynda şahadatnamasy ýok	Dogluşy bellige alnan çagalaryň umumy sany[1]	5 ýaşa çenli çagalaryň sany
Hemmesi	94,1	4,7	0,8	99,6	3765
Jynsy					
Erkek	94,7	4,0	0,8	99,6	1984
Aýal	93,4	5,5	0,8	99,7	1781
Sebitler					
Aşgabat şäheri	89,9	9,2	0,2	99,3	385
Ahal welaýaty	97,5	2,4	0,1	100,0	576
Balkan welaýaty	95,3	3,9	0,4	99,6	195
Daşoguz welaýaty	94,1	4,9	0,8	99,8	950
Lebap welaýaty	91,6	7,2	0,6	99,4	780
Mary welaýaty	95,7	2,1	1,8	99,6	879
Ilatly ýerler					
Şäher	92,3	6,4	0,7	99,5	1324
Oba	95,1	3,8	0,8	99,7	2441
Ýaşy					
0-11 aýlyk	88,1	6,5	3,5	98,1	723
0-5 aýlyk	81,8	7,9	6,3	96,0	343
6-11 aýlyk	93,9	5,2	0,9	100,0	380
12-23 aýlyk	94,5	5,1	0,4	100,0	778
24-35 aýlyk	95,3	4,5	0,2	100,0	746
36-47 aýlyk	95,6	4,3	0,1	100,0	758
48-59 aýlyk	96,7	3,3	0,0	100,0	760
Ejesiniň bilimi[b]					
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	8
Orta	94,3	4,5	0,9	99,7	3252
Başlangyç hünär	95,1	4,6	0,0	99,7	251
Orta hünär	91,0	9,0	0,0	100,0	128
Ýokary	91,2	8,4	0,0	99,7	124
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller					
Iň garyp	94,1	4,9	0,9	99,9	826
Ikinji	94,3	4,2	0,8	99,3	799
Üçünji	96,8	2,4	0,8	100,0	793
Dördünji	93,5	5,2	1,0	99,7	737
Iň baý	91,2	7,7	0,3	99,2	610
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili					
Türkmen	94,5	4,4	0,8	99,7	3291
Özbek	91,1	7,5	1,0	99,7	333
Rus	93,6	6,4	0,0	100,0	74
Beýleki	89,3	5,8	2,8	97,9	68

[1] MICS 8.1 görkezijisi - Dogluşy bellige almak

[a] Ähli toparlar üçin 25-den az bolan ölçelmedik ýagdaýlarda dogluşy bellige alynmadyk 5 ýaşa çenli çagalaryň sany. Şu sebäpli, çaganyň dogluşyny nähili bellige aldyrmalydygyny biýän ejeleriň/esasy gözegçilik edýän adamlaryň göterimdäki paýy CP.1. tablisada görkezilmedi

[b] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Ejesiniň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Türkmenistanda bäş ýaşa çenli çagalaryň 100 göteriminiň dogluşy bellige alyndy, bu çaga dogluşynyň bellige alynmagynyň deň mümkinçiliklerine şaýatlyk edýär (CP.1 tablisa). Interwýuýeriň dogluş hakynda şahadatnamalaryny gören çagalarynyň göterimdäki paýy 94 göterimden ybarat boldy.

Çaga zähmeti

Bütin dünýäde çagalar işleriň tölenýän we tölenmeýän, olar üçin zyýanly däl görnüşlerine yzygiderli çekilýär. Olar işlärden aşa kiçi bolsalar, ýa-da işleriň beden, psihiki, sosial ýa-da bilim taýdan ösüşine howp salýan görnüşlerine çekilen bolsalar, kämillik ýaşyna ýetmedik işgärleriň toparyna girýär. Çaga hukuklary barada Konwensiýanyň 32 maddasynda (1) şeýle diýilýär: “Gatnaşyjy döwletler çaganyň onuň üçin howply, okuwyna päsgel berip biljek, ýa-da onuň beden, akyl, ruhy, ahlak we sosial saglyk we ösüş taýdan zyýan ýetirip biljek ykdysady taýdan peýdalanmakdan we islendik işi ýerine ýetirmekden goralmaga hukugyny ykrar edýärler”.

Türkmenistan BMG-niň çaga hukuklary boýunça Konwensiýasyny, HZG-niň “Işe kabul etmek üçin iň kiçi ýaş hakynda” №138 Konwensiýasyny, HZG-niň “Çaga zähmetiniň iň erber görnüşleri hakynda” №182 Konwensiýasyny ykrar etdi. Degişli kadalaşdyryjy-hukuk resminamalary çagany işe kabul etmegiň iň kiçi ýaşy 16 ýaş diýip belleýär, kämillik ýaşyna ýetmedik işgärler üçin gysgaldylan iş gününi göz öňünde tutýar, zyýanly we howply şertlerdäki işlerde (öz tebigaty we şertleri boýunça saglyga, çagalaryň howpsuzlygyna we moral ýagdaýyna zyýan ýetirmäge ukyplyhereketler) çaga zähmetiniň ulanylmagyny gadagan edýär.

2014-nji ýylyň 3-nji maýynda Türkmenistan “Çaga hukuklarynyň döwlet kepillendirmesi hakynda” Kanuny kabul etdi. Şu kanunyň 38-nji maddasyna laýyklykda on sekiz ýaşyna ýetmedik çagalaryň zähmetini aýratyn zähmet şertleri bolan, şeýle hem onuň saglygyna we ahlak taýdan ösüşine zyýan ýetirip biljek işlerde ulanmak gadagan edilýär, şeýle hem çaganyň Türkmenistanyň kanunçylygynda bellenen kadadan geçýän agyr zatlary eli bilen başga ýere süýşürmek, gozgamak, galdyrmak we başga ýere geçirmek gadagan edilýär, çagany gijeki işe çekmek, iş wagtyndan daşary işletmek, dynç günleri, baýramçylyk we ýatlama günleri işletmek, şeýle hem iş saparlaryna ibermek, okuw ýyly wagty çagany oba hojalyk işlerine we ony okuwdan aýyrjak beýleki işlere çekmäge ýol berilmeýär.

Çaga zähmeti barada modul boýunça soraşma 5-17 ýaşyndaky çagalar babatda, şol sanda çaganyň ýerine ýetiren işiniň görnüşi barada soraglaryň kömegi bilen we onuň sarp edýän sagadynyň sany barada soraşma geçirildi. Maglumatlar ykdysady işleriň görnüşleri babatda (öý hojalygynyň agzasy däl şahsa tölenýän we tölenmeýän iş, maşgala firmasynda ýa-da maşgala kärhanasynda), öýdäki işler babatda (meselem, iýmit taýýarlamak, öýi ýygnamak ýa-da çagalara seretmek, şeýle hem agaç ýangyç ýygnamak ýa-da suw daşamak) ýygnaldy. Bu modulyň kömegi bilen işleriň howply şertleri barada maglumat ýygnalýar.[68, 69]

CP.2 tablisada ykdysady işleriň görnüşlerine gatnaşmagy görkezilýär. Çaga zähmeti boýunça MICS-iň görkezijisini hasaplamagyň usulynda çaganyň çaga zähmetiniň toparyna degişli etmezden ykdysady işe harçlap biljek sagadynyň sanynyň üç ýaş görkezijisi peýdalanylýar. Eger çaga soňky hepdede ykdysady işi

[68] UNICEF. 2012. *Çaga zähmetiniň görkezijilerine kesgitlemeler näderejede täsir edýär?* Usuly resminama № 1 MICS. UNICEF.
[69] “Çaga zähmeti” we “Çagalaryň düzgün-tertibi” modullar boýunça soraşma 1-17 ýaşyndaky bir ýa-da birnäçe çaga ýaşaýan ähli öý hojalyklarynda bir çagany saýlap almakdan soň geçirildi (F goşundyda “Soragnamalar”). “Çaga zähmeti” modul boýunça soraşma eger saýlanyp alnan çaga 5-17 ýaşynda bolsa, “Çagalaryň düzgün-tertibi” modul boýunça eger 1–14 ýaşynda bolsa soraşma geçirilýär. Tötänleýin saýlap almagy esaslandyrmak üçin seçimde öý hojalygynyň agramy her bir öý hojalygynda 1-17 ýaşyndaky çagalaryň jemi sanyna köpeldilýär.

şol ýaş üçin bellenen sagat sanyndan köp ýerine ýetiren bolsa, çaga zähmetine çekilenleriň toparyna degişli:

- 5–11 ýaş: 1 sagat we ondan köp;
- 12–14 ýaş: 14sagat we ondan köp;
- 15–17 ýaş: 43 sagat we ondan köp.

Türkmenistanda 5-11 ýaşyndaky çagalaryň 1 göterimden azragy hepdede iň bolmanda 1 sagat ykdysady işe çekildi. Hepdede 14 sagatdan az ykdysady işe çekilen 12–14 ýaşyndaky çagalaryň göterim paýy 4 göterim boldy, şonda 1 göterimden azragy 14 sagadyň dowamynda ýa-da ondan köp işleri ýerine ýetirdiler. 15-17 ýaşyndaky çagalaryň 7 göterimi hepdede 43 sagatdan az ykdysady işe çekildi, şonda çagalaryň hiç biri 43 sagadyň dowamynda ýa-da ondan köp ykdysady işe gatnaşmady.

CP.2 tablisa. Çagalaryň ykdysady işe gatnaşmagy

Ýaş toparlaryna bölünen görnüşde soňky hepdäniň dowamynda ykdysady işe gatnaşmagy boýunça çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Bir sagatdan az bolmadyk wagt ykdysady işe gatnaşmagy boýunça 5-11 ýaşdaky çagalaryň göterimdäki paýy	5-11 ýaşdaky çagalaryň sany	Aşakdaky işlere gatnaşýan 12-14 ýaşdaky çagalaryň göterimdäki paýy: 14 sagatdan az wagtyň dowamynda ykdysady iş	14 sagatdan köp wagtyň dowamynda ykdysady iş	12-14 ýaşdaky çagalaryň sany	Aşakdaky işlere gatnaşýan 15-17 ýaşdaky çagalaryň göterimdäki paýy: 43 sagatdan az wagtyň dowamynda ykdysady iş	43 sagatdan köp wagtyň dowamynda ykdysady iş	15-17 ýaşdaky çagalaryň sany
Hemmesi	0,4	3843	3,8	0,3	1387	7,1	0,0	1381
Jynsy								
Erkek	0,5	1992	4,5	0,4	773	7,3	0,0	666
Aýal	0,2	1851	2,9	0,0	614	6,8	0,0	715
Sebitler								
Aşgabat şäheri	0,0	433	0,0	0,0	160	0,0	0,0	125
Ahal welaýaty	0,0	530	0,0	0,0	165	2,0	0,0	183
Balkan welaýaty	0,0	234	3,5	0,0	84	3,1	0,0	105
Daşoguz welaýaty	0,3	857	0,0	0,0	361	5,2	0,0	357
Lebap welaýaty	1,5	766	12,6	1,4	250	17,2	0,0	254
Mary welaýaty	0,0	1024	4,9	0,0	367	7,9	0,0	356
Ilatly ýerler								
Şäher	0,0	1503	0,3	0,0	462	4,0	0,0	499
Oba	0,6	2340	5,6	0,4	925	8,8	0,0	882
Mekdebe gatnamak (mekdebe çenli edarany goşmak bilen)								
Hawa	0,4	3495	3,8	0,3	1386	6,6	0,0	1329
Ýok	0,0	347	(*)	(*)	1	(18,4)	(0,0)	52
Ejesiniň bilimi[a]								
Başlangyç	(*)	11	-	-	0	-	-	0
Orta	0,4	3106	4,3	0,3	1095	6,9	0,0	959
Başlangyç hünär	0,0	286	6,0	0,0	92	6,3	0,0	61
Orta hünär	0,0	275	0,0	0,0	128	4,9	0,0	167
Ýokary	0,0	163	0,0	0,0	72	10,6	0,0	100
Kesgitlemek mümkin däl[b]	UB	UB	UB	UB	UB	9,6	0,0	93
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller								
Iň garyp	0,9	801	1,3	0,0	316	6,0	0,0	308
Ikinji	0,1	777	10,2	0,0	270	7,3	0,0	313
Üçünji	0,8	708	3,6	1,1	327	17,6	0,0	250
Dördünji	0,0	784	4,2	0,0	219	1,7	0,0	267
Iň baý	0,0	773	0,0	0,0	255	3,1	0,0	244
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili								
Türkmen	0,4	3276	4,4	0,3	1200	7,5	0,0	1165
Özbek	0,0	381	0,0	0,0	140	6,7	0,0	155
Rus	0,0	114	(0,0)	(0,0)	33	0,0	0,0	43
Beýleki	0,0	72	(*)	(*)	15	(*)	(*)	18

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Ejesiniň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.
[b] Soraşma geçirilýän pursatda ejeleri öý hojalyklarynda ýaşamaýan 15 we ondan uly ýaşdaky çagalar.
UB: ulanyp bolmaýar.
( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.
(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.
"–" 0 bu öýjükdäki ýa-da maýdalawjydaky ölçelmedik ýagdaýlary aňladýar.

CP.3 tablisada çagalaryň öýdäki işleri ýerine ýetirmäge gatnaşmagy berilýär. Ykdysady iş babatda ýokarda görkezilişi ýaly, bu usulda çaganyň çaga zähmetiniň toparyna degişli etmezden öýdäki işleri ýerine ýetirip biljek sagadynyň dowamynda dürli ýaşdaky çagalar üçin bellenen sagat sany peýdalanylýar. Eger çaga soňky hepdede öýdäki işi şol ýaş üçin bellenen sagat sanyndan köp ýerine ýetiren bolsa, çaga zähmetine çekilenleriň toparyna degişli:

- 5–11 ýaş we 12–14 ýaş: 28 sagat ýa-da ondan köp;
- 15–17 ýaş: 43 sagat ýa-da ondan köp.

Ähli üç ýaş toparyndaky gyzlar oglanlara garanda öýdäki işleri köp ýerine ýetriýärler. 5-11 ýaşyndaky çagalaryň arasynda 39 göterimi 28 sagatdan az öýdäki zähmete çekildi. 12-14 ýaşyndaky çagalar üçin bu paý esli ýokary we 75 göterime ýetýär. 15-17 ýaşly çagalaryň arasynda 83 göterimi 43 sagatdan az öýdäki zähmete gatnaşdylar.

CP.3 tablisa. Çagalaryň öýüň işlerine gatnaşmagy

Ýaş toparlary boýunça soňky hepdäniň dowamynda öýüň işlerine gatnaşmaklary boýunça çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Gatnaşýan 5-11 ýaşdaky çagalaryň göterimdäki paýy:			Gatnaşýan 12-14 ýaşdaky çagalaryň göterimdäki paýy:			Gatnaşýan 15-17 ýaşdaky çagalaryň göterimdäki paýy:		
	28 sagatdan az wagtyň dowamynda öýüň işlerine	28 sagatdan köp wagtyň dowamynda öýüň işlerine	5-11 ýaşdaky çagalaryň sany	28 sagatdan az wagtyň dowamynda öýüň işlerine	28 sagatdan köp wagtyň dowamynda öýüň işlerine	12-14 ýaşdaky çagalaryň sany	43 sagatdan az wagtyň dowamynda öýüň işlerine	43 sagatdan köp wagtyň dowamynda öýüň işlerine	15-17 ýaşdaky çagalaryň sany
Hemmesi	39,1	0,0	3843	74,5	0,0	1387	82,6	0,0	1381
Jynsy									
Erkek	37,3	0,0	1992	66,4	0,0	773	76,2	0,0	666
Aýal	41,1	0,0	1851	84,7	0,0	614	88,4	0,0	715
Sebitler									
Aşgabat şäheri	55,4	0,0	433	86,4	0,0	160	93,8	0,0	125
Ahal welaýaty	56,7	0,0	530	99,6	0,0	165	96,1	0,0	183
Balkan welaýaty	39,6	0,0	234	68,1	0,0	84	76,2	0,0	105
Daşoguz welaýaty	9,9	0,0	857	44,6	0,0	361	60,6	0,0	357
Lebap welaýaty	35,0	0,0	766	73,4	0,0	250	84,6	0,0	254
Mary welaýaty	50,6	0,0	1024	89,6	0,0	367	94,1	0,0	356
Ilatly ýerler									
Şäher	42,8	0,0	1503	80,2	0,0	462	82,3	0,0	499
Oba	36,8	0,0	2340	71,7	0,0	925	82,7	0,0	882
Mekdebe gatnamak (mekdebe çenli edarany goşmak bilen)									
Hawa	42,2	0,0	3495	74,5	0,0	1386	82,1	0,0	1329
Ýok	7,9	0,0	347	(*)	(*)	1	(93,3)	(0,0)	52
Ejesiniň bilimi[a]									
Başlangyç	(*)	(*)	11	-	-	0	-	-	0
Orta	38,3	0,0	3106	74,7	0,0	1095	83,3	0,0	959
Başlangyç hünär	40,0	0,0	286	66,6	0,0	92	80,7	0,0	61
Orta hünär	37,9	0,0	275	71,8	0,0	128	77,7	0,0	167
Ýokary	52,3	0,0	163	86,0	0,0	72	87,2	0,0	100
Kesgitlemek mümkin däl[b]	UB	UB	UB	UB	UB	UB	79,6	0,0	93
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller									
Iň garyp	23,4	0,0	801	56,6	0,0	316	69,6	0,0	308
Ikinji	41,9	0,0	777	69,1	0,0	270	84,3	0,0	313
Üçünji	38,6	0,0	708	83,6	0,0	327	90,2	0,0	250
Dördünji	44,7	0,0	784	80,7	0,0	219	83,0	0,0	267
Iň baý	47,4	0,0	773	85,4	0,0	255	88,4	0,0	244
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili									
Türkmen	42,5	0,0	3276	77,6	0,0	1200	85,4	0,0	1165
Özbek	8,7	0,0	381	46,1	0,0	140	57,2	0,0	155
Rus	50,7	0,0	114	(81,8)	(0,0)	33	91,9	0,0	43
Beýleki	28,9	0,0	72	(*)	(*)	15	(*)	(*)	18

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Ejesiniň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.
[b] Soraşma geçirilýän pursatda ejeleri öý hojalyklarynda ýaşamaýan 15 we ondan uly ýaşdaky çagalar.
UB: ulanyp bolmaýar.
( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.
(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.
"–" 0 bu öýjükdäki ýa-da maýdalawçydaky ölçelmedik ýagdaýlary aňladýar.

CP.4 tablisada öýdäki işleri ýerine ýetirýän ýa-da öňki tablisalarda görkezilen ýaş çäginiň derejesinde ýa-da ýokary bolan beýleki işleri ýerine ýetirýän çagalar barada maglumatlar, şeýle hem howply şertlerde işleýändikleri barada habar berlen çagalar barada maglumatlar çaga zähmetiniň jemi görkezijisine birleşdirildi.

Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS-iň maglumatlary boýunça çaga zähmetine çekilen 5-17 ýaşyndaky çagalaryň göterim paýy 1 göterimden az. Birnäçe sagadyň dowamynda çagalaryň öý işlerine çekilmegi çagalaryň ähli ýaş toparlary üçin çaga zähmeti hasaplanylmaýar.

Öý işlerine çekilen çagalaryň göterim paýy olaryň ýaşy ulaldygyça artýar we okuw mekdebine gatnamaýan çagalara garanda okuw mekdebine gatnaýan çagalaryň arasynda ýokary (19 göterim bilen deňeşdirilende 58 göterim).

CP.4 tablisa. Çaga zähmeti

Soňky hepdäniň dowamynda ykdysady işe ýa-da öý işlerine gatnaşygy boýunça 5-17 ýaşdaky çagalaryň göterimdäki paýy, soňky hepdäniň dowamynda howply şertlerde işlän çagalaryň göterimdäki paýy we soňky hepdäniň dowamynda çaga zähmeti bilen meşgullanan çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Soňky hepdede umumy sagat sanynyň dowamynda ykdysady işe gatnaşan çagalar:		Soňky hepdede umumy sagat sanynyň dowamynda öý işlerine gatnaşan çagalar:				
	ýaş çäginden pes	ýaş çäginiň derejesinde ýa-da ýokary	ýaş çäginden pes	ýaş çäginiň derejesinde ýa-da ýokary	Howply şertlerde işlän çagalar	Hemmesi-çaga zähmeti[1]	5-17 ýaşdaky çagalaryň sany
Hemmesi	2,3	0,3	55,6	0,0	0,0	0,3	6611
Jynsy							
Erkek	2,4	0,4	51,4	0,0	0,1	0,5	3431
Aýal	2,1	0,1	60,2	0,0	0,0	0,1	3180
Sebitler							
Aşgabat şäheri	0,0	0,0	69,0	0,0	0,0	0,0	718
Ahal welaýaty	0,4	0,0	73,0	0,0	0,0	0,0	878
Balkan welaýaty	1,5	0,0	54,4	0,0	0,0	0,0	424
Daşoguz welaýaty	1,2	0,2	29,3	0,0	0,0	0,2	1575
Lebap welaýaty	5,9	1,2	52,5	0,0	0,2	1,4	1270
Mary welaýaty	2,6	0,0	67,7	0,0	0,0	0,0	1747
Ilatly ýerler							
Şäher	0,9	0,0	57,8	0,0	0,0	0,0	2465
Oba	3,1	0,4	54,3	0,0	0,1	0,5	4146
Ýaşy							
5-11	0,0	0,4	39,1	0,0	0,0	0,4	3843
12-14	3,8	0,3	74,5	0,0	0,2	0,5	1387
15-17	7,1	0,0	82,6	0,0	0,0	0,0	1381
Mekdebe gatnamak (mekdebe çenli edarany goşmak bilen)							
Hawa	2,3	0,3	58,0	0,0	0,0	0,3	6210
Ýok	2,4	0,0	19,1	0,0	0,0	0,0	401
Ejesiniň bilimi[a]							
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	11
Orta	2,2	0,3	54,4	0,0	0,1	0,4	5160
Başlangyç hünär	2,1	0,0	51,2	0,0	0,0	0,0	440
Orta hünär	1,4	0,0	57,2	0,0	0,0	0,0	570
Ýokary	3,2	0,0	70,0	0,0	0,0	0,0	334
esgitlemek mümkin däl[b]	9,5	0,0	79,9	0,0	0,0	0,0	94
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller							
Iň garyp	1,6	0,5	40,7	0,0	0,0	0,5	1426
Ikinji	3,7	0,1	57,0	0,0	0,2	0,3	1359
Üçünji	4,3	0,7	60,1	0,0	0,0	0,7	1285
Dördünji	1,1	0,0	59,0	0,0	0,0	0,0	1270
Iň baý	0,6	0,0	62,9	0,0	0,0	0,0	1272
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili							
Türkmen	2,5	0,3	58,8	0,0	0,1	0,4	5641
Özbek	1,5	0,0	27,6	0,0	0,0	0,0	676
Rus	0,0	0,0	65,5	0,0	0,0	0,0	191
Beýleki	0,0	0,0	45,9	0,0	0,0	0,0	104

[1] MICS 8.2 görkezijisi - Çaga zähmeti

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Ejesiniň bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

[b] Soraşma geçirilýän pursatda ejeleri öý hojalygynda ýaşamaýan 15 we ondan uly ýaşdaky çagalar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Çagalaryň düzgün-tertibi

Çagalara özüňe gözegçilik etmegi we özüňi talabalaýyk alyp barmagy öwretmek – ähli medeniýetlerde çagalaryň düzgün-tertibiniň aýrylmaz bölegidir. Terbiýe bermegiň oňyn tejribesi çagalara oýlanyşyklylygy we jogapkärçiligi höweslendirýän we çagalaryň özüni bahalandyrmagyny, beden we psihologik taýdan eldegirmesizligini we mertebesini saklaýan usullar bilen emosiýalar ýa-da gapma-garşylyklar bilen işlemegi öwretmegi öz içine alýar. Emma köplenç çagalaryň özlerini islenilişi ýaly alyp barmaklaryny gazanmak üçin güýç ulanylmagyna ýa-da söz bilen gorkuzylmagyna esaslanýan jezalandyryjy usullar bilen terbiýeleýärler. Çagalara güýç ulanmak bilen terbiýe berilmeginiň zyýanly netijelere: bada-bat we uly ýaşda hem tutuş ömrüniň dowamynda zyýan ýetmegine getirýändigini ylmy-barlaglar[70] görkezdi. Güýç ulanylmagy çagalaryň ösüşini bökdeýär, okuwa we mekdepde ýetişige ukyplylygy peseldýär; ol oňyn gatnaşyklaryň ösmegini bökdeýär, özüne pes baha bermegine getirýär, emosional distres we depressiýa, käwagt bilkastdan töwekgelçilikli ýagdaýa salmagyna we özüne zyýan ýetirmegine getirýär.

MICS-iň dowamynda öý hojalyklaryň soragnamasy boýunça jogap berýän respondentlere geçen aýyň dowamynda saýlanyp alnan çagany düzgün-tertibe salmak üçin öý hojalygynyň uly ýaşly agzalarynyň peýdalanan usullary barada soraglaryň tapgyry berildi.[69]

Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS-iň maglumatlary boýunça 1-14 ýaşyndaky çagalaryň 37 göterimi geçen aýyň dowamynda öý hojalygynyň agzalary tarapyndan psihologik ýa-da beden taýdan jezalandyrmagyň iň bolmanda bir görnüşine sezewar edildi(MICS 8.3 görkeziji – düzgün-tertibiň güýç ulanylýan usuly), şol bir wagtda öý hojalyklaryň soragnamasy boýunça soraşylan respondentleriň 5 göterimi beden taýdan jezalandyrmagy terbiýäniň zerur bölegi diýip hasaplaýarlar.

Ilkinji aýyň dowamynda meýdan işleriniň monitoringiniň we başlangyç maglumatlaryň seljermesiniň dowamynda gözegçilik çagalaryň tertip-dügüni boýunça garaşylmadyk dügünden çykmalary görkezdi.Şeýlelikde, gözegçiligi geçirmek boýunça topar haýal etmän belli bir çäreleri gördüler, ýagny öý hojalyklarynyň soragnamasy doldurylanda ýaşyrynlyga üns bermek bilen, soraglaryň türkmen diline terjimesine gaýtadan seredildi; çaganyň tertip-düzgüni barada soraglar babatda meýdan işleri boýunça toparlara goşmaça maslahatlar berildi. Bu maglumatlaryň hiliniň ýokarlanmagyna we laýyk getirilmegine ýardam etdi. Maglumatlaryň çäreler kabul edilenden öň we soň üýtgäp durmagyna üns bermek bilen (çäreler görülmezden öň ýaýramagyň derejesi esli pes boldy), şeýle hem garaşylýan jogaplara potensial meýilliligi we respondentleriň zerur däl hasaplaýan düzgün-tertibiň usullaryny peseltmek islegini göz öňünde tutmak bilen, bu hasabatda çagalaryň tertip-düzgüni we beden taýdan jezalandyrmak babatda netijeleri görkezýän tablisalar berilmedi. Ondan başga-da, alnan maglumatlary eserdeňlik bilen

[70] Straus, MA and Paschall MJ (Straus we Paşall). 2009. *Corporal Punishment by Mothers and Development of Children's Cognitive Ability: A longitudinal study of two nationally representative age cohorts (ene tarapyndan ten jezalandyrmasy we çagalaryň aň-düşünje ukyplaryny ösdürmek: milli gerimde iki reprezentatiw ýaş toparlarynyň longitýud barlagy)*. Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma 18(5): 459-83.
Erickson, MF and Egeland, B. (Erikson we Egelend) 1987. *A Developmental View of the Psychological Consequences of Maltreatment (Ösüşe ýaramaz garaýyş döredýän psihologik netijelere garaýyşlaryň biri*) School Psychology Review 16: 156-68.
Schneider, MW et al. (Şnaýder we beýlekiler) 2005. *Do Allegations of Emotional Maltreatment Predict Developmental Outcomes Beyond that of Other Forms of Maltreatment?* (*Ýaramaz emosional gatnaşyk babatda günä bildirmegiň fakty ýaramaz garaýşyň diňe şu görnüşi üçin mahsus bolan ösüş üçin geljekki netijeleri görkezýärmi?*) Child Abuse & Neglect 29(5): 513–32.

peýdalanmak maslahat berilýär we ýolbaşçy edaralara olary diňe beýleki çeşmelerden maglumatlar bilen utgaşdyryp peýdalanmak maslahat berilýär.

Ir nikalaşmak

18 ýaşa ýetmänkä durmuşa çykmak[71] köp gyzlar üçin hakykat bolup durýar. Dünýäniň köp böleklerinde ata-eneler öz gyzlarynyň nikanyň olara maliýe we durmuş abadançylygyny getirmegine we şol bir wagtda maşgala düşýän maliýe agramy azaltmaga umyt edip, çaga ýaşynda nikalaşmaklaryny goldaýarlar. Hakykatda bolsa çaga ýaşynda nikalaşmak adam hukuklarynyň bozulmagydyr, gyzlaryň ösüşine howp salýar we ir göwreli bolmaklyga hem durmuşdan daşlaşmaga getirýär, bu bilimiň we hünärmençilik okuwynyň pes derejesi bilen garyplygy güýçlendirýär.[72]Nika baglaşmaga “erkin we doly” razylyk üçin hukuk adam hukuklarynyň Ählumumy jarnamasynda eger taraplaryň biri özüniň ömürlik ýanýoldaşy babatda düşünip çözgüt kabul etmek üçin ýeterlik ýetişen däl bolsa, onda razylyk “erkin we doly” bolup bilmez diýlip ykrar edilýär. Gyzlaryň gatnaşyga başlaýan ýaşy çaga nikasynyň meselesi bilen berk baglanyşykly bolup durýar. 18 ýaşamanka nikalaşan aýallaryň, düzgün bolşy ýaly, has uly ýaşda nikalaşanlara garanda çagalary köp. Göwrelilik bilen baglanyşykly ölümçilik 15-19 ýaşyndaky, hususan bu toparda iň ýaş ýanýoldaşly, hem ýanýoldaşsyz gyzlaryň ölümçiliginiň esasy sebäbi hökmünde mälimdir. Ýaş nikalaşýan gyzlaryň özlerinden has uly ýaşly erkeklere durmuşa çykmaga mümkinçilikleri uly, bu olara AIW-iň ýokuşmagynyň döwekgelçiligini artdyrýar. Erkekler şeýle ýaş aýallara neslini dowam etdirmek üçin öýlenýärler we ýaşyndaky tapawut bilen baglylykda öz artykmaçlygyndan peýdalanýarlar, şeýle jübütler prezerwatiwden seýrek peýdalanýar.[73]

“Nika we maşgala hakynda Kodekse üýtgeşmeler girizmek hakynda” Türkmenistanyň Kanunyna laýyklykda (16 madda) öň nika ýaşy on alty ýaş diýlip bellenildi (1998ý.). 2012-nji ýylyň 1-nji aprelinden Türkmenistanyň Maşgala kodeksi herekete girizildi, oňa laýyklykda nika ýaşy on sekiz ýaşa çenli ýokarlandyryldy (15 madda), bu halkara kadalaryna laýyk gelýär.

15 we 18 ýaşyna ýetmänkä resmi (däl) nikalaşan aýallaryň göterim paýy CP.5 tablisada berilýär. 15 ýaşyna ýetmänkä resmi (däl) nikalaşan 15-49 ýaşyndaky aýallaryň göterim paýy Türkmenistanda 1 göterimden az. 18 ýaşyna ýetmänkä resmi (däl) nikalaşan 20-49 ýaşyndaky aýallaryň göterim paýy 6

---

[71] Bu bapda nika barada ähli aýdylanlar resmi däl nika degişli.

[72] Bajracharya, and Amin, S. (Баджрачарья и Амин.) 2010. *Poverty, marriage timing, and transitions to adulthood in Nepal: A longitudinal analysis using the Nepal living standards survey.* (*Garyplyk, nika baglaşmagyň müddeti we Nepalda kämillik ýaşyna geçilişi: Nepalda ýaşaýyş durmuş derejesiniň barlagyny peýdalanmak bilen longitýudinal seljermesi)* Poverty, Gender, and Youth Working Paper No. 19. Population Council № 19 (Iş resminamasy «Garyplyk, gender we ýaşlar». Ilaty hasaba alyş boýunça maslahat).
Godha, Detal. (Годха и др.) 2011. *The influence of child marriage on fertility, fertility-control, and maternal health care utilization* (Çaga nikalaşmalarynyň çaga dogluşyna edýän täsiri, çaga dogluşyna gözegçilik we eneleriň saglygyna edilýän gözegçiliklerden peýdalanmak). MEASURE/Evaluation PRH Project Working paper (Ilata we reproduktiw saglyga baha bermeklige bagyşlanan MEASURE taslamasynyň iş resminamasy) 11-124.

[73] Clark, S et al. (Klark we beýlekiler) 2006.*Protecting young women from HIV/AIDS: the case against child and adolescent marriage (Ýaş aýallary AIW /AIDS-den goramak: çaga we ýetginjek nikalarynyň garşysyna iş). International Family Planning Perspectives* (Maşgalany meýilleşdirmegiň halkara mümkinçilikleri) 32(2): 79-88.
Raj, A et al. (Radž we beýlekiler) 2009. *Prevalence of child marriage and its effect on fertility and fertility-control outcomes of young women in India: a cross-sectional, observational study* (*Hindistanda çaga nikalaşmalarynyň ýaýranlygy we çaga dogluşyna olaryň täsiri we ýaş aýallar üçin çaga dogluşyna gözegçiligiň netijeleri: gözegçilikleriň esasynda kross-seksional barlag*). The Lancet 373 (9678): 1883–9.

göterime deň. Bu ýaş toparynda orta bilimli aýallar bilen deňeşdirilende (7 göterim) ýokary bilimi bolan aýallar 18 ýaşamanka seýrek (1 göterimden azrak) nikalaşýarlar. Görkeziji Mary welaýatynda 4 göterimden Lebap welaýatynda 10 göterime çenli üýtegýär.

Häzirki wagtda 15–19 ýaşyndaky ýaş aýallaryň 6 göterimi resmi (däl) nikada durýar. Bu paý şäher ýeri (3 göterim) we oba ýeri (8 göterim) üçin tapawutlanýar.

CP.5 tablisa. Ir baglaşylan nika

15 ýaşy dolmanka ilkinji gezek resmi taýdan bellige alnan (alynmadyk) nika baglaşan 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy, 15 we 18 ýaşy dolmanka ilkinji gezek resmi taýdan bellige alnan (alynmadyk) nika baglaşan 20-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy, häzirki wagtda resmi taýdan bellige alnan (alynmadyk) nikada durýan 15-19 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	15-49 ýaşdaky aýallar		20-49 ýaşdaky aýallar			15-19 ýaşdaky aýallar	
	15 ýaşa çenli resmi (resmi däl) nika baglaşanlaryň göterimi[1]	15-49 ýaşdaky aýallaryň sany	15 ýaşa çenli resmi (resmi däl) nika baglaşanlaryň göterimi	18 ýaşa çenli resmi (resmi däl) nika baglaşanlaryň göterimi[2]	20-49 ýaşdaky aýallaryň sany	Häzirki wagtda resmi (resmi däl) nikada durýanlaryň göterimdäki paýy[3]	15-19 ýaşdaky aýallaryň sany
Hemmesi	0,2	7618	0,2	5,9	6421	6,0	1197
Sebitler							
Aşgabat şäheri	0,1	975	0,1	4,6	831	4,4	144
Ahal welaýaty	0,3	1007	0,3	5,8	874	7,1	133
Balkan welaýaty	0,3	482	0,3	5,6	407	0,7	75
Daşoguz welaýaty	0,2	1779	0,3	6,4	1470	6,8	310
Lebap welaýaty	0,0	1455	0,0	9,7	1235	7,0	220
Mary welaýaty	0,1	1920	0,1	3,6	1604	6,1	315
Ilatly ýerler							
Şäher	0,2	3006	0,2	6,1	2574	2,8	432
Oba	0,2	4612	0,1	5,8	3847	7,9	765
Ýaşy							
15-19	0,1	1197	UB	UB	UB	6,0	1197
20-24	0,0	1400	0,0	5,7	1400	UB	UB
25-29	0,2	1351	0,2	5,5	1351	UB	UB
30-34	0,2	1117	0,2	6,6	1117	UB	UB
35-39	0,2	946	0,2	8,3	946	UB	UB
40-44	0,2	835	0,2	5,8	835	UB	UB
45-49	0,3	772	0,3	3,6	772	UB	UB
Bilimi[a]							
Başlangyç	(*)	8	(*)	(*)	6	(*)	3
Orta	0,2	6088	0,2	7,0	4969	5,9	1119
Başlangyç hünär	0,1	601	0,1	3,0	558	(13,5)	43
Orta hünär	0,0	527	0,0	3,2	510	(*)	17
Ýokary	0,0	387	0,0	0,2	371	(*)	16
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller							
Iň garyp	0,1	1521	0,1	5,8	1249	5,6	272
Ikinji	0,1	1502	0,1	5,9	1252	7,2	250
Üçünji	0,3	1495	0,4	5,6	1267	10,4	228
Dördünji	0,1	1490	0,2	7,8	1269	4,3	220
Iň baý	0,1	1610	0,1	4,8	1384	2,6	227
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili							
Türkmen	0,1	6563	0,1	5,3	5523	5,8	1040
Özbek	0,2	623	0,2	9,3	526	11,8	97
Rus	0,3	315	0,3	10,0	274	(2,4)	41
Beýleki	0,0	117	0,0	13,9	98	(*)	19

[1] MICS 8.4 görkezijisi - 15 ýaşa çenli nika baglaşmak

[2] MICS 8.5 görkezijisi - 18 ýaşa çenli nika baglaşmak

[3] MICS 8.6 görkezijisi - Häzirki wagtda resmi (däl) nikada durýan 15-19 ýaşdaky aýallar

UB: ulanyp bolmaýar.

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany " Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

CP.6 tablisada, degişlilikde, 15 we 18 ýaşyna ýetmänkä ilkinji gezek resmi (däl) nikalaşan aýallaryň göterim paýy ýaşaýan ýeri we ýaş toparlary boýunça bölünen görnüşde berilýär. 15 we 18 ýaşyna ýetmänkä resmi (däl) nikalaşanlaryň göterim paýynyň ýaş toparlary boýunça bölünen görnüşde seljermesi belli bir wagt aralygynda ir nikalaşmanyň meýillerine gözegçilik etmäge mümkinçilik berýär. 18 ýaşyna ýetmänkä resmi (däl) nikalaşan aýallaryň paýynyň wagtyň geçmegi bilen ýuwaş-ýuwaşdan artandygyny we 1990-njy ýyllaryň ortalaryna iň ýokary derejä ýetendigini, soňra bolsa peselmek meýline eýe bolandygyny maglumatlar görkezýär: 45-49 ýaşyndaky aýallaryň 4 göterimi 18 ýaşynda ilkinji gezek resmi (däl) nikalaşdylar we 20-24 ýaşly aýallaryň 6 göterimi bilen deňeşdirilende 35-39 ýaşyndaky aýallaryň arasynda 8 göterime çenli artdy (CP.1 surat).

CP.6 tablisa. Ir nika baglaşmak meýli

Ýaşaýan ýerleriniň görnüşlerine we ýaş toparlaryna bölünen görnüşde 15 we 18 ýaşamanka ilkinji gezek resmi (däl) nika baglaşan aýallaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Şäher ýerleri				**Oba ýerleri**				**Hemmsi**			
	15 ýaşa çenli nika baglaşan aýallaryň göterimdäki paýy	15-49 ýaşdaky aýallaryň sany	18 ýaşa çenli nika baglaşan aýallaryň göterimdäki paýy	20-49 ýaşdaky aýallaryň sany	15 ýaşa çenli nika baglaşan aýallaryň göterimdäki paýy	15-49 ýaşdaky aýallaryň sany	18 ýaşa çenli nika baglaşan aýallaryň göterimdäki paýy	20-49 ýaşdaky aýallaryň sany	15 ýaşa çenli nika baglaşan aýallaryň göterimdäki paýy	15-49 ýaşdaky aýallaryň sany	18 ýaşa çenli nika baglaşan aýallaryň göterimdäki paýy	20-49 ýaşdaky aýallaryň sany
Hemmesi	0,2	3006	6,1	2574	0,2	4612	5,8	3847	0,2	7618	5,9	6421
Ýaşy												
15-19	0,0	432	UB	UB	0,2	765	UB	UB	0,1	1197	UB	UB
20-24	0,0	519	6,3	519	0,0	881	5,3	881	0,0	1400	5,7	1400
25-29	0,3	474	4,5	474	0,1	876	6,0	876	0,2	1351	5,5	1351
30-34	0,4	469	6,8	469	0,1	648	6,4	648	0,2	1117	6,6	1117
35-39	0,2	398	7,5	398	0,1	548	8,9	548	0,2	946	8,3	946
40-44	0,0	378	7,7	378	0,3	456	4,3	456	0,2	835	5,8	835
45-49	0,2	335	3,8	335	0,3	438	3,4	438	0,3	772	3,6	772

UB: ulanyp bolmaýar.

CP.1 surat. Aýallaryň ir nikalaşmagy, Türkmenistan, 2015-2016

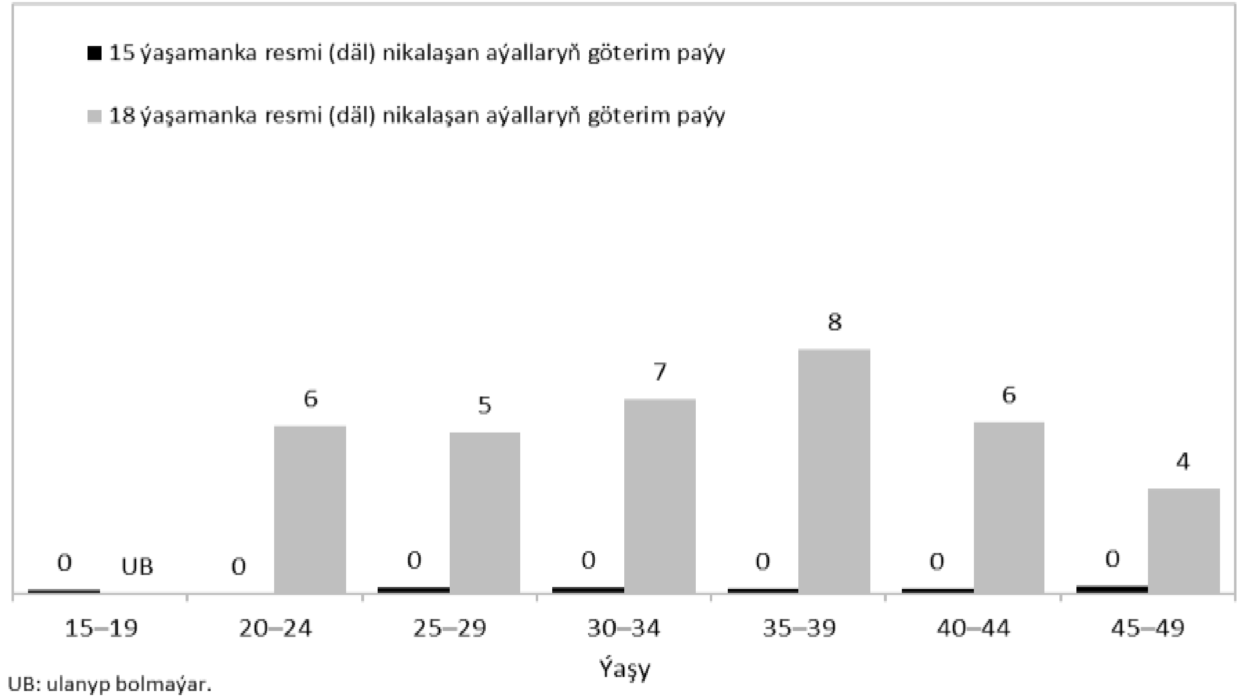

Är-aýalyň ýaşyndaky tapawut ýene bir düzüji bolup durýar; bu görkeziji özüniň häzirki ýanýoldaşyndan 10 ýa-da ondan köp ýaş uly bolan ýanýoldaşly aýallaryň göterim paýy bolup durýar. CP.7 tablisada äri bilen aýalynyň arasynda ýaş tapawudyna degişli netijeler berilýär.Bu netijeler Türkmenistanda är-aýalyň ýaşynda käbir möhüm tapawudyň bardygyny görkezdi. Häzirki wagtda resmi (däl) nikada durýan 20-24 ýaşly aýallaryň arasynda aýallaryň 3 göterimi özünden on ýa-da ondan köp ýaş uly erkekler bilen nikada durýarlar. Şeýle nikalar iň garyp kwintilde degişli öý hojalyklarynda ýaşaýan aýallar üçin häsiýetli.

Häzirki wagtda resmi (däl) nikada durýan 15-19 ýaşyndaky aýallar üçin hem bu görkeziji 3 göterime deň. Häzirki wagtda ýanýoldaşly ýa-da bellige alynmadyk nikada durýan 15-19 ýaşyndaky aýallaryň uly bolmadyk paýy esasy häsiýetnamalar boýunça seljerme geçirmäge mümkinçilik bermeýär.

CP.7 tablisa. Är-aýalyň arasyndaky ýaş tapawudy

Häzirki wagtda resmi (däl) nikada duran, äriniň/jyns hyzmatdaşynyň arasyndaky ýaş tapawudyna laýyklykda, 15-49 we 20-24 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Resmi (däl) nikada duran 15-19 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy, olardan äriniň ýa-da jyns hyzmatdaşynyň ýaşy:					Häzirki wagtda resmi (däl) nikada duran 15-19 ýaşdaky aýallaryň sany	Resmi (däl) nikada duran 20-24 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy, olardan äriniň ýa-da jyns hyzmatdaşynyň ýaşy:						Häzirki wagtda resmi (däl) nikada duran 20–24 ýaşdaky aýallaryň sany
	Kiçi	0-4 ýaş uly	5-9 ýaş uly	10+ ýyl uly[1]	Hemmesi		kiçi	0-4 ýaş uly	5-9 ýaş uly	10+ ýyl uly[2]	Äriniň/jyns hyzmatdaşynyň ýaşy näbelli	Hemmesi	
Hemmesi	4,5	74,9	17,3	3,3	100,0	72	16,3	64,5	16,4	2,7	0,1	100,0	681
Sebitler													
Aşgabat şäheri	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	6	19,1	59,9	21,0	0,0	0,0	100,0	79
Ahal welaýaty	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	10	20,1	58,4	17,9	3,2	0,5	100,0	116
Balkan welaýaty	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	0	16,4	71,9	10,4	1,4	0,0	100,0	28
Daşoguz welaýaty	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	21	9,3	66,1	20,0	4,5	0,0	100,0	159
Lebap welaýaty	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	15	15,7	62,4	18,2	3,7	0,0	100,0	151
Mary welaýaty	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	19	19,8	71,0	8,4	0,9	0,0	100,0	149
Ilatly ýerler													
Şäher	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	12	16,4	62,0	19,1	2,3	0,3	100,0	246
Oba	(5,4)	(75,5)	(15,2)	(3,9)	100,0	60	16,2	66,0	14,9	2,9	0,0	100,0	434
Ýaşy													
15-19	4,5	74,9	17,3	3,3	100,0	72	UB	UB	UB	UB	UB	UB	UB
20-24	UB	UB	UB	UB	UB	UB	16,3	64,5	16,4	2,7	0,1	100,0	681
Bilimi [a]													
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	0	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	1
Orta	4,9	74,2	17,2	3,6	100,0	66	16,4	64,3	16,3	2,9	0,1	100,0	579
Başlangyç hünär	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	6	8,5	69,8	19,5	2,2	0,0	100,0	59
Orta hünär	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	0	(23,5)	(61,5)	(14,9)	(0,0)	(0,0)	100,0	22
Ýokary	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	1	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	18
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller													
Iň garyp	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	15	22,3	57,2	14,1	6,5	0,0	100,0	107
Ikinji	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	18	15,0	68,1	15,0	2,0	0,0	100,0	164
Üçünji	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	24	12,0	68,5	17,9	1,6	0,0	100,0	153
Dördünji	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	10	18,4	62,6	16,5	2,0	0,5	100,0	132
Iň baý	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	6	15,9	63,3	18,4	2,4	0,0	100,0	124
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili													
Türkmen	5,4	71,4	19,3	4,0	100,0	60	17,0	63,9	15,9	3,1	0,1	100,0	592
Özbek	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	11	(12,2)	(69,3)	(18,5)	(0,0)	(0,0)	100,0	61
Rus	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	1	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	12
Beýleki	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	0	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	16

[1] MICS 8.8a görkezijisi - Är-aýalyň arasyndaky ýaş tapawudy (15-19 ýaşdaky aýallaryň arasynda)

[2] MICS 8.8b görkezijisi - Är-aýalyň arasyndaky ýaş tapawudy (20-24 ýaşdaky aýallaryň arasynda)

UB: ulanyp bolmaýar.

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany " Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Öýde güýç ulanylmagyna garaýyş

MICS-iň dowamynda 15–49 ýaşyndaky aýallaryň äriniň aýalyny urmagyna garaýşy bahalandyryldy: respondentlerden dürli ýagdaýlarda äriniň aýalyny urmaga ýa-da ýençmäge haky barmy diýip soraldy. Bu soraglar haçan-da aýal belli bir garaşylýan gender rollaryna laýyk gelmedik ýagdaýynda ulanylýan tertip-düzgün çäresi hökmünde güýç ulanylmagynyň sosial taýdan esaslandyrylmagyny ýüze çykarmaga gönükdirildi.

Bu soraglara jogaplary CP.8 tablisada tapmak bolýar. Umuman Türkmenistanda aýallaryň 26 göterimi görkezilen bäş ýagdaýyň iň bolmanda birinde aýalyny urmaga ýa-da ýençmäge haky bar diýip hasap edýärler. Äriniň güýç ulanmagyny makullaýan aýallar köp ýagdaýlarda haçan-da aýal çagasy barada alada etmedik ýagdaýynda (20 göterim) ýa-da oňa dil gaýtaran ýagdaýynda (12 göterim) ýa-da özüni erkin alyp baranda: meselem, ärine aýtman öýden çykan ýagdaýynda (8 göterim) güýç ulanylmagy bilen ylalaşýarlar we onuň haky bar diýip hasaplaýarlar. Takmynan aýallaryň 3 göterimi eger aýaly ärine jynsy gatnaşykdan boýun gaçyrsa ýa-da nahary ýaksa ony urmaga haky bar diýip hasap edýärler. Görkeziilen bäş ýagdaýyň haýsy hem bolsa birinde bilimi pes bolanlar, şeýle hem häzirki pursatda durmuşa çykan aýallar esaslandyrýarlar. Iň amatsyz ýagdaý Ahal welaýatynda bellenildi, ol ýerde aýallaryň ýarsyna golaýy (49 göterimi) bäş ýagdaýyň azyndan birinde äriniň güýç ulanmagyny makullaýarlar, Balkan welaýatynyň aýallary äri tarapyndan güýç ulanylmagyny az derejede (15 göterim) makullaýarlar.

Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS-e eger aýaly äriniň ata-enesine hormat goýmaýan bolsa, äriniň aýalyny urmaga ýa-da ýençmäge haky bar diýip hasaplaýarmysyňyz diýen goşmaça sorag goşuldy. Aýallaryň 27 göterimi bu ýagdaýda ärini makullaýar. Bu gözegçilik üçin mahsus soragy gözöňünde tutmak bilen aýallaryň 35 göterimi görkezilen alty sebäbiň azyndan birinde äriniň aýalyny urmaga ýa-da ýençmäge haky bar diýip hasaplaýarlar.

CP.8 tablisa. Öýde güýç ulanylmagyna bolan garaýyş

Dürli ýagdaýlarda äriniň öz aýalyny/jyns hyzmatdaşyny urmaga haky bar diýip hasaplaýan 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Äriniň öz aýalyny/jyns hyzmatdaşyny urmaga haky bar diýip hasaplaýan 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy:								
	eger ol adamsyna aýtman öýden çykyp gidýän bolsa	eger aýaly çagalary barada alada etmeýän bolsa	eger adamsyna dil gaýtarýan bolsa	eger adamsy bilen jynsy gatnaşyk etmekden boýun gaçyrýan bolsa	eger naharyny ýakýan bolsa	Şu bäş sebäbiň islendik biri boýunça[1]	eger adamsynyň ene-atasyny sylamaýan bolsa	şu alty sebäbiň islendik biri boýunça[2]	15-49 ýaşdaky aýallaryň sany
Hemmesi	7,7	20,4	12,1	3,1	2,6	26,3	26,8	35,0	7618
Sebitler									
Aşgabat şäheri	14,0	29,3	13,8	4,7	3,1	34,0	21,1	37,8	975
Ahal welaýaty	11,4	29,9	31,3	5,1	3,2	49,3	63,5	69,6	1007
Balkan welaýaty	0,9	6,0	5,4	6,4	0,2	15,2	22,2	28,4	482
Daşoguz welaýaty	10,8	19,8	13,8	3,2	5,7	23,2	36,1	37,6	1779
Lebap welaýaty	3,7	17,9	9,1	1,2	1,7	19,5	14,0	21,4	1455
Mary welaýaty	4,6	17,1	3,5	1,9	0,5	21,2	12,8	24,9	1920
Ilatly ýerler									
Şäher	7,7	21,8	12,3	4,0	2,2	27,9	23,5	35,2	3006
Oba	7,7	19,5	11,9	2,6	2,9	25,3	29,0	34,9	4612
Ýaşy									
15-19	4,5	13,7	7,7	1,2	1,8	17,0	19,3	25,0	1197
20-24	8,7	18,1	11,6	3,0	2,6	24,8	29,6	36,6	1400
25-29	8,1	22,4	12,9	3,1	1,7	28,3	30,5	39,2	1351
30-34	10,1	25,7	15,6	3,9	3,6	32,8	30,7	40,3	1117
35-39	8,2	23,7	12,3	3,7	3,3	29,4	27,0	36,2	946
40-44	5,9	18,7	11,4	3,6	2,7	25,1	22,2	31,9	835
45-49	8,6	21,9	13,7	4,1	3,3	28,2	26,4	34,4	772
Maşgala ýagdaýy									
Häzirki wagtda resmi (resmi däl) nikada dur	9,0	23,2	14,4	4,1	3,1	30,4	30,0	39,0	4887
Resmi (resmi däl) nikada duran	7,4	19,6	10,2	2,4	3,0	21,6	20,6	29,2	491
Hiç wagt resmi (resmi däl) nikada durmadyk	5,1	14,7	7,5	1,2	1,6	18,5	21,2	27,5	2240
Bilimi [a]									
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	8
Orta	8,3	21,2	12,8	3,4	2,7	27,7	29,1	37,1	6088
Başlangyç hünär	6,4	20,7	9,6	1,3	1,8	24,1	19,9	29,2	601
Orta hünär	5,4	17,9	9,7	2,9	2,5	21,6	19,2	27,9	527
Ýokary	3,7	11,8	8,0	1,9	2,0	14,9	13,9	21,3	387
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller									
Iň garyp	10,8	20,1	12,6	2,8	5,0	24,2	29,5	33,7	1521
Ikinji	7,6	17,6	11,1	3,3	2,4	22,3	25,2	30,4	1502
Üçünji	5,4	16,2	12,0	2,3	1,8	24,5	28,2	34,0	1495
Dördünji	5,9	24,1	10,8	3,6	2,0	30,3	28,7	40,5	1490
Iň baý	8,8	23,9	13,8	3,6	1,8	30,1	22,9	36,3	1610
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili									
Türkmen	7,8	21,0	12,4	3,2	2,3	27,5	27,4	36,1	6563
Özbek	10,1	19,0	13,4	3,3	6,5	20,6	32,3	33,6	623
Rus	1,5	12,4	2,3	0,3	1,4	14,4	7,1	16,3	315
Beýleki	10,0	17,7	12,6	4,8	1,2	22,7	22,3	28,1	117

[1] MICS 8.12 görkezijisi - Öýde güýç ulanylmagyna bolan garaýyş

[2] Şu barlaga häsiýetli bolan görkeziji - Öýde güýç ulanylmagyna bolan garaýyş (goşmaça ýagdaýlary nazara almak bilen)

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany " Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Çagalaryň ýaşaýyş şertleri

ÇHK-da “çaganyň şahsyýetiniň doly we sazlaşykly ösmegi üçin maşgalada, bagt, söýgi we düşünişmek gurşawynda ösmegi zerur” diýlip bellenilýär. Bütin dünýäde millionlarça çaga birnäçe sebäplere görä, şol sanda bimahal ölüm ýa-da ata-enesiniň zähmet migrasiýasy sebäpli ata-enesiniň aladasyny görmezden ösýärler. Köp ýagdaýlarda bu çagalara uly maşgalanyň agzalary hossarlyk edýär, başga bir ýagdaýlarda keseki öý hojalyklaryndameselem, öý işgäri hökmünde şol ýerde ýaşaýar. Çagalaryň ýaşaýyş şertlerine, şol sanda olaryň ýaşaýan öý hojalyklarynyň düzümine, olaryň esasy hossarlyk edýäni bilen gatnaşygyna düşünilmegi çaga seredilmegini we onuň abadançylygyny üpjün etmek boýunça maksatlaýyn çäreleri işläp taýýarlamagyň esasy bolup durýar.

CP.9 tablisada 18 ýaşa çenli çagalaryň ýaşaýyş şertleri we ýetimçiligi barada maglumat berilýär. Türkmenistanda 0-17 ýaşyndaky çagalaryň 89 göterimi ata-enesiniň ikisi bilen, 8 göterimi diňe ejesi bilen, 2 göterimi diňe kakasy bilen ýaşaýarlar. Çagalaryň 1 göterimi ata-enesiniň ikisi hem diri wagtynda biologik ata-enesiniň hiç biri bilen bile ýaşamaýar. 6 göterime golaýy biologik kakasy diri wagtynda diňe ejesi bilen ýaşaýarlar.

Çagalaryň takmynan 4 göterimi ata-enesiniň birini ýa-da ikisini hem ýitirdiler. Garaşylyşy ýaly, kiçi ýaşly çagalara garanda uly ýaşly çagalar ata-enesiniň ikisi bilen seýrek bile ýaşaýarlar we kiçi ýaşly çagalara garanda ata-enesiniň birini ýa-da ikisini ýitirenleri biraz köp.

Şäher we oba ýerleriniň, sebitleriň we hal-ýagdaýyň derejesiniň kwintilleriniň arasynda ýetimçilik babatda uly bolmadyk tapawut bar. Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň dili rus dili bolan öý hojalyklarynda ata-enesiniň ikisi bilen bile ýaşaýan çagalaryň göterim paýy iň azydygy bellenildi (54 göterim).

Ýetim galan çagalar gözegçilik edilmezligiň ýa-da ulanylmagyň ýokary töwekgelçiligine duçar bolup bilerler, sebäbi olar ata-enesinden kömek almak mümkinçiliginden mahrum. Ýetim çagalar we beýleki çagalar üçin netijeleriň tapawudyna gözegçilik edilmegi (10-14 ýaşyndaky çagalar üçin mekdebe barmak) bize jemgyýetleriň we hökümetiň olaryň mätäçligine nähili derejede netijeli garaýşyny bahalandyrmaga kömek edýär.

Türkmenistanda 10-14 ýaşyndaky çagalaryň 1 göterimden azragy ýetimler. MICS 9.16 görkezijisi – ýetim çagalaryň mekdebe gatnamagynyň ýetim däl çagalaryň mekdebe gatnamagyna gatnaşygy bu hasabatda görkezilmedi, sebäbi 10-14 ýaşyndaky ýetim çagalaryň umumy sany 25 ölçelmedik gözegçilikden azrak boldy.

CP.9 tablisa. Çagalaryň ýaşaýyş görnüşleri we ýetimçilik

Ýaşaýyş görnüşlarine laýyklykda 0-17 ýaşdaky çagalaryň göterimdäki bölünişi, öý hojalyklarynda öz biologiki ene-atalarynyň haýsy hem bolsa birinden aýra ýaşaýan 0-17 ýaşdaky çagalaryň göterimdäki paýy we ene atasynyň biri ýa-da ikisi hem ölen çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

		Biologik ene-atalary bilen bile ýaşamaýar				Diňe ejesi bilen bile ýaşaýar		Diňe kakasy bilen bile ýaşaýar						
	Ene-atasynyň ikisi bilen bile ýaşaýar	Diňe kakasy diri	Diňe ejesi diri	Ikisi hem diri	Ikisi hem ýogalan	Kakasy diri	Kakasy ýogalan	Ejesi diri	Ejesi ýogalan	Ejesi/kakasy barada maglumat ýok	Hemmesi	Biologik ene-atalary bilen bile ýaşamaýar[1]	Ene-atasynyň biri ýa-da ikisi hem ýogalan [2]	0-17 ýaşdaky çagalaryň sany
Hemmesi	89,4	0,2	0,1	0,8	0,1	5,5	2,0	0,7	1,0	0,2	100,0	1,2	3,5	10865
Jynsy														
Erkek	89,5	0,2	0,2	0,7	0,2	5,4	1,9	0,7	1,1	0,2	100,0	1,2	3,5	5599
Aýal	89,2	0,2	0,0	0,9	0,1	5,6	2,2	0,6	1,0	0,2	100,0	1,2	3,5	5266
Sebitler														
Aşgabat şäheri	81,7	0,0	0,2	0,8	0,1	12,6	2,8	0,4	1,1	0,4	100,0	1,0	4,2	1184
Ahal welaýaty	92,7	0,2	0,0	0,7	0,1	2,7	2,1	0,5	0,9	0,1	100,0	1,0	3,4	1508
Balkan welaýaty	89,3	0,2	0,0	0,4	0,1	5,4	3,6	0,1	0,8	0,1	100,0	0,7	4,6	667
Daşoguz welaýaty	89,4	0,1	0,1	1,0	0,2	4,9	2,2	0,9	1,0	0,0	100,0	1,5	3,7	2661
Lebap welaýaty	86,7	0,4	0,4	1,3	0,1	7,9	1,5	1,0	0,4	0,4	100,0	2,2	2,9	2158
Mary welaýaty	93,0	0,0	0,0	0,3	0,1	2,7	1,6	0,6	1,6	0,2	100,0	0,4	3,2	2686
Ilatly ýerler														
Şäher	82,3	0,4	0,2	1,0	0,1	10,7	3,2	0,9	1,0	0,2	100,0	1,7	4,8	3983
Oba	93,5	0,0	0,1	0,7	0,1	2,5	1,4	0,5	1,0	0,1	100,0	0,9	2,7	6882
Ýaşy														
0-4	93,3	0,0	0,0	0,4	0,0	4,9	0,7	0,1	0,3	0,2	100,0	0,5	1,1	3979
0-2	93,9	0,0	0,0	0,4	0,0	4,7	0,6	0,1	0,1	0,2	100,0	0,5	0,8	2402
3-4	92,6	0,1	0,1	0,3	0,0	5,3	0,9	0,1	0,6	0,2	100,0	0,4	1,6	1577
5-9	90,3	0,0	0,0	0,8	0,3	5,3	1,6	0,9	0,8	0,1	100,0	1,1	2,7	3015
10-14	85,7	0,3	0,2	1,5	0,1	6,1	3,2	1,2	1,5	0,2	100,0	2,2	5,3	2347
15-17	82,9	0,6	0,4	0,9	0,2	6,4	4,6	1,1	2,6	0,4	100,0	1,9	8,4	1523
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller														
Iň garyp	91,7	0,0	0,2	0,6	0,4	4,0	1,4	0,5	1,3	0,0	100,0	1,2	3,2	2392
Ikinji	92,3	0,0	0,0	1,2	0,0	2,5	1,9	1,0	1,0	0,1	100,0	1,3	2,9	2265
Üçünji	95,0	0,1	0,0	0,2	0,1	2,0	1,6	0,1	0,7	0,3	100,0	0,4	2,4	2143
Dördünji	85,8	0,3	0,3	1,0	0,1	8,3	2,2	1,1	0,8	0,2	100,0	1,6	3,7	2076
Iň baý	80,9	0,4	0,1	1,0	0,0	11,7	3,3	0,8	1,5	0,3	100,0	1,6	5,4	1988
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili														
Türkmen	90,5	0,1	0,1	0,7	0,1	4,7	1,9	0,6	1,1	0,2	100,0	1,0	3,3	9352
Özbek	87,7	0,4	0,2	1,5	0,3	5,7	2,0	1,8	0,4	0,0	100,0	2,3	3,2	1053
Rus	54,4	1,4	0,0	2,3	0,0	33,0	7,2	0,9	0,5	0,3	100,0	3,7	9,1	273
Beýleki	91,4	0,0	0,0	0,9	0,0	3,7	3,3	0,0	0,8	0,0	100,0	0,9	4,0	186

[1] MICS 8.13 görkezijisi - Çagalaryň ýaşaýyş görnüşleri

[2] MICS 8.14 görkezijisi - Ene-atalarynyň biri ýa-da ikisi hem ölen çagalaryň paýy

Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS taşlanyp gidilen, ýagny ata-enesiniň biri ýa-da ikisi hem daşary ýurda giden çagalar bilen baglanyşykly migrasiýanyň bir anyk jähtiniň ýönekeý ölçegini öz içine alýar. Edebiýatyň sany artsa-da, pul geçirimlerinden peýda bilen potensial amatsyz psihososial netijeleriň arasyndaky gapma-garşylykdan gelýän uzak möhletli netijeler entek kesgitlenilmedi, sebäbi çagalar üçin bu netijeleriň käbir derejede gapma-garşylykly subutnamasy bar.

CP.10tablisada ata-enesi başga ýurtda ýaşaýan çagalar barada maglumat berilýär.Garaşylyşy ýaly, Türkmenistanda 0-17 ýaşyndaky çagalaryň bary-ýogy 1 göteriminiň ata-enesiniň biri ýa-da ikisi hem daşary ýurtda ýaşaýarlar.

CP.10 tablisa. Ata-enesi daşary ýurtda ýaşaýan çagalar

Ata-enesiniň beýleki ýurtlarda ýaşamaklary boýunça 0-17 ýaşdaky çagalaryň göterimdäki bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

	0-17 ýaşdaky çagalaryň göterimdäki bölünişi:					Iň bolmanda ata-eneleriniň biri daşary ýurtlarda ýaşaýan 0-17 ýaşdaky çagalaryň göterimdäki paýy[1]	0-17 ýaşdaky çagalaryň sany
	Iň bolmanda ata-eneleriniň biri daşary ýurtda ýaşaýanlar						
	Diňe ejesi	Diňe kakasy	Ejesi hem kakasy	Ata-eneleriniň hiç biri daşary ýurtlarda ýaşamaýanlar	Hemmesi		
Hemmesi	0,4	0,4	0,1	99,1	100,0	0,9	10865
Jynsy							
Erkek	0,4	0,4	0,2	99,1	100,0	0,9	5599
Aýal	0,3	0,4	0,1	99,2	100,0	0,8	5266
Sebitler							
Aşgabat şäheri	0,3	0,5	0,0	99,2	100,0	0,8	1184
Ahal welaýaty	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	0,0	1508
Balkan welaýaty	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	0,0	667
Daşoguz welaýaty	0,5	0,4	0,2	98,9	100,0	1,1	2661
Lebap welaýaty	1,0	0,9	0,4	97,7	100,0	2,3	2158
Mary welaýaty	0,0	0,1	0,1	99,9	100,0	0,1	2686
Ilatly ýerler							
Şäher	0,7	0,8	0,1	98,4	100,0	1,6	3983
Oba	0,1	0,1	0,2	99,6	100,0	0,4	6882
Ýaşy							
0-4	0,0	0,3	0,1	99,6	100,0	0,4	3979
0-2	0,0	0,3	0,2	99,6	100,0	0,4	2402
3-4	0,0	0,4	0,0	99,6	100,0	0,4	1577
5-9	0,5	0,2	0,2	99,2	100,0	0,8	3015
10-14	0,8	0,6	0,2	98,4	100,0	1,6	2347
15-17	0,5	0,4	0,1	99,0	100,0	1,0	1523
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller							
Iň garyp	0,4	0,0	0,1	99,5	100,0	0,5	2392
Ikinji	0,1	0,2	0,3	99,4	100,0	0,6	2265
Üçünji	0,0	0,2	0,1	99,8	100,0	0,2	2143
Dördünji	0,6	0,6	0,1	98,7	100,0	1,3	2076
Iň baý	0,8	0,9	0,1	98,2	100,0	1,8	1988
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili							
Türkmen	0,2	0,2	0,1	99,4	100,0	0,6	9352
Özbek	1,3	0,7	0,5	97,5	100,0	2,5	1053
Rus	1,2	3,6	0,0	95,2	100,0	4,8	273
Beýleki	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	0,0	186

[1] **MICS 8.15 görkezijisi - Ene-atasynyň iň bolmanda biri daşary ýurtlarda ýaşaýan çagalar**

XII. AIW/AIDS

AIW-iň geçmegi we AIW babatda ýalňyşlyklar barada bilimiň bolmagy

AIW bilen keselleýjiligiň derejesini azaltmagyň iň möhüm şertleriniň biri AIW-iň nähili geçýänligi, şeýle hem onuň geçmeginiň öňüni almagyň strategiýalary barada anyk bilimiň bar bolmagydyr. Anyk maglumatyň berilmegi – bu ýetginjekleriň we ýaş adamlaryň habardarlygyny ýokarlandyrmak we olary ýokanç keseliň geçmeginden goramagyň usullary bilen üpjün etmek ugrunda ilkinji ädimdir. AIW babatda ýaşňyşmaklyk ýeterlik ýaýrandyr we ýetginjekleri hem ýaş adamlary ýalňyşdyryp biler we bu ýokanç keseliň ýaýramagynyň öňüni almak boýunça tagallalara päsgel berip biler. BMG-niň Baş Assambleýasynyň AIW/AIDS boýunça Ýörite Sessiýasy (BMGBAÝS) (UNGASS) hökümetleri ýaşlaryň habardarlyk derejesiniň ýokarlandyrylmagyny we AIW-den goranmak babatda bilimiň ýokarlandyrylmagyny üpjün etmäge çagyrdy. AIW – ýokanç keseliniň gerimlerini iki esse azaltmak babatda bu maksada we MÖM-e ýetmekde ösüşiň görkezijileri AIW barada we keseliň geçmeginiň öňüni almak barada bilim derejesiniň ýokarlandyrylmagynywe bu keseliň mundan beýläk ýaýramagynyň öňüni almak maksatlary bilen özüni alyp baryşynyň üýtgemelerini öz içine alýar. AIW barada modul boýunça 15-49 ýaşyndaky aýallar soraşyldy. Bu modulyň soraglarynda “AIDS-iň wirusy” köp agzalýar. Bu adalga netijeleri almakda bu ýerde zerurlygyna görä “AIW” dogry adalganyň ýerine respondentler üçin kömek maksady bilen diňe maglumat ýygnamak üçin peýdalanylýar.

HA.1 tablisa. AIW-iň geçmegi hakynda düşünjesiniň barlygy, AIW babatda ýalňyşmalar we AIW-iň geçmegi barada hemmetaraplaýyn düşünje

AIW-iň geçmeginiň öňüni almagyň esasy usullaryny bilýän 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy, daşyndan sagdyn görünýän adamda AIW-položitel keseliniň bolmagynyň mümkindigini bilýän aýallaryň paýy, giňden ýaýran ýalňyşmalary inkär edip biljek aýallaryň paýy we AIW-iň geçmegi babatda hemmetaraplaýyn düşünjeleri bar bolan aýallaryň paýy, Türkmenistan, 2015-2016

		AIW-iň geçmeginiň öňüni almagyň mümkindigini bilýän aýallar:				AIW-iň geçmeginiň mümkin däldigini bilýan aýallaryň göterimdäki paýy:							
	AIDS keseli barada eşiden aýallaryň paýy	kesel ýokmadyk dine birine wepaly jynsy hyzmatdaşyň bolmagy bilen	her gezek prezerwatiwden peýdalanmak bilen	Görnüşleriň ikisini hem	Daşyndan sagdyn görünýän adamda AIW-položitel keseliniň bolmagynyň mümkindigini bilýän aýallaryň göterimdäki paýy	çybyn çakmagy netijesinde	adatdan daşary ýol arkaly	AIW keselli adam bilen bile naharlananda	AIW keselli adam bilen guşaklaşylanda we elleşip salamlaşylanda	AIW keselli adam bilen ogşaşylanda	Iki sany giňden ýaýran ýalňyş düşünjäni inkär edip biljek we daşyndan sagdyn görünýän adamda AIW-položitel keseliniň bolmagynyň mümkindigini bilýän aýallaryň göterimdäki paýy	AIW keseli babatda hemmetaraplaýyn düşünjesi bar aýallaryň göterimdäki paýy [1, a]	15-49 ýaşdaky aýallaryň sany
Hemmesi	80,7	69,7	60,6	56,4	62,2	64,8	77,0	67,9	73,8	60,2	43,9	35,0	7618
Sebitler													
Aşgabat şäheri	90,6	84,5	81,9	79,5	75,3	43,6	90,1	83,0	88,0	61,0	31,7	30,0	975
Ahal welaýaty	61,5	49,9	46,2	41,0	57,2	52,0	56,6	58,8	58,5	53,5	45,1	35,3	1007
Balkan welaýaty	67,5	57,0	44,0	38,1	57,7	56,6	63,3	54,0	59,1	47,7	39,7	19,2	482
Daşoguz welaýaty	95,0	72,3	64,6	56,7	78,9	75,8	86,2	72,7	82,0	77,3	58,7	43,0	1779
Lebap welaýaty	94,9	85,8	65,2	64,0	51,5	83,2	93,2	73,1	85,3	51,3	33,6	26,6	1455
Mary welaýaty	65,0	61,1	54,3	51,4	51,8	60,1	63,8	60,0	61,9	57,3	44,8	40,3	1920
Ilatly ýerler													
Şäher	86,6	78,2	71,0	67,3	68,1	63,9	84,6	76,2	81,7	63,6	44,0	36,7	3006
Oba	76,8	64,2	53,9	49,3	58,3	65,4	72,1	62,4	68,6	58,0	43,9	33,9	4612
Ýaşy													
15-24[1]	72,0	57,6	48,3	44,5	53,2	55,6	67,3	58,4	63,8	50,9	35,2	25,4	2597
15-19	67,8	50,3	39,5	36,2	47,9	50,2	62,5	52,1	58,5	45,4	28,9	18,6	1197
20-24	75,6	63,8	55,9	51,6	57,7	60,2	71,4	63,7	68,3	55,5	40,5	31,2	1400
25-29	83,7	73,5	63,8	59,6	64,1	69,0	80,9	71,0	78,1	62,9	46,4	37,9	1351
30-39	86,8	77,2	68,6	63,7	67,7	70,6	83,4	73,3	79,8	65,7	48,7	39,6	2063
40-49	84,3	76,5	67,6	63,7	67,9	68,6	81,4	73,6	78,6	66,0	50,0	42,1	1607
Maşgala ýagdaýy													
Haçandyr bir wagt resmi (resmi däl) nikada duran	85,3	75,9	67,2	62,5	66,6	69,6	82,0	73,0	79,1	65,2	48,6	40,0	5378
Hiç wagt resmi (resmi däl) nikada durmadyk	69,5	54,8	44,7	41,8	51,5	53,3	65,2	55,5	61,0	48,2	32,7	23,0	2240
Bilimi													
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	8
Orta	77,3	65,0	56,2	51,6	58,2	62,3	73,2	63,5	69,8	56,8	41,1	31,9	6088
Başlangyç hünär	93,5	84,9	70,2	66,8	68,8	73,0	91,3	79,5	85,5	67,3	47,0	37,0	601
Orta hünär	94,7	90,3	82,7	80,5	81,9	76,9	93,0	88,3	91,5	76,9	59,8	53,2	527
Ýokary	98,3	94,9	88,0	86,3	90,3	77,2	96,8	93,3	96,3	82,0	63,6	56,9	387
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller													
Iň garyp	82,6	63,6	53,6	47,8	61,4	67,0	75,8	61,1	69,6	58,5	42,1	29,9	1521
Ikinji	76,4	65,5	53,8	49,6	55,5	66,9	72,0	62,9	69,5	57,4	42,9	33,4	1502
Üçünji	71,6	62,5	52,1	48,6	53,5	61,7	68,7	61,3	66,2	55,0	42,0	33,5	1495
Dördünji	82,5	73,3	67,4	62,6	64,8	64,3	79,7	72,1	76,4	62,1	46,6	39,5	1490
Iň baý	89,6	82,8	75,2	72,5	74,6	63,9	88,2	81,0	86,3	67,4	46,1	38,6	1610
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili													
Türkmen	79,0	68,0	58,6	54,6	60,0	63,7	75,5	66,3	72,1	57,6	42,0	33,2	6563
Özbek	95,7	79,2	71,6	64,0	75,7	77,6	89,1	76,2	85,8	81,4	59,7	46,3	623
Rus	97,8	95,0	89,9	87,5	86,8	72,3	96,9	92,5	95,5	82,1	58,8	54,2	315
Beýleki	47,7	44,2	35,7	33,6	43,1	38,9	45,4	42,6	46,8	36,4	28,7	22,3	117

[1] **MICS 9.1 görkezijisi; MÖM 6.3 görkezijisi - AIW-iň geçmeginiň öňüni almak hakynda düşünjesi bar bolan ýaş aýallar**

[a] AIW-iň geçmeginiň öňüni almak hakynda hemmetaraplaýyn düşünje - munuň özi indiki bentleri bilmekden ybaratdyr: (1) kesel ýokmadyk bir sany wepaly jynsy hyzmatdaşyň bolmagy we elmydama prezerwatiw ulanmagyň (AIW-iň öňüni almagyň iki sany esasy usuly) kesel ýokaşmak töwekgelçiligini azaldaýandygyny, (2) daşyndan sagdyn görünýän adamda AIW-položitel keseliniň bolmagynyň mümkindigini biilmek we (3) AIW keselli adam bilen ogşaşylanda we çybyn çakmagy netijesinde keseliň geçip bilmeýändigini bilmek (bu barlagyň maglumatlary boýunça Türkmenistanda 15-49 ýaşdaky aýallaryň arasynda has giň ýaýran ýalňyşmalar).

[b] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

MÖM we AIDSe garşy göreşmegiň global çärelerini amala aşyrmakda gazanylan ösüş barada görkeziji (GARPR; öň UNGASS), – AIW-iň geçişi we öňüni almak barada hemmetaraplaýyn we dogry bilimi bolan ýaş adamlaryň göterim paýy. Soňky agzalan şeýle kesgitlenilýär: 1) her jynsy gatnaşykda prezerwatiwden yzygiderli peýdalanylmagy we diňe bir wepaly jynsy hyzmatdaşyň bolmagy AIW bilen kesellemek ähtimallygyny kemeldip biljekdigi barada bilmeklik, 2) Daşyndan sagdyn görünýän adamda AIW-iň bolmagynyň mümkindigi barada, we 3) AIW-iň geçmegi/onuň öňüni almak babatda iki esasy ýerli ýalňyşmalary ýalana çykarmak. Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS-iň dowamynda AIDS barada eşiden ähli aýallardan ähli üç düzüji barada bilýändikleri soraldy; alnan netijeler HA.1 tablisada berilýär.

Türkmenistanda 15-49 ýaşyndaky soraşylan aýallaryň 81 göterimi AIDS barada eşitdiler. Emma, AIW-iň geçmeginiň öňüni almagyň iki sany esasy usulyny: prezerwatiwden yzygiderli peýdalanylmagy we diňe bir wepaly jynsy hyzmatdaşyň bolmagy barada bilýänleriň paýy aýallaryň 56 göterimine deň. Aýallaryň 70 göterime golaýy diňe bir wepaly jynsy hyzmatdaşyň bolmagynyň, 61 göterimi bolsa her bir jynsy gatnaşykda prezerwatiwden hökman peýdalanmagyň AIW-iň geçmeginiň öňüni almagyňesasy usullarydygyny bilýärler.

AIW babatda ýalňyşmany ret edip biljek aýallaryň göterimde paýy görkezilýär. Bu görkeziji Türkmenistanda has ýaýran iki sany we möhüm ýalňyşma, hususan-da AIW adam bilen ogşaşylanda we çybyn çakmagy arkaly geçip biler diýen ýalňyşmalara esaslanýar. Tablisada şeýle hem AIW-iň adatdan daşary ýollar bilen (77 göterim), AIW geçen adam bilen gujaklaşylanda we elleşilende (74 göterim), şeýle hem bile iýilip-içilende (68 göterim) geçip bilmeýändigi barada aýallaryň habardarlygy babatda maglumatlar saklanýar. Aýallaryň 44 göterimi has ýaýran iki sany ýalňyşmany ret etdiler we daşyndan göräýmäge sagdyn görünýän adamyň kesel ýokuşan adam bolup biljekdigi barada bilýärler. Aýallaryň 60 göterime golaýy AIW-iň ogşaşylandageçip bilmejekdigini bilýärler, aýallaryň 65 göterimi AIW-iň çybyn çakmagy netijesinde geçip bilmejekdigini bilýärler, aýallaryň 62 göterimi bolsa daşyndan göräýmäge sagdyn görünýän adamyň kesel ýokuşan adam bolup biljekdigi barada bilýärler.

HA.1 surat. Aýallarda AIW-iň geçişi barada hemmetaraplaýyn bilimiň bolmagy, Türkmenistan, 2015-2016

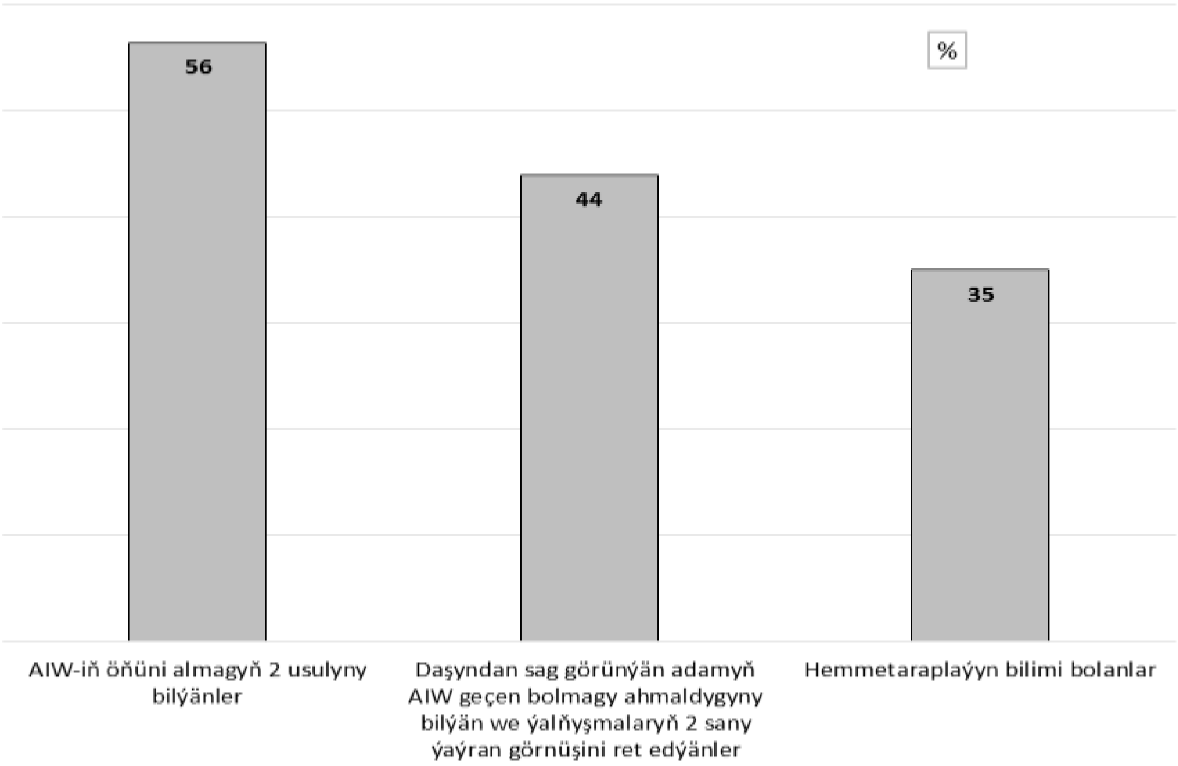

AIW-iň geçmegi barada hemmetaraplaýyn bilimi bolan aýallar – bu AIW-iň öňüni almagyň iki usulyny bilýän aýallardyr (diňe bir wepaly jynsy hyzmatdaşyň bolmagy we her jynsy gatnaşykda prezerwtiwden yzygiderli peýdalanmak), daşyndan sagdyn görünýän adamda AIW-iň bolmagynyň mümkindigi barada bilýän aýallar we iki sany iň ýaýran ýalňyşmalary ret eden aýallar.Türkmenistanda AIW-iň geçmeginiň we onuň öňüni almagyň usullary barada hemmetaraplaýyn bilimiň ýaýramagynyň derejesinde ýaşaýan sebitine baglylykda tapawut bolsa-da, häzire çenli pes bolmagynda galýar. Soraşmanyň netijeleri boýunça aýallaryň 35 göteriminiň hemmetaraplaýyn bilimi bar, has pes dereje Balkan welaýatynda (19 göterim), iň ýokary dereje Daşoguz we Mary welaýatlarynda (degişlilikde, 43 we 40 göterim) boldy. Garaşylyşy ýaly, hemmetaraplaýyn bilimi bolan aýallaryň paýy bilim derejesiniň ýokarlanmagyna görä ösýär. Orta bilimi bolan aýallaryň diňe 32 göteriminiň AIW-iň öňüni almak barada hemmetaraplaýyn bilimi bar, şol bir wagtda hemmetaraplaýyn bilimi bar bolan ýokary bilimli aýallar 57 göterimden ybarat boldy. Ýokary bilimli aýallaryň hemmetaraplaýyn bilimi bolsa 40-49 ýaş toparynda ýokary (42 göterim), has pes görkeziji (25 göterim) 15-24 ýaş toparynda bellenildi.

HA.2 tablisa. AIW-ýokuşmasynyň ejesinden çagasyna geçip bilýandigi barada düşünjesiniň barlygy							
AIW-iň ejesindan çagasyna geçmek usulyny dogry görkezen 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016							
	AIDS hakynda eşiden aýallaryň göterimdäki paýy we:						
	AIW-iň ejesinden çagasyna geçmek usullaryny bilýän aýallar:						
	göwreli wagty	dogrum wagty	göwüs-den emdirilen de	azyndan üç usulyň biri bilen	usullaryň üçüsi bilen[1]	AIW-iň ejesinden çagasyna geçip bilýändigi-ni anyk bilmeýär	15-49 ýaşdaky aýalla-ryň sany
Hemmesi	75,7	73,4	67,3	76,7	65,3	4,0	7618
Sebitler							
Aşgabat şäheri	86,4	73,1	63,3	88,4	53,6	2,2	975
Ahal welaýaty	59,3	57,3	48,9	59,7	48,5	1,8	1007
Balkan welaýaty	58,7	60,4	60,5	63,4	56,4	4,2	482
Daşoguz welaýaty	84,3	84,4	84,8	85,3	83,6	9,6	1779
Lebap welaýaty	91,4	89,0	73,9	91,7	73,1	3,1	1455
Mary welaýaty	63,4	63,2	59,6	63,6	59,2	1,4	1920
Ilatly ýerler							
Şäher	82,3	77,9	70,4	84,0	66,3	2,7	3006
Oba	71,5	70,4	65,3	72,0	64,6	4,8	4612
Ýaş toparlary							
15-24	62,7	59,6	53,1	63,9	50,5	8,1	2597
15-19	55,3	51,4	45,5	56,7	42,6	11,1	1197
20-24	69,0	66,7	59,6	70,0	57,3	5,6	1400
25-29	80,6	78,1	73,3	81,2	71,6	2,5	1351
30-39	84,2	82,0	76,0	85,3	73,9	1,5	2063
40-49	81,9	80,4	74,2	82,6	72,6	1,7	1607
Maşgala ýagdaýy							
Haçandyr bir wagt resmi (resmi däl) nikada duran	82,9	80,9	75,1	83,7	73,3	1,7	5378
Hiç wagt resmi (resmi däl) nikada durmadyk	58,6	55,4	48,6	60,0	45,9	9,5	2240
Bilimi							
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	8
Orta	71,9	70,0	64,1	72,8	62,4	4,5	6088
Başlangyç hünär	90,1	86,3	77,6	90,7	74,7	2,8	601
Orta hünär	91,8	90,3	82,5	93,1	80,4	1,7	527
Ýokary	95,4	86,7	84,7	97,2	77,1	1,2	387
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller							
Iň garyp	73,0	71,9	69,4	73,8	68,3	8,8	1521
Ikinji	73,2	72,2	67,3	73,5	66,8	2,9	1502
Üçünji	68,0	66,7	58,8	68,4	58,0	3,2	1495
Dördünji	79,0	76,9	69,3	79,9	67,2	2,6	1490
Iň baý	84,9	78,8	71,5	87,2	65,9	2,4	1610
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili							
Türkmen	74,1	71,6	65,3	75,0	63,3	4,0	6563
Özbek	89,6	89,4	87,4	90,7	86,1	5,0	623
Rus	93,1	88,3	79,1	96,2	72,0	1,6	315
Beýleki	44,5	44,3	44,2	45,1	43,5	2,6	117

[1] **MICS 9.2 görkezijisi - AIW-ýokuşmasynyň ejesinden çagasyna geçip bilýandigi barada düşünjesiniň barlygy**

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

AIW-iň ejesinden çaga geçmekligi barada bilim hem aýallar üçin täze doglan çaga kesel ýokuşmagynyň öňüni almak maksady bilen göwreli wagty AIW-e barlagdan geçmek üçin ýeterlik derejede möhüm bolan ilkinji ädim bolup durýar. AIW-iň göwreli wagty, çaga dogrulýan wagty we ene süýdi bilen emdirilýän döwri geçip bilýändigini aýallar bilmelidirler. 15-49 ýaşyndaky aýallaryň

arasynda AIW-iň ejesinden çaga geçmegi babatda bilim derejesi HA.2 tablisada berilýär. Umuman aýallaryň 77 göterimi AIW-iň ejesinden çagasyna geçip bilýändigi barada bilýärler. Keseliň geçmeginiň ähli üç ýoly barada bilýän aýallaryň göterimi 65 göterime deň, şol bir wagtyň özünde aýallaryň 4 göterimi bu usullaryň anyk biri barada hem bilmeýärler. AIDS-iň geçmeginiň ähli üç ýoly barada bilim derejesiniň has ýokary we has pes derejesi iki esse tapawutlanýar: Daşoguz welaýatynda 84 göterim, Ahal welaýatynda 49 göterim boldy. AIW-iň ejesinden çaga geçmeginiň usullary barada bilýän aýallaryň göterimi hiç wagt durmuşa çykmadyklar bilen deňeşdirilende (46 göterim) haçanda bolsa durmuşa çykan ýa-da resmi (däl) nikada durýan aýallaryň arasynda ýokary (73 göterim) boldy.

AIW bilen ýaşaýan adamlara tolerant garaýyş

AIW ýokuşanlara garaýşyň görkezijileri jemgyýetde olaryň sigmatizasiýasyny we kemsedilmelerini ölçemäge mümkinçilik berýär. Eger respondentler aşakdaky dört soraga oňyn jogap beren bolsalar, onda stigmatizasiýanyň we kemsidilmeleriň derejesi pes: 1) Siz maşgalanyň AIDS bilen kesellän agzalary barada alada edersiňizmi; 2) Siz AIW ýokuşan satyjydan ter gök-önümleri satyn alarmysyňyz; 3) AIW ýokuşan mugallyma mekdepde işlemäge rugsat bermeli diýip hasaplaýarmysyňyz; 4) maşgala agzasyna AIW-iň ýokuşandygyny gizlin saklasyňyz gelmeýärmi?

HA.3 tablisa. AIW keseli bilen ýaşaýan adamlara tolerant garaýyş

AIDS hakynda eşiden, AIW keseli bilen ýaşaýan adamlara tolerant garaýan 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Aşakdaky aýallaryň göterimdäki paýy:						Aşakdaky aýallaryň göterimdäki paýy:		
	AIDS bilen kesellän maşgala agzalaryna öz öýünde ideg etmäge taýýarlar	AIW-položitel keselli satyjydan gök önümleri satyn alyp biljekler	AIW-položitel keselli we keselli bolmadyk mugallyma mekdepde bile işlemäge rugsat bermeli diýip hasaplaýanlar	eger maşgala agzalaryndan biri AIW-položitel bilen kesellese, ony ýaşyryn saklamak islemeýänler	beýan edilen tolerant garaýyşlaryň iň bolmanda biri bilen ylalaşýanlar	ähli dört görkeziji boýunça hem AIW keseli bilen ýaşaýan adamlara tolerant garaýyş bildirýänler[1]	AIW keseli bilen ýaşaýan çagalaryň AIW-otrisatel keselli çagalar bilen mekdebe gatnamak mümkinçiligi bolmaly diýip hasaplaýanlar	AIW keseli bilen ýaşaýan adamlara kemsitme bilen garaýanlar (iki görkeziji boýunça) [a]	AIDS hakynda eşiden 15-49 ýaşdaky aýallaryň sany
Hemmesi	83,3	11,7	21,3	31,7	95,5	1,0	25,4	89,6	6146
Sebitler									
Aşgabat şäheri	89,6	18,2	31,6	36,9	95,7	3,0	33,3	88,6	883
Ahal welaýaty	82,0	4,0	6,3	13,1	90,7	0,0	46,5	93,8	619
Balkan welaýaty	95,1	6,1	27,0	7,3	98,5	0,1	22,2	95,0	326
Daşoguz welaýaty	94,9	16,5	23,7	17,1	99,3	0,3	17,2	86,7	1690
Lebap welaýaty	70,3	1,9	10,1	58,8	91,6	0,1	9,3	96,7	1381
Mary welaýaty	74,8	16,8	28,7	33,5	96,0	2,1	39,0	82,8	1248
Ilatly ýerler									
Şäher	84,3	12,6	23,4	31,8	94,8	1,4	25,9	89,4	2604
Oba	82,5	11,1	19,7	31,7	95,9	0,6	25,0	89,7	3542
Ýaşy									
15-24	78,1	12,6	21,9	31,6	93,1	1,1	25,6	89,1	1870
15-19	72,2	12,5	22,4	32,9	91,4	1,3	25,1	88,9	811
20-24	82,6	12,6	21,5	30,6	94,5	0,9	25,9	89,3	1058
25-29	82,5	9,8	19,5	31,2	95,6	0,3	24,5	91,3	1131
30-39	86,7	11,0	19,1	32,5	97,0	1,0	25,1	90,1	1791
40-49	86,4	13,2	24,7	31,3	96,6	1,4	26,4	88,2	1355
Maşgala ýagdaýy									
Haçandyr bir wagt resmi (resmi däl) nikada duran	85,4	11,4	20,8	31,8	96,3	0,9	25,5	89,8	4589
Hiç wagt resmi (resmi däl) nikada durmadyk	76,8	12,7	22,5	31,5	93,0	1,1	25,1	88,9	1557
Bilimi[b]									
Orta	83,0	10,7	18,9	30,2	95,3	0,6	24,4	90,3	4704
Başlangyç hünär	82,1	9,5	19,2	37,6	95,6	1,0	18,6	93,2	562
Orta hünär	85,6	17,5	31,7	33,1	96,7	2,5	32,6	85,3	499
Ýokary	85,1	20,7	39,8	40,2	95,9	3,4	38,4	81,6	381
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller									
Iň garyp	87,4	10,0	18,5	26,9	97,2	0,4	14,8	92,0	1256
Ikinji	82,8	11,8	20,4	34,6	96,0	0,5	23,2	88,7	1147
Üçünji	81,8	7,3	15,2	31,4	94,6	0,8	29,9	92,4	1071
Dördünji	80,0	13,3	21,6	32,0	95,2	1,3	27,8	87,8	1229
Iň baý	83,8	15,1	28,6	33,6	94,5	1,6	30,9	87,6	1443
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili									
Türkmen	81,9	10,5	19,6	33,1	95,1	0,9	25,3	90,7	5185
Özbek	94,7	17,2	25,3	19,7	99,4	0,2	20,5	85,1	596
Rus	80,6	23,0	41,3	35,2	93,4	3,2	36,4	78,9	309
Beýleki	96,5	9,7	18,2	13,0	97,2	0,0	28,1	89,9	56

[1] MICS 9.3 görkezijisi - AIW keseli bilen ýaşaýan adamlara tolerant garaýyş

[a] Bu 2 we 7 sütünlerdäki iki ýagdaýa hem "ýok" diýip jogap berenleriň jemi (gök önümleri satyn almak we mekdebe gatnamak).

[b] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

HA.2 surat. AIW/AIDS bilen ýaşaýan adamlara tolerant garaýyş, Türkmenistan, 2015-2016

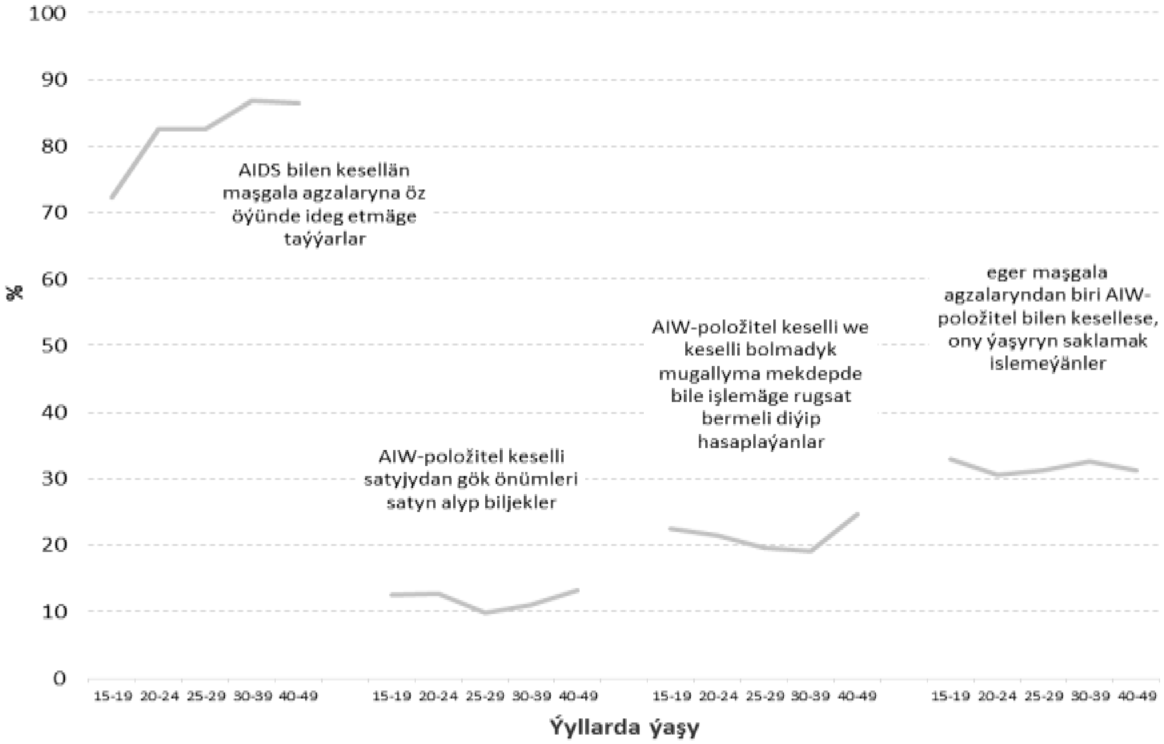

HA.3 tablisada AIW/AIDS bilen ýaşaýan adamlara aýallaryň garaýşy görkezilýär. Türkmenistanda AIDS barada eşiden aýallaryň 96 göterimi tolerant garaýyş barada azyndan bir soraga "hawa" diýip jogap berdiler. Tolerant garaýşyň has ýaýran tarapy (83 göterim) öz öýüňde AIDS bilen kesellän maşgala agzasy barada alada etmäge taýýarlykdan ybarat we aýallaryň diňe 1 göterimi AIW bilen ýaşaýan adamlara ähli dört görkeziji boýunça tölerant garaýyş bildirýärler.

Soraşmanyň dowamynda aýallaryň diňe 12 göteriminiň AIDS bilen kesellän dükan eýesinden ýa-da satyjydan ter gök önümleri satyn almaga taýýardygy ýüze çykaryldy. Üç sebitde bu sorag boýunça tolerant aýallaryň paýy az boldy: Lebap welaýatynda (2 göterim), Ahal (4 göterim) we Balkan (6 göterim). Tutuş ýurt boýunça aýallaryň 21 göterimi AIW geçen, ýöne AIDS bilen kesellemedik mugallyma mekdepde işlemegi dowam etdirmäge rugsat bermek bolar diýip hasaplaýarlar. Ahal we Lebap welaýatlarynda bu sorag boýunça tolerant aýallaryň paýy iň pesidir – degişlilikde, 6 we 10 göterim.

Aýallaryň diňe 32 göterimi maşgala agzasyna AIW geçen bolsa ýaşyrmak islemezdiler. Sebitleriň arasynda bu sorag boýunça tolerant aýallaryň paýy Balkan welaýatynda (7 göterim) iň pesi, Lebap welaýatynda (59 göterim) iň uly boldy.

AIW-e barlagdan geçmek, dogrumdan öňki gözegçiligiň çäklerinde maslahat we barlagdan nirede geçmek bolýandygyny bilmek

Möhüm görkezijileriň ýene biri AIW-e barlagdan nirede geçmek bolýandygy barada, şeýle hem barlagyň bar bolan mümkinçiliklerinden peýdalanmak barada bilimiň bolmagydyr. Özüňi kesel geçmeginden goramak we beýlekilere geçmeginiň öňüni almak üçin adamlaryň öz AIW-statusyny bilmegi möhüm. Öz AIW-statusyňy bilmek bejergi üçin ýüz tutmak barada çözgüdiň kabul edilmegine täsir edýän möhüm faktordyr.

HA.4 tablisa. Nirede AIW-e barlagdan geçmelidigini bilýändigi hakynda düşünjesiniň barlygy

Nirede AIW-e barlagdan geçmelidigini bilýän 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy, haçandyr bir wagt barlagdan geçen aýallaryň göterimdäki paýy, haçandyr bir wagt barlagdan geçen we iň soňky barlagyň netijesini bilýän aýallaryň göterimdäki paýy, soňky 12 aýda barlagdan geçen aýallaryň göterimdäki paýy we soňky 12 aýda barlagdan geçen we onuň netijesini bilýan aýallaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Aşakdaky aýallaryň göterimdäki paýy:					
	nirede barlagdan geçmelidini bilýänler[1]	haçandyr bir wagt barlagdan geçenler	haçandyr bir wagt barlagdan geçenler we iň soňky barlagyň netijesini bilýänler	soňky 12 aýda barlagdan geçenler	soňky 12 aýda barlagdan geçenler we netijesini bilýänler[2]	15-49 ýaşdaky aýallaryň sany
Hemmesi	64,1	46,9	36,6	13,3	10,3	7618
Sebitler						
Aşgabat şäheri	82,3	55,8	54,1	12,7	12,1	975
Ahal welaýaty	48,0	35,2	6,9	19,3	3,5	1007
Balkan welaýaty	51,8	22,5	19,9	7,1	6,6	482
Daşoguz welaýaty	61,0	52,0	34,3	12,7	10,6	1779
Lebap welaýaty	91,1	63,5	60,5	22,8	22,1	1455
Mary welaýaty	48,6	37,2	31,7	5,6	4,5	1920
Ilatly ýerler						
Şäher	73,9	50,9	44,0	14,9	13,2	3006
Oba	57,6	44,2	31,8	12,3	8,4	4612
Ýaşy						
15-24	45,9	26,1	20,9	14,1	11,0	2597
15-19	32,6	8,1	7,4	5,6	4,8	1197
20-24	57,3	41,5	32,4	21,4	16,3	1400
25-29	72,4	62,3	47,6	22,9	17,0	1351
30-39	76,3	62,1	46,2	13,0	9,7	2063
40-49	70,6	47,8	40,6	4,4	4,1	1607
Maşgala ýagdaýy						
Haçandyr bir wagt resmi (resmi däl) nikada duran	75,9	62,0	47,8	17,5	13,2	5378
Hiç wagt resmi (resmi däl) nikada durmadyk	35,7	10,4	10,0	3,3	3,2	2240
Bilimi [a]						
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	8
Orta	59,2	43,3	32,1	12,7	9,1	6088
Başlangyç hünär	78,4	57,9	52,6	16,3	15,6	601
Orta hünär	84,3	62,1	55,0	13,0	12,0	527
Ýokary	93,7	66,8	60,7	19,6	17,9	387
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller						
Iň garyp	56,2	43,9	31,5	11,3	9,3	1521
Ikinji	58,9	46,4	35,3	12,1	9,2	1502
Üçünji	56,5	42,3	28,8	13,3	7,6	1495
Dördünji	67,4	48,5	38,6	14,2	10,8	1490
Iň baý	80,2	52,7	48,3	15,6	14,1	1610
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili						
Türkmen	62,8	45,6	36,0	13,4	10,0	6563
Özbek	69,7	58,3	37,0	13,4	11,9	623
Rus	90,8	58,8	55,3	15,0	14,7	315
Beýleki	34,2	24,5	22,2	4,4	4,4	117

[1] **MICS 9.4 görkezijisi - Nirede AIW-e barlagdan geçmelidigini bilýän aýallar**

[2] **MICS 9.5 görkezijisi - AIW-e barlagdan geçen we netijesini bilýän aýallar**

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

AIW-e nirede barlagdan geçip bolýandygy barada soraglar we haçan-da bolsa AIW-e barlagdan geçilendigi barada maglumatlar HA.4 tablisada berilýär. Türkmenistanda aýallaryň 64 göterimi barlagdan nirede geçmelidigini bilýärler, 47 göterimi bolsa barlagdan geçdiler. Iň soňky barlagyň netijesini aýallaryň 37 göterimi bilýär. AIW-e nirede barlagdan geçip bolýandygy barada bilýän aýallaryň paýy ýokary bilimli aýallaryň arasynda (94 göterim) we hal-ýagdaýynyň derejesi iň ýokary bolan öý hojalyklaryndan bolan aýallaryň arasynda (80 göterim) ýokary boldy. AIW-e nirede barlagdan geçip bolýandygy barada haçan-da bolsa resmi (däl) nikada duran aýallar has habardar boldy (76 göterim). Sebitleriň arasynda habardarlygyň has ýokary göterimi Lebap welaýatynda boldy (91 göterim).

Aýallaryň 64 göteriminiň AIW-e nirede barlagdan geçip bolýandygy barada bilýändigine garamazdan, respondentleriň diňe 13 göterimi soňky 12 aýda AIW-e barlagdan geçdiler, şonda aýallaryň diňe 10 göterimi soňky 12 aýda AIW-e barlagdan geçdilerwe netijesini bilýärler. Soňky 12 aýda uly ähtimallyk bilen AIW-e barlagdan beýleki ýaş toparlaryna garanda, 20-24 ýaş we 25-29 ýaş toparyndaky aýallaryň (degişlilikde, 21 we 23 göterim) geçendigi bellenilýär. Balkan we Mary welaýatlarynyň aýallary (degişlilikde, 7 we 6 göterim) bilen deňeşdirilende Lebap welaýatynyň aýallary soňky 12 aýda uly ähtimallyk bilen AIW-e barlagdan geçdiler (23 göterim).

HA.5 tablisa. AIW-e testden geçmek we doguma çenli gözegçilikde maslahat hyzmatlary bilen gurşalyp alnyşy

Soňky göwreliligi döwründe hünärli lukman işgärleriň gözegçiliginde bolan, soňky iki ýylda diri çaga dogran 15 - 49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy, AIW maslahat hyzmatlary edilen aýallaryň göterimdäki paýy, AIW-e testden geçmek teklip edilen we barlagdan geçen aýallaryň göterimdäki paýy, barlagdan geçmek teklip edilen, barlagdangeçen we barlagyň netijesini alan aýallaryň göterimdäki paýy, AIW maslahat hyzmatlary berlen, maslahat netijesinde barlagdan geçen we barlagyň netijesini alan aýallaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Aşakdaky aýallaryň göterimdäki paýy:					
	Soňky göwreliligi döwründe hünärli lukman işgäri tarapyndan gözegçilik edilenler[a]	dogruma çenli gözegçilik döwründe AIW maslahat hyzmatlary edilenler[1]	Soňky göwreliligi döwründe AIW-e barlagdan geçmek teklip edilenler	dogruma çenli gözegçilik döwründe AIW-e barlagdan geçmek teklip edilenler we barlagdan geçip, netijesini alanlar[2]	AIW maslahat hyzmaty edilenler, teklip edilip barlagdan geçenler we netijesini alanlar	Soňky iki ýylda diri çaga dogran 15-49 ýaşdaky aýallaryň sany
Hemmesi	99,9	74,6	76,7	55,6	52,3	1476
Sebitler						
Aşgabat şäheri	100,0	78,5	83,3	82,5	74,1	160
Ahal welaýaty	100,0	87,0	81,9	14,5	14,2	226
Balkan welaýaty	100,0	42,0	40,2	30,5	30,5	75
Daşoguz welaýaty	100,0	79,1	86,6	58,1	54,9	395
Lebap welaýaty	100,0	90,8	92,2	89,2	86,1	300
Mary welaýaty	99,5	51,0	51,5	42,4	38,7	320
Ilatly ýerler						
Şäher	100,0	78,4	80,3	67,4	62,7	529
Oba	99,8	72,5	74,7	49,0	46,5	947
Ýaşy						
15-24	100,0	73,9	74,6	54,8	51,6	451
15-19	100,0	72,2	76,4	56,6	50,1	33
20-24	100,0	74,0	74,4	54,7	51,7	418
25-29	99,7	75,7	78,3	57,4	54,7	541
30-39	100,0	73,3	75,9	53,1	49,4	458
40-49	(100,0)	(89,5)	(94,3)	(74,4)	(69,6)	26
Maşgala ýagdaýy						
Haçandyr bir wagt resmi (resmi däl) nikada duran	99,9	74,8	76,9	55,7	52,4	1473
Hiç wagt resmi (resmi däl) nikada durmadyk	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	3
Bilimi [b]						
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	1
Orta	99,9	72,9	75,1	52,1	49,3	1265
Başlangyç hünär	100,0	86,4	88,2	79,6	75,2	112
Orta hünär	100,0	91,1	90,8	75,6	72,6	50
Ýokary	100,0	79,6	83,4	72,7	62,4	46
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller						
Iň garyp	99,6	65,6	72,2	52,4	49,1	322
Ikinji	100,0	75,4	78,9	54,2	51,4	313
Üçünji	100,0	74,2	72,1	43,0	40,8	313
Dördünji	100,0	80,8	80,9	58,2	56,2	270
Iň baý	100,0	79,1	80,8	73,6	67,5	259
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili						
Türkmen	100,0	74,0	75,8	55,5	52,4	1301
Özbek	100,0	87,1	90,5	53,1	51,2	124
Rus	(100,0)	(78,9)	(90,1)	(87,0)	(72,9)	27
Beýleki	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	24

[1] **MICS 9.7 görkezijisi - AIW-e** barlagdan**geçmek we doguma çenli gözegçilikde maslahat hyzmatlary bilen gurşalyp alnyşy**

[2] **MICS 9.8 görkezijisi - Doguma çenli gözegçilik döwründe AIW-e** barlagdan **geçmek bilen gurşalyp alnyşy**

[a] Hünärli işgärlere lukmanlar, şepagat uýalary/akuşerler, feldşerler degişlidir.

[b] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar

(*) Görkezijiler 25–49 ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar

AIW-iň soraglary boýunça maslahat berlen we dogrumdan oňki gözegçiligiň çäklerinde AIW-e barlagdan geçen gözegçilikden öň iki ýylyň dowamynda dogran aýallaryň paýy HA.5 tablisada berilýär.

Türkmenistanda ähli aýallar (100 göterim) dogruma çenli gözegçilikden geçdiler, şolardan 77 göterimine AIW-e barlag üçin teklip edildi we AIW-e barlagdan geçdi we aýallaryň 75 göterimi göwreli wagty AIW boýunça maslahat aldy. Dogruma çenli gözegçilik wagty AIW boýunça maslahat berlen aýallaryň has uly paýy Lebap welaýatynda (91 göterim), iň pesi Balkan welaýatynda (42 göterim) boldy. AIW-e barlagdan geçmek teklip edilen we barlagdan geçen we netijelerini alan aýallaryň göterim paýy 56 göterime deň boldy, iň ýokary paýy Lebap welaýatynda (89 göterim) we iň pesi Ahal welaýatynda (15 göterim) boldy.

Ýaş aýallar boýunça AIW-iň görkezijileri

Köp ýurtlarda AIW geçmeginiň täze hadysalarynyň ýarsyndan gowragy 15-24 ýaşyndaky adamlaryň paýyna düşýär, şol sebäpli bu ýaş toparynyň özüni alyp baryşynyň üýtgemegi kesel geçmeginiň täze hadysalarynyň sanyny azaltmak üçin aýratyn möhüm bolup durýar. Bu ýaş topary boýunça maglumat indiki tablisada berilýär.

HA.6 tablisa. AIW-iň we AIDS-iň esasy görkezijileri

AIW-iň we AIDS-iň esasy görkezijileri boýunça 15 - 24 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	15-24 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy:								
	hemmetaraplaýyn düşünjesi barlar[1, a]	AIW-iň ejesinden çaga geçmegiň üç usulyny hem bilýänler	nirede AIW-e barlagdan gçmelidigini bilýänler	haçandyr bir wagt barlagdan geçenler we iň soňky barlagyň netijesini bilýänler	soňky 12 aýda AIW-e barlagdan geçenler we netijesini bilýänler	15-24 ýaşdaky aýallaryň sany	Ähli dört görkeziji boýunça hem AIW keseli bilen ýaşaýan adamlara tolerant garaýyş bilduirýänleriň göterimdäki paýy[b]	AIW keseli bilen ýaşaýan adamlara kemsitme bilen garaýanlaryň göterimdäki paýy (iki görkeziji boýunça[b]	AIDS hakynda eşiden 15-24 ýaşdaky aýallaryň sany
Hemmesi	25,4	50,5	45,9	20,9	11,0	2597	1,1	89,1	1870
Sebitler									
Aşgabat şäheri	21,1	35,7	68,8	28,0	13,8	307	4,9	90,0	257
Ahal welaýaty	26,6	33,9	34,7	5,2	2,7	359	0,0	95,4	187
Balkan welaýaty	14,0	41,4	33,7	6,6	4,0	150	0,0	94,6	87
Daşoguz welaýaty	27,5	67,9	32,3	15,8	11,1	598	0,2	86,5	561
Lebap welaýaty	23,5	68,9	85,9	51,2	27,4	506	0,3	96,1	465
Mary welaýaty	28,8	39,1	26,5	10,9	3,3	677	1,5	77,4	313
Ilatly ýerler									
Şäher	27,7	51,8	57,6	25,8	14,0	951	2,2	90,3	744
Oba	24,1	49,8	39,2	18,0	9,2	1646	0,3	88,3	1125
Ýaşy									
15-19	18,6	42,6	32,6	7,4	4,8	1197	1,3	88,9	811
15-17	14,8	38,4	28,2	2,1	0,9	693	0,9	90,3	447
18-19	24,0	48,5	38,7	14,6	10,2	504	1,9	87,1	364
20-24	31,2	57,3	57,3	32,4	16,3	1400	0,9	89,3	1058
20-22	31,6	55,4	52,6	27,9	14,2	876	1,1	88,3	656
23-24	30,5	60,5	65,3	39,9	19,6	524	0,6	90,9	402
Maşgala ýagdaýy									
Haçandyr bir wagt resmi (resmi däl) nikada duran	33,4	67,4	73,1	48,7	28,5	785	0,7	89,9	634
Hiç wagt resmi (resmi däl) nikada durmadyk	22,0	43,3	34,2	8,8	3,4	1812	1,2	88,7	1235
Bilimi [c]									
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	6	-	(*)	0
Orta	23,2	48,3	41,8	17,5	9,2	2224	0,7	89,0	1543
Başlangyç hünär	34,9	65,9	66,3	43,2	22,7	196	1,4	91,0	174
Orta hünär	38,1	66,9	70,8	35,5	16,1	90	4,9	93,0	78
Ýokary	53,5	65,4	92,7	47,9	27,7	76	4,4	83,2	74
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller									
Iň garyp	16,5	49,1	33,5	15,2	10,6	497	0,3	91,4	385
Ikinji	22,8	54,2	40,8	19,7	9,0	547	0,0	88,4	372
Üçünji	26,4	43,7	40,3	18,6	9,2	553	0,0	89,6	330
Dördünji	29,7	54,5	50,0	21,6	11,9	501	2,1	87,1	371
Iň baý	31,8	51,6	66,2	29,6	14,6	499	2,7	89,0	412
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili									
Türkmen	24,4	48,7	45,8	21,2	10,9	2281	1,0	90,3	1596
Özbek	29,6	76,1	43,3	18,1	13,5	194	0,0	83,8	185
Rus	51,6	55,2	76,5	27,4	14,5	78	4,7	76,4	73
Beýleki	(12,0)	(27,4)	(13,3)	(3,7)	(0,0)	44	(*)	(*)	15

[1] MICS 9.1 görkezijisi; MÖM 6.3 görkezijisi - AIW-iň öňüni almak hakynda düşünjesi bar bolan ýaş aýallar

[a] AIW-iň geçmeginiň öňüni almak hakynda hemmetaraplaýyn düşünje - munuň özi indiki bentleri bilmekden ybaratdyr: (1) kesel geçmedik bir sany wepaly jynsy hyzmatdaşyň bolmagy we elmydama prezerwatiw ulanmagyň (AIW-iň öňüni almagyň iki sany esasy usuly) kesel ýokaşmak töwekgelçiligini azaldaýandygyny, (2) daşyndan sagdyn görünýän adamda AIW-položitel keseliniň bolmagynyň mümkindigini biilmek we (3) AIW keselli adam bilen ogşaşylanda we çybyn çakmagy netijesinde keseliň geçip bilmeýändigini bilmek (bu barlagyň maglumatlary boýunça Türkmenistanda 15-49 ýaşdaky aýallaryň arasynda has giň ýaýran ýalňyşmalar).

[b] Bu görkezijiniň bölegi üçin HA.3 tablisa ýüzleniň.

[c] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar

(*) Görkezijiler 25–49 ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar

"–" 0 bu öýjükdäki ýa-da maýdalawÇydaky ölçelmedik ýagdaýlary aňladýar.

HA.6 tablisada ýaş aýallaryň arasynda AIW we AIDS-iň esasy görkezijileri boýunça jemleýji maglumat berilýär. Hemmetaraplaýyn bilim babatda (25 göterim), AIW-iň ejesinden çaga geçmegi barada bilim (51 göterim) we nirede barlagdan geçip bolýandygy barada bilmek (46 göterim), düzgün bolşy ýaly, 15-49 ýaşyndaky ilat bilen deňeşdirilende bu ýaş toparynda pes. AIW bilen ýaşaýan adamlara tolerant garaýyş ýokarda beýan edilen dört görkeziji boýunça 15-49 ýaşyndaky ilatyň arasyndaky derejede (1 göterim) durýar. Umuman bu ýaş toparynda ýaş aýallaryň 11 göterimi soňky 12 aýda AIW-e barlagdan geçdiler we netijelerini bilýärler.

XIII. KHBS we maglumat/kommunikasion tehnologiýalardan peýdalanmak

Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS-iň dowamynda KHBS-iň täsiriniň açyklygy we kompýuterleriň we Internetiň peýdalanylyşy barada maglumat ýygnaldy. Gazetleri/žurnallary okamak, radio diňlemek, telewizora seretmek barada maglumat 15-49 ýaşyndaky aýallardan, kompýuterleriň we Internetiň peýdalanylyşy barada 15-24 ýaşyndaky adamlardan ýygnaldy.

KHBS-den peýdalanmak

Hepdede azyndan bir gezek gazet ýa-da žurnal okaýan, radio diňleýän ýa-da telewizora seredýän aýallaryň paýy MT.1 tablisada görkezilýär.

Türkmenistanda aýal-gyzlaryň 41 göterimi gazet ýa-da žurnal okaýar, 33 göterimi radio diňleýär we 99 göterimi hepdede azyndan bir gezek telewizora seredýär. Umuman aýal-gyzlaryň 1 göterimden azragy üç KHBS-iň hiç birinden yzygyderli peýdalanmaýar, şol bir wagtda 100 göterimi azyndan bir gezek, 21 göterimi KHBS-iň ähli üç görnüşinden hepdede bir gezek peýdalandy.

MT.1 tablisa. Köpçülikleýin habar beriş serişdelerinden peýdalanmak (KHBS)							
Her hepdede köpçülikleýin habar beriş serişdeleriniň aýratyn görnüşlerinden peýdalanýan 15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016							
	15-49 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy:			KHBS-iň üçüsinden hem hepdede azyndan bir gezek peýdalanýar[1]	KHBS-iň islendik görnüşinden hepdede azyndan bir gezek peýdalanýar	KHBS-iň hiç görnüşinden hepdede bir gezek hem peýdalanmaýar	15-49 ýaşdaky aýallaryň sany
	hepdede azyndan bir gezek gazet ýa-da žurnal okaýar	hepdede azyndan bir gezek radio diňleýär	hepdede azyndan bir gezek telewizora tomaşa edýär				
Hemmesi	41,0	32,5	99,3	20,7	99,6	0,4	7618
Ýaşy							
15-19	58,4	41,4	99,4	31,7	99,6	0,4	1197
15-17	65,4	42,3	99,4	36,4	99,6	0,4	693
18-19	48,7	40,2	99,4	25,3	99,6	0,4	504
20-24	41,3	36,6	99,5	21,3	99,8	0,2	1400
25-29	34,8	27,9	99,3	16,2	99,8	0,2	1351
30-34	31,2	26,8	98,8	15,3	99,2	0,8	1117
35-39	35,5	27,5	99,2	17,7	99,2	0,8	946
40-44	43,7	33,3	99,2	22,1	99,6	0,4	835
45-49	42,5	33,1	99,2	20,6	99,6	0,4	772
Sebitler							
Aşgabat şäheri	39,8	24,9	99,6	13,6	99,7	0,3	975
Ahal welaýaty	59,4	69,5	99,9	47,5	100,0	0,0	1007
Balkan welaýaty	36,5	36,4	99,8	15,9	99,9	0,0	482
Daşoguz welaýaty	30,2	25,5	98,3	14,2	98,9	1,1	1779
Lebap welaýaty	26,7	7,2	99,5	5,2	99,5	0,5	1455
Mary welaýaty	53,9	41,7	99,4	29,3	99,8	0,2	1920
Ilatly ýerler							
Şäher	44,6	31,3	99,8	20,0	99,9	0,1	3006
Oba	38,6	33,4	98,9	21,2	99,4	0,6	4612
Bilimi							
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	8
Orta	36,5	32,4	99,2	19,3	99,6	0,4	6088
Başlangyç hünär	43,2	26,4	99,6	16,3	99,6	0,4	601
Orta hünär	63,1	35,7	99,4	29,6	100,0	0,0	527
Ýokary	79,1	41,2	99,6	38,7	100,0	0,0	387
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller							
Iň garyp	25,3	21,0	97,8	10,2	98,4	1,6	1521
Ikinji	34,5	27,8	99,3	16,8	99,6	0,4	1502
Üçünji	49,6	43,6	99,5	29,7	100,0	0,0	1495
Dördünji	47,2	41,4	99,8	27,0	99,8	0,2	1490
Iň baý	48,1	29,3	99,8	20,3	99,9	0,1	1610
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili							
Türkmen	42,5	34,2	99,2	22,0	99,6	0,4	6563
Özbek	23,7	24,2	100,0	13,7	100,0	0,0	623
Rus	50,5	17,7	100,0	12,6	100,0	0,0	315
Beýleki	21,7	21,1	96,3	11,1	96,3	3,7	117

[1] MICS 10.1 görkezijisi - Köpçülikleýin habar beriş serişdelerinden peýdalanmak (KHBS)

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

Has uly ýaşdaky aýallara garanda 20 ýaşa çenli aýallar uly ähtimallyk bilen KHBS-iň ähli üç görnüşinden peýdalanýandyklaryny habar berdiler. KHBS-iň ähli görnüşlerinden peýdalanmak ýaýrawynda bilim derejesine we sosial-ykdysady derejesine baglylykda tapawutlar , ilkinji nobatda çap KHBS bilen gatnaşykda we radio diňlemekde tapawutlaryň hasabyna bellenilýär.

Bilim derejesi pes aýallar bilen deňeşdirilende ýokary bilimli aýallar köplenç KHBS-iň ähli üç görnüşinden peýdalanýarlar. Hal-ýagdaýyň ortaky kwintiline degişli aýallaryň 30 göterimi KHBS-iň ähli üç görnüşinden peýdalanýarlar, iň garyp öý hojalyklaryndan aýallaryň degişli paýy bary-ýogy 10 göterim boldy. Aýallar tarapyndan KHBS-iň ähli üç görnüşinden peýdalanmaklyk Ahal welaýatynda has uly (48 göterim), Lebap welaýatynda iň pesi (5 göterim) boldy.

Maglumat-kommunikasion tehnologiýalardan peýdalanmak

Kompýuterlerden we Internetden peýdalanmak barada soraglar diňe 15–24 ýaşyndaky aýallara berildi.

MT.2 tablisada görkezilişi ýaly, 15-24 ýaşyndaky aýallaryň 86 göterimi haçan-da bolsa kompýuterden peýdalandylar, 58 göterimi soňky ýylyň dowamynda kompýuterden peýdalandylar, 45 göterimi soňky aýyň dowamynda hepdede azyndan bir gezek peýdalandylar. Umuman 15-24 ýaşyndaky aýallaryň 47 göterimi haçanda bolsa Internetden peýdalandylar, şonda 39 göterimi Internetden soňky ýylyň dowamynda peýdalandylar. Internetden köp, ýagny soňky aýyň dowamynda hepdede azyndan bir gezek peýdalanan ýaş aýallaryň paýy az: 31 göterim.

Garaşylyşy ýaly, soňky 12 aýyň dowamynda kompýuterden peýdalanmak 15-19 ýaşyndaky aýallaryň arasynda has köp ýaýran. Soňky 12 aýda we soňky aýyň dowamynda hepdede azyndan bir gezek kompýuterden peýdalanylmagy hal-ýagdaýyň we bilimiň derejesi bilen, Internetden peýdalanylmagy bolsa ýaşaýan ýeriniň görnüşi, hal-ýagdaýyň we bilimiň derejesi bilen baglanyşykly.

Soňky aýyň dowamynda hepdede azyndan bir gezek kompýuterden orta bilimli aýallaryň 43 göterimi, ýokary bilimli aýallaryň 90 göterime golaýy peýdalandy. Soňky 12 aýda Internetden peýdalanmagyň şeýle has ýokary derejesi oba ýerleri bilen deňeşdirilende (29 göterim) şäher ýerlerinde ýaşaýan ýaş aýallaryň arasynda (58 göterim) bellenildi. Soňky ýylda Internetden peýdalanylmagy köplenç Balkan welaýatynda (60 göterim) we Aşgabat şäherinde (59 göterim), iň seýregi Ahal welaýatynda (17 göterim) bellenildi, şonda bu görkeziji iň garyp öý hojalyklarynda ýaşaýan aýallaryň 22 göterimi bilen deňeşdirilende iň baý öý hojalyklarynda 69 göterim boldy.

MT.2 tablisa. Kompýuterden we Internetden peýdalanamak

Haçandyr bir wagt komýuterden we Internetden peýdalanan 15-24 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy, soňky 12 aýyň dowamynda kompýuterden peýdalanan aýallaryň göterimdäki paýy we soňky aýyň dowamynda iň bolmanda bir gezek kompýuterden we Internetden peýdalanan aýallaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	15-24 ýaşdaky aýallaryň göterimdäki paýy:						
	Haçandyr bir wagt kompýuterden peýdalananlar	soňky 12 aýyň dowamynda kompýuterden peýdalananlar[1]	soňky aýyň dowamynda hepdede iň bolmanda bir gezek kompýuter-den peýdalanan-lar	haçandyr bir wagt Internetden peýdalanan-lar	soňky 12 aýyň dowamynda Internetden peýdalanan-lar[2]	soňky aýyň dowamynda hepdede iň bolmanda bir gezek Internetden peýdalanan-lar	15-24 ýaşdaky aýalla-ryň sany
Hemmesi	85,6	57,5	45,2	47,3	39,3	31,4	2597
Ýaşy							
15-19	92,3	80,1	66,3	49,4	44,0	36,0	1197
15-17	94,8	93,3	84,5	49,9	45,4	37,0	693
18-19	89,0	62,0	41,3	48,6	42,0	34,6	504
20-24	79,9	38,2	27,1	45,5	35,3	27,4	1400
Sebitler							
Aşgabat şäheri	89,6	73,8	54,2	63,2	58,9	50,8	307
Ahal welaýaty	67,8	44,9	37,4	20,4	16,9	10,3	359
Balkan welaýaty	84,7	66,8	52,6	61,4	59,6	55,3	150
Daşoguz welaýaty	98,3	55,6	46,7	49,6	35,7	26,9	598
Lebap welaýaty	85,8	55,5	40,8	55,7	41,2	30,8	506
Mary welaýaty	82,2	58,0	45,6	42,9	39,5	32,8	677
Ilatly ýerler							
Şäher	88,0	68,4	54,1	63,7	57,5	49,5	951
Oba	84,3	51,2	40,0	37,8	28,7	20,9	1646
Bilimi [a]							
Başlangyç	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	6
Orta	84,4	54,4	42,5	42,5	34,4	27,0	2224
Başlangyç hünär	94,5	67,3	50,4	69,9	59,6	43,9	196
Orta hünär	93,1	85,3	67,1	76,8	72,5	64,1	90
Ýokary	100,0	97,2	89,5	98,1	94,9	92,0	76
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller							
Iň garyp	88,2	50,5	39,4	35,2	22,8	14,2	497
Ikinji	83,2	47,7	36,7	39,1	30,1	22,1	547
Üçünji	82,6	51,5	40,9	34,5	27,9	21,2	553
Dördünji	82,4	60,0	44,8	56,2	48,2	39,7	501
Iň baý	92,2	79,6	65,5	73,4	69,4	61,6	499
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili							
Türkmen	85,1	56,8	44,4	45,2	37,3	29,2	2281
Özbek	94,9	57,5	46,7	55,8	43,8	35,5	194
Rus	99,5	93,1	78,0	97,8	94,9	89,5	78
Beýleki	(45,5)	(32,3)	(21,3)	(27,8)	(21,8)	(21,8)	44

[1] MICS 10.2 görkezijisi - Kompýuterden peýdalanmak

[2] MICS 10.3 görkezijisi - Internetden peýdalanmak

[a] Ölçelmedik ýagdaýlaryň "Bilimi ýok" köp bolmadyk sany "Bilimi" häsiýetnamasyny beýan etmekde görkezilmedi.

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

A goşundy. Seçip almagy gurmak

Şu goşundyda seçip almagy gurmagyň esasy aýratynlyklary görkezilýär. Seçip almagy gurmagyň aýratynlyklary maksatlaýyn seçip almagyň möçberini, seçip almagyň paýlanyşyny, seçip almagy gurmagyň esaslaryny we seçimleýin toplumy düzmegiň sanawyny, ulgamlary seçip almagy, seçip almagyň basgançaklaryny, seçim agramlarynyň stratifikasiýasyny we hasaplamasyny öz içine alýar.

Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS üçin seçip almagy gurmagyň esasy wezipesi şäher we oba ýerleri üçin umumymilli derejede, şeýle hem ýurduň alty sebiti üçin: Aşgabat şäherinde (paýtagt), bäş welaýatda (sebitlerde) – Ahal, Balkan, Daşoguz, Lebap we Mary welaýatlarynda görkezijileriň köpüsiniň hasabat taýdanygtybarly bahalandyrmalaryny işläp taýýarlamakdan ybarat. Seçip almak emele getirilende her bäş welaýatyň (sebitiň) ilaty şäher we oba stratalaryna bölündi we Aşgabat şäherini goşmak bilen (diňe şäher stratasy) 11 sany esasy strata döredildi.

Bu gözegçilik üçin seçip almak emele getirilende köp tapgyrly stratifisirlenen klasterleýin seçip almak usulyndan peýdalanyldy.

Seçip almagyň ölçegi we paýlanyşy

Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS üçin seçip almagyň möçberiniň hasaplamasynyň netijesinde alnan 6200 öý hojalygyndan ybarat boldy. Seçip almagyň möçberini hasaplamak üçin esasy görkeziji hökmünde kontrasepsiýanyň haýsydyr bir häzirki zaman usulyndan peýdalanýan durmuşa çykan aýallaryň paýy saýlanyp alyndy. Sebitleýin derejede bu görkeziji üçin seçip almagyň talap edilýän möçberini bahalandyrmak üçin aşakdaky formuladan peýdalanylýar:

$$n = \frac{[\,4\,(r)\,(1\text{-}r)\,(f)\,(k)\,]}{[\,(0.06r)^2\,(p)\,(n_h)\,]}$$

,

bu ýerde

- *n* – öý hojalyklarynyň sany hökmünde aňladylan seçip almagyň zerur bolan ölçegi
- *4* – 95-göterim takyklygyň derejesini üpjün etmäge mümkinçilik berýän koeffisiýent
- *r* – bu sebitler boýunça görkezijiniň çaklanylýan ýa-da garaşylýan ýaýramaklygy (gurşalyp alyşyň koeffisiýenti)
- *k* – alynmadyk jogaplar sebäpli seçip almagyň möçberini 10 göterim artdyrmak üçin zerur bolan faktor
- *f –deff* üçin gysgaldylan belgi(design effect – dizaýn-effekt)
- *0.06r* – sebit üçin ýol berilýän ýalňyşlyklaryň çägi
- *p – r* görkezijiniň esaslanýan ilatyň umumy sanynda paýy;
- n_h – sebitde bir öý hojalygynda adamlaryň ortaça sany.

Ýalňyşlygyň otnositel çäginiň maslahat berilýän görkezijisi şu formulada peýdalanylýan 0,08–0,11 bilen deňeşdirilende adatça 0,12 (12 göterime) deň. *f* görkezijí üçin (dizaýn-effekt*)* öňki gözegçilikler boýunça alnan bahalandyrmadan ugur alnyp 1,5 alamat kabul edildi, *p* görkeziji (häzirki wagtda kontrasepsiýanyň haýsydyr bir häzirki zaman usulyndan peýdalanýan aýallaryň paýy) her bir sebit üçin 0,36 we 0,54 aralygynda kabul edildi, n_h görkeziji (öý hojalygynyň ortaça ölçegi) bir öý hojalygyna 3,9-dan 5,7 adama çenli kabul edildi (gündelik statistikanyň maglumatlarynyň esasynda). Bu formuladan peýdalanylanda her bir sebit üçin seçip almagyň talap edilýän möçberi 880 we 1240 öý hojalygy aralygynda üýtgäp durýar, bu netijede 6200 öý hojalygyna deň boldy (SD.1 tablisa).

SD.1 tablisa. Seçip almagyň möçberini we ilatyň esasy kiçi toparlary boýunça garaşylýan netijeleri hasaplamak üçin binýatlaýyn maglumat, MICS Türkmenistan, 2015-2016											
	Başlangyç görkezijiler							Tamamlanan gözegçilikleriň garaşylýan möçberi			
	Çak edilýän görkezijiler	Dizaýyn-netije	Öý hojalyklaryň sany (seçip almagyň möçberi)	95% ynam bildirilen derejede ýalňyşlygyň degişli çägi	Ilatyň umumy sanynda maksatlaýyn ilatyň/binýat laýyn ilatyň paýy	Öý hojalygynyň ortaça ululygy	Jogap berenleriň paýy	Klasterleriň sany	15-49 ýaşyndaky aýallaryň sany	0-4 ýaşyndaky çagalaryň sany	12-23 aýlyk çagalaryň sany
	R	*deff*	N	RME	Pb	AveSize	RR				
Hemmesi			**6200**					310	7582	3341	678
Sebitler											
Aşgabat şäheri	0,52	1,5	1240	0,084	0,182	3,9	0,9	62	1293	444	91
Ahal welaýaty	0,43	1,5	920	0,096	0,191	5,4	0,9	46	1256	617	125
Balkan welaýaty	0,36	1,5	1240	0,115	0,170	4,2	0,9	62	1228	581	117
Daşoguz welaýaty	0,47	1,5	880	0,092	0,178	5,7	0,9	44	1291	591	122
Lebap welaýaty	0,38	1,5	960	0,109	0,181	5,2	0,9	48	1262	544	108
Mary welaýaty	0,54	1,5	960	0,079	0,189	5,1	0,9	48	1251	564	115

Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS üçin bir klasterde öý hojalyklarynyň sany Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS-iň maglumatlarynyň esasy görkezijileriniň bahalandyrmasy boýunça dizaýn-netijäniň seljermesini, bir klasterde ähli işler tamamlananda her bir topara zerur bar bolan býujeti we wagty goşmak bilenbirnäçe düşünjelerden ugur alyp, 20 öý hojalygy derejesinde kesgitlenildi.

Ähli sebitlerde her bir seçimleýin segmentde 20 öý hojalygyny saýlap almak 310 segmentden we 6200 öý hojalygyndan umumy maksatlaýyn seçime getirdi. Her bir sebitde seçip almak şäher we oba stratalary boýunça deň bölündi. Aşakdaky tablisada seçip almagyň stratalary boýunça klasterleriň paýlanyşy görkezilýär.

SD.2 tablisa. Seçimleýin segmentleriň (klasterleriň) we öý hojalyklarynyň sebitler we şäher/oba stratalary boýunça paýlanyşy

	Klasterleriň sany (ISB)			Öý hojalyklarynyň sany		
	Hemmesi	Şäher	Oba	Hemmesi	Şäher	Oba
Hemmesi	310	174	136	6200	3480	2720
Sebitler						
Aşgabat şäheri	62	62	-	1240	1240	0
Ahal welaýaty	46	14	32	920	280	640
Balkan welaýaty	62	50	12	1240	1000	240
Daşoguz welaýaty	44	14	30	880	280	600
Lebap welaýaty	48	22	26	960	440	520
Mary welaýaty	48	12	36	960	240	720

Seçip almagy gurmak üçin esas we klasterleri saýlap almak

Seçimi saýlap almagyň birinji tapgyrynda her bir stratanyň içinde (sebit, şäher|oba) ilkinji seçim birligi (ISB) hökmünde yzygiderli we seçimiň çäklerinde ISB-niň tertipleşdirilen sanawyndan şlçege proporsional ähtimallyk bilen sanaw uçastoklary saýlanyp alyndy. Sanaw uçastoklarynyň ululygy 2012-nji ýyldaky ilat ýazuwynyň seçiminiň çäklerinde bellenen öý hojalyklarynyň sanyna esaslanýar. Her bir stratanyň içindeilkinji seçim birligi (ISB) aýdyň däl, geografik stratifikasiýany we seçimi dört sebite proporsional paýlamagy üpjün etmek maksady bilen geografik tertipde ýerleşdirildi.

Sanawy düzmek

Seçimi düzmek üçin esasyň (2012-nji ýyldaky ilat ýazuwy) iň täze däldigi sebäpli, ähli sanalyp alnan sanaw uçastoklarynda öý hojalyklary saýlanyp alynmanka öý hojalyklarynyň täze sanawy düzüldi. Şu maksat bilen sanawlary düzmek boýunça toparlar döredildi, olar ähli saýlanyp alnan sanaw uçastoklaryna bardylar we olara üçin ähli öý hojalyklarynyň sanawyny düzdüler.

Listing boýunça trening 2015-nji ýylyň 16-19-njy iýuny aralygynda (4 gün) Aşgabat şäherinde geçirildi. Treninge 3 kartograf, 3 lister, her welaýatdan/Aşgabat şäherinden 1 ätiýaçlyk we 1 superwaýzer (jemi 48 gatnaşyjy) gatnaşdy. Seminaryň maksatnamasy ilkinji 1,5 günüň dowamynda nazaryýet bilimini berer ýaly we soňra 1,5 günüň dowamynda alnan bilimi tejribede berkitmek boýunça synaglaýyn işleri geçirer ýaly düzüldi.

2015-nji ýylyň 22-nji iýunyndan 16-njy iýuly aralygynda Türkmenistanyň ähli sebitlerinde Türkmenistanyň Statistika baradaky döwlet komiteti tarapyndan işlenip taýýarlanan iş tertibine laýyklykda MICS üçin klasterler boýunça öý hojalyklarynyň kartalaryny we sanawyny düzmek boýunça işler amala aşyryldy:

- Öý hojalyklarynyň kartalaryny we sanawyny düzmek boýunça gollanma;
- Öý hojalyklarynyň sanawyny düzmek üçin formalar;
- 2012-nji ýyldaky ilat ýazuwy boýunça çap görnüşinde shematik kartalar.

Listing geçirilen döwründe bäş sanaw uçastogynda binalaryň göçürilendigi netijesinde olarda öý hojalyklarynyň kartalaryny we sanawyny düzmek boýunça işleri geçirmek mümkin bolmady. Olardan dört klaster şäher (Aşgabat şäheri) we biri oba klasteri (Ahal welaýaty). Ahal welaýatynda seçime öý hojalyklarynyň uly bolmadyk möçberi bilen 2 sanaw uçastogy düşdi: Kesikburun obasy (Sarahs etraby, Hanýap geňeşligi) - 7 öý hojalygy we Bozköl obasy (Ak bugdaý etraby, Sähra geňeşligi) - 10 öý hojalygy. Her bir ownuk sanaw uçastogy birinji tapgyr saýlanyp alnandan soň bir instruktorçylyk uçastogynyň içinde goňşy sanaw uçastogy bilen birleşdirilip bilner, ähtimallyk bolsa birleşdirilen sanaw uçastogynyň ölçelmeginiň esasynda hasaplanylyp bilner. Kesikburun obasynyň sanaw uçastogy üçin Hanýap obasyndan (Hanýap geňeşligi) goňşy sanaw uçastogy goşuldy. Bozköl sanaw uçastogy üçin Sähra obasyndan (Sähra geňeşligi) goňşy administratiw sanaw uçastogy goşuldy.

Öý hojalyklaryny saýlap almak

Sanawlary düzmek boýunça ýörite toparlar her bir sanaw uçastogy üçin ýerlerde öý hojalyklarynyň sanawlaryny düzdiler. Soňra Türkmenistanyň Statistika baradaky döwlet komitetinde öý hojalyklary 1-den n-e çenli (her bir sanaw uçastogynda öý hojalyklarynyň umumy sany) belgilendi, her bir sanaw uçastogynda tötänleýin yzygiderli saýlap almagyň dügünleriniň kömegi bilen 20 sany öý hojalygy saýlanyp alyndy.

Seçimiň agramlaryny hasaplamak

Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS-iň seçimi öz-özüni ölçeýän hasaplanylmaýar. Her bir sebitde öý hojalyklaryny deň paýlamak bilen, olar üçin dürli seçim paýlaryndan peýdalanyldy (esasy toplumda seçimiň paýy), sebäbi sebitler ululygy boýunça tapawutlanýar. Şol sebäpli gözegçiligiň dowamynda alnan maglumatlaryň soňky seljerişinde peýdalanylan seçim agramlary hasaplanyldy.

Şu anyk stratada (*h*) we ISB-de (*i*) seçim üçin seçip almakda öý hojalyklarynyň sany saýlanyp alnanda peýdalanylan seçim paýynyň ululygyna garşylyklaýyn ululyk agramyň esasy düzüm bölegi bolup durýar:

$$W_{hi} = \frac{1}{f_{hi}}$$

bu ýerde

h stratada saýlanyp alnan ISB-de *i* üçinf_{hi}, seçim paýy–seçip alyşyň her bir stratasynda her bir tapgyrda saýlap almagyň ähtimallyklarynyň köpeltmesiniň netijesidir:

$$f_{hi} = p_{1hi} \times p_{2hi} \times p_{3hi}$$

bu ýerde seçimiň *h* stratasynda i seçimiň ISB üçin –*s* basgançakda seçim birligini saýlap almagyň ähtimallygy. Seçimiň gurluşyndan ugur alyp, bu ähtimallyklar aşakdaky ýaly hasaplanyldy:

$$p_{1hi} = \frac{n_h \times M_{hi}}{M_h}$$, где

n_h = *h;*M_{hi} stratada saýlanyp alnan ISB seçimiň sany =*h* stratada i ISB seçim üçin 2012-nji ýyldaky ilat ýazuwynyň seçimini gurmak üçin öý hojalyklarynyň sanawy*;*

M_h =*h* strata üçin 2012-nji ýyldaky ilat ýazuwynda öý hojalyklarynyň jemi sany*;*
p_{2hi} =i ISB seçim üçin *h* stratada sanalan ISB-nyň paýy (segmentleşdirilen ISB üçin);
segmentleşdirilmedik ISB üçin - p_{2hi} = 1;

$$p_{3hi} - \frac{20}{M'_{hi}};$$

M'_{hi} = *h* stratada i ISB seçimde sanalan öý hojalyklarynyň sany.

Saýlap almagyň birinji tapgyryna peýdalanylan, 2012-nji ýyldaky ilat ýazuwynyň seçimini gurmak üçin esasdan her bir sanaw uçastogynda (ISB) öý hojalyklarynyň sanynyň we öý hojalyklarynyň täze sanawyndan alnan sanaw uçastogynda öý hojalyklarynyň takyklanan sanynyň, düzgün bolşy ýaly, gabat gelmeýändigi sebäpli, her bir saýlanyp alnan sanaw uçastogynda (klasterde) saýlap almagyň umumy ähtimallygy hasaplanyldy.

Seçimiň agramlaryny hasaplamagyň gutarnykly düzüm bölegi öý hojalyklarynyň soragnasyna we aýratyn soragnamalara jogap bermedikleriň paýyny göz öňünde tutýar. Her bir stratada öý hojalyklarynyň jogap bermedik agzalarynyň paýyny göz öňünde tutmak bilen düzedişiň görkezijisi deň:

$$\frac{1}{RR_h}$$

bu ýerde RR_h – *h* stratada seçimiň öý hojalyklarynyň jogap beren agzalarynyň ýerlerde h stratada ýerlerde iş wagty ilatly diýlip ykrar edilen saýlanyp alnan öý hojalyklarynyň sanyndan *h* stratada soraşylan öý hojalyklarynyň sanynyň paýy hökmünde kesgitlenen paýy.

Aýratyn soragnamalara (aýallar üçin, erkekler we 5 ýaşa çenli çagalar barada) jogap bermedikleriň paýyny göz öňünde tutmak bilen şeýle düzediş her bir strata üçin deň:

$$\frac{1}{RR_h}$$

bu ýerdeRR_h – *h* stratada aýratyn soragnamalara jogap berenleriň h stratada seçimiň öý hojalyklarynda üstünlikli soraşylanlaryň ölçegine laýyk gelýän adamlaryň (aýallar we 5 ýaşa çenli çagalar) paýy hökmünde kesgitlenilen paýy.

Ýerlerde işler tamamlanandan soň seçimiň her bir stratasy üçin jogap berenleriň paýy hasaplanyldy. Bu paýlar her bir klaster üçin hasaplanan seçimde agramlara düzediş girizmek üçin peýdalanyldy. Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS-iň dowamynda jogap berenleriň paýy şu hasabatda berilýän HH.1 tablisada görkezilýär.

Öý hojalyklary üçin düzediş girizilen agramlara aýallar üçin aýratyn soragnama we 5 ýaşa çenli çagalar üçin soragnama jogap bermedikleriň paýyny göz öňünde tutmak bilen düzediş girizilen koeffisiýentler peýdalanyldy. Her sanaw uçastogyndaky ölçege laýyk gelýän aýallaryň we 5 ýaşa çenli çagalaryň sany soraşma geçirilen öý hojalyklarynyň agzalarynyň soragnamalaryndaky sanawyndan alyndy.

Öý hojalyklary üçin hasaplanan agramlar her bir sanaw uçastogy üçin jogap bermedikleriň paýyny göz öňünde tutmak bilen saýlap almagyň ähtimallygynyň garşylyklaýyn görkezijisini düzediş girizilen koeffisiýentlere köpeltmek arkaly hasaplanyldy. Soňra bu agramlar standartlaşdyryldy (ýa-da kadalaşdyryldy); munuň esasy maksatlarynyň biri soraşylan seçim birliginiň ölçelen jemini milli derejede seçimiň birlikleriniň ölçelmedik umumy möçberine deň etmekden ybarat. Kadalaşdyrmak seçimde doly agramlary (jogap bermedikleriň paýyny göz öňünde tutmak bilen düzediş girizilen) milli derejede ähli öý hojalyklary boýunça bu agramlaryň ortaça görkezijisine bölmek arkaly ýerine ýetirilýär. Munuň üçin seçimde agramlar milli derejede öý hojalyklarynyň ölçelmedik sanyna deň bolan, öý hojalyklarynyň ölçelen jemi sanyna bölünen (seçimde jogap bermedikleriň paýyny göz öňünde tutmak bilen düzediş girizilen doly agramlardan peýdalanmak bilen) hemişelik koeffisiýente köpeldilýär. Standartlaşdyrmagyň şeýle amaly aýallar üçin aýratyn soragnama we 5 ýaşa çenli çagalar üçin soragnama üçin standartlaşdyrylan agramlary almak maksady bilen ýerine ýetirildi. Seçimiň 305 sanaw uçastogynda (klasterlerinde) öý hojalyklarynyň düzediş girizilen (kadalaşdyrylan) agramlary (ýok edilen 5 sany klasteri hasapdan aýyrmak bilen) 0,212032929-dan 2,525432708-e çenli aralykda üýtgäp durýar.

Seçimiň agramlary maglumatlaryň ähli toplumyna goşuldy; soňky seljerme her bir öý hojalygyna, aýala we 5 ýaşa çenli çaga ulanmak arkaly geçirildi.

B goşundy. Gözegçiligiň geçirilmegine çekilen işgärleriň sanawy

Gözegçiligi dolandyran topar

Türkmenistanyň Statistika baradaky döwlet komiteti

Aýna Öräýewa (Akmyrat Mämmedow – 2016-njy ýylyň mart aýyna çenli)	Türkmenistanyň Statistika baradaky döwlet komitetiniň başlygy
Gurbangözel Çaryýewa	Gözegçiligiň direktory, Ilaty hasaba alyş müdirliginiň başlygy
Bägül Annamuhammedowa	Meýdan işleriniň utgaşdyryjysy, Ilaty hasaba alyş müdirliginiň başlygynyň orunbasary
Jennet Hojamuhammedowa	Seçip almak boýunça hünärmen, müdirligiň baş hünärmeni
Lidiýa Kržiwiskaýa	Maglumatlary işlemek boýunça hünärmen, Ilaty hasaba alyş müdirliginiň baş hünärmeni

Halkara guramalary

Şahin Nilofer (Oýunsaýhan Dendewnerow– 2016 ý. awgust aýyna çenli)	Türkmenistanda UNICEF-iň wekilçiliginiň başlygy
Alýona Selçýonok	Türkmenistanda UNICEF-iň wekilçiliginiň başlygynyň orunbasary
Şöhrat Orazow	Türkmenistanda UNICEF-iň wekilçiliginiň işgäri
Dilara Aýazowa	Türkmenistanda UNICEF-iň wekilçiliginiň işgäri
Gülälek Soltanowa	Türkmenistanda UNICEF-iň wekilçiliginiň işgäri
Aýgül Garaýewa	Türkmenistanda UNICEF-iň wekilçiliginiň işgäri
Tatýana Karaulas	UNICEF-iň halkara maslahatçysy
Hoşgeldi Halnazarow	UNICEF-iň milli maslahatçysy
Atilla Hançiogly	MICS-iň global utgaşdyryjysy UNICEF Ştab-kwartira, Nýu-Ýork (ABŞ)
Iwana Bželiç	UNICEF-iň Ştab-kwartirasynyň işgäri, (ABŞ)
Turgaý Unalan	UNICEF-iň Ştab-kwartirasynyň işgäri, (ABŞ)
Ýadygar Koşkun	UNICEF-iň Ştab-kwartirasynyň işgäri, (ABŞ)
Siraž Mahmudlu	MICS-iň sebitleýin utgaşdyryjysy, UNICEF Sebitleýin ofis, Ženewa
Ana Abdelbasit	MICS boýunça sebitleýin topar, UNICEF MICS boýunça sebitleýin topar, UNICEF
Ihtiýor Holmatow	MICS boýunça sebitleýin topar, UNICEF
Ahmet Sinan Türkiilmaz	MICS boýunça sebitleýin topar, UNICEF (seçip almak boýunça halkara bilermeni)

LISTÝORLAR WE KARTOGRAFLAR

Listing boýunça sebitleýin utgaşdyryjylar

Şyhmyrat Genjaliýew	Aşgabat ş.
Eziz Nursähedow	Ahal welaýaty
Ogulbaýram Orazmämmedowa	Balkan welaýaty
Gözel Omarowa	Daşoguz welaýaty
Saida Babakulyýewa	Lebap welaýaty
Jeren Çaryýewa	Mary welaýaty

Listýorlar		**Kartograflar**	
Awdeýewa S.	Garaşowa G.	Hojanyýazowa G.	Ýakubowa K.
Annageldiýew A.	Magometowa R.	Taganow D.	Ýusubowa S.
Garýagdyýewa G.	Kuliýewa M.	Begiýewa G.	Myradowa S.
Allakowa A.	Babakulyýew Ş.	Kerimow K.	Nowruzow K.
Amangeldiýewa O.	Matkarimow A.	Täçmuhammedow M.	Annageldiýew Ç.
Aksakowa P.	Taganow A.	Täçmyradow B.	Baýnaýew H.
Amangulyýewa P.	Nurlyýew K.	Annaýew D.	Ziýatdinowa L.
Başyrowa E.	Hommaýewa L.	Täçmyradow S.	Begliýew E.
Rejepow A.	Salyhowa L.	Nazarow O.	Hojagurbanow A.

WELAÝATLARYŇ MEÝDAN IŞLERINI AMALA AŞYRAN TOPARLARY

Aşgabat ş.		**Daşoguz welaýaty**	
Esenow M.	Utgaşdyryjy	Garaýew B.	Utgaşdyryjy
Berger O.	Superwaýzer	Omarowa G.	Superwaýzer
Annaýewa M.	Interwýuýer	Garaşewa G.	Interwýuýer
Bekowa S.	Interwýuýer	Ýusupowa S.	Interwýuýer
Hudaýberenowa M.	Interwýuýer	Aşyrowa M.	Interwýuýer
Gulamowa M.	Interwýuýer	Artykowa Ş.	Interwýuýer
Taganow D.	Ölçeýji	Gulnazarow Ý.	Ölçeýji
Ahal welaýaty		**Lebap welaýaty**	
Nazarow H.	Utgaşdyryjy	Wekilow A. (Guwanjow H. – 2015 ý. noýabr aýyna çenli)	Utgaşdyryjy
Nursähedow E.	Superwaýzer	Babakulyýewa S.	Superwaýzer
Mollakowa O.	Interwýuýer	Taganowa G.	Interwýuýer
Agaýewa G.	Interwýuýer	Rozyýewa G.	Interwýuýer
Urazowa B.	Interwýuýer	Babakuliýewa Ş.	Interwýuýer
Rustemowa O.	Interwýuýer	Matkarimow A.	Interwýuýer
Täçmuhammedow M.	Ölçeýji	Babakulyýewa Ş.	Ölçeýji
Balkan welaýaty		**Mary welaýaty**	
Ataýew A.	Utgaşdyryjy	Garýagdyýew B.	Utgaşdyryjy
Rejepow A.	Superwaýzer	Iwaşenko R.	Superwaýzer
Nazarow O.	Interwýuýer	Salyhowa L.	Interwýuýer
Orazmämmedowa O.	Interwýuýer	Çaryýewa J.	Interwýuýer
Mamurowa Ş.	Interwýuýer	Rodina T.	Interwýuýer
Amangulyýewa R.	Interwýuýer	Nurlyýew K.	Interwýuýer
Rejepowa G.	Interwýuýer	Atakulyýew S.	Ölçeýji
Annayew D.	Ölçeýji		

HASABAT ÝAZMAK BOÝUNÇA TOPAR

Gurbangözel Çaryýewa, Lidiýa Krživiskaýa, Şöhrat Orazow we Tatýana Karaulas.

C goşundy. Seçimiň ýalňyşlaryny bahalandyrmagyň görkezijileri

Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS üçin respondentleri seçip almak ilatyň şol bir toplumyndan şol bir usul bilen emele getirip bolýan şol bir möçberinden saýlap almak mümkin bolan görnüşleriň diňe birinden ybarat. Bu seçimleriň her biri boýunça hakyky emele getirilen seçip almagyň esasynda alnan netijelerden birneme tapawutlanýan netijeleri alyp bolardy. Seçip almagyň ýalňyşlary – bu ähli mümkin bolan seçip almagyň esasynda alnan bahalandyrmagyň üýtgäp durmagynyň derejesini ölçeýän görkezijidir. Üýtgäp durmagyň çägi anyk belli däl, ýöne ony gözegçiligiň netijeleriniň esasynda hasabat taýdan bahalandyrmak bolar.

Bu goşundyda gözegçilik üçin her bir saýlanyp alnan görkeziji üçin seçip almagyň ýalňyşlyklarynyň görkezijileri berilýär:

- *Standart ýalňyş* (*se*) – bahalandyrmagyň dispersiýasynyň görkezijisinden kwadrat kök. Gözegçiligiň ortaça ähmiýetinden, paýyndan we gatnaşygyndan ybarat bolan görkezijiler üçin Teýloryň görkezijileriň usulyndan (linearizasiýa usulyndan) peýdalanylýar. Çaga dogluşynyň we ölümçiligiň koeffisiýenti ýaly has çylşyrymly görkezijiler babatda, standart ýalňyşlary bahalandyrmak üçin gaýtadan replikasiýa – "epilýän çakgy"usulyndan peýdalanylýar.

- Wariasiýanyň koeffisiýenti (*se*/*r*) – standart ýalňyşyň (*r*) görkezijiniň alamatyna bolan gatnaşygydyr; otnositel standart ýalňyşyň ölçegi bolup durýar.

- Seçimi gurmagyň netijeliligi (*deff*) – gözegçilikde ulanylan seçip almagy gurmagyň usulynda görkezijiniň dispersiýasynyň hakyky ululygynyň seçimiň şol bir möçberine esaslanýan ýönekeý tötänleýin seçip almakdan ugur alnyp hasaplanan dispersiýanyň ululygyna bolan gatnaşygy. Seçimi gurmagyň netijeliliginiň ululygynyň kwadrat köki (*deft*) seçip almagy gurmagyň presizionlyk bahalandyrmasy jähtden nähili derejede netijelidigini görkezýär. 1,0, deň bolan *deft* ululygy, seçip almagy gurmagyň hem ýönekeý tötänleýin seçip almagyň gurluşy ýaly netijelidigini görkezýär, şol wagtda 1,0-dan ýokary bolan *deft* ululygy seçip almagyň has çylşyrymly gurluşyndan peýdalanylmagy netijesinde standart ýalňyşyň artmagyny görkezýär.

- *Ynam çäkleri* berlen ynanç derejesinde ilatyň anyk toplumy üçin hakyky görkezijiniň çak bilen bolup biljek çäklerinde aralygy görkezmek maksady bilen hasaplanylýar. Gözegçiligiň netijeleri boýunça hasaplanan islendik anyk statistik görkeziji üçin bu statistik görkezijiniň ululygy iki standart ýalňyşdan pes iki standart ýalňyşa çenli çäklerde bu görkezijiden ($r + 2.se$, $r – 2.se$) şeýle möçberde we gurluşda ähli mümkin bolan seçimleriň 95%-inde ýokary bolar. -

MICS-iň maglumatlarynyň esasynda seçimiň ýalňyşlaryny hasaplamak üçin 5.0 wersiýanyň CSPro-da işlenip taýýarlanylan "Sosial ylymlaryň statistik bukjasy" 21 wersiýanyň Complex Samples we CMRJack[74] programmalardan peýdalanyldy.

Netijeler aşakdaky tablisalarda görkezilýär. Ýokarda beýan edilen seçip almagyň ýalňyşynyň görkezijilerinden başgada bu tablisalarda her bir görkeziji üçin sanawjylaryň ölçelen we ölçelmedik

[74] CMRJack – FAFO – köp ugurly garaşsyz ylmy-barlag gaznasy tarapyndan işlenip taýýarlanylan programma üpjünçiligi. CMR Jack çaga dogluşynyň doly ýa-da gysgaça taryhy bilen gözegçilik üçin ölümçiligiň we standart ýalňyşyň bahalandyrmasyny çykarýar.

görkezijileri jemlenýär. Ölçelen we ölçelmedik görkezijileri deňeşdirmek arkaly kadalaşdyrylan agram koeffisiýentlerinden peýdalanylmagyny göz öňünde tutmak bilen seçip almagyň belli bir ýaýrawda umumy toplumda seçip almagyň ortaça paýlary bilen deňeşdirilende ýeterlik däl ýa-da artykmaç bolandygyny kesgitläp bolýar. Eger ölçelen görkeziji we ölçelmedik görkezijiden az bolsa, bu seçip almagyň belli bir derejede artykmaç bolandygyny aňladýar. SE.1 tablisa çykgytda düşündirilişi ýaly, 3.15, 4.1 we 4.3 muňa goşulmaýar, olar üçin ölçelmedik görkezijiler saýlanyp alnan öý hojalyklarynyň sanyndan ybarat, ölçelen görkeziji jemi ilaty görkezýär. 8.2 we 8.3 görkezijiler hem şoňa meňzeş görkezilmeýär, olar üçin ölçelmedik görkeziji 1-17 ýaşyndaky çagalar bolan öý hojalyklarynyň ölçelmedik sanyny görkezýär, sebäbi ölçelen sanlar 1-17 ýaşyndaky çagalaryň sanyny görkezýär.

Seçip almagyň ýalňyşlary ähli sebitler, şeýle hem şäher we oba ýerleri üçin umumymilli derejede ilkinji nobatda gyzyklanma döredýän görkezijiler üçin hasaplanyldy. Saýlanyp alnan görkezijileriň sekiz sanysy öý hojalyklarynyň agzalaryna, 16 – aýallara we 14 – 5 ýaşa çenli çagalara degişli. SE.1 tablisada seçip almagyň ýalňyşlyklary hasaplanan görkezijileriň sanawy, şol sanda her bir görkeziji üçin binýatlaýyn ilat (maýdalawjy) berilýär. SE.2 – SE.10 tablisalarda saýlanyp alnan ýaýrawlar üçin seçip almagyň hasaplanan ýalňyşlyklary görkezilýär.

SE.1 tablisa. Seçip almagyň ýalňyşlaryny hasaplamak üçin saýlanyp alnan görkezijiler

Seçip almagyň ýalňyşlaryny hasaplamak üçin saýlanyp alnan görkezijileriň sanawy we her bir görkeziji üçin ilatyň binýatlaýyn topary (maýdalawçy), Türkmenistan, 2015-2016

MICS-5 görkezijisi		Binýatlaýyn ilat
Öý hojalyklarynyň agzalary		
3.15	Iýmit taýýarlamak üçin ýangyjyň gaty görnüşlerinden peýdalanmak	Öý hojalygynyň ähli agzalary [a]
4.1	Agyzsuwunyň kämilleşdirilen çeşmelerinden peýdalanmak	Öý hojalygynyň ähli agzalary [a]
4.3	Gowulandyrylan arassaçylygyň elýetrliligi	Öý hojalygynyň ähli agzalary [a]
7.2	Mekdebe taýýarlyk	Başlangyç mekdebiň birinji synpyna gatnaýan çagalar
7.4	Başlangyç okuw mekdeplerine gatnaşygyň sap (düzediş girizilen) koeffisiýenti	Başlangyç mekdebe gatnamak ýaşyndaky çagalar
7.5	Orta mekdebe gatnaşygyň sap (düzediş girizilen) koeffisiýenti	Orta mekdebe gatnamak ýaşyndaky çagalar
8.2	Çaga zähmeti	5–17 ýaşly çagalar[b]
8.3	Tertip-dügünde güýç ulanmagyň usullary	1–14 ýaşly çagalar[b]
Aýallar		
1.2	Bäbek ölümçiliginiň koeffisiýenti	Ömrüniň ilkinji ýylynyň dowamynda ölüm töwekgelçiligine duş bolan soraşylan aýallaryň çagalary
1.5	Bäş ýaşa çenli çagalaryň ölümçiliginiň koeffisiýenti	Ömrüniň ilkinji bäş ýylynyň dowamynda ölüm töwekgelçiligine duş bolan soraşylan aýallaryň çagalary
2.6	Ene süýdi bilen iýmitlendirmegi ir başlamak	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran aýallar
5.1	Ýetginjekleriň arasynda çaga dogluşynyň koeffisiýenti	15-19 ýaşyndaky dogrum töwekgelçilikli aýal-ýyllar
-	Çaga dogluşynyň jemi koeffisiýenti	15-49 ýaşyndaky dogrum töwekgelçilikli aýal-ýyllar
5.2	Ir ýaşda çaga dogurmak	20–24 ýaşly aýallar
5.3	Kontrasepsiýanyň ýaýramaklygynyň derejesi	Häzirki wagtda resmi (däl) nikada duran 15–49 ýaşyndaky aýallar
5.4	Kontrasepsiýa kanagatlandyrylmadyk zerurlyk	Häzirki wagtda resmi (däl) nikada duran 15–49 ýaşyndaky aýallar
5.5a	Dogruma çenli gözegçilik bilen gurşalyp alnyş (ýokary derejeli saglygy goraýyş kömegini edýänlerde azyndan 1 gözegçilik)	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran 15–49 ýaşyndaky aýallar
5.5b	Dogruma çenli gözegçilik bilen gurşalyp alnyş (islendik üpjün edijilerde azyndan 4 gözegçilik)	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran 15–49 ýaşyndaky aýallar
5.7	Dogrum wagty ýokary hünär derejeli adamyň gatnaşmagy	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran 15–49 ýaşyndaky aýallar
5.9	Kesilip almak arkaly dogrumlar	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran 15–49 ýaşyndaky aýallar
7.1	Sowatlylyk derejesi (ýaş aýallar)	15–24 ýaşly aýallar
8.5	18 ýaşa çenli nikalaşmak	20-49 ýaşly aýallar
9.1	AIW-iň öňüni almak barada bilimiň bolmagy (ýaş aýallar)	15–24 ýaşly aýallar
10.3	Internetden peýdalanmak (ýaş aýallar)	15–24 ýaşly aýallar
5 ýaşa çenli çagalar		
2.1a	Agramy ýetmezçiliginiň ýaýramaklygy (aram we güýçli derejede)	5 ýaşa çenli çagalar
2.1b	Agramy ýetmezçiliginiň ýaýramaklygy (güýçli derejede)	5 ýaşa çenli çagalar
2.2a	Ösüşde yza galmaklygyň ýaýramaklygy	5 ýaşa çenli çagalar
2.4	Agramyň artykmaçlygynyň ýaýramaklygy	5 ýaşa çenli çagalar
2.7	6 aýa çenli diňe ene süýdi bilen iýmitlendirmek	6 aýlyga çenli bäbekler
-	Soraşma geçirilmezinden öň islendik wagt inçekesele garşy sanjym bilen gurşalyp alyş	12-23 aýlyk çagalar [c]
-	Soraşma geçirilmezinden öň islendik wagt poliomielite garşy sanjym bilen gurşalyp alyş	12–23 aýlyk çagalar [c]
-	Soraşma geçirilmezinden öň islendik wagt difteriýa, gökbogma we bürme keseline garşy sanjym bilen gurşalyp alyş (AGTB)	12-23 aýlyk çagalar[c]
-	- Soraşma geçirilmezinden öň islendik wagt gepatit B garşy sanjym bilen gurşalyp alyş	12-23 aýlyk çagalar[c]
-	Soraşma geçirilmezden öň islendik wagt b görnüşli gemofil infeksiýa (Hib) garşy sanjym bilen gurşalyp alyş	12-23 aýlyk çagalar[c]
-	Soraşma geçirilmezden öň islendik wagt gyzmaykdan sanjym bilen gurşalyp alnyş	24-35 aýlyk çagalar[c]
-	Gözegçilikden öň haýsy hem bolsa bir wagt ähli sanjymlar edilen çagalar	24-35 aýlyk çagalar[c]
6.1	Irki ýaşda okuw maksatnamasy boýunça okuwa gatnamak	36-59 aýlyk çagalar
6.8	Irki ýaşda çaga ösüşiniň indeksi	36-59 aýlyk çagalar

[a] 3.15, 4.1 we 4.3 MICS görkezijiler üçin ölçelen netijeleri hasaplamak üçin öý hojalygynyň agramy her bir öý hojalygyndaky agzalaryň sanyna köpeldilýär. Şeýlelikde, SE tablisalarda berlen ölçelmedik binýatlaýyn ilat öý hojalygynyň ölçelmedik sanyny görkezýär, ölçelen sanlar öý hojalygynyň ilatyny görkezýär.

[b] Zähmet moduly we tertip-düzgüniň moduly üçin çaga 1-17 ýaşyndaky bir ýa-da ondan köp çagasy bolan ähli öý hojalyklarynda bir çagany tötänleýin saýlap almagyň kömegi bilen saýlanyp alyndy. Zähmet moduly üçin 5-17 ýaşly çaga we tertip-düzgün boýunça modul üçin 1-14 ýaşly çaga saýlanyp alyndy. Tötänleýin saýlap almagy görkezmek we MICS 8.2 we 8.3 görkezijileri hasaplamak üçin öý hojalykalryň agramy, her bir öý hojalygynda 1-17 ýaşly çagalaryň umumy sanyna köpeldilýär. Diýmek, SE tablisada berlen ölçelmedik gözegçilik edilen ilat 1-17 ýaşly çagalar bolan öý hojalyklaryň ölçelmedik sanyny görkezýär, sebäbi ölçelen sanlar 1-17 ýaşly çagalaryň sanyny görkezýär.

[c] Görkezijiler ýoklugy sebäpli, immunizasiýa üçin SE.2–SE.10 tablisalardaky maglumatlar CH.1. tablisadaky maglumatlardan tapawutlanýar.

SE.2 tablisa. Seçimiň ýalňyşlyklary: tutuş seçim

Standart ýalňyşlyklar, wariasiýanyň koeffisiýentleri, seçimiň gurluşynyň netijeleri (deff), seçimiň gurluşynyň netijeleriniň ululygynyň kwadrat köki (deft) we saýlanyp alnan görkezijiler üçin ynam interwaly, Türkmenistan, 2015-2016

	MICS-iň görkezijisi	MÖM-iň görkezijisi	Alamaty(*r*)	Standart ýalňyşlyk(*se*)	Wariasiýanyň koeffisiýenti (*se/r*)	Seçimiň gurluşynyň netijeleri(*deff*)	Seçimiň gurluşynyň netijeleriniň ululygynyň kwadratköki (*deft*)	Ölçenen sanlar	Ölçelmedik sanlar	Ynam interwalynyň çäkleri	
										Aşaky çäk r - 2se	Ýokarky çäk r + 2se
Öý hojalyklary											
Iýmit taýýarlamak üçin ýangyjyň gaty görnüşlerinden peýdalanmak	3.15		0,0000	0,0000	0,000	UB	UB	29871	5861	0,000	0,000
Kämilleşdirilen agyz suwy çeşmesiniň elýetrliligi	4.1	7.8	0,8279	0,0164	0,020	11,117	3,334	29871	5861	0,795	0,861
Kämilleşdirilen arassaçylygyň elýetrliligi	4.3	7.9	0,9858	0,0044	0,004	8,132	2,852	29871	5861	0,977	0,995
Mekdebe taýýarlyk	7.2		0,4413	0,0229	0,052	1,362	1,167	649	641	0,395	0,487
Başlangyç mekdebe gatnamagyň arassa koeffisiýenti gönükdirme girizilen)	7.4	2.1	0,9808	0,0032	0,003	1,212	1,101	2300	2230	0,974	0,987
Orta mekdebe gatnamagyň arassa koeffisiýenti (gönükdirme girizilen)	7.5		0,9840	0,0022	0,002	1,124	1,060	3863	3692	0,980	0,988
Çaga zähmeti	8.2		0,0031	0,0018	0,582	5,242	2,289	6611	2858	0,000	0,007
Terbiýelemegiň zorluk usuly	8.3		0,3656	0,0135	0,037	4,679	2,163	8239	3449	0,339	0,393
Aýallar											
Çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti	1.2	4.2	20,9419	2,7772	0,133	UB	UB	UB	UB	15,388	26,496
5 ýaşa çenli çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti	1.5	4.1	26,8178	3,1278	0,117	UB	UB	UB	UB	20,562	33,073
Göwüs süýdi bilen ir emdirip başlamak	2.6		0,7339	0,0141	0,019	1,485	1,219	1476	1467	0,706	0,762
Ýetginjekleriň arasynda çaga dogluşynyň koeffisiýenti	5.1	5.4	28,4492	3,2034	0,113	UB	UB	UB	UB	22,042	34,856
Çaga dogluşynyň jemleýji koeffisiýenti	-		3,1713	0,0859	0,027	UB	UB	UB	UB	2,999	3,343
Ir çaga dogluşy	5.2		0,0139	0,0030	0,218	0,939	0,969	1400	1401	0,008	0,020
Kontrasepsiýanyň giňden ýaýraýyş derejesi	5.3	5.3	0,5021	0,0095	0,019	1,739	1,319	4887	4861	0,483	0,521
Kontrasepsiýada talabyň kanagatlanmazlygy	5.4	5.6	0,1212	0,0045	0,037	0,933	0,966	4887	4861	0,112	0,130
Dogruma çenli gözegçilik (1+ gezek,hünärli saglygy goraýyş işgäri)	5.5a	5.5	0,9990	0,0010	0,001	1,430	1,196	1476	1467	0,997	1,000
Dogruma çenli gözegçilik (4+ gezek,hünärli saglygy goraýyş işgäri)	5.5b	5.5	0,9643	0,0086	0,009	3,118	1,766	1476	1467	0,947	0,981
Dogrumda hünärli adamyň gatnaşmagy	5.7	5.2	1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	1476	1467	1,000	1,000
Kesarew kesimi arkaly dogrumlar	5.9		0,0626	0,0078	0,124	1,517	1,232	1476	1467	0,047	0,078
Bilim derejesi (ýaş aýallar)	7.1	2.3	0,9963	0,0025	0,002	4,243	2,060	2597	2566	0,991	1,000
18 ýaşa çenli nika baglaşmak	8.5		0,0594	0,0035	0,059	1,409	1,187	6421	6453	0,052	0,066
AIW-iň öňüni almak hakynda düşünje (ýaş aýallar)	9.1	6.3	0,2541	0,0116	0,046	1,830	1,353	2597	2566	0,231	0,277
Internetden peýdalanmak (ýaş aýallar)	10.3		0,3929	0,0153	0,039	2,503	1,582	2597	2566	0,362	0,423
5 ýaşa çenli çagalar											
Pes agramlylygyň giňden ýaýranlygy (ujypsyz we aşa derejesi)	2.1a	1.8	0,0317	0,0041	0,129	2,040	1,428	3718	3721	0,024	0,040
Pes agramlylygyň giňden ýaýranlygy (aşa derejesi)	2.1b	1.8	0,0074	0,0018	0,250	1,729	1,315	3718	3721	0,004	0,011
Boýuň ösüşinde yza galmagyň giňden ýaýranlygy	2.2a		0,1146	0,0070	0,061	1,813	1,346	3713	3715	0,101	0,129
Artykmaç agramyň giňden ýaýranlygy	2.4		0,0588	0,0044	0,075	1,317	1,148	3706	3708	0,050	0,068
6 aýa çenli diňe ene süýdi bilen iýmitlendirmek	2.7		0,5890	0,0222	0,038	0,692	0,832	343	342	0,545	0,633
Soraşma çenli islendik wagtda inçekeseliň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9987	0,0013	0,001	1,028	1,014	778	787	0,996	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda poliomiýelitiň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9885	0,0039	0,004	1,025	1,013	778	787	0,981	0,996
Soraşma çenli gökbogma, difteriýa we bürmä ((A)GDB) garşy sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9896	0,0037	0,004	1,037	1,018	777	786	0,982	0,997
Soraşma çenli islendik wagtda B gepatitiň garşysyna sanjymlşar bilen gurşap almak	-		0,9896	0,0037	0,004	1,034	1,017	778	787	0,982	0,997
Soraşma çenli islendik wagtda b gemofil infeksiýanyň garşysyna (Hib)sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9896	0,0037	0,004	1,037	1,018	777	786	0,982	0,997
Soraşma çenli islendik wagtda gyzamygyň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9977	0,0016	0,002	0,859	0,927	745	735	0,994	1,000
Barlaga çenli islendik wagtda sanjymlaryň ählisi edilen çagalar	-		0,9959	0,0024	0,002	1,058	1,028	744	734	0,991	1,000
Irki ýaşda okuw maksatnamasy boýunça okuwa gatnamak	6.1		0,4285	0,0204	0,048	2,572	1,604	1518	1518	0,388	0,469
Irki ýaşda çagalaryň ösüşiniň indeksi	6.8		0,9086	0,0086	0,009	1,360	1,166	1518	1518	0,891	0,926

UB: ulanyp bolmaýar.

SE.3. tablisa. Seçimiň ýalňyşlyklary: şäher

Standart ýalňyşlyklar, wariasiýanyň koeffisiýentleri, seçimiň gurluşynyň netijeleri (deff), seçimiň gurluşynyň netijeleriniň ululygynyň kwadrat köki (deft) we saýlanyp alnan görkezijiler üçin ynam interwaly, Türkmenistan, 2015-2016

	MICS-iň görkezijisi	MÖM-iň görkezijisi	Alamaty(*r*)	Standart ýalňyşlyk(*se*)	Wariasiýanyň koeffisiýenti (*se/r*)	Seçimiň gurluşynyň netijeleri(*deff*)	Seçimiň gurluşynyň netijeleriniň ululygynyň kwadratköki (*deft*)	Ölçenen sanlar	Ölçelmedik sanlar	Ynam interwalynyň çäkleri: Aşaky çäk r - 2se	Ynam interwalynyň çäkleri: Ýokarky çäk r + 2se
Öý hojalyklary											
Iýmit taýýarlamak üçin ýangyjyň gaty görnüşlerinden peýdalanmak	3.15		0,0000	0,0000	0,000	UB	UB	11666	3183	0,000	0,000
Kämilleşdirilen agyz suwy çeşmesiniň elýetrliligi	4.1	7.8	0,9782	0,0054	0,006	4,341	2,084	11666	3183	0,967	0,989
Kämilleşdirilen arassaçylygyň elýetrliligi	4.3	7.9	0,9736	0,0096	0,010	11,357	3,370	11666	3183	0,954	0,993
Mekdebe taýýarlyk	7.2		0,7374	0,0263	0,036	UB	UB	243	307	0,685	0,790
Başlangyç mekdebe gatnamagyň arassa koeffisiýenti gönükdirme girizilen)	7.4	2.1	0,9787	0,0058	0,006	1,721	1,312	880	1070	0,967	0,990
Orta mekdebe gatnamagyň sap koeffisiýenti (gönükdirme girizilen)	7.5		0,9885	0,0028	0,003	1,172	1,083	1458	1730	0,983	0,994
Çaga zähmeti	8.2		0,0000	0,0000	0,000	UB	UB	3074	1428	0,000	0,000
Terbiýelemegiň güýç ulanylýan usuly	8.3		0,3910	0,0235	0,060	7,221	2,687	3785	1712	0,344	0,438
Aýallar											
Çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti	1.2	4.2	16,7255	3,7426	0,224	UB	UB	UB	UB	9,240	24,211
5 ýaşa çenli çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti	1.5	4.1	21,5974	4,4387	0,206	UB	UB	UB	UB	12,720	30,475
Ene süýdi bilen ir emdirip başlamak	2.6		0,7574	0,0199	0,026	1,371	1,171	529	640	0,718	0,797
Ýetginjekleriň arasynda çaga dogluşynyň koeffisiýenti	5.1	5.4	34,5957	5,7254	0,165	UB	UB	UB	UB	23,145	46,047
Çaga dogluşynyň jemleýji koeffisiýenti	-		2,9837	0,1315	0,044	UB	UB	UB	UB	2,721	3,247
Ir çaga dogluşy	5.2		0,0193	0,0063	0,328	1,318	1,148	519	623	0,007	0,032
Kontrasepsiýanyň giňden ýaýraýyş derejesi	5.3	5.3	0,5030	0,0131	0,026	1,523	1,234	1803	2224	0,477	0,529
Kontrasepsiýa zerurlygyň kanagatlandyrylmazlygy	5.4	5.6	0,1345	0,0074	0,055	1,034	1,017	1803	2224	0,120	0,149
Dogruma çenli gözegçilik (1+ gezek,hünärli saglygy goraýyş işgäri)	5.5a	5.5	1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	529	640	1,000	1,000
Dogruma çenli gözegçilik (4+ gezek,hünärli saglygy goraýyş işgäri)	5.5b	5.5	0,9867	0,0046	0,005	1,023	1,011	529	640	0,977	0,996
Dogrumda hünärli adamyň gatnaşmagy	5.7	5.2	1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	529	640	1,000	1,000
Kesip almak arkaly dogrumlar	5.9		0,0783	0,0132	0,169	1,544	1,242	529	640	0,052	0,105
Bilim derejesi (ýaş aýallar)	7.1	2.3	0,9977	0,0023	0,002	2,597	1,611	951	1146	0,993	1,000
18 ýaşa çenli nika baglaşmak	8.5		0,0610	0,0049	0,080	1,299	1,140	2574	3145	0,051	0,071
AIW-iň öňüni almak hakynda düşünje (ýaş aýallar)	9.1	6.3	0,2771	0,0195	0,070	2,176	1,475	951	1146	0,238	0,316
Internetden peýdalanmak (ýaş aýallar)	10.3		0,5755	0,0216	0,038	2,188	1,479	951	1146	0,532	0,619
5 ýaşa çenli çagalar											
Pes agramlylygyň giňden ýaýranlygy (ujypsyz we aşa derejesi)	2.1a	1.8	0,0408	0,0086	0,211	3,033	1,742	1292	1602	0,024	0,058
Pes agramlylygyň giňden ýaýranlygy (aşa derejesi)	2.1b	1.8	0,0117	0,0043	0,365	2,533	1,592	1292	1602	0,003	0,020
Boýuň ösüşinde yza galmagyň giňden ýaýranlygy	2.2a		0,1218	0,0139	0,114	2,902	1,703	1288	1597	0,094	0,150
Artykmaç agramyň giňden ýaýranlygy	2.4		0,0612	0,0080	0,131	1,792	1,339	1285	1593	0,045	0,077
6 aýa çenli diňe ene süýdi bilen iýmitlendirmek	2.7		0,5467	0,0357	0,065	0,802	0,896	131	157	0,475	0,618
Soraşma çenli islendik wagtda inçekeseliň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9963	0,0037	0,004	1,274	1,129	276	343	0,989	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda poliomiýelitiň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9724	0,0098	0,010	1,225	1,107	276	343	0,953	0,992
Soraşma çenli gökbogma, difteriýa we bürmä ((A)GDB) garşy sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9705	0,0104	0,011	1,286	1,134	275	342	0,950	0,991
Soraşma çenli islendik wagtda B gepatitiň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9706	0,0103	0,011	1,274	1,129	276	343	0,950	0,991
Soraşma çenli islendik wagtda b gemofil infeksiýanyň garşysyna (Hib)sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9705	0,0104	0,011	1,286	1,134	275	342	0,950	0,991
Soraşma çenli islendik wagtda gyzamygyň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	275	322	1,000	1,000
Barlaga çenli islendik wagtda sanjymlaryň ählisi edilen çagalar	-		0,9951	0,0048	0,005	1,539	1,240	274	321	0,985	1,000
Irki ýaşda okuw maksatnamasy boýunça okuwa gatnamak	6.1		0,6976	0,0296	0,042	2,710	1,646	518	655	0,638	0,757
Irki ýaşda çagalaryň ösüşiniň indeksi	6.8		0,9159	0,0131	0,014	1,467	1,211	518	655	0,890	0,942

UB: ulanyp bolmaýar

SE.4 tablisa. Seçimiň ýalňyşlygy: oba

Standart ýalňyşlyklar, wariasiýanyň koeffisiýentleri, seçimiň gurluşynyň netijeleri (deff), seçimiň gurluşynyň netijeleriniň ululygynyň kwadrat köki (deft) we saýlanyp alnan görkezijiler üçin ynam interwaly, Türkmenistan, 2015-2016

	MICS-iň görkezijisi	MÖM-iň görkezijisi	Alamaty(*r*)	Standart ýalňyşlyk(*se*)	Wariasiýanyň koeffisiýenti (*se/r*)	Seçimiň gurluşynyň netijeleri(*deff*)	Seçimiň gurluşynyň netijeleriniň ululygynyň kwadratköki (*deft*)	Ölçenen sanlar	Ölçelmedik sanlar	Ynam interwalynyň çäkleri	
										Aşaky çäk r - 2se	Ýokarky çäk r + 2se
Öý hojalyklary											
Iýmit taýýarlamak üçin ýangyjyň gaty görnüşlerinden peýdalanmak	3.15		0,0000	0,0000	0,000	UB	UB	18206	2678	0,000	0,000
Kämilleşdirilen agyz suwy çeşmesiniň elýetrliligi	4.1	7.8	0,7316	0,0261	0,036	9,317	3,052	18206	2678	0,679	0,784
Kämilleşdirilen arassaçylygyň elýetrliligi	4.3	7.9	0,9936	0,0039	0,004	6,427	2,535	18206	2678	0,986	1,000
Mekdebe taýýarlyk	7.2		0,2635	0,0328	0,125	1,849	1,360	405	334	0,198	0,329
Başlangyç mekdebe gatnamagyň arassa koeffisiýenti gönükdirme girizilen)	7.4	2.1	0,9821	0,0037	0,004	0,918	0,958	1420	1160	0,975	0,990
Orta mekdebe gatnamagyň arassa koeffisiýenti (gönükdirme girizilen)	7.5		0,9812	0,0031	0,003	1,021	1,011	2404	1962	0,975	0,987
Çaga zähmeti	8.2		0,0049	0,0028	0,580	3,960	1,990	3551	1430	0,000	0,011
Terbiýelemegiň güýç ulanylýan usuly	8.3		0,3508	0,0165	0,047	3,405	1,845	4457	1737	0,318	0,384
Aýallar											
Çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti	1.2	4.2	23,1898	3,7554	0,1619	UB	UB	UB	UB	15,679	30,701
5 ýaşa çenli çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti	1.5	4.1	29,5949	4,1709	0,1409	UB	UB	UB	UB	21,253	37,937
Ene süýdi bilen ir emdirip başlamak	2.6		0,7208	0,0189	0,026	1,461	1,209	947	827	0,683	0,759
Ýetginjekleriň arasynda çaga dogluşynyň koeffisiýenti	5.1	5.4	25,0101	3,7901	0,152	UB	UB	UB	UB	17,430	32,590
Çaga dogluşynyň jemleýji koeffisiýenti	-		3,2789	0,1120	0,034	UB	UB	UB	UB	3,055	3,503
Ir çaga dogluşy	5.2		0,0107	0,0031	0,284	0,681	0,825	881	778	0,005	0,017
Kontrasepsiýanyň giňden ýaýraýyş derejesi	5.3	5.3	0,5015	0,0129	0,026	1,749	1,323	3084	2637	0,476	0,527
Kontrasepsiýa zerurlygyň kanagatlandyrylmazlygy	5.4	5.6	0,1135	0,0058	0,051	0,871	0,933	3084	2637	0,102	0,125
Dogruma çenli gözegçilik (1+ gezek,hünärli saglygy goraýyş işgäri)	5.5a	5.5	0,9985	0,0015	0,002	1,253	1,119	947	827	0,995	1,000
Dogruma çenli gözegçilik (4+ gezek,hünärli saglygy goraýyş işgäri)	5.5b	5.5	0,9518	0,0130	0,014	3,021	1,738	947	827	0,926	0,978
Dogrumda hünärli adamyň gatnaşmagy	5.7	5.2	1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	947	827	1,000	1,000
Kesip almak arkaly dogrumlar	5.9		0,0538	0,0097	0,180	1,520	1,233	947	827	0,034	0,073
Bilim derejesi (ýaş aýallar)	7.1	2.3	0,9955	0,0037	0,004	4,274	2,067	1646	1420	0,988	1,000
18 ýaşa çenli nika baglaşmak	8.5		0,0583	0,0048	0,083	1,408	1,187	3847	3308	0,049	0,068
AIW-iň öňüni almak hakynda düşünje (ýaş aýallar)	9.1	6.3	0,2409	0,0145	0,060	1,632	1,277	1646	1420	0,212	0,270
Internetden peýdalanmak (ýaş aýallar)	10.3		0,2874	0,0196	0,068	2,669	1,634	1646	1420	0,248	0,327
5 ýaşa çenli çagalar											
Pes agramlylygyň giňden ýaýranlygy (ujypsyz we aşa derejesi)	2.1a	1.8	0,0269	0,0042	0,157	1,434	1,198	2426	2119	0,018	0,035
Pes agramlylygyň giňden ýaýranlygy (aşa derejesi)	2.1b	1.8	0,0051	0,0017	0,329	1,174	1,084	2426	2119	0,002	0,008
Boýuň ösüşinde yza galmagyň giňden ýaýranlygy	2.2a		0,1108	0,0078	0,070	1,303	1,141	2425	2118	0,095	0,126
Artykmaç agramyň giňden ýaýranlygy	2.4		0,0576	0,0053	0,092	1,088	1,043	2421	2115	0,047	0,068
6 aýa çenli diňe ene süýdi bilen iýmitlendirmek	2.7		0,6153	0,0290	0,047	0,654	0,808	212	185	0,557	0,673
Soraşma çenli islendik wagtda inçekeseliň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	502	444	1,000	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda poliomiýelitiň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9973	0,0027	0,003	1,196	1,094	502	444	0,992	1,000
Soraşma çenli gökbogma, difteriýa we bürmä ((A)GDB) garşy sanjymlar bilen gurşap almak	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	502	444	1,000	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda B gepatitiň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	502	444	1,000	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda b gemofil infeksiýanyň garşysyna (Hib)sanjymlar bilen gurşap almak	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	502	444	1,000	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda gyzamygyň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9964	0,0026	0,003	0,767	0,876	470	413	0,991	1,000
Barlaga çenli islendik wagtda sanjymlaryň ählisi edilen çagalar	-		0,9964	0,0026	0,003	0,767	0,876	470	413	0,991	1,000
Irki ýaşda okuw maksatnamasy boýunça okuwa gatnamak	6.1		0,2890	0,0254	0,088	2,706	1,645	1000	863	0,238	0,340
Irki ýaşda çagalaryň ösüşiniň indeksi	6.8		0,9048	0,0112	0,012	1,252	1,119	1000	863	0,882	0,927

UB: ulanyp bolmaýar

SE.5 tablisa. Seçimiň ýalňyşlygy: Aşgabat şäheri

Standart ýalňyşlyklar, wariasiýanyň koeffisiýentleri, seçimiň gurluşynyň netijeleri (deff), seçimiň gurluşynyň netijeleriniň ululygynyň kwadrat köki (deft) we saýlanyp alnan görkezijiler üçin ynam interwaly, Türkmenistan, 2015-2016

	MICS-iň görkezijisi	MÖM-iň görkezijisi	Alamaty(*r*)	Standart ýalňyşlyk(*se*)	Wariasiýanyň koeffisiýenti (*se/r*)	Seçimiň gurluşynyň netijeleri(*deff*)	Seçimiň gurluşynyň netijeleriniň ululygynyň kwadratköki (*deft*)	Ölçenen sanlar	Ölçelmedik sanlar	Ynam interwalynyň çäkleri: Aşaky çäk r - 2se	Ynam interwalynyň çäkleri: Ýokarky çäk r + 2se
Öý hojalyklary											
Iýmit taýýarlamak üçin ýangyjyň gaty görnüşlerinden peýdalanmak	3.15		0,0000	0,0000	0,000	UB	UB	3613	990	0,000	0,000
Kämilleşdirilen agyz suwy çeşmesiniň elýetrliligi	4.1	7.8	1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	3613	990	1,000	1,000
Kämilleşdirilen arassaçylygyň elýetrliligi	4.3	7.9	0,9901	0,0045	0,005	2,094	1,447	3613	990	0,981	0,999
Mekdebe taýýarlyk	7.2		0,8099	0,0385	0,048	0,675	0,822	62	71	0,733	0,887
Başlangyç mekdebe gatnamagyň arassa koeffisiýenti gönükdirme girizilen)	7.4	2.1	0,9722	0,0111	0,011	1,313	1,146	258	288	0,950	0,994
Orta mekdebe gatnamagyň arassa koeffisiýenti (gönükdirme girizilen)	7.5		0,9959	0,0029	0,003	1,007	1,003	447	494	0,990	1,000
Çaga zähmeti	8.2		0,0000	0,0000	0,000	UB	UB	832	409	0,000	0,000
Terbiýelemegiň güýç ulanylýan usuly	8.3		0,4135	0,0287	0,069	3,243	1,801	1070	505	0,356	0,471
Aýallar											
Çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti	1.2	4.2	(25,3655)	(9,1579)	(0,361)	UB	UB	UB	UB	(7,050)	(43,681)
5 ýaşa çenli çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti	1.5	4.1	(31,4810)	(10,1459)	(0,322)	UB	UB	UB	UB	(11,189)	(51,773)
Ene süýdi bilen ir emdirip başlamak	2.6		0,7960	0,0276	0,035	0,849	0,921	160	182	0,741	0,851
Ýetginjekleriň arasynda çaga dogluşynyň koeffisiýenti	5.1	5.4	37,4584	11,0453	0,295	UB	UB	UB	UB	15,368	59,549
Çaga dogluşynyň jemleýji koeffisiýenti	-		(2,7970)	(0,2177)	(0,078)	UB	UB	UB	UB	(2,362)	(3,232)
Ir çaga dogluşy	5.2		0,0045	0,0045	0,995	0,794	0,891	163	179	0,000	0,013
Kontrasepsiýanyň giňden ýaýraýyş derejesi	5.3	5.3	0,4935	0,0232	0,047	1,360	1,166	564	632	0,447	0,540
Kontrasepsiýada talabyň kanagatlanmazlygy	5.4	5.6	0,1525	0,0169	0,111	1,396	1,181	564	632	0,119	0,186
Dogruma çenli gözegçilik (1+ gezek,hünärli saglygy goraýyş işgäri)	5.5a	5.5	1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	160	182	1,000	1,000
Dogruma çenli gözegçilik (4+ gezek,hünärli saglygy goraýyş işgäri)	5.5b	5.5	1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	160	182	1,000	1,000
Dogrumda hünärli adamyň gatnaşmagy	5.7	5.2	1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	160	182	1,000	1,000
Kesip almak arkaly dogrumlar	5.9		0,0979	0,0238	0,243	1,161	1,077	160	182	0,050	0,145
Bilim derejesi (ýaş aýallar)	7.1	2.3	0,9928	0,0069	0,007	2,265	1,505	307	339	0,979	1,000
18 ýaşa çenli nika baglaşmak	8.5		0,0461	0,0059	0,128	0,727	0,853	831	926	0,034	0,058
AIW-iň öňüni almak hakynda düşünje (ýaş aýallar)	9.1	6.3	0,2112	0,0306	0,145	1,895	1,376	307	339	0,150	0,272
Internetden peýdalanmak (ýaş aýallar)	10.3		0,5894	0,0345	0,059	1,667	1,291	307	339	0,520	0,658
5 ýaşa çenli çagalar											
Pes agramlylygyň giňden ýaýranlygy (ujypsyz we aşa derejesi)	2.1a	1.8	0,0238	0,0062	0,260	0,677	0,823	364	412	0,011	0,036
Pes agramlylygyň giňden ýaýranlygy (aşa derejesi)	2.1b	1.8	0,0047	0,0033	0,702	0,947	0,973	364	412	0,000	0,011
Boýuň ösüşinde yza galmagyň giňden ýaýranlygy	2.2a		0,0702	0,0142	0,202	1,259	1,122	362	410	0,042	0,099
Artykmaç agramyň giňden ýaýranlygy	2.4		0,0503	0,0113	0,224	1,086	1,042	361	409	0,028	0,073
6 aýa çenli diňe ene süýdi bilen iýmitlendirmek	2.7		0,4130	0,0219	0,053	0,077	0,278	34	40	0,369	0,457
Soraşma çenli islendik wagtda inçekeseliň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	81	93	1,000	1,000
Soraşma çenli islendik wagtdapoliomiýelitiň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9310	0,0288	0,031	1,188	1,090	81	93	0,873	0,989
Soraşma çenli gökbogma, difteriýa we bürmä ((A)GDB) garşy sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9249	0,0291	0,031	1,120	1,058	81	93	0,867	0,983
Soraşma çenli islendik wagtda B gepatitiň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9249	0,0291	0,031	1,120	1,058	81	93	0,867	0,983
Soraşma çenli islendik wagtda b gemofil infeksiýanyň garşysyna (Hib)sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9249	0,0291	0,031	1,120	1,058	81	93	0,867	0,983
Soraşma çenli islendik wagtda gyzamygyň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	78	87	1,000	1,000
Barlaga çenli islendik wagtda sanjymlaryň ählisi edilen çagalar	-		0,9829	0,0163	0,017	1,365	1,169	78	87	0,950	1,000
Irki ýaşda okuw maksatnamasy boýunça okuwa gatnamak	6.1		0,7093	0,0528	0,074	2,188	1,479	148	163	0,604	0,815
Irki ýaşda çagalaryň ösüşiniň indeksi	6.8		0,8964	0,0231	0,026	0,933	0,966	148	163	0,850	0,943

UB: ulanyp bolmaýar

( ) Ölümçiligiň koeffisiýenti üçin täsir edilmegine duçar bolan çagalaryň 250-449 ölçelmedik gözegçiligine esaslanýan görkezijiler;ölümçiligiň jemi koeffisiýenti üçin täsir edilmegine duçar bolan 125-249 ölçelmedik adam-ýyllaryna esaslanýan görkezijiler.

SE.6 tablisa. Seçimiň ýalňyşlygy: Ahal welaýaty

Standart ýalňyşlyklar, wariasiýanyň koeffisiýentleri, seçimiň gurluşynyň netijeleri (deff), seçimiň gurluşynyň netijeleriniň ululygynyň kwadrat köki (deft) we saýlanyp alnan görkezijiler üçin ynam interwaly, Türkmenistan, 2015-2016

	MICS-iň görkezijisi	MÖM-iň görkezijisi	Alamaty(*r*)	Standart ýalňyşlyk(*se*)	Wariasiýanyň koeffisiýenti (*se/r*)	Seçimiň gurluşynyň netijeleri(*deff*)	Seçimiň gurluşynyň netijeleriniň ululygynyň kwadratköki (*deft*)	Ölçenen sanlar	Ölçelmedik sanlar	Ynam interwalynyň çäkleri: Aşaky çäk r - 2se	Ynam interwalynyň çäkleri: Ýokarky çäk r + 2se
Öý hojalyklary											
Iýmit taýýarlamak üçin ýangyjyň gaty görnüşlerinden peýdalanmak	3.15		0,0000	0,0000	0,000	UB	UB	3967	899	0,000	0,000
Kämilleşdirilen agyz suwy çeşmesiniň elýetrliligi	4.1	7.8	0,6205	0,0423	0,068	6,835	2,614	3967	899	0,536	0,705
Kämilleşdirilen arassaçylygyň elýetrliligi	4.3	7.9	0,9981	0,0014	0,001	0,900	0,949	3967	899	0,995	1,000
Mekdebe taýýarlyk	7.2		0,3860	0,0494	0,128	1,409	1,187	104	138	0,287	0,485
Başlangyç mekdebe gatnamagyň sap koeffisiýenti gönükdirme girizilen)	7.4	2.1	0,9848	0,0056	0,006	0,869	0,932	319	422	0,974	0,996
Orta mekdebe gatnamagyň sap koeffisiýenti (gönükdirme girizilen)	7.5		0,9960	0,0028	0,003	1,200	1,095	470	626	0,991	1,000
Çaga zähmeti	8.2		0,0000	0,0000	0,000	UB	UB	1219	484	0,000	0,000
Terbiýelemegiň güýç ulanylýan usuly	8.3		0,3578	0,0291	0,081	3,591	1,895	1571	602	0,300	0,416
Aýallar											
Çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti	1.2	4.2	21,8460	4,7301	0,217	UB	UB	UB	UB	12,386	31,306
5 ýaşa çenli çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti	1.5	4.1	30,0578	6,3951	0,213	UB	UB	UB	UB	17,268	42,848
Ene süýdi bilen ir emdirip başlamak	2.6		0,4705	0,0253	0,054	0,808	0,899	226	316	0,420	0,521
Ýetginjekleriň arasynda çaga dogluşynyň koeffisiýenti	5.1	5.4	46,3894	9,7017	0,209	UB	UB	UB	UB	26,986	65,793
Çaga dogluşynyň jemleýji koeffisiýenti	-		3,5200	0,1892	0,054	UB	UB	UB	UB	3,142	3,898
Ir çaga dogluşy	5.2		0,0293	0,0074	0,252	0,600	0,775	226	315	0,015	0,044
Kontrasepsiýanyň giňden ýaýraýyş derejesi	5.3	5.3	0,5821	0,0225	0,039	1,999	1,414	691	963	0,537	0,627
Kontrasepsiýada talabyň kanagatlanmazlygy	5.4	5.6	0,0688	0,0072	0,104	0,771	0,878	691	963	0,054	0,083
Doguruma çenli gözegçilik (1+ gezek,hünärli saglygy goraýyş işgäri)	5.5a	5.5	1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	226	316	1,000	1,000
Doguruma çenli gözegçilik (4+ gezek,hünärli saglygy goraýyş işgäri)	5.5b	5.5	1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	226	316	1,000	1,000
Dogrumda hünärli adamyň gatnaşmagy	5.7	5.2	1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	226	316	1,000	1,000
Kesip almak arkaly dogrumlar	5.9		0,0563	0,0096	0,171	0,552	0,743	226	316	0,037	0,076
Bilim derejesi (ýaş aýallar)	7.1	2.3	1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	359	497	1,000	1,000
18 ýaşa çenli nika baglaşmak	8.5		0,0578	0,0070	0,122	1,106	1,052	874	1219	0,044	0,072
AIW-iň öňüni almak hakynda düşünje (ýaş aýallar)	9.1	6.3	0,2657	0,0249	0,094	1,572	1,254	359	497	0,216	0,315
Internetden peýdalanmak (ýaş aýallar)	10.3		0,1686	0,0218	0,130	1,689	1,300	359	497	0,125	0,212
5 ýaşa çenli çagalar											
Pes agramlylygyň giňden ýaýranlygy (ujypsyz we aşa derejesi)	2.1a	1.8	0,0163	0,0062	0,381	1,951	1,397	576	813	0,004	0,029
Pes agramlylygyň giňden ýaýranlygy (aşa derejesi)	2.1b	1.8	0,0048	0,0024	0,501	0,979	0,989	576	813	0,000	0,010
Boýuň ösüşinde yza galmagyň giňden ýaýranlygy	2.2a		0,0820	0,0152	0,186	2,493	1,579	575	812	0,052	0,112
Artykmaç agramyň giňden ýaýranlygy	2.4		0,1436	0,0177	0,123	2,064	1,437	574	809	0,108	0,179
6 aýa çenli diňe ene süýdi bilen iýmitlendirmek	2.7		0,5779	0,0501	0,087	0,884	0,940	61	87	0,478	0,678
Soraşma çenli islendik wagtda inçekeseliň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9908	0,0093	0,009	1,473	1,214	110	155	0,972	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda poliomiýelitiň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9908	0,0093	0,009	1,473	1,214	110	155	0,972	1,000
Soraşma çenli gökbogma, difteriýa we bürmä ((A)GDB) garşy sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9908	0,0093	0,009	1,473	1,214	110	155	0,972	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda B gepatitiň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9908	0,0093	0,009	1,473	1,214	110	155	0,972	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda b gemofil infeksiýanyň garşysyna (Hib)sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9908	0,0093	0,009	1,473	1,214	110	155	0,972	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda gyzamygyň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9943	0,0058	0,006	0,981	0,991	120	165	0,983	1,000
Barlaga çenli islendik wagtda sanjymlaryň ählisi edilen çagalar	-		0,9943	0,0058	0,006	0,981	0,991	120	165	0,983	1,000
Irki ýaşda okuw maksatnamasy boýunça okuwa gatnamak	6.1		0,3716	0,0462	0,124	2,914	1,707	223	320	0,279	0,464
Irki ýaşda çagalaryň ösüşiniň indeksi	6.8		0,9667	0,0092	0,010	0,839	0,916	223	320	0,948	0,985

UB: ulanyp bolmaýar

SE.7 tablisa. Seçimiň ýalňyşlygy: Balkan welaýaty

Standart ýalňyşlyklar, wariasiýanyň koeffisiýentleri, seçimiň gurluşynyň netijeleri (deff), seçimiň gurluşynyň netijeleriniň ululygynyň kwadrat köki (deft) we saýlanyp alnan görkezijiler üçin ynam interwaly, Türkmenistan, 2015-2016

	MICS-iň görkezijisi	MÖM-iň görkezijisi	Alamaty(*r*)	Standart ýalňyşlyk(*se*)	Wariasiýanyň koeffisiýenti (*se/r*)	Seçimiň gurluşynyň netijeleri(*deff*)	Seçimiň gurluşynyň netijeleriniň ululygynyň kwadratköki (*deft*)	Ölçenen sanlar	Ölçelmedik sanlar	Ynam interwalynyň çäkleri	
										Aşaky çäk r - 2se	Ýokarky çäk r + 2se
Öý hojalyklary											
Iýmit taýýarlamak üçin ýangyjyň gaty görnüşlerinden peýdalanmak	3.15		0,0000	0,0000	0,000	UB	UB	2013	1224	0,000	0,000
Kämilleşdirilen agyz suwy çeşmesiniň elýetrliligi	4.1	7.8	0,7398	0,0355	0,048	8,020	2,832	2013	1224	0,669	0,811
Kämilleşdirilen arassaçylygyň elýetrliligi	4.3	7.9	1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	2013	1224	1,000	1,000
Mekdebe taýýarlyk	7.2		0,7605	0,0347	0,046	0,736	0,858	45	112	0,691	0,830
Başlangyç mekdebe gatnamagyň sap koeffisiýenti gönükdirme girizilen)	7.4	2.1	0,9847	0,0059	0,006	0,890	0,943	152	386	0,973	0,996
Orta mekdebe gatnamagyň sap koeffisiýenti (gönükdirme girizilen)	7.5		0,9893	0,0045	0,005	1,243	1,115	265	648	0,980	0,998
Çaga zähmeti	8.2		0,0000	0,0000	0,000	UB	UB	1098	533	0,000	0,000
Terbiýelemegiň güýç ulanylýan usuly	8.3		0,3956	0,0366	0,093	6,518	2,553	1292	612	0,322	0,469
Aýallar											
Çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti	1.2	4.2	15,5076	5,8280	0,376	UB	UB	UB	UB	3,852	27,164
5 ýaşa çenli çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti	1.5	4.1	(15,5076)	(5,8280)	(0,376)	UB	UB	UB	UB	(3,852)	(27,164)
Ene süýdi bilen ir emdirip başlamak	2.6		0,7748	0,0402	0,052	1,801	1,342	75	195	0,694	0,855
Ýetginjekleriň arasynda çaga dogluşynyň koeffisiýenti	5.1	5.4	9,9540	5,1938	0,522	UB	UB	UB	UB	0,000	20,342
Çaga dogluşynyň jemleýji koeffisiýenti	-		2,6951	0,1500	0,056	UB	UB	UB	UB	2,395	2,995
Ir çaga dogluşy	5.2		0,0104	0,0073	0,703	1,010	1,005	75	196	0,000	0,025
Kontrasepsiýanyň giňden ýaýraýyş derejesi	5.3	5.3	0,4698	0,0223	0,047	1,505	1,227	289	755	0,425	0,514
Kontrasepsiýada talabyň kanagatlanmazlygy	5.4	5.6	0,1667	0,0122	0,073	0,811	0,901	289	755	0,142	0,191
Dogruma çenli gözegçilik (1+ gezek,hünärli saglygy goraýyş işgäri)	5.5a	5.5	1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	75	195	1,000	1,000
Dogruma çenli gözegçilik (4+ gezek,hünärli saglygy goraýyş işgäri)	5.5b	5.5	0,9831	0,0121	0,012	1,710	1,308	75	195	0,959	1,000
Dogrumda hünärli adamyň gatnaşmagy	5.7	5.2	1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	75	195	1,000	1,000
Kesip almak arkaly dogrumlar	5.9		0,0614	0,0167	0,272	0,938	0,968	75	195	0,028	0,095
Bilim derejesi (ýaş aýallar)	7.1	2.3	1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	150	389	1,000	1,000
18 ýaşa çenli nika baglaşmak	8.5		0,0558	0,0072	0,129	1,038	1,019	407	1058	0,041	0,070
AIW-iň öňüni almak hakynda düşünje (ýaş aýallar)	9.1	6.3	0,1404	0,0155	0,110	0,773	0,879	150	389	0,109	0,171
Internetden peýdalanmak (ýaş aýallar)	10.3		0,5955	0,0380	0,064	2,330	1,527	150	389	0,519	0,672
5 ýaşa çenli çagalar											
Pes agramlylygyň giňden ýaýranlygy (ujypsyz we aşa derejesi)	2.1a	1.8	0,0366	0,0094	0,257	1,269	1,126	194	507	0,018	0,055
Pes agramlylygyň giňden ýaýranlygy (aşa derejesi)	2.1b	1.8	0,0000	0,0000	0,000	UB	UB	194	507	0,000	0,000
Boýuň ösüşinde yza galmagyň giňden ýaýranlygy	2.2a		0,1292	0,0178	0,138	1,422	1,193	193	506	0,094	0,165
Artykmaç agramyň giňden ýaýranlygy	2.4		0,0221	0,0096	0,435	2,155	1,468	193	506	0,003	0,041
6 aýa çenli diňe ene süýdi bilen iýmitlendirmek	2.7		(0,7563)	(0,0373)	(0,049)	(0,249)	(0,499)	14	34	(0,682)	(0,831)
Soraşma çenli islendik wagtda inçekeseliň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	46	120	1,000	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda poliomiýelitiň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	46	120	1,000	1,000
Soraşma çenli gökbogma, difteriýa we bürmä ((A)GDB) garşy sanjymlar bilen gurşap almak	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	46	120	1,000	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda B gepatitiň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	46	120	1,000	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda b gemofil infeksiýanyň garşysyna (Hib)sanjymlar bilen gurşap almak	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	46	120	1,000	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda gyzamygyň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	35	93	1,000	1,000
Barlaga çenli islendik wagtda sanjymlaryň ählisi edilen çagalar	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	35	93	1,000	1,000
Irki ýaşda okuw maksatnamasy boýunça okuwa gatnamak	6.1		0,7538	0,0255	0,034	0,757	0,870	83	218	0,703	0,805
Irki ýaşda çagalaryň ösüşiniň indeksi	6.8		0,8960	0,0254	0,028	1,502	1,225	83	218	0,845	0,947

UB: ulanyp bolmaýar

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar. Bäş ýaşa çenli çagalaryň ölümçiliginiň koeffisiýenti üçin täsir edilmegine duçar bolan çagalaryň 250-449 ölçelmedik gözegçiligine esaslanýan görkezijiler.

SE.8 tablisa. Seçimiň ýalňyşlygy: Daşoguz welaýaty

Standart ýalňyşlyklar, wariasiýanyň koeffisiýentleri, seçimiň gurluşynyň netijeleri (deff), seçimiň gurluşynyň netijeleriniň ululygynyň kwadrat köki (deft) we saýlanyp alnan görkezijiler üçin ynam interwaly, Türkmenistan, 2015-2016

	MICS-iň görkezijisi	MÖM-iň görkezijisi	Alamaty(*r*)	Standart ýalňyşlyk(*se*)	Wariasiýanyň koeffisiýenti (*se/r*)	Seçimiň gurluşynyň netijeleri(*deff*)	Seçimiň gurluşynyň netijeleriniň ululygynyň kwadratköki (*deft*)	Ölçenen sanlar	Ölçelmedik sanlar	Ýnam interwalynyň çäkleri	
										Aşaky çäk r - 2se	Ýokarky çäk r + 2se
Öý hojalyklary											
Iýmit taýýarlamak üçin ýangyjyň gaty görnüşlerinden peýdalanmak	3.15		0,0000	0,0000	0,000	UB	UB	7058	873	0,000	0,000
Kämilleşdirilen agyz suwy çeşmesiniň elýetrliligi	4.1	7.8	0,9924	0,0044	0,004	2,184	1,478	7058	873	0,984	1,000
Kämilleşdirilen arassaçylygyň elýetrliligi	4.3	7.9	0,9798	0,0122	0,012	6,535	2,556	7058	873	0,955	1,000
Mekdebe taýýarlyk	7.2		0,2111	0,0441	0,209	1,260	1,122	154	109	0,123	0,299
Başlangyç mekdebe gatnamagyň sap koeffisiýenti gönükdirme girizilen)	7.4	2.1	0,9951	0,0035	0,004	0,974	0,987	556	388	0,988	1,000
Orta mekdebe gatnamagyň sap koeffisiýenti (gönükdirme girizilen)	7.5		0,9917	0,0039	0,004	1,220	1,105	956	672	0,984	0,999
Çaga zähmeti	8.2		0,0017	0,0017	0,998	1,264	1,124	1150	459	0,000	0,005
Terbiýelemegiň güýç ulanylýan usuly	8.3		0,1750	0,0249	0,142	3,838	1,959	1440	551	0,125	0,225
Aýallar											
Çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti	1.2	4.2	20,6603	6,1187	0,296	UB	UB	UB	UB	8,423	32,898
5 ýaşa çenli çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti	1.5	4.1	(24,7245)	(6,7191)	(0,272)	UB	UB	UB	UB	(11,286)	(38,163)
Ene süýdi bilen ir emdirip başlamak	2.6		0,6661	0,0308	0,046	1,210	1,100	395	285	0,605	0,728
Ýetginjekleriň arasynda çaga dogluşynyň koeffisiýenti	5.1	5.4	22,5131	5,6181	0,250	UB	UB	UB	UB	11,277	33,749
Çaga dogluşynyň jemleýji koeffisiýenti	-		3,6615	0,1873	0,051	UB	UB	UB	UB	3,287	4,036
Ir çaga dogluşy	5.2		0,0000	0,0000	0,000	UB	UB	288	211	0,000	0,000
Kontrasepsiýanyň giňden ýaýraýyş derejesi	5.3	5.3	0,3947	0,0209	0,053	1,509	1,229	1136	827	0,353	0,437
Kontrasepsiýada talabyň kanagatlanmazlygy	5.4	5.6	0,1391	0,0102	0,074	0,721	0,849	1136	827	0,119	0,160
Doguma çenli gözegçilik (1+ gezek,hünärli saglygy goraýyş işgäri)	5.5a	5.5	1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	395	285	1,000	1,000
Doguma çenli gözegçilik (4+ gezek,hünärli saglygy goraýyş işgäri)	5.5b	5.5	0,9545	0,0144	0,015	1,362	1,167	395	285	0,926	0,983
Dogrumda hünärli adamyň gatnaşmagy	5.7	5.2	1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	395	285	1,000	1,000
Kesip almak arkaly dogrumlar	5.9		0,0503	0,0122	0,243	0,888	0,943	395	285	0,026	0,075
Bilim derejesi (ýaş aýallar)	7.1	2.3	1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	598	435	1,000	1,000
18 ýaşa çenli nika baglaşmak	8.5		0,0636	0,0072	0,113	0,936	0,967	1470	1075	0,049	0,078
AIW-iň öňüni almak hakynda düşünje (ýaş aýallar)	9.1	6.3	0,2755	0,0237	0,086	1,219	1,104	598	435	0,228	0,323
Internetden peýdalanmak (ýaş aýallar)	10.3		0,3565	0,0346	0,097	2,259	1,503	598	435	0,287	0,426
5 ýaşa çenli çagalar											
Pes agramlylygyň giňden ýaýranlygy (ujypsyz we aşa derejesi)	2.1a	1.8	0,0317	0,0093	0,292	1,910	1,382	936	685	0,013	0,050
Pes agramlylygyň giňden ýaýranlygy (aşa derejesi)	2.1b	1.8	0,0046	0,0026	0,563	1,008	1,004	936	685	0,000	0,010
Boýuň ösüşinde yza galmagyň giňden ýaýranlygy	2.2a		0,1551	0,0106	0,068	0,582	0,763	936	685	0,134	0,176
Artykmaç agramyň giňden ýaýranlygy	2.4		0,0479	0,0067	0,140	0,674	0,821	930	681	0,034	0,061
6 aýa çenli diňe ene süýdi bilen iýmitlendirmek	2.7		0,5691	0,0501	0,088	0,769	0,877	106	76	0,469	0,669
Soraşma çenli islendik wagtda inçekeseliň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	211	155	1,000	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda poliomiýelitiň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	211	155	1,000	1,000
Soraşma çenli gökbogma, difteriýa we bürmä ((A)GDB) garşy sanjymlar bilen gurşap almak	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	211	155	1,000	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda B gepatitiň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	211	155	1,000	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda b gemofil infeksiýanyň garşysyna (Hib)sanjymlar bilen gurşap almak	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	211	155	1,000	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda gyzamygyň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	178	132	1,000	1,000
Barlaga çenli islendik wagtda sanjymlaryň ählisi edilen çagalar	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	178	132	1,000	1,000
Irki ýaşda okuw maksatnamasy boýunça okuwa gatnamak	6.1		0,2578	0,0408	0,158	2,274	1,508	356	262	0,176	0,339
Irki ýaşda çagalaryň ösüşiniň indeksi	6.8		0,8689	0,0206	0,024	0,971	0,985	356	262	0,828	0,910

UB: ulanyp bolmaýar

( ) Bäş ýaşa çenli çagalaryň ölümçiliginiň koeffisiýenti üçin täsir edilmegine duçar bolan çagalaryň 250-449 ölçelmedik gözegçiligine esaslanýan görkezijiler.

SE.9 tablisa. Seçimiň ýalňyşlygy: Lebap welaýaty

Standart ýalňyşlyklar, wariasiýanyň koeffisiýentleri, seçimiň gurluşynyň netijeleri (deff), seçimiň gurluşynyň netijeleriniň ululygynyň kwadrat köki (deft) we saýlanyp alnan görkezijiler üçin ynam interwaly, Türkmenistan, 2015-2016

	MICS-iň görkezijisi	MÖM-iň görkezijisi	Alamaty(*r*)	Standart ýalňyşlyk(*se*)	Wariasiýanyň koeffisiýenti (*se/r*)	Seçimiň gurluşynyň netijeleri(*deff*)	Seçimiň gurluşynyň netijeleriniň ululygynyň kwadratköki (*deft*)	Ölçenen sanlar	Ölçelmedik sanlar	Ynam interwalynyň çäkleri: Aşaky çäk r - 2se	Ynam interwalynyň çäkleri: Ýokarky çäk r + 2se
Öý hojalyklary											
Iýmit taýýarlamak üçin ýangyjyň gaty görnüşlerinden peýdalanmak	3.15		0,0000	0,0000	0,000	UB	UB	5799	940	0,000	0,000
Kämilleşdirilen agyz suwy çeşmesiniň elýetrliligi	4.1	7.8	0,9540	0,0046	0,005	0,458	0,677	5799	940	0,945	0,963
Kämilleşdirilen arassaçylygyň elýetrliligi	4.3	7.9	0,9804	0,0071	0,007	2,442	1,563	5799	940	0,966	0,995
Mekdebe taýýarlyk	7.2		0,5333	0,0564	0,106	1,458	1,207	130	115	0,420	0,646
Başlangyç mekdebe gatnamagyň sap koeffisiýenti gönükdirme girizilen)	7.4	2.1	0,9926	0,0042	0,004	0,975	0,987	464	405	0,984	1,000
Orta mekdebe gatnamagyň sap koeffisiýenti (gönükdirme girizilen)	7.5		0,9763	0,0061	0,006	1,038	1,019	738	646	0,964	0,989
Çaga zähmeti	8.2		0,0139	0,0089	0,640	4,852	2,203	1159	487	0,000	0,032
Terbiýelemegiň güýç ulanylýan usuly	8.3		0,4341	0,0300	0,069	3,739	1,934	1509	610	0,374	0,494
Aýallar											
Çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti	1.2	4.2	16,2947	5,0933	0,313	UB	UB	UB	UB	6,108	26,481
5 ýaşa çenli çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti	1.5	4.1	23,6948	6,0273	0,254	UB	UB	UB	UB	11,640	35,749
Ene süýdi bilen ir emdirip başlamak	2.6		0,8788	0,0303	0,034	2,337	1,529	300	272	0,818	0,939
Ýetginjekleriň arasynda çaga dogluşynyň koeffisiýenti	5.1	5.4	34,8228	8,1217	0,233	UB	UB	UB	UB	18,579	51,066
Çaga dogluşynyň jemleýji koeffisiýenti	-		3,1192	0,1871	0,060	UB	UB	UB	UB	2,745	3,493
Ir çaga dogluşy	5.2		0,0285	0,0102	0,359	0,973	0,987	286	258	0,008	0,049
Kontrasepsiýanyň giňden ýaýraýyş derejesi	5.3	5.3	0,5298	0,0228	0,043	1,793	1,339	953	858	0,484	0,575
Kontrasepsiýada talabyň kanagatlanmazlygy	5.4	5.6	0,1173	0,0100	0,085	0,824	0,908	953	858	0,097	0,137
Dogruma çenli gözegçilik (1+ gezek,hünärli saglygy goraýyş işgäri)	5.5a	5.5	1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	300	272	1,000	1,000
Dogruma çenli gözegçilik (4+ gezek,hünärli saglygy goraýyş işgäri)	5.5b	5.5	0,9864	0,0071	0,007	1,017	1,008	300	272	0,972	1,000
Dogrumda hünärli adamyň gatnaşmagy	5.7	5.2	1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	300	272	1,000	1,000
Kesip almak arkaly dogrumlar	5.9		0,0561	0,0162	0,289	1,342	1,159	300	272	0,024	0,089
Bilim derejesi (ýaş aýallar)	7.1	2.3	1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	506	457	1,000	1,000
18 ýaşa çenli nika baglaşmak	8.5		0,0966	0,0112	0,116	1,594	1,263	1235	1118	0,074	0,119
AIW-iň öňüni almak hakynda düşünje (ýaş aýallar)	9.1	6.3	0,2346	0,0288	0,123	2,103	1,450	506	457	0,177	0,292
Internetden peýdalanmak (ýaş aýallar)	10.3		0,4125	0,0254	0,062	1,216	1,103	506	457	0,362	0,463
5 ýaşa çenli çagalar											
Pes agramlylygyň giňden ýaýranlygy (ujypsyz we aşa derejesi)	2.1a	1.8	0,0369	0,0095	0,258	1,817	1,348	772	712	0,018	0,056
Pes agramlylygyň giňden ýaýranlygy (aşa derejesi)	2.1b	1.8	0,0175	0,0070	0,398	2,007	1,417	772	712	0,004	0,031
Boýuň ösüşinde yza galmagyň giňden ýaýranlygy	2.2a		0,1280	0,0218	0,170	3,029	1,741	771	711	0,084	0,172
Artykmaç agramyň giňden ýaýranlygy	2.4		0,0509	0,0080	0,157	0,940	0,969	771	711	0,035	0,067
6 aýa çenli diňe ene süýdi bilen iýmitlendirmek	2.7		0,6344	0,0492	0,077	0,657	0,810	66	64	0,536	0,733
Soraşma çenli islendik wagtda inçekeseliň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	160	147	1,000	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda poliomiýelitiň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9934	0,0065	0,007	0,959	0,979	160	147	0,980	1,000
Soraşma çenli gökbogma, difteriýa we bürmä ((A)GDB) garşy sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9934	0,0066	0,007	0,971	0,985	159	146	0,980	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda B gepatitiň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9934	0,0065	0,007	0,959	0,979	160	147	0,980	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda b gemofil infeksiýanyň garşysyna (Hib)sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9934	0,0066	0,007	0,971	0,985	159	146	0,980	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda gyzamygyň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9933	0,0066	0,007	0,893	0,945	148	136	0,980	1,000
Barlaga çenli islendik wagtda sanjymlaryň ählisi edilen çagalar	-		0,9933	0,0067	0,007	0,893	0,945	147	135	0,980	1,000
Irki ýaşda okuw maksatnamasy boýunça okuwa gatnamak	6.1		0,5142	0,0364	0,071	1,571	1,253	324	298	0,441	0,587
Irki ýaşda çagalaryň ösüşiniň indeksi	6.8		0,9320	0,0159	0,017	1,193	1,092	324	298	0,900	0,964

UB: ulanyp bolmaýar

SE.10 tablisa. Seçimiň ýalňyşlygy: Mary welaýaty

Standart ýalňyşlyklar, wariasiýanyň koeffisiýentleri, seçimiň gurluşynyň netijeleri (deff), seçimiň gurluşynyň netijeleriniň ululygynyň kwadrat köki (deft) we saýlanyp alnan görkezijiler üçin ynam interwaly, Türkmenistan, 2015-2016

	MICS-iň görkezijisi	MÖM-iň görkezijisi	Alamaty(*r*)	Standart ýalňyşlyk(*se*)	Wariasiýanyň koeffisiýenti (*se/r*)	Seçimiň gurluşynyň netijeleri(*deff*)	Seçimiň gurluşynyň netijeleriniň ululygynyň kwadratköki (*deft*)	Ölçenen sanlar	Ölçelmedik sanlar	Ynam interwalynyň çäkleri: Aşaky çäk r - 2se	Ynam interwalynyň çäkleri: Ýokarky çäk r + 2se
Öý hojalyklary											
Iýmit taýýarlamak üçin ýangyjyň gaty görnüşlerinden peýdalanmak	3.15		0,0000	0,0000	0,000	UB	UB	7421	935	0,000	0,000
Kämilleşdirilen agyz suwy çeşmesiniň elýetrliligi	4.1	7.8	0,6238	0,0576	0,092	13,189	3,632	7421	935	0,509	0,739
Kämilleşdirilen arassaçylygyň elýetrliligi	4.3	7.9	0,9831	0,0120	0,012	8,039	2,835	7421	935	0,959	1,000
Mekdebe taýýarlyk	7.2		0,3912	0,0574	0,147	1,316	1,147	155	96	0,276	0,506
Başlangyç mekdebe gatnamagyň sap koeffisiýenti gönükdirme girizilen)	7.4	2.1	0,9571	0,0096	0,010	0,760	0,872	549	341	0,938	0,976
Orta mekdebe gatnamagyň sap koeffisiýenti (gönükdirme girizilen)	7.5		0,9695	0,0061	0,006	0,762	0,873	986	606	0,957	0,982
Çaga zähmeti	8.2		0,0000	0,0000	0,000	UB	UB	1137	486	0,000	0,000
Terbiýelemegiň güýç ulanylýan usuly	8.3		0,4686	0,0339	0,072	4,566	2,137	1341	569	0,401	0,537
Aýallar											
Çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti	1.2	4.2	23,834	7,290	0,306	UB	UB	UB	UB	9,254	38,413
5 ýaşa çenli çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti	1.5	4.1	(29,9800)	(7,9225)	(0,264)	UB	UB	UB	UB	(14,135)	(45,825)
Ene süýdi bilen ir emdirip başlamak	2.6		0,8274	0,0306	0,037	1,415	1,190	320	217	0,766	0,889
Ýetginjekleriň arasynda çaga dogluşynyň koeffisiýenti	5.1	5.4	21,3271	5,9557	0,279	UB	UB	UB	UB	9,416	33,239
Çaga dogluşynyň jemleýji koeffisiýenti	-		2,8343	0,1816	0,064	UB	UB	UB	UB	2,471	3,198
Ir çaga dogluşy	5.2		0,0089	0,0062	0,702	1,067	1,033	362	242	0,000	0,021
Kontrasepsiýanyň giňden ýaýraýyş derejesi	5.3	5.3	0,5454	0,0200	0,037	1,331	1,154	1254	826	0,505	0,585
Kontrasepsiýada talabyň kanagatlanmazlygy	5.4	5.6	0,1125	0,0088	0,078	0,639	0,799	1254	826	0,095	0,130
Dogruma çenli gözegçilik (1+ gezek,hünärli saglygy goraýyş işgäri)	5.5a	5.5	0,9955	0,0045	0,004	0,957	0,978	320	217	0,987	1,000
Dogruma çenli gözegçilik (4+ gezek,hünärli saglygy goraýyş işgäri)	5.5b	5.5	0,9081	0,0334	0,037	2,879	1,697	320	217	0,841	0,975
Dogrumda hünärli adamyň gatnaşmagy	5.7	5.2	1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	320	217	1,000	1,000
Kesip almak arkaly dogrumlar	5.9		0,0709	0,0254	0,358	2,110	1,453	320	217	0,020	0,122
Bilim derejesi (ýaş aýallar)	7.1	2.3	0,9891	0,0090	0,009	3,362	1,834	677	449	0,971	1,000
18 ýaşa çenli nika baglaşmak	8.5		0,0356	0,0071	0,199	1,538	1,240	1604	1057	0,021	0,050
AIW-iň öňüni almak hakynda düşünje (ýaş aýallar)	9.1	6.3	0,2884	0,0265	0,092	1,537	1,240	677	449	0,235	0,341
Internetden peýdalanmak (ýaş aýallar)	10.3		0,3953	0,0385	0,097	2,775	1,666	677	449	0,318	0,472
5 ýaşa çenli çagalar											
Pes agramlylygyň giňden ýaýranlygy (ujypsyz we aşa derejesi)	2.1a	1.8	0,0395	0,0104	0,263	1,685	1,298	877	592	0,019	0,060
Pes agramlylygyň giňden ýaýranlygy (aşa derejesi)	2.1b	1.8	0,0060	0,0034	0,575	1,171	1,082	877	592	0,000	0,013
Boýuň ösüşinde yza galmagyň giňden ýaýranlygy	2.2a		0,0961	0,0163	0,170	1,810	1,345	876	591	0,063	0,129
Artykmaç agramyň giňden ýaýranlygy	2.4		0,0336	0,0100	0,298	1,823	1,350	877	592	0,014	0,054
6 aýa çenli diňe ene süýdi bilen iýmitlendirmek	2.7		(0,6442)	(0,0501)	(0,078)	(0,437)	(0,661)	63	41	(0,544)	(0,744)
Soraşma çenli islendik wagtda inçekeseliň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	171	117	1,000	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda poliomiýelitiň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		0,9921	0,0079	0,008	0,924	0,961	171	117	0,976	1,000
Soraşma çenli gökbogma, difteriýa we bürmä ((A)GDB) garşy sanjymlar bilen gurşap almak	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	171	117	1,000	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda B gepatitiň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	171	117	1,000	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda b gemofil infeksiýanyň garşysyna (Hib)sanjymlar bilen gurşap almak	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	171	117	1,000	1,000
Soraşma çenli islendik wagtda gyzamygyň garşysyna sanjymlar bilen gurşap almak	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	184	122	1,000	1,000
Barlaga çenli islendik wagtda sanjymlaryň ählisi edilen çagalar	-		1,0000	0,0000	0,000	UB	UB	184	122	1,000	1,000
Irki ýaşda okuw maksatnamasy boýunça okuwa gatnamak	6.1		0,3688	0,0517	0,140	2,942	1,715	383	257	0,265	0,472
Irki ýaşda çagalaryň ösüşiniň indeksi	6.8		0,8994	0,0213	0,024	1,284	1,133	383	257	0,857	0,942

UB: ulanyp bolmaýar

( ) Görkezijiler 25–49 bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar. Bäş ýaşa çenli çagalaryň ölümçiliginiň koeffisiýenti üçin täsir edilmegine duçar bolan çagalaryň 250-449 ölçelmedik gözegçiligine esaslanýan görkezijiler.

D goşundy. Maglumatlaryň hilini barlamak üçin tablisalar

DQ.1 tablisa. Ilatyň öý hojalyklarynyň ýaşlary boýunça bölünişi

Ilatyň öý hojalyklarynyň birýyllyk ýaş toparlary we jynslary boýunça bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

	Erkek jynsy		Aýal jynsy			Erkek jynsy		Aýal jynsy	
	Sany	Göterim	Sany	Göterim		Sany	Göterim	Sany	Göterim
Ýaşy					**Ýaşy**				
0	428	2,9	375	2,5	45	176	1,2	156	1,0
1	426	2,9	398	2,6	46	156	1,1	175	1,2
2	424	2,9	351	2,3	47	162	1,1	157	1,0
3	394	2,7	405	2,7	48	165	1,1	165	1,1
4	426	2,9	353	2,3	49	137	0,9	157	1,0
5	383	2,6	358	2,3	50	156	1,1	167	1,1
6	332	2,3	317	2,1	51	138	0,9	180	1,2
7	318	2,2	291	1,9	52	134	0,9	188	1,2
8	255	1,7	268	1,8	53	150	1,0	173	1,1
9	242	1,7	250	1,6	54	157	1,1	157	1,0
10	250	1,7	251	1,6	55	135	0,9	200	1,3
11	243	1,7	233	1,5	56	126	0,9	144	0,9
12	246	1,7	210	1,4	57	113	0,8	147	1,0
13	205	1,4	234	1,5	58	110	0,8	157	1,0
14	230	1,6	247	1,6	59	126	0,9	124	0,8
15	252	1,7	233	1,5	60	105	0,7	111	0,7
16	270	1,8	252	1,7	61	83	0,6	89	0,6
17	275	1,9	240	1,6	62	86	0,6	78	0,5
18	143	1,0	261	1,7	63	69	0,5	73	0,5
19	139	0,9	269	1,8	64	63	0,4	101	0,7
20	217	1,5	257	1,7	65	63	0,4	63	0,4
21	307	2,1	315	2,1	66	35	0,2	68	0,4
22	263	1,8	345	2,3	67	30	0,2	40	0,3
23	305	2,1	293	1,9	68	32	0,2	51	0,3
24	295	2,0	264	1,7	69	26	0,2	34	0,2
25	270	1,8	294	1,9	70	27	0,2	31	0,2
26	273	1,9	274	1,8	71	11	0,1	15	0,1
27	294	2,0	291	1,9	72	12	0,1	10	0,1
28	284	1,9	282	1,9	73	28	0,2	32	0,2
29	272	1,9	281	1,8	74	23	0,2	34	0,2
30	266	1,8	241	1,6	75	25	0,2	29	0,2
31	229	1,6	242	1,6	76	25	0,2	30	0,2
32	282	1,9	240	1,6	77	12	0,1	21	0,1
33	220	1,5	236	1,6	78	17	0,1	29	0,2
34	203	1,4	210	1,4	79	17	0,1	20	0,1
35	170	1,2	174	1,1	80	7	0,0	11	0,1
36	183	1,3	231	1,5	81	11	0,1	16	0,1
37	213	1,5	214	1,4	82	5	0,0	13	0,1
38	178	1,2	172	1,1	83	8	0,1	4	0,0
39	162	1,1	204	1,3	84	8	0,1	6	0,0
40	164	1,1	169	1,1	85+	15	0,1	43	0,3
41	185	1,3	166	1,1					
42	178	1,2	201	1,3	BM/boş galdyrmak	1	0,0	2	0,0
43	171	1,2	163	1,1					
44	185	1,3	179	1,2	Hemmesi	14635	100,0	15237	100,0

DQ.1 surat. Bir ýaşly toparlar boýunça bölünen görnüşde öý hojalyklaryň ilaty, Türkmenistan, 2015-2016

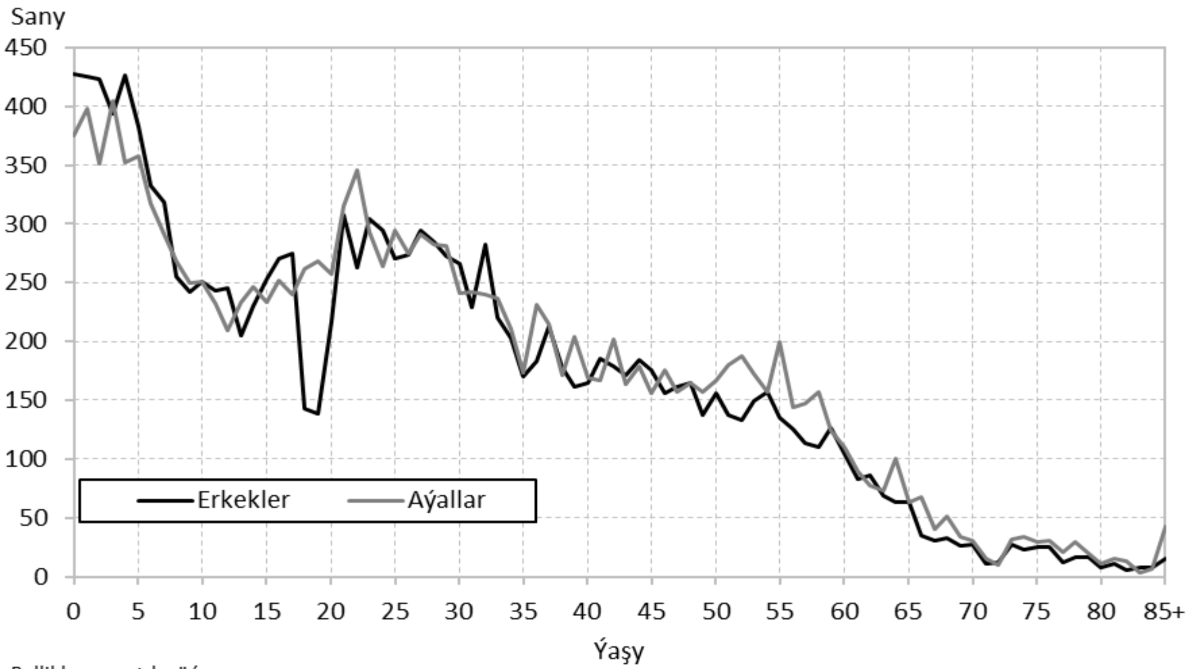

Bellikler: suratda öý hojalygynyň ýaşy näbelli bolan 3 agzasy hasab alynmady

DQ.2 tablisa. Soraşma geçirmegiň ölçeglerine laýyk gelýän we soraşma geçirilen aýal-gyzlaryň ýaşlary boýunça bölünişi

10-54 ýaşdaky öý hojalyklarynyň aýal-gyzlarynyň, 15-49 ýaşdaky soraşma geçirilen aýal-gyzlaryň bölünişi we bäş ýaş toparlary boýunça soraşma geçirmegiň ölçeglerine laýyk gelip, soraşma geçirilen aýal-gyzlaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	10-54 ýaşdaky öý hojalygyndaky aýal-gyzlar ilaty	**15-49 ýaşdaky soraşma geçirilen aýal-gyzlar**			Soraşma geçirmegiň ölçeglerine laýyk gelip, soraşma geçirilen aýal-gyzlaryň göterimdäki paýy (doldurylan sowalnamalaryň göterimi)
	Sany	Sany	Göterim		
Ýaşy					
10-14	1173	UB	UB	UB	UB
15-19	1256	1246	15,7		99,2
20-24	1475	1458	18,4		98,9
25-29	1422	1407	17,7		98,9
30-34	1170	1162	14,7		99,3
35-39	995	985	12,4		99,0
40-44	879	868	10,9		98,7
45-49	811	804	10,1		99,2
50-54	865	UB	UB	UB	UB
Hemmesi (15-49)	8008	7930	100.0		99.0
50-54 we 45-49 ýaş toparlarynyň gatnaşygy	1.07	UB	UB	UB	UB

UB: ulanyp bolmaýar.

DQ. 3 tablisa. Öý hojalyklarynyň çaga ilatynyň ýaşlary boýunça bölünişi we bäş ýaşa çenli çagalar barada sowalnama

Ejesi/çaga esasy gözegçilik edýän adam bilen soraşma geçirilen 0-7 ýaşdaky, 0-4 ýaşdaky çaga ilatynyň bölünişi we ejesi/çaga esasy gözegçilik edýän adam bilen birýyllyk ýaş toparlary boýunça soraşma geçirilen 5 ýaşa çenli çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Öý hojalyklarynyň 0-7 ýaşdaky çaga ilaty	**5 ýaşa çenli soraşma geçirilen çagalar**		Soraşma geçirmegiň ölçeglerine laýyk gelip, soraşma geçirilen çagalaryň göterimdäki paýy (doldurylan sowalnamalaryň göterimi)
	Sany	Sany	Göterim	
Ýaşy				
0	803	798	20,1	99,4
1	824	819	20,7	99,4
2	775	773	19,5	99,8
3	798	794	20,0	99,4
4	779	777	19,6	99,8
5	741	UB	UB	UB
6	649	UB	UB	UB
7	609	UB	UB	UB
Hemmesi (0-4)	3979	3961	100,0	99,6
5 ýaşlylaryň we 4 ýaşlylaryň gatnaşygy	0.95	UB	UB	UB

UB: ulanyp bolmaýar.

DQ.4 tablisa. Habar berlen doglan seneleri: öý hojalygynyň ilaty

Doglan ýyly baradaky maglumatlaryň dolulygy boýunça öý hojalyklarynyň ilatynyň göterimdäki bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

	Doglan aýy we ýyly barada habar berlen maglumatlaryň dolulygy					
	Doglan ýyly we aýy	Diňe doglan ýyly	Diňe doglan aýy	Ikisi hem boş galdyryldy	Hemmesi	Öý hojalyklarynyň agzalarynyň sany
Hemmesi	99,9	0,1	0,0	0,0	100,0	29871
Ýaşy						
0-4	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	3979
5-14	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	5362
15-24	99,9	0,1	0,0	0,0	100,0	5196
25-49	99,9	0,1	0,0	0,0	100,0	10457
50-64	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	3839
65-84	99,7	0,3	0,0	0,0	100,0	978
85+	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	58
BM/boş galdyrmak	UB	UB	0,0	0,0	100,0	2
Sebitler						
Aşgabat şäheri	99,6	0,3	0,0	0,0	100,0	3613
Ahal welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	3967
Balkan welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	2013
Daşoguz welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	7058
Lebap welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	5799
Mary welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	7421
Ilatly ýerler						
Şäher	99,9	0,1	0,0	0,0	100,0	11666
Oba	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	18206

UB: ulanyp bolmaýar.

DQ.5 tablisa. Habar berlen doglan senesi we ýaşy: aýallar

Doglan senesi/ýaşy barada maglumatlaryň dolulygy boýunça 15-49 ýaşdaky aýal-gyzlaryň göterimdäki bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

	Doglan senesi we ýaşy barada habar berlen maglumatlaryň dolulygy						15-49 ýaşdaky aýallaryň sany
	Doglan ýyly we aýy	Doglan ýyly we ýaşy	Diňe doglan ýyly	Diňe ýaşy	Beýleki /BM/boş galdyrmak	Hemmesi	
Hemmesi	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	7618
Sebitler							
Aşgabat şäheri	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	975
Ahal welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	1007
Balkan welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	482
Daşoguz welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	1779
Lebap welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	1455
Mary welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	1920
Ilatly ýerler							
Şäher	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	3006
Oba	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	4612

DQ.6 tablisa. Habar berlen doglan senesi we ýaşy: 5 ýaşa çenli çagalar

Doglan senesi/ýaşy barada maglumatlaryň dolulygy boýunça 5 ýaşa çenli çagalaryň göterimdäki bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

	Doglan senesi we ýaşy barada habar berlen maglumatlaryň dolulygy						5 ýaşa çenli çagalaryň sany
	Doglan ýyly we aýy	Doglan ýyly we ýaşy	Diňe doglan ýyly	Diňe ýaşy	Beýleki BM/boş galdyrmak	Hemmesi	
Hemmesi	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	3765
Sebitler							
Aşgabat şäheri	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	385
Ahal welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	576
Balkan welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	195
Daşoguz welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	950
Lebap welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	780
Mary welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	879
Ilatly ýerler							
Şäher	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	1324
Oba	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	2441

DQ.7 tablisa. Habar berlen doglan seneler: çagalar, ýetginjekler we ýaşlar

Doglan senesi barada maglumatlaryň dolulygy boýunça 5-24 ýaşdaky çagalaryň, ýetginjekleriň we ýaşlaryň göterimdäki bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

	Doglan senesi we ýaşy barada habar berlen maglumatlaryň dolulygy					5-24 ýaşdaky çagalaryň, ýetginjekleriň we ýaşlaryň sany
	Doglan ýyly we aýy	Diňe doglan ýyly	Diňe doglan aýy	Ikisi hem boş galdyryldy	Hemmesi	
Hemmesi	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	10558
Sebitler						
Aşgabat şäheri	99,7	0,3	0,0	0,0	100,0	1206
Ahal welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	1452
Balkan welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	672
Daşoguz welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	2469
Lebap welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	2032
Mary welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	2727
Ilatly ýerler						
Şäher	99,9	0,1	0,0	0,0	100,0	3952
Oba	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	6606

DQ.8 tablisa. Habar berlen dogrumlaryň senesi: ilkinji we soňky dogrumlar

Doglan senesi barada maglumatlaryň dolulygy boýunça 15-49 ýaşdaky aýallaryň ilkinji we soňky dogrumlarynyň göterimdäki bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

	Habar berlen dogrumlaryň senesi baradaky maglumatlaryň dolulygy										
	Ilkinji dogrumlaryň senesi						Soňky dogrumlaryň senesi				
	Dogrumlaryň ýyly we aýy	Dogrumlaryň diňe ýyly	Diňe ilkinji dogrum pursadyndan bärki ýyllar barada maglumat	Beýleki/BM/boş galdyrmak	Hemmesi	Ilkinji dogrumlaryň sany	Dogrumlaryň ýyly we aýy	Dogrumlaryň diňe ýyly	Beýleki/BM/boş galdyrmak	Hemmesi	Soňky dogrumlaryň sany
Hemmesi	99,8	0,2	0,0	0,0	100,0	4910	99.9	0.1	0.0	100.0	3975
Sebitler											
Aşgabat şäheri	99,9	0,1	0,0	0,0	100,0	627	100,0	0,0	0,0	100,0	462
Ahal welaýaty	99,6	0,3	0,0	0,1	100,0	658	100,0	0,0	0,0	100,0	563
Balkan welaýaty	99,9	0,1	0,0	0,0	100,0	308	99,8	0,2	0,0	100,0	244
Daşoguz welaýaty	99,6	0,4	0,0	0,0	100,0	1122	99,8	0,2	0,0	100,0	889
Lebap welaýaty	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	972	99,9	0,1	0,0	100,0	796
Mary welaýaty	99,8	0,2	0,0	0,0	100,0	1224	100,0	0,0	0,0	100,0	1020
Ilatly ýerler											
Şäher	99,9	0,1	0,0	0,0	100,0	1969	100,0	0,0	0,0	100,0	1508
Oba	99,7	0,3	0,0	0,0	100,0	2942	99,9	0,1	0,0	100,0	2467

DQ.9 tablisa. Alnan maglumatlaryň dolulygy

Käbir soraglar we görkezijiler boýunça boş galdyrylan maglumatlaryň gözegçiliginiň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

Sowalnama we boş galdyrylan maglumatlaryň görnüşi	Barlag topary	Boş galdyrylanmaglumatlaryň gözegçiliginiň göterimdäkipaýy[a]	Gözegçilikleriň sany
Öý hojalyklarynyň sowalnamasy			
Duzuň seljermesiniň netijeleri	Duzy bar bolan, soraşma geçirilen ähli öý hojalyklary	0,0	5861
Zenanlar üçin aýratyn sowalnama			
Ilkinji resmi (däl) nika baglaşan senesi	Haçan-da bir wagt resmi (däl) nika baglaşan 15-49 ýaşdaky aýallaryň hemmesi		
Diňe aýy		0,0	5378
Aýy we ýyly		0,0	5378
Ilkinji resmi (däl) nika baglaşan ýaşy	Haçan-da bir wagt resmi (däl) nika baglaşan, ilkinji resmi (däl) nika baglaşan ýyllary näbelli bolan 15-49 ýaşdaky aýallaryň hemmesi	0,0	5378

[a] "Bilmeýärin" jogaby goşmak bilen.

DQ.10 tablisa. Antropometriýa görkezijileri boýunça maglumatlaryň dolulygy: kemter agram

Doglan senesi we agramy hakynda maglumatlaryň dolulygy boýunça 5 ýaşa çenli çagalaryň göterimdäki bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

		Seljermeden öçürmek üçin esas						
	Ygtybarly agram we doglan senesi	Agramy ölçelmedik	Doglan senesi doly däl	Agramy ölçelmedik, doglan senesi doly däl	Bellenen ýagdaýlar (gözegçilige laýyk gelmeýän)	Hemmesi	Seljermeden öçürilen çagalaryň göterimi	5 ýaşa çenli çagalaryň sany
Hemmesi	98,8	1,2	0,0	0,0	0,0	100,0	1,2	3765
Ýaşy								
6 aýa çenli	99,0	1,0	0,0	0,0	0,0	100,0	1,0	343
6-11 aýlyk	99,0	1,0	0,0	0,0	0,0	100,0	1,0	380
12-23 aýlyk	98,4	1,6	0,0	0,0	0,0	100,0	1,6	778
24-35 aýlyk	99,4	0,6	0,0	0,0	0,0	100,0	0,6	746
36-47 aýlyk	98,6	1,4	0,0	0,0	0,0	100,0	1,4	758
48-59 aýlyk	98,4	1,6	0,0	0,0	0,0	100,0	1,6	760

DQ.11 tablisa. Antropometriýa görkezijileri boýunça maglumatlaryň dolulygy: boýuň ösüşinde yza galmak

Doglan senesi we uzynlygy ýa-da boýy baradaky maglumatlaryň dolulygy boýunça 5 ýaşa çenli çagalaryň göterimdäki bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

		Seljermeden öçürmek üçin esas						
	Ygtybarly uzynlyk/boýy we doglan senesi	Uzynlygy/boýy ölçelmedik	Doglan senesi doly däl	Uzynlygy/boýy ölçelmedik, doglan senesi doly däl	Bellenen ýagdaýlar (gözegçilige laýyk gelmeýän)	Hemmesi	Seljermeden öçürilen çagalaryň göterimi	5 ýaşa çenli çagalaryň sany
Hemmesi	98,6	1,3	0,0	0,0	0,1	100,0	1,4	3765
Ýaşy								
6 aýa çenli	98,8	1,0	0,0	0,0	0,2	100,0	1,2	343
6-11 aýlyk	99,0	1,0	0,0	0,0	0,0	100,0	1,0	380
12-23 aýlyk	98,1	1,8	0,0	0,0	0,1	100,0	1,9	778
24-35 aýlyk	99,2	0,6	0,0	0,0	0,2	100,0	0,8	746
36-47 aýlyk	98,6	1,4	0,0	0,0	0,0	100,0	1,4	758
48-59 aýlyk	98,4	1,6	0,0	0,0	0,0	100,0	1,6	760

DQ.12 tablisa. Antropometriýa görkezijileri boýunça maglumatlaryň dolulygy: horlanmak

Agramyweuzynlygy ýa-daboýybaradakymaglumatlaryň dolulygyboýunça 5 ýaşa çenli çagalaryň göterimdäkibölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

		Seljermeden öçürmek üçin esas						
	Ygtybarly agram we uzynlyk/boýy	Agramy çekilmedik	Uzynlygy/boýy ölçelmedik	Agramy we uzynlygy/boýy ölçelmedik	Bellenen ýagdaýlar (gözegçilige laýyk gelmeýän)	Hemmesi	Seljermeden öçürilen çagalaryň göterimi	5 ýaşa çenli çagalaryň sany
Hemmesi	98,4	0,0	0,1	1,2	0,3	100,0	1,6	3765
Ýaşy								
6 aýa çenli	97,5	0,0	0,0	1,0	1,5	100,0	2,5	343
6-11 aýlyk	99,0	0,0	0,0	1,0	0,0	100,0	1,0	380
12-23 aýlyk	98,2	0,0	0,3	1,6	0,0	100,0	1,8	778
24-35 aýlyk	99,3	0,0	0,0	0,6	0,1	100,0	0,7	746
36-47 aýlyk	98,6	0,0	0,0	1,4	0,0	100,0	1,4	758
48-59 aýlyk	97,8	0,0	0,0	1,6	0,6	100,0	2,2	760

DQ.13 tablisa. Antropometriýa ölçegleriniň netijesinde ýygnamak (akkumulýasiýa)				
Habar berlen ölçegiň netijesiniň sanaňlatmasynda onluk belgiler boýunça agramyň ölçeginiň we uzynlygynyň/boýunyň ölçeginiň netijeleriniň bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016				
	Agramy		Boýy ýa-da uzynlygy	
	Sany	Göterim	Sany	Göterim
Hemmesi	3718	100,0	3718	100,0
Sanlar				
0	200	5,4	269	7,2
1	442	11,9	371	10,0
2	437	11,8	542	14,6
3	372	10,0	493	13,3
4	350	9,4	383	10,3
5	288	7,8	260	7,0
6	429	11,5	376	10,1
7	386	10,4	381	10,3
8	421	11,3	402	10,8
9	393	10,6	241	6,5
0 ýa-da 5	488	13,1	529	14,2

DQ.2 surat. Agramyň we boýuň/uzynlygyň ölçeginiň netijeleriniň ölçegiň habar berlen netijeleriniň san görkezijisinde on belgili nyşanlar boýunça paýlanyşy, Türkmenistan, 2015-2016

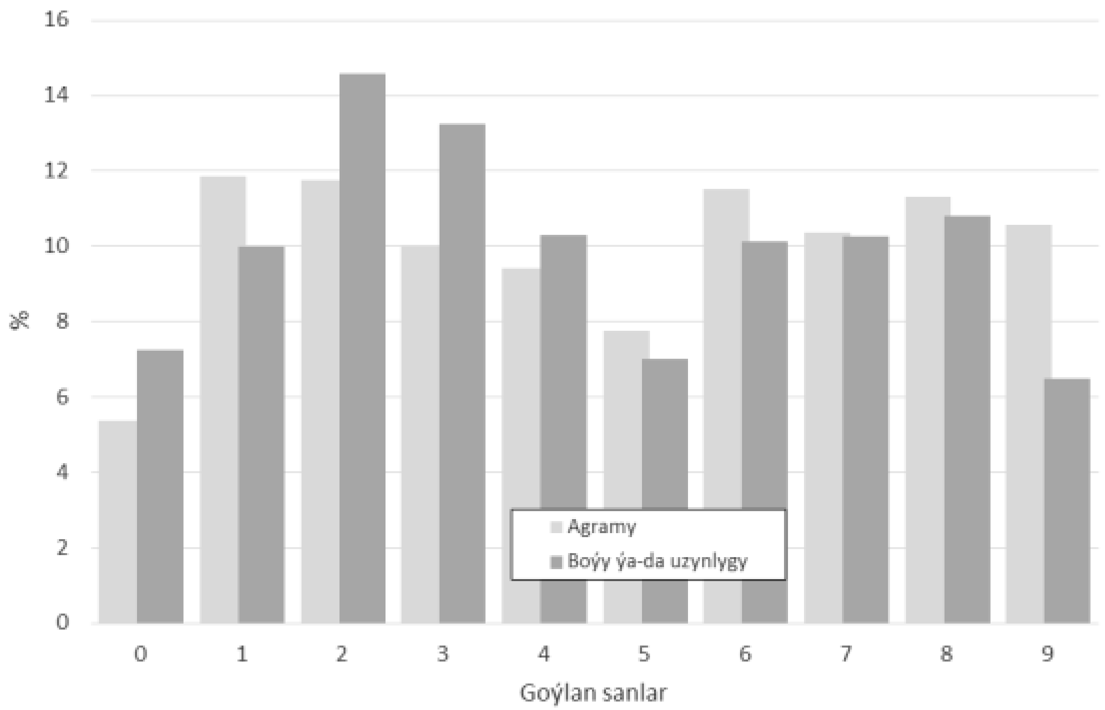

DQ.14 tablisa. Dogluş hakynda şahadatnamalar bilen tanyşmak

Dogluş hakynda şahadatnamanyň barlygyna baglylykda 5 ýaşa çenli çagalaryň göterimdäki bölünişi we interwýuýeriň gören şahadatnamalarynyň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Çaganyň dogluş hakynda şahadatnamasyny:						
	interwýuýer gördi (1)	interwýuýer görmedi (2)	Dogluş hakynda şahadatnamasy ýok çagalar	BM/boş galdyrmak	Hemmesi	Interwýuýeriň görendogluş hakynda şahadatnamalarynyň göterimi(1)/(1+2)*100	5 ýaşa çenli çagalaryň sany
Hemmesi	94,1	4,7	1,2	0,0	100,0	95,2	3765
Sebitler							
Aşgabat şäheri	89,9	9,2	0,9	0,0	100,0	90,7	385
Ahal welaýaty	97,5	2,4	0,1	0,0	100,0	97,5	576
Balkan welaýaty	95,3	3,9	0,9	0,0	100,0	96,1	195
Daşoguz welaýaty	94,1	4,9	1,0	0,0	100,0	95,0	950
Lebap welaýaty	91,6	7,2	1,2	0,0	100,0	92,7	780
Mary welaýaty	95,7	2,1	2,2	0,0	100,0	97,9	879
Ilatly ýerler							
Şäher	92,3	6,4	1,3	0,0	100,0	93,5	1324
Oba	95,1	3,8	1,1	0,0	100,0	96,1	2441
Çaganyň ýaşy							
0-5 aýlyk	81,8	7,9	10,3	0,0	100,0	91,2	343
6-11 aýlyk	93,9	5,2	0,9	0,0	100,0	94,7	380
12-23 aýlyk	94,5	5,1	0,4	0,0	100,0	94,9	778
24-35 aýlyk	95,3	4,5	0,2	0,0	100,0	95,5	746
36-47 aýlyk	95,6	4,3	0,1	0,0	100,0	95,7	758
48-59 aýlyk	96,7	3,3	0,0	0,0	100,0	96,7	760

DQ.15 tablisa. Öýde we saglyk edaralarynda sanjym kartalary bilen tanyşmak

Sanjym kartalarynyň barlygyna baglylykda 0-35 aýlyk çagalaryň göterimdäki bölünişi we interwýuýeriň gören sanjym kartalarynyň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Sanjym kartalary bolmadyk çagalar:		Öýde sanjym kartalary bar bolan çagalar:			Lukmançylyk edaralarynda sanjym kartalary bar bolan çagalar:			Interwýuýeriň gören sanjym kartalarynyň göterimi (öýde we ýa-da lukmançylyk edaralarynda)	0-35 aýlyk çagalaryň sany
	öýde ozal sanjym kartalary bar bolanlar	hiç wagt öýde sanjym kartalary bolmadyklar	interwýuýer öýde gördi	interwýuýer öýde görmedi	Boş galdyrmak /BM	interwýuýer saglyk edarasynda gördi	interwýuýer lukmançylyk edaralarynda görmedi	Boş galdyrmak /BM		
Hemmesi	12,3	17,1	37,3	33,2	0,1	99,5	0,5	0,0	99,7	2247
Sebitler										
Aşgabat şäheri	2,0	1,7	23,5	72,4	0,4	100,0	0,0	0,0	100,0	237
Ahal welaýaty	0,3	0,8	69,5	29,5	0,0	98,3	1,7	0,0	98,8	353
Balkan welaýaty	7,5	5,9	34,5	52,1	0,0	100,0	0,0	0,0	100,0	113
Daşoguz welaýaty	3,0	41,6	33,2	22,0	0,2	99,8	0,2	0,0	100,0	593
Lebap welaýaty	38,9	17,7	17,9	25,5	0,0	99,1	0,7	0,2	99,3	456
Mary welaýaty	13,5	8,6	44,5	33,4	0,0	100,0	0,0	0,0	100,0	496
Ilatly ýerler										
Şäher	12,5	9,1	32,5	45,8	0,1	99,0	1,0	0,0	99,3	806
Oba	12,2	21,5	40,0	26,2	0,1	99,8	0,1	0,1	99,9	1441
Çaganyň ýaşy										
0-5 aýlyk	5,4	18,9	47,9	27,4	0,4	99,0	1,0	0,0	99,6	343
6-11 aýlyk	10,2	15,9	40,9	33,0	0,0	100,0	0,0	0,0	100,0	380
12-23 aýlyk	15,5	17,5	34,5	32,3	0,1	99,6	0,4	0,0	99,7	778
24-35 aýlyk	13,2	16,3	33,6	36,9	0,0	99,4	0,5	0,1	99,6	746

DQ.16 tablisa. El ýuwmak üçin ulanylýan ýeri gözden geçirmek

Soraşma geçirilen ähli öý hojalyklarynda interwýuýeriň gözden geçiren el ýuwmak üçin ulanýan ýerleriniň göterimdäki bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

	El ýuwmak üçin ýer					
		Gözden geçirilmedi				
-	Gözden geçirildi	Ýaşaýyş jaýynda/uçastokda ýa-da howluda ýok	Gözden geçirmek üçin rugsat alynmady	Beýleki	Hemmesi	Soraşma geçirilen öý hojalyklarynyň sany
Hemmesi	99,5	0,3	0,2	0,0	100,0	5861
Sebitler						
Aşgabat şäheri	99,3	0,0	0,6	0,1	100,0	883
Ahal welaýaty	99,7	0,2	0,1	0,0	100,0	674
Balkan welaýaty	99,8	0,2	0,0	0,0	100,0	497
Daşoguz welaýaty	99,5	0,3	0,1	0,1	100,0	1236
Lebap welaýaty	99,1	0,7	0,2	0,0	100,0	1079
Mary welaýaty	99,9	0,1	0,0	0,0	100,0	1491
Ilatly ýerler						
Şäher	99,5	0,1	0,3	0,1	100,0	2634
Oba	99,6	0,4	0,1	0,0	100,0	3227
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller						
Iň garyp	99,1	0,9	0,1	0,0	100,0	1155
Ikinji	99,7	0,1	0,1	0,1	100,0	1055
Üçünji	99,8	0,2	0,0	0,0	100,0	1031
Dördünji	99,5	0,1	0,3	0,1	100,0	1212
Iň baý	99,7	0,0	0,3	0,0	100,0	1408

DQ.17 tablisa. 5 ýaşa çenli çagalar barada sowalnama boýunça respondentler

5 ýaşa çenli çagalar barada sowalnama boýunça çagalaryň respondentler boýunça bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

		Ejesi öý hojalygynda ýok, çaga esasy gözegçilik edýän adam anyklandy:			
-	Ejesi öý hojalygynda ýaşaýar	kakasy	aýal jynsdaky başga adam	Hemmesi	5 ýaşa çenli çagalaryň sany
Hemmesi	99,0	0,1	0,9	100,0	3979
Ýaşy					
0	99,6	0,0	0,4	100,0	803
1	98,6	0,1	1,3	100,0	824
2	99,4	0,0	0,6	100,0	775
3	98,8	0,4	0,8	100,0	798
4	98,6	0,2	1,2	100,0	779

DQ.18 tablisa. Bir ýaş toparlaryna bölünen görnüşde bilim edaralaryna gatnalyşy

5-24 ýaşdaky öý hojalyklarynyň ilatynyň bilim derejesi we şu okuw ýylynda (ýa-dageçen) okaýan synpy boýunça bölünişi, Türkmenistan, 2015-2016

		Häzirki wagtda gatnaýar																				
	Okuw edarasyna gatnamaýar	Mekdebe çenli edara	Başlangyç mekdebiň synpy			Orta mekdebiň synpy								Başlangyç hünär		Orta hünär			Ýokary	BM/boş galdyrmak	Hemmesi	Öý hojalyklarynyň agzalarynyň sany
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	1	2	1	2	3				
Ýaşy[b]																						
5	54,2	45,5	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	716
6	3,1	2,8	94,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	644
7	0,2	0,1	4,1	94,9	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	594
8	0,7	0,1	0,3	14,1	84,5	0,3	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	487
9	0,0	0,0	0,0	1,2	95,3	3,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	505
10	0,0	0,0	0,0	0,1	7,3	90,4	1,7	0,2	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	463
11	0,7	0,0	0,0	0,0	0,2	5,4	91,9	1,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	470
12	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	8,5	88,7	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	442
13	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	8,5	89,2	1,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	417
14	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,5	7,0	89,9	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	450
15	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	1,2	9,7	85,3	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	100,0	462
16	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	8,0	88,8	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	497
17	1,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7	7,0	90,0	0,0	0,0	0,6	0,0	0,0	0,2	0,0	100,0	491
18	80,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,2	9,1	4,4	0,3	1,9	0,0	0,0	3,6	0,0	100,0	384
19	88,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,6	0,7	1,5	0,3	8,4	0,0	100,0	370
20	91,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,3	1,3	1,2	0,4	5,1	0,0	100,0	431
21	94,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,4	0,0	0,4	0,2	0,0	4,8	0,0	100,0	600
22	96,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,4	0,0	3,0	0,0	100,0	594
23	97,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	0,6	0,0	1,8	0,0	100,0	561
24[a]	97,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,5	0,0	1,4	0,0	100,0	555

[a] Soraşma geçirilen pursatda 25 ýaşdaky, okuw ýylynyň başynda 24 ýaşdaky adamlar sanawdan öçürilýär, sebäbi soraşma geçirilýän pursatda diňe 5-24 ýaşdaky adamlaryň okuwa gatnaşygy hakynda maglumatlary ýygnalýar.

[b] Ýaşlary düzgünleşdirilende başlangyç mekdebe ibermek üçin ýaşlary saýlap almak ölçeglerine üns berilýär. Şeýlelikde, 2013-nji ýylda mekdebe kabul etmegiň pes ýaşy 7 ýaşdan 6 ýaşa üýtgedildi, 2006-njy ýylda ýa-da ondan öň doglanlar üçin aýratyn hasaplamalar ulanyldy we ondan soň doglanlarda bu üýtgeşmeler göz öňüne tutuldy.

DQ.19 tablisa. Haçandyr bir wagt doglanlaryň we diri çagalaryň arasynda doglan wagtynda jynslaryň gatnaşygy

Haçandyr bir wagt doglan çagalaryň arasynda jynslaryň gatnaşygy (100 gyza oglanlaryň sany) (doglan wagtynda), aýalyň ýaşyna baglylykda diri we ölen çagalar, Türkmenistan, 2015-2016

	Haçandyr bir wagt doglan çagalar			Diri çagalar			Ölen çagalar			
	Ogullar	Gyzlar	Doglanda jynslaryň gatnaşygy	Ogullar	Gyzlar	Jynslaryň gatnaşygy	Ogullar	Gyzlar	Jynslaryň gatnaşygy	Aýallaryň sany
Hemmesi	6640	6214	1,07	6327	5988	1,06	313	226	1,38	7618
Ýaşy										
15-19	21	15	1,41	21	14	1,43	1	1	1,00	1197
20-24	404	402	1,01	395	395	1,00	9	7	1,37	1400
25-29	1120	985	1,14	1084	964	1,12	36	21	1,73	1351
30-34	1326	1244	1,07	1282	1212	1,06	44	33	1,34	1117
35-39	1343	1271	1,06	1268	1227	1,03	75	44	1,72	946
40-44	1200	1165	1,03	1139	1113	1,02	62	53	1,17	835
45-49	1225	1132	1,08	1139	1063	1,07	86	69	1,25	772

DQ.20 tablisa. Barlag geçirilenden öň döwürler boýunça doglanlaryň sany

Doglanlaryň sany, doglanda jynslaryň gatnaşygy we dogulmagyň taryhynda görkezilen diriler, ölenler ýa-da ähli çagalar (hasaplanýan) barada görrüň edilýändigine ýa-da edilmeýändigine garamazdan, barlag geçirilenden öň döwürler boýunça gatnaşygy, Türkmenistan, 2015-2016

	Doglanlaryň sany			Doglan senesi dolularyň göterimi[a]			Doglanda jynslaryň gatnaşygy[b]			Döwürler boýunça gatnaşygy[c]		
	Diriler	Ölenler	Hemmesi	Diriler	Ölenler	Hemmesi	Diriler	Ölenler	Hemmesi	Diriler	Ölenler	Hemmesi
Hemmesi	12316	538	12855	99,9	97,1	99,8	105,4	143,3	106,8	UB	UB	UB
Ýyllary												
0	726	13	740	100,0	100,0	100,0	115,2	68,9	114,1	UB	UB	UB
1	775	14	789	100,0	100,0	100,0	104,6	459,8	106,9	104,9	72,7	104,1
2	752	25	776	99,9	100,0	99,9	126,9	227,0	129,1	98,0	138,7	99,0
3	758	22	780	99,3	100,0	99,3	93,6	413,2	97,0	101,6	94,2	101,3
4	742	22	763	100,0	96,2	99,9	121,7	119,8	121,6	102,9	94,1	102,6
5	684	24	708	100,0	98,4	99,9	103,5	101,5	103,4	100,4	91,9	100,1
6	620	31	651	100,0	91,8	99,6	105,8	252,8	109,9	99,8	118,1	100,5
7	560	28	588	100,0	95,4	99,8	107,9	114,4	108,2	101,7	111,8	102,2
8	480	19	500	100,0	100,0	100,0	99,2	142,2	100,6	94,2	91,9	94,1
9	460	14	474	100,0	100,0	100,0	88,5	89,6	88,5	14,7	8,3	14,4
10+	5760	327	6086	99,9	96,8	99,7	103,5	133,3	105,0	UB	UB	UB
Bäşýyllyk döwürler												
0-4	3753	95	3848	99,8	99,2	99,8	111,6	197,7	113,1	UB	UB	UB
5-9	2804	117	2920	100,0	96,4	99,9	101,5	136,5	102,7	UB	UB	UB
10-14	2055	81	2136	100,0	96,7	99,9	97,8	167,8	99,8	UB	UB	UB
15-19	1952	110	2062	99,9	97,0	99,7	105,0	161,4	107,4	UB	UB	UB
20+	1753	135	1887	99,8	96,6	99,6	109,0	100,1	108,3	UB	UB	UB

UB: ulanyp bolmaýar.

[a] Doglan ýyly we senesi görkezilen. Görkezilen göterimiň ters ululygy - göterim doly däl we doglan senesi şertli diýmek

[b] $(B_m/B_f) \times 100$, nirede B_m we B_f - degişlilikde erkek we aýal jynsynda doglanlaryň sany

[c] $(2 \times B_t/(B_{t-1} + B_{t+1})) \times 100$, nirede B_t - barlag geçirilenden öň t ýylda doglanlaryň sany

DQ.21 tablisa. Ölen pursadynda ýaşy barada günlerde habar berlen maglumatlar

Habar berlen maglumatlar boýunça bir aýa çenli ýaşy günlerde görkezilenligine baglylykda ölen çagalaryň bölünişi we barlag geçirilenden öň 5 ýyllyk döwre bölünen görnüşde habar berlen maglumatlar boýunça neonatal ölümçiligi netijesinde ölen çagalaryň göterimdäki paýy, Türkmenistan, 2015-2016

	Barlag geçirilenden öň ýyllaryň sany				Hemmesi
	0-4	5-9	10-14	15-19	(0-19)
Ölen pursadynda ýaşy (güni)					
0	7	9	3	2	20
1	13	8	16	15	52
2	6	12	1	5	24
3	9	9	6	6	31
4	0	2	1	1	5
5	3	6	1	6	17
6	1	0	0	1	2
7	2	6	2	6	15
8	0	2	0	0	2
9	1	1	0	0	2
10	3	3	1	3	10
11	-	-	-	-	-
12	2	1	0	0	3
13	0	3	0	0	3
14	0	1	0	1	3
15	0	3	0	0	3
16	-	-	-	-	-
17	-	-	-	-	-
18	0	0	0	2	2
19	1	0	0	0	1
20	1	3	1	0	5
21	-	-	-	-	-
22	-	-	-	-	-
23	-	-	-	-	-
24	0	1	0	0	1
25	-	-	-	-	-
26	-	-	-	-	-
27	-	-	-	-	-
28	-	-	-	-	-
29	-	-	-	-	-
30	1	1	1	0	3
Jemi 0–30 gün	52	71	33	48	203
Irki neonatal ölümçiliginiň göterimi[a]	78,3	64,5	87,8	74,4	74,1

[a] Ilkinji 7 günüň (0-6) içindäki ölümçilik, ilkinji aýyň dowamyndaky ölümçilige bölünen (0-30 gün).

DQ.22 tablisa. Ölen pursadynda ýaşy barada aýlarda habar berlen maglumatlar

Habar berlen maglumatlar boýunça iki ýaşa çenli ýaşy günlerde görkezilenligine baglylykda ölen çagalaryň bölünişi we barlag geçirilenden öň 5 ýyllyk döwre bölünen görnüşde habar berlen maglumatlar boýunça bäbek ölümçiliginiň göterimdäki paýy (hasaplanan), Türkmenistan, 2015-2016

	Barlag geçirilenden öň ýyllaryň sany				Hemmesi
	0-4	5-9	10-14	15-19	(0-19)
Ölen pursadynda ýaşy (aýlar)					
0[a]	52	71	33	48	203
1	3	5	5	5	18
2	6	1	6	4	17
3	5	7	3	7	22
4	5	5	2	3	15
5	0	5	5	3	12
6	4	1	4	6	15
7	3	0	5	3	12
8	1	4	3	3	11
9	2	3	1	7	13
10	1	1	3	3	7
11	1	0	0	4	5
12	3	3	1	0	8
13	1	1	0	0	2
14	1	2	0	0	2
15	0	0	0	1	1
16	1	0	0	0	1
17	0	0	0	1	1
18	1	2	0	4	7
19	1	0	0	0	1
20	-	-	-	-	-
21	-	-	-	-	-
22	-	-	-	-	-
23	-	-	-	-	-
Hemmesi 0-11 aý	82	102	72	96	351
Neonatal ölümçiligiň göterimi[b]	63,0	69,3	45,9	50,8	58,0

[a] Bir aýa çenli günlerde habar berlen ölümçiligi öz içine alýar.
[b] Bir aýa ölenleriň sanynyň bir ýyla çenli ölenleriň sanyna bölünişi

E goşundy. Türkmenistanda 2015-2016-njy ýyllarda geçirilen MICS-iň görkezijileri: sanawjylar we maýdalawjylar

MICS GÖRKEZIJISI		Modul[75]	Sanawjy	Maýdalawjy	MÖM-iň görkezijisiniň belgisi[76]
ÖLÜMÇILIK[77]					
1.1	Neonatal ölümçiligiň koeffisiýenti	BH	Ömrüniň ilkinji aýynda ölmek ähtimallygy		
1.2	Bäbek ölümçiliginiň koeffisiýenti	CM – BH	Doglan pursadyndan ilkinji doglan gününiň arasynda ölmek ähtimallygy		MÖM 4.2
1.3	Postneonatal ölümçiligiň koeffisiýenti	BH	Bäbek ölümçiliginiň koeffisiýenti bilen neonatal ölümçiligiň koeffisiýentiniň arasyndaky tapawut		
1.4	Çaga ölümçiliginiň koeffisiýenti	BH	Birinji we bäşinji doglan gününiň arasynda ölmek ähtimallygy		
1.5	Bäş ýaşa çenli çagalaryň ölümçiliginiň koeffisiýenti	CM – BH	Doglan pursadyndan bäşinji doglan gününiň arasynda ölmek ähtimallygy		MÖM 4.1

IÝMIT					
2.1a 2.1b	Agram ýetmezçiliginiň ýaýranlygy	AN	Agramynyň ýaşyna bolan gatnaşygy mediana görkezijisinden BSGG tarapyndan bellenen şol ýaşdaky çagalar üçin görkezijiden pes bolan 5 ýaşa çenli çagalaryň sany: (a) iki standart gyşarma (kadadan çykmagyň aram we güýçli derejesi), (б) üç standart gyşarma (kadadan çykmagyň güýçli derejesi).	5 ýaşa çenli çagalaryň umumy sany .	MÖM 1.8
2.2a 2.2b	Ösüşde yza galmaklygyň ýaýranlygy	AN	Boýunyň ýaşyna bolan gatnaşygy mediana görkezijisinden BSGG tarapyndan bellenen şol ýaşdaky çagalar üçin görkezijiden pes bolan 5 ýaşa çenli çagalaryň sany: (a) iki standart gyşarma (kadadan çykmagyň aram we güýçli derejesi), (б) üç standart gyşarma (kadadan çykmagyň güýçli derejesi).	5 ýaşa çenli çagalaryň umumy sany	
2.3a 2.3b	Arryklamanyň ýaýranlygy	AN	Agramynyň boýuna bolan gatnaşygy mediana görkezijisinden BSGG tarapyndan bellenen şol ýaşdaky çagalar üçin görkezijiden pes bolan 5 ýaşa çenli çagalaryň sany: (a) iki standart gyşarma (kadadan çykmagyň aram we güýçli derejesi), (б) üç standart gyşarma (kadadan çykmagyň güýçli derejesi).	5 ýaşa çenli çagalaryň umumy sany	

[75] Käbir görkezijiler MICS-iň soragnamalarynyň birnäçe modullaryndan soraglaryň esasynda gurulýar. Şeýle ýagdaýlarda zerur maglumatyň esasy bölegini özünde jemleýän modullar görkezildi.
[76] BMG-nyň Müňýyllygyň Jarnamasynda resmileşdirilen Müňýyllygyň ösüş maksatlarynyň 2008 ýylyň 15 ýanwary ýagdaýyna görkezijileri: http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Host.aspx?Content=Indicators/OfficialList.htm, 2013 ýylyň 10 iýuny ýagdaýyna elýeterli.
[77] Eger "Çaga dogluşynyň taryhy" moduldan peýdalanylýan bolsa, onda ölümçiligiň görkezijileri soňky 5 ýyl döwür üçin hasaplanylýar, Eger görkezijiler gytaklaýyn bahalandyrylýan bolsa ("Çaga dogurmaga ukyply ýaş" moduldan peýdalanmak bilen), onda koeffisiýentler gytaklaýyn usuldan peýdalanmak bilen bahalandyrylan senelere degişli.

MICS GÖRKEZIJISI		Modul[75]	Sanawjy	Maýdalawjy	MÖM-iň görkezijisiniň belgisi[76]
2.4	Agram artykmaçlygynyň ýaýranlygy	AN	Agramynyň boýuna bolan gatnaşygy mediana görkezijisinden BSGG tarapyndan bellenen şol ýaşdaky çagalar üçin görkezijiden iki standart gyşarma köp bolan 5 ýaşa çenli çagalaryň sany.	5 ýaşa çenli çagalaryň umumy sany	
2.5	Haçandyr bir wagt ene süýdi bilen iýmitlendirilen çagalar	MN	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran, haçanda bolsa soňky diri doglan çagasyny ene süýdi bilen iýmitlendiren aýallaryň sany	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran aýallaryň umumy sany	
2.6	Ene süýdi bilen iýmitlendirmäge ir başlamak	MN	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran, haçanda bolsa soňky doglan çagasyny dogrumdan soň ilkinji sagatda ene süýdi bilen iýmitlendiren aýallaryň sany	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran aýallaryň umumy sany	
2.7	6 aýa çenli diňe ene süýdi bilen iýmitlendirmek	BD	Diňe ene süýdi bilen iýmitlendirilen 6 aýa çenli bäbekleriň sany[78]	6 aýlyga çenli bäbekleriň umumy sany .	
2.8	6 aýa çenli esasan ene süýdi bilen iýmitlendirmek	BD	Geçen günüň dowamynda esasy iýmit çeşmesi hökmünde diňe ene süýdi bilen iýmitlendirilen 6 aýa çenli bäbekleriň sany[79]	6 aýlyga çenli bäbekleriň umumy sany .	
2.9	1 ýaşda ene süýdi bilen iýmitlendirmegi dowam etdirmek	BD	Geçen günüň dowamynda ene süýdi bilen iýmitlendirilen12-15 aýlyk çagalaryň sany	12–15 aýlyk çagalaryň umumy sany .	
2.10	2 ýaşda ene süýdi bilen iýmitlendirmegi dowam etdirmek	BD	Geçen günüň dowamynda ene süýdi bilen iýmitlendirilen20-23 aýlyk çagalaryň sany	20–23 aýlyk çagalaryň umumy sany .	
2.11	Ene süýdi bilen iýmitlendirmegiň mediana dowamlylygy	BD	Geçen günüň dowamynda 50%-i ene süýdi bilen iýmitlendirilmedik 0-35 aýlyk çagalaryň aýlarda ýaşy		
2.12	Ýaşyna laýyklykda ene süýdi bilen iýmitlendirmek	BD	Geçen günüň dowamynda talabalaýykiýmitlendirilen20-23 aýlyk çagalaryň sany[80]	0–23 aýlyk çagalaryň umumy sany .	
2.13	Gaty, ýarym gaty ýa-da ýumşak iýmiti girizmek	BD	Geçen günüň dowamynda gaty, ýarym gaty ýa-da ýumşak iýmit bilen iýmitlendirilen 6-8 aýlyk bäbekleriň sany	6–8 aýlyk bäbekleriň umumy sany	
2.14	Ene süýdi bileni ýmitlendirilmeýän çagalary süýt bilen iýmitlendirmegiň ýygylygy	BD	Geçen günüň dowamynda ene süýdi bilen iýmitlendirilmedik, azyndan 2 gezek süýtden iýmit bileniýmitlendirilen6-23 aýlyk çagalaryň sany	Ene süýdi bilen iýmitlendirilmeýän 6–23 aýlyk çagalaryň umumy sany.	
2.15	Iýmitlendirmegiň iň az ýygylygy	BD	Geçen günüň dowamyndaiň az ýa-da iň köp bir gezek gaty, ýarym gaty we ýumşak iýmit (goşmak ene süýdi bilen iýmitlendirilmedik ýagdaýynda süýtden iýmit) berlen 6-23 aýlyk çagalaryň sany[81]	6–23 aýlyk çagalaryň umumy sany	
2.16	Iýmitiň iň az dürli görnüşliligi	BD	Geçen günüň dowamynda4 ýa-da ondan köp iýmit toparyndan iýmitlendirilen 6-23 aýlyk çagalaryň sany[82]	6–23 aýlyk çagalaryň umumy sany	

[78] Peroral regidratasiýa üçin ergini, witaminleri, mineral gatançlary we dermanlary goşmazdan, hiç hili beýleki suwukluklar we iýmit bilen iýmitlendirilmedik ene süýdi bilen iýmitlendirilýän bäbekler.
[79] Belli bir beýleki suwukluklar (suw, suw esasynda içgiler, miwe şiresi, din bilen baglanyşykly suwukluklar, peroral regidratasiýa üçin ergin, damjalar, witaminler, mineral gatançlar we dermanlar) berilýän, ýöne başga hiç zat (hususan, adamyň süýdi däl we suwuk nahar) berilmeýän ene süýdi bilen iýmitlendirilýän bäbekler.
[80] Diňe ene süýdi bilen iýmitlendirilýän 0–5 aýlyk bäbekler we ene süýdi bilen iýmitlendirilýängaty, ýarym gaty we ýumşak iýmit berilýän 6-23 aýlyk çagalar.
[81] Ene süýdi bilen iýmitlendirilýän çagalar:gaty, ýarym gaty we ýumşak iýmit berilýän çagalar: iki gezek – 6–8 aýlyk çagalar we üç gezek – 9–23 aýlyk çagalar; ene süýdi bilen iýmitlendirilmeýän çagalar: gaty, ýarym gaty we ýumşak iýmit ýa-da süýtden iýmit berilýän çagalar: dört gezek – 6–23 aýlyk çagalar.
[82] Görkeziji indiki 7 iýmit toparyndan azyndan 4 sanysyndan iýmitiň islendik möçberiniň sarp edilmegine esaslanýar: 1) däneliler, köki miweliler we hasyllylar, 2) kösükliler we hozlar, 3) süýt

MICS GÖRKEZIJISI		Modul[75]	Sanawjy	Maýdalawjy	MÖM-iň görkezijisiniň belgisi[76]
2.17a 2.17b	Iň az kabul ederlikli iýmit	BD	(a) Ene süýdi bileniýmitlendirilýän, geçen günüň dowamynda iýmiti iň az dürli görnüşli we azyndan iň pes ýygylykda berlen 6-23 aýlyk çagalaryň sany. (б) Ene süýdi bilen iýmitlendirilmeýän, azyndan iki gezek süýt önümi berilýän, iýmiti süýt önümini goşmazdan geçen günüň dowamynda iň az dürli görnüşli we azyndan iň pes ýygylykda berlen 6-23 aýlyk çagalaryň sany	(a) Ene süýdi bilen iýmitlendirilýän 6–23 aýlyk çagalaryň umumy sany. (б) Ene süýdi bilen iýmitlendirilmeýän 6–23 aýlyk çagalaryň umumy sany.	
2.18	Çüýşejikden iýmitlendirmek	BD	Geçen günüň dowamynda çüýşejikden iýmitlendirilen 0-23 aýlyk çagalaryň sany	0–23 aýlyk çagalaryň umumy sany.	
2.19	Ýodlaşdyrylan duzdan peýdalanmak	SI	Duzuň seljermesi ýodidiň|ýodatyň milliona 15 ýa-da ondan köp bölek bolan öý hojalyklarynyň sany	Duz seljerilen ýa-da ýok bolan öý hojalyklarynyň umumy sany	
2.20	Doglanda agramy az bolan bäbekler	MN	Soňky iki ýylda iň soňky doglan we diri doglan, doglanda agramy 2500 gramdan az bolan bäbekleriň sany	Soňky iki ýylda iň soňky doglan we diri doglan diri bäbekleriň umumy sany	
2.21	Doglanda agramy çekilen bäbekler	MN	Soňky iki ýylda iň soňky doglan we diri doglan, doglanda agramy çekilen bäbekleriň sany	Soňky iki ýylda iň soňky doglan we diri doglan bäbekleriň sany	

ÇAGALARYŇ SAGLYGY					
3.1	Inçekeselden sanjym bilen gurşalyp alnyş	IM	Ilkinji doglan gününe BSŽ sanjym edilen 12–23 aýlyk çagalaryň sany	12–23 aýlyk çagalaryň umumy sany	
3.2	Poliomielitden sanjym bilen gurşalyp alnyş	IM	Ilkinji doglan gününe OPW (OPW-3) üçünji dozasy edilen 12–23 aýlyk çagalaryň sany	12–23 aýlyk çagalaryň umumy sany	
3.3	Gökbogmadan, difteriýadan, bürmeden ((A)GTB) sanjym bilen gurşalyp alnyş	IM	Ilkinji doglan gününe ((A)GTB-3) üçünji dozasy edilen 12–23 aýlyk çagalaryň sany	12–23 aýlyk çagalaryň umumy sany	
3.4	Gyzamykdan sanjym bilen gurşalyp alnyş[83]	IM	Ikinji doglan gününe gyzamykdan sanjym edilen 24–35aýlyk çagalaryň sany	24-35 aýlyk çagalaryň umumy sany	MÖM 4.3
3.5	Gepatit B sanjym bilen gurşalyp alnyş	IM	Ilkinji doglan gününe gepatit B (GepB-3) üçünji dozasy edilen 12–23 aýlyk çagalaryň sany	12–23 aýlyk çagalaryň umumy sany	
3.6	b (Hib) görnüşli gemofil infeksiýadan sanjym bilen gurşalyp alnyş	IM	Ilkinji doglan gününe b (Hib-3) görnüşli gemofil infeksiýadan üçünji sanjym edilen 12–23 aýlyk çagalaryň sany	12–23 aýlyk çagalaryň umumy sany	
3.8	Sanjym bilen doly gurşalyp alnyş[84]	IM	Ilkinji doglan gününe (gyzamykdan – ikinji doglan gününe) milli sanjym senenamasyna laýyklykda maslahat berlen ähli sanjymlar edilen 24–35aýlyk çagalaryň sany	24-35 aýlyk çagalaryň umumy sany	
3.10	Diareýa bilen baglylykda saglygy goraýyş kömegine ýüz tutmak	CA	Soňky 2 hepdede diareýa bilen kesellän we saglygy goraýyş edarasyna ýa-da saglygy goraýyş hyzmaty bilen üpjün edijä maslahat ýa-da bejergi üçin ýüz tutulan 5 ýaşa çenli çagalaryň sany	Soňky 2 hepdede diareýa bilen kesellän 5 ýaşa çenli çagalaryň umumy sany	

önümleri (süýt, ýogurt, syr), 4) et önümleri (et, balyk, guş we bagyr/aşakky topara degişli et önümleri), 5) ýumurtga, 6) A witamine baý miweler we gök önümler, şeýle hem 7) beýleki miweler we gök önümler.

[83] Sanjymlaryň tertibine laýyklykda gyzamykdan sanjym 12 aýlyga çenli geçirilýän ýurtlarda görkeziji gyzamykdan sanjym 12 aýlykda edilen 12-23 aýlyk çagalaryň paýy ýaly hasaplanylýar.

[84] 2010 ýyldan başlap utgaşdyrylan sanjym ulanylýar ((A)GTB-GepB-Hib).

MICS GÖRKEZIJISI		Modul[75]	Sanawjy	Maýdalawjy	MÖM-iň görkezijisiniň belgisi[76]
3.11	Peroral regidratasiýa üçin duzlar (PRD) we sink bilen bejermek	CA	Soňky 2 hepdede diareýa bilen kesellän we PRD we sink berlen 5 ýaşa çenli çagalaryň sany	Soňky 2 hepdede diareýa bilen kesellän 5 ýaşa çenli çagalaryň umumy sany	
3.S1[85]	Diareýada iýmitlenmegi dowam etdirmek bilen peroral regidratasion terapiýa (PRT)	CA	Soňky 2 hepdede diareýa bilen kesellän we PRD berlen (PRD bir gaby ýa-da suwuklygyň artdyrylan möçberi) we diareýa wagty iýmitlenmegi dowam etdiren 5 ýaşa çenli çagalaryň sany	Soňky 2 hepdede diareýa bilen kesellän 5 ýaşa çenli çagalaryň umumy sany	
3.13	Çagalarda ýiti respirator infeksiýanyň (ÝRI) alamatlary bilen baglylykda saglygy goraýyş kömegine ýüz tutulmagy	CA	Soňky 2 hepdede ÝRI bilen kesellän we saglygy goraýyş edarasyna ýa-da saglygy goraýyş hyzmaty bilen üpjün edijä maslahat ýa-da bejergi üçin ýüz tutulan 5 ýaşa çenli çagalaryň sany	Soňky 2 hepdede ÝRI alamatlary bolan 5 ýaşa çenli çagalaryň umumy sany	
3.14	ÝRI alamatlary bolan çagalaryň antibiotiklerbilen bejerilmegi	CA	Soňky 2 hepdede ÝRI alamatlary bolan we antibiotikler berlen 5 ýaşa çenli çagalaryň sany	Soňky 2 hepdede ÝRI alamatlary bolan 5 ýaşa çenli çagalaryň umumy sany	
3.15	Iýmit taýýarlamak üçin ýangyjyň gaty görnüşlerinden peýdalanmak	HC	Iýmit taýýarlamak üçin esasy energiýa çeşmesi hökmünde ýangyjyň gaty görnüşlerinden peýdalanýan öý hojalyklarynda ýaşaýan adamlaryň sany	Öý hojalyklarynyň agzalarynyň umumy sany	
3.20	Gyzgynyň galmagy bilen baglylykda kömek üçin ýüz tutmak	CA	Soňky 2 hepdede gyzgyny galan we saglygy goraýyş edarasyna ýa-da saglygy goraýyş hyzmaty bilen üpjün edijä maslahat ýa-da bejergi üçin ýüz tutulan 5 ýaşa çenli çagalaryň sany	Soňky 2 hepdede gyzgyny galan 5 ýaşa çenli çagalaryň umumy sany	

SUW ÜPJÜNÇILIGI WE ARASSAÇYLYK					
4.1	Agyz suwunyň gowulandyrylan çeşmelerinden peýdalanmak	WS	Gowulandyrylan agyz suwunyň çeşmesinden peýdalanýan öý hojalyklarynyň agzalarynyň sany	Öý hojalyklarynyň agzalarynyň umumy sany	MÖM 7.8
4.2	Suwy arassalamak	WS	Gowulandyrylmadyk agyz suwunyň çeşmesinden we arassalamagyň talabalaýyk usulyndan peýdalanýan öý hojalyklarynyň agzalarynyň sany	Gowulandyrylmadyk agyz suwunyň çeşmesi elýeterli bolan öý hojalyklarynyň agzalarynyň umumy sany	
4.3	Gowulandyrylan arassaçylygyň elýeterliligi	WS	Beýleki adamlar bilen bilelikde peýdalanylmaýan gowulandyrylan arassaçylyk-gigiýena gurluşlaryndan peýdalanýan öý hojalyklarynyň agzalarynyň sany	Öý hojalyklarynyň agzalarynyň umumy sany	MÖM 7.9
4.4	Çaga nejasatlarynyň howpsuz ýok edilmegi	CA	Soňky nejasatlary howpsuz ýok edilen 0–2 ýaşly çagalaryň sany	0–2 ýaşyndaky çagalaryň umumy sany	
4.5	El ýuwmak üçin ýer	HW	El ýuwmak üçin sabyn, suw ýa-da beýleki ýuwujy serişdeler bolan ýörite ýer bar bolan öý hojalyklarynyň sany	Öý hojalyklarynyň umumy sany	
4.6	Sabynyň bar bolmagy[86]	HW	Sabyn bar bolan öý hojalyklarynyň sany	Öý hojalyklarynyň umumy sany	

[85] Belgilemek ulgamy #.S# şu soraşma MICS5-iň global Soragnamalarynyň bölegi hasaplanylmaýan standart däl moduly ýa-da soragy (lary) girizmek arkaly ýa-da , MICS5-iň tabulýasiýasynyň Meýilnamasyna goşulmadyk hasaplamanyň standart däl usulyndan peýdalanmak arkaly hasaplanan görkezijini aňladýar .

[86] Görkezijiniň ady standartdan tapawutlanýar "MICS 4.6 görkezijisi – Sabynyň ýa-da beýleki ýuwujy serişdeleriň bolmagy",sebäbi kül, laý ýa-da çäge ýaly beýleki ýuwujy serişdeler Türkmenistanda ulanylmaýar.

MICS GÖRKEZIJISI		Modul[75]	Sanawjy	Maýdalawjy	MÖM-iň görkezijisiniň belgisi[76]
REPRODUKTIW SAGLYK					
5.1	Ýetginjekleriň arasynda çaga dogurmagyň koeffisiýenti[87]	CM – BH	15–19 ýaşly aýallaryň arasynda çaga dogurmagyň ýaşy boýunça koeffisiýenti		MÖM 5.4
5.2	Ir çaga dogurmak	CM – BH	18 ýaşamanka azyndan bir diri çaga dogran 20–24 ýaşly aýallaryň sany	20–24 ýaşly aýallaryň umumy sany	
5.3	Kontrasepsiýanyň ýaýraýyş derejesi	CP	Häzirki wagtda resmi (resmi däl) nikada durýan we kontrasepsiýanyň ol ýa-da beýleki (häzirki zaman ýa-da adaty) usullaryndan peýdalanýan (ýa-da jyns hyzmatdaşy peýdalanýar) 15-49 ýaşdaky aýallaryň sany	Häzirki wagtda resmi (resmi däl) nikada durýan 15-49 ýaşdaky aýallaryň umumy sany	MÖM 5.3
5.4	Kontrasepsiýa kanagatlandyrylmadyk zerurlyk[88]	UN	Häzirki wagtda resmi (däl) nikada durýan, çaga dogurmagyň möhletini meýilleşdirmek we çagalaryň sanyny çäklendirmek zerurlygy bolan we kontrasepsiýanyň hiç bir usulyndan peýdalanmaýan 15-49 ýaşyndaky çaga dogurmaga ukyply ýaşdaky aýallaryň sany	Häzirki wagtda resmi (resmi däl) nikada durýan 15-49 ýaşdaky aýallaryň umumy sany	MÖM 5.6
5.5a 5.5b	Dogrumdan öňki gözegçilik bilen gurşalyp alnyş	MN	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran we diri çaganyň dogulmagyna getiren soňky göwreliligiň dowamynda şular bellenen 15-49 ýaşyndaky aýallaryň umumy sany: (a) ýokary hünär derejeli saglygy gorýaýş işgäriniň gatnaşmagynda azyndan bir gezek; (б) saglygy goryaýş hyzmaty bilen üpjün edijiniň gatnaşmagynda azyndan dört gezek.	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran 15-49 ýaşyndaky aýallaryň umumy sany	MÖM 5.5
5.6	Dogrumdan öňki gözegçiliň mazmuny	MN	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran we diri çaganyň dogulmagyna getiren soňky göwreliligiň dowamynda gan basyşy ölçelen, peşewiň we ganyň seljerilmegi üçin synag alnan 15-49 ýaşyndaky aýallaryň sany	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran 15-49 ýaşyndaky aýallaryň umumy sany	
5.S1	Dogrumdan öňki gözegçiliň mazmuny (USB-ny goşmak bilen)	MN	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran we diri çaganyň dogulmagyna getiren soňky göwreliligiň dowamynda gan basyşy ölçelen, peşewiň we ganyň seljerilmegi üçin synag alnan , USB edilen 15-49 ýaşyndaky aýallaryň sany	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran 15-49 ýaşyndaky aýallaryň umumy sany	
5.7	Dogrum wagty ýokary hünär derejeli adamyň bolmagy	MN	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran we soňky dogrumy diri çaganyň dogulmagy bilen tamamlanan soňky dogrumy ýokary hünär derejeli saglygy goraýyş işgäriniň gatnaşmagynda geçen 15-49 ýaşyndaky aýallaryň sany	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran 15-49 ýaşyndaky aýallaryň umumy sany	MÖM 5.2

[87] Eger "Dogluş taryhy" moduldan peýdalanylýan bolsa, onda görkeziji soňky 3 ýyl üçin hasaplanylýar. Eger ol diňe "Çaga dogurmaga ukyply ýaş" modulyndan peýdalanmak bilen bahalandyrylsa, onda koeffisiýentiň soňky bir ýyla degişli.
[88] Jikme-jik beýanyna MICS-iň tabulýasiýasynyň meýilnamasynda seret .

MICS GÖRKEZIJISI		Modul[75]	Sanawjy	Maýdalawjy	MÖM-iň görkezijisiniň belgisi[76]
5.8	Saglygy goraýyş edarasynda kabul edilen dogrumlar	MN	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran we diri çaga doglan soňky dogrumy saglygy goraýyş edarasynda geçen 15-49 ýaşyndaky aýallaryň sany	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran 15-49 ýaşyndaky aýallaryň umumy sany	
5.9	Çagany kesip almak	MN	Soňky 2 ýylda soňky dogrumy kesilip alnan 15-49 ýaşyndaky aýallaryň sany	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran 15-49 ýaşyndaky aýallaryň umumy sany	
5.10	Dogrumdan soň saglygy goraýyş edarasynda bolmak	PN	Soňky 2 ýylda soňky diri çaga doglandan soň saglygy goraýyş edarasynda bolan döwri 12 sagat we ondan köp bolan 15-49 ýaşyndaky aýallaryň sany	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran 15-49 ýaşyndaky aýallaryň umumy sany	
5.11	Täze doglan çagalara dogrumdan soňky gözegçilik	PN	Soňky 2 ýylda soňky we diri doglan, saglygy goraýyş edarasynda bolan wagty ýa-da çaga doglandan soň köp wagt geçmänkä öýde saglyk ýagdaýyna gözegçilik edilen ýa-da çaga doglandan soň ilkinji 2 günde dogrumdan soňky gözegçilige barlan çagalaryň sany	Soňky 2 ýylda soňky we diri çaga dogran 15-49 ýaşyndaky aýallaryň umumy sany	
5.12	Enelere dogrumdan soňky gözegçilik	PN	Soňky 2 ýylda saglygy goraýyş edarasynda bolan wagty ýa-da çaga doglandan soň köp wagt geçmänkä öýde saglyk ýagdaýyna gözegçilik edilen ýa-da soňky diri çaga doglandan soň ilkinji 2 günde dogrumdan soňky gözegçilige barlan 15-49 ýaşyndaky aýallaryň sany	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran 15-49 ýaşyndaky aýallaryň umumy sany	
ÇAGALARYŇ ÖSÜŞI					
6.1	Irki ýaşda okuw maksatnamasy boýunça okuwa gatnaşyk	EC	Irki ýaşda okuw maksatnamasy boýunça şol ýa-da başga okuwa gatnaýan 36–59 aýlyk çagalaryň sany	36–59 aýlyk çagalaryň umumy sany	
6.2	Okuwda goldaw bermek	EC	Öý hojalygynyň uly ýaşly agzalarynyň soňky 3 günüň dowamynda bilim almak we mekdebe taýýarlyga ýardam etmek boýunça işleriň dört ýa-da ondan gowrak görnüşi bilen meşgullanan 36-59 aýlyk çagalaryň sany	36–59 aýlyk çagalaryň umumy sany	
6.3	Okuwda kaka tarapyndan goldaw berilmegi	EC	Biologik kakalary soňky 3 günüň dowamynda bilim almak we mekdebe taýýarlyga ýardam etmek boýunça işleriň dört ýa-da ondan gowrak görnüşi bilen meşgullanan 36-59 aýlyk çagalaryň sany	36–59 aýlyk çagalaryň umumy sany	
6.4	Okuwda eje tarapyndan goldaw berilmegi	EC	Biologik ejeleri soňky 3 günüň dowamynda bilim almak we mekdebe taýýarlyga ýardam etmek boýunça işleriň dört ýa-da ondan gowrak görnüşi bilen meşgullanan 36-59 aýlyk çagalaryň sany	36–59 aýlyk çagalaryň umumy sany	
6.5	Çagalar üçin kitaplaryň bar bolmagy	EC	Çagalar üçin üç sany kitaby bolan 5 ýaşa çenli çagalaryň sany	5 ýaşa çenli çagalaryň umumy sany	
6.6	Oýnamak üçin predmetleriň bar bolmagy	EC	Oýnamak üçin iki ýa-da ondan köp predmetler bilen oýnaýan 5 ýaşa çenli çagalaryň sany	5 ýaşa çenli çagalaryň umumy sany	

MICS GÖRKEZIJISI		Modul[75]	Sanawjy	Maýdalawjy	MÖM-iň görkezijisiniň belgisi[76]
6.7	Talabalaýyk däl gözegçilik	EC	Soňky hepdäniň dowamyndaiň bolmanda bir gezek ýeke özi öýde galdyrylan ýa-da bir sagatdan gowrak 10 ýaşa çenli başga çaganyň gözegçiliginde galdyrylan 5 ýaşa çenli çagalaryň sany	5 ýaşa çenli çagalaryň umumy sany	
6.8	Irki ýaşda çaga ösüşiniň indeksi	EC	Dört ýaýrawyň azyndan üçüsi: okamak we sanamak endikleri, fiziki we sosial-emosional we akyl ýetirmek endikleri öz ýaşyna laýyklykda ösýän 36–59 aýlyk çagalaryň sany.	36–59 aýlyk çagalaryň umumy sany	

SOWATLYLYK WE BILIM					
7.1	Ýaş aýallaryň arasynda sowatlylygyň derejesi	WB	Gündelik durmuş barada gysgaça ýönekeý sözlemi okap bilýän ýa-da orta ýa-da ýokary okuw mekdebine gatnan 15-24 ýaşyndaky aýallaryň sany[89]	15-24 ýaşyndaky aýallaryň umumy sany	MÖM 2.3
7.2	Mekdebe taýýarlyk	ED	Geçen okuw ýylynda mekdebe çenli bilim edarasyna gatnan başlangyç mekdebiň birinji synp okuwçylarynyň sany	Başlangyç mekdebiň birinji synp okuwçylarynyň umumy sany	
7.3	Başlangyç bilimde toplamagyň sap koeffisiýenti	ED	Başlangyç mekdebiň birinji synpyna barmak ýaşyndaky çagalaryň sany	Mekdebe barmak ýaşyndaky çagalaryň umumy sany	
7.4	Başlangyç mekdebe gatnaşygyň sap koeffisiýenti (düzediş girizilen)	ED	Häzirki wagtda başlangyç[90] ýa-da orta mekdebe gatnaýan başlangyç mekdep ýaşyndaky çagalaryň sany	Başlangyç bilim ýaşyndaky çagalaryň umumy sany	MÖM 2.1
7.5	Orta mekdebe gatnaşygyň sap koeffisiýenti (düzediş girizilen)	ED	Häzirki wagtda orta okuw mekdebine ýa-da has ýokary derejedäki okuw mekdebine gatnaýan orta mekdep ýaşyndaky çagalaryň sany	Orta bilim ýaşyndaky çagalaryň umumy sany	
7.6	Başlangyç mekdebiň iň soňky synpyna çenli okan çagalar	ED	Birinji synpa baranlardan başlangyç mekdebiň soňky synpyna çenli okan çagalaryň paýy		MÖM 2.2
7.7	Başlangyç mekdebi tamamlamagyň koeffisiýenti	ED	Başlangyç mekdebiň soňky synpynda okaýan (ýyly gaýtalaýanlary goşmazdan) çagalaryň sany	Başlangyç mekdebi tamamlamak (başlangyç mekdebiň soňky synpyna gatnamak ýaşyndaky) çagalaryň umumy sany	
7.8	Orta bilim basgançagyna geçmegiň koeffisiýenti	ED	Häzirki okuw ýylynda orta mekdepde birinji ýyl okaýan, geçen okuw ýylynda başlangyç mekdebiň soňky synpynda okan çagalaryň sany	Geçen okuw ýylynda başlangyç mekdebiň soňky synpynda okan çagalaryň umumy sany	
7.9	Jynslaryň deňhukuklylygynyň indeksi (başlangyç bilimde)	ED	Gyzlaryň arasynda başlangyç mekdebe gatnaşygyň sap koeffisiýenti (düzediş girizilen)	Oglanlaryň arasynda başlangyç mekdebe gatnaşygyň sap koeffisiýenti (düzediş girizilen)	MÖM 3.1
7.10	Jynslaryň deňhukuklylygynyň indeksi (orta bilimde)	ED	Gyzlaryň arasynda orta mekdebe gatnaşygyň sap koeffisiýenti (düzediş girizilen)	Oglanlaryň arasynda orta mekdebe gatnaşygyň sap koeffisiýenti (düzediş girizilen)	MÖM 3.1

[89] Orta (4-11 synplar), başlangyç hünärmenlik, orta hünärmenlik, ýokary okuw mekdebi.
[90] Orta mekdebiň başlangyç (1-3) synplary.

MICS GÖRKEZIJISI		Modul[75]	Sanawjy	Maýdalawjy	MÖM-iň görkezijisiniň belgisi[76]
ÇAGALARY GORAMAK					
8.1	Çaga dogluşyny bellige almak	BR	Doglanlygy hasaba alnandygy barada habar berlen 5 ýaşa çenli çagalaryň sany	5 ýaşa çenli çagalaryň umumy sany	
8.2	Çaga zähmeti	CL	Çaga zähmetine çekilen 5-17 ýaşyndaky çagalaryň sany[91]	5-17 ýaşyndaky çagalaryň umumy sany	
8.3	Düzgün-tertibiň güýç ulanylýan usullary	CD	Soňky aýyň dowamynda psihologik hüjüme ýa-da beden taýdan jezalandyrma duçar edilen 1-14 ýaşyndaky çagalaryň sany	1–14 ýaşyndaky çagalaryň umumy sany	
8.4	15 ýaşa ýetmänkä nikalaşmak	MA	15 ýaşa ýetmänkä ilkinji gezek resmi (däl) nikada duran 15–49 ýaşyndaky aýallaryň sany	15–49 ýaşyndaky aýallaryň umumy sany	
8.5	18 ýaşa ýetmänkä nikalaşmak	MA	18 ýaşa ýetmänkä ilkinji gezek resmi (däl) nikada duran20–49 ýaşyndaky aýallaryň sany	20–49 ýaşyndaky aýallaryň sany	
8.6	Häzirki wagtda resmi (däl) nikada durýan 15-19 ýaşyndaky ýaş aýallar	MA	Häzirki wagtda resmi (däl) nikada durýan 15-19 ýaşyndaky aýallaryň sany	15–19 ýaşyndaky aýallaryň sany	
8.8a 8.8b	Äri ýa-da jynsy hyzmatdaşy olardan azyndan 10 ýaş uly bolan resmi (däl) nikada durýan aýallaryň sany: (a) 15–19 ýaşly aýallaryň arasynda, (б) 20–24 ýaşly aýallaryň arasynda.	MA	Äri ýa-da jynsy hyzmatdaşy olardan azyndan 10 ýaş uly bolan resmi (däl) nikada durýan aýallaryň sany: (a) 15–19 ýaşly aýallaryň arasynda, (б) 20–24 ýaşly aýallaryň arasynda.	Resmi (däl) nikada duranaýallaryň umumy sany: (a) 15–19 ýaşynda, (б) 20–24 ýaşynda.	
8.12	Öýde güýç ulanylmagyna garaýyş	DV	Aşakdaky sebäpleriň iň bolmanda birinde aýalyny urmaga ýa-da ýençmäge haky bar diýip hasap edýän aýallaryň sany: (1) eger oňa aýtman öýden çykyp gidýän bolsa, (2) çagalary barada alada etmeýän bolsa, (3) adamsyna dil gaýtarýan bolsa, (4) eger jynsy gatnaşykdan boýun gaçyrýan bolsa, (5) eger nahary ýakýan bolsa.	15–49 ýaşyndaky aýallaryň umumy sany	
8.S1	Öýde güýç ulanylmagyna garaýyş (goşmaça ýagdaýlary goşmak bilen)	DV	Aşakdaky sebäpleriň iň bolmanda birinde aýalyny urmaga ýa-da ýençmäge haky bar diýip hasap edýän aýallaryň sany: (1) eger oňa aýtman öýden çykyp gidýän bolsa, (2) çagalary barada alada etmeýän bolsa, (3) adamsyna dil gaýtarýan bolsa, (4) eger jynsy gatnaşykdan boýun gaçyrýan bolsa, (5) eger nahary ýakýan bolsa, 6) äriniň ata-enesine hormat goýmaýan bolsa .	15–49 ýaşyndaky aýallaryň umumy sany	
8.13	Çagalaryň ýaşaýyş şertleri	HL	Biologik ata-enesiniň hiç biri bilen ýaşamaýan 0–17 ýaşyndaky çagalaryň sany	0–17 ýaşyndaky çagalaryň umumy sany	
8.14	Ata-enesiniň biri ýa-da ikisi hem ölen çagalaryň paýy	HL	Biologik ata-enesiniň biri ýa-da ikisi hem ölen 0–17 ýaşyndaky çagalaryň sany	0–17 ýaşyndaky çagalaryň umumy sany	
8.15	Ata-enesiniň iň bolmanda biri daşary ýurtda ýaşaýan çagalar	HL	Biologik ata-enesiniň iň bolmanda biri daşary ýurtda ýaşaýan 0-17 ýaşyndaky çagalaryň sany	0–17 ýaşyndaky çagalaryň umumy sany	

[91] Çaga zähmetine çekilen çagalar ýaş çäginiň derejesinde ýa-da ondan ýokary derejede ykdysady işe çekilen we öýdäki işlere ýaş çäginiň derejesinde ýa-da ondan ýokary derejedeçekilen çagalar we howply işlere çekilen çagalar hökmünde kesgitlenilýär. Ýaş çäklendirmeleri we klassifikasiýa barada anyk maglumata MICS-iň tabulýasiýasynyň meýilnamasynda seret.

MICS GÖRKEZIJISI		Modul[75]	Sanawjy	Maýdalawjy	MÖM-iň görkezijisiniň belgisi[76]
AIW/AIDS					
9.1	AIW-iň öňüni almak barada ýaş aýallarda bilimiň bolmagy	HA	AIW-iň[92] jyns ýoly arkaly geçmeginiň öňüni almagyň usullaryny dogry aýdyp biljek we AIW-iň geçmegi babatda has ýaýran ýalňyşmalary ret edýän 15–49 ýaşyndaky aýallaryň sany	15–24 ýaşyndaky aýallaryň umumy sany	MÖM 6.3
9.2	AIW-iň ejesinden çaga geçmegi barada bilimiň bolmagy	HA	AIW-iň ejesinden çaga geçmeginiň ähli üç usulyny[93] bilýän 15–49 ýaşyndaky aýallaryň sany	15–49 ýaşyndaky aýallaryň umumy sany	
9.3	AIW bilen ýaşaýan adamlara tolerant garaýyş	HA	AIW bilen ýaşaýan adamlara tolerantlygyň derejesini ýüze çykaran ähli dört soraga[94] jogap berende tolerant garaýşyny görkezen 15–49 ýaşyndaky aýallaryň sany	AIW barada eşiden 15–49 ýaşyndaky aýallaryň umumy sany	
9.4	AIW-e barlagdan nirede geçmelidigini bilýän aýallar	HA	AIW-e barlagdan nirede geçmelidigini bilýändigini tassyklaýan 15–49 ýaşyndaky aýallaryň sany	15–49 ýaşyndaky aýallaryň umumy sany	
9.5	AIW-e barlagdan geçen we netijesini bilýän aýallar	HA	Soňky 12 aýda AIW-e barlagdan geçen we netijesini bilýän 15–49 ýaşyndaky aýallaryň sany	15–49 ýaşyndaky aýallaryň umumy sany	
9.7	Dogrumdan öňki gözegçilik döwründe AIW-e maslahat bilen gurşalyp alnyş	HA	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran we göwreli wagty dogrumdan öňki gözegçilik edilen, ýaňy ýakynda dogrum bilen tamalanan we dogrumdan öňki gözegçilik döwründe AIW- maslahaty hyzmaty edilen 15-49 ýaşyndaky aýallaryň sany	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran 15–49 ýaşyndaky aýallaryň umumy sany	
9.8	Dogrumdan öňki gözegçilik döwründe AIW-e barlag bilen gurşalyp alnyş	HA	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran we dogrumdan öňki gözegçilikde olara AIW-e barlagdan geçmek teklip edilendigi we olaryň ylalaşandygy barada habar beren hem-de netijesinialan15-49 ýaşyndaky aýallaryň sany	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran 15–49 ýaşyndaky aýallaryň umumy sany	
9.16	Ýetim çagalar tarapyndan mekdebe gatnaşygyň ýetim dälleriň mekdebe gatnaşygyna bolan gatnaşygy	HL – ED	Ata-enesiniň ikisini hem ýitiren we mekdebe gatnaýan 10–14 ýaşyndaky çagalaryň paýy	Ata-enesi diri we olaryň biri ýa-da ikisi bilen bile ýaşaýan, mekdebe gatnaýan 10–14 ýaşyndaky çagalaryň paýy	MÖM 6.4

KÖPÇÜLIKLEÝIN HABAR BERIŞ SERIŞDELERINDEN PEÝDALANMAK WE MAGLUMAT/KOMMUNIKASION TEHNOLOGIÝALARDAN PEÝDALANMAK					
10.1	Köpçülikleýin habar beriş serişdelerinden peýdalanmak	MT	Hepdede azyndan bir gezek gazet ýa-da žurnal okaýan, radio diňleýän we telewizora seredýän 15–49 ýaşyndaky aýallaryň sany	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran 15–49 ýaşyndaky aýallaryň umumy sany	
10.2	Kompýuterden peýdalanmak	MT	Soňky 12 aýda kompýuterden peýdalanan 15-24 ýaşyndaky ýaş aýallaryň sany	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran 15–24 ýaşyndaky aýallaryň umumy sany	
10.3	Internetden peýdalanmak	MT	Soňky 12 aýda Internetden peýdalanan 15-24 ýaşyndaky ýaş aýallaryň sany	Soňky 2 ýylda diri çaga dogran 15–24 ýaşyndaky aýallaryň umumy sany	

[92] Prezerwatiwden peýdalanmak we diňe bir wepaly infeksiýa geçmedik jynsy hyzmatdaşyň bolmagy.
[93] Göwrelilik, dogrum we ene süýdi bilen iýmitlendirilende geçmegi.
[94] (1) Wirus geçen mugallyma mekdepde işlemegi dowam etdirmäge rugsat bermek bolar diýip hasaplaýan, (2) AIDS geçendigini bilseler satyjydan ter gök önümleri satyn aljakdyklary barada, (3) maşgala agzasyna AIW geçen bolsa ýaşyrmak islemejekdigi we (4) AIDS bilen kesellän maşgala agzasyna seretjekdikleri barada aýdan aýallar.

ÖÝ HOJALYKLARYNYŇ SOWALNAMASY
2015-NJI ÝYLDA TÜRKMENISTANDA KÖP GÖRKEZIJILI KLASTERLEÝIN SYN

ÖÝ HOJALYGY BARADA MAGLUMATLARYŇ TOPLUMY

HH1. Klasteriň belgisi: ___ ___ ___

HH2. Öý hojalygynyň belgisi ___ ___

HH3. Interwýuýeriň ady we belgisi:

Ady_________________________ ___ ___ ___

HH4. Ýolbaşçynyň ady we belgisi:

Ady_________________________ ___ ___ ___

HH5. Sorag-jogabyň geçirilen güni /aýy /ýyly :

___ ___/___ ___/ 201___

HH6. Ilatly ýeriň görnüşi:

Şäher ... 1
Oba ... 2

HH7. Sebit:

Aşgabat ş. ... 1
Ahal welaýaty ... 2
Balkan welaýaty ... 3
Daşoguz welaýaty ... 4
Lebap welaýaty ... 5
Mary welaýaty ... 6

BIZ TÜRKMENISTANYŇ STATISTIKA BARADAKY DÖWLET KOMITETINIŇ WEKILLERI BOLUP,ÇAGALARYŇ, MAŞGALANYŇ WE ÖÝ HOJALYGYNYŇ ÝAGDAÝY BARADA GÖZEGÇILIK GEÇIRÝÄRIS. MEN SIZ BILEN AŞAKDAKY TEMALAR BOÝUNÇA GÜRRÜŇDEŞLIK GEÇIRMEK ISLEÝÄRIN. BIZIŇ SORAG-JOGABYMYZ ORTAÇA **20** MINUDA GOLAÝ WAGT ALAR. BIZIŇ SIZDEN ALJAK ÄHLI MAGLUMATLARYMYZ BERK GIZLINLIKDE GALAR WE SIZIŇ JOGAPLARYŇYZY HIÇ KIM BILMEZ. MEN SORAŞMA BAŞLABEREÝINMI?

☐ *Hawa, razyçylygy alyndy.*⇨ *HH18 geçiň, wagty belläň we soraşma başlaň.*

☐ *Ýok, razyçylygy alynmady.*⇨*HH9«04»daşyny tegeläň. Bu netijäni öz ýolbaşçyňyz bilen maslahatlaşyň.*

HH9.Öý hojalygynda geçirilen soraşmanyň netijesi:

Geçirildi ... 01
Gelnen wagtynda ÖH-nyň agzalary ýa-da soraşma gatnaşyp biljek adamlaryň bolmazlygy ... 02
ÖH-nyň agzalarynyň hemmesiniň uzak wagtyň dowamynda bolmazlygy ... 03
Soraşma gatnaşmakdan boýun gaçyrmak ... 04
Boş duran ýaşaýyş jaýlary/ýaşaýyş däl binalar ... 05
Ýaşaýyş jaýy ýykylyp aýryldy ... 06
Ýaşaýyş jaýy tapylmady ... 07

Beýleki(görkeziň)________________________________ 96

Öý hojalygy boýunça bu sowalnama doldurylandan soň aşakdaky maglumatlary giriziň:

HH10. Öý hojalygynyň sowalnamasyna jogap beren respondent:

Ady________________________ ___ ___

HH11. Öý hojalygynyň agzalarynyň umumy sany: ___ ___

HH12. 15–49 ýaşdaky zenanlaryň sany: ___ ___

HH14. 5ýaşa çenli çagalaryň sany: ___ ___

Bu öý hojalygyna degişli ähli sowallar doldurylandan soňra indiki maglumatlary giriziň:

HH13.Zenanlar üçin doldurylan sowalnamalaryň sany: ___ ___

HH15. 5 ýaşa çenli çagalar hakynda doldurylan sowalnamalaryň sany: ___ ___

HH18. *Wagty ýazyň.*

Sagat .... __ __

Minut .... __ __

ÖÝ HOJALYGYNYŇ ÝAZGYSY — HL

ILKI BILEN ÖÝ HOJALYGYNYŇ BAŞTUTANYNDAN BAŞLAP, ADATÇA ŞU ÝERDE ÝAŞAÝAN ÄHLI ADAMLARYŇ ADYNY AÝTMAGYŇYZY HAÝYŞ EDÝÄRIN.

Öý hojalygynyň baştutanynyň adyny 01 setirde ýazyň. Öý hojalygynyň ähli agzalaryny (HL2), olaryň öý hojalygynyň baştutanyna garyndaşlyk gatnaşygyny (HL3) we olaryň jynsyny (HL4) görkeziň.

Soňra soraň: EGER-DE HÄZIR ÖÝDE ÝOK HEM BOLSALAR, ŞU ÝERDE BAŞGA ADAM ÝAŞAÝARMY?

Eger ýaşaýan bolsa, onda HL2–HL4 olar barada maglumatlary giriziň. Soňra *nobat boýunça her bir adama degişli HL5-den başlap soraglary beriň. Eger Öý hojalygynyň ýazgysynyň ähli setirleri dolan bolsa, onda goşmaça sowalnamany ulanyň.*

							15–49 *ýaşdaky aýal-gyzlar üçin*	**0–4** *ýaşdaky çagalar üçin*	**0–17** *ýaşdaky çagalar üçin*						**0–14** *ýaşdaky çagalar üçin*
HL1. *Setiriň belgisi*	**HL2**. *Ady*	**HL3**. (*Ady*) ÖÝ HOJALYGYNYŇ BAŞTUTANYNA GARYNDAŞLYK GATNAŞYGY?	**HL4**. (*Ady*) ERKEKMI ÝA-DA ZENAN? 1 Erkek 2 Zenan	**HL5**. (*Ady*) DOGLAN SENESI? 98 BM	9998 BM	**HL6**. (*Ady*) NÄÇE ÝAŞYNDA? *Doly ýaşyny görkeziň. Eger 95 ýaşynda ýa-da ondan uly bolsa '95'ýazyň*	**HL7**. *Eger-de zenan* **15-49** *ýaşynda bolsa, onda setiriň belgisiniň daşyny tegeläň.*	**HL7B**. *Eger-de çaga* **0–4** *ýaşda bolsa, onda setiriň belgisiniň daşyny tegeläň.*	**HL11**. (*Ady*) HAKYKY EJESI DIRIMI? 1 Hawa 2 Ýok⇘HL13 8 BM⇘HL13	**HL12**. (*Ady*) HAKYKY EJESI ŞU ÖÝ HOJALYGYNDA ÝAŞAÝARMY? *Eger-de «Hawa» jogap berseler ejesiniň setir belgisini ýazyň we HL13 geçiň. «Ýok» jogap berlen ýagdaýynda «00» goýuň.*	**HL12A**. (*Ady*) HAKYKY EJESI NIREDE ÝAŞAÝAR? 1Şu ýurtdaky başga öý hojalygynda 2 Şu ýurtdaky ýörite edarada 3 Daşary ýurtda 8 BM	**HL13**. (*Ady*) HAKYKY KAKASY DIRIMI? 1 Hawa 2 Ýok⇘HL15 8 BM⇘HL15	**HL14**. (*Ady*) HAKYKY KAKASY ŞU ÖÝ HOJALYGYNDA ÝAŞAÝAR-MY? *Eger-de «Hawa» jogap berseler kakasynyň setir belgisini ýazyň we HL15 geçiň. «Ýok» jogap berlen ýagdaýynda «00» goýuň.*	**HL14A**. (*Ady*) HAKYKY KAKASY NIREDE ÝAŞAÝAR? 1Şu ýurtdaky başga öý hojalygynda 2 Şu ýurtdaky ýörite edarada 3 Daşary ýurtda 8 BM	**HL15**. *Eger görkezilen bolsa HL12 ejesiniň setir belgisini ýazyň. Eger HL12 boş ýa-da onda «00» goýlan bolsa soraň:* (*Ady*) SERETMEGI AMALA AŞYRÝAN ESASY ADAM KIM?
Setiri	Ady	Garyndaşlyk gatnaşygy*	E Z	Aýy	Ýyly	Ýaşy	15–49	0–4	H Ý BM	Ejesi		H Ý BM	Kakasy		Ejesi
01		**0 1**	1 2	__ __	__ __ __ __	__ __	01	01	1 2 8	__ __	1 2 3 8	1 2 8	__ __	1 2 3 8	__ __
02		__ __	1 2	__ __	__ __ __ __	__ __	02	02	1 2 8	__ __	1 2 3 8	1 2 8	__ __	1 2 3 8	__ __
03		__ __	1 2	__ __	__ __ __ __	__ __	03	03	1 2 8	__ __	1 2 3 8	1 2 8	__ __	1 2 3 8	__ __
04		__ __	1 2	__ __	__ __ __ __	__ __	04	04	1 2 8	__ __	1 2 3 8	1 2 8	__ __	1 2 3 8	__ __
05		__ __	1 2	__ __	__ __ __ __	__ __	05	05	1 2 8	__ __	1 2 3 8	1 2 8	__ __	1 2 3 8	__ __
06		__ __	1 2	__ __	__ __ __ __	__ __	06	06	1 2 8	__ __	1 2 3 8	1 2 8	__ __	1 2 3 8	__ __

								15–49 *ýaşdaky aýal-gyzlar üçin*	0–4 *ýaşdaky çagalar üçin*	**0–17** *ýaşdaky çagalar üçin*						**0–14** *ýaşdaky çagalar üçin*
HL1. *Setiriň belgisi*	**HL2.** *Ady*	**HL3.** (*Ady*) ÖÝ HOJALYGY NYŇ BAŞTUTANYNA GARYNDAŞ LYK GATNAŞYGY?	**HL4.** (*Ady*) ERKEKMI ÝA-DA ZENAN? 1 Erkek 2 Zenan		**HL5.** (*Ady*) DOGLAN SENESI? 98 BM	9998 BM	**HL6.** (*Ady*) NÄÇE ÝAŞYNDA? *Doly ýaşyny görkeziň. Eger 95 ýaşynda ýa-da ondan uly bolsa '95'ýazyň*	**HL7.** *Eger-de zenan* **15-49** *ýaşynda bolsa, onda setiriň belgisiniň daşyny tegeläň.*	**HL7B.** *Eger-de çaga* **0–4** *ýaşda bolsa, onda setiriň belgisiniň daşyny tegeläň.*	**HL11.** (*Ady*) HAKYKY EJESI DIRIMI? 1 Hawa 2 Ýok⇘ HL13 8 BM⇘ HL13	**HL12.** (*Ady*) HAKYKY EJESI ŞU ÖÝ HOJALYGYNDA ÝAŞAÝARMY? *Eger-de «Hawa» jogap berseler ejesiniň setir belgisini ýazyň we HL13 geçiň. «Ýok» jogap berlen ýagdaýynda «00» goýuň.*	**HL12A.** (*Ady*) HAKYKY EJESI NIREDE ÝAŞAÝAR? 1Şu ýurtdaky başga öý hojalygynda 2 Şu ýurtdaky ýörite edarada 3 Daşary ýurtda 8 BM	**HL13.** (*Ady*) HAKYKY KAKASY DIRIMI? 1 Hawa 2 Ýok⇘ HL15 8 BM⇘ HL15	**HL14.** (*Ady*) HAKYKY KAKASY ŞU ÖÝ HOJALYGYNDA ÝAŞAÝAR-MY? *Eger-de «Hawa» jogap berseler kakasynyň setir belgisini ýazyň we HL15 geçiň. «Ýok» jogap berlen ýagdaýynda «00» goýuň.*	**HL14A.** (*Ady*) HAKYKY KAKASY NIREDE ÝAŞAÝAR? 1Şu ýurtdaky başga öý hojalygynd a 2 Şu ýurtdaky ýörite edarada 3 Daşary ýurtda 8 BM	**HL15.** *Eger görkezilen bolsa HL12 ejesiniň setir belgisini ýazyň.* *Eger HL12 boş ýa-da onda «00» goýlan bolsa soraň:* (*Ady*) SERETMEGI AMALA AŞYRÝAN ESASY ADAM KIM?
Setiri	Ady	Garyndaşlyk gatnaşygy*	E	Z	Aýy	Ýyly	Ýaşy	15–49	0–4	H Ý BM	Ejesi		H Ý BM	Kakasy		Ejesi
07		___ ___	1	2	__ __	__ __ __ __	__ __	07	07	1 2 8	___ ___	1 2 3 8	1 2 8	___ ___	1 2 3 8	___ ___
08		___ ___	1	2	__ __	__ __ __ __	__ __	08	08	1 2 8	___ ___	1 2 3 8	1 2 8	___ ___	1 2 3 8	___ ___
09		___ ___	1	2	__ __	__ __ __ __	__ __	09	09	1 2 8	___ ___	1 2 3 8	1 2 8	___ ___	1 2 3 8	___ ___
10		___ ___	1	2	__ __	__ __ __ __	__ __	10	10	1 2 8	___ ___	1 2 3 8	1 2 8	___ ___	1 2 3 8	___ ___
11		___ ___	1	2	__ __	__ __ __ __	__ __	11	11	1 2 8	___ ___	1 2 3 8	1 2 8	___ ___	1 2 3 8	___ ___
12		___ ___	1	2	__ __	__ __ __ __	__ __	12	12	1 2 8	___ ___	1 2 3 8	1 2 8	___ ___	1 2 3 8	___ ___
13		___ ___	1	2	__ __	__ __ __ __	__ __	13	13	1 2 8	___ ___	1 2 3 8	1 2 8	___ ___	1 2 3 8	___ ___
14		___ ___	1	2	__ __	__ __ __ __	__ __	14	14	1 2 8	___ ___	1 2 3 8	1 2 8	___ ___	1 2 3 8	___ ___
15		___ ___	1	2	__ __	__ __ __ __	__ __	15	15	1 2 8	___ ___	1 2 3 8	1 2 8	___ ___	1 2 3 8	___ ___

Eger goşmaça sowalnama ulanylan bolsa şu ýere bellik ediň: ☐

Respondentden öý hojalygynyň beýleki agzalary barada soraşyň.

Hususan,ondan sanawa girizilmedik emýän ýa-da kiçijik çagalar barada we bu maşgalanyň agzasy hasaplanylmaýan (mysal üçin, hyzmatkär, dostlary), ýöne adatça şu öý hojalygynda ýaşaýan adamlar barada soraşyň.

Goşmaça agzalaryň atlaryny öý hojalygynyň ýazgysyna giriziň we talabalaýyk dolduryň.

Soňra her bir 15-49 ýaşyndaky zenan üçin onuň adyny, setir belgisini we beýleki degişli maglumatlary zenanlaryň aýratyn şahsy soragnamasynyň maglumat sahypalaryna ýazyň.

Her bir 5 ýaşa çenli çaga üçin onuň adyny, setir belgisini, onuň ejesiniň ýa-da oňa seredýän adamyň setir belgisini we 5 ýaşa çenli çagalar barada aýratyn soragnamanyň maglumatsahypalaryna ýazyň.

Indi şu öý hojalygynda ýaşaýan her bir degişli ýaşdaky zenan we her bir 5 ýaşa çenli çaga üçin Sizde aýratyn sowalnama bolmaly.

* ***HL3 üçin kodlar***: *öý hojalygynyň baştytanyna garyndaşlyk gatnaşygy:*	01 Öý hojalygynyň baştutany 02 Äri/aýaly,bile ýaşaşýany 03 Ogly/gyzy	04 Giýewisi/gelni 05 Ogul/gyz agtygy 06 Ene-atasy	07 Gaýynatasy/gaýynenesi 08 Erkek dogany/aýal dogany 09 Gaýynagasy/baldyzy/ aýalynyň erkek/aýal dogany	10 Daýysy/daýzasy 11 Ýegeni 12 Beýleki garyndaşlary	13 Ogullygy/gyzlygy 14 Hyzmatkär(bile ýaşaýan adamlary)	96 Beýleki(garyndaş däl) 98 BM

BILIM	**ED**

			*Öý hojalygynyň **5 we ondan uly ýaşdaky** agzalary üçin*				*Öý hojalygynyň **5–24** ýaşdaky agzalary üçin*								
ED1. *Setiriň belgisi*	**ED2.** *Ady we ýaşy* *HL2 we HL6-den göçüriň*		**ED3.** (*Ady*) HAÇANDYR BIR WAGT OKUW EDARASYNA ÝA-DA MEKDEBE ÇENLI ÝAŞLY ÇAGALAR EDARASYNAGATNADYMY? 1 Hawa 2 Ýok⇘ Indiki setir		**ED4A.** (*Ady*)HAÝSY BILIM DEREJESINI ALDY/ALÝAR? Derejeler: 0 Mekdebe çenli ýaşly/çagalar bagy 1 Orta (1-11) 2 Başlangyç hünär 3 Orta hünär 4 Ýokary 8BM *Eger derejesi = 0 bolsa ED5 geçiň.*	**ED4B.** (*Ady*) ŞU DEREJEDE HAÝSY SYNPY/ ÝYLY GUTARDY? Synpy/ýyly: 98 BM *Eger şu derejede heniz birinji synpy/ýyly tamamlam adyk bolsa «00» ýazyň.*	**ED5.** ŞU ÝYLDA ÝAGNY, 2015–2016 OKUW ÝYLYNDA (*ady*)HAÝSYDYR BIR WAGTYŇ DOWAMYNDA OKUWA ÝA-DA MEKDEBE ÇENLI ÝAŞLY ÇAGALAR EDARASYNA GATNADYMY? 1 Hawa 2 Ýok⇘ ED7		**ED6.** (*Ady*)ŞU OKUW ÝYLYNDA HAÝSY BILIM DEREJESINI ALÝAR WE HAÝSY SYNPA/ÝYLA GATNAÝAR? Derejeler: 0 Mekdebe çenli ýaşly/çagalar bagy 1 Orta (1-11) 2 Başlangyç hünär 3 Orta hünär 4 Ýokary 8 BM *Eger derejesi = 0 bolsa ED7 geçiň.*	Synpy/ýyly: 98 BM	**ED7.** GEÇEN, ÝAGNY 2014-2015OKUW ÝYLYNDA HAÝSYDYR BIR WAGTYŇ DOWAMYNDA (*ady*)OKUW JAÝYNA ÝA-DA MEKDEBE ÇENLIÝAŞLY ÇAGALAREDARASYNA GATNADYMY? 1 Hawa 2 Ýok⇘ Indiki setir 8 BM⇘ Indiki setir			**ED8.** (*Ady*) GEÇEN OKUW ÝYLYNDA HAÝSY BILIM DEREJESINI ALDY WE HAÝSY SYNPA/ÝYLA GATNADY? Derejeler: 0 Mekdebe çenli ýaşly/çagalar bagy 1 Orta (1-11) 2 Başlangyç hünär 3 Orta hünär 4 Ýokary 8 BM *Eger derejesi = 0 bolsa indiki setire geçiň.*	SYNPY/ ÝYLY: 98 BM
Setiri	Ady	Ýaşy	Hawa	Ýok	Derejesi	Synpy/ýyly	Hawa	Ýok	Derejesi	Synpy/ýyly	Hawa	Ýok	BM	Derejesi	Synpy/ ýyly
01		___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	8	0 1 2 3 4 8	___ ___
02		___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	8	0 1 2 3 4 8	___ ___
03		___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	8	0 1 2 3 4 8	___ ___
04		___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	8	0 1 2 3 4 8	___ ___
05		___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	8	0 1 2 3 4 8	___ ___
06		___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	8	0 1 2 3 4 8	___ ___
07		___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	8	0 1 2 3 4 8	___ ___
08		___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	8	0 1 2 3 4 8	___ ___
09		___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	8	0 1 2 3 4 8	___ ___

			*Öý hojalygynyň **5 we ondan uly ýaşdaky** agzalary üçin*				*Öý hojalygynyň* **5–24** *ýaşdaky agzalary üçin*									
ED1. *Setiriň belgisi*	**ED2**. *Ady we ýaşy* *HL2 we HL6-den göçüriň*		**ED3**. (*Ady*) HAÇANDYR BIR WAGT OKUW EDARASYNA ÝA-DA MEKDEBE ÇENLI ÝAŞLY ÇAGALAR EDARASYNAGATNADYMY? 1 Hawa 2 Ýok⬂ Indiki setir		**ED4A**. (*Ady*)HAÝSY BILIM DEREJESINI ALDY/ALÝAR? Derejeler: 0 Mekdebe çenli ýaşly/çagalar bagy 1 Orta (1-11) 2 Başlangyç hünär 3 Orta hünär 4 Ýokary 8BM *Eger derejesi = 0 bolsa ED5 geçiň.*	**ED4B**. (*Ady*) ŞU DEREJEDE HAÝSY SYNPY/ ÝÝLY GUTARDY? Synpy/ýyly: 98 BM *Eger şu derejede heniz birinji synpy/ýyly tamamlam adyk bolsa «00» ýazyň.*	**ED5**. ŞU ÝYLDA ÝAGNY, 2015–2016 OKUW ÝYLYNDA (*ady*)HAÝSYDYR BIR WAGTYŇ DOWAMYNDA OKUWA ÝA-DA MEKDEBE ÇENLI ÝAŞLY ÇAGALAR EDARASYNA GATNADYMY? 1 Hawa 2 Ýok⬂ ED7		**ED6**. (*Ady*)ŞU OKUW ÝYLYNDA HAÝSY BILIM DEREJESINI ALÝAR WE HAÝSY SYNPA/ÝYLA GATNAÝAR? Derejeler: 0 Mekdebe çenli ýaşly/çagalar bagy 1 Orta (1-11) 2 Başlangyç hünär 3 Orta hünär 4 Ýokary 8 BM *Eger derejesi = 0 bolsa ED7 geçiň.*	Synpy/ýyly: 98 BM	**ED7**. GEÇEN, ÝAGNY 2014-2015OKUW ÝYLYNDA HAÝSYDYR BIR WAGTYŇ DOWAMYNDA (*ady*)OKUW JAÝYNA ÝA-DA MEKDEBE ÇENLIÝAŞLY ÇAGALAREDARASYNA GATNADYMY? 1 Hawa 2 Ýok⬂ Indiki setir 8 BM⬂ Indiki setir			**ED8**. (*Ady*) GEÇEN OKUW ÝYLYNDA HAÝSY BILIM DEREJESINI ALDY WE HAÝSY SYNPA/ÝYLA GATNADY? Derejeler: 0 Mekdebe çenli ýaşly/çagalar bagy 1 Orta (1-11) 2 Başlangyç hünär 3 Orta hünär 4 Ýokary 8 BM *Eger derejesi = 0 bolsa indiki setire geçiň.*	SYNPY/ ÝYLY: 98 BM
Setiri	Ady	Ýaşy	Hawa	Ýok	Derejesi	Synpy/ýyly	Hawa	Ýok	Derejesi	Synpy/ýyly	Hawa	Ýok	BM	Derejesi	Synpy/ýyly
10		___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	8	0 1 2 3 4 8	___ ___
11		___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	8	0 1 2 3 4 8	___ ___
12		___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	8	0 1 2 3 4 8	___ ___
13		___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	8	0 1 2 3 4 8	___ ___
14		___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	8	0 1 2 3 4 8	___ ___
15		___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	0 1 2 3 4 8	___ ___	1	2	8	0 1 2 3 4 8	___ ___

ÇAGA ZÄHMETI/ÇAGALARY TERBIÝELEMEK MODULLARY ÜÇIN ÇAGANY SEÇIP ALMAK — SL

SL1. *Öý hojalygynyň ýazgysynda HL6 barlaň we 1-17 ýaşyndaky çagalaryň umumy sanyny ýazyň.*

Umumy sany .... __

SL2. *SL1-de 1-17 ýaşyndaky çagalaryň sanyny barlaň:*

- ☐ *Nol.* ➩ *ÖÝ HOJALYGYNYŇ HÄSIÝETNAMASY modula geçiň.*
- ☐ *Bir.* ➩ *SL9-a geçiň we tertip belgisini «1» goýuň, setiriň belgisini, çaganyň adyny we ýaşyny ýazyň.*
- ☐ *Iki we ondan köp.* ➩*SL2A geçiň.*

SL2A. *1–17 ýaşyndaky çagalaryň ählisini Öý hojalygynyň ýazgysyndaky tertip boýunça sanaň. 1–17 ýaşamadyk öý hojalygynyň beýleki agzalaryny sanamaň. Her bir çaganyň setir belgisini, adyny, jynsyny we ýaşyny goýuň.*

SL3. *Tertip belgisi*	**SL4.** *HL1 boýunça setir belgisi*	**SL5.** *HL2 boýunça ady*	**SL6.** *HL4 boýunça jynsy*		**SL7.** *HL6 boýunça ýaşy*
Tertip№	Setiri	Ady	E	A	Ýaşy
1	__ __		1	2	___ ___
2	__ __		1	2	___ ___
3	__ __		1	2	___ ___
4	__ __		1	2	___ ___
5	__ __		1	2	___ ___
6	__ __		1	2	___ ___
7	__ __		1	2	___ ___
8	__ __		1	2	___ ___

SL8. *Şu sowalnamanyň başky sahypasyna üns beriň we öý hojalygynyň belgisindäki soňky sany tapyň (HH2). Bu setir belgisi siziň geçmeli indiki tablisaňyzyň belgisidir.*

SL1-de 1–17 ýaşdaky laýyk gelýän çagalaryň umumy sanyny barlaň. Aşakdaky tablisada şeýle sanly sütüni tapyň.

Şu setiriň şu sütün bilen kesişýän öýjügini tapyň we bu öýjüge girizilen belginiň daşyny tegeläň. Bu seçilip alnan çaganyň tertip belgisi bolýar (SL3).

Öý hojalygynyň belgisindäki soňky san (HH2)	**Şu öý hojalygynda ölçeglere (1-17 ýaşa) laýyk gelýän çagalaryň umumy sany (SL1)**						
	2	***3***	***4***	***5***	***6***	***7***	***8+***
0	2	2	4	3	6	5	4
1	1	3	1	4	1	6	5
2	2	1	2	5	2	7	6
3	1	2	3	1	3	1	7
4	2	3	4	2	4	2	8
5	1	1	1	3	5	3	1
6	2	2	2	4	6	4	2
7	1	3	3	5	1	5	3
8	2	1	4	1	2	6	4
9	1	2	1	2	3	7	5

SL9. *Seçilip alnan çaganyň tertip belgisini (SL3), setir belgisini (SL4), adyny (SL5) we ýaşyny(SL7) ýazyň.*

Tertip belgisi.. __

Setir belgisi... __ __

Ady________________________________

Ýaşy .... __ __

ÇAGA ZÄHMETI — CL

CL1. *SL9-den seçilip alnan çaganyň ýaşyny barlaň:* ☐ *1–4 ýaşynda.* ⇨ *Indiki modula geçiň.* ☐ *5–17 ýaşynda.* ⇨ *CL2-ä geçiň.*		
CL2. HÄZIR BOLSA MEN ŞU ÖÝ HOJALYGYNDA ÇAGALARYŇ ÝERINE ÝETIREN IŞLERI BARADA SORASYM GELÝÄR. GEÇEN (*hepdäniň şu güni*) BÄRI (*ady*) AŞAKDAKY IŞLERIŇ HAÝSYDYR BIRINI AZYNDAN BIR SAGAT HEM BOLSA ÝERINE ÝETIRDIMI? [A] (*Ady*) ÖZUNE ÝA-DA ÖÝ HOJALYGYNA DEGIŞLI BOLAN MELLEKDE/ FERMADA/BAKJADA HAÝSYDYR BIR IŞI ÝERINE ÝETIRDIMI, KÖMEKLEŞDIMI ÝA-DA MALLARA SERETDIMI? MYSALLAR: OBA HOJALYK EKINLERINI ÖSDÜRIP ÝETIŞDIRMEK, HASYL ÝYGNAMAK, MALLARA IÝM BERMEK, BAKMAK, SAGMAK. [B] (*Ady*) MAŞGALANYŇ ÝA-DA GARYNDAŞYNYŇ KÄRHANASYNA TÖLEGLI ÝA-DA MUGT KÖMEKLEŞDIMI ÝA-DA ÖZ KÄRHANASYNY ÝÖRETDIMI? [C] (*Ady*) HARYT, EL IŞINI, GEÝIMLERI, AZYK ÖNÜMLERINI ÝA-DA OBA HOJALYK ÖNÜMLERINI TAÝÝARLADYMY ÝA-DA SATDYMY? [D] GEÇEN (*hepdäniň şu güni*) BÄRI (*ady*) AZYNDAN BIR SAGAT HEM BOLSA PULA ÝA-DA HARYT GÖRNÜŞLI TÖLEG ÜÇIN HAÝSYDYR BIR IŞI ÝERINE ÝETIRDIMI? *«Ýok» jogap berilse indikileri soraň:* (*Ady*) ISLENDIK IŞI HEMIŞELIK ÝA-DA WAGTLAÝYN IŞGÄR HÖKMÜNDE, ÖZBAŞDAK MEŞGULLANÝAN ADAM ÝA-DA IŞ BERIJI; ÝA-DA MAŞGALANYŇ TÖLEGSIZ KÖMEKLEŞÝÄN AGZASY, MAŞGALA KÄRHANASYNA, FERMASYNA KÖMEKLEŞÝÄN ADAM HÖKMÜNDE ÝERINE ÝETIREN IŞINI HEM GÖRKEZIŇ.	HÝ Mellekde/fermada/ bakjada işledi/mallara seretdi .... 1 2 Maşgala kärhanasyna/ garyndaşymyň kärhanasyna kömekleşdi/özkärhanasyny ýöretdi .... 1 2 Haryt, el işi, geýimler, azyk önümleri ýa-da oba hojalyk önümleri taýýarlady ýa-da satdy............................ 1 2 Işiň islendik beýleki görnüşleri 1 2	
CL3. *CL2-niň A–D bentleri barlaň.* ☐ *Iň bolmanda bir sany«Hawa» jogap bolsa* ⇨ *CL4-e geçiň.* ☐ *Ähli jogaplar - «Ýok» bolsa* ⇨ *CL8-e geçiň.*		
CL4. GEÇEN (*hepdäniň şu güni*) BÄRI (*ady*) ŞU IŞI/IŞLERI UMUMYLYKDA TAKMYNAN NÄÇE SAGAT ÝERINE ÝETIRDI? *Eger bir sagatdan az bolsa «00» goýuň.*	Sagadyň sany.. __ __	
CL5. ŞU IŞI/IŞLERIÝERINE ÝETIRMEK ÜÇIN AGYR ÝÜK GEÇIRMEGI TALAP EDÝÄRMI?	Hawa .... 1 Ýok.. 2	1⇨ CL8
CL6. ŞU IŞI/IŞLERIÝERINE ÝETIRMEK ÜÇIN HOWPLY GURALLAR (PYÇAK WE Ş.M.) ÝA-DA AGYR TEHNIKA BILEN IŞ SALYŞMAGY TALAP EDÝÄRMI?	Hawa .... 1 Ýok.. 2	1⇨CL8
CL7. SIZ (*ady*) IŞIŇIŇ ŞERTLERINI NÄHILI BEÝÄN EDERSIŇIZ? [A] (*Ady*) TOZAN, TÜSSE ÝA-DA GAZ TÄSIRINE SEZEWAR BOLÝARMY?	Hawa .... 1 Ýok.. 2	1⇨ CL8

[B] (*Ady*) ADATDAN DAŞARY PES ÝA-DA ÝOKARY TEMPERATURA, ÝA-DA ÇYGLYLYGA SEZEWAR BOLÝARMY?	Hawa .... 1 Ýok....... 2	1⇨ CL8
[C] (*Ady*) ÝOKARY GOHA ÝA-DA SARSGYNA SEZEWAR BOLÝARMY?	Hawa .... 1 Ýok....... 2	1⇨ CL8
[D] (*Ady*)BELENT ÝERDE IŞLEMEKLIGI TALAP EDILÝÄRMI?	Hawa .... 1 Ýok....... 2	1⇨ CL8
[E] (*Ady*) HIMIKI JISIMLER BILEN(PESTISIDLER, KLEÝLER WE Ş.M.)ÝA-DA PARTLAÝJY JISIMLER BILEN IŞ SALYŞMAGY TALAP EDÝÄRMI?	Hawa .... 1 Ýok....... 2	1⇨ CL8
[F] (*Ady*) SAGLYGYNA WE HOWPSUZLYGYNA TÄSIR ŞIKES ÝETIRMEK HOWPY BOLAN BAŞGA ŞERTLERDE IŞLEMELI BOLÝARMY?	Hawa .... 1 Ýok....... 2	
CL8. GEÇEN (*hepdäniň şu güni*) BÄRI (*ady*) ÖÝ HOJALYGY ÜÇIN SUW DAŞADYMY ÝA-DA ODUN ÝYGNADYMY?	Hawa .... 1 Ýok....... 2	2⇨ CL10
CL9. (*Ady*) (*hepdäniň şu güni*)BÄRI UMUMYLYKDA SUW DAŞAMAK ÝA-DA ÖÝ HOJALYGY ÜÇIN ODUN ÝYGNAMAK BILEN NÄÇE SAGAT MEŞGULLANDY? *Eger bir sagatdan az bolsa«00»goýuň.*	Sagadyň sany....... __ __	
CL10. GEÇEN (*hepdäniň şu güni*) BÄRI (*ady*) ÖÝ HOJALYGY ÜÇIN AŞAKDAKY IŞLERIŇ HAÝSYDYR BIRINI ÝERINE ÝETIRDIMI?	Hawa Ýok	
[A] ÖÝ HOJALYGY ÜÇIN GEREKLI ZATLARY SATYN ALMAK.	Öý hojalygy üçin satyn almak....... 1 2	
[B] ÖÝ HOJALYGYNYŇ HAÝSYDYR BIR ENJAMYNY ABATLAMAK.	Öý hojalygynyň enjamlaryny abatlamak 1 2	
[C] NAHAR TAÝÝARLAMAK/GAP-GAÇLARY ÝUWMAK YA-DA ÖÝI ÝYGNAMAK.	Nahar taýýarlamak/gap-gaçlary ýuwmak, öýi ýygnamak....... 1 2	
[D] KIR ÝUWMAK.	Kir ýuwmak 1 2	
[E] ÇAGALARA SERETMEK.	Çagalara seretmek 1 2	
[F] GARRYLARA YA-DA NÄSAGLARA SERETMEK.	Garrylara ya-da näsaglara seretmek 1 2	
[G] ÖÝ BOÝUNÇA BAŞGA IŞ.	Öý boýunça başga iş....... 1 2	
CL11.*CL10-yň A–G bentlerini barlaň* ☐*Iň bolmanda bir «Hawa» jogap bolsa* ⇨ *CL12-ä geçiň.* ☐*Ähli jogaplar «Ýok» bolsa* ⇨*indiki modula geçiň.*		
CL12. GEÇEN (*hepdäniň şu güni*) BÄRI (*ady*) ŞU IŞI/IŞLERIÝERINE ÝETIRMEK ÜÇIN TAKMYNAN NÄÇE SAGAT WAGT SARP ETDI? *Eger bir sagatdan az bolsa «00» goýuň.*	Sagadyň sany....... __ __	

ÇAGALARY TERBIÝELEMEK — CD

CD1. *Seçilip alnan çaganyň ýaşyny SL9-den barlaň:* ☐ *1–14 ýaş.* ⇨ *CD2-ä geçiň.* ☐ *15–17 ýaş.* ⇨ *Indiki modula geçiň.*		
CD2. *SL9-den setiriň belgisini we çaganyň adyny göçüriň.*	Setiriň belgisi.. __ __ Ady ____________________________________	
CD3. ULULAR ÇAGALARYŇ ÖZLERINI DOGRY ALYP BARMAKLARYNY ÖWRETMEK ÝA-DA ÝARAMAZ ENDIKLERINI DÜZETMEKLERI ÜÇIN DÜRLI USULLARY PEÝDALANÝARLAR. MEN HÄZIR DÜRLI USULLARYŇ ADYNY OKAMAKÇY WE <u>SOŇKY AÝYŇ DOWAMYNDA</u> SIZ ÝA-DA <u>ÖÝ HOJALYGYNYŇ HAÝSYDYR BIR AGZASY TARAPYNDAN</u> (*ady*)BABATDA ULANYLAN DYGYNY AÝTMAGYŇYZY HAÝYŞ EDÝÄRIN.	Hawa Ýok	
[A] SOŇKY AÝYŇ DOWAMYNDA (*ady*) ÖZÜNI DOGRY ALYP BARMAKLARYNY ÖWRETMEK ÝA-DA ÝARAMAZ ENDIKLERINI DÜZETMEK ÜÇIN SIZ ÝA-DA ÖÝ HOJALYGYNYŇ HAÝSYDYR BIR AGZASY TARAPYNDAN (*ady*) ÝEŇILLIKLERDEN (LEZZETDEN), MAHRUM EDILDIMI, OŇA ÝARAÝAN ZATLARY ETMEK ÝA-DA ÖÝDEN ÇYKMAK GADAGAN EDILDIMI?	Aýratyn ýeňilliklerden mahrum etdiňiz 1 2	
[B] (*Ady*) ÖZÜNI ALYP BARŞYNYŇ NAME ÜÇIN NÄDOGRUDYGY DÜŞÜNDIRILDIMI?	Özüni alyp barşynyň nädogrudygyny düşündirdiňiz 1 2	
[C] SOŇKY AÝYŇ DOWAMYNDA SIZ ÝA-DA ÖÝ HOJALYGYNYŇ HAÝSYDYR BIR AGZASY TARAPYNDAN OL SILKELENDIMI?	Ony silkelediňiz 1 2	
[D] ONUŇ ÜSTÜNE GYGYRYLDYMY ÝA-DA HEŇKIRILDIMI?	Onuň üstüne gygyrdyňyz ýa-da heňkirdiňiz 1 2	
[E] OŇA BAŞGA ZAT BILEN MEŞGULLANMAK TEKLIP EDILDIMI?	Oňa başga zat bilen meşgullanmagy teklip etdiňiz 1 2	
[F] SOŇKY AÝYŇ DOWAMYNDA, SIZ ÝA-DA ÖÝ HOJALYGYNYŇ HAÝSYDYR BIR AGZASY TARAPYNDAN (*ady*) ÖZÜNI DOGRY ALYP BARMAGYNY ÖWRETMEK ÝA-DA ÝARAMAZ ENDIKLERINI DÜZETMEK ÜÇIN EL BILEN ONUŇ UÝLUGYNA ŞARPYK ÇALYNDYMY, URULDYMY ÝA-DA KAKYLDYMY?	Eliňiz bilen onuň uýlugyna şarpyk çaldyňyz, urduňyz ýa-da kakdyňyz 1 2	
[G] GUŞAK, DARAK, TAÝAK ÝA-DA BEÝLEKI GATY ZATLAR BILEN ONUŇ UÝLUGYNA ÝA-DA BEDENININ BAŞGA ÝERLERINE URULDYMY?	Guşak, darak, taýak ýa-da beýleki gaty zatlar bilen onuň uýlugyna ýa-da bedeniniň başga ýerlerine urduňyz... 1 2	
[H] SOŇKY AÝYŇ DOWAMYNDA SIZ ÝA-DA ÖÝ HOJALYGYNYŇ HAÝSYDYR BIR AGZASY TARAPYNDAN (*ady*) KÜTEK, ÝALTA ÝA-DA ŞOŇA MEŇZEŞ SÖZLER AÝDYLMY?	Oňa kütek, ýalta ýa-da şoňa meňzeş sözleri aýtdyňyz 1 2	
[I] ONUŇ ÝÜZÜNE, KELLESINE ÝA-DA GULAGYNA URULDYMI ÝA-DA ŞARPYK ÇALYNDYMY?	Ýüzüne, kellesine ýa-da gulagyna urduňyz ýa-da şarpyk çaldyňyz...................................... 1 2	

[J] Soňky aýyň dowamynda siz ýa-da öý hojalygynyň haýsydyr bir agzasy onuň eline, egnine, aýaklaryna urdumy ýa-da şarpyk çaldymy? [K] (*Ady*) ýenjildimi, ýagny birnäçe gezek yzly-yzyna güýçli uruldymy?	Eline, egnine, aýaklaryna urduňyz ýa-da şarpyk çaldyňyz .... 1 2 Ony urýarsyňyz, ýagny birnäçe gezek yzly-yzyna güýçli urduňyz 1 2	
CD4. Çagany dogry ösdürip ýetişdirmek we terbiýelemek üçin ony beden taýdan jezalandyrmak zerur diýip hasap edýärsiňizmi?	Hawa .... 1 Ýok .... 2 Bilmeýär/Pikiri ýok 8	

ÖÝ HOJALYGYNYŇ HÄSIÝETNAMASY		HC
HC1B. BU ÖÝ HOJALYGYNYŇ BAŞTUTANY ÜÇIN HAÝSY DIL ENE DILI BOLUP DURÝAR?	Türkmen ... 1 Özbek ... 2 Rus ... 3 Beýleki dil (*görkeziň*) ______ 6	
HC2. BU ÖÝ HOJALYGYNDA ÝATMAK ÜÇIN NÄÇE OTAG ULANYLÝAR?	Otaglaryň sany ... __ __	
HC3. *Ýaşaýyş jaýynyň polunyň esasy materialy.* *Öz gözegçiligiňizi ýazyň.*	Ýönekeý pol Tagtadan ... 21 Işlenip bejerilen pol Parket ýa-da ýylmanan agaçdan ... 31 Linoleum/winil plitkadan ... 32 Keramiki plitkadan ... 33 Diwardan diwara çenli haly örtügi ... 35 Beýleki (*görkeziň*) ______ 96	
HC4. *Üçegiň esasy materialy.* *Öz gözegçiligiňizi ýazyň.*	Ýönekeý örtük Tagtadan ... 23 Ýokarsy işlenip bejerilen örtük Demir/demir şifer ... 31 Agaç ... 32 Keramiki çerepisa ... 34 Beton ... 35 Asbestsement şifer ... 37 Ruberoid ... 38 Beýleki (*görkeziň*) ______ 96	
HC5. *Daşky diwarlaryň esasy materialy.* *Öz gözegçiligiňizi ýazyň.*	Ýönekeý diwarlar Palçykly daş ... 22 Gaýtadan işlenen agaç ... 26 Işlenip bejerilen diwarlar Sement ... 31 Hekli/sementli daş ... 32 Kerpiç ... 33 Beton bloklar/paneller ... 34 Samanly suwag ... 35 Agaç bölejikleri bilen bejerilen ... 36 Monolit beton konstruksiýa ... 37 Suwalan diwarlar ... 38 Mermer plitkalar bilen örtülen diwarlar/alýukobond ... 39 Beýleki (*görkeziň*) ______ 96	
HC6. SIZIŇ ÖÝ HOJALYGYŇYZDA NAHAR TAÝÝARLAMAK ÜÇIN ENERGIÝANYŇ <u>ESASAN</u> HAÝSY GÖRNÜŞI ULANYLÝAR?	Elektrik togy ... 01 Suwuklandyrylan nebit gazy (GDA) ... 02 Tebigy gaz ... 03 Kerosin ... 05 Kömür/goňur kömür ... 06 Odun ... 08 Öý hojalygynda nahar taýýarlanylmaýar ... 95 Beýleki (*görkeziň*) ______ 96	01⇨HC8 02⇨HC8 03⇨HC8 05⇨HC8 95⇨HC8

HC7. ADATÇA NAHAR ÖÝDE, AÝRATYN BINADA ÝA-DA DAŞARDA TAÝÝARLANYLÝARMY? *Eger «öýüň içinde bolsa» anyklaň*: AŞHANA HÖKMÜNDE PEÝDALANYLÝAN AÝRATYN OTAGDA AMALA AŞYRYLÝARMY?	Öýüň içinde Aşhana hökmünde ulanylýan aýratyn binada .... 1 Öýüň başga ýerinde .... 2 Aýratyn gurlan jaýda .... 3 Daşarda .... 4 Beýleki (*görkeziň*) ________ 6	
HC8. SIZIŇ ÖÝ HOJALYGYŇYZDA BARMY: [A] ELEKTRIK TOGY? [B] RADIO? [C] TELEWIZOR (PLAZMALY ÝA-DA ERGIN KRISTALLY DÄL)? [F] TELEWIZOR PLAZMALY ÝA-DA ERGIN KRISTALLY (LCD)? [D] STASIONAR TELEFON? [E] SOWADYJY? [G] HOWA KONDISIONERI? [H] KIR ÝUWUJY MAŞYN? [I] TOZAN SORUJY? [J] KOMPÝUTER/NOUTBUK? [K] WIDEOMAGNITOFON ÝA-DA DVD-PLEÝER? [L] MAGNITOFON ÝA-DA CD-PLEÝER? [M] TIKIN MAŞYN? [N] FABRIK HALYSY/PALASY? [O] ELDE DOKALAN HALY (ÝÜŇDEN, ÝÜPEKDEN)? [P] DIWAN? [Q] SERWANT/BUFET? [R] NAGYŞ EDÝÄN MAŞIN?	Hawa Ýok Elektrik togy .... 1 2 Radio .... 1 2 Telewizor (plazmalyýa-da ergin kristally däl) .... 1 2 Telewizor (plazmaly ýa-da ergin kristally) (LCD) .... 1 2 Stasionartelefon .... 1 2 Sowadyjy .... 1 2 Howa kondisioneri .... 1 2 Kir ýuwujy maşyn .... 1 2 Tozan sorujy .... 1 2 Kompýuter/noutbuk .... 1 2 Wideomagnitofon ýa-da DVD-pleýer .... 1 2 Magnitofon ýa-da CD- pleýer .... 1 2 Tikin maşyn .... 1 2 Fabrik halysy/palasy .... 1 2 Elde dokalan haly (ýüňden, ýüpekden) .... 1 2 Diwan .... 1 2 Serwant/bufet .... 1 2 Nagyş edýän maşin 1 2	
HC9. SIZIŇ ÖÝ HOJALYGYŇYZYŇ AGZALARYNYŇ KIMDIR BIRINDE AŞAKDAKY PREDMETLER BARMY? [A] EL SAGADY [B] YKJAM TELEFON [C] TIGIR [D] MOTOSIKL ÝA-DA MOTOROLLER [H] ÝEŇIL AWTOMAŞYN [I] ÝÜK AWTOMAŞYNY [J] TRAKTOR/KOMBAÝN [K] PLANŞET	Hawa Ýok El sagady .... 1 2 Ykjam telefon .... 1 2 Tigir .... 1 2 Motosikl ýa-da motoroller .... 1 2 Ýeňil awtomaşyn .... 1 2 Ýük awtomaşyny .... 1 2 Traktor/kombaýn .... 1 2 Planşet 1 2	

HC10. SIZ ÝA-DA ÖÝ HOJALYKDA ÝAŞAÝANLARYŇ BIRI ŞU ÝAŞAÝYŞ JAÝYNYŇ EÝESIMI? *Eger «Ýok» bolsa soraň:* ÝAŞAÝYŞ JAÝYNY ŞU ÖÝ HOJALYGYNDA ÝAŞAMAÝAN ADAMDANMY ÝA-DA DÖWLETDEN KÄRENDESINE ALÝARMY? *Eger «Şahsy adamdan kärendesine alan bolsa»'3' daşyny tegeläň. Eger ýaşaýyş jaýynyň eýesi döwlet bolsa, '4' daşyny tegeläň.* *Başga jogap berilse '6' daşyny tegeläň.*	Şahsy .... 1 Şahsy adamdan kärendesine alnan .... 3 Döwletden kärendesine alnan .... 4 Beýleki (*görkeziň*)________________6	
HC11. SIZIŇ ÖÝ HOJALYGYŇYZYŇ AGZALARYNYŇ KIMDIR BIRINIŇ OBA HOJALYK MAKSATLARY ÜÇIN ULANYP BOLJAK ÝERI BARMY?	Hawa .... 1 Ýok 2	 2⇨HC13
HC12. ŞU ÖÝ HOJALYK AGZALARYNYŇ NÄÇE GEKTAR ÝA-DA SOTKA OBA HOJALYK ÝERI BAR? *Eger 1 gektar we ondan köp bolsa «1» daşyny tegeläň we näçe gektardygyny görkeziň.* *Eger-de 95 gektar we ondan köp bolsa «1» daşyny tegeläň we «95» belläň.* *Eger1gekdardan az bolsa «2» goýuň we näçe sotkadygyny belläň.* *Eger 1 sotkadan az bolsa «2» daşyny tegeläň «00» belläň.* *Eger näbelli bolsa «998» belläň.*	Gektar .... 1 ___ ___ Sotka .... 2 ___ ___ BM 998	
HC13. ŞU ÖÝ HOJALYGYNYŇ ÖÝ MALLARY, SÜRÜLERI, BEÝLEKI OBA HOJALYK MALLARY ÝA-DA TOWUKLARY BARMY?	Hawa .... 1 Ýok 2	 2⇨HC15
HC14.ŞU ÖÝ HOJALYGYNDA AŞAKDA SANALAN MALLARYŇ NÄÇESI BAR? [A] ÖKÜZLER,SYGYRLAR,TÜWELER, GÖLELER [G] ATLAR [H] EŞEKLER ÝA-DA GATYRLAR [C] GEÇILER [D] GOÝUNLAR/GOÇLAR [E] TOWUKLAR [I] BEÝLEKI GUŞLAR [F] DOŇUZLAR [J] DÜÝELER [K] TOWŞANLAR *Eger-de ýok bolsa, '00' ýazyň. Eger-de 95-den köp bolsa, '95 ýazyň'. Eger näbelli bolsa, '98' ýazyň.*	 Öküzler,sygyrlar, tüweler, göleler ....___ ___ Atlar ....___ ___ Eşekler ýa-da gatyrlar ....___ ___ Geçiler ....___ ___ Goýunlar/goçlar ....___ ___ Towuklar ....___ ___ Beýleki guşlar ....___ ___ Doňuzlar ....___ ___ Düýeler ....___ ___ Towşanlar ....___ ___	
HC15. ÖÝ HOJALYGYNYŇ AGZALARYNYŇ KIMDIR BIRINIŇ BANKDA HASABY BARMY?	Hawa .... 1 Ýok 2	

SUW ÜPJÜNÇILIGI WE ARASSAÇYLYK		WS
WS1. SIZIŇ ÖÝ HOJALYGYŇYZYŇ AGZALARY ÜÇIN ESASY AGYZ SUW ÇEŞMESI HAÝSY?	Suw geçirijiniň suwy Ýaşaýyş jaýyna çekilen suw .... 11 Howludaky/mellek ýerindäki suw geçiriji.. .... 12 Goňşulara geçirilen suw geçiriji .... 13 Umumylykda peýdalanmak üçin niýenlenen suw geçirijiden alnan kran/kolonka .... 14 Turbaly guýy, skwažina .... 21 Gazma guýy Germewli guýy... 31 Germewsiz guýy .... 32 Çeşme suwy Germewli çeşme .... 41 Germewsiz çeşme...................................... 42 Ýagyş suwy .... 51 Awtosuwgap/suw daşaýan maşyn.................. 61 Suw üçin gaby bolan suw daşaýjy maşyn .... 71 Ýerüsti suw (derýa, çeşme, suw s aklanýan ýer, köl,howdan, kanal,şol sanda suwaryş kanaly we ş.m. .... 81 Çüýşelere gaplanan suw .... 91 Beýleki (*görkeziň*) _______________________96	11⇨WS6 12⇨WS6 13⇨WS6 14⇨WS3 21⇨WS3 31⇨WS3 32⇨WS3 41⇨WS3 42⇨WS3 51⇨WS3 61⇨WS3 71⇨WS3 81⇨WS3 96⇨WS3
WS2. SIZIŇ ÖÝ HOJALYGYŇYZYŇ AGZALARYNYŇ NAHAR TAÝÝARLAMAK WE EL ÝUWMAK ÝALY MAKSATLAR ÜÇIN ULANÝAN SUWUNYŇ ESASY ÇEŞMESI HAÝSY?	Suw geçirijiniň suwy Ýaşaýyş jaýyna çekilen suw .... 11 Howludaky/mellek ýerindäki suw geçiriji .... 12 Goňşulara geçirilen suw geçiriji .... 13 Umumylykda peýdalanmak üçin niýenlenen suw geçirijiden alnan kran/kolonka .... 14 Turbaly guýy, skwažina .... 21 Gazma guýy Germewli guýy... 31 Germewsiz guýy .... 32 Çeşme suwy Germewli çeşme .... 41 Germewsiz çeşme...................................... 42 Ýagyş suwy .... 51 Awtosuwgap/suw daşaýan maşyn.................. 61 Suw üçin gaby bolan suw daşaýjy maşyn .... 71 Ýerüsti suw (derýa, çeşme, suw saklanýan ýer, köl,howdan, kanal,şol sanda suwaryş kanaly we ş.m. .... 81 Beýleki (*görkeziň*) _______________________96	11⇨WS6 12⇨WS6 13⇨WS6
WS3. BU SUW ÇEŞMESI NIREDE ÝERLEŞÝÄR?	Husuy ýaşaýyş jaýynda .... 1 Öz howlusynda /öz mellek ýerinde................... 2 Başga ýerde... 3	1⇨WS6 2⇨WS6
WS4. SUWUŇ GÖZBAŞYNA BARMAK, SUW ALMAK WE ÖÝE GAÝDYP GELMEK ÜÇIN NÄÇE WAGT SARP EDILÝÄR?	Wagt minut hasabynda.........................__ __ __ BM 998	

WS5. SIZIŇ ÖÝ HOJALYGYŇYZYŇ AGZALARY ÜÇIN ŞU SUW ÇEŞMESINE, ADATÇA, KIM GIDÝÄR? *Soraň:* OL ADAM 15 ÝAŞYNA ÝETMEDIKMI? HAÝSY JYNSA DEGIŞLI?	Uly ýaşly zenan (15 ýaş we ondan uly)..............1 Uly ýaşly erkek (15 ýaş we ondan uly)...............2 Gyz (15 ýaşa ýetmedik) ....3 Oglan (15 ýaşa ýetmedik).................................4 BM 8	
WS6. SUWY IÇMEK ÜÇIN HAS HOWPSUZ ETMEK BOÝUNÇA SIZ HAÝSYDYR BIR ÇÄRE GÖRÝÄRMISIŇIZMI?	Hawa ....1 Ýok...2 BM 8	 2⇨WS8 8⇨WS8
WS7. IÇMEK ÜÇIN SUWY HOWPSUZLANDYRMAK BOÝUNÇA SIZ ADATY HAÝSY ÇÄRELERI GÖRÝÄRSIŇIZ? *Anyklaň:* ÝENE-DE NÄMELER? *Jogaplaryň ählisini belläň.*	Gaýnatmak .... A Hlor/agardyjysyny garmak ....B Matadan süzmek...C Süzgüç ulanmak (keramiki, çägeden, garyşyk we ş.m.) .... D Gün arkaly ýokançsyzlandyrmak ....E Suwy durlamaga goýmak ....F Beýleki (*görkeziň*)______________________ X BM ....Z	
WS8. SIZIŇ ÖÝ HOJALYGYŇYZYŇ AGZALARY ADATY HAÝSY GÖRNÜŞDÄKI HAJATHANADAN PEÝDALANÝARLAR? *Eger bu «ýuwulýan hajathana» bolsa soraň:* SUWY NIRÄ AKDYRYLÝAR? *Zerur bolsa hajathana girip görmäge haýyş ediň.*	Suw bilen ýuwup arassalanýan, birikdirilen: Lagym ulgamy bilen ....11 Durlandyryjy bilen birikdirilen ....12 Çukur bilen birleşdirilen ....13 Başga bir görnüş bilen birleşdirilen.............14 Näbelli zat bilen birleşdirilen/ şübhelenýärin/niredediginі bilemok........15 Howluda gazylan çukur Howasyny çalyşmak üçin enjamlaşdyrylan..21 Üsti ýapyk çukur..22 Üsti ýapylmadyk/açyk çukur ....23 Hajathana ýok, agaçlyk ýa-da meýdan.............95 Beýleki (*görkeziň*)_____________________ 96	 95⇨Indiki modula
WS9. SIZ BU HAJATHANADAN SIZIŇ ÖÝ HOJALYGYŇYZYŇ AGZASY HASAPLANYLMAÝAN BAŞGA ADAMLAR BILEN BILELIKDE PEÝDALANÝARSYŇYZMY?	Hawa ....1 Ýok...2	 2⇨Indiki modula
WS10. BU HAJATHANADAN DIŇE SIZ WE SIZE TANYŞ BOLAN BAŞGA ÖÝ HOJALYGYNYŇ AGZALARY HEM PEÝDALANÝARMY ÝA-DA OL JEMGYÝETÇILIK ÜÇIN NIÝETLENILENMI ?	Diňe başga öý hojalyklary (jemgyýetçilik däl) ....1 Jemgyýetçilik hajathanasy 2	 2⇨Indiki modula
WS11. SIZIŇ ÖÝ HOJALYGYŇYZY GOŞMAK BILEN, BU HAJATHANADAN NÄÇE ÖÝ HOJALYGY PEÝDALANÝAR?	Öý hojalyklarynyň sany (eger 10-dan az bolsa) ....0__ On ýa-da ondan köp öý hojalyklary.................10 BM 98	

ELIŇI ÝUWMAK		HW
HW1. ÖÝ HOJALYGYŇYZYŇ AGZALARYNYŇ ADATÇA EL ÝUWÝAN ÝERINI ÖWRENMEK ISLEÝÄRIS. SIZIŇ ÖÝ HOJALYGYŇYZYŇ AGZALARYNYŇ <u>KÖPLENÇ WAGTDA</u> ELLERINI ÝUWÝAN ÝERLERINI GÖRKEZMEGIŇIZI HAÝYŞ EDÝÄRIS.	Seredildi .... 1 Seredilmedi Ýaşaýyş jaýynda däl/meýdanda/ howluda .... 2 Seretmäge rugsat berilmedi .... 3 Beýleki sebäpler (*görkeziň*)_________________________ 6	 2⇨HW4 3⇨HW4 6⇨HW4
HW2. *El ýuwmak üçin niýetlenip bölünen ýerde el ýuwmak üçin suwuň barlygyna serediň.* *Suwuň barlygyna, kranyň/nasosyň işleýändigine, legeniň, bedräniň, suw üçin gaplaryň ýa-da beýleki şoňa meňzeş zatlaryň bardygyna göz ýetiriň*	Suw bar .... 1 Suw ýok.. 2	
HW3A.*El ýuwmak üçin ýörite ýerde sabyn ýa-da ýuwujy serişde barmy?*	Hawa, bar... 1 Ýok 2	 2⇨HW4
HW3B. *Gözegçiligiň netijelerini ýazyň.* *Degişli jogaplaryň ählisiniň kodunyň daşyny tegeläň.*	Gaty sabyn bölegi...A Ýuwujy serişde (poroşok/suwuk/pasta) .... B Suwuk sabyn C	A⇨HH19 B⇨HH19 C⇨HH19
HW4. SIZIŇ ÖÝ HOJALYGYŇYZDA SABYN ÝA-DA EL ÝUWMAK ÜÇIN BAŞGA SERIŞDE BARMY?	Hawa .... 1 Ýok 2	 2⇨HH19
HW5A. SIZ MAŇA ONY GÖRKEZIP BILERSIŇIZMI?	Hawa, görkezip bilýär/isleýär........................... 1 Ýok, görkezip bilmeýär/islemeýär.................... 2	 2⇨HH19
HW5B.*Gözegçiligiň netijelerini ýazyň.* *Degişli jogaplaryň ählisiniň daşyny tegeläň.*	Gaty sabyn bölegi...A Ýuwujy serişde (poroşok/suwuk/pasta) .... B Suwuk sabyn C	

HH19. *Wagtyny ýazyň.*	Sagady we minudy .... __ __ : __ __	

DUZY ÝODLAMAK		SI
SI1. BIZ SIZIŇ ÖÝ HOJALYGYŇYZDA ULANÝAN DUZUŇYZYŇ ÝODLANANDYGYNY BARLAP GÖRMEK ISLEÝÄRIS. NAHAR TAÝÝARLAMAKDA ULANÝAN DUZUŇYZY GÖRÜP BILERINMI? *Ilkibada gök gapakly enjamy ulanmak bilen ýodlanyşynyň seljermesini geçiriň we jogabyň degişli kodunyň daşyny tegeläň.*	Ýodlanmadyk 0 PPM .... 1 0 PPM-denköp we 15 PPM-den az .... 2 15 PPM ýa-da köp .... 3 Öýde duz ýok .... 4 Duz barlanylmady (*sebäbini görkeziň*)______________________5	 2⇨HH20 3⇨HH20 4⇨HH20 5⇨HH20
SI2. DUZUŇ SELJERMESINDE ÜÝTGEŞME ÝÜZE ÇYKMADY, ŞONUŇ ÜÇIN MEN ÖZ SELJERME USULYMYZA LAÝYKLYKDA ÝENE-DE BIR-IKI GEZEK SELJERME GEÇIRMEK ISLEÝÄRIN. MAŇA ÝENE-DE NUSGALYK DUZ ALMAGA RUGSAT BERERSIŇIZMI? *Ergini gaýtadan seljermeden geçirmek üçin gök gapakly enjamlar toplumyndaky ilkinji nusgany ulanyň we ýene bir gezek seljerme geçiriň. Jogabyň degişli kodunyň daşyny tegeläň.*	Ýodlanmadyk 0 PPM .... 1 0 PPM-denköpwe15 PPM-den az .... 2 15 PPM ýa-da köp .... 3 Duz barlanylmady (*sebäbini görkeziň*)______________________5	 2⇨HH20 3⇨HH20 5⇨HH20
SI3. *Täze nusgany alyň we gyzyl gapakly toplumy ulanmak bilen ýodlanmada seljerme geçiriň. Jogabyň degişli kodunyň daşyny tegeläň.*	Ýodlanmadyk 0 PPM .... 1 0 PPM-denköpwe15 PPM-den az .... 2 15 PPM ýa-da köp .... 3 Duz barlanylmady ________________________ (*sebäbini görkeziň*) ____5	

HH20. *Hyzmatdaşlyk edeni üçin respondente minnetdarlyk bildiriň we «Öý hojalygynyň ýazgysy» bölümine serediň:*

☐*15-49 ýaşyndaky her bir zenan üçin Öý hojalygynyň agzalarynyň sanawynda (HL7) ZENANLAR ÜÇIN ŞAHSY SOWALNAMANYŇ AÝRATYN BLANKASY taýýarlanyldy*

☐*Bäş ýaşa çenli her bir çaga üçin Öý hojalygynyň agzalarynyň sanawynda (HL7B) 5 ÝAŞA ÇENLI ÇAGALAR ÜÇIN SOWALNAMANYŇ AÝRATYN BLANKASY taýýarlanyldy.*

Daşlyga serediň, (HH9) öý hojalgynda geçirilen soraşmanyň netijeleriniň, Öý hojalygynyň sowalnamasy boýunça (HH10) soraşmada respondentiň adynyň we setir belgisiniň, (HH12) zenanlara degişli zerur maglumarlaryň we (HH14) 5 ýaşa çenli çagalaryň maglumatlarynyň doly girizilendigine göz ýetiriň.

Şu öý hojalygynyň soraşylman galan agzalary bilen soraşma geçirmek barada gepleşiň.

Interwýuýeriň bellikleri

Ýolbaşçynyň bellikleri

F2 goşundy. Zenanlar üçin aýratyn sowalnama

ZENANLAR ÜÇIN AÝRATYN SOWALNAMA

2015-NJI ÝYLDA TÜRKMENISTANDA KÖP GÖRKEZIJILI KLASTERLEÝIN SYN

ZENANLAR BARADA MAGLUMAT	WM
Bu sowalnama boýunça 15- 49 ýaşly ähli zenanlardan (Öý hojalyklarynyň ýazgysyna, HL7 sütüne seret) soraşylýar. Ýaşy laýyk gelýän her bir zenan üçin sowalnamanyň aýratyn blankasy doldurylýar.	
WM1. Klasteriň belgisi: ___ ___ ___	**WM2**. Öý hojalygynyň belgisi: ___ ___
WM3. Zenanyň ady: Имя________________________________	**WM4**. Zenanyň setiriniň belgisi: ___ ___
WM5. Interwýuýeriň ady we belgisi: Ady________________________ ___ ___ ___	**WM6**. Soraşmanyň geçirilen güni/aýy/ýyly: ___ ___/ ___ ___/ 201___

Eger Siz eýýam okamadyk bolsaňyz gaýtadan salamlaşyň:	*Eger öý hojalygynyň sowalnamasy doldurylmazdan öň tanyşdyrma geçirilen bolsa, onda aşakdakylary okaň:*
BIZ TÜRKMENISTANYŇ STATISTIKA BARADAKY DÖWLET KOMITETINIŇ WEKILLERI BOLUP, ÇAGALARYŇ,MAŞGALANYŇ WE ÖÝ HOJALYGYNYŇ ÝAGDAÝY BARADA GÖZEGÇILIK GEÇIRÝÄRIS. MENIŇ SIZ BILEN ŞU TEMA BOÝUNÇA GÜRRÜŇDEŞLIK GEÇIRESIM GELÝÄR. BIZIŇ SORAG-JOGABYMYZ ORTAÇA **20** MINUDA GOLAÝ WAGT ALÝAR. BIZIŇ SIZDEN ALJAK ÄHLI MAGLUMATLARYMYZ BERK GIZLINLIKDE GALAR WE SIZIŇ JOGAPLARYŇYZY HIÇ KIM BILMEZ.	INDI MENIŇ SIZ BILEN SIZIŇ SAGLYGYŇYZ WE BEÝLEKI TEMALAR BARADA GÜRRÜŇDEŞ BOLASYM GELÝÄR. BU SORAŞMA TAKMYNAN **20** MINUT WAGTY ALAR.ÝENE BIR GEZEK GAÝTALAÝARYN, BIZIŇ ALJAK ÄHLI MAGLUMATLARYMYZ BERK GIZLINLIKDE GALAR WE SIZIŇ JOGAPLARYŇYZY HIÇ KIM BILMEZ.

MEN BAŞLAP BILERINMI?

☐ *Eger razylyk berilse, sorag-jogaba başlaň.* ⇨*WM10 geçiň, wagty ýazyň we soraşmaga başlaň.*

☐ *Eger razylyk berilmese* ⇨*«03» we WM7 daşyny tegeläň. Bu netijäni öz ýolbaşçyňyz bilen maslahatlaşyň.*

WM7. Zenanlarda geçirilen soraşmanyň netijesi	
	Geçirildi 01
	Öýde ýok 02
	Soraşma gatnaşmakdan boýun gaçyrdy........ 03
	Bölekleýin geçirildi 04
	Jogap bermäge ýagdaýy ýok 05
	Beýleki (*görkeziň*) ______________ 96

WM10. *Wagtyny ýazyň.*	Sagady we minudy........................__ __ : __ __	

ZENAN BARADA MAGLUMAT		WB
WB1. SIZ NÄÇINJI ÝYLDA WE HAÝSY AÝDA DOGULDYŇYZ?	Doglan senesi Aýy...__ __ BM aýy.. 98 Ýyly ....__ __ __ __ BM ýyly.. 9998	
WB2.SIZ NÄÇE ÝAŞYŇYZDA? *Anyklaň:* SIZIŇ SOŇKY DOGLAN GÜNÜŇIZDE SIZIŇ NÄÇE ÝAŞYŇYZ DOLDY? *WB1 we/ýa-da WB2 deňeşdiriň we laýyk gelmeýän ýerlerini düzediň.*	Ýaşy (dolan ýaşynyň sany) ....__ __	
WB3. SIZ HAÇANDYR BIR WAGT MEKDEBE ÝA-DA MEKDEBE ÇENLI EDARA GATNADYŇYZMY?	Hawa .... 1 Ýok 2	 2⇨WB7
WB4. SIZ HAÝSY IŇ ÝOKARY BILIM DEREJESINI ALDYŇYZ/ALÝARSYŇYZ?	Mekdebe çenli/çagalar bagy .... 0 Orta (1-11) .... 1 Başlangyç hünär.. 2 Orta hünär .... 3 Ýokary 4	0⇨WB7
WB5. SIZ ŞU DEREJEDE HAÝSY IŇ ÝOKARY SYNPY/ÝYLY TAMAMLADYŇYZ? *Eger respondent şu derejede 1 synpy/ýyly tamamlamadyk bolsa «00»goýuň.*	Synpy/ýyly ....__ __	
WB6. *WB4 we WB5 deňeşdiriň:* ☐*Orta (WB4 = 1) we synp, ýyl (WB5 = 4-11).* ⇨ *Indiki modula geçiň.* ☐*Başlangyç hünär, orta hünär ýa-da ýokary (WB4 = 2, 3 ýa-da 4).* ⇨ *Indiki modula geçiň.* ☐*Orta (WB4 = 1) we (WB5 = 00, 01, 02 ýa-da 03).* ⇨ *WB7 geçiň.*		
WB7. INDI SIZIŇ MAŇA ŞU SÖZLEMI OKAP BERMEGIŇIZI ISLEÝÄRIN. *Respondente kartoçkadaky sözlemi görkeziň.* *Eger respondent sözlemi tutuşlygyna okap bilmese,onda soraň:* SIZ MAŇA ŞU SÖZLEMIŇ BIR BÖLEGINI OKAP BERIP BILERSIŇIZMI?	Düýbünden okap bilmeýär ....1 Diňe sözlemiň käbir böleklerini okap bilýär.........2 Sözlemi doly okap bilýär ....3 Talap edilýän dilde sözlem ýok ______________________________ 4 *(dilini görkeziň)* Kör/görşi pes 5	

KHBS-IŇ ELÝETERLILIGI WE MAGLUMAT KOMMUNIKASION TEHNOLOGIÝALARDAN PEÝDALANMAK		MT
MT1. *WB7-ni barlaň:* ☐*Bu sütünde bellik ýok (respondentiň orta (WB4 = 1 we WB5 = 04-11), başlangyç hünär, orta hünär ýa-da ýokary bilimi bar).* ⇨ *MT2 geçiň.* ☐*Okap bilýär ýa-da talap edilýän dilde sözlem ýok (WB7 = 2, 3 ýa-da 4).* ⇨ *MT2 geçiň.* ☐*Bütinleý okap bilmeýär ýa-da kör (WB7 = 1 ýa-da 5).* ⇨ *MT3 geçiň.*		
MT2. SIZ GAZETLERI ÝA-DA ŽURNALLARY HER GÜN DIÝEN ÝALY, HEPDEDE BIR GEZEKDEN AZ DÄL, HEPDEDE BIR GEZEKDEN AZ OKAÝARSYŇYZMY ÝA-DA BÜTINLEÝ OKAMAÝARSYŇYZMY?	Her gün diýen ýaly ... 1 Hepdede bir gezekden az däl ... 2 Hepdede bir gezekden az ... 3 Bütinleý okamaýar ... 4	
MT3. SIZ RADIONY HER GÜN DIÝEN ÝALY, HEPDEDE BIR GEZEKDEN AZ DÄL, HEPDEDE BIR GEZEKDEN AZ DIŇLEÝÄRSIŇIZMI ÝA-DA BÜTINLEÝ DIŇLEMEÝÄRSIŇIZMI?	Her gün diýen ýaly ... 1 Hepdede bir gezekden az däl ... 2 Hepdede bir gezekden az ... 3 Bütinleý diňlemeýär ... 4	
MT4. SIZ TELEWIZORA HER GÜN DIÝEN ÝALY, HEPDEDE BIR GEZEKDEN AZ DÄL, HEPDEDE BIR GEZEKDEN AZ SEREDÝARSIŇIZMI ÝA-DA BÜTINLEÝ SERETMEÝÄRSIŇIZMI?	Her gün diýen ýaly ... 1 Hepdede bir gezekden az däl ... 2 Hepdede bir gezekden az ... 3 Bütinleý seretmeýär ... 4	
MT5.*WB2-ni barlaň: respondentiň ýaşy?* ☐ *15-24 ýaşynda.* ⇨ *MT6 geçiň.* ☐ *25-49 ýaşynda.* ⇨ *Indiki modula geçiň.*		
MT6. SIZ HAÇAN-DA BOLSA KOMPÝUTERDEN PEÝDALANDYŇYZMY?	Hawa ... 1 Ýok ... 2	2⇨MT9
MT7. SOŇKY 12 AÝYŇ DOWAMYNDA NIREDE BOLSA-DA BIR ÝERDE KOMPÝUTERDEN PEÝDALANDYŇYZMY?	Hawa ... 1 Ýok ... 2	2⇨MT9
MT8. GEÇEN AÝYŇ DOWAMYNDA SIZ KOMPÝUTERDEN NAÇE GEZEK PEÝDALANDYŇYZ: HER GÜN DIÝEN ÝALY, HEPDEDE BIR GEZEKDEN AZ DÄL, HEPDEDE BIR GEZEKDEN AZ ÝA-DA BÜTINLEÝ PEÝDALANMADYŇYZMY?	Her gün diýen ýaly ... 1 Hepdede bir gezekden az däl ... 2 Hepdede bir gezekden az ... 3 Bütinleý peýdalanmaýar ... 4	
MT9. SIZ HAÇAN-DA BOLSA BIR WAGT INTERNETDEN PEÝDALANDYŇYZMY?	Hawa ... 1 Ýok ... 2	2⇨Indiki modula

MT10. SOŇKY 12 AÝÝŇ DOWAMYNDA NIREDE BOLSA-DA BIR ÝERDE INTERNETDEN PEÝDALANDYŇYZMY? *Eger zerur bolsa respondentiň nirede bolsa-da bir ýerde Internetden haýsydyr bir gurluşyň kömegi bilen peýdalanandygyny takyklaň.*	Hawa .... 1 Ýok 2	2⇨Indiki modula
MT11. GEÇEN AÝÝŇ DOWAMYNDA SIZ INTERNETDEN ÝYGY-ÝYGYDAN PEÝDALANDYŇYZMY: HER GÜN DIÝEN ÝALY, HEPDEDE BIR GEZEKDEN AZ DÄL, HEPDEDE BIR GEZEKDEN AZ ÝA-DA BÜTINLEÝ PEÝDALANMADYŇYZMY?	Her gün diýen ýaly .... 1 Hepdede bir gezekden az däl .... 2 Hepdede bir gezekden az .... 3 Bütinleý peýdalanmaýar 4	

ÇAGA DOGURMAGA UKYPLYLYK/DOGURMAGYŇ TARYHY		CM
CM1. INDI MEN SIZIŇ ÖMRÜŇIZIŇ DOWAMYNDA ÄHLI DOGURAN ÇAGALARYŇYZ BARADA SIZE SOWAL BERMEK ISLEÝÄRIN. SIZ HAÇAN-DA BOLSA BIR WAGT ÇAGA DOGURDYŇYZMY?	Hawa ..... 1 Ýok 2	2⇨CM8
CM4. HÄZIRKI WAGTDA SIZ BILEN BILE ÝAŞAÝAN HAKYKY OGULLARYŇYZ ÝA-DA GYZLARYŇYZ BARMY?	Hawa ..... 1 Ýok 2	2⇨CM6
CM5. NÄÇE SANY OGLUŇYZ SIZ BILEN BILE ÝAŞAÝAR? NÄÇE SANY GYZYŇYZ SIZ BILEN BILE ÝAŞAÝAR? *Eger ýaşamaýan bolsa «00» goýuň.*	Bile ýaşaýan ogullary .....__ __ Bile ýaşaýan gyzlary .....__ __	
CM6. SIZIŇ DIRI, ÝÖNE SIZ BILEN BILE ÝAŞAMAÝAN HAKYKY OGULLARYŇYZ ÝA-DA GYZLARYŇYZ BARMY?	Hawa ..... 1 Ýok 2	2⇨CM8
CM7. SIZIŇ NÄÇE OGLUŇYZ DIRI, ÝÖNE SIZ BILEN BILE ÝAŞAMAÝAR? SIZIŇ NÄÇE GYZLARYŇYZ DIRI, ÝÖNE SIZ BILEN BILE ÝAŞAMAÝAR? *Eger ýok bolsa«00» goýuň.*	Aýratyn ýaşaýan ogullary .....__ __ Aýratyn ýaşaýan gyzlary .....__ __	
CM8. SIZ HAÇANDYR BIR WAGT DOGLANDA DIRI, SOŇRA ÝOGALAN OGLAN ÝA-DA GYZ DOGURDYŇYZMY? *Eger – «Ýok» jogap berilse anyklaň:* MEN DOGLANDA AGLAN, DEM ALAN ÝA-DA DIRILIGIŇ BAŞGA ALAMATLARY BOLAN, IŇ BÄRKISI BIRNÄÇE MINUT ÝA-DA SAGAT DIRI BOLAN ÇAGANY GÖZ ÖŇÜNE TUTÝARYN.	Hawa ..... 1 Ýok 2	2⇨CM10
CM9. NÄÇE OGLUŇYZ ÝOGALDY? NÄÇE GYZYŇYZ ÝOGALDY? *Eger ýogalmadyk bolsa «00» goýuň.*	Ýogalan ogullarynyň sany .....__ __ Ýogalan gyzlarynyň sany .....__ __	
CM10. CM5, CM7 we CM9 soraglar boýunça jogaplary jemläň.	Jemi .....__ __	

CM11. DIŇE ÝAZAN ZATLARYŇ DOGRUDYGYNA GÖZ ÝETIRMEK ÜÇIN: SIZIŇ ÖMRÜŇIZIŇ DOWAMYNDA (*CM10 umumy sany*) DIRI ÇAGA DOGURDYŇYZ. BU DOGRUMY?

☐*Hawa. Aşakdakylary barlaň:*

☐*Diri çaga dogurmady. ⇨ «KESELLERIŇ ALAMATLARY» modula geçiň.*

☐*Diri doglan çaga bir we ondan köp. ⇨ «DOGULMAGYŇ TARYHY» modula geçiň.*

☐*Ýok. ⇨ CM1–CM10 soraglaryň jogaplary bilen deňeşdiriň we «DOGULMAGYŇ TARYHY» ýa-da «KESELLERIŇ ALAMATLARY».Modulyna geçmezden öň zerur düzedişleri giriziň.*

DOGULMAGYŇ TARYHY **BH**

INDI BOLSA MEN SIZIŇ ILKINJI DOGRAN ÇAGAŇYZDAN BAŞLAP, HÄZIRKI WAGTDA OLARYŇ DIRIDIGINE ÝA-DA DÄLDIGINE GARAMAZDAN, ÄHLI DOGRAN ÇAGALARYŇYZYŇ ATLARYNY ÝAZMAK ISLEÝÄRIN.

BH1-de doglan çagalaryň ählisiniň atlaryny görkeziň.Ekizleriň her birini aýratyn setirde ýazyň. Eger diri doglan çagalaryň sany 14-den artyk bolsa sowalnamanyň goşmaça blankasyny ulanyň.

BH *Setiriň belgisi*	**BH1.** SIZ ÇAGAŇYZY NÄHILI ATLANDYRDYŇYZ (*birinji/indikiler*)?	**BH2.** ÇAGALARYŇ ARASYNDA EKIZI BARMYDY? 1 Ýalky çaga 2 Ekiz		**BH3.** (*Ady*) OGULMY ÝA-DA GYZ? 1 Ogul 2 Gyz		**BH4.** (*Ady*) HAÝSY AÝDA WE HAÝSY ÝYLDA DOGULDY? *Soraň*: ONUŇ DOGLAN GÜNI HAÇAN?		**BH5.** (*Ady*) HÄZIR DIRIMI? 1 Hawa 2 Ýok		**BH6.** (*Ady*) SOŇKY DOGLAN GÜNÜNDE NÄÇE ÝAŞY DOLDY? *Ýaşyny dolan ýaşynyň sany görnüşinde ýazyň.*	**BH7.** (*Ady*) SIZ BILEN BILE ÝAŞAÝARMY? 1 Hawa 2 Ýok		**BH8.** *Öý hojalygynyň sowalnamasyndan çaganyň setir belgisini göçüriň. Eger çaga sanawa girizilmedik bolsa «00»goýuň.*	**BH9.** *Eger çaga ýogalan bolsa:* (*Ady*) ÝOGALAN WAGTYNDA NÄÇE ÝAŞYNDADY? *Eger «1 ýaş» bolsa, soraň:* (*Ady*) NÄÇE AÝLYKDY? *Eger jogap 1aýdan az bolsa, gününiň sanyny; 2 yaşdan az bolsa aýynyň sanyny; 2 yaş ya-da köp bolsa, ýylynyň sanyny ýazyň.*		**BH10.** (*Öňki çaganyň ady*) WE (*şu çaganyň ady*), DIRI DOGLUP, SOŇ ÝOGALAN ÇAGALARY GOŞMAK BILEN, OLARYŇ ARASYNDA BAŞGA-DA DIRI DOGLAN ÇAGALARYŇYZ BOLDUMY? 1 Hawa 2 Ýok	
	Ady	Ý	E	O	G	Aýy	Ýyly	H	Ý	Ýaşy	H	Ý	Setiriniň belgisi	Wagt birligi	Sany	H	Ý
01		1	2	1	2	___ ___	___ ___ ___ ___	1	2 ⇨ BH9	___ ___	1	2	___ ___ ⇨Indiki setir	Gün .... 1 Aý .... 2 Ýyl 3	___ ___		
02		1	2	1	2	___ ___	___ ___ ___ ___	1	2 ⇨ BH9	___ ___	1	2	___ ___ ⇨BH10	Gün ....1 Aý .... 2 Ýyl 3	___ ___	1 Dogrumy goşmaly	2 Indiki dogulma
03		1	2	1	2	___ ___	___ ___ ___ ___	1	2 ⇨ BH9	___ ___	1	2	___ ___ ⇨BH10	Gün .... 1 Aý .... 2 Ýyl 3	___ ___	1 Dogrumy goşmaly	2 Indiki dogulma
04		1	2	1	2	___ ___	___ ___ ___ ___	1	2 ⇨ BH9	___ ___	1	2	___ ___ ⇨BH10	Gün ....1 Aý .... 2 Ýyl 3	___ ___	1 Dogrumy goşmaly	2 Indiki dogulma
05		1	2	1	2	___ ___	___ ___ ___ ___	1	2 ⇨ BH9	___ ___	1	2	___ ___ ⇨BH10	Gün .... 1 Aý .... 2 Ýyl 3	___ ___	1 Dogrumy goşmaly	2 Indiki dogulma

BH *Setiriň belgisi*	**BH1.** SIZ ÇAGAŇYZY NÄHILI ATLANDYRDYŇYZ (*birinji/indikiler*)?	**BH2.** ÇAGALARYŇ ARASYNDA EKIZI BARMYDY? 1 Ýalky çaga 2 Ekiz		**BH3.** (*Ady*) OGULMY ÝA-DA GYZ? 1 Ogul 2 Gyz		**BH4.** (*Ady*) HAÝSY AÝDA WE HAÝSY ÝYLDA DOGULDY? *Soraň*: ONUŇ DOGLAN GÜNI HAÇAN?		**BH5.** (*Ady*) HÄZIR DIRIMI? 1 Hawa 2 Ýok		**BH6.** (*Ady*) SOŇKY DOGLAN GÜNÜNDE NÄÇE ÝAŞY DOLDY? *Ýaşyny dolan ýaşynyň sany görnüşinde ýazyň.*	**BH7.** (*Ady*) SIZ BILEN BILE ÝAŞAÝAR MY? 1 Hawa 2 Ýok		**BH8.** *Öý hojalygynyň sowalnamasyndan çaganyň setir belgisini göçüriň.* *Eger çaga sanawa girizilmedik bolsa «00»goýuň.*	**BH9.** *Eger çaga ýogalan bolsa:* (*Ady*) ÝOGALAN WAGTYNDA NÄÇE ÝAŞYNDADY? *Eger «1 ýaş» bolsa, soraň:* (*Ady*) NÄÇE AÝLYKDY? *Eger jogap 1aýdan az bolsa, gününiň sanyny; 2 yaşdan az bolsa aýynyň sanyny; 2 yaş ya-da köp bolsa, ýylynyň sanyny ýazyň.*		**BH10.** (*Öňki çaganyň ady*) WE (*şu çaganyň ady*), DIRI DOGLUP, SOŇ ÝOGALAN ÇAGALARY GOŞMAK BILEN, OLARYŇ ARASYNDA BAŞGA-DA DIRI DOGLAN ÇAGALARYŇYZ BOLDUMY? 1 Hawa 2 Ýok	
	Ady	Ý	E	O	G	Aýy	Ýyly	H	Ý	Ýaşy	H	Ý	Setiriniň belgisi	Wagt birligi	Sany	H	Ý
06		1	2	1	2	___ ___	___ ___ ___ ___	1	2 ⇨ BH9	___ ___	1	2	___ ___ ⇨BH10	Gün .... 1 Aý .... 2 Ýyl 3	___ ___	1 Dogrumy goşmaly	2 Indiki dogulma
07		1	2	1	2	___ ___	___ ___ ___ ___	1	2 ⇨ BH9	___ ___	1	2	___ ___ ⇨BH10	Gün ....1 Aý .... 2 Ýyl 3	___ ___	1 Dogrumy goşmaly	2 Indiki dogulma
08		1	2	1	2	___ ___	___ ___ ___ ___	1	2 ⇨ BH9	___ ___	1	2	___ ___ ⇨BH10	Gün ....1 Aý .... 2 Ýyl 3	___ ___	1 Dogrumy goşmaly	2 Indiki dogulma
09		1	2	1	2	___ ___	___ ___ ___ ___	1	2 ⇨ BH9	___ ___	1	2	___ ___ ⇨BH10	Gün .... 1 Aý .... 2 Ýyl 3	___ ___	1 Dogrumy goşmaly	2 Indiki dogulma
10		1	2	1	2	___ ___	___ ___ ___ ___	1	2 ⇨ BH9	___ ___	1	2	___ ___ ⇨BH10	Gün .... 1 Aý .... 2 Ýyl 3	___ ___	1 Dogrumy goşmaly	2 Indiki dogulma
11		1	2	1	2	___ ___	___ ___ ___ ___	1	2 ⇨ BH9	___ ___	1	2	___ ___ ⇨BH10	Gün .... 1 Aý .... 2 Ýyl 3	___ ___	1 Dogrumy goşmaly	2 Indiki dogulma

BH *Setiriň belgisi*	**BH1.** SIZ ÇAGAŇYZY NÄHILI ATLANDYRDYŇYZ (*birinji/indikiler*)?	**BH2.** ÇAGALARYŇ ARASYNDA EKIZI BARMYDY? 1 Ýalky çaga 2 Ekiz		**BH3.** (*Ady*) OGULMY ÝA-DA GYZ? 1 Ogul 2 Gyz		**BH4.** (*Ady*) HAÝSY AÝDA WE HAÝSY ÝYLDA DOGULDY? *Soraň*: ONUŇ DOGLAN GÜNI HAÇAN?		**BH5.** (*Ady*) HÄZIR DIRIMI? 1 Hawa 2 Ýok		**BH6.** (*Ady*) SOŇKY DOGLAN GÜNÜNDE NÄÇE ÝAŞY DOLDY? *Ýaşyny dolan ýaşynyň sany görnüşinde ýazyň.*	**BH7.** (*Ady*) SIZ BILEN BILE ÝAŞAÝAR MY? 1 Hawa 2 Ýok		**BH8.** *Öý hojalygynyň sowalnamasyndan çaganyň setir belgisini göçüriň.* *Eger çaga sanawa girizilmedik bolsa «00»goýuň.*	**BH9.** *<u>Eger çaga ýogalan bolsa:</u>* (*Ady*) ÝOGALAN WAGTYNDA NÄÇE ÝAŞYNDADY? *Eger «1 ýaş» bolsa, soraň:* (*Ady*) NÄÇE AÝLYKDY? *Eger jogap 1aýdan az bolsa, gününiň sanyny; 2 yaşdan az bolsa aýynyň sanyny; 2 yaş ya-da köp bolsa, ýylynyň sanyny ýazyň.*		**BH10.** (*Öňki çaganyň ady*) WE (*şu çaganyň ady*), DIRI DOGLUP, SOŇ ÝOGALAN ÇAGALARY GOŞMAK BILEN, OLARYŇ ARASYNDA BAŞGA-DA DIRI DOGLAN ÇAGALARYŇYZ BOLDUMY? 1 Hawa 2 Ýok	
	Ady	Ý	E	O	G	Aýy	Ýyly	H	Ý	Ýaşy	H	Ý	Setiriniň belgisi	Wagt birligi	Sany	H	Ý
12		1	2	1	2	___ ___	___ ___ ___ ___	1	2 ⇨ BH9	___ ___	1	2	___ ___ ⇨BH10	Gün .... 1 Aý .... 2 Ýyl 3	___ ___	1 Dogrumy goşmaly	2 Indiki dogulma
13		1	2	1	2	___ ___	___ ___ ___ ___	1	2 ⇨ BH9	___ ___	1	2	___ ___ ⇨BH10	Gün .... 1 Aý .... 2 Ýyl 3	___ ___	1 Dogrumy goşmaly	2 Indiki dogulma
14		1	2	1	2	___ ___	___ ___ ___ ___	1	2 ⇨ BH9	___ ___	1	2	___ ___ ⇨BH10	Gün .... 1 Aý .... 2 Ýyl 3	___ ___	1 Dogrumy goşmaly	2 Indiki dogulma

BH11.(*«DOGULMANYŇ TARYHY» modulda görkezilen çaganyň(ady)* SOŇ BAŞGA DIRI ÇAGA DOGURDYŇYZMY?	Hawa .... 1 Ýok 2	1⇨Dogulmany Dogulmanyň taryhyna ýazyň

CM12A. *CM10-daky doglan çagalaryň sanyny «DOGULMAGYŇ TARYHY» modulyndaky bilen deňeşdiriň we şulary anyklaň:*

☐ *Sanlar laýyk gelýär.* ⇨ *CM13-e geçiň.*

☐ *Sanlar tapawutlanýar.* ⇨ *Gaýtadan soraň we maglumatlary takyklaň.*

CM13. *«DOGULMAGYŇ TARYHY» moduldaky BH4 bilen deňeşdiriň: soňky gezek çaga dogurmak soňky 2 ýylda bolupdy, ýagny (soraşmanyň geçirilen aýy)* ***2013-nji ýyldan bäri*** *(eger soraşma geçirilen aýy we dogran aýy gabat gelýän bolsa – dogran ýyly -****2013-nji ýyl*** *bolsa onda soňky 2 ýylda dogran diýip hasap ediň).*

☐ *Soňky 2 ýylda diri çaga dogurmady.* ⇨ *«KESELLERIŇ ALAMATLARY» modula geçiň.*

☐ *Soňky 2 ýylda bir ýa-da ondan köp diri çaga dogurdy.* ⇨ *Soňky doglan çaganyň adyny soraň we indiki modula geçiň.*

*Soňky doglan çaganyň ady*________________________.

Eger çaga ýogalan bolsa indiki modullarda ýogalan çaganyň adyny tutanyňyzda örän seresaply boluň.

SOŇKY DOGLAN ÇAGA BOLAN ISLEG		DB
Bu modul (soraşma geçirilen senesinden öň) 2 ýylyň dowamynda diri çaga dogran ähli zenanlara degişlilikde doldurylýar. *Şu ýerde CM13-den soňky doglan çaganyň adyny ýazyň:_____________________.* *Aşakdaky soraglary bermek bilen şol çaganyň adyny ulanyň.*		
DB1. SIZ (*çaganyňady*) BILEN GÖWRELI BOLANYŇYZDA, GÖWRELILIK ÖZ ISLEGIŇIZE GÖRÄMIDI?	Hawa .... 1 Ýok 2	1⇨Indiki modula
DB2. SIZ GIÇKI ÇAGANYŇ BOLMAGYNY ISLEDIŇIZMI ÝA-DA UMUMAN (BAŞGA) ÇAGANYŇ BOLMAGYNY DÜÝBÜNDEN ISLEMEDIŇIZMI?	Giçki .... 1 Düýbünden islemedi 2	2⇨ Indiki modula
DB3. SIZ ÝENE-DE NÄÇE WAGT GARAŞMAK ISLEÝÄRSIŇIZ? *Respondent tarapyndan berlen jogaby ýazyň.*	Aý..1 __ __ Ýyl ....2 __ __ BM 998	

ENÄNIŇ WE TÄZE DOGLAN ÇAGANYŇ SAGLYGY		MN
Bu modul (soraşma geçirilen senesinden öň) 2 ýylyň dowamynda diri çaga dogran ähli zenanlara degişlilikde doldurylýar. *Şu ýerde CM13-den soňky doglan çaganyň adyny ýazyň: _____________________.* *Aşakdaky soraglary bermek bilen şol çaganyň adyny ulanyň.*		
MN1. SIZ (*çaganyň ady*) BILEN GÖWRELI WAGTYŇYZDA DOGRUMA ÇENLI GÖZEGÇILIK MAKSADY BILEN KIMDIR BIRINE ÝÜZ TUTDUŇYZMY?	Hawa ... 1 Ýok ... 2	2⇨MN17
MN2. SIZ KIME ÝÜZ TUTDUŇYZ? *Soraň:* ÝENE KIMDIR BIRINE ÝÜZ TUTDUŇYZMY? *Zenanyň kime ýüz tutandygyny anyklamak üçin sowal bermekligi dowam etdiriň we ady agzalan ähli adamlaryň daşyny çyzyň.*	Saglygy goraýyş işgäri: Lukman ... A Şepagat uýasy/göbegene ... B Feldşer ... D Başga adam Çaga dogurmaga berýän adaty kömekçisi ... F Beýleki (*görkeziň*) ________________________ X	
MN2A. SIZ ŞU GÖWRELILIGE DEGIŞLI DOGRUMA ÇENLI ILKINJI GEZEK GÖZEGÇILIK EDENLERINDE NÄÇE HEPDELIK ÝA-DA AÝLYK GÖWRELIDIŇIZ? *Respondent tarapyndan berlen jogaby ýazyň.*	Hepde ... 1 __ __ Aý2 0 __ BM ... 998	
MN3. SIZE ŞU GÖWRELILIK WAGTYŇYZDA NÄÇE GEZEK DOGRUMA ÇENLI GÖZEGÇILIK ETDILER? *Dogruma çenli edilen gözegçilikleriň sanyny anyklaň. Eger diapazon berlen bolsa dogruma çenli edilen gözegçilikleriň iň az sanyny takyklaň.*	Gezekleriň sany... __ __ BM ... 98	

MN4. SIZE DOGRUMA ÇENLI GÖZEGÇILIKDE ŞU AŞAKDAKYLARYŇ HAÝSYDYR BIRI IŇ BOLMANDA BIR GEZEK EDILDIMI? [A] GAN BASYŞY ÖLÇETDIŇIZMI? [B] PEŞEWIŇ SELJERMESINI GEÇDIŇIZMI? [C] GANYŇ SELJERMESINI GEÇDIŇIZMI? [D] ULTRASES (UZI) BARLAGY GEÇDIŇIZMI?	Hawa Ýok Gan basyşy ölçemek .... 1 2 Peşewiň seljermesi .... 1 2 Ganyň seljermesi .... 1 2 Ultrases (UZI) barlagy 1 2	
MN17. (*Çaganyň ady*) KIM DOGURTDY? *Takyklaň:* ÝENE-DE KIMDIR BIRI KÖMEK ETDIMI? *Anyk kimiň dogumy kabul edendigini bilmek üçin sorag bermegi dowam etmeli we respondentiň jogaplaryny belläň.* *Eger respondent kömek edilmedi diýse, doguranda uly adamlardan kimdir biriniň bolandygyny bilmek üçin sorag bermegi dowam etdirmeli.*	Saglygy goraýyş işgäri: Lukman .... A Şepagat uýasy/göbegene .... B Feldşer .... D Başga adam Çaga dogurmaga kömek berýän adaty kömekçi .... F Garyndaşy/jorasy .... H Beýleki (*görkeziň*) ________________________ X Hiç kim .... Y	

MN18. SIZ (*çaganyň ady*) NIREDE DOGURDYŇYZ? *Dogurýan aýallara kömek edýän edaranyň görnüşini takyklamak üçin degişli soraglary beriň.* *Eger Siz onuň döwlete ýa-da şahsy eýeçilige degişlidigini anyklap bilmeseňiz edaranyň adyny ýazyň.* ____________________ *(Edaranyň ady)*	Öýde Öz öýünde .... 11 Kesekiniň öýünde .... 12 Döwlete degişli Döwlet hassahanasy .... 21 Döwlet klinikasy/lukm. merkezi .... 22 Döwlet saglyk öýi .... 23 Beýleki döwlet edarasy (*görkeziň*)____________ 26 Hususy lukmançylyk edaralary Hususy hassahana .... 31 Beýleki hususy lukm. edarasy (*görkeziň*) ____________ 36 Beýleki (*görkeziň)*____________ 96	 11⇨MN20 12⇨MN20 96⇨MN20
MN19. (*Çaganyň ady*) KESAR KESIMIŇ ÜSTI BILEN DOGULDYMY? ÝAGNY, ÇAGANY GARNYŇYZDAN KESIPALYNANMY?	Hawa .... 1 Ýok 2	 2⇨MN20
MN19A. KESAR KESIMINI ETMEK HAKYNDA HAÇAN NETIJÄ GELINDI? BURGY TUTMANKAMY ÝA-DA TUTUP BAŞLANDAN SOŇMY?	Çenli .... 1 Soň 2	
MN20. (*Çaganyň ady*) HAÇAN DOGULDY, NÄHILI ÖLÇEGDEDI: ÖRÄN IRIDIMI, ORTAÇADAN ÝOKARYDYMY, ORTAÇADYMY, ORTAÇADAN KIÇIDIMI ÝA-DA ÖRÄN KIÇIDIMI?	Örän iri .... 1 Ortaçadan ýokary .... 2 Ortaça .... 3 Ortaçadan kiçi .... 4 Örän kiçi .... 5 BM 8	
MN21. (*Çaganyň ady*) DOGLAN BADYNA AGRAMYNY ÖLÇEDILERMI?	Hawa .... 1 Ýok .... 2 BM 8	 2⇨MN23 8⇨MN23

MN22. (*Çaganyň ady*) AGRAMY NÄÇEDI? *Eger bar bolsa, agramyny çaganyň ösüşi baradaky kitapçasyndan alyp ýazyň.*	Karta boýunça........................ 1 (кg) __ . __ __ __ Ýatdan.................................. 2 (кg) __ . __ __ __ BM 99998	
MN23. (*Çaganyň ady*) DOGLANDAN SOŇ SIZIŇ AÝBAŞY SIKLIŇIZ KADALAŞDYMY (YZYGIDER GELIP BAŞLADYMY)?	Hawa.. 1 Ýok 2	
MN24. HAÇANDYR BIR WAGT (*çaganyň ady*) GÖWSÜŇIZ BILEN EMDIRDIŇIZMI?	Hawa.. 1 Ýok 2	2⇨Indiki modula
MN25. (*Çaganyň ady*) DOGLANDAN SOŇ NÄÇE WAGT GEÇIRIP ILKINJI GEZEK GÖWÜS SÜÝDI BILEN EMDIRDIŇIZ? *Eger 1 sagatdan az bolsa, '00' sagat ýazyň.* *Eger 24 sagatdan az bolsa, sagatlaryň sanyny ýazyň.* *Başga ýagdaýda, günleri ýazyň.*	Şol bada .... 000 Sagat ....1 __ __ Gün ....2 __ __ Bilenok/Ýadyna düşenok 998	
MN26. (*Çaganyň ady*) DOGLANDAN SOŇ ILKINJI ÜÇ GÜNDEENE SÜÝDINDEN BAŞGA-DA IÇMÄGE ZAT BERDIŇIZMI?	Hawa.. 1 Ýok 2	2⇨ Indiki modula
MN27. (*Çaganyň ady*) NÄME BERDIŇIZ? *Anyklaň:* BAŞGA-DA ZAT BERDIŇIZMI?	Süýt (ene süýdi däl.) .... A Adaty suw .... B Glýukozaly ýa-da süýjili suw .... C Garyn sanjysynda ulanylýan ergin .... D Süýjili-duzly ergin.. E Miwe şiresi...F Çaga iýmiti ....G Çaý/ot ergini ....H Bal.. I Beýleki (*görkeziň*)________________________X	

ÇAGA DOGANDAN SOŇKY GÖZEGÇILIK — PN

Bu modul (soraşma geçirilen senesinden öň) 2 ýylyň dowamynda diri çaga dogran ähli zenanlara degişlilikde doldurylýar.

Şu ýerde CM13-den soňky doglan çaganyň adyny ýazyň: ______________________.

Aşakdaky soraglary bermek bilen şol çaganyň adyny ulanyň.

PN1. *MN18 deňeşdiriň: Çaga saglygy goraýyş edarasynda doglanmy?*

☐ *Hawa, çaga saglygy goraýyş edarasynda doglan (MN18 = 21-26 ýa-da 31-36).* ⇨ *PN2 geçiň.*

☐*Ýok, çaga saglygy goraýyş edarasynda dogulmadyk (MN18 = 11-12 ýa-da 96).* ⇨ *PN6 geçiň.*

PN2. INDI SIZE (*çaganyň ady*) DOGLANDAN BIRNÄÇE SAGAT ÝA-DA GÜN GEÇENDEN SOŇ NÄME BOLUP GEÇENDIGI HAKYNDA BIRNÄÇE SORAG BERESIM GELÝÄR. SIZ DOGRAN EDARAŇYZY AÝTDYŇYZ (*MN18-de gorkezilen edaranyň ady ýa-da görnüşi*). SIZ DOGRANYŇYZDAN SOŇ OL ÝERDE NÄÇE WAGT BOLDUŇYZ? *Eger bir günden az bolsa sagadyny görkeziň.* *Eger bir hepdeden az bolsa günini görkeziň.* *Galan ýagdaýlarda hepdede görkeziň.*	Sagat .... 1 __ __ Gün .... 2 __ __ Hepde .... 3 __ __ Bilemok/ýadyma düşenok 998	
PN3. MEN SIZ BILEN (*çaganyň ady*) DOGLANDAN SOŇRA ÇAGANYŇ ÝAGDAÝYNA GÖZEGÇILIK BARADA GÜRRÜŇ EDESIM GELÝÄR, ÝAGNY, KIMDIR BIRI (*çaganyň ady*) GÖBEGINE SERETMEGI WE BARLAMAGY ÝA-DA (*çaganyň ady*) SAGLYK ÝAGDAÝYNA GÖZEGÇILIK EDILENLIGI BARADA. SIZ (*MN18-de gorkezilen edaranyň ady ýa-da görnüşi*) GITMEZDEN ÖŇ KIMDIR BIRI (*çaganyň ady*) ÝAGDAÝYNA GÖZEGÇILIK ETDIMI?	Hawa .... 1 Ýok 2	
PN4. HÄZIR BOLSA <u>SIZIŇ</u> ÝAGDAÝYŇYZA GÖZEGÇILIK EDILIŞI BARADA GÜRRÜŇ BERMEGIŇIZI HAÝYŞ EDÝÄRIN, ÝAGNY KIMDIR BIRI SIZI BARLANDYGY ÝA-DA SAGLYK ÝAGDAÝYŇYZA GÖZEGÇILIK EDENDIGI BARADA. (*MN18-de gorkezilen edaranyň ady ýa-da görnüşi*) GITMEZDEN ÖŇ KIMDIR BIRI <u>SIZIŇ</u> ÝAGDAÝYŇYZA NÄHILIDIR BIR GÖZEGÇILIK ETDIMI?	Hawa .... 1 Ýok 2	

PN5. MEN HÄZIR SIZ BILEN (*edaranyň ady MN18 görkezilen*) ÇYKYP GAÝDANYŇYZDAN SOŇRA NÄMELER BOLANDYGY BARADA GÜRRÜŇ EDESIM GELÝÄR. SIZ *(MN18-de gorkezilen edaranyň ady ya-da görnüşi*) ÇYKYP GAÝDANYŇYZDAN SOŇRA, KIMDIR BIRI (*çaganyň ady*) GÖZEGÇILIK ETDIMI?	Hawa....................1 Ýok......................2	1⇨PN11 2⇨PN16
PN6. *MN17 bilen deňeşdiriň: çagany saglygy goraýyş işgärimi ýa-da çaga dogurmaga kömek berýän adaty kömekçi dogurtdymy?* ☐*Hawa, çagany saglygy goraýyş işgäri ýa-da çaga dogurmaga kömek edýän tebip dogurtdy (MN17 = A–F).* ⇨ *PN7 geçiň.* ☐*Ýok, çagany saglygy goraýyş işgäri ýa-da çaga dogurmaga kömek edýän tebip dogurtmady (MN17 bentleri A–F bellenmedik).* ⇨ *PN10 geçiň.*		
PN7. SIZIŇ AÝTMAGYŇYZA GÖRÄ DOGRUM (*MN17-de görkezilen adamlar*) TARAPYNDAN KABUL EDILDI. MEN SIZ BILEN (*çaganyň ady*) DOGLANDAN SOŇRA ÇAGANYŇ ÝAGDAÝYNA GÖZEGÇILIK BARADA GÜRRÜŇ EDESIM GELÝÄR, ÝAGNY, KIMDIR BIRI (*çaganyň ady*) GÖBEGINE SERETMEGI WE BARLAMAGY ÝA-DA (*çaganyň ady*) SAGLYK ÝAGDAÝYNA GÖZEGÇILIK EDILENLIGI BARADA. DOGRUMDAN SOŇ WE (*MN17-de görkezilen adamlar*) GITMEZDEN ÖŇ, (*MN17-de görkezilen adamlar*) (*çaganyň ady*) SAGLYK ÝAGDAÝYNA GÖZEGÇILIK ETDIMI?	Hawa....................1 Ýok......................2	
PN8.(*MN17-de görkezilen adamlar*) ÝANYŇYZDAN GITMEZDEN ÖŇ, OL <u>SIZIŇ</u> SAGLYK ÝAGDAÝYŇYZA GÖZEGÇILIK ETDIMI? SIZIŇ SAGLYK ÝAGDAÝYŇYZA GÖZEGÇILIK ETDI DIYMEK BILEN, MEN SIZI BARLAP ÝA-DA SORAP KIMDIR BIRI ÝAGDAÝYŇYZA BAHA BERMEGINI GÖZ ÖŇÜNDE TUTÝARYN.	Hawa....................1 Ýok......................2	
PN9. (*MN17-de görkezilen adamlar*) ÝANYŇYZDAN GIDENDEN SOŇ,KIMDIR BIRI (*çaganyň ady*) SAGLYK ÝAGDAÝYŇYZA GÖZEGÇILIK ETDIMI?	Hawa....................1 Ýok......................2	1⇨PN11 2⇨PN18

PN10. MEN SIZ BILEN (*çaganyň ady*) DOGLANDAN SOŇRA ÇAGANYŇ ÝAGDAÝYNA GÖZEGÇILIK BARADA GÜRRÜŇ EDESIM GELÝÄR, ÝAGNY, KIMDIR BIRI (*çaganyň ady*) GÖBEGINE SERETMEGI WE BARLAMAGY ÝA-DA ÇAGANYŇSAGLYK ÝAGDAÝYNA GÖZEGÇILIK EDILENLIGI BARADA. (*Çaganyň ady*) DOGLANDAN SOŇ, KIMDIR BIRI ONUŇ SAGLYK ÝAGDAÝYNA GÖZEGÇILIK GEÇIRDIMI?	Hawa....................1 Ýok....................2	 2⇨PN19
PN11.ŞEÝLE GÖZEGÇILIK BIR GEZEKMI ÝA-DA BIRDEN KÖP GEZEK GEÇIRILDIMI?	Bir gezek ....1 Birnäçe gezek 2	1⇨PN12A 2⇨PN12B
PN12A. DOGRUMDAN NÄÇE WAGT GEÇENDEN SOŇ BU GÖZEGÇILIK GEÇIRILDI? **PN12B**. DOGRUMDAN NÄÇE WAGT GEÇENDEN SOŇ BIRINJI GEZEK BU GÖZEGÇILIK GEÇIRILDI? *Eger «bir günden»az bolsa sagadyny görkeziň. Eger «bir hepdeden» az bolsa günini görkeziň. Galan ýagdaýlarda hepdesini görkeziň.*	Sagat....................1 __ __ Gün....................2 __ __ Hepde....................3 __ __ Bilemok/ýadyma düşenok....................998	
PN13. ŞOL WAGT (*çaganyň ady*) ÝAGDAÝYNA KIM GÖZEGÇILIK ETDI?	Saglygy goraýyş işgäri: Lukman.................... A Şepagat uýasy/göbegene.................... B Feldşer.................... D Başga adam Çaga dogurmaga berýän adaty kömekçisi....................F Garyndaşy / jorasy.................... H Beýleki (*görkeziň*) ______________________ X	

PN14. Bu gözegçilik nirede geçirildi? *Nähili edarada gözegçilik edilendigini anyklamak üçin sorag beriň.* *Eger edaranyň hususymy ýa-da döwlet edarasydygyny bilmeýän bolsa, onda edaranyň adyny ýazyň.* ____________________ *(Edaranyň ady)*	Öýde Öz öýünde ....11 Kesekiniň öýünde ....12 Döwlete degişli Döwlet hassahanasy....21 Döwlet klinikasy/lukm. merkezi ....22 Döwlet saglyk öýi ....23 Beýleki döwlet edarasy (*görkeziň*)....26 Hususy lukmançylyk edaralary Hususy hassahana ....31 Beýleki hususy lukm. edarasy (*görkeziň*) ....36 Beýleki (*görkeziň*) 96	
PN15. *MN18 deňeşdiriň: Çaga saglygy goraýyş edarasynda doglanmy?* ☐*Hawa, çaga saglygy goraýyş edarasynda doglan (MN18 = 21-26 ýa-da 31,36).* ⇨ *PN16 geçiň.* ☐*Ýok, çaga saglygy goraýyş edarasynda dogulmadyk (MN18 = 11-12 ýa-da 96).* ⇨ *PN17 geçiň.*		
PN16. (*MN18 görkezilen edaranyň ady*) goýberilenden soň, kimdir biri <u>Sizin̈</u> saglygyňyza gözegçilik etdimi?	Hawa....1 Ýok....2	1⇨PN20 2⇨Indiki modula
PN17. *MN17 bilen deňeşdiriň: çagany saglygy goraýyş işgärimi ýa-da çaga dogurmaga kömek berýän adaty kömekçi dogurtdymy?* ☐*Hawa, çagany saglygy goraýyş işgäri ýa-da çaga dogurmaga kömek berýän adatykömekçi dogurtdy (MN17 = A–F).* ⇨ *PN18 geçiň.* ☐*Hem, Ýok, çagany saglygy goraýyş işgäri ýa-da çaga dogurmaga kömek edýän tebip dogurtmady (MN17 bentleri A–F bellenmedik).* ⇨ *PN19 geçiň.*		
PN18. Dogrum geçenden soň we (*MN17-de görkezilen adam*) gidenden soň, kimdir biri <u>Siziň</u> saglygyňyza gözegçilik etdimi?	Hawa....1 Ýok....2	1⇨PN20 2⇨ Indiki modula
PN19. (*Çaganyň ady*) doglandan soň kimdir biri <u>Siziň</u> ýagdaýyňyza gözegçilik etdimi? Siziň saglyk ýagdaýyňyza gözegçilik etdi diymek bilen, men sizi barlap ýa-da sorap kimdir biri ýagdaýyňyza baha bermegini göz öňünde tutýaryn.	Hawa....1 Ýok....2	2⇨ Indiki modula

PN20. ŞEÝLE GÖZEGÇILIK BIR GEZEKMI ÝA-DA BIRDEN KÖP GEZEK GEÇIRILDIMI?	Bir gezek ....1 Birnäçe gezek 2	1⇨PN21A 2⇨PN21B
PN21A. DOGRUMDAN NÄÇE WAGT GEÇENDEN SOŇ BU GÖZEGÇILIK GEÇIRILDI? **PN21B**. DOGRUMDAN NÄÇE WAGT GEÇENDEN SOŇ BIRINJI GEZEK BU GÖZEGÇILIK GEÇIRILDI? *Eger «bir günden»az bolsa sagadyny görkeziň. Eger «bir hepdeden» az bolsa gününi görkeziň. Galan ýagdaýlarda hepdesini görkeziň.*	Sagat ....1 __ __ Gün ....2 __ __ Hepde ....3 __ __ Bilemok/ýadyma düşenok 998	
PN22. ŞOL WAGT <u>SIZIŇ</u> ÝAGDAÝYŇYZA KIM GÖZEGÇILIK ETDI?	Saglygy goraýyş işgäri: Lukman .... A Şepagat uýasy/göbegene .... B Feldşer .... D Başga adam Çaga dogurmaga berýän adaty kömekçisi ....F Garyndaşy/jorasy .... H Beýleki (*görkeziň*) ________________ X	
PN23. BU GÖZEGÇILIK NIREDE GEÇIRILDI? *Haýsy edarada dograndygyny bilmek üçin sorag beriň.* *Eger edaranyň hususymy ýa-da döwlet edarasydygyny bilmeýän bolsaňyz, onda edaranyň adyny ýazyň.* ________________________ *(Edaranyň ady)*	Öýde Öz öýünde ....11 Kesekiniň öýünde ....12 Döwlete degişli Döwlet hassahanasy ....21 Döwlet klinikasy/lukm. merkezi ....22 Döwlet saglyk öýi ....23 Beýleki döwlet edarasy (*görkeziň*) ....26 Hususy lukmançylyk edaralary Hususy hassahana ....31 Beýleki hususy lukm. edarasy (*görkeziň*) ....36 Beýleki (*görkeziň*) 96	

KESELLERIŇ ALAMATLARY		IS
IS1. *Öý hojalygynyň ýazgysyndaky HL7B we HL15 sütünlere salgylanyň:* *Sorag-jogap alşylýan zenan 5 ýaşa çenli ýaşdaky çaganyň ejesimi ýa-da seretmegi amala aşyrýan esasy adammy?* ☐*Hawa.* ⇨ *IS2 geçiň.* ☐*Ýok.* ⇨ *Indiki modula geçiň.*		
IS2. ÇAGALARDA KÄWAGT AGYR KESELLER ÝÜZE ÇYKÝAR WE OLARY HAÝAL ETMÄN HÖKMAN SAGLYGY GORAÝYŞ EDARASYNA ELTMELI BOLÝAR. SIZ 5 ÝAŞA ÇENLI ÇAGADA HAÝSY ALAMATLAR ÝÜZE ÇYKANDA HAÝAL ETMÄN SAGLYGY GORAÝYŞ EDARASYNA ÝÜZ TUTMAGA MEJBUR BOLARSYŇYZ? *Soraň:* ÝENE NÄHILI ALAMATLAR ÝÜZE ÇYKANDA? *Çaganyň ejesinden/oňa gözegçilik edýän adamdan ýadyna düşmese başga alamatlar barada soramaly.* Agzalan alamatlaryň ählisiniň daşyny çyzmaly, ýöne hiç hili ýaňzytma <u>bermeli däl</u>.	Çaga içip ýa-da emip bilenok.......................A Çaganyň ýagdaýy agyrlaşýar.......................B Çaganyň gyzgyny ýokarlanýar.....................C Çaganyň dem alşy ýygylaşan......................D Çaganyň dem almasy kynlaşan..................E Çaganyň täretinde gan bar...........................F Çaganyň suw içmesi kyn.............................G Beýleki (*görkezmeli*)______________________X Beýleki (*görkezmeli*) ______________________Y Beýleki(*görkezmeli*) ______________________Z	

NIKA/BIRLEŞME		MA
MA1. SIZ HÄZIR DURMUŞA ÇYKANMY ÝA-DA ERKEK ADAM BILEN RESMI DÄL NIKADA ÝAŞAŞÝARMYSYŇYZ?	Hawa, häzir durmuşa çykan.............................. 1 Hawa, häzir erkek adam bilen resmi däl nikada ýaşaşýar .... 2 Ýok hiç hili nikada durmaýaryn.......................... 3	3⇨MA5
MA2. SIZIŇ ADAMYŇYZ/ÝAŞAŞÝANYŇYZ NÄÇE ÝAŞYNDA? *Soraň*: SIZIŇ ADAMYŇYZYŇ/ÝAŞAŞÝANYŇYZYŇ SOŇKY DOGLAN GÜNÜNDE NÄÇE ÝAŞY DOLDY?	Ýaşy ýyllarda ....__ __ BM 98	⇨MA7 98⇨MA7
MA5. SIZ HAÇANDYR BIR WAGT DURMUŞA ÇYKDYŇYZMY ÝA-DA ERKEK ADAM BILEN RESMI DÄL NIKADA ÝAŞAŞDYŇYZMY?	Hawa, ozal durmuşa çykan .... 1 Hawa, ozal erkek adam bilen resmi däl nikada ýaşaşan .... 2 Ýok 3	3⇨Modula DV
MA6. HÄZIRKI WAGTDA SIZIŇ MAŞGALA ÝAGDAÝYŇYZ NÄHILI: SIZ DUL GALDYŇYZMY, AÝRYLYŞDYŇYZMY ÝA-DA AÝRA ÝAŞAÝARSYŇYZMY?	Dul .... 1 Aýrylyşan .... 2 Aýra ýaşaýar 3	
MA7. SIZ DURMUŞA BIR GEZEK ÝA-DA BIR GEZEKDEN KÖP ÇYKDYŇYZMY ÝA-DA ERKEK ADAM BILEN RESMI DÄL NIKADA BIRNÄÇE GEZEK ÝAŞAŞDYŇYZMY?	Diňe bir gezek .... 1 Bir gezekden köp 2	1⇨MA8A 2⇨MA8B
MA8A. SIZ HAÝSY AÝDA WE ÝYLDA DURMUŞA ÇYKDYŇYZ ÝA-DA BILE ÝAŞAŞÝAN ADAMYŇYZ BILEN RESMI DÄL NIKADA ÝAŞAŞYP BAŞLADYŇYZ? **MA8B**. SIZ <u>ILKINJI</u> GEZEK HAÝSY AÝDA WE ÝYLDA DURMUŞA ÇYKDYŇYZ ÝA-DA BILE ÝAŞAŞÝAN ADAMYŇYZ BILEN RESMI DÄL NIKADA ÝAŞAŞYP BAŞLADYŇYZ?	Nikanyň (ilkinji gezek) senesi Aýy ....__ __ BM Aý .... 98 Ýyl ....__ __ __ __ BM Ýyl... 9998	⇨Indiki modula
MA9. ÖZ (<u>ILKINJI</u>) ADAMYŇYZ/ ÝAŞAŞÝANYŇYZ BILEN ÝAŞAP BAŞLANYŇYZDA, SIZ NÄÇE ÝAŞYŇYZDADYŇYZ?	Ýaşy ýyllarda ....__ __	

<table>
<tr><th colspan="2">KONTRASEPSIÝA (GÖWREDE ÇAGA GALDYRMAÝAN SERIŞDE)</th><th>CP</th></tr>
<tr><td>**CP0**.MENIŇ SIZ BILEN BAŞGA MESELE BARADA, ÝAGNY MAŞGALANY MEÝILLEŞDIRMEK DOGRUSYNDA SÖHBETDEŞLIK GEÇIRESIM GELÝÄR.

JÜBÜTLER GÖWRELILIGIŇ ÖŇÜNI ALMAK ÝA-DA GIJIKDIRMEK ÜÇIN DÜRLI USULLARY ULANÝARLAR.

SIZ ŞULAR BARADA EŞITDIŇIZMI:</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>[A] ZENANLARYŇ STERILIZASIÝASY?
Takyklama: MUNDAN SOŇRA ÇAGASYNYŇ BOLMAZLYGY ÜÇIN AÝALLARDA GEÇIRILÝÄN OPERASIÝA.</td><td>Hawa 1
Ýok........ 2</td><td></td></tr>
<tr><td>[B] ERKEKLERIŇ STERILIZASIÝASY?
Takyklama: MUNDAN SOŇRA ÇAGASYNYŇ BOLMAZLYGY ÜÇIN ERKEKLERDE GEÇIRILÝÄN OPERASIÝA.</td><td>Hawa 1
Ýok........ 2</td><td></td></tr>
<tr><td>[C] ÝATGYNYŇ IÇINE GOÝULÝAN SPIRAL?
Takyklama: LUKMAN ÝA-DA ŞEPAGAT UÝASY TARAPYNDAN ÝATGYNYŇ IÇINE GOÝULÝAN HALKANY ÝA-DA SPIRALY ULANYP BILERLER.</td><td>Hawa 1
Ýok........ 2</td><td></td></tr>
<tr><td>[D] GÖWRELILIGIŇ ÖŇÜNI ALÝAN SANJYM?
Takyklama: LUKMANÇYLYK HYZMATYNY BERÝÄNLER AÝALLARA BIR ÝA-DA BIRNÄÇE AÝ GÖWRELILIGIŇ ÖŇÜNI ALÝAN SANJYM EDIP BILERLER.</td><td>Hawa 1
Ýok........ 2</td><td></td></tr>
<tr><td>[E] GÖWRELILIGIŇ ÖŇÜNI ALÝAN IMPLANTANLAR?
Takyklama: AÝALLAR BIR ÝA-DA BIRNÄÇE ÝYL GÖWRELILIGIŇ ÖŇÜNI ALÝAN, LUKMAN ÝA-DA ŞEPAGAT UÝASY TARAPYNDAN ELIŇ ÝOKARKY BÖLEGINIŇ IÇINE GOÝULÝAN KIÇIJIK BIR ÝA-DA BIRNÄÇE TURBAJYGY GOÝDURYP BILERLER.</td><td>Hawa 1
Ýok........ 2</td><td></td></tr>
<tr><td>[F] GÖWRELILIGIŇ ÖŇÜNI ALÝAN TABLETKALAR?
Takyklama: AÝALLAR GÖWRELILIGIŇ ÖŇÜNI ÝÖRITE ALÝAN TABLETKALARY HER GÜN IÇIP BILERLER.</td><td>Hawa 1
Ýok........ 2</td><td></td></tr>
<tr><td>[G] ERKEKLERIŇ PREZERWATIWI?
Takyklama: ERKEKLER JYNS GATNAŞYGYNA ÇENLI JYNS AGZALARYNA REZIN DAŞLYGY GEÝIP BILERLER.</td><td>Hawa 1
Ýok........ 2</td><td></td></tr>
<tr><td>[H] ZENANLARYŇ PREZERWATIWLERI?
Takyklama: ZENANLAR JYNS GATNAŞYGYNA ÇENLI BU SERIŞDÄNI JYNS AGZALARYNA GOÝUP BILERLER.</td><td>Hawa 1
Ýok........ 2</td><td></td></tr>
<tr><td>[I] DIAFRAGMA?
Takyklama: AÝALLAR SPERMATOZOIDIŇ ÝATGA ÝA-DA ÝATGY TURBASYNA DÜŞMEGINIŇ ÖŇÜNI ALMAK ÜÇIN JYNS ORGANYNYŇ AGZYNA BU SERIŞDÄNI GOÝÝARLAR.</td><td>Hawa 1
Ýok........ 2</td><td></td></tr>
<tr><td>[J] KÖPÜRJIK/ GEL?
Takyklama: ZENANLAR SPERMATOLITIKI SERIŞDELERI (KÖPÜRJIK, GEL) ULANMAK BILEN SPERMATOZOIDLERIŇ HEREKETINI BOZUP, ÝUMURTGALYGA BARMAKLYGYŇ ÖŇÜNI ALÝAR.</td><td>Hawa 1
Ýok........ 2</td><td></td></tr>
</table>

[L] DÖWÜRLEÝIN SAKLANMAK USULY/SIKILLAÝYN USULY? *Takyklama*: AÝALLARYŇ PIKIRI BOÝUNÇA GÖWRELILIK BOLJAK WAGTLARY, OLARYŇ MÜMKINÇILIGI BAR BOLAN AÝYŇ GÜNLERINDE JYNSY GATNAŞYK ETMEKDEN SAKLANÝARLAR. [M] JYNSY GATNAŞYGYŇ ARASYNY KESMEK? *Takyklama*: ERKEKLER EÝAKULÝASIÝANY (DÖL/TOHUM GÖÝBERMEK) ÖŇÜNDEN BILIP GATNAŞYGYŇ ARASYNY KESÝÄR. [N] GYSSAGLY POSTKOITAL/KONTRASEPSIÝA? *Takyklama*: SOŇKY ÇÄRE HÖKMÜNDE AÝALLAR GORAGSYZ JYNSY GATNAŞYK EDENLERINDE GÖWRELILIGIŇ ÖŇÜNI ALMAK MAKSADY BILEN ÜÇ GÜNÜŇ DOWAMYNDA ÝÖRITE TABLETKALARY IÇIP BILÝÄR. [X] ERKEKLERDE ÝA-DA AÝALLARDA GÖWRELILIGIŇ ÖŇÜNI ALMAK ÜÇIN HAÝSYDYR BIR BAŞGAÇÄRÄNIŇ BARDYGY HAKYNDA EŞIDIPDIŇIZMI?	Hawa .... 1 Ýok .... 2 Hawa .... 1 Ýok .... 2 Hawa .... 1 Ýok .... 2 Hawa .... 1 ____________ (*görkezmeli*) ____________ (*görkezmeli*) Ýok 2	
CP1.SIZ HÄZIR GÖWRELIMI?	Hawa, häzir göwreli .... 1 Ýok .... 2 Ynamym ýok ýa-da b/m 8	1⇨ CP2A
CP2.SIZ HÄZIRKI WAGTDA GÖWRELILIGI SOŇA SÜÝŞÜRMEK ÝA-DA GÖWRELI BOLMAZLYK ÜÇIN NÄMEDIR BIR ZAT ÝA-DA HAÝSYDYR BIR USUL ULANÝARMYSYŇYZ?	Hawa .... 1 Ýok 2	1⇨ CP3
CP2A. SIZ HAÇANDYR BIR WAGT GÖWRELILIGI SOŇA SÜÝŞÜRMEK ÝA-DA ONDAN GORANMAK ÜÇIN HAÝSYDYR BIR USULDAN PEÝDALANDYŇYZMY YA-DA BIR ZAT ETDIŇIZMI?	Hawa .... 1 Ýok 2	1⇨Indiki modula 2⇨ Indiki modula

CP3.SIZ GÖWRELILIGI SOŇA SÜÝŞÜRMEK ÝA-DA ÖŇÜNI ALMAK ÜÇIN NÄME EDÝÄRSIŇIZ? Sowal berilýäne gapdaldan kömek bermäň. Eger birnäçe usullar agzalan bolsa, olaryň her haýsynyň daşyny çyzyň.	Zenanlaryň sterilizasiýasy....................................A Erkekleriň sterilizasiýasy ....B Ýatgy içindäki spiral ....C Sanjym .... D Implantatlar ....E Tabletkalar (*içilýän*) .... F Erkekleriň prezerwatiwi .... G Zenanlaryň prezerwatiwi .... H Diafragma ....I Köpürjik/ gel ....J Möwsümleýin saklanmak/ sikl usuly .... L Jynsy gatnaşyklarda arasyny kesmek .... M Beýleki (*görkeziň*) ________________________ X	

KONTRASEPSIÝADA TALABY KANAGATLANDYRYLMADYK		UN
UN1.*CP1 bilen deňeşdiriň: respondent häzirki wagtda göwrelimi?* ☐Hawa, häzirki wagtda göwreli. ⇨ UN2 geçiň. ☐Ýok, ynamym ýokýa-daBM. ⇨ UN5 geçiň.		
UN2. MEN SIZIŇ HÄZIRKI GÖWRELILIGIŇIZ BARADA SÖHBETDEŞLIK GEÇIRESIM GELÝÄR. SIZIŇ HÄZIRKI GÖWRELILIGIŇIZ ÖZ ISLEGIŇIZ BOÝUNÇAMY?	Hawa ....1 Ýok....2	1⇨UN4
UN3. SIZ ÇAGANYŇ GIÇKI BOLMAGYNY ISLEÝÄRDIŇIZMI ÝA-DA DÜÝBÜNDEN (BAŞGA CAGA) ISLEMEÝÄRDIŇIZMI?	Giçki....1 Başga çaganyň bolmagyny islemedim....2	
UN4. HÄZIR MEN SIZE GELEJEK BARADA BIRNÄÇE SORAG BERESIM GELÝÄR. HÄZIRKI BOLJAK ÇAGADAN BAŞGA-DA ÇAGA DOGURMAK ISLEÝÄRSIŇIZMI ÝA-DA ŞUNDAN BAŞGA ÇAGA DOGURMAK ISLEMEÝÄRSIŇIZMI?	Yene bir çaga bolmagyny isleyar ....1 Şundan başga ýok/hiç birini ....2 Netijä gelemok/bilemok....8	1⇨UN7 2⇨UN13 8⇨UN13
UN5. *CP3 bilen deňeşdiriň: häzirki wagtda aýallaryň sterilizasiýasyny ulanýarmy (CP3 = A)?* ☐Hawa. ⇨ UN13 geçiň. ☐Ýok. ⇨ UN6 geçiň.		
UN6. HÄZIR MEN SIZE GELEJEK BARADA BIRNÄÇE SORAG BERESIM GELÝÄR. SIZ (BAŞGA-DA) ÇAGA DOGURMAK ISLEÝÄRSIŇIZMI ÝA-DA (BAŞGA) ÇAGA BOLMAGYNY ISLEMEÝÄRSIŇIZMI?	Çaga (ýene birini) bolmagyny isleýärin....1 Başga ýok/hiç birini ....2 Göwreli bolup bilmeýär....3 Netijä gelemok/bilemok....8	 2⇨UN9 3⇨UN11 8⇨UN9
UN7. SIZ ÇAGAŇYZYŇ (ÝENE BIR ÇAGAŇYZYŇ) BOLMAGY ÜÇIN NÄÇE WAGT GARAŞASYŇYZ GELÝÄR? *Respondentiň beren jogabyny ýazyň.*	Aý1 __ __ Ýyl....2 __ __ Garaşmak islemeýär (basym/häzir)....993 Göwreli bolup bilmeýändigini aýdýar....994 Nika baglaşandan soň....995 Beýleki ....996 BM 998	 994⇨UN11
UN8.*CP1 bilen deňeşdiriň: respondent häzirki wagtda göwrelimi?* ☐Hawa, häzirki wagtda göwreli. ⇨ UN13 geçiň. ☐Ýok, ynamym ýokýa-da BM. ⇨ UN9 geçiň.		

UN9. *CP2 bilen deňeşdiriň: häzirki wagtda haýsydyr bir usuly ulanýarmy?* ☐Hawa. ⇨ UN13 geçiň. ☐Ýok. ⇨ UN10 geçiň.		
UN10. SIZ NÄHILI PIKIR EDÝÄRSIŇIZ, HÄZIRKI WAGTDA SIZ FIZIKI TAÝDAN GÖWRELILIGE TAÝÝARMY?	Hawa ....1 Ýok ....2 BM 8	1 ⇨UN13 8 ⇨UN13
UN11. SIZ NÄME ÜÇIN GÖWRELILIGE FIZIKI TAÝDAN TAÝÝAR DÄL DIÝIP HASAP EDÝÄRSIŇIZ?	Seýrek jyns gatnaşykda bolýar/ jynsy gatnaşygy ýok.... A Menapauza ....B Hiç wagt aýbaşy görünmedi ....C Gisterektomiýa (hirurgiýa tarapdan ýatgy aýrylan) .... D Iki we ondan köp ýyl göwreli bolmak islän ....E Dogumdan soňky aminoreýa ....F Ene süýdi bilen emdirmek .... G Garry.... H Fatalistik meýilli....I Beýleki (*görkeziň*) ....X BM ....Z	
UN12. *UN11 bilen deňeşdiriň: «Hiç wagt aýbaşysy görünmedi» bellenen?* ☐Bellenen.⇨ Indiki modula geçiň. ☐Bellenmedik.⇨ UN13 geçiň.		
UN13. SOŇKY AÝBAŞY TAPGYRYŇYZ HAÇAN BAŞLADY? Jogaplary respondent tarapyndan ulanylýan birlikde ýazyň.	Gün öň.... 1 __ __ Hepde öň.... 2 __ __ Aý öň .... 3 __ __ Ýyl öň.... 4 __ __ Menopauza/ gisterektomiýa bolan ....994 Soňky doguma çenli ....995 Hiç wagt aýbaşy görünmedi 996	

ÖÝDE GÜÝÇ ULANYLMAGYNA BOLAN GARAÝYŞ — DV

DV1. KÄWAGT ADAMSY ÖZ AÝALYNYŇ EDÝÄN HEREKETLERINDEN GÖWNI SUW IÇMEÝÄR ÝA-DA NÄRAZY BOLÝAR. SIZ AŞAKDAKY HALATLARDA ÄRI AÝALYNY URMAGA ÝA-DA ÝENÇMÄGE HAKLY DIÝIP HASAP EDÝÄRSIŇIZMI:		Hawa	Ýok	BM	
[A] EGER AÝALY ADAMSYNA AÝTMAN ÖÝDEN DAŞARY ÇYKAN BOLSA?	Hiç zat aýtman çykyp gidýär	1	2	8	
[B] EGER AÝALY ÇAGALARY BARADA ALADA ETMEÝÄN BOLSA?	Çagalary barada alada etmeýär.........................	1.. 2	8		
[C] EGER AÝALY ÄRINE DIL GAÝTARSA?	Dil gaýtarýar	1	2	8	
[D] EGER AÝALY ÄRI BILEN JYNSY GATNAŞYK ETMEKDEN BOÝUN GAÇYRSA?	Jynsy gatnaşyk etmekden boýun gaçyrýar	1	2	8	
[E] EGER AÝALY NAHARY ÝAKSA?	Nahary ýakýar............................... ..	1	2	8	
[F] EGER ÖZ ADAMSYNYŇ ENE-ATASYNY SYLAMAÝAN BOLSA?	Adamsynyň ene-atasyny sylamaýar	1	2	8	

AIW/SPID KESELI		HA
HA1. Häzir men Siz bilen başga zat barada gürrüňleşmek iseýärin. Siz haçandyr bir wagt SPID diýlip atlandyrylýan kesel barada eşidipmidiňiz?	Hawa ....1 Ýok....2	2 ⇨ WM11
HA2. SPID wirusy ýokmadyk we başgalar bilen jynsy gatnaşykda bolmadyk adam bilen jynsy gatnaşykda bolýan adamlar SPID wirusy ýokmagynyň töwekgelçilgini peseldip bilermi?	Hawa ....1 Ýok....2 BM 8	
HA3. Adamlara jady ýa-da adatdan daşary güýçleriň täsiri netijesinde SPID wirusy ýokuşup bilermi?	Hawa ....1 Ýok....2 BM 8	
HA3A. SPID wirusy ýokan adam bilen gujaklaşaňda ýa-da eli gysylanda SPID geçip bilermi?	Hawa ....1 Ýok....2 BM 8	
HA3B. SPID wirusy ýokan adamlar bilen ogşaşylanda SPID geçip bilermi?	Hawa ....1 Ýok....2 BM 8	
HA4. Her bir jynsy gatnaşykda prezerwatiwi ulanmak arkaly adamlar SPID wirusunyň ýokmagynyň töwekgelçiligini peseldip bilerlermi?	Hawa ....1 Ýok....2 BM 8	
HA5. Çybyn çakmasy arkaly SPID wirusy ýokuşup bilermi?	Hawa ....1 Ýok....2 BM 8	
HA6. SPID wirusy ýokan adam bilen bile naharlansa, adamlara SPID wirusy ýokuşyp bilermi?	Hawa ....1 Ýok....2 BM 8	
HA7. Daşyndan göräýmäge sagdyn görünýän adamda SPID wirusy bolup bilermi?	Hawa ....1 Ýok....2 BM 8	
HA8. SPID eneden çaga geçip bilermi: [A] Göwrelilik döwründe? [B] Çaga doguryan wagty? [C] Emdirmek bilen?	Hawa Ýok BM Göwrelilik döwründe.... 1 2 8 Çaga dogurýan wagty.... 1 2 8 Emdirmek bilen 1 2 8	

HA9. SIZIŇ PIKIRIŇIZÇE, EGER MUGALLYMA SPID ÝOKAŞAN BOLSA, ÝÖNE DAŞYNDAN GÖRÄÝMÄGE KESELLI GÖRÜNMESE, OŇA MEKDEPDE IŞINI DOWAM ETDIRMÄGE RUGSAT BERIP BOLARMY?	Hawa .... 1 Ýok........ 2 BM/ynamym ýok/ýagdaýa baglylykda 8	
HA10. EGER AZYK ÖNÜMLERINI SATÝAN SATYJYDA SPID WIRUSYNYŇ BARDYGYNY BILÝÄN BOLSAŇYZ, SIZ ONDAN TER GÖK ÖNÜMLERI SATYN ALARMYDYŇYZ?	Hawa .... 1 Ýok........ 2 BM/ynamym ýok/ýagdaýa baglylykda 8	
HA11. EGER SIZIŇ MAŞGALAŇYZYŇ AGZASYNA SPID ÝOKUŞSA, SIZ BU SYRY GIZLÄP SAKLARMYDYŇYZ?	Hawa .... 1 Ýok........ 2 BM/ynamym ýok/ýagdaýa görä 8	
HA12. EGER SIZIŇ MAŞGALA AGZAŇYZ SPID BILEN KESELLESE, SIZ OŇA ÖZ ÖÝÜŇIZDE IDEG EDERMIDIŇIZ?	Hawa .... 1 Ýok........ 2 BM ynamym ýok/ýagdaýa görä 8	
HA12A.SIZIŇ PIKIRIŇIZÇE, SPID ÝOKUŞAN ÇAGANYŇ, SPID ÝOKUŞMADYK ÇAGALAR BILEN BIR MEKDEBE GATNAMAGYNA RUGSAT BERIP BOLARMY?	Hawa .... 1 Ýok........ 2 BM/ynamym ýok/ýagdaýa görä 8	

HA13. *CM13 bilen deňeşdiriň:soňky iki ýylyň dowamynda diri çaga dogurmady?*

☐*Soňky 2 ýylyň içinde diri çaga dogurmady (CM13 = «Ýok» ýa-da boş).* ⇨ *HA24 geçiň.*

☐*Soňky 2 ýylyň içinde 1 ýa-da birnäçe diri çaga dogurdy.* ⇨ *HA14 geçiň.*

HA14. *MN1 bilen deňeşdiriň: dogrumdan öňki gözegçilik geçirildimi?*

☐*Dogrumdan öňki gözegçilik geçirildi.* ⇨ *HA15 geçiň.*

☐*Dogrumdan öňki gözegçilik geçirilmedi.* ⇨ *HA24 geçiň.*

HA15. SIZ (*çaganyň ady*) BILEN GÖWRELI BOLANYŇYZDA, SIZE ŞULAR BARADA HAÝSYDYR BIR MAGLUMAT BERILDIMI: [A] ENELERDEN ÇAGA SPID GEÇMEGI? [B] SPID ÖŇÜNI ALMAK BOÝUNÇA SIZIŇ GÖRMELI ÇÄRELERIŇIZ HAKYNDA? [C] SPID TESTINI NÄDIP GEÇMELI? SIZE: [D] SPID TESTINI GEÇMEKLIK TEKLIP EDILDIMI?	Hawa Ýok BM SPID eneden .... 1 2 8 Öňüni alyş çäreleri.............................. 1 2 8 SPID testden geçmek.......................... 1 2 8 Testden geçmek hödürlenen.............. 1 2 8	
HA16. MENI TESTIŇ NETIJESI GYZYKLANDYRMAÝAR, ÝÖNE SIZ DOGRUMA ÇENLI GÖWRELILIK DÖWRÜŇIZDE SPID BABATDA TEST GEÇDIŇIZMI?	Hawa .... 1 Ýok... 2 BM 8	 2⇨HA19 8⇨HA19
HA17. MENI TESTIŇ NETIJESI GYZYKLANDYRMAÝAR, ÝÖNE SIZ TESTIŇ NETIJESINI ALDYŇYZMY?	Hawa .... 1 Ýok... 2 BM 8	 2⇨HA22 8⇨HA22
HA18. TESTINŇ NETIJESINE GARAMAZDAN HEMME ZENANLAR TESTIŇ JOGABYNY ALANLARYNDAN SOŇ MASLAHAT ALMALY. SIZ TESTDEN GEÇENIŇIZDEN SOŇ MASLAHAT ALDYŇYZMY?	Hawa .... 1 Ýok... 2 BM 8	1⇨HA22 2⇨HA22 8⇨HA22
HA19. *MN17 deňeşdiriň. Dogrumy saglygy gorayş edarasynyň işgäri kabul etdimi (A, B ýa-da D)?* ☐ *Hawa, Dogrumy saglygy goraýyş edarasynyň işgäri kabul etdi (MN17 = A, B ýa-da D).* ⇨ *HA20 geçiň.* ☐ *Ýok, Dogrumy saglygy goraýyş edarasynyň işgäri kabul etmedi (MN17 = başga jogap).* ⇨ *HA24 geçiň.*		
HA20. MENI TESTIŇ NETIJESI GYZYKLANDYRMAÝAR, ÝÖNE SIZ SAGLYGY GORAÝYŞ EDARASYNA ÇAGA DOGURMAGA GELENIŇIZDE EMMA ÇAGA DOGULMAGYNDAN ÖŇ SPID BABATDA TEST GEÇDIŇIZMI?	Hawa .... 1 Ýok... 2	 2⇨HA24
HA21. MENI TESTIŇ NETIJESI GYZYKLANDYRMAÝAR, ÝÖNE SIZ TESTIŇ NETIJESINI ALDYŇYZMY?	Hawa .... 1 Ýok... 2	
HA22. GÖWRELI WAGTYŇYZDA SPID BABATDA TESTDEN GEÇENIŇIZDEN SOŇ HEM TÄZEDEN TEST GEÇDIŇIZMI?	Hawa .... 1 Ýok... 2	1⇨HA25
HA23. SIZ IŇ SOŇKY GEZEK HAÇAN SPID BABATDA TESTDEN GEÇDIŇIZ?	12 aýdan öň.. 1 12-23 aýdan öň.. 2 2 ýyl we ondan hem öň 3	1⇨WM11 2⇨WM11 3⇨WM11
HA24. MENI TESTIŇ NETIJESI GYZYKLANDYRMAÝAR, ÝÖNE SIZ HAÇANDYR BIR WAGT SPID TESTINDEN GEÇDIŇIZMI?	Hawa .... 1 Ýok... 2	 2⇨HA27

HA25. SIZ IŇ SOŇKY GEZEK HAÇAN TESTDEN GEÇDIŇIZ?	12 aýdan az .... 1 12-23 aýdan öň .... 2 2 ýyl we ondan hem öň 3	
HA26. MENI TESTIŇ NETIJESI GYZYKLANDYRMAÝAR, ÝÖNE SIZ ŞOL TESTIŇ NETIJESINI ALDYŇYZMY?	Hawa .... 1 Ýok.. 2 BM.. 8	1⇨WM11 2⇨WM11 8⇨WM11
HA27. SIZ SPID TESTINDEN GEÇILÝÄN ÝERI BILÝÄRSIŇIZMI?	Hawa .... 1 Ýok.. 2	

WM11. *Wagtyny ýazyň.*	Sagady we minudy..........................__ __ : __ __	

WM12. *Öý hojalygynyň ýazgysyndaky HL7B we HL15 sütünleri bilen deňeşdiriň*:

Respondent şu öý gojalygynda ýaşaýan 0–4 ýaşdaky çaganyň ejesimi ýa-da oňa seredýän adammy?

☐*Hawa.* ⇨ *Daşlykdaky (WM7) zenandan soraşmanyň netijelerini doldurmaga geçiň, soňra şol çaga üçin 5 ÝAŞA ÇENLI ÇAGALARYŇ SOWALNAMASY boýunça ondan soraşmaga başlaň.*

☐*Ýok.* ⇨ *Bu respondent bilen soraşmany tamamlamaly we hyzmatdaşlyk edeni üçin minnetdarlyk bildirmeli hem-de daşlykda (WM7) bu zenan bilen geçirilen soraşmanyň netijesini ýazmaly.*

Interwýuýeriň bellikleri

Ýolbaşçynyň bellikleri

BÄŞ ÝAŞA ÇENLI ÇAGALAR BARADA SOWALNAMA

2015-NJI ÝYLDA TÜRKMENISTANDA KÖP GÖRKEZIJILER BOÝUNÇA KLASTERLEÝIN SYN

5 ÝAŞA ÇENLI ÇAGA BARADA MAGLUMAT	UF
Bu sowalnama enäniň sözleri bilen (öý hojalyklaryň ýazgysynda HL7B seret) özleri bilen bile ýaşaýan 5 ýaşa çenli çagalaryň ýa- da seretmegi amala aşyrýan esasy adam sözlerine görä (öý hojalyklaryň ýazgysynda HL15 seret) doldurylýar. *Her bir çaga üçin aýratyn sowalnama doldurylýar.*	
UF1. Klasteriň belgisi: ___ ___ ___	**UF2**. Öý hojalygynyň belgisi: ___ ___
UF3. Çaganyň ady: Ady______________________	**UF4**. Çaganyň setiriniň belgisi: ___ ___
UF5. Enäniň/jogapkär uly adamyň ady: Ady______________________	**UF6**. Enäniň/jogapkär uly adamyň setiriniň belgisi: ___ ___
UF7. Interwýuýeriň ady we belgisi: Ady________________ ___ ___ ___	**UF8**. Sorap-jogabyn geçirilen güni/aýy/ýyly: ___ ___/ ___ ___/ 201__

Eger Siz eýýam okamadyk bolsaňyz gaýtadan salamlaşyň:	*Eger öý hojalygynyň sowalnamasy doldurylmazdan öň salamlaşma okalan bolsa, onda aşakdakylary okaň:*
BIZ TÜRKMENISTANYŇ STATISTIKA BARADAKY DÖWLET KOMITETINIŇ WEKILLERI BOLUP, ÇAGALARYŇ, MAŞGALANYŇ WE ÖÝ HOJALYKLARYNYŇ ÝAGDAÝY BOÝUNÇA GÖZEGÇILIK GEÇIRÝÄRIS. MENIŇ SIZ BILEN ŞU SAGLYGY WE ABADANÇYLYGY (*UF3-den çaganyň ady*) GÜRRÜŇDEŞLIK GEÇIRESIM GELÝÄR. BIZIŇ SORAG-JOGABYMYZ ORTAÇA **15** MINUDA GOLAÝ WAGT ALÝAR. BIZIŇ SIZDEN ALJAK ÄHLI MAGLUMATLARYMYZ BERK GIZLINLIKDE GALAR WE SIZIŇ JOGAPLARYŇYZY HIÇ KIM BILMEZ.	INDI MENIŇ SIZ BILEN (*UF3-den çaganyň ady*) SAGLYGY WE BEÝLEKI TEMALAR BARADA GÜRRÜŇLEŞESIM GELÝÄR. BU SORAŞMA TAKMYNAN **15** MINUT WAGT ALAR. ÝENE BIR GEZEK GAÝTALADÝARYN, BIZIŇ ALJAK ÄHLI MAGLUMATLARYMYZ BERK GIZLINLIKDE GALAR WE SIZIŇ JOGAPLARYŇYZY HIÇ KIM BILMEZ.

MEN BAŞLAP BILERINMI?

☐ *Hawa, razyçylygy alyndy.*⇨*UF12 geçiň, wagty ýazyň we soraşmaga başlaň.*

☐ *Ýok, razyçylyk berilmedi.*⇨*UF9-daky «03» daşyny tegeläň. Bu netijäni öz ýolbaşçyňyz bilen maslahatlaşyň.*

UF9. 5 ýaşa çenli çagalar barada soraşmanyň netijesi Kodlar çaganyň ejesine/oňa seredýän adama degişli.	Geçirildi .... 01 Öýde ýok .... 02 Soraşma gatnaşmakdan boýun gaçyrdy .... 03 Bölekleýin geçirildi .... 04 Jogap bermäge ýagdaýy ýok .... 05 Beýleki (*görkeziň*) ______________ 96

UF12. *Wagty ýazyň.*	Sagady we minudy.......................... __ __ : __ __	

ÝAŞY		**AG**
AG1. HÄZIR SIZE (*çaganyň ady*) ÖSÜŞI WE SAGLYGY BARADA BIRNÄÇE SORAG BERESIM GELÝÄR. (*Çaganyň ady*) NÄÇENJI ÝYLDA WE HAÝSY AÝDA DOGULDY? *Takyklaň:* ONUŇ DOGLAN GÜNI HAÇAN? Eger çaganyň enesi/oňa seredýän adam doglan senesini takyk bilýän bolsa, gününi hem ýazyň; bilmese - '98' daşyny tegeläň – «gününi BM». Aýy we ýyly hökmany tertipde ýazylmaly.	Doglan senesi Güni .... __ __ Gününi bilmeýär.................................. 98 Aýy .... __ __ Ýyly .... 201 __	
AG2. (*Çaganyň ady*) NÄÇE ÝAŞYNDA? *Takyklaň:* (*Çaganyň ady*) SOŇKY DOGLAN GÜNÜNDE NÄÇE ÝAŞY DOLDY? Ýaşyny dolan ýaşynyň sany görnüşinde ýazyň. Bir ýaşdan kiçi bolsa, '0' ýazyň. AG1 we/ýa-da AG2 deňeşdiriň we laýyk gelmeýän bolsa düzediň.	Ýaşy (dolan ýaşynyň sany) .... __	

ÇAGA DOGLUŞYNY BELLIGE ALMAK		BR
BR1. (*Çaganyň ady*) DOGLUŞ HAKYNDA ŞAHADATNAMASY BARMY? *Hawa bolsa, soraň:* MEN ONY GÖRÜP BILERINMI?	Hawa - (interwýuýer şahadatnamany gördi) .... 1 Hawa - (interwýuýer şahadatnamany görmedi) .... 2 Ýok .... 3 BM 8	1⇨Indiki modula 2⇨Indiki modula
BR2. (*Çaganyň ady*) DOGLANY RÝNÝ EDARALARYNDA BELLIGE ALYNDYMY?	Hawa .... 1 Ýok .... 2 BM 8	1⇨Indiki modula
BR3. (*Çaganyň ady*) DOGLANDYGYNY NÄHILI BELLIGE ALDYRMALYDYGYNY SIZ BILÝÄRSIŇIZMI ?	Hawa .... 1 Ýok 2	

CAGANYŇ IRKI ÖSÜŞI		EC
EC1. SIZIŇ ÖÝŇÜZDE (*ady*) ÜÇIN NÄÇE SANY ÇAGALAR ÜÇIN KITAPLAR ÝA-DA SURATLY KITAPLAR BAR?	Çagalar üçin kitaplar ýok................................. 00 Çaga kitaplarynyň sany .... 0 __ 10 we ondan köp 10	
EC2.MENI (*ady*) ÖÝDE NÄHILI PREDMETLERIOÝNAÝANDYGY GYZYKLANDYRÝAR? OL AŞAKDAKYLARY OÝNAÝARMY: [A] OÝDE ÝASALAN ÝASAMA OÝUNJAKLAR (MYSAL ÜÇIN GURJAK, MAŞYN ÝA-DA BAŞGA OÝUNJAKLAR) BILEN? [B] DÜKANDAN SATYN ALNAN, FABRIKDE ÝASALAN OÝNAWAÇLAR BILEN? [C] HOJALYKDA ULANYLÝAN GAPLAR BILEN (MYSAL ÜÇIN BULGUR, PITI) ÝA-DA KÖÇEDEN TAPYLAN ZATLAR BILEN (TAÝAK, DAŞ, BALYKGULAK ÝA-DA ÝAPRAKLAR WE Ş.M.)? *Eger sowal berilýän yokardaky derejeleriň haýsydyr birine«HAWA» jogap berse, onda jogaby anyklamak üçin çaganyň esasan näme bilen oýnaýanlygyny bilmeklige çalşyň.*	H Ý BM Ýasama oýunjaklar............................1 2 8 Dükandan alnan oýunjaklar..............1 2 8 Hojalykda ulanylýan ýa-da köçeden tapylan zatlar.....................1 2 8	
EC3. ÇAGALARA IDEG EDÝÄN ADAMLAR ZAT SATYN ALMAK, EŞIKLERI ÝUWMAK ÝA-DA BEÝLEKI SEBÄPLER ZERURLY KÄWAGT ÖÝDEN GITMELI WE ÇAGALARY GALDYRMALY BOLÝARLAR. (*Ady*) SOŇKY HEPDÄNIŇ DOWAMYNDA NÄÇE GÜN: [A] BIR SAGAT KÖP BIR ÖZI GALDYMY? [B] 10 ÝAŞA ÇENLI ÇAGANYŇ GÖZEGÇILIGINDE BIR SAGATDAN KÖP ÇAGA GOÝUP GIDILDIMI? Eger çaga düýbünden ýeke galdyrylmadyk bolsa «0» goýuň. Eger jogap– «Bilmeýärin» bolsa «8» goýuň.	Çaganyň bir sagatdan köp ýeke galdyrylan günleriniň sany.......................... __ Çaganyň bir sagatdan köp başga çaga bilen galdyrylan günleriniň sany .... __	
EC4. *AG2 barlaň: Çaganyň ýaşy:* ☐ *0, 1 ýa-da 2 ýaşynda.* ⇨ *Indiki modula geçiň.* ☐ *3 ýa-da 4 ýaşynda.* ⇨ *EC5 geçiň.*		

EC5. (*Ady*) HAÝSY HEM BOLSA BIR HUSUSY ÝA-DA DÖWLET EDARASYNDA, ŞOL SANDA ÇAGALAR BAGYNDA ÝA-DA ÝERLI MEKDEBE ÇENLI ÝAŞLY ÇAGALAR EDARASYNDA GURALAN OKUWA ÝA-DA BILIM ALMAGA GATNADYMY?	Hawa .... 1 Ýok .... 2 BM 8	
EC7. SOŇKY ÜÇ GÜNDE SIZ ÝA-DA SIZIŇ ÖÝ HOJALYGYŇYZYŇ 15 ÝAŞDAKY WE ONDAN ULY BOLAN ISLENDIK AGZASY (*ady*) BILEN AŞAKDAKY SANALANLAR BILEN MEŞGUL BOLDUMY? *Eger hawa bolsa soraň:* KIM (*ady*) BILEN MEŞGULLANDY? *Degişli jogaplaryň hemmesiniň daşyny tegeläň.*		

		Ejesi	Kakasy	Başga adam	Hiç kim	
[A] (*Ady*) BILEN KITAP OKADYŇYZMY ÝA-DA SURATLY KITAPLARA SERETDIŇIZMI?	Kitap okady	A	B	X	Y	
[B] (*Ady*) ERTEKI AÝDYP BERDIŇIZMI?	Erteki aýdyp berdi	A	B	X	Y	
[C] (*Ady*) ÝA-DA ONUŇ BILEN BILELIKDE AÝDYM AÝTDYŇYZMY ŞOL SANDA HÜWDILERI?	Aýdym aýdyp berdi	A	B	X	Y	
[D] (*Ady*) BILEN ÖÝDEN DAŞARYK, HOWLA ÝA-DA DAŞY ÝAPYLAN MEÝDANÇA ÇYKDYŇYZMY?	Gezelenç etdi	A	B	X	Y	
[E] (*Ady*) BILEN OÝNADYŇYZMY?	Oýnady	A	B	X	Y	
[F] (*Ady*) BILEN BILELIKDE ESBAPLARYŇ ADYNY AÝTDYŇYZMY, SANADYŇYZMY ÝA-DA SURAT ÇEKDIŇIZMI?	Esbaplaryň adyny aýtdy, sanady, surat çekdi	A	B	X	Y	

EC8. MENIŇ SIZE (*ady*) SAGLYGY WE ÖSÜŞI BARADA BIRNÄÇE SORAG BERESIM GELÝÄR. OKAMAKLYK UKYBY WE ÖSÜŞ DEPGINI HEMME ÇAGALARDA DEŇ DÄL. MYSAL ÜÇIN BIRI BEÝLEKILERDEN IR ÝÖRÄP BAŞLAÝAR. HÄZIRKI SORAGLAR (*ady*) ÖSÜŞINIŇ KÄBIR JÄHTLERINE DEGIŞLI. (*Ady*) HARPLARYŇ 10 SANYSYNY ÝA-DA ONDAN KÖPRÄGINI TANAP ÝA-DA ATLANDYRYP BILÝÄRMI?	Hawa .... 1 Ýok .... 2 BM 8	
EC9. (*Ady*) IŇ BOLMANDA DÖRT SANY KÖP ULANYLÝAN ÝÖNEKEÝ SÖZI OKAP BILÝÄRMI?	Hawa .... 1 Ýok .... 2 BM 8	
EC10. (*Ady*) 1-DEN 10 ÇENLI SANAP BILÝÄRMI WE MANYSYNA DÜŞÜNÝÄRMI?	Hawa .... 1 Ýok .... 2 BM 8	

EC11. (*Ady*) IKI BARMAGY BILEN KIÇIJIK ZATLARY, MYSAL ÜÇIN ÝERDEN TAÝAJYK, DAŞ ALYP BILÝÄRMI?	Hawa .... 1 Ýok .... 2 BM 8	
C12. (*Ady*) ÖZÜNI KÄWAGT, OÝNAMAK ÜÇIN HAS NÄSAG DUÝÝARMY?	Hawa .... 1 Ýok .... 2 BM 8	
EC13. (*Ady*) HAÝSYDYR BIR ZADY DOGRY BERJAÝ ETMEK BARADA ÝÖNEKEÝ GÖRKEZMÄNI ÝERINE ÝETIRIP BILÝÄRMI?	Hawa .... 1 Ýok .... 2 BM 8	
EC14. (*Ady*)HAÝSY HEM BOLSA BIR IŞ TABŞYRYLANDA ÖZBAŞDAK ÝERINE ÝETIRMÄGE UKYPLYMY?	Hawa .... 1 Ýok .... 2 BM 8	
EC15. (*Ady*) BAŞGA ÇAGALAR BILEN OŇAT OŇUŞÝARMY?	Hawa .... 1 Ýok .... 2 BM 8	
EC16. (*Ady*) BEÝLEKI ÇAGALARY ÝA-DA ULY ÝAŞLY ADAMLARY DEPÝÄRMI, DIŞLEÝÄRMI ÝA-DA URÝARMY?	Hawa .... 1 Ýok .... 2 BM 8	
EC17. (*Ady*) ŞU MAHALKY EDIP OTURAN IŞINDEN ÜNSÜNI ÝEŇIL SOWÝARMY?	Hawa .... 1 Ýok .... 2 BM 8	

ENE SÜÝDI BILEN EMDIRMEK, AZYK IÝMITI		BF
BD1. *AG2 deňeşdiriň: çaganyň ýaşy:* ☐*0, 1 ýa-da 2 ýaşynda.* ⇨ *BD2 geçiň.* ☐*3 ýa-da 4 ýaşynda.* ⇨*«KESELLERI BEJERMEK WE IDEG ETMEK»modula geçiň.*		
BD2. (*Ady*) HAÇANDYR BIR WAGT GÖWÜS BILEN EMDIRDIŇIZMI?	Hawa ..... 1 Ýok ..... 2 BM 8	2⇨BD4 8⇨BD4
BD3. (*Ady*) HÄZIRE ÇENLI GÖWÜS BILEN EMDIRILÝÄRMI?	Hawa ..... 1 Ýok ..... 2 BM 8	
BD4. DÜÝNKI GÜNUŇ ÝA-DA ÖTEN GIJÄNIŇ DOWAMYNDA (*ady*)EMZIKLI ÇÜÝŞEDEN NÄMEDIR BIR ZAT IÇDIMI?	Hawa ..... 1 Ýok ..... 2 BM 8	
BD5. DÜÝNKI GÜNUŇ ÝA-DA ÖTEN GIJÄNIŇ DOWAMYNDA (*ady*)PERORAL REGIDTRASIÝA SUWUKLYGYNY (PRS) IÇDIMI?	Hawa ..... 1 Ýok ..... 2 BM 8	
BD6. DÜÝNKI GÜNUŇ ÝA-DA ÖTEN GIJÄNIŇ DOWAMYNDA (*ady*)WITAMINLERI ÝA-DA MINERAL GOŞUNDYLARY ÝA-DA HAÝSYDYR BIR DERMANLARY IÇDIMI?	Hawa ..... 1 Ýok ..... 2 BM 8	
BD7. HÄZIR MENIŇ SIZDEN (*ady*) DÜÝNKI GÜNUŇ ÝA-DA ÖTEN GIJÄNIŇ DOWAMYNDA IÇEN (BAŞGA) SUWUKLYKLARY BARADA SORAMAK ISLEÝÄRIN. (*Ady*) IÝMIT BILEN BILELIKDE HEM BOLSA-DA HAÝSYDYR BIR SUWUKLYK IÇENINI BILESIM GELÝÄR. ŞEÝLE HEM ÖÝDEN DAŞARDA IÇILEN SUWUKLYKLARY HEM GÖRKEZMELI. (*Ady*) DÜÝNKI GÜNÜŇ ÝA-DA ÖTEN GIJÄNIŇ DOWAMYNDA (*Suwuklugyň ady*) IÇDIMI?	H Ý BM	
[A] ARASSA SUWY?	Arassa suw 1 2 8	
[B] MIWE ŞIRESI ÝA-DA DÜZÜMINDE MIWE ŞIRESI BOLAN IÇGILERI?	Miwe şiresi ýa-da düzüminde miwe şiresi bolan içgi 1 2 8	
[C] ÇORBANYŇ SUWUNY?	Çorbanyň suwy 1 2 8	
[D] KONSERWIRLENEN, GURY ÝA-DA ÖÝ HAÝWANLARYNYŇ SÜÝDÜNI?	Süýt 1 2 8	

*<u>Eger hawa bolsa</u>: (Ady)*NÄÇE GEZEK SÜÝT IÇDI? *Eger 7 gezek we ondanköp bolsa «7» ýazyň. Eger näbelli bolsa «8» ýazyň.*	Näçe gezek süýt içdi ....___	
[E] NESTLE (NESTOGEN, NAN), NUTRILAK, BELLAKT, SEMILAK ÇAGA GARYNDYLARYNY?	Çaga garyndy 1 2 8	
*<u>Eger hawa bolsa</u>: (Ady)*GARYNDYNY NÄÇE GEZEK IÇDI ? *Eger 7 gezek we ondan köp bolsa «7» ýazyň. Eger näbelli bolsa «8» ýazyň.*	Näçe gezek çaga igaryndyny içdi ....___	
[P1] ADATY ÇAÝ/ SÜÝTSÜZ ÇAÝ/SÜÝT ÖNÜMSIZ ÇAÝ?	Suwa demlenen çaý 1 2 8	
[F] BAŞGA-DA SUWUKLYKLARY? (*görkeziň*)___________________________	Beýleki suwuklyklar 1 2 8	
BD8. INDI BOLSA MEN SIZDEN (*ady*) DÜÝNKI GÜNUŇ ÝA-DA ÖTEN GIJÄNIŇ DOWAMYNDA IÝEN (BAŞGA) IÝMITLERI BARADA SORASYM GELÝÄR. OZALKYLAR ÝALY (*ady*) BEÝLEKI IÝMITLER BILEN BILELIKDE IÝMIT IÝEN HEM BOLSA BILESIM GELÝÄR? ŞEÝLE HEM ÖÝDEN DAŞARDA IÝEN ZADYNYŇ ADYNY GÖRKEZIŇ.		
(*Ady*) DÜÝNKI GÜNUŇ ÝA-DA ÖTEN GIJÄNIŇ DOWAMYNDA (*Iýmitiň ady*) IÝDIMI:	H Ý BM	
[A] ÝOGURT ÝA-DA KEFIR (GATYK)?	Ýogurt ýa-da gatyk 1 2 8	
*<u>Eger hawa bolsa</u>: (Ady)*NÄÇE GEZEK KEFIR (GATYK) IÇDI ÝA-DA ÝOGURT IÝDI? *Eger 7 gezek we ondan köp bolsa «7» ýazyň. Eger näbelli bolsa «8» ýazyň.*	Näçe gezek içdi ýa-da ýogurt iýdi......................... ___	
[B] NESTLE, NUTRILAK, BELLAKT, SEMILAK ÝALY SENAGAT TAÝDAN DÄNE ÖNÜMLERI BILEN BAÝLAŞDYRYLAN HAÝSYDYR BIR ÇAGA IÝMITINI?	Nestle, Nutrilak, Bellakt, Semilak 1 2 8	
[C] ÇÖREK, BÜRÜNÇ, MANKA, LAPŞA, KAŞA ÝA-DA DÄNELI EKINLERDEN TAÝYNLANAN BEÝLEKI IÝMITLERI?	Däneli ekinlerden taýýarlanan iýmit 1 2 8	
[D] KÄDI ÝA- DA KÄŞIR?	Kädi ýa-da käşir 1 2 8	
[E] KARTOŞKA ÝA-DA KÖKLI EKINLERDEN TAÝÝARLANAN BEÝLEKI ÖNÜMLERI?	Kartoşka ýa-da kökli ekinlerden taýýarlanan beýleki önümler we ş.m. 1 2 8	
[F] HAÝSYDYR BIR GOÝY GÖK ÝAPRAKLY GÖK ÖNÜMI?	Goýy gök ýaprakly gök önüm 1 2 8	
[G] BIŞEN HURMA, KAKADYLAN ÝA-DA TER ŞETDALYNY?	Bişen hurma, kakadylan ýa-da ter şetdaly 1 2 8	
[H] ÝENE HAÝSYDYR BIR MIWE ÝA-DA GÖK ÖNÜMLERI?	Beýleki miwe ýa-da gök önüm 1 2 8	

[I] BAGYR, BÖWREK, ÝÜREK ÝA-DA MALYŇ BEÝLEKI IÇ GOŞLARYNY?	Bagyr, böwrek, ýürek ýa-da beýleki iç goşlary	1	2	8	
[J] HAÝSYDYR BIR ET, MYSAL ÜÇIN, SYGYR, GOÝUN, GEÇI, DÜÝE, DOŇUZ, TOWUK ÝA-DA ÖRDEK ETINI?	Et: sygyr, goýun, geçi, düýe, doňuz, towuk, ördek	1	2	8	
[K] ÝUMURTGA?	Ýumurtga	1	2	8	
[L] TÄZE ÝA-DA KAKADYLAN BALYK?	Täze ýa-da kakadylan balyk	1	2	8	
[M] NOÝBADAN, NOHUTDAN, MERJIMEKDEN, MÄŞDEN ÝA-DA HOZDAN TAÝÝARLANAN HAÝSYDYR BIR ÖNÜMI?	Noýbadan, nohutdan we ş.m. taýýarlanan önüm	1	2	8	
[N] SYR, PEÝNIR, DORAG ÝA-DA BEÝLEKI SÜÝT ÖNÜMLERINI?	Syr, peýnir, dorag ýa-da beýleki süýt önümleri	1	2	8	
[O] MENIŇ ADYNY AGZAMADYK HAÝSYDYR BIR GATY ÝA-DA ÝARYMGATY IÝMITLERI? (*Görkeziň*)____________________________	Beýleki gaty, ýarymgaty ýa-da ýumşak iýmit	1	2	8	

BD9.*BD8 bilen deňeşdiriň (A–O görnüş).*

☐*Azyndan bir sany jogap – «Hawa» ýa-da ähli jogaplar – «BM».* ⇨ *BD11 geçiň.*

☐*Beýleki.* ⇨ *BD10 geçiň.*

BD10. *Takyklaň,düýnüň dowamynda ýa-da öten gije çaga haýsydyr bir gaty, ýarymgaty ýa-da ýumşak iýmiti iýdimi*

☐*Iýmedi ýa-da respondent bilmeýär.* ⇨ *Indiki modula geçiň.*

☐*Çaga respondent tarapyndan ady agzalan azyndan bir sany gaty, ýarymgaty ýa-da ýumşak iýmiti iýdi.* ⇨ *BD8 gaýdyp geliň we düýnki iýen iýmitini ýazyň (A–O). Tamamlanandan soň BD11 geçiň.*

BD11. DÜÝNÜŇ DOWAMYNDA ÝA-DA ÖTEN GIJE NÄÇE GEZEK (*ady*) GATY, ÝARYMGATY ÝA-DA ÝUMŞAK IÝMIT IÝDI? *Eger 7 gezek ýa-da ondan köp bolsa «7» ýazyň.*	Gezekleriň sany...__ BM 8	

IMMUNIZASIÝA			IM
Eger immunizasiýanyň pasport/kartoçkasy bar bolsa IM3–de görkezilen seneleriň hemmesini ýazyp alyň. IM6–IM17 soraglar pasporty/kartoçkasy ýok bolan ýagdaýynda berilýär.			
IM1. SIZIŇ (*ady*) EDILEN SANJYMLARYŇYZ BELLIK EDILEN IMMUNIZASIÝA PASPORTYŇYZ/KARTOÇKAŇYZ ÖÝDE BARMY? *Eger hawa bolsa:* MAŇA ONY GÖRMÄGE RUGSAT EDÝÄRSIŇIZMI?	Hawa– interwýuýer pasporty/kartoçkany gördi ....1 Hawa– interwýuýer pasporty/kartoçkany görmedi ....2 Pasporty/kartoçkasy ýok 3	1⇨IM3 2⇨IM6	
IM2. HAÇANDYR BIR WAGT SIZDE (*ady*) IMMUNIZASIÝA ÜÇINPASPORTY/KARTOÇKASY ÖÝDE BOLUPDYMY?	Hawa ....1 Ýok....2	1⇨IM6 2⇨IM6	

IM3.
(a) Pasportdan/kartoçkadan her sanjymyň senesini ýazyp alyň.
(b) Eger pasporta/kartoçkada sanjym edilendigi bellenen, ýöne senesi bellenmedik bolsa «Gün» sütünjikde 44 san belgisini ýazyň.

		Sanjymyň senesi		
		Gün	Aý	Ýyl
BSŽ (DOGULANYNDAN SOŇ 2-3 GÜNÜŇ DOWAMYNDA)	BSŽ			
POLIOMIELITIŇ GARŞYSYNA (DOGULANYNDAN SOŇ 2-3 GÜNÜŇ DOWAMYNDA)	POLIO0			
POLIOMIELITIŇ GARŞYSYNA – 1	POLIO1			
POLIOMIELITIŇ GARŞYSYNA – 2	POLIO2			
POLIOMIELITIŇ GARŞYSYNA – 3	POLIO3			
POLIOMIELITIŇ GARŞYSYNA – 4	POLIO4			
PENTAWAKSINA 1 AGDB1-WGB2-HIB1	PENTA1			
PENTAWAKSINA 2 AGDB 2-WGB3-HIB2	PENTA2			
PENTAWAKSINA 3 AGDB 3-WGB4-HIB3	PENTA3			
GÖKBOGMA-DIFTERIÝA WE BÜRME 1	(A)GDB1			
GÖKBOGMA-DIFTERIÝA WE BÜRME 2	(A)GDB2			
GÖKBOGMA-DIFTERIÝA WE BÜRME 3	(A)GDB3			
GÖKBOGMA-DIFTERIÝA WE BÜRME 4	(A)GDB4			
B – 1 GEPATITIŇ GARŞYSYNA, DOGLANDA	WGB1			
B – 2 GEPATITIŇ GARŞYSYNA	WGB2			
B – 3 GEPATITIŇ GARŞYSYNA	WGB3			
B – 4 GEPATITIŇ GARŞYSYNA	WGB4			
GEMOFIL INFEKSIÝA GARŞY B – 1	HIB1			
GEMOFIL INFEKSIÝA GARŞY B – 2	HIB2			
GEMOFIL INFEKSIÝA GARŞY B – 3	HIB3			
GYZAMYGYŇ GARŞYSYNA (GYZAMYK, HAPGYRTMA WE GYZYLJA KESELI)	GYZAMYK (MMR)			

IM4. *IM3 deňeşdiriň. Ähli sanjymlar edilenmi (**BSŽ-den gyzamyga çenli**)?*
☐ *Hawa. ⇨IM19 geçiň.*
☐ *Ýok . ⇨IM5 geçiň.*

IM5. PASPORTDA/KARTOÇKADA BELLIK EDILEN SANJYMLARDAN BAŞGA (*ady*), ŞOL SANDA IMMUNIZASIÝANYŇ MILLI GÜNI WAGTYNDA, HAÝSYDYR BIR BAŞGA SANJYM EDILDIMI?

☐*Hawa.* ⇨ *IM3 gaýdyp geliň, şol sanjymlar barada soraşyň we «Gün» sütünjiginde agzalan sanjym görnüşleriniň garşysyna 66 sany ýazyň. Tamamlanandan soň IM19 geçiň.*

☐*Ýok/BM.* ⇨*IM19 geçiň.*

IM6. KESELIŇ ÖŇÜNI ALMAK ÜÇIN, ŞOL SANDA IMMUNIZASIÝANYŇ MILLI TAPGYRYNDA (*ady*) NÄHILIDIR BIR SANJYM EDILDIMI?	Hawa ....1 Ýok....2 BM....8	2⇨IM19 8⇨IM19
IM7. HAÇANDYR BIR WAGT (*ady*) INÇEKESELIŇ GARŞYSYNA BSŽ, ÝAGNY ÝARANYŇ YZY GALÝAN GOLDAN ÝA-DA EGINDEN SANJYM ETDILERMI?	Hawa ....1 Ýok....2 BM....8	
IM8. POLIOMIELITDEN GORANMAK ÜÇIN HAÇANDYR BIR WAGT (*ady*) AGZA DAMDYRYLÝAN DAMJA GÖRNÜŞLI SANJYM (DAMJA) BERDILERMI?	Hawa ....1 Ýok....2 BM....8	2⇨IM10A 8⇨IM10A
IM9. ÇAGA DOGLANDAN SOŇ IKI HEPDÄNIŇ DOWAMYNDA POLIOMIELITIŇ GARŞYSYNA ILKINJI SANJYM (DAMJA) ALDYMY?	Hawa ....1 Ýok....2	
IM10. POLIOMIELITIŇ GARŞYSYNA NÄÇE GEZEK SANJYM (DAMJA) EDILDI?	Gezekleriň sany ....__	
IM10A.HAÇANDYR BIR WAGT (*ady*) PENTAWAKSINA (AGDB - WGB-HIB) ETDILERMI, ÝAGNY GÖKBOGMANYŇ, DIFTERIÝANYŇ WE BÜRMÄNIŇ, B GEPATITIŇ ÖŇÜNI ALMAK ÜÇIN UÝLUKDAN GEMOFIL GÖRNÜŞLI SANJYM EDILDIMI? *Düşündiriň, käwagt pentawaksina (AGDB -WGB-Hib) sanjymy poliomelit sanjymy bilen bilelikde geçirilýär.*	Hawa ....1 Ýok....2 BM....8	2⇨IM11 8⇨IM11
M10B.PENTAWAKSINA (AGDB -WGB-HIB) SANJYMY NÄÇE GEZEK EDILDI?	Gezekleriň sany ....__	
IM11. HAÇANDYR BIR WAGT (*ady*) (A)GDB SANJYMY EDILDIMI, ÝAGNY BÜRMEGIŇ, GÖKBOGMANYŇ WE DIFTERIÝANYŇ ÖŇÜNI ALMAK ÜÇIN BUTDAN SANJYM EDILDIMI? *Düşündiriň, käwagt (A)GDBsanjymy poliomelit sanjymy bilen bilelikde geçirilýär.*	Hawa ....1 Ýok....2 BM....8	2⇨IM13 8⇨IM13
IM12. (A)GDB SANJYMY NÄÇE GEZEK EDILDI?	Gezekleriň sany ....__	
IM13. B GEPATITIŇ GARŞYSYNA HAÇANDYR BIR WAGT (*ady*) SANJYM EDILDIMI, ÝAGNY B GEPATITIŇ ÖŇÜNI ALMAK ÜÇIN UÝLUKDAN EDILÝÄN SANJYM? *Düşündiriň, käwagt B gepatit sanjymy poliomielit sanjymywe (A)GDB sanjymlary bilen bilelikde geçirilýär.*	Hawa ....1 Ýok....2 BM....8	2⇨IM15A 8⇨IM15A
IM14. B GEPATITIŇ GARŞYSYNA ILKINJI GEZEK SANJYM ÇAGA DOGLANDAN SOŇ 24 SAGADYŇ DOWAMYNDA EDILDIMI?	Hawa ....1 Ýok....2 BM....8	
IM15. B GEPATITIŇ GARŞYSYNA NÄÇE GEZEK SANJYM EDILDI?	Gezekleriň sany ....__	

<table>
<tr><td>IM15A.HAÇANDYR BIR WAGT (ady) HIB GARŞYSYNA, ÝAGNY B GÖRNÜŞLI GEMOFIL KESELINIŇ ÖŇÜNI ALMAK ÜÇIN SANJYM EDILDIMI?

Takyklaň, Hib sanjymy käwagt poliomielit we (A)GDB sanjymy bilen bilelikde geçirilýär.</td><td>Hawa 1

Ýok....................2
BM ....8</td><td>

2⇨IM16
8⇨IM16</td></tr>
<tr><td>IM15B.HIB GARŞYSYNA NÄÇE GEZEK SANJYM EDILDI?</td><td>Gezekleriň sany ....__</td><td></td></tr>
<tr><td>IM16. HAÇANDYR BIR WAGT (ady) GYZAMYGYŇ (GYZAMYK, HAPGYRTMA WE GYZYLJA KESELI) GARŞYSYNA, ÝAGNY 12 AÝLYKDA ÝA-DA ULY ELINE SANJYM EDILDIMI?</td><td>Hawa 1

Ýok....................2
BM ....8</td><td></td></tr>
<tr><td>IM19. AÝTSAŇYZLAŇ, (ady)POLIOMIELITIŇ GARŞYSYNA IMMUNIZASIÝANYŇ MILLI TAPGYRY BILEN GURŞALYP ALYNDYMY:

[A] 1 NJI TAPGYR (2013-NJI ÝYLYŇ SENTÝABR, OKTÝABR AÝY), POLIOMIELITIŇ GARŞYSYNA SANJYM?

[B] 2 NJI TAPGYR (2014-NJI ÝYLYŇ APREL, MAÝ AÝY), POLIOMIELITIŇ GARŞYSYNA SANJYM?</td><td>H Ý BM

1nji tapgyr 1 2 8

2 nji tapgyr.................... 1 2 8</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="3">IM20. Bu çaga üçin SAGLYGY GORAÝYŞ EDARALARYNDA IMMUNIZASIÝALAR HAKYNDA MAGLUMATLARY ÝYGNAMAK ÜÇIN SOWALNAMANY taýýarlaň. Bu sowalnamanyň maglumatlar tagtasyny dolduryň we indiki modula geçiň</td></tr>
<tr><td colspan="3">IM21.(Ady) SANJYM ÝAZGYLARY EDILEN SAGLYGY GORAÝYŞ KARTASYNY TAPMAK ÜÇIN SAGLYGY GORAÝYŞ EDARASYNYŇ ADYNY AÝYTMAGYŇYZY HAÝYŞ EDÝÄRIN:

____________________</td></tr>
<tr><td colspan="3">IM22.SAGLYGY GORAÝYŞ EDARASYNDA (ady) LUKMANÇYLYK KARTASYNY TAPMAK ÜÇIN ONUŇ DOLY ADYNY WE FAMILIÝASYNY AÝYTMAGYŇYZY HAÝYŞ EDÝÄRIS.

____________________</td></tr>
<tr><td>IM23. (Ady) IMMUNIZASIÝALAR HAKYNDA ÝAZGYLY LUKMANÇYLYK KARTOÇKASY ŞU ÖÝ HOJALYGYNYŇ ÝAŞAÝAN SALGYSYNDAKY SAGLYGY GORAÝYŞ EDARASYNDASAKLANÝARMY?</td><td>Hawa....................1

Ýok....................2</td><td>1⇨Indiki modula</td></tr>
<tr><td colspan="3">IM24. (Ady) IMMUNIZASIÝALAR HAKYNDA ÝAZGYLY LUKMANÇYLYK KARTOÇKASYNY SAGLYGY GORAÝYŞ EDARASYNDA TAPMAK MÜMKIN BOLAR ÝALY, ÖÝ HOJALYGYNYŇ OZALKY ÝAŞAN SALGYSYNY WELAÝATYŇ, ETRABYŇ/ŞÄHERIŇ, ILATLY ÝERIŇ DOLY ADYNY GOŞMAK BILEN GÖRKEZIŇ.

____________________</td></tr>
</table>

KESELLERI BEJERMEK WE IDEG ETMEK		
CA1. SOŇKY IKI HEPDÄNIŇ DOWAMYNDA(*ady*) IÇGEÇME (DIAREÝA) BOLDUMY?	Hawa ...1 Ýok...2 BM ...8	2⇨CA6A 8⇨CA6A
CA2. IÇGEÇME BOLANDA (ENE SÜÝDINI HASABA ALMAK BILEN) NÄÇE SUWUKLYK BERENDIGIŇIZI BILESIM GELÝÄR. IÇGEÇME DÖWRÜNDE (*ady*) IÇMÄGE ADATDAKYDAN AZ SUWUKLYK BERILDIMI ÝA-DA TAKMYNAN ŞONUŇ ÝALYMY ÝA-DA KÖP? Eger az bolsa takyklaň: OŇA IÇMÄGE HAS AZ BERILDIMI ÝA-DA ADATDAKYDAN BIRNEME AZ BERILDIMI?	Has az ...1 Adatdakydan birneme az ...2 Takmynan şonuň ýaly...3 Köp ...4 Hiç zat berilmedi...5 BM ...8	
CA3. IÇGEÇME DÖWRÜNDE (*ady*) IÝMÄGE ADATDAKYDAN AZ NAHAR BERILDIMI ÝA-DA TAKMYNAN ŞONUŇ ÝALYMY, ADATDAKYDAN KÖPMI ÝA-DA HIÇ ZAT BERILMEDIMI? Eger az bolsa takyklaň: OŇA IÝMÄGE HAS AZ BERILDIMI ÝA-DA ADATDAKYDAN BIRNEME AZ BERILDIMI?	Has az ...1 Adatdakydan birneme az ...2 Takmynan şonuň ýaly...3 Köp ...4 Iýmedi...5 Hiç zat berilmedi...6 BM ...8	
CA3A. SIZ IÇGEÇME ÝA-DA ONY BEJERMEK BARADA KIMDIR BIRINE ÝÜZ TUTDUŇYZMY?	Hawa ...1 Ýok...2 BM ...8	2⇨CA4 8⇨CA4
CA3B. MASLAHAT ÝA-DA BEJERGI ALMAK ÜÇIN NIRÄ ÝÜZ TUTDUŇYZ? *Takyklaň:* ÝENE-DE KIMDIR BIRINE ÝÜZ TUTDUŇYZMY? Agzalan lukmançylyk kömekleriniň hemmesiniň daşyny tegeläň, ýöne daşyndan hiç hili kömek etmäň. Kömegiň çeşmesini anyklamak üçin gönükdiriji soraglary beriň. Döwlete ýa-da hususy eýeçilige degişlidigini anyklamak mümkin bolmadyk halatynda adyny ýazyň. ____________________ (*Lukmançylyk kömek çeşmesiniň ady*)	Döwlet edarasy Döwlet hassahanasy/klinikasy ... A Saglyk öýi/merkezi ...B Lukmançylyk nokady...C Göçme klinika...E Döwlet dermanhanasy ...F Döwlet lukmançylyk kömeginiň başga çeşmeleri (*görkeziň*) __________ H Hususy lukmançylyk edaralary Hususy hassahana...I Hususy lukman... J Hususy dermanhana ...K Göçme klinika... L Başga hususy lukm. edarasy (*görkeziň*) __________ O Başga çeşme Garyndaşy, jorasy...P Dükan ...Q Tebip ...R Beýleki (*görkeziň*) __________ X	
CA4. IÇGEÇME DÖWRÜNDE (*ady*) REGIDRON, APEKTRAL, REGIDRAT ATLANDYRYLÝAN PERORAL REGIDRAT SUWUKLYGY ESASYNDA TAÝÝARLANAN ÝÖRITE SUWUKLYK BERDIŇIZMI?	Hawa ...1 Ýok...2 BM ...8	2⇨CA4C 8⇨CA4C

CA4B. SIZ PRS-I NIREDEN ALDYŇYZ? Kömegiň çeşmesini anyklamak üçin gönükdiriji soraglary beriň. Döwlete ýa-da hususy eýeçilige degişlidigini anyklamak mümkin bolmadyk halatynda adyny ýazyň. ________________________ (*Lukmançylyk kömek çeşmesiniň ady*)	Döwlet edarasy Döwlet hassahanasy/klinikasy ....11 Saglyk öýi/merkezi ....12 Lukmançylyk nokady ....13 Göçme klinika ....15 Döwletdermanhanasy.................................17 Döwlet lukmançylyk kömeginiň başga çeşmeleri (*görkeziň*) ____________________ 16 Hususy lukmançylyk edarasy Hususy hassahana/klinika ....21 Hususy lukman ....22 Hususy dermanhana ....23 Göçme klinika..24 Başga hususy lukm. edarasy (*görkeziň*) ____________________ 26 Başga çeşme Garyndaşy, jorasy..31 Dükan ....32 Tebip ....33 Öýde ozaldan bardy ....40 Beýleki (*görkeziň*) ____________________ 96	
CA4C. IÇGEÇME DÖWRÜNDE (*ady*) (S*erişdäniň ady*) BERDIŇIZMI: [A] SINKLI TABLETKA? [B] SINKLI SIROP?	H Ý BM Sinkli tabletka .... 1 2 8 Sinkli sirop 1 2 8	
CA4D. *CA4C bilen deňeşdiriň: sink berildimi?* ☐*Çaga sink berildi (CA4C-iň A ýa-da B bendinde «Hawa» bellenen bolsa).* ⇨ *CA4E geçiň.* ☐*Çaga sink berilmedi.* ⇨ *CA5geçiň.*		
CA4E. SIZ SINKI NIREDEN ALDYŇYZ? Kömegiň çeşmesini anyklamak üçin gönükdiriji soraglary beriň. Döwlete ýa-da hususy eýeçilige degişlidigini anyklamak mümkin bolmadyk halatynda adyny ýazyň. ____________________ (*Lukmançylyk kömek çeşmesiniň ady*)	Döwlet edarasy Döwlet hassahanasy/klinikasy ....11 Saglyk öýi/merkezi ....12 Lukmançylyk nokady ....13 Göçme klinika ....15 Döwlet dermanhanasy.................................17 Döwlet lukmançylyk kömeginiň başga çeşmeleri (*görkeziň*) ____________________ 16 Hususy lukmançylyk edarasy Hususy hassahana/klinika ....21 Hususy lukman ....22 Hususy dermanhana ....23 Göçme klinika..24 Başga hususy lukm. edarasy (*görkeziň*) ____________________ 26 Başga çeşme Garyndaşy, jorasy..31 Dükan ....32 Tebip ....33 Öýde ozaldan bardy ....40 Beýleki (*görkeziň*) ____________________ 96	

CA5. IÇGEÇMÄNI BEJERMEK ÜÇIN ÝENE-DE BIR ZATLAR BERILDIMI?	Hawa ....1 Ýok...2 BM 8	 2⇨CA6A 8⇨CA6A
CA6. IÇGEÇMÄNI BEJERMEK ÜÇIN (ÝENE-DE) NÄMELER BERILDI? *Takyklaň*: ÝENE NÄMELER BERILDI? *Geçirilen bejergileriň ählisiniň adyny ýazyň. Ady agzalan derman serişdeleriniň söwda kysymynyň adyny ýazyň.* ____________________________ (Ady)	Tabletka ýa-da şire Antibiotik.. A Antiperistaltik..................................B Beýleki tabletkalar ýa-da şireler (antibiotik, antiperistaltik, sink däl) .... G Näbelli tabletka ýa-da şire .... H Sanjymlar Antibiotik...L Antibiotik däl.................................... M Näbelli sanjym.................................. N Damardan goýberilýän sanjym......................... O Öý serişdesi/ot bilen bejermek .... Q Beýleki (*görkeziň*) __________________ X	
CA6A.SOŇKY IKI HEPDEDE (*ady*) GYZGYNY ÝOKARY BOLDUMY?	Hawa ....1 Ýok...2 BM 8	
CA7. SOŇKY IKI HEPDÄNIŇ DOWAMYNDA HAÇAN HEM BOLSA (*ady*) ÜSGÜRMEK BILEN BAGLY BOLAN KESEL BILEN KESELLEDIMI?	Hawa ....1 Ýok...2 BM 8	 2⇨CA9A 8⇨CA9A
CA8. ÜSGÜLEWÜKLI KESEL BILEN KESELLÄN MAHALY DEM ALMAK GYSGADAN ÇALT ULUDAN DEM ALMALAR BILEN ADATDAKYDAN ÝYGYLAŞDYMY ÝA-DA KYNLAŞDYMY?	Hawa ....1 Ýok...2 BM 8	 2⇨CA10 8⇨CA10
CA9. DÖŞ KAPASASY ÝA-DA BURUN DYKYLMASY/DÜMEW BILEN BAGLANYŞYKLY DEM ALMAK GYSGADAN ÇALT BOLDUMY ÝA-DA KYNLAŞDYMY?	Diňe döş kapasasy bilen baglanyşykly boldy ....1 Diňe burun dykylmasy bilen baglanyşykly boldy 2 Sebäpleriň ikisem boldy ....3 Beýleki (*görkeziň*) __________________ 6 BM 8	 1⇨CA10 2⇨CA10 3⇨CA10 6⇨CA10 8⇨CA10
CA9A.*CA6A bilen deňeşdiriň: temperaturasy ýokary boldumy?* ☐*Çaganyň temperaturasy ýokary boldy. ⇨ CA10 geçiň.* ☐*Çaganyň temperaturasy ýokary bolmady. ⇨ CA14 geçiň.*		
CA10. BU KESEL BILEN BAGLANYŞYKLY SIZ KIMDIR BIRINE MASLAHAT ÝA-DA BEJERGI ALMAK ÜÇIN ÝÜZ TUTDUŇYZMY?	Hawa ....1 Ýok...2 BM 8	 2⇨CA12 8⇨CA12

CA11. MASLAHAT ÝA-DA BEJERGI ALMAK ÜÇIN SIZ KIME ÝÜZ TUTDUŇYZ? *Takyklaň:* ÝENE KIMDIR BIRINE ÝÜZ TUTDUŇYZMY? Agzalan lukmançylyk kömekleriniň hemmesiniň daşyny tegeläň, ýöne daşyndan hiç hili kömek etmäň. Kömegiň çeşmesini anyklamak üçin gönükdiriji soraglary beriň. Döwlete ýa-da hususy eýeçilige degişlidigini anyklamak mümkin bolmadyk halatynda adyny ýazyň. ________________________________ (Lukmançylyk kömeginiň çeşmesiniň ady)	Döwlet edarasy Döwlet hassahanasy/klinikasy .... A Saglyk öýi/merkezi ....B Lukmançylyk nokady ....C Göçme klinika...E Döwlet dermanhanasy ....F Döwlet lukmançylyk kömeginiň başga çeşmeleri (*görkeziň*) __________________________ H Hususy lukmançylyk edaralary Hususy hassahana ....I Hususy lukman .... J Hususy dermanhana ....K Göçme klinika... L Başga hususy lukm. edarasy (*görkeziň*) __________________________ O Başga çeşme Garyndaşy, jorasy..P Dükan ....Q Tebip ....R Beýleki (*görkeziň*) ______________________ X	
CA12. BU KESEL BILEN KESELLÄN MAHALYNDA ONUŇ GARŞYSYNA (*ady*) NÄHILIDIR BIR DERMAN BERILDI?	Hawa ....1 Ýok..2 BM 8	 2⇨CA14 8⇨CA14
CA13. (*Ady*) HAÝSY DERMANY BERDILER? *Takyklaň:* ÝENE-DE HAÝSYDYR BIR DERMAN BERILDIMI? Çaga berlen dermanlaryň hemmesiniň adyny ýazyň. Agzalan derman serişdeleriniň hemmesiniň söwda kysymyny ýazyň. ________________________________ (Dermanyň ady)	Antibiotikler: Tabletka/şire ....I Sanjymlar .... J Beýleki dermanlar: Parasetamol/panadol...................................P Ibuprofen/ibufen ....R Beýleki (*görkeziň)* ______________________ X BM ....Z	
CA13A. *CA13 bilen deňeşdiriň: antibiotikleriň ady agzalýarmy (I ýa-da J kodlar)?* ☐*Hawa.* ⇨*CA13B geçiň.* ☐*Ýok.* ⇨ *CA14 geçiň.*		

CA13B. (*CA13-den dermanyň ady*) NIREDEN ALDYŇYZ? Kömegiň çeşmesini anyklamak üçin gönükdiriji soraglary beriň. Döwlete ýa-da hususy eýeçilige degişlidigini anyklamak mümkin bolmadyk halatynda adyny ýazyň. ________________________ (Lukmançylyk kömeginiň çeşmesiniň ady)	Döwlet edarasy Döwlet hassahanasy/klinikasy .... 11 Saglyk öýi/merkezi. .... 12 Lukmançylyk nokady....................................... 13 Göçme klinika .... 15 Döwlet dermanhanasy .... 17 Döwlet lukmançylyk kömeginiň başga çeşmeleri (*görkeziň*) ____________________ 16 Hususy lukmançylyk edarasy Hususy hassahana/klinika .... 21 Hususy lukman .... 22 Hususy dermanhana.................................. 23 Göçme klinika .... 24 Başga hususy lukm. edarasy (*görkeziň*) ____________________ 26 Başga çeşme Garyndaşy, jorasy .... 31 Dükan .... 32 Tebip.. 33 Öýde ozaldan bardy....................................... 40 Beýleki (*görkeziň*) __________________ 96	
CA14. AG2 bilen deňeşdiriň: çaganyň ýaşy: ☐ 0, 1 ýa-da 2 ýaş. ⇨ CA15 geçiň. ☐ *3 ýa-da 4 ýaş. ⇨ UF13 geçiň.*		
CA15.(*Ady*) IŇ SOŇKY GEZEK HAÇAN TÄRETI BOLDY, ONY AÝYRMAK ÜÇIN NÄME ETDIŇIZ?	Çaga hajathanany ulandy ....01 Zyňdyk / hajathana goýberip ýuwduk ....02 Zyňdyk / kanalizasiýa goýberip ýuwduk /ýaba) 03 Hapa atylýan ýere zyňdyk (gaty zatlar) ....04 Gömdük...05 Açyk ýerde goýduk ....06 Beýleki (*görkeziň*) __________________ 96 BM 98	

UF13. *Wagty ýazyň.*	Sagady we minudy.......................... __ __ : __ __	

UF14. *Öý hojalygynyň ýazgysyndaky HL7B we HL15 sütünler bilen deňeşdiriň.*

Sorag-jogap alşylýan zenan başga-da 0-4 ýaşly çaganyň ejesimi ýa-da şu hojalykda çaga seretmegi amala aşyrýan esasy adammy?

☐*Hawa.* ⇨ *Sorag-jogap alşylýan zenana duýduryň, häzir birnäçe wagtdan soň çaganyň boýy we agramy ölçener.*

Sorag-jogap alşylýan zenan bilen 5 ÝAŞA ÇENLI ÇAGALARYŇ SOWALNAMASYNY *doldurmaga geçiň.*

☐*Ýok.* ⇨ *Sorag-jogap alyşylýan zenan bilen tamamlanandan soň minnetdarlyk bildirip we häzir çaganyň boýuny we agramyny ölçelmelidigini aýdyň.*

Başga sorag-jogap alyşmaga degişli zenan ýa-da 5 ýaşa çenli çaga barmy anyklaň.

ANTROPOMETRIÝA		**AN**
Sowalnama doldurylan çagalaryň hemmesiniň boýy we agramy ölçelmeli. Her bir çaga ölçegleriniň degişli sowalnama girizilmek tertibini saklap degişli öýjüklerde çaganyň agramyny we boýunyň uzynlygyny görkezmeli. Ölçegiň netijeleri girizmezden ozal Öý hojalyklarynyň ýazgysyndan çaganyň adyny we setir belgisini barlaň.		
AN1. *Ölçeýän hünärmeniň ady we belgisi*	Ady___________________________ ___ ______	
AN2. *Boýunyň uzynlygynyň we bedeniniň agramynyň ölçeginiň netijesi.*	Ölçegiň biri ýa-da ikisi geçirildi .... 1 Çaga ýok .... 2 Çaga ýa-da oňa seredýänler ölçegden boýun gaçyrdylar .... 3 Beýleki (*görkeziň*)________________________6	 2⇨AN6 3⇨AN6 6⇨AN6
AN3. *Çaganyň agramy*	Kilogram (kg)...................................... __ __ , __ Agramy ölçelmedi 99.9	
AN3A. *Çaganyň hemme eşikleri çykarylanmy?* ☐Hawa. ☐Ýok, çaganyň hemme eşiklerini çykarmak mümkin bolmady.		
AN3B. *AG2 boýunça çaganyň ýaşyny barlaň:* ☐2 ýaşa çenli. ⇨ Boýunyň uzynlygyny ölçäň (ýatyrka). ☐*2 ýaş we uly.* ⇨ *Boýuny ölçäň (dik duran ýerinde).*		
AN4. *Çaganyň boýunyň uzynlygy?*	Boýunyň uzynlygy (sm) .... __ __ __ , __ Boýunyň uzynlygy ölçenilmedi 999.9	 ⇨AN6
AN4A. *Çaganyň boýuny nähili ölçediňiz? Ýatyrkamy ýa-da dik durka?*	Ýatyrka .... 1 Dik durka.. 2	

AN6. Öý hojalygynda başga-da agramy we boýy ölçelmäge degişli çaga barmy?

☐Hawa.⇨ Indiki çaganyň agramynyň we boýunyň ölçeginiň netijelerini ýazyň.

☐Ýok.⇨ Bu öý hojalygyna degişli başga-da doldurylmaly sowalnamalaryň ýoklugyna göz ýetiriň.

Interwýuýeriň bellikleri

Ýolbaşçynyň bellikleri

Ölçeýjiniň bellikleri

F4 goşundy. Saglygy goraýyş edaralarynda immunizasiýalar barada maglumat almak boýunça sowalmana

MICS

SAGLYGY GORAÝYŞ EDARALARYNDA IMMUNIZASIÝALAR BARADA MAGLUMAT ALMAK BOÝUNÇA SOWALMANA

2015-NJI ÝYLDA TÜRKMENISTANDA KÖP GÖRKEZIJILI KLASTERLEÝIN SYN

5 ÝAŞA ÇENLI ÇAGALAR BARADA MAGLUMAT	HF
Bu görnüş saglygy goraýyş edaralarynda 0-2 ýaşly çagalaryň immunizasiýalary boýunça maglumat ýygnamaklyga niýetlenendir. Her jogap berýän çagalar üçin aýratyn sowalnama doldurmaly. Bu görnüşi doldurmaga başlamazdan ozal degişli çaganyň BÄŞ ÝAŞA ÇENLI ÇAGALAR HAKYNDA SOWALNAMANY DOLDURMAK HÖKMANDYR. Bu maglumatlar saglygy goraýyş edarasyna barylmazdan öň doldurylmaly. Bu sowalnama her bir çaga üçin doldurylýan 5 ÝAŞA ÇENLI ÇAGALAR HAKYNDA SOWALNAMANYŇ gapdalyna goşulmalydyr.	
HF1. Klastetriň belgisi: ___ ___	**HF2**. Öý hojalygynyň belgisi: ___ ___
HF3. Çaganyň ady we familiýasy Ady________________________	**HF4**. Çaganyň setiriniň belgisi: ___ ___
HF5. Çaganyň ejesiniň/oňa gözegçilik edýäniň ady: Ady________________________	**HF6**. Çaganyň ejesiniň setiriniň/ oňa gözegçilik edýäniň setiriniň belgisi: ___ ___
HF7. Interwýuýeriň geçirýäniň ady we belgisi: Ady________________ ___ ___ ___	**HF9**. Doglan güni, aýy we ýyly (*5 ýaşa çenli çagalaryň sowalnamasynyň maglumat sahypalaryna AG1 soragyndan*) ___ ___ / ___ ___ / 2 01 ___
HF9A. Çagaňyň immunizasiýalar hakynda ýazgyly lukmançylyk kartoçkasyny/63-nji formasyny saglygy goraýyş edarasynda tapmak mümkin bolar ýaly, öý hojalygynyň ozalky ýaşan salgysy. ____	

HF8. Saglygy goraýyş edarasyna baran güni / aýy / ýyly: ___ ___ / ___ ___ / 2 01 ___	**HF8A.** Ýolbaşçynyň ady we belgisi: Ady________________ ___ ___ ___
HF10. Saglygy goraýyş edarasynyň ady: ________________________	**HF10A**. Saglygy goraýyş edarasynyň salgysy: ________________________
HF11. Saglygy goraýyş edarasyna barylmagynyň netijesi	Sanjymyň netijeleri hakyndaky ýazgylary interwýuýer gördi.....01 Sanjymyň netijeleri hakyndaky ýazgylary interwýuýer görmedi .....02 Beýleki (*görkeziň*) 96

IMMUNIZASIÝA — HF

HF12. *Doglan gününi, aýyny we ýylyny edil immunizasiýa kartasyndaky ýaly ýazyň.*	___ ___ / ___ ___ / 201 ___

HF13.
(c) Kartadaky ähli sanjymlaryň senelerini göçüriň.
(d) Eger sanjym edilip, kartada senesi görkezilmedik bolsa , onda «Gün» öýjüginde ‘44’ san belgisini goýuň.

		Immunizasiýanyň senesi								
		Gün		Aý		Ýyl				
BSŽ (DOGULANYNDAN SOŇ 2-3 GÜNÜŇ DOWAMYNDA)	BSŽ									
POLIOMIELITIŇ GARŞYSYNA (DOGULANYNDAN SOŇ 2-3 GÜNÜŇ DOWAMYNDA)	POLIO0									
POLIOMIELITIŇ GARŞYSYNA – 1	POLIO1									
POLIOMIELITIŇ GARŞYSYNA – 2	POLIO2									
POLIOMIELITIŇ GARŞYSYNA – 3	POLIO3									
POLIOMIELITIŇ GARŞYSYNA – 4	POLIO4									
PENTAWAKSINA1 AGDB1-WGB2-HIB1	PENTA1									
PENTAWAKSINA2 AGDB2-WGB3-HIB2	PENTA2									
PENTAWAKSINA3 AGDB3-WGB4-HIB3	PENTA3									
GÖKBOGMA-DIFTERIÝAZ WE BÜRME 1	(A)GDB1									
GÖKBOGMA-DIFTERIÝA WE BÜRME 2	(A)GDB2									
GÖKBOGMA-DIFTERIÝAWE BÜRME 3	(A)GDB3									
GÖKBOGMA-DIFTERIÝA WE BÜRME 4	(A)GDB4									
B-1 GEPATITIŇ GARŞYSYNA, DOGLANDA	WGB1									
B-2 GEPATITIŇ GARŞYSYNA	WGB2									
B-3 GEPATITIŇ GARŞYSYNA	WGB3									
B-4 GEPATITIŇ GARŞYSYNA	WGB4									
GEMOFIL INFEKSIÝA GARŞY B – 1	HIB1									
GEMOFIL INFEKSIÝA GARŞY B – 2	HIB2									
GEMOFIL INFEKSIÝA GARŞY B – 3	HIB3									
GYZAMYGYŇ GARŞYSYNA (GYZAMYK, HAPGYRTMA WE GYZYLJA KESELI)	GYZAMYK (MMR)									

G goşundy. Başlangyç mekdebe okuwa barmak (2015-nji ýylyň 1-nji sentýabryna ýaşyna görä hasaplanyldy)

ED.3A tablisa. Başlangyç mekdebe okuwa barmak

Başlangyç mekdebe okuwa barmaga ýaşy ýeten, birinji synpa okuwa barýan çagalaryň göterimdäki paýy (toplamagyň arassa koeffisiýenti), Türkmenistan, 2015-2016

	Başlangyç mekdebe okuwa barmaga ýaşy ýeten, birinji synpa okuwa barýan çagalaryň göterimdäki paýy	Başlangyç mekdebe okuwa barmaga ýaşy ýeten çagalaryň sany
Hemmesi	98,5	654
Jynsy		
Erkek	98,6	336
Aýal	98,5	318
Sebitler		
Aşgabat şäheri	95,0	67
Ahal welaýaty	100,0	89
Balkan welaýaty	99,1	38
Daşoguz welaýaty	100,0	153
Lebap welaýaty	98,3	136
Mary welaýaty	97,9	171
Ilatly ýerler		
Şäher	97,9	237
Oba	98,9	417
Ejesiniň bilimi		
Orta	98,4	540
Başlangyç hünär	(98,4)	43
Orta hünär	(100,0)	43
Ýokary	(100,0)	28
Hal-ýagdaý indeksi boýunça kwintiller		
Iň garyp	97,9	167
Ikinji	100,0	128
Üçünji	99,2	133
Dördünji	99,7	117
Iň baý	95,8	109
Öý hojalygynyň maşgalabaşysynyň ene dili		
Türkmen	98,7	554
Özbek	98,9	78
Rus	(*)	15
Beýleki	(*)	8

( ) Görkezijiler 25–49 ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.

(*) Görkezijiler 25-den az bolan ölçelmedik gözegçiliklere esaslanýar.